

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Z Notices of Sanskrit MSS
6605
S3M52
v.1

NOTICES

OF

SANSKRIT MSS.

SECOND SERIES

BY

MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀD CĀSTRĪ, M.A.

Honorary Joint General Secretary, Asiatic Society of Bengal

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from

Microsoft Corporation

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF

BENGAL.

VOLUME I, PART I.

CALCUTTA:

BAPTIST MISSION PRESS.

1898.

NOTICES OF SANSKRIT MSS. 1892.

No. 1. अगस्त्यसंहिता । Substance, country-made paper, 8×4 inches, Folia, 232. Lines, 3 on a page. Extent, 7,958 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, Mayamansing, Babu Harendra Candra Caudhuri. Appearance, not very old. Verse. Correct.

Beginning. श्रीरामो जयति ।

अगस्त्यो नाम देवर्षिः सत्तमो गोतमीतटे ।
कदाचिदण्डकारणे सुतीक्ष्णस्यायमं ययौ ॥
प्रत्युज्जगाम तं भक्त्या गन्धपुष्पाक्षतेादकैः ।
पादार्घ्याद्यर्हणाक्षक्रे तस्मै ब्रह्मविदे मुनिः ॥
सुतीक्ष्णस्त्वं प्रणम्याह सुखासीनं तपोनिधिम् । इत्यादि ॥

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः। तामसप्रकृतीनां सुक्त्युपायः । ईश्वरस्य साकारत्वे प्रमाणप्रदर्शनम् । तपसां माहात्म्यप्रकाशनम् । श्रीरामाराधनादिनिरूपणम् । तुलसीमाहात्म्यवर्णनम् । नारदोक्तपूजाविधान-
निरूपणम् । न्यासादिनिरूपणम् । तपस्तप्यास्तिक्येश्वराधनालज्जानदानमतिनपोव्रतादीनां प्रत्येकं
लक्षणनिरूपणम् । श्रीरामप्रतिमाविधानादिनिरूपणम् । श्रीरामगोपालादिप्रतिष्ठावारतिथि-
समयादिनिरूपणम् । श्रीराममन्त्रपूजापुरश्चरणादिनिरूपणम् । श्रीरामस्तोत्रकवचादिकथनम् ।

No. 2. अङ्कनिर्णयः । By विद्याचन्द्रात्मजः । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 2. Lines, 5 on a page. Extent, 35 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Aṇḍijyā, Mayamansing, Babu Ananda Kiṇora Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. ॐ तत्सत् ।

प्रणम्य श्रीरामचन्द्रं शङ्खचक्रगदाधरम् ।
विद्याचन्द्रात्मजेनैष क्रियतेऽङ्कनिर्णयः ॥
खमभं व्योमसाकाशं विद्यद्गगनग्रन्थकम् । इत्यादि ॥

End. पञ्चाश्विबाणाग्निमत्पञ्चविंशत्यस्तथा ।

Colophon. इति श्रीविद्याचन्द्रात्मजविरचितः अङ्कनिर्णयः समाप्तः ॥०॥

विषयः। संख्याबोधकसाङ्केतिकशब्दानां पर्यायबन्धः ।

No. 3. अद्भुतदर्पणः । By माधवशर्मा । Substance, palm-leaf 18 x 1½ inches. Folia, 189. Lines, 4 on a page. Extent, 4,252 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1683. Place of deposit, Viṣṇupur, District Bāṅkudā, Paṇḍita Rāma-ballabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ कृष्णाय नमः ।

संख्याने हरिणाहृते कुतुकिना नीवीं करेण श्रुत्यां
 छत्वा सुग्नितवामबाहुलतया चावेष्टा वक्षःस्थलीं ।
 किञ्चित्कुलितमध्यवङ्गुलतरं पश्चाद् व्रजन्त्याः शनै-
 रादोलायितचक्षुषोऽम्बुधिभुवः काकूक्तयः पान्तु वः ॥
 कन्यादातरि संप्रयोक्तारि तयोरन्योन्यवीचाविधे-
 र्नष्टे देवपुरोधसा सुखविधौ देव्याः समुद्दीक्षिते ।
 खन्नः कन्दलितस्पृहं दिविषदामभ्यर्णमित्याकुलं
 प्रेम्णा पङ्कजिताः पुनन्तु शिवयोर्व्रीडावल्लीढा दृशः ॥
 दैतेयेष्वसिवङ्गयः स्मररिपोः शृङ्गारपुष्पस्रजो
 भक्तानां सुरधेनवो दिविषदासुतंसरललिपः ।
 यज्ञप्राग्वधियां फलप्रतिभुवोऽनङ्गस्य जीवातवो
 विघ्नान् घ्नन्वधमर्पणा ऋच इवाद्देयाः(?) कटाक्षोस्मेयः ॥
 खनुना रघुनाथस्य बुधबाणकुलोद्भूतेः ।
 श्रीकृष्णाराधनव्यग्रमतिनाथानुजन्मना ॥
 महामहोपाध्यायस्य गोविन्दस्याग्रजन्मना ।
 क्रियते माधवेनासौ संक्षिप्याद्भुतदर्पणः ॥
 अप्रामाण्यस्य शङ्कापि नेह कार्या सुधीजनैः ।
 यथा सागरमालोक्य बहन् ग्रन्थान् विलिख्यते ॥
 दिव्यानां लिखनं पूर्वमिह सम्यक् वितन्यते ।
 नाभसानां ततः पश्चात् भौमानान्तु ततःपरं ॥
 किञ्चित् पौष्टिकमप्यत्र समासेनाभिधास्यते ।
 शान्तिके ग्रन्थपूजादिपद्धतिः प्रथमं कृता ॥
 मयूरचित्रलिखितं नवग्रहसमायितं ।
 किञ्चिदद्भुतमालिष्य खर्यादीनां ततः क्रमात् ॥
 अथाद्भुतनिरूपणम् ॥ दृढगर्गः ॥

अभूतपूर्वं प्रत्यग्रं जायते वा ततोऽन्यथा ।
 तदद्भुतमिति प्रोक्तं नैमित्तिकं स्यान्निमित्तिकं ॥
 बार्हस्पत्ये ॥ अभूतपूर्वं यज्ञोक्तस्य पूर्वं भवति पूर्वञ्च यदन्यथा भवति
 तदद्भुतमिति नैमित्तिकमनिमित्तिकञ्च । केतूत्यादादिना निमित्तेन यद्भ-
 वत्यद्भुतं तन्नैमित्तिकं । तच्च शुभाशुभस्वरूपं । इत्यादि ॥

End.

पक्षाद्विपाकः सूर्यस्य पाकः सोमस्य मासिकः ।
 मासद्वये स्मृतो राहोर्विपाको नात्र संशयः ॥
 अथ चेदयनं कुर्यात् षट्ष मासेषु पच्यते ।
 त्रिभिर्मासैर्विपाकस्तु नियतं धूमकेतवे ॥
 संवत्सरविपाको तु ज्ञेयो सूर्य्यबृहस्पती ।
 षाण्मासिकस्त्रैश्वरसः सौरियस्त्वथ पञ्चभिः ॥
 त्रिभिर्मासैस्तु भौमस्य उत्कापाकस्त्रिमासिकः ।
 अष्टभिर्भूमिकम्पस्तु निर्गतः पच्यते त्रिभिः ॥
 घृततैलवसावर्षैः सद्यः फलमुदाहृतम् ॥
 इतः परं बद्धं च तत्तत् प्रकरण एव लिखितमस्ति । अतः पुनः संक्षिप्यते ।
 यदालेते न पच्यन्ते यथाकालं प्रचोदिताः ।
 तदा द्विगुणकालेन फलं विद्याच्छुभाशुभम् ॥
 मयूरचित्रे यदि स्यात् संशयो देवात् षट्सु मासेषु पच्यते ।
 इति सूर्य्यादिविषयम् । तत्रैव
 यदा ह्येते न पच्यन्ते यथा शास्त्रमुदाहृताः ।
 तदा द्विगुणिते काले द्विगुणं स्याच्छुभाशुभम् ॥
 अवशादीनां पाको
 भूतार्णवाग्निर्ब्रह्माश्विनसुदक्षनाः ।
 भूतशतपञ्चवसवो
 द्वात्रिंशद्वेति तारकामाणम् ॥
 यथासङ्ख्यं माससङ्ख्याया पाकसमया बोध्याः । इति पाकसमयः ॥
 दिव्यान्तरीक्षभौमाद्भुतविम्बः
 सागरादतिसङ्क्षिप्तः वस्तुतस्त्वतिविस्तरः ।
 आतनोतु सतां मोदं सम्पूर्णोऽद्भुतदर्पणः ।
 अन्यथा यदि कुत्रापि संशोध्यं तत् सुधीजनैः ॥

Colophon. इति बुधबाणकुलोद्भूतमहामदुपाध्यायश्रीरघुनन्दनात्मजश्रीमाधवशर्माविर-
चितोऽद्भुतदर्पणः सम्पूर्णः । शकाब्दा १९८३ ॥

विषयः । अद्भुतनिरूपणम् । अद्भुतविचारादिनिरूपणम् । सामान्यशान्तिनिरूपणम् ।
अद्भुतपाकस्थानादिनिरूपणम् । आदित्याद्यद्भुतनिरूपणम् । आत्ममरणचिह्नादिनिरूपणम् ।
वर्णफलादिनिरूपणम् । दिव्यार्थादिफलपाककालादिनिरूपणम् । संक्रान्त्यद्भुतादिनिरूपणम् ।
चन्द्राद्भुतचन्द्रप्रदक्षिणलक्षणादिनिरूपणम् । कुजाद्भुतबुधाद्भुतादिनिरूपणम् । ग्रह-
चिह्नादिनिरूपणम् । मासविशेषे ग्रहणफलादिनिरूपणम् । आग्नेयादिमण्डलग्रहणफलादिनि-
रूपणम् । उदयास्तग्रहणफलादिनिरूपणम् । राशिवर्णफलादिनिरूपणम् ॥ ग्रहणकालकर्तव्यम् ।
केतुद्वयपूर्वनिमित्तादिफलम् । धूमकेतुलक्षणादिनिरूपणम् । अगस्त्याद्भुतादिनिरूपणम् ।
ग्रहयुगादिनिरूपणम् । रव्यादीनाम्वराजयफलादिनिरूपणम् । ग्रहाणां नक्षत्रचारमार्गचार-
फलादिनिरूपणम् । कृत्तिकादीनां फलपाककालादिनिरूपणम् । देशानां कूर्मचक्रविभागादि-
निरूपणम् । दिनरात्रोत्तराकादर्शनादर्शनफलम् । तारानक्षत्रपरिवेशफलादिनिरूपणम् ।
रश्मिदण्डाद्भुतादिनिरूपणम् । विद्युदादिलक्षणम् । उल्कावज्राद्भुतादिनिरूपणम् । देश-
विशेषे शुभाशुभफलादिनिरूपणम् । वारुणाग्नेयसंयोगफलादिनिरूपणम् । नानाविध्युत्पातादि-
निरूपणम् । भूकम्पफलादिनिरूपणम् । सकलाद्भुतशान्तिः । गृहदाहादिशान्तिः । देवताद्यद्भु-
तादिनिरूपणम् । मानुषाद्भुतादिनिरूपणम् । अद्भुतशान्तिनित्यादिनिरूपणम् । हस्ताद्भु-
तादिनिरूपणम् । अविज्ञाताद्भुतशान्तिनिरूपणम् । पाकसमयादिनिरूपणश्चेति ।

No. 4. अनुमितिमानसत्वविचारः । Substance, country-made paper, 17½ x 3 inches. Folia, 9. Lines, 7 on a page. Extent, 378 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhānukā, Post Office Pālang, District Faridpur, Paṇḍita Rajanikānta Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । लिङ्गपरामर्शानन्तरं विलक्षणानुमित्यात्मकप्रमित्युदयात्
तत्कारणतया तस्य विलक्षणप्रमितेरेवामिद्वलात् कुतो लिङ्गज्ञानस्य प्रमाणा-
न्तरता न च सन्निकर्षं विना तद्गोचरप्रत्यक्षामुक्तवान्
अनुमित्यात्मकप्रमित्यन्तरस्वीकार आवश्यक इति वाच्यं परामर्शघटितानु-
मितिसामग्रीकाले साधादिभासकज्ञानसन्निकर्षस्यावश्यकत्वात् । न चेतरव्या-
पकीभूताभावप्रतियोगिश्रित्यिवौत्पत्तौ श्रित्यिवीत्याकारकाप्रसिद्धसाध्यकपरा-
मर्शदशायां इतरभेदादिरूप तादृश-
परामर्शान् प्रमित्यन्तरस्वीकार आवश्यक इति वाच्यं तादृशपरामर्शदशायां

इतरभेदादिविषयकज्ञाना तच्चाभावत्वादिसामर्थ्यधर्म-
ज्ञानावयवभावात् सामान्यलक्षणासन्निकर्षादेव इतरभेदादिगोचर
सम्भवादिति चेत् न । इत्यादि ।

End.

अथैवं साध्यविशेष्यकानुमितिर्विलीनेति चेत् विलीयतां कियानपचयः । एवञ्च
लाघवविरहात् अनुमितिलस्य प्रत्यक्षत्वव्याप्यत्वे साधकविरहः बाधाभावा-
दिति कार्यतावच्छेदकतया सिद्धे अनुमितिसाधारणपरोक्षत्वाख्यजातिविशे-
षेण प्रत्यक्षत्वस्य सङ्कररूपबाधकञ्च । साङ्गर्थ्यञ्च परस्परव्यभिचारिणीः प्रत्यक्ष-
त्वपरोक्षत्वयोरनुमितौ समावेशात् अनुमितिपरिशिष्टानुमितिसामग्र्योपति-
बध्यतावच्छेदकतया सिद्धेनानुमित्यन्यज्ञानवृत्तिजातिविशेषेण सङ्करप्रसङ्गात्
परोक्षत्वजातिरेवाप्रामाणिकीति चेत् तर्हि अनुमित्यन्यज्ञानवृत्तिजात्या
सङ्करप्रसङ्गेनैवानुमितिलस्यैव प्रत्यक्षत्वव्याप्यत्वानुपपत्तिस्तथाहि तादृशजातिः
शब्दबोधस्मरणादौ तत्र न प्रत्यक्षत्वं तच्चानुमितौ । भवन्मते न तत्र तादृश-
जातिश्चाक्षुषादौ च द्वयोः समावेश इति । तस्मादनुमितिलस्य प्रत्यक्षत्ववि-
रुद्धत्वं निष्प्रत्यूहमेवेति सिद्धमनुमानस्य पृथक् प्रमाणत्वमिति ॥

Colophon.

समाप्तोऽयमनुमितिमानसलविचारः ।

विषयः । प्रत्यक्षादि चतुर्विधमेव प्रमाणं न्यायसम्मतं तच्चानुमानं न प्रमाणं मानसप्रत्यक्षे
तदन्तर्भावः सम्भवतीत्यादिविचारः ।

No. 5. अन्यथाख्यातिरहस्यम् । Substance, country-made paper, 17 × 3
inches. Folia, 21. Lines, 6 on a page. Extent, 693 ślokaś. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánuká, Post Office Pálang,
District Faridpur, Paṇḍita Káli-kiṅkara Vidyábhūṣaṇa. Appearance,
new. Prose. Generally correct.

Beginning.

प्रमाल्लक्षणीपोद्घातसङ्ख्या अन्यथाख्यात्यादिविचारमवतारयति नन्विति ।
सर्वज्ञानानां तत्प्रकारकसर्वज्ञानानां याथार्थ्यात् तत्त्वविशेष्यकत्वावच्छिन्न
तत्प्रकारत्वात् विशेषणव्यावृत्त्येति तत्त्वविशेष्यकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणव्यावर्त्त-
नीयेत्यर्थः विशेषणवैयर्थ्यमिति तत्तद्विशेष्यकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणवैयर्थ्यमि-
त्यर्थः ननु तदभाववन्मात्रे तत्प्रकारकज्ञानस्यैव तत्तद्विशेष्यकत्वावच्छिन्न-
प्रकारकत्वविरहाद् व्यावर्त्तनीयत्वमित्यत आह अन्यथाख्याताविति । ख्यातौ
ज्ञाने अन्यथासाधकप्रमाणाभावादित्यर्थः अन्यथात्वं तदभाववद्द्विशेष्य-
साध्यतया सिद्धसाधनासम्भवाच्च ॥ इत्यादि ॥

End.

नन्वेवं विसम्वादिप्रवृत्तिस्त्वलीयेदं रजतमित्यादिज्ञाने कथमयथार्थत्वप-
देशतेत्यत आह व्यवहारमात्रस्येति । भेदाग्रहजन्यत्वेऽपि स्वरूपतोऽदृष्टहीत-
भेदकप्रमाजन्यत्वेऽपि स्वरूपतोऽदृष्टहीतभेदेति भ्रमत्वेनाज्ञातत्वलाभार्थं स्वरूप-
कथनं । तस्य व्यवहारस्यातएव विसम्वादिप्रवृत्तिजनकत्वस्यायथार्थत्वपदेश-
नियामकत्वादेव उच्यं जलमित्यत्र जले परम्परासम्बन्धेन उष्णत्वप्रकार-
कज्ञानमित्यर्थः तस्य विसम्वादिप्रवृत्त्यजनकत्वादिति भावः तद्योग्यत्वात्
विसम्वादिस्वरूपयोग्यत्वात् ॥

Colophon.

इत्यन्यथाख्यातिपूर्वपञ्चरहस्यम् ॥

विषयः । “स्वप्रसङ्ग उपोद्घातः हेतुतावसरस्तथा ।

निर्वाहकैककार्यार्थं षोडश सङ्गतिरिष्यते” इति नैयायिकसम्प्रदायाः सङ्गतिस्तत्रोपोद्घात-
रूपायाः सङ्गत्याः प्रमालक्षणे वृत्तिस्वरूपैवान्यथाख्यातिरत्र हि तस्या एव विचारः ।

No. 6. अमरकोषटीका, अभिधानप्रकाशिका । By रघुनन्दनन्याय-
प्रगल्भः. Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 218.
Lines, 5 on a page. Extent, 4,360 ślokas. Character, Bengali. Date, ?
Place of deposit, Serpur, Mayamansing Paṇḍita Candra-kānta Tarkā-
laṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥

प्रणम्य शङ्करं रामं पदविद्याविशारदम् ।

प्रगल्भस्तनुते सम्यग्भिधानप्रकाशिकां ॥

हे धीरा भवद्भुभिः सेव्यतामित्यर्थः । इत्यादि ॥

End.

परलिङ्गलक्षणं प्रवर्तते तथा च मनुष्यादयः

इतिलिङ्गादिसंयहः ।

Colophon.

इति रघुनन्दनन्यायप्रगल्भविरचिताभिधानप्रकाशिका समाप्ता ।

विषयः । अमरकोषस्य व्याख्या अत्र च शब्दानां व्युत्पत्तिरपि ग्रन्थकृता दर्शिता ।

No 7. अमरकोषटीका । by रत्नेश्वरचक्रवर्ती. Substance, palm-leaf,
8×1½ inches. Folia, 240. Lines, 5 on a page. Extent, 7,375 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pañcasār Vikrampur,
Dhākā, Paṇḍita Mahendra-nāth Kāvyatīrtha. Appearance, old. Prose
Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय नमः ।

भवानीचरणाश्वोजं नला गुरुपदं ततः ।

टीकामरकोपस्य वक्ति रलेश्वरः सुधीः ॥

पण्डितैर्ज्ञायते सर्व्वं तदर्थं न च मे श्रमः ।

नानातन्त्रं समालोक्य बालकार्यं समोद्यमः ॥

तत्र ग्रन्थारम्भे शिष्टाचारपरिप्राप्तयाशेषविघ्नविनाशयाभिमतदेवतानम-

स्कारकीर्त्तनेन परोपदेशेन च पुण्यमर्ज्जयन् ग्रन्थकृदाह यथेति । अगं

पर्व्वतं आधत्ते इति अगाधो विष्णुः हे धीराः स विष्णुः सेव्यतां । अन्यैस्तु

धीरा इत्यत्र अ इति प्रक्षिप्य व्याख्यायते । यस्य अगाधस्य विष्णोर्लोकपा-

लनादयो गुणा अनघा निष्पापा निर्मला इति यावत् । ज्ञानं ददातीति

ज्ञानदा सरस्वती तथा विशिष्टस्य । यद्वा ज्ञानदा सरस्वती तथा सहिता

ईर्लक्ष्मीज्ञानदे तथा विशिष्टस्य वा । सिन्धुरपि तथा विष्णोः सागरशायिनात्

तत्पलाशोत्पत्तिरिति । किम्भूतस्य सिन्धोः सदृशस्य अनवगाह्यत्वात् । इत्यादि ।

End.

वरस्य जामातुर्ये स्निग्धास्तपला वयस्यास्ते जन्या उच्यन्ते । जनीं वधूं

वहन्तीति यत् । ईकारलोपो जनस्य । नित्यं बज्रवचनान्तमिति वर्द्धमानः ।

जन्यो नवबधूज्जातिप्रियभृत्यहितेषु च । इति विश्वदर्शनात् ।

नवोद्वाजातिभृत्येषु वत्सलेषु वरस्य च ।

जनके जननीये च जन्यं निर्व्वादयुद्धयोरिति सुभूतम् ॥

Colophon. इत्यमरसिंहटीकायां ब्रह्मवर्गस्य विवरणं समाप्तं ।

विषयः । अमरकृतनामलिङ्गानुशासनस्य ब्रह्मवर्गानां व्याख्यानम् ।

No. 8. अमरकोषटीका, ज्ञानदीपिका । By श्रीपतिचक्रवर्त्ती. Substance, country-made paper, 17×6 $\frac{3}{4}$ inches. Folia, 80. Lines, 10 on a page. Extent, 6,000 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Gábtali, Post Office Vaidyer bázár, Parganá Sonárgá, Dháká, Cīri Mahánanda Cakravartī. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै ।

उमेशमेशविघ्नेशान् प्रणम्य श्रीपतिर्द्विजः ।

तनोत्यमरकोपस्य टीकां ज्ञानप्रदीपिकां ॥

सद्भिर्ग्रन्थपि भूयांस उपायाः परिकल्पिताः ।

तथापि सारमाहृत्य बालकार्ये परिश्रमः ॥

प्रत्यारम्भे निखिलविघ्नविघातार्थमिष्टदेवतागुणमङ्गीर्तनव्याजेन परहितोपदे-
 शेन च प्रत्यकारः पुष्पमुत्पादयन्नाह यस्मैत्यादि चे अन्वयाः धीराः स गुरुः
 सेव्यतां भवद्विरिति शेषः । आशिषि कर्मणि पञ्चमी । न विद्यतेऽधं पापं
 येषां तेजघाः निष्पापाः धर्मेण पापमपनुदतीति श्रुतेः सुकृतिन इति
 यावत् सुकृतिन एव गुरुं सेवितुं प्रभवन्ति त एव सम्बोध्यन्ते । धियं प्रज्ञां
 राति ददाति “अतो मन् क्वनिप् वनिप विचः” इति विच् । धीराः
 धीरोज्ञानप्रदो गुरुरित्यागमः । प्रयोजनमनुद्दिश्य न मन्दोऽपि प्रवर्तते इति
 गुरुसेवायाः फलमाह त्रिये चास्मताय चेति अस्मताय मां चाय तादर्थ्यं
 चतुर्थी भुक्तिमुक्तिप्राप्तिर्गुरुसेवातो भवति । ननु गुरुसेवातः श्रीः कथं प्राप्यते
 इत्याशङ्क्याह यस्मैति अस्य गुरोरी लक्ष्मीरस्ति गुणाश्च सन्ति लक्ष्मीवाचकस्य
 ईशब्दस्य अस्मैत्यकारपरि यत्ने यस्मैति रूपं । गुणा यथा सत्यं शौचं दया
 क्षान्तिस्त्यागः सन्तोष आर्ज्वलं । शमो दमस्तपः साम्यं तितिक्षोपरतिः श्रुतं ।
 ज्ञानं विरक्तिरैश्वर्यं तेजो $\times \times$ वलं धृतिः । स्वातन्त्र्यं कौशलं कान्तिर्धैर्यं
 सार्धमेव च । इत्यादयो गुणाः । अस्य किमूतस्य ज्ञानदयामित्योः ज्ञायतेऽनेन
 करणे लुप्तं ज्ञानं शास्त्रं । निष्कारणपरदुःखप्रहाणेच्छा दया शास्त्रसम्पन्नत्वात्
 दयापूर्णत्वाच्च तयोः सिन्धोरिव तस्य स ज्ञानवानपि किमर्थं दास्यति अतो
 दयालुत्वमुक्तं दयालोरसमर्थस्य दुःखार्थैव दयालुतेत्यतो ज्ञानवत्त्वमुक्तं ।
 पुनः कीदृशस्य अगाधस्य न विद्यते गाधक्षलस्यर्शोऽस्य परैरनधिगतान्त-
 स्तत्त्वस्येति यावत् । इत्यादि

End.

पट्टिका आध्यास्य पट्टिकास्यः रक्तलोभे तु पट्टिका इति वाचस्पतिः ।
 पठति जर्जतातपलितसुरतालाद्येति ककारात् ऋः पट्टोऽस्यास्तीतीन् पट्टी-
 नान्तः पुमानिति स्वामिजातरू... ईदन्तेयमिति केपीति सर्वस्वं पट्टीति स्नि-
 यामीदन्ता चेति साध्याः पट्टी ललाटभूषणं पट्टी लाक्षाप्रसादन इति चान्ते
 विश्वः । पट्टिलाक्षाप्रसादन इति दर्शनादिदन्तोऽपि । लाक्षां प्रसादयति
 नन्द्यादेर्युः लाक्षा प्रसादयेऽनेन करणे युद्धिनि चतुर्भुजः । लाक्षाप्रसादनः ।
 चत्वारि पाटयाने इति प्यातस्य रक्तलोभस्य । नुदस्त्विति नुदतिनायु-
 पधलक्षणत्वात् कः नुद्यते यदर्थे कः इति स्वामी बाहुव्यादीर्घः धातुरेव
 दीर्घवानित्यन्ते णूदः । पूष ह्यौ पूषति नाम्नुपधात् कः पूषो दीर्घादिश्र-
 धंणवान् यूपोपयुक्तकाष्ठलादयूपस्य पाठ इति स्वामी । क्रमुक उक्तः ।
 ब्रह्मणि वैदिके कर्मणि साधुः ब्रह्मण्यः ब्रह्मण्यो णूदे साधौ स्यादुब्रह्मण्यश्च
 शनैश्चरः इति विश्वः । ब्रह्मजातीयत्वादुब्रह्मदार । गूलनिष्कर्षे नाम्नुपधात्

कः तूलं पुलिङ्गस्तु पिठौ तूलः स्त्रीवच्च ब्रह्मदारुणीति रुद्रः । षट् अश्वत्था-
कारस्य ब्रह्मदारुक्षस्य । नौपेति नौयतेऽसौ न इत्यादि ।

Colophon. खण्डितशेषत्वादन्यत् समाप्तिस्त्रचकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । अमरकोषाभिधानव्याख्यानम् । धृतञ्चात्र विश्वरूपप्रभृतिकोषमतं वाचस्पतिस्वामि-
प्रमुखग्रन्थकृतमत्र । अस्ति च वनौषधिवर्गीयकतिपयस्योकावधियाख्यानम् ।

No. 9. अमरकोषटीका (त्रिकाण्डचिन्तामणिनाम्नी) By रघुनाथचक्रवर्ती.
Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 176. Lines, 9 on
a page. Extent, 9,118 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1625.
Place of deposit, Purápára Soṇáránga Post office District Dháká, Paṇḍita
Jagadbandhu Tarkavágiṇa. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ग्रन्थारम्भे निखिलविघ्नविघातायाभिमतदेवतासङ्कीर्तनेन
धर्ममुत्पादयन् शैववैष्णवबौद्धान् प्रवर्तयितुं शिष्यशिष्यायै चादौ निबध्नाति
यस्येति । हे धीर । सः अः विष्णुः सेयतां । अकारो वासुदेवः
स्यादाकारस्य पितामह इत्येकाक्षरकोषः । यद्वा हे धीराः स सिन्धुर्विष्णुः
सेयतां । सिन्धुः समुद्रेऽनने च सिन्धुर्नद्यां महानसे इति धरणिः । यस्य
सिन्धोर्गुणा जगदवनदुष्टनिवारणादयोऽनघा अपापाः । अनघोऽपापहृद्य-
योरिति धरणिः । कीदृशस्य ज्ञानदयासिन्धोः ज्ञानं वस्तुतत्त्वावबोधः निर-
पधिपरदुःखप्रहरणेऽद्या ताभ्यां तयोर्वा सिन्धुरिव सिन्धुः । अतस्तस्य
सर्वैवोचितेति भावः । यद्वा ज्ञानं ददातीति ज्ञानदा सरस्वती तया
सहिता ईर्लक्षीर्ज्ञानदेः मध्यपदलोपी समासः तया विशिष्टस्य लक्ष्मीसरस्व-
तीयुतस्येत्यर्थः । “लक्ष्मीरीकार उच्यते” इत्येकाक्षरकोषः । अगाधस्य अन-
वगाद्धमहिम्नः । कीदृशोऽक्षयः न विद्यते क्षयो विनाशो यस्य नित्यत्वात् ।
सेवाफलमाह “त्रिये” इति । त्रिये त्रिवर्गसम्पत्तौ तथा च व्याङ्गिः, लक्ष्मी-
सरस्वतीत्रिवर्गसम्पत्तिविभूतिशोभास्वरूपकरणवेशरचनागुणेष्वपि त्रीः प्रथि-
तेति । अमृताय मोक्षायेत्यर्थः । अमृतं यज्ञशेषे स्यात् पीयूषे सलिले घृते
अयाचिते च मोक्षे च ना धन्वन्तरिदेवयोरिति विश्वः । अतस्तस्य सेवया
सकलपुरुषार्थसिद्धिरिति । यद्वा हे धीराः स बुद्धः सेयतां । इहानुक्तोऽपि
बुद्धो विशेषणेन स्पष्टं प्रतीयते इति प्रसादनामायमलङ्कारः । तदुक्तं
कण्ठाभरणेन “यत्र प्रावार्यमर्थस्य प्रसादः सोऽभिधीयते” इति यथा अय-
मुदयति

... .. बौद्धविद्वेषिणां प्रवृत्तये कवितो

बुद्धोपादानमदत्तैव श्लेषेण श्लोक उक्तः । दानं दा ज्ञानस्य दा ज्ञानदा
तस्मा ईर्लक्षीः सम्यत् तथा ज्ञानदानसम्यत्तिहेतुभूतया सिन्धुरिव सिन्धुः
हेतुरूपकनामायमलङ्कारः यथा गान्धीर्येण समुद्रोऽसीत्यादि ॥

End.

षडित्यादि । सङ्ख्यावाचकानां प्रकारनकारान्तानां कतिशब्दस्य च संज्ञा ।
तथाच षडन्ताः षट् कति चेति परस्मैच । ते त्रिषु समानलिङ्गकृतविशेष-
रहिता इत्यर्थः । तथा युष्मदस्मद्व्ययश्च त्रिषु सममित्यर्थः । तथा षट्
पञ्च कति वा स्त्रियः पुरुषाः कुलानि च । त्वमहं वा स्त्री पुमान् कुलञ्च
इत्यादि ।

एवमन्यदप्युक्तं । नूतनतां परिहरति शेषमिति । इह ग्रन्थगौरवभयाद्वा
लिङ्गं नाम च नोक्तं । तच्छिष्टानां पूर्व्याचार्याणां प्रयोगादवगन्तव्यं ।
लिङ्गस्य लोकाश्रयत्वादिति । यथा लज्जापर्व्यायत्वेन व्रीडाशब्दस्य स्त्रीत्व एव
प्राप्ते तु व्रीडादसुं देवमुदीक्ष्य मन्ये
विन्यसदेहः स्वयमेव काम इत्यादि प्रयोगाच्च पुंस्त्वमित्यादिकमुक्तं ॥

मतं गुरुणां प्रविचार्य यत्नादालोक्य तन्त्राणि च कोविदानां ।

सतां मुदे श्रीरघुनाथशर्मा त्रिकाण्डचिन्तामणिमाततान ॥

Colophon.

इति सामन्तसारग्रामनिवासिश्रीरघुनाथचक्रवर्तिनकृतत्रिकाण्डचिन्तामण्यव-
सरकोपटिप्पण्यां नामलिङ्गादिभंगवर्गविवरणं समाप्तम् ॥

नत्वा शिवं सुमतिविदनुलागते बाणद्वयारिखगमिते शकेऽरण्ये ।

पुंस्तिं गुरोः भग्न लिखतिचात्मनः कृते श्रीमानिमामहनि चि नौल्लकण्डकः ॥

विषयः । अमरसिंहकृतामरकोषस्य व्याख्यानम् । काण्डवत्वेन व्यवच्छिद्य व्याख्यानार्थास्य
त्रिकाण्डचिन्तामणिरिति नाम । लिखितस्य कविनानेन प्रत्येककाण्डशेषे एकैकः श्लोकस्तत्र
स्वर्गपातालवर्गान्तके प्रथमकाण्डशेषे ।

सामन्तसारनिलयो रघुनाथशर्मा स्वर्गादिकाण्डविहतिं रचयाम्भूव ।

नाल्लोक्य सम्यगिह ये प्रथयन्त्यवज्ञां तेभ्यो नमोऽस्तु मम तान् प्रति नैष रोषः ॥

भूमि-पुर-वनौषधि-मिन्हादि-वृ-ब्रह्म-क्षत्रिय-वैश्य शूद्रवर्गान्तके द्वितीयकाण्डशेषे

सामन्तसारवासेन रघुनाथेन शर्माणा ।

भूकाण्डविहतिः सम्यगुपदिष्टा सतां मुदे ॥

प्राणि-विशेषनिघ्न सङ्कोर्ण-लिङ्गादिभंगवर्गान्तके तृतीयकाण्डशेषे

मतं गुरुणामित्यादि ।

केचिदस्य ग्रन्थकारस्यैवं परिचयं ददति यथा अस्मि दक्षिणविक्रमपुरासमे ददितपुरा-

भन्तरे सामन्तसाराख्यो ग्रामस्तव (ममाजद्वार)समदाराख्याः ग्रामस्तवर्माणानीताः वैदिकश्रेणीय-
कुलीनब्राह्मणा निवसन्ति । तदंश एव समजनि रघुनाथनामायममरकोषटीकाकृति ।

No. 10. अमरकोषटीका (पदमञ्जरीनाम्नी). By लोकनाथः । Substance, country-made paper, 20 × 2½ inches. Folia, 127. Lines, 10-11 on a page. Extent, 8,557 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dháká, Vikrampura, Vajrayoginí, Paṇḍita Dvárakánáth Tarkabhúṣaṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

यशोदागुरुवत्तोजकनकाचलचारिणम् ।

अपूर्वजलदं वन्दे नन्देनाङ्गे निवेशितम् ॥

ग्रन्थकद्विध्विनाशाय कृतमिष्टदेवतास्तवमादौ निबध्नाति । यस्येति । हे धीराः स भगवान् सेव्यतां आराध्यतां । धैर्यशालिन एव तसुपासितुं भीशते । अत्र चित्रपदं धीरा इति । यस्य निर्गुणत्वेन विश्वनिर्माणस्थितिं निधनलीलारसिकतया स्वीकृता गुणाः सत्त्वरजस्तमांसि अदोषाः । तस्य तैरलिप्तत्वात् मैत्रीमर्यादादयोऽणिमादयो वा गुणाः । इत्यादि ॥

End. इह विसरभयार्थं लिङ्गं नाम च नोक्तं । तच्छिष्टानां पूर्वाचार्यादीनां प्रयोगादवधेयमिति शिवम् ।

लिङ्गादिसङ्गच्छवर्गः ।

विरुद्धनानाविधनक्रष्टवं फणीन्द्रविस्तारितगूढभावं ।

निधाय कर्णे पदमञ्जरीमिमन्तरन्तु शब्दाम्बुधिसप्रसादम् ॥

Colophon. इति श्रीलोकनाथशर्मनिर्मितत्रिकाण्डविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । अमरकृतनामलिङ्गानुशासनस्य व्याख्यानम् ॥

No. 11. अमरशतकटीका (कामदाख्या) By रविचन्द्रः । Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 1,125 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1746. Place of deposit, Viṣṇupura, Kádákuli, District Bāṅkura, Paṇḍita Rámāprasanna Bhaṭṭācārya. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Beginning. नमः श्रीकृष्णाय ॥ विद्या वितरति सुक्तिं सुक्तिमविद्याया मुजिष्यामः ।

या च रमाचरशक्तिः सा नः शिवं सदा दिशतु ॥

तदुभयरसपरिपाटीपरिहरणवाटीमिमां रम्या ।

कुरुते ऽमरशतकटीकां ज्ञानाञ्जनः कलाधारः ॥

योऽसौ भाग्यवता विभक्तवनिजज्ञानास्तनन्दधु-

र्यो वात्स्यायनकामतग्नविलसत्केलिक्रियाकौशलः ।

आचष्टेऽन रसद्वयं कविकुलालङ्कारचूडामणिः

श्रीलश्रीरविचन्द्र एष पिशुना मात्सर्यमुत्सृज्यतां ॥

यदि स्यात् परमानन्दे कामानन्दे च वासना ।

तदा संश्रयतां धीराष्टीकेयं कामदा सदा ॥

क चातिकर्कशः शान्तः क चातिललितः शुचिः ।

एकत्र बाण्ये व्याख्यातुस्तावद्वो कौशलं कवेः ॥

निर्विघ्नं प्रारक्षितशतककामो ग्रन्थद्विष्टदेवतां कीर्तयन्नाह । अति ।

अम्बिकायाः पार्वत्याः कटाक्षोऽपाङ्गदर्शनं त्वां पातु रक्ततु अत्र सम्बो-
धनपदेऽप्यनुक्ते युष्मच्छन्देनापेक्ष्यते ॥ इत्यादि ।

End.

हे सुगन्धे माये भानिनि अङ्गारिणि सुखाग्रं मिय्याज्ञानं सुख । कथमित्याह
रामो जगदीश्वरः सुखं चुम्बति सर्व्वथा रामरामेति स्मरामि एकेनाद्विती-
येन अतएव दर्शनैरिति (?) मिय्याज्ञानं सुख इति समेराधन (?) पदानि
सुगमानि एतेनैतदुक्तं भवति । नानाविधानाभावात् धर्म्मान् निरूप्य
रामस्य स्मरणमेव सर्व्वगिरिष्ठमिति सूचितम् ॥

Colophon.

इत्यमरशतकटीका समाप्ता ॥ रामचन्द्रदेवशर्म्मा लिखितमिदं । शकाब्दा
१७४६ ॥

विषयः । अमरशतकस्य व्याख्यानम् ॥

No. 12. अलङ्कारवाटार्थः । Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 1,290 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Bākurā Viṣṇupur, Rūparām Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ रामचन्द्राय नमः । दर्पणकारस्य । ग्रन्थारम्भे इत्यस्य छन्दोविहित इति
न्यायात् आरभ्यग्रन्थ इत्यर्थः । निरूपकत्वमेव आधारत्वं तथाच आरभ्य-
ग्रन्थनिरूपकनिर्विघ्नेन प्रारक्षितपरिसमाप्तिकामो बाङ्मयाधिलततया वाग्-
देवतायाः सामुख्यं आराधनेन स्वार्थसाधनानुकूलत्वमाधत्ते करोति । तथाच
आरभ्यग्रन्थनिरूपकसरस्वत्याराधनेन स्वार्थसाधनानुकूलकृतिमान् ग्रन्थ-
दित्यन्वयधीः ॥ इत्यादि ।

End.

पूर्वार्द्धे दीर्घसमासेनैव बोधनान्नदोषः । सुकर्णरिन्द्राजित(?)कुन्तलोक्षसन्कपो-
ललीनालकमण्डिताननामित्यष्टमे । नन्वच पदान्तराधीन आरूढबोधे किमर्थं
कर्णपदप्रयोगः कथम्वा मार्कण्डेयपुराणे क्षीरोदस्वामलं हारमजरे च तथाभ्यरे
चुड़ामणिं तथा दिव्यं कुण्डले कटकानि च इत्यत्र आरूढबोधः ॥ ७ ॥
सुधीभिर्भाष्यं । केचित्तु दानादावारूढबोधप्रयोजनाभावात् मार्कण्डेयपुराणे
न दोष इति वाच्यम् । न च समस्ताखलिषु चेत्यादिदर्शनात् आरूढप्रकरण-
त्वान्न समीचीनम् ॥ * ॥

Colophon.

इत्यलङ्कारवादार्थः समाप्तः ॥ * ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

विषयः । साहित्यदर्पणाख्यलङ्कारग्रन्थस्यालङ्काराध्यायस्य विचारः ॥

No. 13. अवधुतानुभवः । Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 343 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hálisahar Khásváṭi, Mahádeva Bhaṭṭácáryya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परमात्मने । जनक उवाच ।

कथं ज्ञानमवाप्नोति कथं मुक्तिं भविष्यति ।

वैराग्यञ्च कथं प्राप्तं तत्तत्त्वं ब्रूहि मे प्रभो ॥

अष्टावक्र उवाच ।

मुक्तिमिच्छसि चेत् तात विषयान् विषयवत् त्यज ।

क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भुज ॥ इत्यादि ।

End.

अष्टकं चात्मविज्ञानौ जीवन्मुक्तश्चतुर्दश ।

षट्संख्याक्रमविज्ञाने ग्रन्थैकात्म्यमतः परम् ॥

विंशत्येकमितैः खण्डैः श्लोकैरात्माग्निमध्यस्थं अवधुतानुभूतैस्तु श्लोकसंख्याः

क्रमा अमी ।(?) संग्रहश्लोकमादाय संख्येयं मतिमन् सदा ॥

इति श्रीमदष्टावक्रप्रकरणं संग्रहषट्कं एकविंशतिप्रकरणं समाप्तम् ॥

Colophon.

इत्यवधुतानुभवः समाप्तः ॥ ॥

विषयः । ज्ञानमुक्तिवैराग्यादिनिरूपणम् ॥

No. 14. अवयवटिप्पणी । By कणादतर्कवागीशः. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 21. Lines, 8 on a page. Extent, 735 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Bākura Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. শ্রীহরি: শরণম্ । পরার্থানুমানপ্রযোজকত্বেন স্মৃতস্য ন্যায়াদেবোচ্চানর্হে
তয়া প্রসঙ্গসঙ্কল্যা তদ্বিরূপয়িতুমাচ্চ তত্বেতি । পরার্থে পরপ্রতিপিপা-
দয়িষাপ্রযোজ্যং পরো ঽব বিপ্রতিপন্ন: ন তু মৌমাংসকমাচং । তেনাপ্তেন
পরপ্রতিপিপাদয়িষযথৌদীরিতেঽপি ন্যাযত্বমিত্যবধেয়ং । ন্যাযসাধ্যমিতি ন্যায-
জন্যজ্ঞানপ্রযোজ্যমিত্যর্থঃ । অবয়বান্ বিভজতে প্রতিজ্ঞেতি যদ্যপ্যবয়বসামান্যং
নিরূপ্যেব তদ্বিভাগো যুক্তস্তথাপি ইत्याদি প্রতিজ্ঞাদিপদ্যাবয়বোপেতস্যেবাচ-
লক্ষ্যত্বং ।

End. ননু কণ্ডকোদ্ধারবাক্যে বাক্যত্বসম্বন্ধাত্তস্য ন্যাযত্বং স্যাদত: কণ্ডকেতি তথাচ
তেনাপি ন্যাযত্বপৰ্য্যাপ্তাধিকরণত্বস্য তদ্ব্যতিরেকেণ সত্যান্ন তস্য ন্যাযঘটক-
ত্বমিতি ভাব: । অত্র প্রতিজ্ঞাপক্ষে হেতুদাহরণমাচকো ন্যায ইতি মৌমাংসকা: ।
উদাহরণোপনয়মাচমিতি বৌদ্ধা: । প্রতিজ্ঞামাচমিতি নৈয়ায়িকৈকদেগিন: ।
অসাধকতানুमानে প্রতিজ্ঞাহেতুমাচমিতি কেचित্ । তদেবোপনয়সংহিতমিত্যা-
চার্য্যা: ॥ ০

Colophon. ইতি কণাদতর্কবাগীশমহাচার্য্যকৃতাভ্যবয়বটিপ্পনী সম্পূর্ণা ॥ * ॥

বিষয়: অনুমানখণ্ডানর্গতাভ্যবয়বব্যাখ্যা ।

No. 15. অশৌচদীপিকা । By শ্যামসুন্দর: . Substance, country-
made paper, 10×2½ inches. Folia, 17. Lines, 5 on a page. Extent,
300 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur,
Mayamansing Paṇḍita Candra kánta Tarkālaṅkāra. Appearance, old
Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ নমো গণেশায় । অথ শ্রীশ্যামসুন্দরমহাচার্য্যকৃতাশৌচদীপিকা
লিপ্যতে ।

অথ গর্ভাব্রাহ্মণশৌচমুচ্ছেদ: ।—

যে জীর গর্ভজাব হয় তাহার প্রথম মাসেতে এক দিন দ্বিতীয় মাসে
২ দুই দিন তৃতীয় মাসে ৩ তিন দিন । ইত্যাদি ।

End. ভিন্ন গোত্রপোষাপুস্ত্রের অনেক অনঙ্গী এবং অনেক সপিণ্ড মরণে অশৌচ
নাই সপিণ্ড পোষাপুস্ত্র হইলে পরস্পর সপিণ্ডের সহিত অনেক মরণে
সম্পূর্ণাশৌচ হয় ইতি ॥ * ॥

বিষয়: গর্ভাব্রাহ্মণজননমরাদ্বাশৌচনিরূপণম্ ।

No. 16. अशौचप्रकाशः By चतुर्भुजः . Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 325 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpārā, Rāmātāraṇa Ṭhākur. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । यत्नाद्भाववनादिकं परिचितौ कृत्येषु कृतौ
भट्टाचार्यं चतुर्भुजोऽच्युतपदद्वन्द्वारविन्दं सुदम् ।
वन्दित्वा ससुमानसस्य सुहृदोऽशौचप्रकाशं करो-
त्यनुग्रामकुलोद्भवो भवजनोद्भुतोद्भवाद्यच्चितं ॥ (?)
अग्निहोत्रादिविहितब्राह्मणादिचतुर्वर्णेषु जननमरणे चैव यथाक्रमं ज्ञातीनां
दशहं पञ्चदशहं मासमेकमशौचम् ॥ इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ॥

विषयः । जननमरणाद्यशौचनिरूपणं । दाह्यादिनिरूपणम् । सप्तमरणादिनिरूपणञ्च ॥

No. 17. अष्टमङ्गला । By रामकिशोरचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 10 on a page. Extent, 540 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ćāktā, District Dhākā Paṇḍita Trilocana Tarkālaṅkār. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
शिवं रामकिशोरेण प्रणम्यार्थः प्रकाशते ।

आख्याताष्टमपादीयदौर्गन्धर्त्यथामति ॥

पदान्ते । पदान्ते वर्त्तमानानामिति । नन्वन्तशब्दोऽवयववचनः । तथाच
पदान्तानामवयवा एव ध्रुवः । तत्कथं ते पदान्ते वर्त्तन्ते इति । सत्यमन्त-
शब्दोऽयं धर्मवृत्तित्वेन पदान्तान्ते वर्त्तमानानां ध्रुवमित्यर्थः । तथाच
आदिमध्यान्तशब्दा धर्मिणि धर्मे च वर्त्तन्ते इति मतमिति गोपीनाथः ।
इत्यादि ।

End. प्रतिषेधस्तु स्थानिवद्भावादेव न पदान्त इत्यादिना परिभाषायाश्चानित्यलं
मन्त्वमिति तेनाभ्यासे प्रतिषेधार्थं न वक्तव्यमिति ॥

Colophon. इति श्रीरामकिशोरचक्रवर्तिष्ठतायामष्टमङ्गलाटीकायामियत्नावच्छिन्नलेना-
ष्टमः पादः समाप्तः ।

विषयः । कातन्त्राख्याताष्टमपादीयदौर्गन्धर्त्यसिंहवृत्ते गूढार्थप्रकटनम् ।

No. 18. आकाङ्क्षापूर्वपक्षरहस्यम् । By मथुरानाथः. Substance, country-made paper, $17 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 294 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánuká, Pálang Post office, District Faridpur, Paṇḍita Rajanī kánta Tarkaratna. Appearance old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । प्रसङ्गादाकाङ्क्षां निरूपयितुं शृङ्खति अथ केयमिति आकाङ्क्षादिकं सहकारौति यदुक्तं तत्राकाङ्क्षा केत्यर्थः अविनाभाव इति । भावः सत्त्वं तदभाव इत्यर्थः तथाच तत्पदार्थे तत्पदार्थाभाव-वहृत्तिलाभावस्तत्पदार्थे तत्पदार्थाकाङ्क्षेति भावः । अस्ति चायं घट इत्यादौ इदम्पदार्थे घटपदार्थाभाववहृत्तिलाभावः इति इदम्पदार्थे घट-पदार्थाकाङ्क्षा । एतिलं तादात्म्यसम्बन्धेन बोध्यं अन्यथा चैवः पचति रघो गच्छति इत्यादौ चैवपदार्थस्य पचति पदार्थसाकाङ्क्षता न स्यात् चैवादौ पदार्थाभाववहृत्तिलाभावाभावात् । इत्यादि ।

End. अजनितेत्यद्वैतप्रयोजनं दूषयति त्रयाशामिति राजपुत्रपुरुषाणामित्यर्थः । तुल्यवत् एकदा प्रथमं अजनितान्वयबोधदशायां यतः तात्पर्यधीविरहितः अग्रेऽपि जनितान्वयबोधदशायामपि पुरुषेण व्यर्थमिति नोक्तप्रयोजकमित्यर्थः यथाद्रुतन्तु सङ्गच्छते घटमानयेत्यादौ धारावाहिकशब्दबोधवारणायाजनितान्वयबोधकत्वं स्यावश्यक-तया वैयर्थ्याभावात् । नव्यास्तु धारावाहिकप्रत्यक्षस्यैव धारावाहिकशब्दबोधस्याभ्युपगमात् वैयर्थ्य-मिति भावः अत एव सिद्धान्तलक्षणे जनितान्वयबोधेऽतिशयानिवारणाय विशेषणं कण्ठतो घन्यकृता नोक्तमित्याहुः ।

Colophon. इत्याकाङ्क्षापूर्वपक्षरहस्यम् ॥

विषयः । शब्दबोधे शब्दज्ञानं यदि निरपेक्षकारणं भवति तदा घटः कर्मलमानयनं कृतिरिति शब्दात् घटकर्मताकबोधं कथं न जायते अतः आकाङ्क्षाज्ञानस्य शब्दज्ञानसह-कारित्वमवश्यमेव वाच्यमित्यादिविचारः ॥

No. 19. आख्यातटीका । Substance, country-made paper, $12 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 72. Lines, 7 on a page. Extent, 2,520 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, Mayamansing Paṇḍita Candra kánta Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. श्रीमत्परमात्मने नमः ॥ अथ परस्मै । इह यद्यपि प्रज्ञानान्तर्धर्ममङ्गला-
धिकारेष्वथ शब्दो वर्तते तथापि ज्ञानान्तर्धर्मार्थ एव गृह्यते ।
ननु भीमपूर्वज इति माघस्य स्वस्तितमिति । केचित्तु (अर्चयमाना)
भीष्मादि () संप्रयुक्ता इत्येवार्थो विवक्षित इत्याहुः ॥ * ॥ इत्यादि ।

Colophon. इति तृतीयपादः समाप्तः ॥

विषयः । कलापोक्तधातुरूपादिनिरूपणम् ।

No. 20. आख्यातपञ्जिकाव्याख्या । By नरहरिः । Substance, coun-
try-made paper, 17 × 4 inches. Folia, 83. Lines, 7 on a page. Extent,
1,162 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa.
District Tippera, Paṇḍita Çaraccandra Vidyālaṅkāra. Appearance, old.
Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो मणेशाय ।

नला गौरीपदद्वन्द्वं श्रीमन्नरहरिः सुधीः ।

आख्यातपञ्जिकाव्याख्यां तनोति भ्रान्तिशान्तये ॥

टी

अथ । ननु अथेत्यादि वृत्तिग्रन्थः कथं संगच्छते तथाहि । इत्यादि ।

End.

पुरादेष्टेत्यत्र प्रपञ्चितमिति ।

खण्डितशेषत्वात् समाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ।

विषयः । कान्तन्त्रयाकरणस्य विलोचनदासकृतपञ्जिकाया व्याख्यानम् ।

No. 21. आख्यातवादटिप्पणी By मथुरानाथतर्कवागीशः. Substance,
country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page.
Extent, 2,304 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Vajrayoginī, District Dhākā, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa Smṛitiratna. Appear-
ance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ शिवो जयति ।

कुक्षिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।

भोक्षयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनौरदङ्गुलिः ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।

आख्यातशक्तिवादस्य क्रियते विवृतिः शुभा ॥

आख्यातशक्त्यं निरूपयति आख्यातस्येति । आख्यातं यत्नत्वाध्विप्रशब्द-

ताकमित्यर्थः । तेन वक्ष्यमाणहेतौर्न वैयधिकरणं । आख्यातत्व

सङ्केतविशेषभुम्बन्धेनाख्यातपदवत्त्वं न तु जातिः । द्वित्यादिना साङ्के-
ख्यात् मानाभावाच्च । शक्यतावच्छेदकानु न तत् किन्तु प्रत्येकं द्वित्यादिक-
मेव । अन्यथा आख्यातत्वप्रकारिणाज्ञानदशायां कलापव्याकरणानभिज्ञानां
द्वित्यादिनाज्ञानात् शब्दबोधमात्रस्य शक्तिभ्रमजन्यत्वप्रसङ्गात् । इत्यादि ।

End.

कर्माख्यातस्य फलमेवार्थः । तादृशेति । वर्तमानत्वादिविशिष्टस्येत्यर्थः ।
अनुभवस्वारसिकत्वेन विशेषणीयः । तेन लक्षणया तच्चानुभव इति निरस्तं ।
इदमुपलक्षणं । यत्तत्त्वमपेक्ष्याययत्वादेर्गुणत्वादित्यपि द्रष्टव्यमिति संक्षेपः ॥

Colophon.

इति श्रीमधुरानाथतर्कवागीशविरचित्ताख्यातवादटिप्पणी समाप्ता ।

विषयः । आख्यातशक्तिवादाख्यग्रन्थस्य विवृतिः ।

No. 22. आगमतत्त्वविलासः By रघुनाथतर्कवागीशः Substance,
country-made paper, 19 x 4 inches. Folia, 427 (the first page is wanting).
Lines, 8 on a page. Extent, 13,237 ślokas. Character, Bengali. Date, ?
Place of deposit Mājparā, District Dhākā, Babu Rāsavihārī Rāya. Ap-
pearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning.

ॐ गुरुभ्यो नमः ।

ॐ नमः श्रीमते तस्मै गुरुदेवाय योगिने ।

अशेषासारसंसारसाराय शिवरूपिणे ॥

स्वगुरोश्चरणसरोजं

शिरसि मरमिजे स्मरन्मुक्तः श्रीमान् ।

आगमतत्त्वविलासं

रचयति रघुनाथतर्कवागीशः ॥

तत्र व्यतिक्रमनिबन्धमुपोऽपराधा

ये तान् क्षमध्वमखिलान् सम दैवतानि ।

यद्युयद्विरुद्धमिदं संविद्धितं समाप्तो

तत्तद्विशोधयत धीरतमा नमो वः ॥

स्वतन्त्रतन्त्रं फेल्कारीतन्त्रमुत्तरतन्त्रकम् ।

भीक्ष्णतन्त्रं वीरतन्त्रं कुमारीतन्त्रमुष्णम् ॥

कालीनारायणीतन्त्रे तारिणीतन्त्रमुत्तमम् ।

कलातन्त्रं समयातन्त्रं भैरवतन्त्रकम् ॥

भैरवीविपुलातन्त्रे वामकेश्वरतन्त्रकम् ।

कुकुटेश्वरतन्त्रश्च मातृकातन्त्रमेव च ॥
 सनत्कुमारतन्त्रश्च विशुद्धेश्वरतन्त्रकम् ।
 सम्प्रोहनाख्यतन्त्रश्च गौतमीयश्च तन्त्रकम् ॥
 बृहद्गौतमीयतन्त्रं भूतभैरवतन्त्रकम् ।
 चामुण्डापिङ्गले तन्त्रे वाराहीतन्त्रकं तथा ॥
 मुण्डमालाख्यतन्त्रश्च योगिनीतन्त्रसुत्तमम् ।
 मालिनीविजयं तन्त्रं तन्त्रं खच्छन्दभैरवम् ॥
 महातन्त्रं शक्तितन्त्रं तन्त्रं चिन्तामणिं परम् ।
 उन्मत्तभैरवं तन्त्रं त्रैलोक्यसारतन्त्रकम् ॥
 विश्वसाराङ्ग्यं तन्त्रं तथा तन्त्रासृताभिधम् ।
 महाफेत्कारीतन्त्रश्च वायवीयश्च तोडलम् ॥
 मालिनीललितातन्त्रे त्रिशक्तितन्त्रकं तथा ।
 राजराजेश्वरीतन्त्रं महामोहसरोत्तरम् ॥
 गवाक्षतन्त्रं गान्धर्व्यं तन्त्रं त्रैलोक्यमोहनम् ।
 हंसमाहेश्वरं हंसपरमेश्वरतन्त्रकम् ॥
 कामधेन्वाख्यतन्त्रश्च तन्त्रं वर्णविलासकम् ।
 मायातन्त्रं तन्त्रराजं कुङ्कितातन्त्रसुत्तमम् ॥
 विद्धानलतिकां लिङ्गागमं कालोत्तरं तथा ।
 ईशानसंहितां तद्वत् श्रीविष्णायकसंहिताम् ॥
 चण्डाल्यसंहितां पुष्पां नन्दिकेश्वरसंहिताम् ।
 वशिष्ठसंहितां दक्षसंहितां मनुसंहिताम् ॥
 ब्रह्मणः संहितां दिव्यां सनत्कुमारसंहिताम् ।
 कुलानन्दसंहिताश्च वैशम्पायनसंहिताम् ॥
 ऋषिसंहितापनीयश्च दक्षिणामूर्तिसंहिताम् ।
 ब्रह्मयामलकश्चादियामलं रुद्रयामलम् ॥
 बृहद्दुयामलकं सिद्धयामलं कल्पसूत्रकम् ।
 मत्स्यसूत्रं कल्पसूत्रं कामराजं शिवाग्रमम् ॥
 उडुगेश्च कुलोडुगेश्चुडुगेश्वीरभद्रकम् ।
 भूतडामरकं तद्वत् डामरं यक्षडामरम् ॥
 कालिकाकुलसर्वस्वं कुलसर्वस्वमेव च ।
 कुलचूडामणिं दिव्यं कुलमारं कुलाणवम् ॥

कुलप्रकाशं वासिष्ठं सिद्धसारस्वतं तथा ।
 योगिनीहृदयं कालीहृदयं मातृकार्णवम् ॥
 योगिनीजालकुलकं तथा लक्ष्मीकुलार्णवम् ।
 तारार्णवं चन्द्रपीठं मेरुचन्द्रं चतुःशतीम् ॥
 तत्त्वबोधं महोपसृष्टं स्वच्छन्दसारसङ्ग्रहम् ।
 ताराप्रदीपं सङ्केतचन्द्रोदयमतिस्फुटम् ॥
 षट्त्रिंशत्तत्त्वकं लक्षनिर्णयं त्रिपुरार्णवम् ।
 विष्णुधर्मोत्तरं मन्त्रदर्पणं वैष्णवाभूतम् ॥
 मानसोक्तासकं पूजाप्रदीपं भक्तिमञ्जरीम् ।
 भुवनेश्वरीपरिजातं प्रयोगसारमुत्तमम् ॥
 कामरत्नं क्रियासारं तथैवागमदीपिकाम् ।
 बृहच्छ्रीक्रमसंज्ञकं तथा श्रीक्रमसंज्ञकम् ॥
 नवरत्नेश्वरं सोमसुजगत्वालिमंज्ञकम् ।
 सिद्धान्तशेखरं ग्रन्थं तां ग्रणेशविमर्षिणीम् ॥
 मन्त्रमुक्तावलीं तत्त्वकौमुदीं तन्त्रकौमुदीम् ।
 मन्त्रतन्त्रप्रकाशाख्यं श्रीरामार्चनचन्द्रिकाम् ॥
 शारदातिलकं ज्ञानार्णवं सारसमुच्चयम् ।
 कल्पद्रुमं ज्ञानमालां पुरश्चरणचन्द्रिकाम् ॥
 आगमोत्तरकं तत्त्वसागरं सारसङ्ग्रहम् ।
 देवप्रकाशिनीं तन्त्रार्णवस्य क्रमदीपिकाम् ॥
 तारारहस्यं श्यामाया रहस्यं तन्त्ररत्नकम् ।
 तन्त्रप्रदीपं ताराया विलासं विश्वमाह्वकाम् ॥
 प्रपञ्चसारं तं तन्त्रसारं रत्नावलीं तथा ।
 एवं षष्टोत्तरशतं ग्रन्थानां स्फुटमागमे ॥
 कल्पान् कुमारीकल्पादीन् श्रुतीशोपनिषद्गणम् ।
 श्रुतिः स्मृतिपुराणानि पाणिनीयादिकौशलम् ॥
 मुक्तपदेशयुक्तिभ्यां विनिष्कृष्यावल्लभ्य च ।
 गुरुषाञ्च मतं ज्ञात्वा साधकानां मतं तथा ॥
 गुणं नत्वा गुणं नत्वा गुणं नत्वा यथाविधि ।
 संक्षिप्तः सर्वतन्त्राणां सारमाह्वय निम्नितः ॥
 श्रीमत्तत्त्वविलासोऽयं वरीवर्णु गृहे गृहे ।

दृष्टिक्रमोऽत्र दीक्षाया लक्षणं दक्षिणाविधिः ॥

दीक्षाया नित्यकाम्यत्वे दीक्षार्थो योगरूढितः । इत्यादि ।

End.

एतेन शिवप्रणीततया आगमशास्त्रस्य निःसन्देहफलकत्वेन सर्वदर्शनापेक्षया समुत्कर्षः ॥

— — — — — ।
शिवप्रणीतेऽत्र दुरुद्धशास्त्रे गुरूपदेशान्निजबुद्धितोऽपि ।

मया समाकृत्य यदत्र बद्धं तस्मिन् सुधीरा मुदमावदन्तु ॥

अस्मिन्नस्मिन्निर्मिते ग्रन्थरत्ने यत्नेना + नैपुणं सम्प्रणीयम् । (?)

भूयस्तत्र धानिसन्तानशान्तेरन्तः सन्तः सन्तु सन्नोपवन्तः ॥

Colophon.

इति नपाङ्गीयश्रीरघुनाथतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचिते आगमतत्त्ववित्तासे पञ्चमः परिच्छेदः । ॐ तत् सत् ।

विषयः । अत्र प्रमाणतया उल्लिखितानां तन्त्रादीनां नामकथनम् । अथ गुरूपदेशादिविधिः । मन्त्रविचारविधिः । दीक्षाविधिः । तत्र कालाशुद्धादिरूपणम् । चक्रभेदकथनम् । शुद्धमन्त्रविचारः । मन्त्रस्य दशसंस्कारविधिः । अक्षरनिर्णयः । मन्त्राभिधानकथनम् । लक्ष्मीबीजाभिधानकथनम् । स्त्रीबीजाभिधानकथनम् । वर्णाभिधानकथनम् । वर्गाभिधानकथनम् । बीजनिर्णयव्यवस्था । दृष्टिप्रकरणम् । प्रलयवर्णनम् । बीजार्थाभिधानम् । नाडीनिरूपणम् । शरीरस्थवायुनिरूपणम् । दीक्षापदार्थनिरूपणम् । अथ गुरुलक्षणकथनम् । स्वप्नलब्धमन्त्रनिरूपणम् । दिव्यलक्षणदिकथनम् । स्त्रीशुद्धयोर्दीक्षायां मन्त्रव्यवस्था । पञ्चाङ्गशुद्धदीक्षानिरूपणम् । देवपर्वकथनम् । राशिचक्रनक्षत्रचक्रादिव्यवस्था । अरिमन्त्रत्यागव्यवस्था । महाविद्यानिर्णयः । मन्त्रोपासनाविवेकः । उपासनाफलकथनम् । मन्त्रदशसंस्कारप्रकरणम् । मातृकामन्त्रक्रमकथनम् । दीक्षाप्रयोगकथनम् । मन्त्रचैतन्यप्रकरणम् । दीक्षान्तरप्रयोगकथनम् । संचेपदीक्षाप्रकरणम् । सर्वतोभद्रमण्डलविधिः । गुरुशिष्ययोः कृत्यनिरूपणम् । अथ करमालानिरूपणम् । मालाभेदक्रमः । मालास्त्वचनियमादिकथनम् । मालाधारणे अङ्गुलिनियमकथनम् । मालासंस्कारादिकथनम् । विशेषतोरुद्राक्षमालाविधिः । महाशङ्खमालासंस्कारादिकथनम् । कपालपात्रशुद्धिनिरूपणम् । अथ यन्त्रसंस्कारविधिः । त्रिलोक्षीमुद्राक्रमकथनम् । बलिदानक्रमकथनम् । तत्र स्वगावधिरदानव्यवस्थादिः । पूजास्थाननिरूपणम् । अश्रीचादौ वर्ज्यावर्ज्यव्यवस्था । क्षताशौचव्यवस्थादिः । क्षौरादिकर्माविशेषव्यवस्था । देवताभेदेन वामदक्षिणाचारव्यवस्थादिः । अथ प्रातःकृत्यनिर्णयः । तत्र कालनिर्णयः । स्नानविधिः । सन्ध्याविधिः । तत्र सन्ध्याविधिविशेषनम् । विष्णादिदेवतागायत्रीकथनम् । शक्त्यादिदेवतागायत्रीकथनम् । गायत्रीध्यानप्रकरणम् । अथ वस्त्रादिपरिधानविधिकथनम् । त्रिपुण्ड्रव्यवस्था । पादप्रक्षालनविधिः । कुशविधिः । आचमनविधिः । पुनराचमनविधिः । अथ आसनादि-

विधिः । मल्लिले आसननियमः । पूजादौ मुखनियमः । भूतशुद्धिनियमः । मातृकान्या-
 सादिविधिः । प्राणायामविधिः । अर्घ्यादिस्थापनविधिः । प्राणप्रतिष्ठाविधिः । अष्टादशोप-
 चारनियमः । षोडशोपचारनियमः । दशोपचारनियमः । पञ्चोपचारनियमः । द्रव्यादि-
 निवेदनकालविवेचनम् । आसननियमः । पाद्यादिपात्रक्रमकथनम् । धूपनियमः । दीपप्रमाण-
 कथनम् । नैवेद्यनियमः । उपचारपरिभाषा । पूजाकाले गन्धादिद्रव्यदाननियमः । प्रदक्षिण-
 विधिः । नमस्कारविधिः । अथ शुक्तादिक्रमकथनम् । वाद्यनियमादिः । अथ योगाङ्गासनादि-
 विधिः । यन्त्रधारणविधिः । यन्त्रलेखनद्रव्यनियमः । संचेपतः सर्वदेवनित्यपूजाविधिः ।
 पञ्चायतनीयपूजाविधिः । नैमित्तिकपूजाविधिः । काम्यहोमद्रव्यनिर्णयः । अथ तर्पणविधिः ।
 अथ मारणविधिः । आकर्षणविधिः । वशीकरणविधिः । विद्वेषणविधिः । उच्चाटनविधिः ।
 स्तम्भनविधिः । अभिचारविधिः । षट्कर्मलक्षणकथनम् । अथ भूतोदयविधिकथनम् । भूत-
 मण्डलविधिकथनम् । अपनिरूपणम् । कुलुकादिक्रमकथनम् । अथ दशमहाविद्यामन्त्रादि-
 कथनम् । जिह्वादिशोधनविधिः । योनिमुद्रादिमन्त्रार्थनिरूपणम् । मन्त्रचैतन्यनिरूपणम् ।
 भूतलिपिविधिः । युगभेदेन जपादनियमकथनम् । पुरश्चरणविधिः । कूर्मचक्रनिरूपणम् ।
 ग्रहपुरश्चरणविधिः । पुरश्चरणप्रयोगकथनम् । रत्नस्य पुरश्चरणविधिः । वीरसाधनविधिः ।
 चितादिसाधनविधिः । श्वसाधनविधिः । योगिनीसाधनविधिः । मनोहरायोगिनीसाधन-
 विधिः । कनकावतीयोगिनीसाधनविधिः । कामेश्वरीयोगिनीसाधनविधिः । रतिसुन्दरी-
 योगिनीसाधनविधिः । पद्मिण्यादियोगिनीसाधनविधिः । योगिन्याकर्षणमुद्राक्रमकथनम् । शङ्कटा-
 किन्नरीसाधनविधिः । यच्चक्रन्यासाधनविधिः । पिशाचादिसाधनविधिः । योगिन्यादिसाधन
 कालनिरूपणम् । दृष्टिभिद्भिन्ननिरूपणम् । मन्त्रसिद्धिलक्षणान्निरूपणम् । मन्त्रदोषादोषकथनम् ।
 मन्त्रदोषशान्तिविधिकथनम् । बालकमन्त्रसंस्कारविधिः । शिवाबलिविधिः । अथ आचारनिरू-
 पणम् । तत्र कुलाकुलवारादिकथनम् । पीठस्थानादनियमः । स्वयम्भूकुसुमादिविवेचनम् ।
 तत्तत्कुसुमरक्षणविधिः । यन्त्रनियमादिकथनम् । भावरक्षस्यकथनम् । अन्तर्यामिकथनम् ।
 अथ कुमारपूजादिविधिः । अथ द्वितीयागविधिः । कुलपूजाक्रमः । तत्र मदिरादिशोधन-
 विधिः । शक्तिशोधनविधिः । वीरपुरश्चरणविधिः । तत्र पानाधिकारिनिरूपणम् । मांसादि-
 व्यवस्था । अथ वामासारानुकल्पकथनम् । यन्त्रपात्रादिनिर्णयः । चक्रपदोदकमाद्याग्रादि-
 कथनम् । यन्त्रादिनाशप्रायश्चित्तकथनम् । तत्तत्पूजाधारनिरूपणम् । लिङ्गद्रव्यादिपूजानिषेध-
 कथनम् । पङ्कशुद्धिनिरूपणम् । कुण्डनिरूपणम् । स्थण्डिलविधिकथनम् । होमविधिकथनम् ।
 तत्र सुकुम्वादिप्रलक्षणकथनम् । होमद्रव्यनिरूपणम् । वज्रिस्थापनादिविधिः । संचेपादिहोम-
 प्रयोगकथनम् । अग्नेर्नामकरणादिविधिः । अथ शान्तिविधिः । अथ शान्ताभिषेकविधिः ।
 अथ गणेशपूजाविधिः । सूर्यपूजादिविधिः । मार्तण्डभैरवपूजाविधिः । इन्द्रादिपूजाविधिः ।
 विष्णुपूजाविधिः । तत्र श्रीरामपूजाविधिः । श्रीहृण्यपूजाविधिः । तत्र राजाभिषेकविधिः ।

बालगोपालपूजाविधिः । वासुदेवपूजाविधिः । दधिवासनपूजाविधिः । वराहपूजाविधिः ।
 शिवपूजाविधिः । हरगौरौपूजाविधिः । मृत्युञ्जयपूजाविधिः । अर्द्धनारीश्वरपूजाविधिः ।
 नीलकण्ठपूजाविधिः । चण्डेश्वरपूजाविधिः । चण्डाग्रशूलपाणिपूजाविधिः । मञ्जुघोषपूजा-
 विधिः । अथ आचारनिरूपणम् । आचारस्तवकथनम् । अम्बकपूजाविधिः । मृतसञ्जीवनी-
 विद्याकथनम् । चेत्रपालपूजाविधिः । वटुकपूजाविधिः । लक्ष्मीपूजाविधिः । महालक्ष्मी-
 पूजाविधिः । धनदापूजाविधिः । वागीश्वरीपूजाविधिः । भुवनेश्वरीपूजाविधिः । अन्नपूर्णा-
 पूजाविधिः । त्रिपुटापूजाविधिः । लरितापूजाविधिः । नित्यापूजाविधिः । वज्रप्रसारिणी-
 पूजाविधिः । शूलिनीपूजाविधिः । दुर्गापूजाविधिः । जयदुर्गापूजाविधिः । महिषमर्दिनी-
 पूजाविधिः । कालीपूजाविधिः । तत्र नामसन्तभेदकथनम् । गुह्याकालीपूजाक्रमकथनम् ।
 भद्रकालीपूजाक्रमकथनम् । महाकालीपूजाक्रमकथनम् । श्मशानकालीपूजाक्रमकथनम् । तारा-
 पूजाक्रमकथनम् । अष्टतारामन्त्रभेदकथनम् । अथ प्रचण्डचण्डिकापूजाक्रमकथनम् । बिम्बमस्ता-
 पूजाविधिः । भैरवीपूजाक्रमकथनम् । त्रिपुरसुन्दरीपूजाक्रमकथनम् । श्रीविद्यापूजाक्रमकथ-
 नम् । शङ्कटादिपूजाक्रमकथनम् । वगलापूजाक्रमकथनम् । मातङ्गीपूजाक्रमकथनम् । उच्छिष्ट-
 चाण्डालिनीपूजाक्रमकथनम् । धूमावतीपूजाक्रमकथनम् । कर्णपिशाचपूजाक्रमकथनम् । अथ
 कात्यायनीपूजाक्रमकथनम् । अथ गरुडमन्त्रादिकथनम् । गरुडस्तवकथनम् । विषहराग्निसन्त-
 कथनम् । अथ हनूमत्कल्पः । अथ आर्द्रपटीविधिः । गणेशस्तवः । हरिद्रागणेशस्तवः । सूर्य-
 कवचम् । सूर्यस्तवः । श्रीरामस्तवः । रामकवचम् । श्रीकृष्णस्तोत्रम् । गोपालस्तवः । श्रीकृष्ण-
 कवचम् । नमिहकवचम् । विष्णुनामाष्टकस्तोत्रम् । नारायणोपनिषत् । अपामार्जनस्तोत्रम् ।
 विष्णुस्तवः । सरस्वतीस्तोत्रम् । प्रचण्डचण्डिकास्तोत्रम् । वगलासुखीस्तोत्रम् । अन्नपूर्णास्तोत्रम् ।
 भुवनेश्वरीस्तवः । त्रिपुटास्तवः । दुर्गाशतनामस्तोत्रम् । श्रीविद्यास्तोत्रम् । किङ्किमादिस्तोत्रम् ।
 लक्ष्मीस्तोत्रम् । तारास्तोत्रम् । षोढाकवचम् । महिषमर्दिनीस्तोत्रम् । भैरवीस्तवः । शिवस्तोत्रम् ।
 वटुकस्तोत्रम् । सुन्ननिरूपणम् । विशेषतो योगलक्षणादिकथनम् । षट्चक्रनिरूपणम् । इति शम् ।

No. 23. आचारसारतन्त्रम्, वा समयाचारतन्त्रम् । Substance, country-
 made paper, 19×5 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent,
 202 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májpára
 Vikrampur, District Dháká, Babu Rásavihári Ráya. Appearance, fresh.
 Mostly verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो जगन्माते ।

नमामि कालिकां देवीं भक्तानां भक्तवत्सलाम् ।

बालल + + + + + शोधनश्च कृतं मुदा ॥

अथ सम्बित्स्त्रीकारविधिः । श्रीदेव्युवाच ।
 देवदेव महादेव रुद्र कारुणिक प्रभो ।
 कुलाचारस्य माहात्म्यं वद मे कर्णनिधे ॥
 कुलाचारान्महादेव महामोक्षः प्रजायते ।
 तत्कथं गोपितं देव मम प्राणेश्वर प्रभो ॥
 योगिनां किं सदा सेव्यं किमाचारो महेश्वर ।
 मनसाद्यक्ष्यस्वरूपं किं समाधिफलप्रदम् ॥

श्रीशिव उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रहस्यमतिगोपनम् ।
 अकथ्यं ते तु चार्घ्यं देवासुरनरेष्वपि ॥
 कथयामि तव प्रीत्या गुह्याद् गुह्यतरं महत् ।
 श्रुत्वा त्वयापि गोप्यं यत्नेन पशुसङ्कटे ॥
 सम्बिदा चासवच्चैव कालकूटस्थ धूसरम् ।
 निम्बपत्रमक्षिफेनं तरिता तारिता तथा ॥
 सम्बिदा क्षुब्धसिद्धीनां कारणं परमं पदम् ।
 बैलोक्यविजयाज्ज्ञानमेतत् बैलोक्यदुर्लभम् ॥ इत्यादि ।

End.

इत्यन्तर्यजनं कृत्वा साक्षात्प्रपन्नमयो भवेत् ।
 सप्तजन्माञ्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥

योनिस्त्यभगलिङ्गास्यतं गृहीत्वा पात्रे संस्थाप्य मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतं जप्त्वा
 मूलेनेदं भगलिङ्गास्यतममुक्त्वा नमः । ततः क्रोड़े शक्तिं कृत्वा जपेत् ।

Colophon.

इति यजनविधिः ॥

विषयः । कौलिकानामाचारनिरूपणम् । तत्रादौ सम्बिदास्त्रीकारविधिकथनम् । तच्छो-
 धनमन्त्रादिकथनम् । दुग्धादिभ्युक्तसम्बिदापाने फलविशेषकथनम् । निकट्वादिचूर्णसंयुतघृत-
 भञ्जितविजयापानफलमाहात्म्यकथनम् । पञ्चतत्त्वविधिकथनम् । मन्त्रादिशोधनविधिकथनम् ।
 सुराधानादिकथनम् । स्वयम्भूकुसुमशोधनविधिः । पूजाविधिकथनपूर्वकं गुरुस्त्रीचकथनम् ।
 पात्रसंख्यानिरूपणम् । पूजाकालं विना पाननिषेधकथनम् । पात्रवन्दनादिविधिः । चक्रे
 वर्जनीयकथनम् । शक्तिं विना पाननिषेधकथनम् । पात्रपरिमाणादिकथनम् । कौलिकलक्षण-
 कथनम् । शक्तिशोधनविधिः । रहस्यपुरस्सरविधिश्च । इति ।

No. 24. आत्मप्रकाशव्याख्या । By काशीरामवाचस्पतिः. Substance, country-made paper, 14×3 inches. . Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 900 ślokaś. Character, Bengali. Date, Śaka 1770. Place of deposit, Viṣṇupur, District Bāṅkura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीहरिः शरणम् ॥

नीलोत्पलदलश्यामं राधिकाकेलिलालसम् ।

नमामि शिरसा श्रीमन्नन्दनन्दनमद्वयम् ॥

भट्टाचार्यशिरोधार्यन्यायालङ्कारसूनुना ।

आत्मप्रकाशकव्याख्या काशीरामेण तन्यते ॥

सत्यज्ञानानन्दात्मकमद्वितीयं ब्रह्मैव शुद्धसत्त्वप्रधानमायोपाधिकं ईश्वर-
भावं मलिनसत्त्वप्रधानाविद्योपाधिकं जीवभावश्च जगाम । तथाहि
मायाभासेन जीवेशौ करोति माया चाविद्या च स्वयमेव भवतीति श्रुतिः ।

End. पितेत्यादि तथाचोक्तम् । पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् । ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति शब्दप्रते ।
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे इत्यादि । हृद्यमिति । एतत् हृद्यं प्रियं प्रकथितं
यत एतज्जाला सङ्कटात् संसारात् दुःखाद्वा मुच्येत इत्यर्थः । तथाचोक्तं
य आत्मानं विजानीयादयमस्मीति पुरुषः । किमिच्छन् कस्य कामाय
संसारमनुसंसरेदित्यादि दुःखेनात्यन्तं विमुक्तश्चरतीत्यादि च । किमिच्छन्नि-
त्यनेन स्वेच्छया कस्य कामाय इत्यनेन च परकीयेच्छया संसारानुसरणं
परिहृतमिति भावः ॥ इत्यास्तां विस्तरः ॥

ताम्बूलानां चतुष्कं मृदुशिशिरतरं चन्दनञ्च द्विजानां
धीराणामग्रतो यो नरपतितिलकात् श्रीलङ्गोपालसिंहात् ।

लेभे मल्लवनीशात् बुधवररचितग्रन्थटीकां महार्थां

भट्टाचार्यार्यसूक्ष्मलमणिसुकुटस्थात्मजः स यतानीत् ।

श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणाब्जतले तव ।

श्रीकाशीरामकृतिना कृतिरेषा समर्पिता ॥

Colophon. इत्यात्मप्रकाशकव्याख्या समाप्ता ॥०

लिखिता श्रीरामरामेण शकाब्दा १७७० ।

विषयः । आत्मप्रकाशकनामकवेदान्तग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 25. आत्ममनोयोगविचारः By मथुरानाथः. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent, 82 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmāṇa-maṇḍali, Paṇḍita Rāma-nārāyaṇa Bhaṭṭācārya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो ह्रिमगिरिकन्यायै । आत्मात्ममनोयोगशरीरत्वह्मनोयोगाः ज्ञान-
सामान्यहेतवः । तत्रात्मा समवायिकारणम् । आत्ममनोयोगश्चासमवायि-
कारणम् । इत्यादि ।

End. मयापि संयोगसम्बन्धेनैवात्मत्वेन प्रतिबन्धकत्वकल्पनया उक्तगौरवानवका-
शादित्यलं पञ्चवितेन ॥

Colophon. इत्यात्ममनोयोगविचारः ॥

विषयः । आत्मना सह मनसो योग एव ज्ञानमुत्पद्यते नान्यथेत्यादीनां विचारः ।

No. 26. आनन्दलहरीटीका By गोपीरमणतर्कपञ्चाननः । Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 29. Lines, 6 on a page. Extent, 661 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ćubhāḍhyā, Dhákā, Paṇḍita Kālī-candra Vidyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

यत् पादपद्मयुगलं विधिविष्णुभग्नैः

सेव्यं सदा पुटितपाणिभिश्चतुर्भुजैः ।

वृष्टिस्थितिप्रलयकारण + + प्रयत्नै-

स्तमिन् मनः प्रविश चाखिलकाव्यञ्चीनम् ॥

श्रीमदानन्दलहरीटीका सा प्रवितन्यते ।

मन्त्रादिपक्षो यत्रास्ते गोपीरमणशर्मणा ॥

शिव इत्यादि । हे शिवे त्वां स्तोतुं प्रयत्नं वा कथमकृतपुण्यः प्रभवति ।

चर्यादिभिरप्याराध्यां कथमित्याह शिव ईश्वरः शक्त्या युक्तो यदि भवति
तदा प्रभवितुं शक्तो नैवं देवदेवोऽपि शिवः सन्वितुमपि न कुशलः ॥
इत्यादि ।

End. तेन दीप्तं प्रकाशितं मञ्जीरेण शोभितं चरणं यस्यास्तथा । इति ।

यत्पुण्यं धन्यनिर्म्माणकौशलेनार्जितं मया ।

तेनापितेन पदयोः प्रीयतां परमेश्वरी ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीगोपीरमणतर्कपञ्चाननभट्टाचार्यकृतानन्दलहरी-
टीका समाप्ता ।

विषयः । शङ्कराचार्यकृतानन्दलहरीनामकदेवीस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 27. आनन्दलहरीटीका, समूला । By जगन्नाथचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 51. Lines, 5 on a page. Extent, 1,131 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Prāṇimaṇḍal, Post office Mājparā, Thānā Ārīnagar, District Dhākā, Bābu Kṛṣṇa-kumār Caṭṭopādhyāya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. शिवः परमात्मस्वरूपः शक्त्या प्रकृत्या युक्तो भवति यदि तदा प्रभवितुं
जगदुत्पादने प्रभुर्भवितुं शक्तो भवति । तदुक्तं वामकेश्वरतन्त्रे ।

परोऽहं शक्तिरहितः शक्तः कर्तुं न किञ्चन ।

शक्तस्तु परमेशानि शक्त्या युक्तो भवे यदि ॥

न चेदिति । शक्त्या युक्तो न चेदेवः शिवः स्यन्दितुं किञ्चिच्चालयितुमपि न
कुशलः न समर्थः । जगदुत्पादने वा का कथा । अतः कारणात् हरिहरविरि-
द्यादिभिरप्याराध्यां त्वां स्तोतुं प्रणनुं वा कथमकृतपुण्यो जनः प्रभवति ।
अकृतपुण्यानामदीक्षितानामधिकारिता नास्तीति भावः । तदुक्तं यामले ।
अन्नं विद्यासमं तेषां जलं सूत्रसमं यतः । इदानीमनेन मन्त्रोऽपि केनचि-
द्वाख्यायते । यथा शिवः हकारः शक्तिः सकारो विसर्गविन्दुरप्यत्र बोध्यः
तेन युक्तो यदि भवति तदा प्रभवितुं सर्व्वमन्त्राणामाद्यो भवितुं शक्तः एवं
न चेत् अनुस्वारविसर्गयोर्मिलनं न चेत् तदा स्यन्दितुमपि न कुशलः तदुक्तं
शोरच्छसंहितायां ।

सङ्कोचपरमा शक्तिर्विकाशपरमः शिवः ।

सङ्कोचस्य विकाशस्य इदमेवाक्षरद्वयम् ॥

यद्वा शिवः ककारादिचकारान्तवर्णः शक्तिः षोडशस्वराः तया युक्तो यदि
भवति तदा प्रभवितुं वेदादिविद्यादिरूपेण शब्दार्थरूपं स्पष्टीकर्तुं शक्तो
भवति एवं न चेत् स्यन्दितुमपि उच्चारणविषयीभवितुमपि न कुशलः ।
इत्यादि ।

End. हिममहोदधरस्य हिमालयस्य कन्यकालेनाख्या संज्ञा यस्य तादृशं पार्व्वती-
संज्ञकं इदं श्रुतिर्भजामीत्यर्थात् कीदृशं मञ्जीरेण शोभमानं चरणं यच्च

बलिभिः शोभमानं मध्यं यत्र चारुणाभिरामो मनोज्ञौ कुक्षौ यत्र चाम्बु-
हानि पद्मानौवायतानि दीर्घाण्यक्षीणि यत्र लीलाविलामविशिष्टा
अलकासूर्यकुन्तला यत्र ज्ञानस्य प्रदीपं प्रकाशकं ईश्वरः शिव एव दीपमेत-
दीपं प्रकाशितं कल्पितमिति यावत् । या मनसोजगम्यस्य ज्योतीरूपस्य पर-
ब्रह्मणः पार्व्वतीसंज्ञात्वेन साकारतया प्रकाशः शिवेन ध्यानार्थं कल्पितः ।
तथाच निर्गुणस्वाशरीरिणः साधकानां हितार्थाय ब्रह्मणो रूपकल्पनेति ॥

Colophon.

इति श्रीसामन्तसारनिलयजगन्नाथचक्रवर्तिष्ठतानन्दलहरीटीका समाप्ता ॥

विषयः । शङ्कराचार्येष्ठतानन्दलहरीया व्याख्यानम् । अत्र च ग्रन्थकारेण प्रसङ्गात् वामके-
श्वर-वीर-सिद्धेश्वरतन्त्र-वशिष्टसंहिता-गोरक्षसंहिता-कालिकापुराण ग्रन्थ-
मालिका यामल-शरदादिभ्यः प्रामाणिकग्रन्थैः समुद्धृतानि कतिचित्
प्रमाणवचनानि ।

No. 28. आनन्दलहरीटीका, तत्त्वदीपिका । By गङ्गाहरिशर्मा. Sub-
stance, country-made paper, 14 x 2 inches. Folia, 38. Lines, 8 on a page.
Extent, 1,216 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Dháká, Vikramapura, Vajrayogini, Paṇḍita Dvāraká-nátha Tarkabhūṣhaya.
Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा गुप्तं गणपतिं देवीं चिपुरसुन्दरीम् ।

तन्त्राण्यथ समालोक्य ज्ञात्वा गुह्यमतं ततः ॥

युक्त्वा च स्वयमारोप्य श्रीगङ्गाहरिधीमता ।

आनन्दलहरी-तत्त्वदीपिका क्रियते मुदा ॥

इह खलु शक्तिखण्डनं विकुर्वन्तः श्रीशङ्कराचार्यस्य सर्वार्थोन्द्रियाणि विजु-
षिद्वतान्यासन् पुनरपि कारुण्यवारांनिधेर्जगदम्बिकायाः रूपया दत्ततद्रूपा-
नेकलब्धस्वभावः सर्वं शक्त्यधीनमेवेति निश्चित्य तां स्तौति शिव इति । अत्र
युगच्छब्दीयद्वितीयान्तपद्यन्तपदयोरदौ सम्बोधनान्तपदं विना स्थिते-
रभावात् सम्बोधनान्तपदमाक्षिप्यते । ज्ञे शिवे इति । इत्यादि ।

End.

ईश्वरदीपदीपं ईश्वर एव दीपः प्रकाशकः तेन दीपं प्रकाशितं शिवं विना
ब्रह्माह्वानं न कोऽपि जानातीत्यर्थः ॥

इत्थं कृता मया धीर दीपिकैव प्रकाशिका ।

इद्वा सम्यग् यथान्यायमध्यापय यथासुखम् ॥

Colophon. इति श्रीगङ्गाहरिविरचिता तत्त्वदीपिका समाप्ता ।

विषयः । शङ्कराचार्यकृतानन्दलहरीनामकदेवीस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 29. आनन्दलहरीरहस्यप्रकाशः By जगदीशपद्माननः । Substance, country-made paper, 20×4 inches. Folia, 41. Lines, 6 on a page. Extent, 1,845 ślokaś. Character, Bengali. Date, Śaka 1570. Place of deposit, Naihāṭi, Paṇḍita Haraprasāda Čāstrī. Appearance, old. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । शङ्करचरणसरोजं श्रीजगदीशद्विजो नत्वा ।

शङ्करकविवरसूक्तौ सरसरहस्यं प्रकाशयति ॥

श्रीशङ्कराचार्यः शक्तिप्राधान्यं व्यवस्थापयन् श्रीलचिपुरसुन्दरीस्तवमारभते
शिवः शक्त्येत्यादिना ।

End. चरणमारभ्यैव देवशरीरं वर्णनीयमित्यालङ्कारिकाः लीलारूपा अलङ्कारस्य
तत्त्वोनामकं ईश्वरदीपदीप्तं ईश्वररूपो यो दीपः स एव दीपः प्रकाशो
यस्याः ईश्वरोऽपि तया प्रकाशयते इति वाक्यार्थ इति शिवम् ॥

Colophon. इति श्रीजगदीशपद्माननभट्टाचार्यविरचित आनन्दलहरीरहस्यप्रकाशः
सम्पूर्णः ॥

शुभमस्तु शकाब्दा १५७० तारिख २९ चैत्र ॥ ॥ श्रीगोपालशर्माणः स्वाक्षर-
मिदं । हरये नमः ।

विषयः । शङ्कराचार्यकृतानन्दलहरीनामकदेवीस्तोत्रस्य टीका ।

No. 30. आनन्दवृन्दावनचम्पूः By कविकर्णपूरः । Substance, country-made paper, 10½×7½ inches. Folia, 371. Lines, 10 on a page. Extent, 10,202 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tippera, Mahārāja's Library. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. वन्दे कृष्णपदारविन्दयुगलं यस्मिन् कुरङ्गीदृशां
वचोऽजप्रणयीकृते विलसति स्निग्धोऽङ्गरागः स्वतः ।

काश्मीरं तल्लशोणिमोपरितनं कसूरिकानौलिमा
श्रीखण्डं नखचन्द्रकान्तिलहरी निर्याजमातन्वते ॥ इत्यादि ।

End. स्थितो वृन्दारणे सततमपि नाभिर्मधुपुरीं
गतस्यासां तद्भदिरहस्यजमप्यारचितवान् ।
अतोऽतर्वैश्वर्यं गुरुमहिमनि श्रीभगवति
ब्रजेश्वर्याः स्तुनौ न किमपि विचित्रं विलसति ॥

चैतन्यकृष्णकर्णोदितवाग्बभूति
 सन्मात्रजीवनधनस्य जनस्य पुत्रः ।
 श्रीनाथपादकमलस्रुतिशुद्धबुद्धि
 स्रस्यूमिमां रचितवान् कविकर्णपूरः ॥

Colophon.

इत्यानन्दद्वन्दावने कैशोरलीलालताविस्तारे दोलोकयो नाम द्वाविंशतिः
 स्तवकः । समाप्तस्यायमानन्दद्वन्दावनाभिधो ग्रन्थः ।

विषयः । द्वन्दावनादिवर्णनं श्रीकृष्णस्य बाल्यलीलावर्णनं, श्रीकृष्णस्य कैशोरलीलादि-
 वर्णनञ्च ।

No. 31. आयुर्वेदसारावली By धन्वन्तरिकरः । Substance, country-
 made paper, 16×3 inches. Folia, 619. Lines, 4 on a page. Extent,
 8,975 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kelomál
 Tamluk, Babu Sárada-prasanna Ghoṣa. Appearance, fresh. Verse.
 Generally correct.

Beginning.

नमः शिवाय । गुरोश्चरणपङ्कजं हृदि निधाय बद्धाञ्जलि-
 नैमामि गणनायकं तदनु देवचण्डद्विषं ।
 सुरारिचरणाम्बुजं वरदमष्टभुजं शिवं
 शिवापदसरोरुहं दुरितहारि भक्त्या नतः ॥
 आयुर्वेदविलासिभिर्विरचितानादाय वैशेषिके-
 र्बैक्यार्थान् वङ्गशास्त्रतो वरधिया शास्त्राणि सद्भिः पुरा ।
 तान्यालोक्य निबध्यते परहितोपादानकौतूहलैः
 श्रीधन्वन्तरिणा करेण भिषजायुर्वेदसारावली ॥
 स्नेहोपधादिपरिणामविनिर्णयाद्या
 पोष्यादिकालकृतलक्षणलक्षणैः ।
 शरीरपथ्यमनिदाननिदानबन्ध-
 सारावली स्रदुलभमुल्लवाद्यमिहा ॥
 नाडीज्ञानं समावेद्य रोगसाधनकारणं ।
 ततोऽन्यलक्षणं दृष्ट्वा चिकित्सासाधने भिषक् ॥
 देवदासकषायस्य पितृन्मूत्रेण मानवः ।
 बिम्बायनादते चापि श्लेष्मपान्थिक्रमो हितः ॥

End.

कुलत्पोषणपिन्याकपिष्टेख्योपनाहनम् ।

भोजनं कटु तीक्ष्णौष्णं श्लेष्मट्विसुपाचरेत् ॥

Colophon. अतःपरं खण्डितत्वात् समाप्तिवाक्यं नोपलभ्यते ।

विषयः । शरीरोत्पत्तिनिरूपणम् । नाडीव्यवस्थादिनिरूपणम् । सप्तधातुक्रमनिरूपणम् । ज्वरगजकेशरिनिरूपणम् । कफज्वरादिलक्षणम् । पाटोलादिपाचननिरूपणम् । महाज्वराङ्कुशादिनिरूपणम् । वातश्लेष्मलक्षणादिनिरूपणम् । मेघनादरसादिनिरूपणम् । द्वादशाङ्ग-पाचनादिनिरूपणम् । राजचण्डेश्वररसादिनिरूपणम् । सन्निपातचिकित्सादिः । जीर्णज्वरलक्षणादिः । विषमज्वरान्तकलौहादिनिरूपणम् । असाध्यलक्षणादिकथनम् । पथ्यापथ्यादिनिरूपणम् । सुष्टि-योगादिनिरूपणम् । सुनिकण्टकचङ्गेरीष्टतादिनिरूपणम् । विष्टम्बलक्षणादिनिरूपणम् । विस्त्र-चिदर्पहाररसादिनिरूपणम् । लौहाश्रितादिनिरूपणम् । पुनर्नवादिनैलनिरूपणम् । वासावृह-द्वासाष्टतादिनिरूपणम् । चन्द्राश्रितरसादिनिरूपणम् । कनकसुन्दररसादिनिरूपणम् । चन्द्रशेखर-रसादिनिरूपणम् । विदोषवर्द्धिलक्षणादिकथनम् । लघ्णारोगचिकित्सादिः । अजीर्णपानविधमा-दिमदात्ययचिकित्सादिनिरूपणम् । दशमूलकल्याणष्टतादिनिरूपणम् । महोपशान्तिकष्टतादिनिरू-पणम् । कुष्माण्डष्टतादिनिरूपणम् । बृहच्छागलाद्यष्टतादिनिरूपणम् । त्रयोदशाङ्गगुलादि-निरूपणम् । बृहद्विष्णुतैलादिनिरूपणम् । महासुगन्धिलक्ष्मीविलासतैलादिनिरूपणम् । वाता-मयचिकित्सादिनिरूपणम् । वातरक्तचिकित्सादिनिरूपणम् । अश्रुतार्णवतैलादिनिरूपणम् । नागबलतैलादिनिरूपणम् । महदगुडुचीतैलादिनिरूपणम् । उदरश्लक्ष्मचिकित्सानिरूपणम् । आमवातचिकित्सादिनिरूपणम् । शूलरोगचिकित्सादिनिरूपणम् । उदार्चनचिकित्सादिनि-र्णयः । रक्तोद्भवगुल्मचिकित्सादिनिरूपणम् । अश्वगन्धाष्टतादिनिरूपणम् । श्लेष्मोदरसलक्षण-चिकित्साविधिः । बृहद्रोक्षीतकष्टतादिनिरूपणम् । वातिकशोथलक्षणादिः । शूष्कमूलाद्य-तैलादिनिरूपणम् । छद्मन्तवृद्धिब्रध्नचिकित्सादिष्येति ।

No. 32. उज्जलनीलमणिः, सटीका । By जीवगोस्वामी. Substance, coun-try-made paper, 16×8 inches. Folia, 152. Lines, 20 on a page. Extent, 6,080 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Benares city, Khālispurā Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, new. Generally correct.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः ॥ नाम्नाकृष्टरसज्ञः शीलेनोद्दीपयन् सदानन्दं ।

निजरूपोत्पदवायी सनातनात्मा प्रसुर्जयति ॥

मुख्यरसेषु सुपुण्यः संचेषेणोदितो रक्षस्यत्वात् ।

पृथगेव भक्तिरसराट् सविस्त्रेणोच्यते मधुरः ॥

- टीकाया श्रीराधागोविन्ददेवो जयतां । स्त्रियन् दृगन्तचपलाहलवीजितोऽपि
 लुभ्यन् सकान्तिनगरान्तरवासितोऽपि ।
 दृष्यन् मुहुः स्मितमुधापरिपायितोऽपि
 श्रीराधया प्रणमयन् प्रमदं हरिर्नः ॥
- End. अयं उज्ज्वलनीलमणिगङ्गनमहाघोषसागरप्रभव भजत नवमकरकुण्डल-
 परिभरमेवौचितिं देव ।
- Colophon. इति श्रीसम्भोगभेदः सम्पूर्णोऽयं उज्ज्वलनीलमणिर्धन्यः ।
 विषयः । अलङ्कारपद्योऽयं । अथ च भगवद्भक्तिविषयकमेवोदाहरणं प्रदर्शितं ।

No. 33. उज्ज्वलनीलमणिविहृतिः, By बल्लभः. Substance, country-made paper, 12×4½ inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 432 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṣṭhālpārā, via Naihati, Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Prose, Incorrect.

Beginning. श्रीराधाकृष्णौ जयेतां ॥ सनातनसमो यस्य आद्यान् श्रीमान् सनातनः ।
 श्रीवक्त्रभोगः सोऽयं श्रीरूपो जीवमद्भुतः ॥
 श्रीभक्तिरसामृतमिन्धोजाति प्रवाह इव लोके ।
 उज्ज्वलनीलमणौ मम लोचनरोचन्यसौ विहृतिः ॥
 तथाहि स एव रसामृतमिन्धुप्रकाशकः । पूर्वं पूर्वाद्याद्यपूर्वमुज्ज्वलाष्टं
 रमं किञ्चिदेव विहत्य हतहृत्यतां मन्यमानः सम्प्रति पिवत भागवतं रस-
 मिति न्यायेन व्यङ्ग्यव्यक्तयोरभेदं व्यङ्ग्यद्रुज्ज्वलनीलमणिनामानं पद्यं
 विधाय तं रसमतीव विदृष्ट्य श्रीमद्भिज्जदेवतमपि श्रीमन्तं निजगुणमपि
 तन्त्रेण स्तुवन् प्रार्थयते । नाम्नाकृष्टेति । तत्र निजदेवतपक्षे नाम्ना नाम-
 मावेशाकृष्टास्तदवतारावतारिभक्तिरसिका येन सः । तथा शीलेन
 सुसभावेन सदा नित्यमेव श्रीमद्भक्तनामानं स्वपितरमुदीपयन् उद्दीप्तभावं
 कुर्वन् तथा निजेन रूपेण सौन्दर्येण सर्वेभ्य एव उत्सवदायौ तथा सना-
 तनो नित्यः आत्मा श्रीविपक्षो यस्य सः । प्रादुर्भावमावेशे लब्धजन्मादि-
 व्यवहार इति भावः । इत्यादि ।

End. अष्टितलात् घोषो नास्ति ।

विषयः । उज्ज्वलनीलमणिनामकालङ्कारपद्यस्य टीका ।

No. 34. उणादिरुत्तिः By दुर्गसिंहः Substance, country-made paper, 15×2 inches. Folia, 31. Lines, 5 on a page. Extent, 562 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dháká, Váḍḍanagar, Post Office Pilkháná, Paṇḍita Kailása-candra Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

नमस्कृत्य शिवं भूरिशब्दसन्तानकारणम् ।

उणादयो विधास्यन्ते बाल्युत्पत्तिहेतवे ॥

छ-वा-पा-जि-मि खदि-साध्य-शू-दू-सनि जनि-चरिभ्य उण् ॥

एभ्य उण् परो भवति । डु छञ्जकरणे करोतीति कारः शिस्पी । वा गति-
गन्धयोः वायुः समीरणः । इत्यादि ।

End. अमोमोऽन्तश्च । अस्मादसुन् परो भवति । भयान्तमम्भः सलिलं । आसुरः ।
अस्मादसुन् परो भवति । उरादेशश्च । उरो वक्षः ॥

Colophon. इति दौर्गसिंहां वृत्तौ उणादौ चतुर्थः पादः समाप्तः ।

विषयः । कातन्तानुक्तानामुणादिप्रत्ययानां विधानकथनं । प्रयोगादिश्च ।

No. 35. उत्तरतन्त्रम् । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 500 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Váḍari Mayamansiñha, Ráma-kamala Bhaṭṭ-ácáryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः परमदेवतायै ॥ देव्युवाच ।

वक्षःस्थलसमासीना देवी पप्रच्छ शङ्करम् ।

भगवन् साधकानाञ्च कथयस्व क्रियाविधिम् ॥

व्रतानि सर्व्वतन्त्राणि यामलादीनि वै प्रभो ।

कुत्रापि न श्रुता नाथ क्रियाया विधिसुत्तमम् ॥

End. यज्ञीयकाष्ठसम्भूते स्तम्भे वापि सुन्दरि ।

पातयेच्छोणितं देवि बीजमन्त्रैर्निवेदयेत् ॥

बलिप्रकार उद्दिष्टो वाराहीसंक्षिताक्रमात् ।

एतत्ते कथितं देवि बलिदानं सुशोभनम् ।

तव स्नेहान्महादेवि किमन्यत् कथयामि ते ॥

Colophon. इत्युत्तरतन्त्रे देवीश्वरसम्वादे बलिदानप्रसङ्गे षोडशः पटलः ॥

विषयः । प्रयोगविधादिनिरूपणम् । शाक्तनिन्दादिदोषकथनम् । सहाविद्यादीनां पूजनादिनिरूपणम् । भगलिङ्गमाहात्म्यकथनम् । स्नानादिकर्मनिरूपणम् । गृहस्थाचारादिनिरूपणम् । कर्मकालादिनिरूपणम् । प्रश्नोत्तरपद्धतिनिरूपणम् । भावनिरूपणम् । पुरस्करणादिनिरूपणम् । बलिदानादिनिरूपणम् ।

No. 36. उद्भवसन्देशकाव्यम्, By रूपगोस्वामी । Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 12. Lines, 11 on a page. Extent, 395 ślokaś, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura, District Bāṅkurā, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीराधाकृष्णः ।

सान्द्रोभूतेनैवविटपिनां पुष्पितानां वितानै
लंकीवत्तां दधति मधुरापत्तने दत्तनेवः ।
कृष्णः क्रीडाभवनवङ्गभीमूर्ध्नि विद्योतमानो
दधौ मयस्तरलहृदयो गोकुलारण्यमैत्रीम् ॥

End.

गोपेन्द्रस्य व्रजमुनि मये केवलं याचया ते
नाथः मिथ्येकम बद्धमतः किन्तु वाटं तवैव ।
प्रभोज्ञासं परिकल्पयता गोपभीमन्मिनीनां
कृतज्ञा मे मयदि भवता भारतीभारतेयं ।
गोकुलीढीकृतमितमनसो न यस्मीकानुरागात्
कुर्व्यावस्य प्रथितमधुरामण्डले ताण्डवानि ।
भूयो रूपाश्रयपदमरोजम्भनः स्वामिनोऽयं
तस्मीद्वारं वङ्गु हृदयानन्दपूरं पुरन्ध्रः ॥

Colophon. इति श्रीमद्रूपगोस्वामिना विरचितं उद्भवसन्देशं नाम काव्यं समाप्तं ॥

विषयः । गोकुलविरहविधुरेष कृष्णेश दीन्यकर्मकरणाय गोकुले प्रेरितस्योद्भवस्य गोपिकानां समीपे कृष्णोद्भवसन्देशकथनम् ।

No. 37. एकादशीविवेकः, By शूलपाणिः । Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 76 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk., 1763. Place of deposit, Brāhmaṇa Maṅḍali via Bārānat, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

- Beginning.** ॐ कृष्णाय नमः । अथैकादशीविवेकः ।
 नोपोष्या द्वादशीविज्ञा सदैवैकादशी नरैः ।
 तामुपोष्य नरो जङ्घात् पुण्यं वर्षसमुद्भवम् ॥
- End.** क्षये पूर्वा तु कर्त्तव्या दृष्टौ कार्या तिथिः परा ।
 षण्मुहूर्त्तापि सन्त्यज्या या तिथिः क्षयगामिनी ॥
 त्रिमुहूर्त्तापि कर्त्तव्या या तिथिः दृष्टिगामिनी ॥ ० ॥
- Colophon.** इति शूलपाणिविरचित एकादशीविवेकः समाप्तः ॥ शक्ति अग्निरसाम्बुधि
 प्रन्यमाने । १७६३ ॥
- विषयः ।** एकादशीव्यवस्थादिकथनम् ।

- No. 38.** कपिलादानम् । Substance, country-made paper, 13×1½, inches. Folia, 2. Lines, 3 on a page. Extent, 14 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyákūṭa, District Tripurá, Bábu Kedáranátha Bhaṭṭáçáryya. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.
- Beginning.** ॐ नमो गणेशाय । अथ कपिलादानम् । कपिलां धेनुं प्राङ्मुखीमव-
 स्थाप्य पठेत् ॐ या लक्ष्मीः सर्वभूतानामित्यादि ।
- End.** इमां साक्षादनां कपिलां धेनुं विष्णुदेवताकां अमुकगोत्रायासुकदेवश-
 र्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सम्रददे । परार्थहेतु ददानीति विशेषः ।
- Colophon.** इति धेनूत्सर्गः समाप्तः ।
- विषयः ।** धेनूत्सर्गविधानकथनम् ।

- No. 39.** कर्पूरादिस्तवटी का, By नन्द रामः । Substance, country-made paper, 13½×3 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page, Extent, 201 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk., 1766. Place of deposit, Háḍiyá, Post Vaidyerbázár, District Dháká, Paṇḍita Rámanáráyaṇa Bhaṭṭáçáryya. Appearance, new. Prose. Generally correct.
- Beginning.** ॐ नमः परमदेवतायै ।
 ख्याता कर्पूरादिभूता विषमा कालिकास्तुतिः ।
 श्रीनन्दरामसुखती तस्या नि इतीः ॥
 तत्र प्रथमं कालीबीजाक्षरमाह कर्पूरमिति अनुस्वारान्तं नाम तत् कीदृशं

मध्यमान्तरपररहितं मध्यमौ च अकारोकारौ अन्यथ अकारः ते च ते
 खराद्येति पथ रश्च परौ ततः ते च परौ च ताभ्यां रहितं तेन क्रं पुनः
 सेन्दु इन्दुना नादेन सहितं वामाक्षियुक्तं ईकारसहितं एतेन कालीबीज-
 माचोच्चारः सर्वसम्मतः एतद्वीजस्य अन्यत् सुगमं । ननु खरापेक्षया
 खरस्यादिमध्यान्तता न व्यञ्जनापेक्षया तथात्वे मध्यमः खरः जकारः अन्य-
 खरस्तु रेफादक्षिरकारः अन्ययो राहित्ये कथमकारान्तस्य ककारस्य परवर्णेन
 युक्तता सम्भवति व्यञ्जनवर्णस्यैव परयुक्तत्वात् इत्याह मध्यमान्येति एतन्म-
 ध्ये च तद्रहितं तेन मध्यपदेनाद्यवर्णद्वयं हित्वा यावत् खरपरित्यागः । मान्य
 इति विन्दुरूपी मकारः । तदन्ते इति तेषां सुखकुचरादाश्च एव गद्य-
 पद्यानि च उल्लसन्ति वाङ्मात्राण्येव गद्यपद्यमयानि भूत्वा निःसरन्ति ननु
 देवी वाग् देवतानामेव इत्याह सर्वसिद्धिं गतानां सर्वा अपिमाद्या अष्टौ
 सिद्धयो यस्य स सर्वसिद्धिर्महेशसं प्राप्तानां । इत्यादि ॥

End.

हे मातर्वशी जितेन्द्रियः सन् हविष्यभोजनरतः लक्षं मन्त्रं दिवा प्रजपति
 कीदृशः युष्मच्चरणयुगलध्याननिपुणः भवच्चरणार्पितमानसः चित्तितले सुर-
 हरसमानः स्यात् । पुनः प्रकारमाह परं नक्तमिति नक्तं अष्टमीचतुर्द-
 श्यादिभूभराचौ नम्रो दिगम्बरः निधुवनविनोदेन शृङ्गारावेशेन मनुं लक्षं
 जपन् हरसमानः ॥ हे मातरिदं तव स्तोत्रं मनुसमुद्धारणजनुं
 मनुनां समुद्धारणस्य जनुर्जन्म यत्र तत् पुनः स्वरूपाख्यं स्वरूपाख्यानसिद्धं
 न तु लद्गुणोत्कर्षेण माहात्म्यं गुणोत्कर्षाभावादेव स्वरूपाख्यं स्वरूपा ...
 घटयन्नाह पदाम्बुजयुगलपूजाविधियुतं नान्यदधिकमिदं स्तोत्रं
 निशङ्कं वा पूजासमयमथवा यस्तु पठति तस्य प्रलापि मिथ्या
 काव्यास्तधारा प्रभवति प्रकर्षेण निःसरति ॥ सम्प्रति स्तवपा-
 ठस्य फलमाह कुरङ्गाक्षीष्टन्दमिति । दिव्याङ्गनाष्टन्दं तत्साधकं अनुगच्छति
 प्रेमतरुलं तत्र प्रेम्ना तरुलं चक्षुलं उत्कृष्टायमानं वा तस्य चौबी-
 पतेः कुबेरप्रतिनिधि । यद्वा स कुबेरप्रतिनिधिर्भवति ।
 तत्कैलिकलया कैलीनां षोडशभागैकभागेन रिपुः कारागारं कलयति
 ज्ञापयति स भक्त इह चिरं जीवन् अप्रलयं विहरन् तदन्ते जनुं प्रति
 पुनर्जन्मपदं प्रति मुक्तः वर्जितः प्रभवति प्रभुर्भवति ॥

Colophon.

इति श्रीमहाकालविरचित कर्पूरादिस्तोत्रस्य टीका समाप्ता ॥ श्रीगुरुः ।
 श्रीहरिः । श्रीनाथः ।

क्षयङ्गते प्रभाकरे क्षपाकराक्षिमे परा-
 भिघातिवारवाङ्गिते शकादिपार्थिवे गते ।
 गुरोर्दिने शिवेऽलिखद्भवत्यदाम्बुजे श्रिया-
 भिलाषदे मुकुर्द्धिजो विनत्य दृष्ट्यचन्द्रकः ॥ १७६६ । १ । ११ ॥

विषयः । कर्पूरादि-कालिकास्तवस्य व्याख्यानम् ॥

No. 40. कर्मोपदेशः, By शिवरामतर्कपञ्चाननः । Substance, country-made paper, 11x2 inches. Folia, 37. Lines, 6-8 on a page. Extent, 874 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk., 1728. Place of deposit, Vivandigrāma, District Dháká, Bhaṭṭácāryya's House. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

प्रणम्य स्वर्यं जगदेकनाथम्
 ज्योतिर्बिदामिष्टफलं ददानम् ।
 संक्षेपतः श्रीशिवरामशर्मा
 कर्मोपदेशं तनुते निबन्धम् ॥
 सद्दिद्या विगतोद्यसा भगवती क्षीणप्रभा भारती
 भूपालाः खलु नीचकर्म्मरसिकाः कालो वलीयान् कलिः ।
 इत्याशङ्क्य गुणार्ज्जने विमनसः पाण्डित्यविद्वेषिणो
 ये बाला अपि ते भवन्तु कृतिनस्तेषां कृते मत्कृतिः ॥
 नास्ति व्याकरणादरो न च पुनः सत्काव्यबन्धे रसो
 नालङ्कारकुतूहलं श्रुतिकथा प्रक्षीणभावं गता ।
 तर्कादावपि नैव सा रसिकता पौराणिकी सत्कथा
 नो कीर्त्येति कलौ समादरकरी विद्या भवेज्ज्योतिषी ॥
 विफलान्यन्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवलम् ।
 सफलं ज्योतिषं शास्त्रं चन्द्रार्कौ यव साक्षिणौ ॥
 शास्त्रप्रशंसा ।
 मुक्तचैतिथिनचचस्तवसायनानि च । इत्यादि ।

End.

तृतीयवेलायाम् ।
 चौराद्भयं वज्रधनं कलहं सुघोरम्
 शत्रोः कथां प्रवल्गवारणबन्ध + + ।

नानाप्रकारपिशितं गुह्यदर्शनञ्च
काको भयं कथयतीह किमत्र चित्रम् ॥

चतुर्थवेलायाम् ।

शबोर्भयं किमपि कार्यमतीव कष्टम्

निर्धार्यमाणगमनं विविधाञ्च वार्ताम् ।

यानं स्वगेहगमनं द्रविणं तथैव

भाग्यं वरं दिशति वायस + + + + ॥

Colophon.

इति शिवरामतर्कपञ्चाननभट्टाचार्यविरचिते कर्म्मोपदेशे चतुर्थोऽध्यायः ॥

समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शकाब्दाः १०९८ ।

विषयः । ज्योतिषशास्त्रप्रशंसाकथनम् । दैवज्ञप्रशंसाकथनम् । राशिस्वरूपनियमादिकथनम् । राशिवाचकनामकथनम् । भेषादीनां वर्णकथनम् । राशीनां द्विपदादिकथनम् । राशीनां त्र्याश्रयादिबिभागकथनम् । तेषां विप्रादिभंजाकथनम् । अभिजिह्विरूपम् । नक्षत्रनिरूपणम् । नक्षत्रदैवतानिरूपणम् । नक्षत्रचक्रस्य भुवादिगणकथनम् । नक्षत्राणां देवनरराक्षसादिगणकथनम् । नित्ययोगकथनम् । विष्कम्भादियोगभंजाकथनम् । करणविवरणम् । तिथिनिरूपणम् । कालवेलाकथनम् । वारवेलाकथनम् । यामार्द्धाधिपकथनम् । दण्डाधिपकथनम् । योगिन्दुयकथनम् । नक्षत्राणां नामान्तरकथनम् । ग्रहाणां वर्णकथनम् । वेदाधिपकथनम् । दिक्पतिपञ्चकथनम् । दिग्बलपञ्चकथनम् । ग्रहाणां स्थानबलकथनम् । ग्रहाणां नैसर्गिकभोगकथनम् । ग्रहाणां नैसर्गिकभिषाभिषकथनम् । समग्रकथनम् । पापग्रहकथनम् । शुभग्रहकथनम् । ग्रहाणां दृष्टिकथनम् । ग्रहाणां केन्द्रकथनम् । विकोषभंजाकथनम् । उपचयादिहोराकथनम् । तन्वादिहादशस्थानकथनम् । नाडीनक्षत्रनिरूपणम् । नक्षत्रास्तयोगकथनम् । सिद्धियोगकथनम् । दिनदग्धाकथनम् । मासदग्धाकथनम् । पापयोगकथनम् । अमृताक्षयोगकथनम् । अमृताक्षयोगकथनम् । उत्पाटादियोगकथनम् । करकचादियोगकथनम् । चन्द्रशुद्धिनिरूपणम् । अधमदिननिरूपणम् । अक्षय्यशंककथनम् । संक्रान्तिनिरूपणम् । रविमंक्रमणगणनविधिकथनम् । अयनांशजमंक्रान्तिनिरूपणम् । समरात्रिन्दिवकालकथनम् । दिवसमानकथनम् । रात्रिमानकथनम् । शत्रुहिमानेन दिवाराविदण्डज्ञानीपायकथनम् । पुण्यनामादिना दण्डज्ञानीपायकथनम् । लग्नमानकथनम् । शेषकथनम् । होराकथनम् । नवांशहादशांशविंशशंककथनम् । रविशुद्धिकथनम् । चन्द्रशुद्धिकथनम् । चन्द्रस्य वर्षादिकथनम् । चन्द्रशुद्धिविवेचनम् । ताराशुद्धिकथनम् । यणां ग्रहाणां शुद्धिकथनम् । अष्टवर्गप्रशंसाकथनम् । ग्रहाणां वैगुण्ये औषधादिधारणविधिकथनम् । तारावैगुण्यदोषप्रशमनविधिकथनम् । नाडीनक्षत्रशान्तिकथनम् । ग्रहणदर्शनफलकथनम् । योगकरचदोषप्रशमनविधिकथनम् । संक्रान्तिभंजादिनिरूपणम् । महाविषुवादिफलकथनम् । उत्त

रायणचक्रकथनम् । दक्षिणायनचक्रकथनम् । अनिष्टसंक्रान्तिफलकथनम् । नाडीनक्षत्रे पापग्रहसंक्रमणफलकथनम् । भौमचक्रकथनम् । गुरुचक्रकथनम् । शनिचक्रकथनम् । राहुचक्रकथनम् । जन्मतिथिविधिकथनम् । नक्षत्रविशेषे रोगोत्पत्तिफलकथनम् । मरणयोगकथनम् । विवाहकथनम् । द्विरागमनकथनम् । गर्भाधानकथनम् । पुंसवनकथनम् । पञ्चाशतकथनम् । सीमन्तोन्नयनकथनम् । नामकरणकथनम् । निष्क्रामणकथनम् । अन्नप्राशनकथनम् । चूड़ाकरणकथनम् । सामान्यतः क्षौरविधिकथनम् । कर्णवेधकथनम् । विद्यारम्भकथनम् । उपनयनकथनम् । समावर्तनकथनम् । अग्निस्थापनकथनम् । सत्र्यासग्रहणकथनम् । धनुर्विद्यारम्भकथनम् । रात्र्याभिषेककथनम् । रत्नादिधारणकथनम् । खड्गादिधारणकथनम् । नवग्रह्याद्युपयोगकथनम् । नवयानाद्यारोहणकथनम् । राजदर्शनकथनम् । सेवाचक्रकथनम् । देवताघटनकथनम् । देवविग्रहनिर्गमाणकथनम् । सामान्यतः देवप्रतिष्ठाकथनम् । नौकागठनकथनम् । नौकाचालनकथनम् । परीचाकथनम् । औषधकरणदिकथनम् । आरोग्यज्ञानकथनम् । वास्तुभूमिनिरूपणम् । नागशयनकथनम् । गृहारम्भकथनम् । गृहप्रवेशकथनम् । जलाशयविधिकथनम् । हलप्रवाहकथनम् । बीजवपनकथनम् । गोचारणकथनम् । धान्यादिच्छेदनकथनम् । नवान्नकथनम् । धान्यादिदृष्टिदानकथनम् । क्रयविक्रयादिषु नक्षत्रादिकथनम् । यात्राविधिकथनम् । कलियुगादिसंख्याकथनम् । राजादिफलकथनम् । मेघाधिपादिकथनम् । आढ़कपरिमाणादिकथनम् । भूमिकम्पज्ञानकथनम् । तत्र समयविशेषे फलभेदकथनम् । काकचरित्रकथनञ्च । इति ।

No. 41. कलापतत्त्वबोधिनी (प्रथमखण्डः), By रामचन्द्रः । Substance, country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 79. Lines, 4 on a page. Extent, 1,382 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Púḍápáḍá, District Dháká, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkaváḡiḡa. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

श्रीनाथचरणाम्भोजं नत्वा भूयो दिनन्दिनम् ।

क्रियते रामचन्द्रेण कलापतत्त्वबोधिनी ॥

तत्रादौ समाप्तिकामो मङ्गलमाचरेदिति प्राचीनमतं । समाप्तिप्रतिबन्धकौ-
भूतविघ्नघ्नसंक्रामो मङ्गलमाचरेदिति नवीनमतं । समाप्तिस्तु शास्त्रस्य चरम-
वर्णोत्पत्तिरूपा कण्ठतात्त्वादिकरणैरेव जायते । तत्र त्रिलोचनः प्राचीनानु-
यायी यद्वक्ष्यति धर्माभावपक्षस्य शास्त्रान्तरप्रसिद्धेरिति तत्र शिष्यशिष्याथं
नमस्कारो धर्मजनकोऽपि शिष्टक्रियमाणत्वादित्यनुमानमूलशिष्टाचारपरि-
प्राप्तेष्टदेवतानमस्कारप्रवृत्तेः सम्बन्धप्रयोजनज्ञानाधीनत्वात् सम्बन्धप्रयोजन-

चादौ निबध्नाति प्रणम्येति । सर्व्वं महादेवं ग्रन्थादौ प्रणम्य दुर्गसिंहोक्त-
कातन्त्रहृत्तिदुर्गपदानि अञ्चं विदृष्टोमि इति भविष्यत्सामीप्ये वर्त्तमानता
विवरिष्यामीत्यर्थः ॥ इत्यादि ।

End. तस्माद्द्वयमनप्रवृत्तमसवर्णस्वरे निषेधापत्तिवारणार्थमिति कविराजनात्यर्थम् ।
पूर्व्वसूत्रिकृतं दृष्ट्वा यद्वच लिखितं मया ।
कविराजविरचं तद्विचार्य्यं सुमनीषिभिः ॥

Colophon. इति शिवपुरतपाकीय उत्तरचादवग्रामनिवासिकाञ्चीकुलसमुद्भवहरिहरात्म-
जश्रीरामचन्द्रशर्मकृतायां कलापतत्त्वबोधिण्यां सन्धौ द्वितीयः पादः समाप्तः ।

विषयः । कातन्त्रसन्धिहृत्तेस्त्रिलोचनकृतपञ्जिकाया व्याख्यानम् ।

No. 42. कलापतत्त्वबोधिनी, (द्वितीयखण्डः) By रामचन्द्रः । Substance,
country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 81. Lines, 5 on a page.
Extent, 3,000 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Paṭāpāṭā, Dhākā, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkavāgīṣa. Appearance, old.
Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
नत्वा गुह्यपदार्थभोजं श्रीरामचन्द्रशर्मणा ।
कलापतत्त्वबोधिण्यां कारकार्यो निबध्ते ॥
तच्च क्रियानिमित्तं कारकमिति लोकोपचारादेव कारकव्यवहारः । परि-
शेषसूत्रे कृतेऽपि सम्बन्धे परम्परया क्रियानिमित्ततासत्त्वे अतिव्याप्तिवार-
णाय लोकोपचाराश्रयणस्यावश्यकत्वात् । तच्च पञ्चविधं जातिद्रव्यगुणक्रिया-
स्वरूपभेदात् । तदुच्यते, दृक्, कुण्डं, शुक्लः, पाकः, देवदत्तः । पुनश्च षोडश-
अपादानादिभेदात् । इत्यादि ।

End. न प्राकाम्ये । धातुयोगे उपसर्गप्राप्तौ निषेधः स्यात् । कथमित्याह इति
अनुमतिविषयो धात्वर्थस्तदुद्योतकोऽपि पुनरिति । अपिना क्रियायाम-
नुक्तमपि ।

Colophon. इति शिवपुरतपाकीय उत्तरचादवग्रामनिवासि काञ्चीकुलसमुद्भवहरिहरा-
त्मजश्रीरामचन्द्रशर्मकृतौ कलापतत्त्वबोधिण्यां कारकव्याख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । कातन्त्रकारकप्रकरणोपपरिशिष्टस्य गोपीनाथतर्काचार्य्यकृताया व्याख्याया व्या-
ख्यानम् ।

No. 43. कलापतत्त्वबोधिनी (तृतीयखण्डः) By रामचन्द्रः । Substance, country-made paper, $18 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Folia, 125. Lines, 6 on a page. Extent, 4,125 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purápádá, Dháká, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkaváḡiṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य श्रीनाथपादारविन्द-

मञ्जानसम्भोक्तमोभिदापद्यम् ।

कलापशेषस्य च तत्त्वबोधिनीं

कुर्वे ह्यती श्रीद्विजरासचन्द्रः ॥

उपायाः सन्ति यद्यत्र गोपीनाथादिनिर्मिताः ।

विवृद्धिबोधनार्थाय तथाप्येष समीक्ष्यमः ॥

तत्रादौ शिष्टाचारतयानुमानतः समाप्तिकामो मङ्गलमाचरेदिति प्राचीनाः ।

तद्वेति नवीनाः । तथाहि समाप्तिर्ग्रन्थस्य चरमवर्णोत्पत्तिः । सा च स्थाने

वायुसंयोगादेव उत्पद्यते । तत्कथं समाप्तौ मङ्गलस्य कारणता । अतः समा-

प्तिप्रतिबन्धकीभूतविप्लवध्वंसकामो मङ्गलमाचरेदिति नवीनमतं । विप्लनाशे

समाप्तिस्तु वायुसंयोगादेव जायते इति मतमवलम्ब्य उत्पद्यते । इह खलु

सकलविद्वज्जनगणकुञ्जरसम्पत्तिपरिप्राप्तनिखिलविप्लवन्दोत्सारणकारणप्रारम्भ-

कर्मोपकारकहरिनमस्कारपुरःसरं प्रवृत्तेः सम्बन्धप्रयोजनाङ्गतया च सम्ब-

न्धप्रयोजनाभिधानपुरःसरं ग्रन्थमारम्भाणः शिष्टप्रतिपादनीयस्त्रीकमादौ

निबध्नाति संसारेति ॥

End.

तस्मादेवमल्ला संयोगस्य लोप इति विदधाति । तदधिकारार्थोऽयमित्याह

अधिकर्तव्यमिति । अतएवावयवसम्बन्धे षष्ठी वक्ष्यमाणैरन्वयार्थः । अन्ये तु

संयोगो लोप इत्यभेदाकरणादधिकारोऽयं वक्ष्यमाणैरन्वयार्थमवयवसम्बन्धे

षष्ठीत्याहुः ॥

Colophon.

इति शिवपुरतपाकीय-उत्तरचार्दवग्रामनिवासि-काञ्चीरकुलसमुद्भव-हरिह-

राजराज श्रीरामचन्द्रशर्मकृतायां कलापतत्त्वबोधिनीं परिशिष्टं समाप्तं ॥

विषयः । गोपीनाथतर्काचार्यकृतकातन्त्रपरिशिष्टव्याख्याया व्याख्यानम् ॥

No. 44. कलापसारः By रामकुमारन्यायभूषणः । Substance, Foolscap paper, $6\frac{1}{2} \times 8$ inches. Folia, 101. Lines, 12 on a page. Extent,

6 A. S. B.

1,212 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Crinagara, Dháká, Babu Kálinátha Basu. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

वृद्धिं धत्ते विधुं यो हि बलयाकार..... ।

नमस्तस्मै ममाभीष्टदायिनेऽभीष्टसिद्धये ॥

शिवं प्रब्रूय पन्थाये बालकज्ञानहेतवे ।

ब्रूये कलापसाराख्यं न्यायभूषणसंस्कृतः ॥

अकारादि अकारान्ता वर्षमाला प्रकीर्तिता ।

नवादी वतुर्दश स्रराः । अ वा इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ ।

दश अ वा इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ

सवर्णौ । अ वा इ ई इत्यादि । अ इ उ ऋ ॠ

इदादिस्ररः । इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ । ए ऐ

औ औ मध्यस्वरं । कादिबान्तं व्यञ्जनं । पञ्चशः पञ्चवर्णाः । कादिमान्तं ।

वर्गप्रथमद्वितीयश्रवणं अघोषाः । क ख ग घ इत्यादि । अघोषान्ये घोषाः ।

म य र ल इत्यादि । ङ ञ ष न मा अनुनासिकाः । य र ल वा अन्तस्थाः ।

म य स वाः शिष्टः । विभक्त्यन्तं पदं । ते यजन्ते । इति संज्ञापादः । समानः

सवर्णौ दीर्घः । दृष्ट्वायं सामता दीर्घोऽसंभूतपदं पिबृषं । अवर्यं इवर्णेन

ए । तवेवा मेयं । अवर्यं उवर्णेन औ । तयोचनं मन्त्रोदकं । अवर्यं ऋ

वर्णेन अर् । तवर्काय । अर्-प्र-वसन-वत्यतर-कम्बल दश-पर्वतानाम्यथे

.... । अर्वाचं इत्यादि । अते द्वितीयासमासेऽतो दीर्घः । शीतेन अतः

शीतार्णः । इत्यादि ॥

End.

अभ्यर्थः सामीप्ये समर्थः न्यर्थः व्यर्थश्च दष्टः दक्षितः हृष्टः हृषितः पूर्णः

पूरितश्च तूर्णः क्षरितश्च आसन्नं आसन्ननिर्गन्तः दान्तः दमितः शान्तः शमितः

पूर्णः पूरितः दक्षः दक्षितः स्पष्टः स्पष्टाशितः ब्रह्मः ब्राह्मिन्तः ब्रह्मः ब्रह्मिन्तः

इति निपाताश्च । उक्ता कृतप्रत्यया अन्यतोऽन्यथापि भवन्ति । वारि चरतीति

वार्चो वंसः गिरी गेते इति गिरिगः रतो निपातो ॥ इति कृतप्रकरणम् ॥

Colophon.

आत्मेष्टदेवतां स श्रीरामधूर्मः कुमारकः

आकरणं मुम्बयीध-सारसत-कलापकं ॥

इहा कलापसाराख्यं कुरुते चाग्रवीधकम् ।

आक्रियां श्रीलमोपीमोचनभूषतेः ॥

आदिशत् पाञ्चरामनिवासी बन्धुवर्गजः ।

सुधीर-श्रीराममति-वाचस्पति-सुतो नतः ।
 पथ्येऽस्मिन् नाधिकारोऽस्मिन् न गुर्वादिविचारणं ।
 सूत्रसन्देहभङ्गश्च प्रयोगैरेव जायते ॥
 सम्भेर्विकल्पना सूत्रे विभक्तेष्वेव लुक् कश्चित् ।
 अनेकत्वेकवचनं सूत्रस्थानित्यता कश्चित् ॥
 प्रयोगैरनुमातव्या क्षमी दोषनिवृत्तये ।
 निपातनादन्यसिद्धिरिति शास्त्रस्य निर्णयः ॥
 कृतान्त्रलिरहं याचे विबुधा वः कृपामयाः ।
 मत्कृतं पथ्यसन्दर्भं शोधितयं मद्दूगुणैः ॥

विषयः । सुखबोधसारस्वतकलापादिव्याकरणेभ्यः सारमात्रं सङ्कलितं कलापसाराख्यं
 संचिप्रं व्याकरणम् । सन्ति चात्र संज्ञा-सन्धि-सुबन्त-कारक-समास-तद्धित-गणसूत्र-धातु-कृदन्त-
 प्रकरणानि यथाक्रमं सन्निवेशितानि ॥

No. 45. कविरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 5. Lines, 12 on a page. Extent, 135 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmhamamāṇḍalígrām, Rámanárāyaṇa Bhaṭṭácāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । माधवोमाधवो वाचि माधवोमाधवो हृदि ।

स्मरन्ति साधवः सर्व्वे सर्व्वकार्य्येषु माधवम् ।

End. य एव तातः स एव पुत्रो य एव योगः स एव बोधः ।

यदेव चेत सदेव कर्म य एव लोकः स एव धर्मः ॥ ० ॥

Colophon. इति समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । नीत्युपदेशसूत्रकतिपयश्लोकाः ।

No. 46. काण्वशाखिश्राद्धप्रयोगः । Substance, country-made paper. 13×2½ inches. Folia, 21. Lines, 5 on a page. Extent, 252 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rájpur, Post Office Sonárpur, Rájendranárāyaṇa Bhaṭṭácāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथान्येष्टिपद्धतिः । गतप्राणं ज्ञात्वा पुत्रादिः स्वात्मा ...

कृत्वा स्थापयेत् । ततो गतप्राणं स्थापयित्वा वाससा सर्व्वशरीरमाच्छाद्या-
 स्त्रीर्षं कृशयां भूमौ दक्षिणमिरसं स्थापयेत् ।

End

ततः पिण्डं गोऽजविप्रेभ्यो दद्यात् । जले वा क्षिपेत् । ततश्चयेत्यादि असु-
हगोत्रस्य असुकदेवशर्मणः कृतैतदाद्यैकोद्दिष्ट्याहकर्माष्टिदमस्तु अस्त्विति-
प्रतिबचनं । ततो वैश्वदेववलिकर्मणौ कुर्यात् ॥

Colophon.

रति यजुर्वेदिकाखशाखिनामाद्यैकोद्दिष्ट्याहप्रयोगः समाप्तः ॥

विषयः । काखशाखिनामन्योद्दिष्टपद्धतिः । तथा काखशाखिनामाद्यैकोद्दिष्ट्याहप्रयोगः ।

No. 47. कातन्त्रकौमुदी, By गङ्गेशशर्मा । Substance, country-
made paper, $13\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 7. Lines, 4 on a page. Extent,
85 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇa-
pura, Post Office Vaidyerbázár, District Dháká, Paṇḍita Kálikṛṣṇa
Vidyávinoda. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

शिवं प्रथम्य सर्व्वेशं सर्व्वज्ञानप्रदायकम् ।

कातन्त्रकौमुदी शेषा कृता गङ्गेशशर्मणा ॥

जयति पुनरहः सुप्रतन्त्रकौमुदीचरितुः

श्रुतिपरिगतकीर्तिः कथनं श्रीहिजम्बा ।

प्रथिमउचतुरास्यो

यथावृत्तिः सर्व्वशर्मणा ॥

न चन्द्रगोमी न च दुर्गमिचः कात्यायन न वेद ।

यथाहमालोकितसर्व्वशास्त्रः कातन्त्रतन्त्रार्थविनिश्चयायः ॥

शर्व्वकृतसूत्रानुसन्देहे विपरीतपदस्य सिद्धिज्ञातया । सिद्धो वर्णसमास्त्राय
इत्यत्र सिद्धपदवात् षड्भ्यामिति संख्यावाचकशब्दस्य षाड्भ्यामपि दि-
वचनं ।

कृता च षड्भ्यां युद्धं प्रविशति शिविरं पुनः ।

कुरवोऽप्यहितं मन्त्रं सभायाश्चक्रिरे मिथः ॥

अस्मार्थः कुरवो षड्भ्यां युद्धं कृता पुनः शिविरं प्रविशति मिथो निर्जने
सभायां चाप्यहितं मन्त्रं चक्रिरे । “उभकारयोर्मध्ये” इत्यत्र मध्यपदवात्
आकारयोरपि मध्ये विभक्त्योऽकारः ।

पुनोऽत्र मङ्गलं मन्ये पुनर्भागीरथीतटे ।

न पुनर्मङ्गलं मन्ये रामचन्द्रगृहे कश्चित् ॥

रप्रकृतिरनामिपरोपीत्यत्र अपि पक्षणात् पुनोऽचेति पदे रेफं बाधित्वा
विसर्गस्योकारः । इत्यादि ॥

End.

वारिमध्ये स्थितं पद्मं कम्पयेत् केन हेतुना ।

हेतुनेत्यत्र “षष्ठी हेतुप्रयोगे” इति षष्ठ्याव प्राप्नोति । सत्यमुत्तरत्र नित्य-
प्रक्षणादनित्यमपि प्रकरणेऽस्मिन्निति तृतीया ।

अष्टम्याच्च गुरोर्हन्ति शिष्यं हन्ति चतुर्दशी । इत्यत्रापि ।

सत्यानुरक्ता नरकस्य जिष्णवः गुणैर्दृष्टाः शार्ङ्गिणमन्वयायिषुः ॥

दृष्टाः ... गुणैः शार्ङ्गिणं ह्ययं अनुगतवन्तः, दृष्टाः किम्भूताः नरकस्य
जिष्णवः “न निष्ठादिषु” इत्यत्र नञोऽनित्यत्वात् नरकस्येति षष्ठी ॥

Colophon.

इति गङ्गेशशर्माकृता कातन्त्रकौमुदी समाप्ता ॥

विषयः । ग्रन्थेऽस्मिन् तत्रभवता गङ्गेशशर्मणा “सैष दाशरथी रामः सैष राजा
युधिष्ठिर” इत्याद्यसंस्कृतपदानां कातन्त्रसूत्राण्युद्धृत्य उद्धृतपदविशेषव्यतिक्रमनिर्देशादिभिः
समाधानानि कृतानि ॥

No. 48. कातन्त्रचन्द्रिका, वा कातन्त्रपरिशिष्टचन्द्रिका By रामदास-
चक्रवर्ती । Substance, country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 97
Lines, 11 on a page. Extent, 5,643 ślokaś. Character, Bengali. Date,
? Place of deposit, Pañcasāragrāma, District Dháká, Paṇḍita
Mahendranatha Kāvya-tīrtha. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नानाटीकां समालोक्य गोपीनाथवचस्तथा ।

निर्मिता यत्नतः पुस्तो मन्दधीभिः सुगृह्यताम् ॥

अपादानं । अथ वक्ष्यमाणं सम्प्रदानमपादानसंज्ञं भवति इति कथं न
शक्यते वक्तुं । इत्याद्य संज्ञान्तरमिति । युक्तिः पुनरियम् ॥ अपादानस्या-
नन्तरं सम्प्रदानमित्यकरण + + संज्ञान्तरमिति मर्यादायामव्ययीभावः ॥
इत्यादि ।

End.

सुखदुःखं सुखदुःखे अग्रव्यानां विरोधिनाच्च इति समाहारः । इतरेतरस्य
टीकाकृता दर्शितः । अन्यत्र विनियमा एषामभिधानव्यवस्था । भाष्येऽप्या-
कृतिगणोऽयमित्युक्तं ।

दुर्गटीकां समालोक्य कुलचन्द्रादिसंग्रहान् ।

रचितन्यासकाराणां जयादित्यस्य संगतिम् ॥

जिनेन्द्रवद्भद्रासनां सागरस्य च संपद्धान् ।
 आदाय धीमतः सम्यक् श्रीरामदासशर्मणा ।
 कातन्त्रपरिशिष्टस्य निबन्धोऽयं कृतो मया ॥
 ज्ञातुं सुखेन ये धीराः कातन्त्रार्थविनिश्चयम् ।
 तेषां पादं मत्प्रबोधतटिप्पणीयाच्चरस्थिता(?) ॥

Colophon. इति श्रीरामदासचक्रवर्तिनिकृतौ कातन्त्रपरिशिष्टचन्द्रिकायां समासप्रकरणं समाप्तम् ॥

विषयः । कातन्त्रपरिशिष्टीयकारकसमासप्रकरणयोर्व्याख्यानम् ॥

No. 49. कातन्त्रपरिशिष्टप्रबोधप्रकाशिका, By शङ्करशर्मा Substance, country-made paper, 20x5 inches. Folia, 24. Lines, 10 on a page. Extent, 1,395 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sáhávázipur, District Tripurá, Paṇḍita Kálinátha Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Generally Correct.

Beginning. ॐ नमो गणपतये ।
 प्रथम्य मातापितरौ श्रिया शङ्करशर्मणा ।
 गोपीनाथस्य कियती वाङ्मप्रशालीः प्रकाशते ॥
 अक्षं गतवति गुह्यतरणौ ग्रन्थार्थोपदेशभानुना सञ्चिते ।
 अकलङ्कप्रबोधचन्द्रिकेयं श्रमयतु तमः कालापचाराणाम् ॥
 कैचिदिच्छुसमं ज्ञातं शास्त्रं व्याकरणादिकम् ।
 तर्कं यन्त्रसमं श्रेयं तैरवश्यं रसार्थिभिः ॥
 यथा यन्त्रं विनेच्छूणां न रसः प्रयुतो भवेत् ।
 तथा तर्कं विनाप्येषां नार्थः सधिगतो भवेत् ॥
 अथारम्भे विप्रविनाशाय कृतमिष्टदेवतानामोच्चारणरूपमङ्गलमादौ शिष्य-
 शिष्याद्यर्चमाचक्षाथः शिष्यावबोधाय प्रतिजानीते यो ज्ञात इति । इत्यादि ।

End. (अष्टितम्) ।

विषयः । गोपीनाथकृतकातन्त्रपरिशिष्टटीकायाः शङ्करकृतव्याख्यानम् ।

No. 50. कातन्त्रप्रदीपः By विद्यासागरः । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 2,253 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayaman-siñha Serpur, Pañḍita Candrakánta Tarkálaṅkár. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो नारायणाय ।

विकसतु नखकुसुमाली

मम हृदि हरिपादपारिजातस्य ।

राक्षभयादिव विधुना

कायच्युतो विनिर्मितो वियति ॥

गमयति दितिसुतनिमिरं

तिमिरकिशरोद्भवः कोऽपि ।

कलयति यत्र कलशे

मधुकरमिथुनाङ्गिते कमले ॥

पातुः स्वं रूपमिति न्यायादाह भूप्रभृतय इति ॥ इत्यादि ।

End. सामान्यातिदेशे विशेषस्थानतिदेश इति श्रौतिनोक्तं । आत्मस्य च विशेष-
भावात् । स्यादवित्युक्तत्वादित्याहुः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीकान्तपण्डितात्मजविद्यासागरभट्टाचार्यपुण्डरीकाक्ष-
हते कातन्त्रप्रदीपे चतुष्टयस्य तृतीयपादः समाप्तः ॥

विषयः । कातन्त्रयाकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 51. कातन्त्रवृत्तिः By वररत्निः । Substance, Palm leaf, 13×3 inches. Folia, 85. Lines, 9 on a page. Extent, 2,151 çlokas. Character, Bengali. Date, S. K. 1553. Place of deposit, District Farid-pura, Post, Office Pálang, Village Dhánuká, Pañḍita Jagadbandhu Vidyábhúṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

देवदेवं प्रणम्यादौ सर्व्वं सर्व्वदर्शिनम् ।

कातन्त्रस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं सर्व्ववर्त्मिकम् ॥

कुमारमाराध्य महेन्द्रात्मजम्

कलापतन्त्राख्यमिदं चकार यः ।

अनेकशास्त्रप्रतिबद्धबुद्धये

नमोऽस्तु तस्मै भुवि सर्व्ववर्म्मणे ॥

येन व्याकरणार्णवं लोपागमोष्मार्कलं

धातुप्राङ्-समास नक्रकुटिलं सर्व्वत्र मन्त्रत् ।

आलोच्य जगतो हिताय लघुतः श्रीसर्व्ववर्म्मा कविः

सिद्धो वर्णं इतीह सूत्रमकरोत् ज्ञानाय तस्मै नमः ॥

अक्षराक्षरमसन्दिग्धं सारबद्गूढनिर्णयम् ।

निर्दोषं हेतुमत्.....सूत्रमित्युच्यते बुधैः ॥

संज्ञा च परिभाषा च विधिर्निर्णय एव च ।

प्रतिषेधोऽधिकारश्च षड्विधं सूत्रलक्षणम् ॥

संज्ञानिमित्तं कर्त्तारं परिमाणं प्रयोजनम् ।

प्रागुक्ता सर्व्वतन्त्राणां पश्चादुक्तानुवर्णयेत् ॥

इदं पुनर्विधिस्सूत्रं । सिद्धो वर्णसमाम्नायः सिद्धः षल्लु वर्णानां समाम्नायो

वेदितव्यः के पुनस्ते वर्णा अक्षराणि तेषां समाम्नायः सूत्र-

सिद्धवचनमन्यथानुपदेशार्थं अक्षरसमाम्नायस्य सर्व्वविशिष्टविदिता

अक्षरानुष्ठेयविरकाल । सिद्धो वर्णसमाम्नायवचनं सुवादिमंज्ञावि-

धानार्थं कः पुनरसौ वर्णसमाम्नाय सिद्धकल्पादकारादि

चकारपथ्यन्तं इत्यादि ॥

End.

न चोः पदाद्योर्द्विरागमः । चकार वकारयोः पदाद्योः समीपस्वरस्य द्दिर्न

भवति तयोश्चादौ द्द्विरागमो भवति स न तद्धिते परतः । व्याकरणं वेत्ति

अधीते वा वैयाकरणः

... .. द्वारादीनामेति वक्तव्यं द्वारे नियुक्तः दौवारिकः द्वारपालस्येदं

दौवारपालं

स्वर्द्धगमनमाह सौवर्द्धगमनिकः शुन इदं शौवनं

स्वागतेन चरति स्वागतिकः सुद्वारेण चरति सुद्वारिकः अङ्गस्यापत्यं व्याङ्गिः

व्यवहारेण चरति व्यावहारिकः एवमादयोऽन्ये च द्रष्टव्याः ॥

Colophon.

इति वररचिह्नतायां ... मन्त्र ... कायां यशोमानशोधितायां हत्तौ चतु-

ष्टयप्रकरणं समाप्तम् ॥ नाम्नि चतुष्टये षष्ठः पादः समाप्तः । यथाहृत्यादि

नमो भगवते वासुदेवाय ॐ नमो गोपालाय ।

श्रवसाधनविधिः । योगिनां नित्यकृत्यकथनम् । अथ षट्कर्मकथनम् । तत्र उच्चाटनविधिः ।
विद्वेषणविधिः । स्तम्भनविधिः । अदर्शनक्रमकथनम् । आकर्षणविधिः । वशीकरणविधिः ।
गुरुचरणचिन्तनप्रकारकथनञ्च ॥

No. 61. कालीसहस्रनामस्तुतिरत्नटीका, By पूर्णानन्दः । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 990 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur Mayamansiñha, Mahámahopádhyaýa Candrakánta Tarkálañkára. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः काल्यै ॥

प्रणम्य कालीचरणारविन्दं ब्रह्मादिभिर्धैर्यमनन्तपुण्यं ।

सहस्रनामस्तुतिरत्नटीकां तनीति तयादतलैकचित्तः ॥

कैलासशिखरे देवी शङ्करं पप्रच्छ कैलासे किम्भूते रम्ये नानारत्नविभूषिते
नानादृच्छलताकीर्णे व्याप्ते नानापक्षिरवैर्युते चतुर्मण्डपसंयुक्ते चतुर्मण्डलेति
क्वचित् पाठः ।

End. यद्वा पाठयेत् पठेद्देति दिवसं वन्ध्यं न चरेत् अवन्ध्यं दिवसं कुर्यात्
इत्यर्थः ।

इति गदितमशेषं कालिकावर्णरूपं

प्रपठति यदि भक्त्या सर्वसिद्धीश्वरः स्यात् ।

अभिनवसुखकामः सर्वविद्याभिरामो

भवति सकलसिद्धिः सर्ववीरा समृद्धिः ॥

सर्ववीरा सर्वश्रेष्ठा सर्वाधिका वा समृद्धिर्भवेदिति ॥ ० ॥

इति संक्षेपतः प्रोक्तं किमन्यत् श्रोतुमिच्छति ।

Colophon. इति पूर्णानन्दपरमहंसविरचिता सुन्दरीवरदानाख्यमेधासाध्याज्यनामकाली-
सहस्रनामस्तुतिरत्नटीका समाप्ता ।

विषयः । कालीसहस्रनामस्तुतिरत्नाख्यस्य कालीस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 62. कालीसहस्रनामस्तोत्रटीका । Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 48. Lines, 8 on a page. Extent, 608 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1744. Place of deposit, Kánthálpára, post office Naihāti, Pañḍita Rámatáraṇa Thákura. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

- Beginning.** ॐ नमः परमदेवतयै । अथ कालीसहस्रनामटीका ।
 कालीं कल्याणकर्त्रीं करकलितकरां कृष्णमूर्तिं कृशाङ्गीं ।
 (.....) अथ परमकारुणिकः परमशिवो गुह्यातिगुह्यतरां परविद्यां
 कलिकलुषहरां श्रीमदक्षिणकालिकां श्रीविद्याप्रस्तावतः सहस्रनाम्नां टीकां
 प्रकाशयति कैलास इत्यादिना ॥
- End.** महाकालसंहिता कालीकालसम्वादे सुन्दरीक्रियाविशेषणमिति व्याख्याय
 तथा पठन्ति तद्धि भाव्यमिति ।
- Colophon.** इति श्रीमदादिनाथमहाकालोक्तमहाकालसंहितायां कालीकालसम्वादे
 सुन्दरीशक्तिदानाख्यकालिकारूपककारात्मकसहस्रनामस्तोत्रटीका समाप्ता ॥
 शकाब्दे १७४४ ॥

विषयः । महाकालसंहितान्तर्गतकालीसहस्रनामस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 63. कालोत्तरम् । Substance, country-made paper, 11 x 2 inches.
 Folia, 9. Lines, 4 on a page. Extent, 81 ślokaś. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, Uṣṭhi Mayamansiñha Kālicandra Nyáyá-
 laṅkāra. Appearance, old. Verse. Correct.

- Beginning.** ॐ नमो गणेशाय ।
 कालोत्तरं प्रवक्ष्यामि राशिमाश्रित्य केवलम् ।
 येन विज्ञानमात्रेण सर्वज्ञत्वमवाप्नुयात् ॥
 स्वभावो लक्षणश्चैव अपस्त्युस्तथैव च ।
 कालस्त्युश्च सर्वेषां कालोत्तरः प्रकाशकः ॥
 भावचिह्नपस्त्युश्च महास्त्युस्तथैव च ।
 राशिक्रमेण विज्ञेया यत्र कालोत्तरो हि यः ॥

End. परे चाप्रायणे मासि नवम्यां सितपक्षके ।
 गुरोऽङ्गिरा वेददण्डे शूलरोगेण नश्यति ॥

Colophon. इति कालोत्तरं समाप्तम् ॥

विषयः । राशिनक्षत्रादियोगक्रमेण अकालमरणादिनिरूपणम् ॥

No. 64. काव्यप्रकाशविस्तारिका, By परमानन्दचक्रवर्ती । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 43. Lines, 7 on a page. Extent, 1429 ślokās. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, Paṇḍita Haraprasāda Cāstrī. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य ग्रन्थस्याद्यपवचयं नास्ति तेन प्रारम्भवाक्याभावात् अष्टादशपत्रस्थितं द्वितीयोक्तासस्य प्रारम्भवाक्यं लिख्यते)
यज्जनाटन्तिनिरूपणोद्देश्यत्वशब्दात्मकविभागपरं द्वितीयोक्तासं यावत् तत्-
क्रमेणेत्यादि प्रथमं शब्दस्य ततोऽन्यस्येत्याद्यर्थः क्रमश्च ।

End. (अस्य शेषांशखण्डितत्वात् जनचत्वारिंशत्पत्रस्थद्वितीयोक्तासस्य समाप्तिवाक्यं लिख्यते)
इति सप्तकारिणोद्घटशक्तिसत्त्वेन तादृशशब्दस्यैवान्वयव्यतिरेकान्वयविधानात्
अतएव शब्दमूलत्वपदेश इति भावः ॥

Colophon. इति श्रीपरमानन्दचक्रवर्त्तिकृतौ काव्यप्रकाशविस्तारिकायां द्वितीयोक्तासः ॥*

विषयः । काव्यप्रकाशनामकालङ्कारग्रन्थस्य व्याख्या ।

No. 65. काशीतत्वप्रकाशिका, By रघुनाथेन्द्रशिवयोगी । Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 41. Lines, 6 on a page. Extent, 645 ślokās. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ārīnagara, District Dhākā, Babu Rajanikānta Guha. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणपतये । मत्स्यपुराणे ।
यथा नारायणः श्रेष्ठो देवानां पुरुषोत्तमः ।
यथेश्वराणां गिरिशः स्थानानामेतदुत्तमम् ॥
वायुपुराणे ।
मत्स्यः पुरुषो नास्ति लक्ष्मणा नास्ति चाङ्गना ।
अविमुक्तसमं चैवं न भूतं न भविष्यति ॥
ब्रह्मपुराणे । मार्कण्डेय उवाच ।
एकमेव जगन्नाथ इच्छेयं लक्ष्मणप्रसादतः ।
लोकानाञ्च हितार्थाय नानाभारप्रशान्तये ॥

शैवभागवतानाञ्च वेदार्थप्रतिषेधकम् ।
 अस्मिन् चेचवरे पुण्ये निर्मले पुरुषोत्तमे ॥
 शिवस्यायतनं देव करोमीति परं महत् ।
 प्रतिष्ठेयं यथा तच्च तव स्थाने च शङ्करम् ॥
 ततो ज्ञास्यन्ति लोकेऽस्मिन् एकमूर्तीं चरीश्वरौ ।
 प्रत्युवाच जगन्नाथः स पुनस्तं महासुनिम् ॥
 यदेतत् परमं देवं कारणं भुवनेश्वरम् ।
 लिङ्गमाराधनार्थाय यस्य ते मतिरीदृशी ॥
 मम दृष्टेन विप्रेन्द्र कुरु शीघ्रं शिवालयम् ।
 तत्प्रसादात् शिवलोके तिष्ठसे त्वं तथाक्षयम् ॥
 शिवे संस्थापिते विप्र समस्तस्थापनं भवेत् ।
 नावयोरन्तरं किञ्चिदेकभावौ द्विधाकृतौ ॥
 यो रुद्रः स स्वयं विष्णुर्यो विष्णुः स महेश्वरः ।
 उभयोरन्तरं नास्ति पवनाकाशयोरिव ॥
 मोहितो नाभिजानाति स एव गरुडध्वजः ।
 दृषध्वजः स एवेति त्रिपुरघ्नस्त्रिविक्रमः ॥

End.

पराशरोपपुराणे ।
 अथैवोत्क्रममाणस्य जन्तुमात्रस्य केवलम् ।
 वेदवेदान्तसारस्य प्रणवाख्यस्य पार्ष्वन्ति ॥
 ब्रह्मणस्त्वर्थभूतोऽहं संसारद्रावकश्चिरात् ।
 कृपया मामकं रूपं परिपूर्णं परास्तम् ॥
 आनन्दं सत्यचिद्रूपं तावकं तमसः परम् ।
 स्वयं भूतं निराधारं दास्यामि ॥
 अथैव मरणं सम्यक् यस्य सिध्यति देहिनः ।
 विज्ञानसाधनं तेन सर्व्वं पूर्व्वमनुष्ठितम् ॥
 सेवया ... विनश्यन्ति पापानि सकलानि तु ।
 सेवयास्य समं नास्ति प्रायश्चित्तं न संग्रहः ॥
 तस्मात् सर्व्वं परित्यज्य चेजमेतत् समाश्रयेत् ।
 त्वया मया च देवेशि सेवितञ्च महर्षिभिः ॥
 चेचमैवास्म माहात्म्यं मया वक्तुं न शक्यते ।

जावालोपनिषत् साक्षात् स्वयं जानाति वा न वा ॥

ग्रन्थसंख्या पुराणानि सादरं तस्य पार्ष्वति ।

वदन्ति लोकरक्षार्थं महास्थानस्य भैरवम् ॥

Colophon. इति शिवयोगिरघुनाथेन्द्रविरचिता काशीतत्त्वप्रकाशिका समाप्ता ॥

विषयः । मत्स्यपुराण-वायुपुराण-ब्रह्मपुराण-पराशरोपपुराण-कूर्मपुराण-कालीपुराण-पद्म-पुराण-स्कन्दपुराण-महाभारतीयवनपर्व-हरिवंश-वृहज्जावालश्रुति-लघुजावाल-श्वेताश्वतरोपनि-षन्मत्स्यतन्त्र-काशीखण्डप्रभृतिभ्यः प्रामाणिकग्रन्थेभ्यः काशीक्षेत्रस्य माहात्म्यसूचकानां वचनानां संग्रहः प्रसङ्गतश्चात्र कपर्दीश्वर-धर्मेश्वर-केदारेश्वर-कृत्तिवासेश्वर-क्षीरेश्वर-वीरेश्वर-दुर्गा-मणिक-र्णिकादीनां माहात्म्यकीर्तनञ्च ॥

No. 66. काशीभाष्यामृतं, By रामरत्नवन्द्योपाध्यायः । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 355. Lines, 8 on a page. Extent, 8520 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala Mayamansiñha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः काशै ।

काशीविश्वेश्वरनारायणगणपसुखान् सर्वदेवान् प्रणम्य

नत्वा गोस्वामिनं श्रीगुरुमतिविनयैः श्रीधरानन्दसंज्ञं ।

काशीं ब्रह्मैव साक्षादिति हृदयमुखं तत्सदाज्ञानुसारात्

काशीभाष्यामृतं संविरचयति सुदा रामरत्नाख्यवन्द्यः ॥

चातराग्रामवास्यादौ काशीवासी ततः परम् ।

श्रीरामरत्नवन्द्यः स कालचन्द्रद्विजार्थदः ॥

श्रीश्यामाचरणाख्यवन्द्यवन्द्यपतेः काश्यां सभा सत्प्रभा

तस्यां काशीकथा सदा समुचिता तत् काशीभाष्यामृतं ।

व्यक्तीकृत्य तदाज्ञया प्रसुदितः श्रीरामरत्नो द्विजो

वाक्यानां रचनाकृदत्र च सुदा श्रीकालचन्द्रो द्विजः ॥

विश्वेशं माधवं दुष्टं दण्डपाणिञ्च भैरवं ।

वन्दे काशीं गुह्यं गङ्गां भवानीं मणिकर्णिकाम् ॥

इति उक्तवन्दना । श्रुतिस्मृतिपुराणेतिहासप्रसिद्धा काशीसुक्तिरनुत्तमा-

इति ।

End.

सुक्तिच्छेदाणि सर्वाणि यत् संख्योदितं फलम्
 पञ्चरात्रादवास्तु निषेद्य मणिकर्णिकाम् ॥
 प्रयागस्नानपुण्यं यत् पुण्यं स्थास्त्रिप्रदम् ।
 काशीदर्शनमात्रेण तत् पुण्यं श्रद्धयास्त्विह ॥
 यत् पुण्यमश्वमेधेन यत् पुण्यं राजस्त्रयतः ।
 काम्यां तत् पुण्यमाप्नोति विरावशयनादुद्यमी ॥
 तुलापुरुषदानेन यत् पुण्यं सम्यगप्यते ।
 काशीदर्शनमात्रेण तत् पुण्यं श्रद्धयास्त्विह ॥
 इति विष्णोर्वचः श्रुत्वा देवदेवो जगत्पतिः ।
 उवाच च प्रसन्नात्मा तथास्तु मधुसूदन ॥

Colophon. इति काशीभाष्यान्तेऽष्टाशीतितमः परिच्छेदः :

विषयः । काशीभाष्यकरणप्रयोजनकथनम् । ज्ञानाद्यभिमानभङ्गनावश्यकत्वकथनम् । भव-
 ज्वरादिनिरूपणम् । दिवोदासोच्चाटनवर्णनम् । वारणावतमाहात्म्यादिकथनम् । हिमालयपार्श्व-
 स्थितसौम्यकाशीमाहात्म्यम् । पार्ष्वत्या एकाग्रवनगमनादिवर्णनम् । हरिहराभेदनिरूपणम् ।
 पद्मपुराणोक्तकाशीमाहात्म्यादिकथनम् । सर्वसम्मतकाशीसुक्तिनिरूपणम् । युगधर्मनिरूपणम् ।
 व्यासभिक्षावारणादिकथनम् । काशीसर्वोत्तमत्वादिकथनम् । काशीप्रादुर्भावादिकथनम् ।
 कपालमोचनतीर्थमाहात्म्यादिकथनम् । ब्रह्महत्यादिपापनिष्कृतिनिरूपणम् । ज्ञानोपदेशादि-
 निरूपणम् । काम्याश्रयणनिरूपणम् । निर्व्याणपरोक्षादिकथनम् । काशीकृतपापप्रायश्चित्ता-
 दिकथनम् । विपुण्ड्रोर्ध्वपुण्ड्रधारणादिकथनम् । शिवापराधभङ्गनादिप्रकारकथनम् । गङ्गा-
 माहात्म्यादिकथनम् । ब्राह्मणमाहात्म्यादिकथनम् । शिवप्रसादमाहात्म्यादिकथनम् । शिव-
 पूजाविध्यादिः । काम्याश्रितसर्वतीर्थनिरूपणम् । तारकोपदेशकथनम् । काशीकृतपापयात-
 नादिवारणप्रकारनिरूपणम् । शिवविर्युवैषम्यभावभङ्गनादिकथनञ्चेति विस्तरः ॥

No. 67. कौरदूतं, By रामगोपालः । Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 238 ślokas. Character, Bengali. Date, S. K. 1778 Place of deposit, Dhánuká, Post office Pálanga, District Faridpura Paṇḍita Jagadbandhu Vidyábhūṣaṇa. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः श्रीकृष्णाय ।

विद्युद्गोरोज्जलनिवसनं शोणपादारविन्दं
 वर्त्तमानं नवजलधरश्याममश्रीवहाचं ।

कूजदंशीविलसदधरं सुन्दरं स्मेरवक्त्रं
 पूर्णानन्दं किमपि ललितं ज्योतिरालोकयामि ॥
 वृन्दारणे खगमृगकुलाङ्गादशून्ये तटान्ते
 भास्वत्युद्या दयितविरहोत्तापसन्तापितानां ।
 गोपस्त्रीणां दृशां मण्डले दुःखिनीनां
 हाहेत्युच्चैः नर्मभिर्त् सर्वदासीत् ॥
 मध्ये तासामपि च शुश्रुभे तप्तकार्त्तस्वराङ्गी
 सुश्रोणीनां कमलजदलस्थालसत् कर्णिकेव ।
 दीना क्षीणा सजलनयना नीरसा.....कण्ठी
 मृत्युं नैच्छद्विरहदहनोत्तापतप्ता तदा किं ॥
 काचिदुगोपी विनयवचनैः सान्वयित्वा मृगाक्षीं
 भर्तुर्वार्त्तागमनसुलभं जीवनं सानुमेने ।
 इत्थं चिन्ताकुलितहृदया पक्षिणं कीरमारात्
 प्रीत्यापश्यत् सुरसिकमनोहारिणं विम्बचक्षुः ॥
 प्रत्यूचे तं सुमधुरगिरा प्रीणयित्वा वराङ्गी
 कीरास्माकं लमतिकुशलो दौत्यकर्मण्युतास्मिन् ।
 वन्यस्त्रीणां विविधवचनं लम्बुखोदुगीतहृद्यं
 श्रोथत्येव प्रसुदितमना माधवो यादवाग्रः ॥ इत्यादि ॥

End

काचं कोवा मम तु दयितो नैव किञ्चित् स्मरामि
 ह्येकः कोऽपि स्फुरति हृदये श्यामलाङ्गोऽग्निरूपः ।
 कस्माद्धेतोर्दहति स च मां निर्दयः किं करोमी-
 त्युक्त्वा भूसौ न्यपतदिव सा संमृतास्पन्दनाक्षी ॥
 कृष्णायावेदयितुमपि तां दुर्दृशां तत् प्रियाया
 अत्यौत्कण्ठ्यात् भटिति मथुरां नागराय प्रियाय ।
 वृन्दारणाद्व्यथितहृदयो व्यस्तरूपः प्रतस्थे
 कीरो धीरः सुसदुपहतो दौत्यकर्मैकदहः ॥
 राधादेवीबिरहसहितोपेन्द्रलीलारक्षसं
 ... नेदं कृतमपि मया कीरदृताक्याकायम् ।
 प्रभवकविना रामगोपालकेन
 प्रेमात्मानोऽमृतमिव सदा सन्त आखादयन्तु ॥

दोर्दपेण वशीकृताः क्षितिभुजो यस्येह वङ्गावनौ
 यस्याशेषगुणप्रदीप्तयशसा प्रच्छादितं ज्ञातलम् ।
 वर्तन्ते परिप्लुप्तु यस्य कवयः श्रीकालिदासोपमाः
 काव्यं कोरवचोद्धरं वितनुते तस्यैकसभ्यो बुधः ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

Colophon.

शक्ते वस्त्रविशैलक्षितिपरिगणिते मार्गशीर्षे कुजाञ्च
 तारिण्याः पादपद्मं स्मरहरहृदि ध्यायमानं सुनीन्द्रैः ।
 नत्वा कीराख्यदूतं सुमधुरवचः स्वीयपाठार्थमेतत्
 व्यालेखीदुरामनाथो वटुरिह च गुरोः संस्मरन् श्रीयुताङ्घ्रिं ॥
 श्रीदुर्गाचरणे सदा भवतु मे भक्तिः पदाब्जं गता ॥

विषय । कीरमुखेन मधुरागतं श्रीकृष्णं प्रति श्रीराधायाः सन्देशप्रेरणम् ॥

No. 68. कीर्त्तनचिन्तामणिः, By रघुनाथभट्टः । Substance, country-made paper, 8×5 inches. Folia, 8. Lines, 11 on a page. Extent, 176 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartala Viddhanagara Paṇḍita Mīneṣvara Śārbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीगौरविभुर्जयति ।
 अथ कीर्त्तनचिन्तामणिलक्षणम् ।
 श्रीवाल्मीकीपुराणे यथा ।
 श्रीमद्रूपगीस्वामिपदारविन्दचिन्तया ।
 गीतचिन्तामणिं ग्रन्थः श्रीरघुनाथेन निर्मितः ॥
 चरितं यथा ।
 निमन्त्रणाधिवासादिभावकानाञ्च गायकाः ।
 मान्दपरिधिरागाणां यत् यत् कीर्त्तनलक्षणम् ॥ इत्यादि ।

End.

सर्व्वञ्च स्मरणमेव(?) गौराङ्गः सद्यो भवेत् ।
 पार्श्वदं तथाहूपेण प्रतिजन्मसु सङ्गमम्(?) ॥

Colophon.

इति श्रीरामादभूतिपुराणे भरद्वाजं प्रति श्रीवाल्मीकीमुन्युक्तं तदुद्धृतः संप्रष्टः
 श्रीरघुनाथभट्टगोस्वामिरचितः कीर्त्तनचिन्तामणिग्रन्थमिति एकशाल्लपकबोक्तः
 सम्पूर्णम् ॥ (?)

विषयः । कीर्त्तनस्य लक्षणादिकथनम् ॥

No. 69. कुमारिकाखण्डः स्कन्दपुराणीयः । Substance, country-made paper, $12 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 182. Lines, 10 on a page. Extent, 7,025 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1724. Place of deposit, Calcutta. Çyāmapukur Visvakoṣa Office. Bābu Nagendra Nátha Basu. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । सुनय जचुः ।
 दक्षिणार्णवतीरेषु यानि तीर्थानि पञ्च च ।
 तानि ब्रूहि विशालाक्ष वर्णयन्त्यति तानि च ॥
 सर्वतीर्थफलं येषु नारदाद्या वदन्ति च ।
 तेषां चरितमाहात्म्यं श्रोतुमिच्छामहे वयम् ॥
 उग्रश्रवा उवाच ।
 शृणुध्वमद्भुतं पुण्यं तत्कथां कुमारनाथस्य महाप्रभावम् ।
 द्वैपायनी यन्मम चाह पूर्वं हर्षाश्वुरोमोद्गमचर्चितान्नं ।
 कुमारगीता गाथाञ्च श्रूयतां सुनिसत्तमाः ।
 या सर्वदेवैर्मुनिभिश्च पूजिता ॥
 साध्वचारस्तम्भतीर्थं यो निषेवेत मानवः ।
 नियतं तस्य वासः स्यान्मम लोके यथा मम ॥

End.

इति वो वर्णितः पुण्यो महीसागरसम्भवः ।
 शृण्वन् संकीर्तयन्नेन सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 य इदं श्रवयेद्विद्वान् महीमहात्म्यसम्भवम् ।
 सर्वपापविनिर्मुक्तो रुद्रलोकमवाप्नुयात् ॥
 गुप्तक्षेत्रस्य सकलं माहात्म्यं श्रवयेद्यदि ।
 सर्वैश्वर्यमवाप्नोति ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥
 श्रुत्वैवमखिलं खण्डं ब्राह्मणाय निवेदयेत् ।
 यथाशक्त्या सुवर्णञ्च गां भूमिं प्रयतः शूचिः ॥
 सन्तुष्टे ब्राह्मणे तुष्टो महेशो जायते ध्रुवम् ।

Colophon.

इति श्रीस्कन्दपुराणे कुमारिकाखण्डे गुप्तक्षेत्रमाहात्म्यं । अत ऊर्ध्वं कपिला-
 ख्यानोपाख्यानं यस्यायमाद्यस्तोत्रकः । शौनक उवाच ।
 स्मृतं माहात्म्यमतुलं गुप्तक्षेत्रस्य सूचितं ।
 स्थानस्य कापिलस्यापि माहात्म्यं वक्तुमर्हसि ॥
 शुभमस्तु ॥ श्रीसंवत् १८५९ ॥ शकाब्दा १७९४ ॥

विषयः । पद्मतीर्थादिनिरूपणम् । दानप्रसंगादिकथनम् । युगाद्यादिनिरूपणम् । नारद-
प्रस्थानप्रतिष्ठादिः । महीप्रादुर्भावादिकथनम् । कुमारेशमाहात्म्यादिवर्णनम् । तारकविजयादि-
वर्णनम् । पद्मल्लिङ्गीपाष्ठानादिः । भूमिखत्यादिनिरूपणम् । वर्करेश्वरमाहात्म्यादिकथनम् ।
महाकालप्रादुर्भावकथनम् । युगव्यवस्थादिकथनम् । महाकालमाहात्म्यादिकथनम् । भवादित्य-
माहात्म्यादिकथनम् । दिग्वर्णनादिकथनम् । जयादित्यमाहात्म्यादिकथनम् । महाविद्या-
स्थापनादिकथनम् । वर्करीक्षीपाष्ठानादियः ।

No. 70. कुलचूडामणिः । Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches.
Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 504 ślokas. Character, Bengali.
Date ? Place of deposit, Hālisahar Khāsvāṭi Mahādeva Bhattā-
chāryya. Appearance, old. Verses. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । भैरव उवाच ।
चर्मच्छा विपुरा देवि चर्मच्छाता च कालिका ।
वसोवरी तच्चर्मच्छा तथा तदङ्गं कुलाकुला ॥
मातङ्गिनी तथा पूर्वा विमला च सुनायिका ।
विपुरैकजटा दुर्गा याचाम्ना कुलकुन्दरी ॥
देव्यै माचपत्य महाभोरमतं तथा ।
शैवं महारजातश्च तन्निष्ठित् भुतसम्भवम् ॥
चतुःपङ्क्तिं तन्वापि मातङ्गा मुत्तमानि च ।
महामाया (महावह्नि) योगिनीयामलसम्भवम् (?) ॥
(नन्दमयकल्याण) भैरवाहकमेव च ।
(वक्त्रपादकं ज्ञानं) जामलाहकमेव च ॥ (?)
तन्वाज्ञानं वासुकिश्च महाभयोहर्तुं तथा ।
महागङ्गां महादेवं वातुर्जं वातुर्जोद्धवं ॥
चरुचर्मं मोक्षमेवं विष्णुवैद्यरमेव च ।
रवमेतामि तन्वापि तच्चान्यदपि कीटिशः ॥
कुला देवि न कुवापि यातामन्याधि भैरवि ।
तत् कथं वद सुजोषि मयि जगत्पद्मिनि ॥
इत्युवाच ।
इष्टुं देव परामन्य परमाज्ञाविभारद ।
योगिनीमुत्तकालम्भ जपार्थं कथ्यते मया ॥

End.

भूतशुद्धिं प्राणायामञ्च वीजं षडङ्गं विधाय विल्वपत्रे एतन्मन्त्रं विलिख्य
अदलोद्भवां युवतीं समानीय तस्या योनौ भगमालां सम्पूज्य तत्र यन्त्रं
संस्थाप्य ध्यायेत् ।

चलज्ज्वलेन्दुसंकाशां तन्मन्त्रविग्रहाम् ।

चिन्तयेत् योषितां योनौ क्षोभयेत् परमेश्वरीम् ॥

इति ध्यात्वा गन्धादिभिरभ्यर्च्य पुनः शक्त्यै दद्यात् ।

किं पुनर्मानसं देवि वैलोक्यमपि मोहयेत् ।

प्रकारान्तरमाह । भूतशुद्धिं प्राणायामञ्च विधाय युवतीमस्तुते यन्त्रं
संस्थाप्य ध्यायेत् ।

रक्तवस्त्रां स्त्रियं ध्यात्वा त्वदीयमहसा ततः ।

तस्या मूर्द्ध्नि स्मरेद्विद्यां स्वत्पीयूषवर्षिणीम् ॥

विषयः । गुरुनिरूपणम् । स्थानादिनिरूपणम् । कुलदेवतापूजादिनिरूपणम् । कुलाङ्ग-
नादिनिरूपणम् । यन्त्रादिलेखनोपायकथनम् । कुलाचारादिनिरूपणम् । समयाचाररहस्यादि-
निरूपणम् । मद्यपानादिविधिः । वेताल्लादिसिद्धिप्रकारः । कुलाचारसङ्केतनिरूपणम् । प्रयो-
गादिशेति ।

No. 71. कुलदीपिका । Substance, country-made paper, 15×7 inches.
Folia, 47. Lines, 10 on a page. Extent, 940 ślokaś. Character,
Nāgara. Date ? Place of deposit, Kāçidhāma Vindhyaçvarī-
prasāda Dube. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ कुलप्रदीपिका लिख्यते । ॐ परापरायै नमः ।

नमामि प्रथमां देवीं आदिमूर्तिं सनातनीम् ।

चिन्मयीं परमानन्दां विज्ञानज्ञानरूपिणीम् ॥

विलोक्य कुलशास्त्रञ्च सम्प्रदायत्रयं मम ।

कौलिकानां हितार्थाय क्रियते कुलदीपिका ॥

अथ दृष्टिक्रमे शक्तिसङ्गमे शिव उवाच ।

रहस्यातिरहस्यञ्च कथ्यते शृणु साम्प्रतम् ॥

आदिनारायणः साक्षात् परं शम्भुः स एव हि ।

End.

आधारविद्याषट्कञ्च पुनरङ्घ्रिद्विपं क्रमात् ।

मूलविद्या परा चैव रहस्ययोगिनी तथा ॥

गङ्गावीतु हृदयेषां समयापरमोधिनी ।
 कुलपञ्चाशरी पञ्चदशाभ्यां सुमरात्मिका (?) ॥
 कौलविद्या तथा प्रोक्ता गुणक्रमविमर्षिणी ।
 समानाद्यादिमुक्ता विदानुरागपूर्विका ॥
 बाग्वादिनी ततः पश्चात् प्रोक्तानुत्तरशाङ्करी ।
 बौद्धादी वृत्तिविद्या च विमर्षिः पुरस्तन्द्री ॥
 सप्रविशतितत्त्वानां मीनकेतुकलात्मिका ।
 चक्षुरभिदं दिव्यं पदप्यमर्हितं क्रमात् ॥
 ऊर्ध्वं त्रीपादुका पूर्वं चरणानां क्रमादुत ।

Colophon. इति त्रीकुलदीपिका समाप्ता ।

विषयः । दशमहाविद्यामन्त्रानुष्ठानादिनिर्णयः ।

No. 72. कुलपञ्चिका, By महेशः । Substance, country-made paper, 19 x 5 inches. Folia, 533. Lines, 11 on a page. Extent, 27,797 çlokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Kolágrám, District Dháká, Çri Hariçandra Ghataká. Appearance, new. Generally Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ कुलपञ्चिका लिख्यते ।

बालकानां चितार्थाय निर्दोषकुलपञ्चिका ।
 क्रियते श्रीमच्छेयेन कुलीनस्योपकारिका ॥
 षट्त्रिंशद्वन्द्वमालोक्य निर्दोषस्तत्र वक्ष्यते ।
 निर्दोष इति पदमिति हृन्मभ्यविषयकः ॥
 हृन्मभ्येनाव मुनिवक्ष्यते ।
 फुलिया अष्टदशैव ब्रह्मवोऽय रवीकरः ।
 आचारकलाया ज्ञातः सुरारहस्यमेव च ॥
 बाहोऽय शेषरश्मिः श्रीविद्याधरकलाया ।
 राते षडे समाख्याता निर्दोषकुलयूयकाः ॥

इत्यादि । यूयं ह्यं मेऽस्य इति पर्यायः । तन्मेऽस्मादवच्छिन्नस्य यूयं निर्दोषरूपम् । तत्तद्
 यूयादि वक्ष्यतेऽनेन कथ्यते । इत्यादि ।

End. राजवत्सलस्य कन्या वं कीर्तिनारायण प्रं तत्पुत्रराममोहनकुलभूषणः अस्म

कन्या विं मुं रामसन्तोषं प्रं वं धर्मेनारायणं प्रं तत्सुतं रामगतिविद्याभूषणः
अस्य चेत्तं मुं रामसन्तोषः प्रं तत्सुताः निमर्चाद् गोकुलं वंशिवदनाः ।

Colophon. (अतःपरं न लिखितं ।)

विषयः । वङ्गीयराष्ट्रीयकुलीनानां वंशावलीकीर्तनम् । तेषामान्तिचेम्यादिकीर्तनञ्च ।

No. 73. कुलसंहिता वा नवरात्रादि कुलसंहिता । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 768 ślokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, District Dháká, Vikramapura Májpáda Bábu Rásavihári Ráya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

कालीतन्त्रं समालोक्य यामलं भूतडामरम् ।

कुब्जिकातन्त्रराजञ्च खेचरीसाधनं तथा ॥

कालीतन्त्रं बीजतन्त्रं विविच्य परया सुदा ।

कथ्यतेऽतिप्रयत्नेन साधकानां हिताय च ॥

मन्दरस्थं मन्त्रादेवं भगवन्तं महेश्वरम् ।

पप्रच्छ भक्तिसंयुक्ता प्रेमविह्वलमानसा ॥

वक्षःस्थलसमासीना विपरीतरतातुरा ।

श्री पार्वत्युवाच ।

केनोपायेन देवेश द्रुतं सिद्धिर्भवेन्मृणाम् ।

तन्मे वद दयासिन्धो भक्तानुयच्छकारक ॥

कौलाचारं विशेषेण शवादिसाधनं तथा ।

वदस्व गिरिजानाथ यदि स्नेहोऽस्ति मत्प्रति ॥

इति देव्या वचः श्रुत्वा भगवान् शङ्करोऽब्रवीत् ।

स्त्रीस्त्रभावोऽतिदुर्वार्थी योगिनामपि सुव्रते ॥

स्तुतवारसदृशाणि वारितासि मया प्रिये ।

तथापि तव चापल्यं वारितुं नैवमीश्वरः ॥

तवस्नेहेन भक्त्या च प्रेम्णा च गिरिसम्भवे ।

दासोऽहमिति ते कृत्वावश्यञ्चातिसुनिर्मलम् ॥

वदामि जगतां मातः शृणु सावधिता प्रिये । इत्यादि ।

End. शुचदं मोक्षदस्यैव महेत्थयंप्रदायकम् ।
 नवरात्रं मिदं देवि गोपनीयं त्वया प्रिये ॥
 यथा जारो जनन्यास यथान्यस्य च सद्गमः ।
 यथा जारो गोपनीयो भर्त्तरि प्राणवज्रमे ॥
 तद्येदं गोपनीयस्य न प्रकाशं त्वया पुनः ॥

Colophon. रति महारक्षस्ये शिवपार्श्वतीर्त्तमवादे नवरात्रादिकुलसंहिता समाप्ता ॥

विषयः । तत्र कौलधर्मनिरूपणम् । अथ साधकलक्षणवैविध्यकथनम् । साधिकास्तत्त्वसाधिकास्तत्त्वकथनम् । कौलानां पूजाक्रमविधानम् । तत्फलसाधिकास्तत्त्वकथनम् । पञ्चतत्त्वनिरूपणम् । मत्स्यादि-
 गोधनविधिः । बलिदानविधिः । पाचपञ्चसाधिकास्तत्त्वकथनम् । जपविधिः । तर्पणविधिः । कलौ
 वीरभावस्य प्राप्तिरूपकथनम् । साधनविधिः । तत्तद्देशादिनिरूपणम् । कौलानां कर्त्तव्याकर्त्तव्य-
 विधानम् । कौलसुखलक्षणवैविध्यकथनम् । कौलाचाराधिकारनिरूपणम् । गुरुप्रशंसादिकथनम् ।
 कौलरक्षककथनम् ।

No. 74. कुलसाम्भवी । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 6. Lines, 7 on a page. Extent, 283 śloka. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Hālisahar Khāśvātī Mahādeva Bhaṭṭā-
 chāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीगुरवे नमः ॥
 नमामि कृष्णपुरुषं परं ब्रह्म च सर्वदा ।
 शब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकारविवर्जितम् ॥
 साधकानाञ्च चिह्नानां रतद्देहस्य तद्दद ।
 छट्पिपासनमञ्जारं तत्कृते हृतीयात्मकम् ॥ (?)
 प्रथमं सर्वलोकानां सर्वराज्यसुखप्रदं ।
 प्राचीनावलम्बनयुक्तं शिवाकारन्तनामयम् ॥
 कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
 शब्दरूपरसगन्धमा देवीं ब्रूहि ज्ञानं महेत्तरम् ॥

End. अनुपमं निराकारं निशब्दः शब्द उच्यते ।
 अचक्षुषं निर्मलस्यैव शून्यवापि निरञ्जनम् ॥
 वेदान्तप्रारम्भं समाधिं शिवभाषितम् ।
 मिथिदं सर्वयोगानां नात्र कार्या विचारणा ॥

Colophon. इति योगशास्त्रे उमामहेश्वरसम्वादे कुलसाश्वती समाप्ता ।

विषयः । आध्यात्मिकज्ञानसुद्रातीर्थीदिनिरूपणम् ।

No. 75. कृष्णकर्णामृतटीका (सारङ्गरङ्गदा) By कृष्णदासः । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 36. Lines, 11 on a page. Extent, 1,188 ślokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit. Vāñkurá Kuncokol Bábu Yogindranátha Siñha Deva. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीकृष्णाय नमः ।

यद्भावभावितधियोऽथ वाचां सुद्रामि दुर्गमतमासुनिपुङ्गवानां । (?)
रासीत्सुकं मदनमोहनमच्युतं तं राधासमेधितरसोज्ज्वलितं नतोऽस्मि ॥

कृपासुधासरिदु यस्य विश्वमाज्ञायन्त्यपि ।

निचलैव सदा भाति तं श्रीचैतन्यमाश्रये ॥

वमनी कृष्णमाधुर्यकेलिसौन्दर्यसम्पदम् ।

कैथिन्न भावजा सम्यग् ज्ञेया लीलाश्रुकस्य गीः ॥

मन्दोऽपि कश्चित् श्रीरूपपदाम्भोजमधूनादः ।

कृष्णकर्णामृतव्याख्यां विदधति यथामति ॥

End. अक्षुषे पथि मेऽन्धस्य सखलत्पदगतेर्मुहुः ।

खकृपायष्टिदानेन सन्तः सन्धवलम्बनम् ॥

Colophon. श्रीरूपचरणानि कृष्णदासेन निर्मिता ।

कृष्णकर्णामृतस्यैषा टीका सारङ्गरङ्गदा ॥

विषयः । कृष्णकर्णामृतनामकस्य भक्तिग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 76. कृष्णनामार्थप्रकाशः । Substance, country-made paper, 12×4½ inches. Folia, 16. Lines, 9 on a page. Extent, 468 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura Kṛiṣṇaganja Çaçibhūṣaṇa Gosvámī. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीकृष्णनाम्ने ।

श्रीचैतन्यसुखोज्जीर्णां हरेकृष्येति वर्षकाः ।

मज्जयन्तो जगत् प्रेम्नि विजयन्तां तदाह्वयाः ॥

कृष्णचैतन्यमद्वैतं नित्यानन्दं सभक्तकम् ।

नत्वा तनोमि तत्प्रीत्यै तद्वासार्यप्रकाशकम् ॥
 युगेषु धर्मपादानां नियमक्षेपु साधनम् ।
 कलौ तु हरिनामैव केवलं गतिरित्यपि ।
 नामिनाम्नोरभिद्रव्यं तस्मादाधिक्यमित्यपि ।
 नाम्नां साधनरूपत्वं सर्वसाधनगौरवम् ॥
 देवकास्त्रादिपाषाणां नियमाभाव इत्यपि ।
 ब्रह्मजन्मसु गोविन्दसेवास्तुल्यमेव च ॥
 धर्मार्यसाधनविधिर्निन्दकानाञ्च दूषणम् ।
 कृतार्थत्वं तत्पराणां अतिरेकेण गर्हणम् ॥

End. शङ्खनाम्नां पुष्पानां विराट्छा तु यत् फलम् ।
 एकाट्छा तु छण्डस्य नामैकं तत् प्रयच्छति ॥
 पद्मपुराणे ।

नारकं रामनाम स्मृतं छण्डनाम च पावकम् ।
 नारकाज्जायते मुक्तिः प्रेम भक्तिश्च पावकान् ।
 युगल्लनामसाक्षात् । भविष्योत्तरे नारदं प्रति भगवद्दशनम् ॥
 मद्नामस्तुल्यजायेन यत्फलं लभते नरः ।
 मत्फलं ममवाप्नोति राधास्तुल्येति कीर्तनात् ॥
 लब्धेति ह्यकरं नाम राधया सह यो वदेत् ।
 चाकृत इव तस्मात् वसामि हृदि नारद ॥ • ॥

Colophon इति छण्डनामार्थप्रकाशः समाप्तः ॥ • ॥ श्रीराधास्तुत्याय नमः ॥

विषयः । युगेषु धर्मपादनियमसमुद्गसाधनादिनिरूपणमुखेन हरिनामसाक्षात्तयादिनिरूपणम् ॥

No. 77. छण्डभक्तिप्रकाशः । Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 33. Lines, 9 on a page. Extent, 1,225 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1696. Place of deposit, Viṣṇupura District Bāṅkurā. Baba Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीछण्डाय नमः ।

श्रीछण्डचरणाभोजं प्रवक्ष्य परया मुदा ।
 नानापुराणवाक्येन तथा भक्तिः प्रकाशयते ॥

अज्ञानतिमिरध्वंसी परमार्थप्रकाशकः ।

लक्ष्मभक्तिप्रकाशोऽस्तु प्रमोदाय सतां सदा ॥

अथ प्रारिक्षितग्रन्थपरिसमाप्तिकारणं श्रीलक्ष्मणमस्कारं मङ्गलमाचरति
श्रीभागवतपद्येन ।

नौमीयतेऽत्र वपुषे तदिदं वराय

गुञ्जावतंसपरिपिच्छकसन्सुखाय ।

वन्यसुजे कवलवेचविशालवेणु-

लक्ष्मत्रये स्तदुपदे पशुपाङ्गजाय ॥

तथैव ग्रन्थप्रतिपाद्यं श्रीलक्ष्मणभजनरूपं मङ्गलमाचरति । श्रीविष्णुयामल-
संहितावचनेन द्वाभ्यां ।

इह खलु सकलपुरुषार्थमर्थयमानानान्तदुपायमवसुरतां श्रीभगवद्भक्तिमेव
परमोपायत्वेन स्ततः पुरुषार्थत्वेन श्रीभागवते परमरक्षस्य श्रीवेदव्यास उच्य-
निवबन्ध । अन्यनिरूपणन्तु भक्तिनिरूपणोपकरणमेवेत्याशयेन तत्परस्त्रोक्तानां
तदर्शप्रतिपादकानाञ्च नानापुराणोक्तस्त्रोक्तानां संप्रदेशास्मिन् श्रीलक्ष्मणभक्ति-
प्रकाशके ग्रन्थे प्रथमसुदेशक्रमः । तत्र प्रथमकाण्डे श्रीलक्ष्मणभक्तिप्रशंसा ।
तदभक्तनिन्दा । श्रीलक्ष्मणभजनम् । सर्वकालिकनैयत्यं । अधिकारिनियमा-
भावः । भक्तिकारणम् । एतानि प्रकरणाणि । द्वितीयकाण्डे निष्काम-
भक्तोर्गरीयस्त्वम् । भक्तोर्लक्षणं फलञ्च । गुरुपादाश्रयाद्यङ्गनिरूपणम् ।
कर्माद्यङ्गनिरूपणम् । साधनभक्तिनिरूपणं तत्राधिकारिनिरूपणञ्च । नाना-
विधभक्त्यादिषु प्राधान्यकथनम् । श्रवणनिरूपणम् । कीर्तननिरू-
पणम् । नासापराधाः । तदन्ते तत्त्वमापणम् । स्मरणनिरूपणम् ।
पादसेवानिरूपणम् । तत्रैवार्चननिरूपणम् । तत्रैव सेवापराधाः । तदन्ते
तत्त्वमापणम् । वन्दननिरूपणम् । दास्यनिरूपणम् । तत्रैव दासभेदाः ।
सख्यनिरूपणम् । तत्रैव सखिभेदाः । आत्मनिवेदननिरूपणमित्यादि । अथो-
द्देशक्रमे एकैकशः प्रकरणमारभमाणो भक्तिप्रवृद्ध्यर्थं श्रीभगवद्भक्तप्रशंसासाह ।
श्रीभागवते भगवद्दासा एव सर्वतः छतार्था इत्याह ।

मन्नामश्रुतिमात्रेण पुमान् भवति निर्मलः ।

तस्य तीर्थपदः किम्वा दासानामवशिष्यते ॥

पुमानिति सामान्यपदेन सर्वोपकारणम् ॥ इत्यादि ।

अथैव हि द्विधा शब्दस्य पण्डितैरुपपद्यते ।

देह्यद् तत्पदं कैचिदेहः कश्चिन्ममत्वभाक् ॥

End.

तव देहो । यथा यासुनाचार्यसोवे ।
 वपुरादयोऽपि केऽपि गुणदोषान् यथाविधि ।
 तदयं तव पादपद्मयोरसाद्यैव(?) मया समर्पितः ॥
 देहो यथा जातिविवेके ।
 चित्तां कुर्यात् नरगर्भैर्विक्रौतस्य यथा पशोः ।
 तथापि चरौ देहं विरचेदङ्गरसनात्(?) ॥
 भक्तिरसाम्प्रतमिन्धो ।
 दुष्करत्वेन विरले द्वे सङ्ख्येयनिवेदने ।
 केषाञ्चिदेव धीराणां लभेत साधनार्थताम् ।
 इति भक्तिरसाम्प्रतमिन्धो ।
 शान्ति...प्रबलया भक्तमर्यादयान्विता ।
 वैधी भक्तिरियं केचित् मर्यादामार्गं उच्यते ॥

Colophon.

इति श्रीलक्ष्मभक्तिप्रकाशे द्वितीयकाण्डे साधनभक्तिनाम पञ्चमप्रकरणं
 सम्यक् ॥ इत्युक्तम् ॥
 रसाङ्गदिन्दुमिश्रशक्ते बालेश्वरिण ललिता श्रीहरिरामेश ॥

विषयः । प्रथमकाण्डे—

लक्ष्मभक्तिप्रशंसा । लक्ष्मभजनं तदभक्तानां निन्दा च । सार्वकालिकनैयत्यकथनं अधि-
 कारिनिश्चयाभावः । भक्तिकारणनिरूपणम् ।

द्वितीयकाण्डे—

निष्कामभक्त्यैतद्वैयर्थ्यकथनम् । भक्तिलक्षणफलादिः । गुणपादादयश्चान्निरूपणम् । कर्मा-
 दान्निरूपणम् । साधनभक्तिनिरूपणम् । साधनभक्त्यधिकारिनिरूपणम् । नानाविधभक्त्यादिषु
 तस्याः प्राधान्यकथनम् । अवलोकननादिः । नामापराधादनिरूपणम् । स्मरणपादसेवा-
 ननादनिरूपणम् । सेवापराधवन्दनदास्यादनिरूपणम् । दासभेदादिकथनम् । सङ्ख्येय-
 भेदादनिरूपणम् । आत्मनिवेदनादिष्वेति विस्तरः ।

No. 78. लक्ष्मयामकतन्त्रम् । Substance, palm-leaf, 18 × 2½ inches.
 Folia, 73. Lines, 5 on a page. Extent, 1,460 ślokas. Character,
 Bengali. Date, ? Place of deposit, Usthi, Mayamansin̄ha. Paṇḍita
 Narakiṣora Bhattachāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीलक्ष्माय ।

मदाशिव-महाविष्णु-विष्णु-ब्रह्म-शिवोदयः ।

धस्यैवांशकलास्तस्यै नमः कृष्णाय चेतवे ॥
 इत्येवं द्वादश नमस्काराः । ॐ नमो देव्यै सरस्वत्यै दश नमस्काराः ।
 एकदा मुनिभिः सार्द्धं व्यासः सत्यवतीसुतः ।
 पित्रासने वसन् श्रीमान् श्रीमद्ददरिकाश्रमे ॥ इत्यादि ।

End.

नवकमलदलाच्चं तप्त
 निजचरणसरोजानन्दमत्तं प्रशान्तं ।
 सरसमधुरभावा क्लेशनाशाय दीना
 निजपतिमतिदीनं प्राह दीनानुरक्ता ॥

Colophon.

इति कृष्णयामलमहातन्त्रे मुचुकुन्ददर्शने नारदसम्भाषणम् ॥ * ॥ समाप्त-
 ध्यायं ग्रन्थः ॥

विषयः । व्यासनारदप्रश्नः । शम्भुब्रह्मप्रश्नः । कृष्णरहस्ये शिवब्रह्मप्रश्नः । चाराधेश्वरनिर्णये
 ब्रह्मविष्णुप्रश्नः । चाराधेश्वरनिर्णये विष्णुमहाविष्णुप्रश्नः । हन्दावनारोहणनिरूपणम् । विद्या-
 धरादिप्रत्यागमनम् । विद्याधरीं प्रति कृष्णस्य शापः । विद्याधरेण सह नारदनिर्याणम् ।
 कृष्णकिङ्करोत्पत्तिः । मदालसोपाख्यानादिः । ऋतध्वजपिष्टपुरप्रवेशः । कालयवनभस्मादि-
 कथनम् ।

No. 79. केदारखण्डः (स्कन्दपुराणीयः) । Substance, country-made
 paper, 16 × 4½ inches. Folia, 118. Lines, 9 on a page. Extent, 4,115
 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Çyāma-
 pukur, Viçvakoṣa Office. Bábu Nagendranátha Vasu. Appearance, fresh.
 Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।
 यस्याज्ञया जगत्सृष्टा विरिञ्चिः पालको हरिः ।
 संहर्ता कालवद्राष्ट्रो नमस्तस्मै पिनाकिने ॥
 तीर्थानामुत्तमं तीर्थं चेत्राणां चेत्रमुत्तमम् ।
 तत्रैव नैमिषारण्ये शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥
 दीर्घसवं प्रकुर्वन्ति सचिषां स्वमतेन च ।
 तेषां सन्दर्शनौत्सुक्यादागतो हि महातपाः ॥
 व्यासशिष्यो महाप्रज्ञो लोमशो नाम नामतः ।
 तत्रागतं ते ददृशुर्मनयो दीर्घसचिषः ॥

उत्तमं यंगपत् सर्वं साध्वं सदाः समुत्सुकाः ।

इत्थायं पाद्यमसक्तं सुनयो वीतकल्मषाः ।

मं प्रपञ्चुर्मेवाभागाः शिवधर्मं सुविस्तरम् ॥

सुनय ऊचुः ।

कथयस्व महाप्रज्ञ देवदेवस्य श्रुतिनः ।

महिमानं महाभाग ध्यानार्चनसमन्वितम् ॥ इत्यादि ।

End.

वपञ्चोऽपि वरिष्ठाः स्युः प्रसादात् पुष्करस्य च ।

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन पूजनीयो हि शङ्करः ॥

वज्रनां जम्बुनामको शिवे भक्तिः प्रजायते ।

ज्ञानिनां लम्बुद्धीनां जम्बुजम्बुनि शङ्करः ॥

किं मया वज्रनोत्तेन स खेनो हि सदा शभिः ।

पूजनीयः सदा देवो बन्धनीयः सदा शिवः ॥

चैवोदात्तरत्नीममिति चाद्यं पुरातनम् ।

किरातेन लतं यच्च व्रतं परममद्भुतम् ॥

येनैव भाविनं विश्वं जगदेतच्छराचरम् ॥

Colophon.

इति स्कन्दपुराणे केदारखण्डे शिवशास्त्रे त्रैतीयाध्यायं द्वाविंशत्तमोऽध्यायः ।

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । प्रथमाध्याये शिवनाममाहात्म्यादिकथनम् । १ । १ । ४ । ५ अध्याये दक्ष-
पत्त्यादिवर्णनम् । ६ । ७ अध्याये लिङ्गमाहात्म्यादिकथनम् । ८ अध्याये शिवार्चनमाहात्म्यादि-
कथनम् । शिवस्य लिङ्गरूपत्वे कारणनिरूपणम् । ९ अध्याये चलाचलप्रसङ्गकथनम् । १० अध्याये
शिवस्य जम्बुजम्बुनादिकथनम् । ११ अध्याये गणाधिपपूजादिनिरूपणम् । १२ अध्याये धन्वनाय्यु-
त्पत्त्यादिकथनम् । १३ अध्याये देवासुरयुद्धादिवर्णनम् । १४ अध्याये शक्रविजयादिवर्णनम् ।
१५ अध्याये कर्मप्रशंसादिः । कर्मफलानिर्निरूपणम् । १६ अध्याये दक्षीचेष्टपाद्यानाम् ।
१७ अध्याये हवासुरवधादिकथनम् । १८ । १९ अध्याये वस्तुपाद्यानादिः । २० अध्याये
पार्वत्युत्पत्त्यादिवर्णनम् । २१ अध्याये पार्वत्यास्तपस उद्योगादिवर्णनम् । २२ अध्याये पार्वत्याः
शिववैवादिवर्णनम् । २३ । २४ । २५ अध्याये शम्भोर्विवाहादिवर्णनम् । २६ । २७ । २८ ।
२९ अध्याये मारकण्ड्यादिवर्णनम् । ३० अध्याये मारकासुरवधादिवर्णनमेति ॥

No. 80. केरलशास्त्रोक्तसूत्रम्, (सटीकम्) । Substance, country-made paper, 6×4 inches. Folia, 40. Lines, 7 on a page. Extent, 245 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Paṇḍita Candrakānta Tarkaratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Incorrect.

Beginning.

श्रीदुर्गा ॥

सिद्धान्तमौपनिषदं शुद्धान्तं परमेष्ठिनः ।

शोणाधरं मङ्गः किञ्चित् वीणाधरमुपास्महे ॥

फलानि नक्षत्रदशाप्रकरणे विदृण्महे ।

वयं पाराशरीं होरामनुसृत्य यथामति ॥

अस्य टीका,—

सिद्धान्तेति किञ्चित् मङ्गःस्वरूपं तेजः सरस्वतीति यावत् तस्यापि विशिष्ट-
त्वात् उपास्महे भजामः । इत्यादि ॥

End.

धर्मकर्मभिन्नेतारावन्योन्याश्रयसंस्थितौ ।

राजयोगाविति प्रोक्तं विख्यातो विजयी भवेत् ॥(?)

प्रतिलग्रान् समावीक्ष्य पूर्वोद्दिष्टान् विबोधतः ।

तत्तद्गुणस्वरूपाणि क्रमेणैव विदृण्महे ॥

Colophon.

इति निकषाराचसूक्तकेरलशास्त्रोक्तसूत्रं समाप्तम् ॥

श्रीदुर्गा । अस्य टीका,—

यथासमाप्तिक्रमेण मेधादीनां फलानि मन्वादिस्तोत्रैश्च यन्ते प्रतिलग्रान्
समावीक्ष्य इत्यादि । इति केरलशास्त्रोक्तसूत्रव्याख्या समाप्ता ॥

विषयः । पाराशरीमतानुसारेण नक्षत्रदशाफलनिरूपणमुखेन राजयोगादिनिरूपणम् ॥

No. 81. केरलिः । Substance, country-made paper, 16×1 inches. Folia, 40. Lines, 4 on a page. Extent, 526 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1732. Place of deposit, Pañcasār, District Dhákā, Paṇḍita Mahendracandra Kāvya-tīrtha. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

ज्ञानदीपकमादाय वर्त्तुल्य हलाचरैः ।

स्वरूपेण संयुक्तिं वज्रज्ञानोत्तराधरैः ॥

अ ए क च ट त प य शा वर्गाः । उक्ताः शुभाशुभाक्षराः । एभिश्च
जगत् सर्वं ज्ञातुमशक्येति । अ ए क च ट त प य शाः प्रथमवर्गाः ।
बा रे ष ष ठ ड ण र वा द्वितीयवर्गाः । इ औ ग ज ड द ब ल साः
तृतीयवर्गाः । ई औ ष भ ठ ष भ व ज्ञातुर्ध्ववर्गाः । एभि रेवं + +
शरैर्वर्गस्थापनं । इदानीं स्वरभेदा भाष्यन्ते । इत्यादि ।

End.

प्रथमेन द्वितीयम् द्वितीयेन तृतीयकम् ।

उभवे पञ्च सङ्ग्राह्यमथवा तृतीयमक्षरम् ।

एते केरलिना बुद्धा चानिविशारदैः (?) ॥

Colophon.

इति श्रीचारादिज्ञानागमकेरलिः समाप्ता । शकान्दाः १७२९ ।

विषयः । प्रककर्तुः प्रज्ञाक्षरविशेषपण्यांलोचनेन तत्तत्प्रश्नोत्तरकथनप्रकारः ॥

No. 82. कोटोनिर्णयः, By गोपालन्यायपञ्चाननः । Substance, country-made paper, 16×3½ inches. Folia, 113. Lines, 5 on a page. Extent, 1,712 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1792. Place of deposit, Aṣṭojīyā, Mayamansiñha, Bābu Anandakiṣora Rāya. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीगुरुभ्यो नमः ।

श्रीलक्ष्मणचरणाश्रीजगन्मन्दमधुवनतः ।

न्यायपञ्चाननो विद्वान् कुर्वते कोटोनिर्णयम् ॥

आदित्यादिपदाः सर्वे नक्षत्राणि च राशयः ।

दीर्घमायुः प्रकुर्वन्तु यद्येयं जगत्पथिका ॥ इत्यादि ।

End.

शु रा ह मासः ॥ १० दिन खपप्रसादमतुलं श्रील्लभं रोषभूषणम् ।

Colophon.

इति श्रीगोपालन्यायपञ्चाननविरचितायां(?) कोटोनिर्णयो नाम अष्टमो-
ऽध्यायः । शक १७८९ ॥

विषयः । कोटोकरचदमं नायुपायनिरूपणम् ।

No. 83. कोष्ठीसारावली, By रामगोविन्दः . Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 65. Lines, 8 on a page. Extent, 1,744 ślokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Çáktá, via-Keráñgañja, District Dháká, Paṇḍita Trilocana Tarkálañkára. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

गुरुश्च ज्ञानदातारं देवीं स्तेषां तथैव च ।

नवग्रहानुगां वाणीं नमामि शिरसा भुवि ॥

सुरान् नमस्कृत्य विलोक्य शास्त्रं

ज्योतिः सदा कोविदरञ्जनीया ।

श्रीरामगोविन्दद्विजेन कोष्ठी-

सारावली चाद्य वितन्यते वै ॥

न लब्धं वर्णबोधाय पाठार्थं बालकस्य च ।

ज्योतिःशास्त्रोद्धतः सारः संक्षेपेण मयोच्यते ॥

आदौ लग्ननिर्णयः ।

रामोऽगवेदै (१ । ४७ ।) जलधिस्तु मित्रै- (४ । १७)

बाणो रसैः (५ । ६) पञ्चखसगरैश्च (५ । ४०) ।

बाणः कुवेदै (५ । ४१) विषयोऽङ्गयुग्मैः

(५ । २९ ।) क्रमोत्क्रमान्नेषतुलादिमानम् ॥

लग्नं दण्डपलं द्विघ्नं तत्संख्यं क्रमतः पलम् ।

विपलश्च रवेर्भोग्यमेवं कल्पनमस्तभे ॥

चतुस्त्रिंशदशीतिश्च शतञ्चैव पुनः शतम् ।

अशीतिश्च चतुस्त्रिंशत् बुटिं वृद्धिं समादिशेत् ॥

श्रावणादौ दिवाहानिर्माघादौ वर्ज्यते दिवा ।

इति गृह्यादिनिर्णयः ॥ इत्यादि ।

End.

हानिर्दुःखं महत्क्लेशो धननाशश्च जायते ।

मरणं घातपादादि तद्दिने जायते भ्रुवम् ॥

तस्मिन् दिने च यो रोगो जायते पुरुषस्य च ।

असाध्यः स भवेद्रोगो मृत्युक्लेशादिदायकः ॥

Colophon.

इति कोष्ठीसारावल्यामुदितादिदशानयनं समाप्तम् ॥

विषयः । अथ प्रथमं लघुनिर्णयः । गृहादिनिरूपणम् । सौजनसंज्ञाकथनम् । दीप-
स्थितिनिरूपणम् । मेघादीनां वर्णकथनम् । यामार्गकथनम् । दण्डाधिपकथनम् । राशि-
देवतानिरूपकथनम् । राशीनां क्रूरभौम्यादिविवेकः । मेघादीनां विशेषसंज्ञाः । प्रज्ञाणामुच-
नीचनकथनम् । शुल्लिकोषकथनम् । जलदहनमिवद्रेक्षाणकथनम् । सौम्यद्रेक्षाणकथनम् ।
शेवाधिपतिकथनम् । शीराकथनम् । नवांशादिनिरूपणम् । पताकाश्चरित्कथनम् । जात-
कारित्कथनम् । जातपुरुषचक्रकथनम् । तुङ्गादिफलकथनम् । नपुंसकज्ञानकथनम् । बन्ध्या-
ज्ञानकथनम् । जारजज्ञानकथनम् । सहस्ररथयोगकथनम् । वैद्ययल्लक्षणकथनम् । अथ
रक्षादिप्रज्ञाणां दृष्टिकथनम् । प्रज्ञाणां षड्भावविवेचनम् । प्रज्ञाणां द्वादशभावविवेचनम् ।
अथ केन्द्रकथनम् । प्रज्ञाणां नैसर्गिकमिचलकथनम् । प्रज्ञाणां नैसर्गिकशुक्लकथनम् । तत्काल-
मिचलकथनम् । प्रज्ञाणां दिग्बलकथनम् । प्रज्ञाणां बलाबलनिरूपणम् । षड्वर्गकथनम् ।
शेवफलकथनम् । शीराफलकथनम् । द्रेक्षाणकथनम् । नवांशफलकथनम् । द्वादशांशादि-
फलकथनम् । नक्षत्राणां देवादिगणकथनम् । अथ राशिफलकथनम् । जन्ममासफलकथनम् ।
वारफलकथनम् । तिथिनक्षत्रकरणफलकथनम् । तनुधनादिद्वादशस्थानगतप्रज्ञावस्थानफल-
कथनम् । प्रज्ञाणामष्टवर्गफलकथनम् । अथ अपत्यविवेककथनम् । माचविकदशानिरूपणम् ।
जन्मदशफलकथनम् । वसुदशानिरूपणम् । मास-दिन-क्षणदशानिरूपणम् । योगिनीदश-
कथनम् । सहस्रस्थाने प्रचलित्या सरणं ज्ञातव्यमितिकथनम् । अथ आयुर्दायकथनम् । पञ्च-
सरकथनम् । वर्षदशादिफलकथनम् । दशान्दशानिदिरूपणम् ।

No. 84. कौतुकरत्नाकरः । Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 502 śloka. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Tripurá, Mahárāja's Library. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो महादेवाय ।

भूतैरालङ्घयन्नामुरसि करवृत्तिं कुर्वन्तीमानताङ्गी
दमोदंदा रमणां जघनगुह्यतया प्रमत्तलक्ष्मीं वदन्तीम् ।
पथितो दक्षपत्नीमिति सुरसरिता जल्पिते शोषहानं
तां वीक्ष्य शेरवज्रः सपदि नतशिराः पातु वः पञ्चवज्रः ।
इत्यादि ।

End.

अथ एव तत्कर्मगजानाति इति शरीरं पञ्चमीत्याय तयाविधावस्य एव
राजमन्त्रिणौ प्रसिद्धतः ॥

Colophon. इत्येतावदस्ति कौतुकरत्नाकरस्य । श्रीहरिः । श्रीरामशङ्करशर्माणः स्वाक्षरमिदं
पुस्तकञ्च ॥

विषयः । भूलुया-इतिप्रसिद्धराजधानीवास्तवस्य गन्धर्वमाणिक्यपुत्रस्य लक्ष्णमाणिक्य-
नाम्नः क्षापतेः कवितार्किकापरनामधेयेन पुरोधसा विरचितः प्रहसनविशेषः ॥

No. 85. कौलावलीनिर्णयः, By ज्ञानानन्दपरमहंसः । Substance, country
made paper, 19×5 inches. Folia, 37. Lines, 10 on a page. Extent,
1,277 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májpádá,
District Dháká, Babu Rásavihári Ráya. Appearance, new. Verse.
Incorrect.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ।

नत्वा श्रीगुरुपादपद्मयुगलं सिद्धैः सदा सेवितं
शक्तानां परिभावमोक्षजनकं कौलावलीनिर्णयम् ।
वक्ष्येऽहं कुलवर्द्धनं सुकृतिभिः सेयं सदा कौलिकै
भवैरेव मनोहरै + + + + + प्रसादालयम् ॥
प्रातरुत्थाय शिरसि सहस्रदलपङ्कजे ।
नरुणादित्यकिञ्चलके विधोर्मण्डलसंयुते ॥
ध्यायन्निजगुरुं धीरो रजताचलसन्निभम् ।
वीरासनसमासीनं शुक्लाभरणभूषितम् ॥
शुक्लमाख्याम्बरधरं वरदाभयपाणिकम् ।
वामोदशक्तिसिद्धितं कारुण्येनावलोकितम् ॥
प्रियायाः सख्यद्वेष्टेन धृतचारुकलीवरम् ।
वामेनोत्पलधारिण्या रक्ताभरणभूषितम् ॥
ज्ञानानन्दसमायुक्तं स्मरेत् तन्नामपूर्व्वकम् ।
मानसैरुपचारैश्च सम्पूज्य कल्पयेत् सुधीः ॥
गन्धं भूम्यात्मकं दद्याद्भावपुष्पं ततः परम् ।
धूपं वाय्वात्मकं दद्यात् तेजसा दीपमेव च ॥
नैवेद्यमन्मथं दद्यात् दद्याच्च सुकुटं तथा ।
चामरं पादुके ङ्कवं तथा लङ्कारभूषणम् ॥
तत्त्वमुद्राविधानेन सम्पूज्य वाग्मवं तथा ।

यथाशक्ति अपं हत्वा समर्प्य स्तुतिं पठेत् ॥

इत्यादि ।

End.

अथ कामकला शक्तिः साधको रत्नमन्दिरः ।

रत्नालङ्कारसंयुक्तो रत्नगन्धानुलेपनः ॥

रत्नवस्त्रो रत्ननेत्रो रत्नकामकलात्मकः ।

रत्नपुष्पैश्च विविधैर्नैवेद्यै रत्नसन्निभैः ॥

नानोपहारवस्त्रभिः कुङ्कुमादिविलेपनैः ।

मृलादिद्रव्यरत्नानु स्फुर + पमरूपिण्यैश्च ॥

बन्धूककुसुमाकारकाञ्चीभूषितभूषणैश्च ॥

इक्षुकोदण्डपुष्पैश्च वरदाभययुक्तराम् ।

उद्दीप्तकान्तिसिन्दूरभूषितां नयनोज्ज्वलाम् ॥

Colophon.

इति ज्ञानानन्दपरमहंसविरचिते कौलावलीनिर्णये दशमोऽङ्काः ॥

विषयः । अथ कौलिकानां प्रातःस्तुत्यनिरूपणम् । कुल्लगुप्तसंख्यादिकथनम् । कुल्लहस्त-
संख्यादिकथनम् । प्रातःस्तुत्याकरणे दोषकथनम् । स्नानविधिः । मन्त्राविधिः । तर्पणविधिः ।
षट्कर्मानिरूपणम् । तत्र कर्मभेदे वस्त्रभेदकथनम् । पूजास्थाननिरूपणम् । द्वारादिप्रवेशपूजा-
विधिः । कूर्मचक्रनिरूपणम् । अर्घ्यस्थापनविधिः । आसनादिविधिः । पूजाद्रव्यादनिरूपणम् ।
द्रव्यस्थापनस्थानादिकथनम् । फलपुष्पपत्रदानविधिः । पुष्पविवेचनम् । शक्तियुक्तेन पूजा कार्येति
कथनम् । चक्रमध्ये स्त्रीपुरुषयोरुपवेशनादिव्यवस्था । पूजादौ विजयादिस्वीकारविधिः ।
विजयादिशोधनविधिः । तत्र अनुपानविधिः । भूतशुद्ध्यादिकथनम् । अन्तर्यजनविधिः ।
तत्र दशपुष्पकथनम् । अथ बाह्यपूजाविधिः । तत्र यन्त्रद्रव्यनिरूपणम् । यन्त्रपुष्पनिर्णयः ।
पञ्चमकारविधिः । पञ्चद्रव्यशुद्धिकथनम् । अर्घ्यपात्रादिविधिः । षोडशोपचारविधिः । शक्ति-
विषये धूपनिरूपणम् । दशार्घ्यषोडशार्घ्यधूपादिविधिः । कुण्डस्थण्डिलादिविधिः । होमद्रव्य-
निरूपणम् । अथ विविधपानलक्षणकथनम् । अन्नपूर्णाध्यानादिकथनम् । अन्नपूर्णामन्त्रादि-
कथनम् । कौलिकलक्षणकथनम् । पानविधिः । सुरादेवौध्यानादिकथनम् । चक्रमध्ये
वज्रादिवर्णकथनम् । ततः शान्तिस्तीर्णम् । तिलकादिविधिः । आत्मसमर्पणविधिः । पञ्चस्तुत्य-
निरूपणम् । तत्र शक्तिशोधनादिविधिः । स्नानविशेषे पूजायां फलाधिक्यकथनम् । वामाचार-
भावेन पूजनीयदेवताकथनम् । पूजाशुभकथनम् । शिवावलिप्रकारकथनम् । कुल्लवारादि-
निरूपणम् । नवकन्यानिरूपणम् । कुल्लालककथनम् । मङ्गलालककथनम् । शक्तिपूजाप्रकारः ।
अथ योगिलक्षणकथनम् । गुरोरग्रतो निषिद्धकर्मकथनम् । गुरुशिष्ययोर्निषिद्धकर्मकथ-
नम् । शक्तिप्रशंसाकथनम् । अथ भावनिरूपणम् । अथ कामकलाध्यानादिकथनम् । वीरभाव-

कथनम् । तत्र चितासाधनादिविधिः । बलिदानविधिः । वीरसाधनविधिः । शवसाधन-
विधिः । शवलक्षणादिकथनम् । पञ्चमुण्ड्रीसाधनविधिः । अथ ग्रहणपुरस्करणविधिः । अथ
शरत्कालीनपूजायाः कर्त्तव्यताकथनम् । तत्र कुमारीपूजनादिविधिः । समयाचारविधिः ।
शृंगालादिदर्शने नमस्कारविधिः । तन्मन्त्रादिकथनञ्च । वज्रपुष्पादिपद्मविधिः । काम्यपूजा-
विधिः । रत्नपूजाविधिः । त्रिपुरावीरसाधनविधिश्चेति ॥

No. 86. क्रमदीपिकावृत्तिः । Substance, country-made paper, Folia, 45. Lines, 6 on a page. Extent, 1,215 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1691. Place of deposit, Kānṭhālpáḍá, Post office, Naiháṭī, Paṇḍita Rāma-tāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नमोऽस्तु गुरवे तस्मै केशवाय महात्मने ।

यस्यावतारः सर्वेषामपवर्गाप्तिसाधनम् ॥

तत्र तावत् प्रथमतः प्रारम्भितस्याविघ्नेन परिसमाप्तार्थमिष्टलाभाय पन्थकारः
अभीष्टदेवतास्मरणात्मकमाशीर्वादलक्षणं मङ्गलमारब्धुं सम्बन्धादिकं सूचयति
प्रथमसङ्कोकेन तस्य प्रयोजनं निःशेषदुःखनिवृत्तिः । इत्यादि ।

End.

जगत्सृष्ट्यादिशक्तिमत् निरतिशयप्रकाशनन्दचिद्रूपं परं ज्योतिः यत्
प्रकृतिं विधत्ते स्वेच्छास्वीकृतविराट् रूपाधिष्ठानतया तिष्ठति । कृष्णं नौमि
प्रक्रीतत्वं (?) करोमि स्वदेहादिसङ्कोचद्वारेण तन्मय एव भवामि ॥

Colophon.

इति क्रमदीपिकावृत्तावष्टमः पटलः ॥ * ॥ शकान्दा १६८१ ॥

विषयः । क्रमदीपिकाख्यवैष्णवतन्त्रस्य व्याख्यानम् ॥

No. 87. क्षेत्रतीर्थवर्णनम्, (स्कन्दपुराणकाशीखण्डोद्यम्) । Substance, coun-
try-made paper, 14×3 inches. Folia, 19. Lines, 6 on a page. Extent,
342 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodal,
District Mayamansinha, Paṇḍita Kálicandra Bhāṭṭácáryya. Appearance,
old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ विश्वेश्वराय नमः । अगस्त्य उवाच ।

एतत् भविष्यं श्रुत्वा च व्यासस्य शिवनन्दन ।

आश्चर्य्यभाजनं जातस्त्रीर्थानि कथयाधुना ॥

खानन्दकानने यानि यत्र सन्ति पङ्कानन ।

तानि लिङ्गस्वरूपाणि समाचक्ष्व ममाग्रतः ॥ इत्यादि ।

End. इति नन्दिवचः श्रुत्वा देवो देवीसमायुतः ।
दिव्यं रथं समावृज्य निर्जगाम त्रिपिट्टपात् ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणे काशीखण्डे चैवतीर्थवर्णनं नाम सप्तनवतितमोऽध्यायः ॥

विषयः । काशीस्थिततीर्थनिचयनिरूपणमुखेन तत्तत्तीर्थानां माहात्म्यादिकथनम् ॥

No. 88. गयापद्धतिः, By रघुनाथभट्टः । Substance, country-made paper. Folia, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 440 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sam. 1886. Place of deposit, Gobardhansarāi, Benares, Paṇḍita Vindhyeṣvarīprasāda Dube. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।
अथ गयापद्धतिलिख्यते ।
गदाधरं प्रणम्याथ विष्ण्वाद्याः परदेवताः ।
रघुनाथो गयाकृत्यं याचारम्मादि भाषते ॥
अथ याचाप्रवृत्तिसकलगयाकृत्यप्रयोगः । इत्यादि ।

End. माहोपन्यासमासारो(?) रघुनाथेन निर्मितः ।
परानुष्ठेयमन्दोच्चप्रयोगक्रमसंपदः ॥
प्रीयतां पितरस्त्रेन देवश्चादिगदाधरः ।
सन्नयस्य प्रमाद सैर्यः कथिदिह मे भवेत् ॥

Colophon. इति श्रीमन्-माधवात्मजभट्टरघुनाथकृता गयानुष्ठानपद्धतिः सम्पूर्णा । गदा-
धरार्पणमस्तु संवत् १८८६ मार्गशीर्षक दशाक्षरवौ घन्यसमाप्तिः ॥ शुभं
भट्ट आचार्य्येण लिखितं स्तुत्यं परार्थम् ।

विषयः । गयातीर्थे याचारम्मारम्भं तत्र कर्तव्यस्य पिण्डदानादिकस्य प्रयोगकथनम् ।

No. 89. गयाप्रकाशः । Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 21. Lines, 12 on a page. Extent, 315 ślokas. Character,

Bengali. Date, ? Place of deposit, Kánthálpádá, Post office, Naiháṭi, Paṇḍita Rámatáraṇa Thákura. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ॥

गयायां पिण्डप्रदानेन वनादिमौचे ?

मोक्षायितौ तीर्थबलप्रभावाद्वीचिसंज्ञं नरकं गतौ तौ ॥

पिटृन् पितामहाञ्चैव तथैव प्रपितामहान् ।

ग्रीणयामीति यत्तोयं लया दत्तमरिन्दम ।

तेनास्मद्युगपद्योगो जातो वाक्येन सत्तम ॥ इत्यादि ।

End. आद्यं ईश्वरीकुण्डे चकाराद्रुक्मिणीकुण्डे च आद्यकर्तुः सिद्धो भवतीत्यर्थः ।
गौरी चेति तत्र महेश्वरकुण्डे मतङ्गलाभः पूजनात् सर्वसौभाग्यं प्रापितो
भवतीत्यर्थः ॥

Colophon. इति गयाप्रकाशः समाप्तः ॥

विषयः । गयासाक्षात्प्रादिनिरूपणमुखेन तत्तीर्थकर्तव्यकर्मनिश्चयनिरूपणम् ।

No. 90. गीतगोविन्दटीका, (सर्वाङ्गसुन्दरी) । Substance, country-made paper, 15 × 2½ inches. Folia, 65. Lines, 6 on a page. Extent, 1,500 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk., 1650. Place of deposit, Kánthálpádá viá Naiháṭi, Paṇḍita Rámatáraṇa Thákura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य जगतामीशं कृष्णरूपं सनातनम् ।

क्रियते गीतगोविन्दटीका सर्वाङ्गसुन्दरी ॥

मेघैर्मेदुरमन्नरं वनभुवः श्यामास्तमालद्रुमेर्नक्तं भीरुरयमित्यादि । इत्यादि ।

End. किम्भूताः सानन्दा आनन्देन सह वर्तमानाः । किं तदित्याह गान्धर्वकलास्तु
यत् कौशलं अस्ति यद्वैष्णवमनुष्यानं यत् शङ्खे विवेकतत्त्वम् । यत् कायेषु
शीलायितम् । किम्भूतस्य कृष्णैकतानात्मनः । कृष्णस्यासौ एकतानयेति
कृष्णैकतानं । तदेव आत्मा यस्य एकतानोऽनन्यवृत्तिः ॥

Colophon. इति गीतगोविन्दे महाकावे स्थाधीनभट्टकावर्णने सुप्रीतपीताम्बरो नाम
द्वादशः सर्गः समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शकाब्दा १६५० ।

ष-वाच-ऋतु चन्द्रे च शाके परिमिते मया ।
 लिखिता जयदेवस्य टीप्पनीयं प्रयत्नतः ॥
 प्रणम्य भारतीं देवीं श्रीनारायणशर्मणा ।
 लिखिता शब्दशास्त्रस्य सम्मता शोधिता सुरैः ॥
 श्रीमाधवाय नमः ।

विषयः । गीतगोविन्दनामकस्य छण्डलीलाविषयकस्य काव्यस्य व्याख्या ।

No. 91. गीतगोविन्दप्रबोधः, By रमाकान्तः । Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 57. Lines, 6 on a page. Extent, 1,617 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dháká, Paṇḍita Candrakánta Nyáyálañkára. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।
 गोपिकालकविधासु राधिका-
 धूविभङ्गपरिकल्पितान्तरः ।
 नयनीरधरजिलरोत्तरः
 श्यामलो जयति नन्दनन्दनः ॥
 प्रणम्य मान्यान् षष्ठमानपूर्व-
 मन्यानुपस्थाय कृताञ्जलीकम् ।
 श्रीगीतगोविन्दप्रबोधमूर्ध्नी-
 देवो रमाकान्त इमञ्चकार ॥
 खनेकशः पूर्वविचक्षणानां
 विस्तारिताः सन्नि यदस्य टीकाः ।
 तथापि संक्षेपविशेषहेतो-
 र्मम त्रसः सङ्घिरयं न बाध्यः ॥

रङ्ग खलु नानाविधबुधजनगणसम्मत-निखिलविघ्नशमनछण्डनमस्कारकास-
 क्षात्क्रीडाकृत्यनञ्जनेन तमेव प्रथमं प्रतिपादयन्नाह मेघैरिति । यमुनाया-
 स्तीरे राधामाधवयोः रङ्गःकेलियो जयन्ति । रङ्गसि निर्वज्जने सुरते रति-
 विषये वा केलयो रङ्गःकेलयः । तथाच रङ्गः सुरतगुह्ययोरिति रभसः ।
 रङ्गो गुप्तं यथा स्यात् इति क्रियाविशेषणं वा । इत्यादि ।

End. श्रीभोजदेवप्रभवस्य श्रीभोजदेवनामास्य पिता तस्मात् प्रभवस्य जातस्य ।

Colophon. इति श्रीगीतगोविन्दप्रबोधे द्वादशसर्गव्याख्या समाप्ता ।

यदत्र पूर्वपूर्वासां टिप्पणीनां विरोधिता ।

कृपया मयि तत्सर्वं क्षम्यतां सदसद्विदः ॥

ममोक्तिरन्यटीकानां संक्षेप एव केवलम् ।

विशेषो यदि चान्योऽस्ति तदा चिन्त्यो मनौषिभिः ॥

कृतिनः सदसद्विवेचका

भवतास्यां कृपया कृतौ मम ।

स्थितये पथि पिच्छिले मुक्तः

सखलतो दण्ड इवावलम्बनम् ॥

यो जातो वसुधासनगुरोर्गोविन्दपादाम्बुज (?)

द्वन्द्वध्यानकराजिराजितहृदः श्रीरामभद्रात् सुतः ।

तेनैवाञ्जमुदे मुदेयमुदिता टीका तरीव श्रियः

प्रायः केलिकलाकलानिधिलसत्काव्याब्धिपारप्रणौः ॥

न तोल + + + द्विजराज शक्ते

देवीप्रबोधोद्यतिथौ नवम्यां ।

श्रीगीतगोविन्दकविलटीका-

मिमां रमाकान्तकृतौ लिखेष्ट ॥

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । जयदेवकृतस्य गीतगोविन्दनामकस्य कृष्णलीलावर्णनात्मकस्य काव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 92. गीतासारः । Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 110 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, Parganá Sarail, District Tripurá, Paṇḍita Kālicandra Nyáyapañcānana. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः कृष्णाय । अथ गीतासारः । अर्जुन उवाच ।

ॐकारस्य च महात्मां रूपं स्थानं स्वरं तथा ।

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि ब्रूहि मे परमेश्वर ॥

श्रीभगवानुवाच ।

साधु पार्थ महाबाहो यन्मे त्वं परिशृण्वसि ॥ इत्यादि ।

End. नम्यन्ति दर्शनात् सर्वे गीता यस्य हृदि स्थिता ।
यच्च तच्च प्रीतो भक्त्या स गच्छेत् परमं पदम् ॥ (?)

Colophon. इति श्रीकृष्णार्जुनसम्वादे गीतासारः समाप्तः ॥

विषयः । श्रीकृष्णार्जुनसम्वादच्छ्लोकेन अकारस्य साक्षात्काररूपस्यानादिनिरूपणम् ॥

No. 93. गुणप्रकाशः By वर्द्धमानोपाध्यायः । Substance, country-made paper, $15\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 79. Lines, 5 on a page. Extent, 2,123 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánuká, Post Office, Pálañ, District Pharidpur, Pañḍita Haramohana Tarkacúḍá-maṇi. Appearance, tolerable. Prose. Generally Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

एकच सन्निपतितासितकण्डविम्ब-

मन्यच्च चन्द्रकिरणद्वितशुभभावं ।

सन्ध्याजलाह्निलिम्बनङ्गरिपोर्नमामि

हस्तप्रविष्टमिव पुण्ड्रतमं प्रयागम् ॥

नतिवद्भूतेरपि प्रारिखितविघ्नविघातकत्वात् तामादौ कृतां निबध्नाति तुष्टे-
रिति । तुष्टिरनुरक्तिरतुष्टिर्द्वेषः तदुभयमपि बन्धनौयमोचनीययोरीश्वर-
विषयकमेव ।

परात्परतरं यान्ति नारायणपरायणाः ।

न ते तच्च शमिष्यन्ति यदिदं शान्तिं महेश्वरम् ॥ इति स्मृतेः ।

यदा मोचनेच्छाबन्धनेच्छे तुष्टातुष्टौ ते ईश्वरस्यैव तदिच्छाया एकत्वेऽपि
तत्तत्फलपधानात् सिद्ध्यासंजिह्वीर्षावदौपाधिको भेदः सङ्कारिभेद-
समवधानाच्च तस्याः कार्याभेदजनकत्वात् तच्च बध्नतः पुनरित्यनेन बन्धस्या-
वृत्त्या मोक्षानन्तरं बन्ध इत्यर्थे विरोधादतुष्टेः पुनरिति योजना । तथाच
व्यवच्छेदार्थः पुनःशब्दो नावश्यक इति नोक्तदोषः । यदा बध्नतः पुन-
रित्यनेन बन्धस्य निरन्तरावृत्तिरुच्यते न मोक्षानन्तरं इति नोक्तदोषः ।
मुक्तिबन्धौ दुःखसन्तत्यत्यन्तच्छेदनदृष्टौ तयोश्च शरीरावच्छेदलाद्विषयपदेन
भोगायतनं शरीरमेव ।

..... कारो बध्ने निश्चये च यत्ने पश्चादपि ।

तुष्टारभेदेऽपि पुमान् स्त्रियां भूतिप्रसेवके ॥ इत्यादि ॥

End.

न च भट्टेरपेक्षाबुद्धेर्हिंत्वाभिव्यञ्जकत्वाकारा दृष्टान्तासिद्धिः अस्माभिरपेक्षा बुद्धेर्हिंत्वादजनकत्वेन तैश्च प्राक् एवं घटविषयकबुद्धेः प्राक् च जनकत्वे सिद्धे तद्दृष्टान्तेनापेक्षाबुद्धेरपि विषयकबुद्धेः प्राक् घटजनकत्वमनुमेयं । न चाद्यानुमानेऽपेक्षाबुद्धित्वस्योपाधित्वात् ननु जातो घट इति विशिष्टप्रतीतिः सम्बन्धः सिद्धोत वर्त्तमाने विषये बाधकाभावात् न अतीतानागतादेः तदभावे व्यवहारानापत्तिः तस्य जन्यत्वात् । न च ज्ञानविधावेव तदुपवीविषयो वर्त्तमानेऽपि तथापत्तेः प्रतीत्योर्विषयवैलक्षण्यानुभावात् वस्तुतो जानामीति मानसानुव्यवसायगम्यं ज्ञानं प्रत्यक्षं अन्यथा समाश्वासः क्षणिकार्यविशेषगुणत्वाच्च युगपन्मानसप्रत्यक्षत्वमनुमेयं अन्यथा परमाण्वादि ननु परमाणुघटितः सत्तादिः घटादौ प्रतीयते तच्च परमाणुघटिततया च तदुपपन्नः परमाणोरतीन्द्रियत्वेन तदप्रतीत्यैव न स्यात् न परमाणुघटितसन्निकर्षेण स्वयोग्यतामात्रात् सत्तादिः । (अतःपरं खण्डितम्)

विषयः । रूपादिचतुर्विंशतिसंख्यकानां नैयायिकसम्मतगुणानां यथायथविचारपूर्वकं समाधानम् । “तुष्टेर्मोचयतो बन्धादतुष्टेर्बन्धतः पुनः कारागारमिदं विश्वं यस्य नौमि तमीश्वर”-मिति किरणावलीनिर्मातृस्त्वभावत उदयनार्यस्य गुणग्रन्थस्य मङ्गलाचरणं अस्मिन्नपि तुष्टेरिति माह्निकश्लोकमारभ्य व्याख्यानात् किरणावल्या उपरि किलेयं टीका ।

No. 94. गुणविवृतिविवेकः, by विद्यावागीशः. Substance, country-made paper, 16 × 2½ inches. Folia, 157. Lines, 7 on a page. Extent, 5,600 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barsikurá, Mayamansiñha, Paṇḍita Jayanátha Tarkálañkāra. Appearance, very old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय नमः ।

कुक्षिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।

मोक्षयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनौरदङ्गुलिः ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशश्रीमता ।

गुणप्रकाश

प्रारिखितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं भगवद्भक्त्यारूपं मङ्गलं शिष्यशिष्यायै चादौ निबध्नाति ॐ नम इति । व्याख्यातमेतदनुमानदौधितिरहस्ये

... ... प्रकाशकिकामवतारयति । विनापीति मिरूपणस्य शब्दप्रयोग
ब्रुत्वादादिति भावः । इत्यादि ।

End. अत आह किञ्चेति असमवायिकारणहृत्तेस्तन्मतिहृत्तेः ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीविद्यावागीशमहाचार्यविरचितो गुणविटति-
विवेकः समाप्तः ।

विषयः । मधुरानाथकृतस्य गुणप्रकाशविटतिनामकस्य गुणप्रकाशव्याख्यानपत्रस्य व्याख्या ।

No. 95. गुप्तदन्दावनरहस्यम्, by हरिचरणः. Substance, country-
made paper, 10 x 4 inches. Folia, 27. Lines, 10 on a page. Extent, 643
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1602. Place of deposit, Viṣṇu-
pur. Kriṣṇaganja, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa Gosvāmī. Appearance, old.
Prose. Incorrect.

Beginning. श्रीश्रीकिशोरीकिशोरी जयतः ।

प्रपद्य दन्दावनमध्यमेकतः क्रोशद्गमावुत्कलिकाकुलात्मा ।

उद्गाटयामि ज्वलतः कठोरा वाप्यस्य मुद्रां हृदि सुस्थितस्य ।

अये दन्दारण्य लरितमिह तोयोत्सवपराः

परामातुः के वा न किञ्च परमानन्दलहरी ।

अतो नीचेर्यांचे खयमपि च यो वीक्षणविधे

मरेण्यां मे चेतस्युपदिश दिशं चा कुब छपां ।

... ... विचरते

सदा प्रेयास्यति त्रुतिरपि विरौति क्षुतिरपि । (?)

इति ज्ञात्वा दन्दे चरणमभिवन्दे तव छपां

कुबध्य छिप्रं मे फलतु नितरां तर्षविटपी ॥ इत्यादि ।

End.

अन्योन्यं रसकेलिकौतुकविधौ सख्यां रसे मग्नतां

प्राप्तायां रसकोकिलादिविरतैः कस्मिन् स्थले नोत्सवः ।

पाशो पाण्डवनस्त्रनेन विहसत्तासां परोचासक्तत् (?)

नानारङ्गविहारकौतुकरणे क्रौडिदिग्भन्दिरम् ।

... ...

सखि सद्यश्चरीदन्दैरनुचर्यादिभिर्नवम् ।

सख्यानस्थितयोः सख्ये कुर्मस्तान् ययामति ।

इत्येवं कथितं साधो नैतिकं चरितं तयोः ।
 यथामति तथा कुर्याद्दुयथा तच्च गतिर्भवेत् ॥
 इति नत्वा गुहं तच्च पपात दण्डवद्भुवि ।
 तथा भवतु मे नित्यमिति विश्वासयाम्यहम् ॥
 श्रीमत्श्रीरसिकश्यामनासा श्रीश्रीगुरुर्मम ।
 यत्पादाभोजमाभुय्यं नवं भावयतु तत्तत्सुखम् ॥ (?)
 नाम्ना.....हरिचरणः श्रीगुरोः सत्कृपातो
 नानातन्त्रप्रकटसुरसैः पुस्तकं चारु चक्रे ।
 यद्यप्यास्तेऽप्रकटभजने चित्तवृत्तिर्निगूढे
 हिलास्त्रयां सपदि रसिका नित्यमालोकयन्तु ॥
 !
 येषां सखीष्टन्दिनिषेयमाणौ श्यामौ सदा राजत एव चित्ते ॥
 हरिचरणछवेऽव हन्दावनसद्रहस्ये च परिच्छेदस्तृतीयः ।
 सेवाप्रकाशः प्रथयतु तान् ॥

Colophon. इति श्रीगुप्तहन्दावनरहस्ये नित्यसेवाप्रकाशस्तृतीयः परिच्छेदः । शुभमस्तु
 शकाब्दा १६०९ ॥

विषयः । वैष्णवशास्त्रं । प्रथमपरिच्छेदे-उत्कलिकावक्त्ररीनिरूपणं तथा स्थूलप्रकाशादि-
 निरूपणम् । द्वितीयपरिच्छेदे-स्रभावप्रकाशादिनिरूपणम् । तृतीयपरिच्छेदे-नित्यसेवाप्रकाशादि-
 निरूपणम् ॥

No. 96. गुहपादुकास्तोत्रटीका, by अनन्तरामः. Substance, country-
 made paper, 18 x 3½ inches. Folia, 5. Lines, 8 on a page. Extent, 215
 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hâlisahar,
 Khâsvâtî, Pañḍita Mahâdeva Bhaṭṭâcârya. Appearance, old. Prose.
 Generally correct.

Beginning. ॐ गुरवे नमः । अथ गुहपादुकास्तोत्रटीका द्विजेन रच्यते ।
 गुरुपदेशाच्च पण्डितैः सा प्रगृह्यताम् ।
 नत्वा श्रीगुरुमन्त्रोभयं प्रत्यक्षं शिवरूपिणम् ।
 श्रीमतानन्तरामेण ज्ञात्वा चैव गुरोर्भक्तम् ॥ इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । तन्त्रोक्तस्य गुरुपादुकास्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 97. गुरुपादुकास्तोत्रटीका, by रघुनन्दनन्यायालङ्कारः. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent, 101 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala, Mayamansinhā, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीशिवाय नमः ।

नमस्तस्मै भगवते परमात्मस्वरूपिणे ।
गुरवे श्रीमते ज्ञानदात्रे सर्वार्थदर्शिने ॥
सदाशिवपदं ध्यात्वा सद्गता वन्द्ये मुदा । (?)
करोमि पादुकास्तोत्रव्याख्यानं शिवसेवकः ॥

End. एतन् वचनानुसारेण षड्भस्मायागमोक्तमन्त्रोपादानवाधां ये कुर्वन्ति
तेऽप्यतिशयमन्दबुद्धयः ॥

Colophon. इति रघुनन्दनन्यायालङ्कारविरचिता गुरुपादुकास्तोत्रटीका समाप्ता ।

विषयः । तन्त्रोक्तस्य गुरुपादुकास्तोत्रस्य व्याख्या ।

No. 98. गोत्रप्रवरविवेकः । Substance, country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 2. Lines, 8 on a page. Extent, 44 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kuṇḍi, Tháná Rāṇinagar, District Dháká, Paṇḍita Kāliçañkara Vidyālañkāra. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

अथ गोत्रप्रवरविवेको लिख्यते । तत्र—
जमदग्निभैरवाजो विश्वामित्राभिगतमाः ।
वसिष्ठकाश्यपागस्त्या मुनयो गोत्रकारिणः ॥
एतेषां यान्यपत्यानि तानि गोत्राणि मन्वते (?) ।
एतदुपलक्षणम् । अन्येषामपि दर्शनम् । प्रवरस्तु गोत्रप्रवर्तको मुनिः
तत्र जमदग्निगोत्रस्य जमदग्न्यथोर्व्ववसिष्ठाः । इत्यादि ।

End. इति गोत्रप्रवरविवेकस्य दत्तात्रेयगोत्रस्य दत्तात्रेय-आश्विन-वसिष्ठस्य प्रवराः ॥

Colophon. इति गोचप्रवरविवेकः समाप्तः ।

विषयः । जमग्रादिगोत्राणां प्रवराणाञ्च सङ्ग्रहः ।

No. 99. गोरक्षसंहिता, by गोरक्षनाथः . Substance, country-made paper, 19×4 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 398 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihālī, viā Mayamansiñha, Paṇḍita Viçvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

खसिंहरूपिणे चिदात्मने सुखस्वरूपिणे ।
पदेस्त्रिभिस्तदादिभिर्निरूपिताय ते नमः ॥
साङ्गतिर्मुनिवर्योऽसौ भूतलो योगलिङ्गया ।
सनकश्च परिभ्रम्य नैमिषारण्यमाप्रवान् ॥
सुगन्धिनानाकुसुमैः स्वादुसत्फलसंगतैः ।
शास्त्रिभिः शोभितं पुण्यं जनकासनमण्डितम् ॥
स मुनिर्विचरंस्तत्र ददर्शास्य तरोरधः ।
वेदिकायां समासीनं दत्तात्रेयं महासुनिम् ॥ इत्यादि ।

End. तस्मादौ श्रोष्यते शीघ्रं तुष्टायेमेतरे जनाः । (?)
भवतीति चरं नृणां मुक्तिसोपानसंज्ञकम् ।
गुह्याद्गुह्यतरन्ते तद्गोरक्षेण प्रकाशितम् ॥
नित्यं तेन मुतर्पितास्य पितरः स्वर्गं नृणां पुन-
र्यस्य ब्रह्मविचारणे क्षणमपि प्राप्नोति धैर्यं मनः ।
× × × × × × ×
× × × × × × × ॥

Colophon. इति गोरक्षसंहितायां मुक्तिसोपानं समाप्तम् ।

विषयः । योगकैवल्योपायादिनिरूपणम् ।

No. 100. गोविन्दकल्पलता, by मौरीचार्यः . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 58. Lines, 12 on a page. Extent, 2,349 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupur, viā Bāñkurā, Paṇḍita Rúparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीलक्ष्माय ।

कलयति कलवेषु मायया मोक्षयन्
 खवति मधुरविन्दं लब्धगोविन्दगीतम् ।
 पटुतरवटुनीपैराहतं गोषु गोपौ-
 जन इति च समाख्यावक्तुं तच्च नत्वा ॥ (?)
 समुदितमिदमेतत् पूजनं श्रीसुरारे
 विविधवदिति पुरा यन्मारदाद्यैर्मुनीन्द्रैः ।
 सकलविभवसाधैर्धर्मकामार्थमोक्षैः
 फलति यदि कदाचिच्छागतो वा कथञ्चित् ॥
 जनेषु मर्त्येषु विशुद्धकर्म्मसु
 श्रीलक्ष्ममन्त्रं भवसिन्धुपोतम् ।
 नत्वा पुनर्वर्चमिदं दयाम्बुधेः श्री-
 गुरोः पदं कञ्चजपांशुनिर्मलम् ॥
 गाणपत्यस्तथा शाक्तः शैवः सौरादिकस्तथा ।
 विभिन्नफलदाः प्रोक्ताः शत्रु(?) आसीन् बान्धवाः ॥
 यतीनां ब्रह्मचारिणां वनस्थानाञ्च योषिताम् ।
 सर्वेषां गृहमेधिनां विष्णुमन्त्राञ्च बान्धवाः ॥
 असारे घोरसंसारे सारं लब्धपदार्चनम् ।
 तत्पदं नास्ति तेन पापिना पापकर्म्मणां ॥
 तदर्थं प्रवक्ष्यामि यथा शास्त्रविधानतः ।
 गुप्ततः शास्त्रतः सम्यक् कुर्यादीक्षां प्रयत्नतः ॥
 आद्ये दीक्षां प्रकुर्वीत सर्वार्थसिद्धिहेतवे ॥ इत्यादि ।

End.

ततश्च लब्धभूतोऽसौ जायते नान्यथा मुने ।
 अग्नं दद्यात् सालतेभ्यो ब्रह्ममाणुरासुरम् ॥
 अष्टाश्वभोज्येय ततो वस्त्राच्छङ्करणादिभिः ।
 एतन्ने कथितं पन्थं सर्वपन्थोत्तमोत्तमम् ॥
 अस्य विज्ञानमात्रेण लब्ध्यात्मिकं समञ्जते ।
 न प्रकाशमिदं पन्थं न देयं यस्य कस्यचित् ॥
 मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति आपदश्च पदे पदे ।
 एव लोके च दारिद्र्यं परत्र पद्मतां व्रजेत् ॥

चुम्बकाय न दातव्यं परदाररताय च ।
 शठाय परशिष्याय नास्तिकाय विशेषतः ॥
 स्त्रियां सक्ताय दुष्टाय तथा कामातुराय च ।
 विद्रुषकाय शक्ताय न प्रकाशमिदं शुभम् ॥
 शिवद्वेषरतायापि देवद्वेषरताय च ।
 विप्रद्वेषपरायापि निश्चितं न प्रकाशयेत् ॥
 कृपणाय खलायापि भ्रष्टाचाराय निश्चितम् ।
 न प्रकाशमिदं ग्रन्थं प्रकाशं वैष्णवाय च ॥
 शक्तस्याने न पाथेदं(?) दुर्जने न प्रकाशयेत् ।
 अनाचाराय विप्राय तथा कोपरताय च ॥
 न शुद्राय मतिं दद्यान्नाच्छिष्टञ्च कदाचन ।
 इह लोके च दारिद्र्यं परञ्च पशुतां व्रजेत् ॥
 ... मध्ये कालिन्यास्तसन्निधौ ।
 एतद्गुह्यं समाख्यातं वैष्णवानां हिताय च ॥

Colophon.

इति श्रीसमीराचार्यविरचितायां गोविन्दकल्पलतायां त्रयोदशः संवत्सः ॥
 समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । १ प्रथमसंग्रहे दीक्षादिनिरूपणम् । २ ये मन्त्राधिकाख्यादिनिरूपणम् । अकङ्कम
 चक्रादिनिरूपणम् । ३ ये मन्त्रचैतन्यादिनिरूपणम् । ४ ये मन्त्रसिद्धिलक्षणादिनिरूपणम् ।
 ५ मे कृष्णमन्त्राचारादिनिरूपणम् । ६ ये आचारगतमासिकपूजादिनिरूपणम् । ७ मे मन्त्र-
 षट्षि-च्छन्दः-प्रभृतिनिरूपणम् । ८ मे गोपालमन्त्रग्रन्थविध्यादिनिरूपणम् । ९ मे यजनविधि-
 प्रयोगादिनिरूपणम् । १० मे पुरस्सरणविध्यादिनिरूपणम् । ११ मे मन्त्रप्रभेदादिनिरूपणम् ।
 १२ मे कुण्डलक्षणादिकथनम् । १३ मे योगमाहात्म्यादिकथनम् ।

No. 101. गोविन्दलीलामृतम्, by रघुनाथदासः. Substance, country-
 made paper, 12×4 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent, 1,000
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñṭhālpāḍā,
 viā Naihātī, Pañḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, very old. Verse.
 Generally correct.

Beginning.

श्रीराधासाधवौ जयेताम् ॥

श्रीगोविन्दं व्रजानन्दं सन्दोहानन्दमन्दिरम् ।

तं वन्दे परमानन्दं श्रीराधासङ्गनन्दितम् ॥

योऽज्ञानमत्तं भुवनं कृपासुखसायन्नयकरोत् प्रसक्तं ।

स्वप्नसम्पत्सुधयाद्भुते तं श्रीलक्ष्मणचैतन्यममुं प्रपद्ये ॥ इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति । प्रथमसर्गे श्लोकसंख्या ११७ । द्वितीयसर्गे १०७ ।
तृतीयसर्गे ११० । चतुर्थसर्गे ७८ ।

विषयः । लक्ष्मणस्य कुञ्जनिशान्तकेलिवर्णनम् । तत्पवित्रासवर्णनम् । भोजनकेलिवर्णनम् ।

No. 102. गौराङ्गविरुदावली, by किशोरिमोहनगोस्वामी. Substance, country-made paper, 13×5 inches. Folia, 35. Lines, 3 on a page. Extent, 360 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartālā, Vṛddhanagar, Paṇḍita Mīneṣvara Śārbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीगौरचन्द्राय नमः ।

देवैस्तथा श्रुतिगणैर्महिमा न यस्य
प्रज्ञायते प्रभवता भवतापि ... ।
दुर्वाङ्मस्त्रीमसमतिर्मुञ्जः कथं स्यात्
श्रीगौरचन्द्र भवतः स्तवनेऽस्य शक्तिः ॥ इत्यादि ।

End. येषां निदेशवशतो विरुदावलीयम्
गौरप्रभोर्विरचिता रघुनन्दनेन ।
गोवर्धनललितभट्टनिकवासिनसे
गुह्यनिर्माणां लतलपाः लपणे मञ्जान्तः ॥

Colophon. इति श्रीकलियुगपावनावतारभगवन्नित्यानन्दकुलजकलानिधि-श्रीलरु-
नन्दनद्वितीयनाम्ना किशोरिमोहनगोस्वामिना कृता गौरविरुदावली ॥

विषयः । श्रीगौराङ्गस्य महिमयज्ञकानि विशेषणपदानि ।

No. 103. गौराङ्गशतगाम, by सार्वभौमभट्टाचार्यः. Substance, country-made paper, 9×4½ inches. Folia, 2. Lines, 12 on a page. Extent, 48 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartālā, Vṛddhanagar, Paṇḍita Minesvara Śārbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीगौराङ्गप्रभुर्जयति ।

नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि देवदेवं जगद्गुरुम् ।

नाम्नामष्टोत्तरशतशतन्यस्य सहात्मनः ।

विश्वम्भरो जितक्रोधः ॥ इत्यादि ।

End. विश्वम्भराय गौराय चैतन्याय सहात्मने ।

शचीपुत्राय मित्राय लक्ष्मीशाय नमोनमः ॥

Colophon. इति श्रीसार्धभौमभट्टाचार्यविरचितं श्रीचैतन्यदेवस्य शतमष्टोत्तरनामस्तोत्रं(?)
सम्पूर्णम् ॥

विषयः । श्रीगौराङ्गदेवस्याष्टोत्तरशतनाम स्तोत्रम् ।

No. 104. गौराङ्गस्तोत्रम्, By विराजगोखामी. Substance, country-made paper, 16×1½ inches. Folia, 1. Lines, 4 on a page. Extent, 8 ṣlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Çāktā, Thānā Kerānigañja, District Dhākā, Paṇḍita Trilocana Tarkālāṅkāra. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

हरिकीर्त्तननर्त्तनकीर्त्तिभूतं

हरिनामविकेक्षितदेहधरम् ।

धृतभाग्यशचीधृतभागवतं

स्मरणेऽपि हरेर्गलदञ्जलम् ॥

तुलसीदलनिर्मितमाख्यधरं

हरिणा क्लृप्तो धृतगौरतनुम् ।

सुरसिन्धुतटे धृतबालरसं

शुकजल्पितभागवतानुभवम् ॥ इत्यादि ।

End. य इदञ्च पठेत् क्षणमादरतो

नहि वक्तुमर्हं सुजनस्य फलम् ।

इह चैव परच च सुक्तिपदं

लभते लभते + + केन समः ॥

Colophon. इति श्रीविराजगोखामिविनिर्मितं श्रीगौराङ्गस्तोत्रं समाप्तम् ॥

विषयः । गुणकथनव्याजेन श्रीगौराङ्गसहाप्रभो रूपादिवर्णनात्मकं स्तोत्रमेतत् ।

No. 105. गौराङ्गाष्टकालिकम्, By नरहरिसरकारः Substance, country-made paper, 13×3½ inches. Folia, 2. Lines, 11 on a page. Extent, 49 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartalā, Vṛddhanagara, Paṇḍita Mineçvara Sārvvabhauma. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीगौरविभुर्जयति ।

श्रीगौराङ्गमहाप्रभोश्चरणयोः केशशेषादिभिः

सेवा-गम्यतया स्वभक्तविहिता सा नै र्यया लभ्यते ।

तां तन्मानभिकस्मृतिं प्रथयितुं भाषां सदा सत्तमेः

क्लोमि प्रात्यक्षिकं तदीयचरितं श्रीमन्नवद्वीपजम् ॥ इत्यादि ।

End.

श्रीगौराङ्गविधोः स्वधामनि नवद्वीपेऽष्टकालोद्भवां

भाषां भाष्यजनेन गोकुलविधोर्लीलास्मृतेरादिशत् ।

लीलां श्रोतवेदच दशकं प्रत्यन्वितो यः पठेत् (?)

तं प्रीणाति सदैव यः कण्ठया तं नौमि ... ॥

Colophon.

इति श्रीनरहरिसरकारप्रणीतं श्रीगौराङ्गमहाप्रभोरष्टकालिकं समाप्तम् ।

विषयः । श्रीगौराङ्गमहाष्टकालिकभजनविधानकथनम् ॥

No. 106. गौरीकुशुलिका । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 487 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Çerpur, Mayamansiñha, Bābu Haracandra Caudhuri. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः काशे । देवुवाच ।

ज्ञातं भवत्प्रसादेन यथा कालस्य वचनम् ।

मन्त्रस्य सारसम्भूतमिदानीमौषधं वद ॥

येन शिष्यन्ति देहानि सन्ति तानि हितानि च ।

ज्वररोगहरं कोपं तद्दद विपुराणक ॥

सन्त्यौषधान्यनेकानि मनुष्याणां हिताय च ।

पूर्वन्तु यत् त्वया प्रोक्तं प्रत्यक्षं कथयस्व मे ।

इत्थर उवाच ।

तिथिनक्षत्रवारेण ऋतुभेदेः परिपद्यः ।

स्वननीयाटनं मन्त्रैः कारयेद्दे चिकित्सकः ॥ इत्यादि ।

End. कालस्य रञ्जनोपायं त्वयि सत्यं वदाम्यहम् ।
विना सत्यञ्जयं काशीनाथं गर्वभाध्वबोधकम् ।
कालस्य निकटं ज्ञात्वा भज काशीं समाहितः ॥

Colophon. इति गोपालसंहितायां हरगौरीसम्वादे गौरीकस्तुलिका समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । ईश्वरदेवीसम्वादेन षोडशदिनिरूपणमौषधकरणकालादिकथनञ्च ॥

No. 107. ग्रहयागप्रयोगः (कौमुदीसम्मतः) । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 13. Lines, 6 on a page. Extent, 175 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varsikurā, Mayaman-siñha, Bābu Ānandamohana Cakravartī. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ कौमुदीसम्मतग्रहयागप्रयोगः । प्रातः कृतमित्य-
क्रियो यजमानो ब्राह्मणत्रयं वाचयेत् । पुष्पाञ्च स्तुतिं ऋद्धिञ्चेति । इत्यादि ।

End. धेनुः शङ्खस्तथानङ्गान् हेमवासो हयास्तथा ।
कृष्णा गौ वीर्यसङ्कागो ग्रहाणां दक्षिणा क्रमात् ॥

Colophon. इति कौमुदीसम्मतग्रहयागप्रयोगः समाप्तः ॥

विषयः । विरोधग्रहाणां शान्त्यै करणीयस्य यागस्य प्रयोगादिनिरूपणम् ।

No. 108. ग्रहयागप्रयोगतत्त्वम् । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 19. Lines, 7 on a page. Extent, 532 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teliveni, Post Gaḍbetā, District Medinīpura, Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः श्रीसूर्याय ॥ अथ ग्रहयागप्रयोगः ।

ध्यात्वा गुरुपदद्वन्द्वं नत्वा च शङ्करात्मजम् ।

ग्रहयागप्रयोगतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥ (?)

तत्रादौ रविसीमनुधजीवशुक्रेषु वारेषु शोभनाः । चित्रानुराधास्वर्गशिरो-
रेवतीपुष्याश्विनौदक्षारोहिण्युत्तराश्रयेषु चन्द्रतारानुकूलेषु शुभलग्नेषु कार्यः ।

तत्र बालग्रहभूतनराधिपप्रवृत्तरश्नुदुःसहयोगान्तिभयङ्कृतदुःखपापग्रह-
दोष्प्रादिनिमित्तकं शान्तिकं मलमासादावपि कर्तव्यमिति ।

घटदोषैः प्रपीयन्त सृत्य व अपंचते ।

अकालेऽपि च कर्त्तव्यं नाच कालविचारणम् ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ मन्त्रतन्त्रतन्त्रिद्रं देशकालाच्च वस्तुतः । (?)

सर्वं करोतु निश्चिद्रं नामसङ्कीर्त्तनं चरे ॥

अज्ञानाद् यदि वा मोहात् प्रचवेतादरेषु च ।

स्मरणादेव तद्विष्णोः सम्पूर्णं स्यादिति युतिः ॥

ॐ यदक्षरं परिघटं मावाहीनश्च यद्वेत् ।

पूर्णे भवतु तत्पुण्यं श्रीहरेर्नामानुकीर्त्तनात् ॥

ॐ मया हृतं कर्म कीदृशं जातं इति पृच्छेत् । ॐ सर्वं साहं जातं सर्वं
वेदोक्तमासीत् प्रत्युत्तरमिति ॥

Colophon.

इति बन्धुघटीयहरिहरभट्टाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं प्रह-
यागप्रयोगतत्त्वं समाप्तम् ॥

विषयः । विरोधिप्रज्ञाणां शान्ते करणीयस्य प्रहयागस्य विधिः प्रयोगादिश्च ।

No. 109. घटकर्परकायटीका । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 102 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihāri, Mayamansiñha, Pañḍita Mukundacandra Smṛtiratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय । निश्चितमित्यादि । नीरदैर्भूषैः अमाकाशमुपेत्य प्राप्य
निश्चितम् । आच्छादितमित्यर्थः । इत्यादि ।

End.

घटकर्परं हि द्वघटेन तस्मै उदकं वहेयं भावानुरज्जेति आदौ तृतीया-
तत्पुरुषे-पद्यात् कर्मधारयः ॥

Colophon.

इति घटकर्परस्य टिप्पणी समाप्ता ।

विषयः । वर्षावर्षनात्मकस्य घटकर्परकविप्रणीतस्य घटकर्परकायाख्यास्य छिद्रकायस्य
आख्यानम् ।

No. 110. घन्दनधेनुदानतत्त्वम्, By वाचस्पतिमिश्रः. Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 186 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihāli, Mayamansiñha, Pañḍita Navakiçora Tarkacūdāmañi. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा शिवं चन्दनचर्चिताया

धेनोः प्रदाने सविधिं प्रयोगम् ।

रत्नाकराद्दर्लिखितं विलोक्य

तनोति वाचस्पतिरग्रबुद्धिः ॥ इत्यादि ।

End.

जीवत्पितृकट्टपोत्सर्गनिषेधे पतिपुत्रवत्याः दृष्टगुपसंहारः । सोऽपि तस्याः

पुत्रानधिकारमात्रप्रत्युक्तदृष्टोत्सर्गाभावः ॥

Colophon.

इति वाचस्पतिमिश्रविरचितं चन्दनधेनुदानतत्वं समाप्तम् ॥

विषयः । पतिपुत्रवत्या नार्या मृतायाः स्वर्गार्थं दृष्टोत्सर्गनिषेधात् तदनुकल्पीभूतचन्दन-
धेनुदानविधिः तत्प्रयोगादिश्च ।

No. 111. चन्दनधेनुत्सर्गपद्धतिः, By रत्ननाथभट्टाचार्यः. Substance, palm-leaf, 16×1½ inches. Folia, 37. Lines, 3 on a page. Extent, 472 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1687. Place of deposit, Viṣṇupura, Kādākuli, District Vāñkurā, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, old. Generally correct.

Beginning. ॐ कृष्णाय नमः ।

प्रणम्य पीताम्बरपादपङ्कजं

पिनाकि-पद्मोद्भवसेवितं सदा ।

वितन्यते चन्दनधेनुपद्धतिः

श्रीरत्ननाथेन मुदे सतामियम् ॥

देवलः ।

पतिपुत्रवती नारी स्त्रियते भर्तुरग्रतः ।

चन्दनेनाङ्किता धेनुस्तस्याः स्वर्गाय दीयते ।

अथ अग्रत इति वचनात् । प्रोषितभर्तृकाया दृष्टोत्सर्गं कुर्यादिति केचित्
तन्मन्दं । यदाह जातूकर्णः ।

चन्दनेनाङ्कितं कृत्वा दद्यात् धेनुं द्विजातये ।

दृष्टं नैवोत्सृजेत्तस्या यावद्भर्ता स जीवति ॥ इत्यादि ।

End.

उदाहरति वेदार्थान् यज्ञविद्याः स्मृतौरपि ।

श्रुतिस्मृतिसमापन्नमाचार्यं तं प्रवक्षते ॥

इति परिशिष्टवचनाद्यज्ञादिकर्तुर्गायत्र्यादिवेदार्थाध्यापकस्य चाचार्य्यत्वं ।
 शूद्राणां तदसम्भवात्तान्त्रिकमन्त्रदातुरेव । तथाच नरसिंहपुराणम् ।
 दुतिस्मृतिपुराणेभ्यो ह्येनस्य शूद्रजन्यः ।
 गर्भाधानादिसंस्कारैश्च्युतस्य च मन्त्रासुने ॥
 इयमेव परा शुद्धिर्दीक्षा या तान्त्रिकी भवेत् ।
 यस्माच्च लभते मन्त्रं शूद्रः सेवेत तं सदा ॥
 प्राणैरर्धैर्धिया वाचा स एवाचार्य्य उच्यते ।
 न मन्त्रं बुद्ध्या जानीयाद्विष्णुरूपी गुह्यमन्तः ॥

Colophon. इति नवहोत्रीयखलनाथभट्टाचार्य्यकृता चन्दनधेनूत्सर्गपद्धतिः समाप्ता ॥
 शकाब्दाः १६८०

विषयः । पतिपुत्रवत्या नाय्यां सतायाः स्वर्गार्थं दृष्टोत्सर्गनिषेधात् तदनुकम्पीभूतस्य
 चन्दनधेनूत्सर्गस्य विधिः प्रयोगादिच ॥

No. 112. चाटुपुष्पाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 9×6 inches. Folia, 4. Lines, 5 on a page. Extent, 34 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā, Mahārāja's Library. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीराधिकथै नमः ।
 नवगोरोचनागौरीं प्रवरेन्द्रीवराम्बराम् ।
 मणिस्रवकविद्योतिवेष्टी ॥ इत्यादि ।

End. कवणां सुडरयये परां
 तव हन्दावनचक्रवर्त्तिनि !
 अपि केशिरीपोर्यया भवेत्
 स चाटुप्रार्थनभाजनं जनः (?) ॥
 इमं हन्दावनेष्ट्यां जनो यः पठति स्रवम् ।
 चाटुपुष्पाञ्जलिं नाम स स्यादस्याः कृपास्यदः ॥

Colophon. इति चाटुपुष्पाञ्जलिः समाप्ता ।

विषयः । हन्दावनेष्ट्यां स्रवात्मकानि कतिपयानि पद्यानि ।

No. 113. चिकित्सारत्नम्, By जगन्नाथदत्तः. Substance, country made paper, 16×3 inches. Folia, 101. Lines, 6 on a page. Extent, 2,110 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1715. Place of deposit, Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Dāsa Kavirāja. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

पञ्चाननाय फणिराजविभूषणाय
स्वर्गपवर्गफलदाय फलान्तकाय ।
गौरीप्रियाय सुवनत्रयवन्दिताय
तेजोमयाय च नमः परमेश्वराय ॥
प्रणम्य गुरुपादार्जं दृष्ट्वा बद्धभिषङ्मतम् ।
श्रीजगन्नाथदत्तेन चिकित्सारत्नसुच्यते ॥
रोगमादौ परीक्षेत ततोऽनन्तरमौषधम् ।
ततः कर्म भिषक् पद्याज्ज्ञानपूर्वं समाचरेत् ॥
आसुरी मानुषी दैवी चिकित्सा त्रिविधा स्मृता ।
सूतप्रधाना दैवी स्याच्छेदभेदादिकासुरी ॥
षड्रसा मानुषी प्रोक्ता होमपूजादिसंस्कृता ।
कलौ चाल्प + + लोके मानुषी तेन पूजिता ॥
वटिका गुडिका लेह्यसूर्पारक्तश्च पिण्डकाः ।
घृतं तैलं गुडो लेपः स्वेदाञ्जनकपायकाः ॥
पुटपाकस्तथा श्लेष्माभरणो धूमधारणे ।
वक्तव्यानि यथायोग्यान्यनेकानि यथा तथा ॥ इत्यादि ।

End निद्रास्तम्भनमेतद्धि मूलदेवेन भाषितम् ।
माहर्षिं नवनौतच्च कुष्ठञ्च मधुयष्टिका ॥
सौभाग्यं भगलेपेन दासवच्च भवेत् पतिः ।
निम्बकाष्ठस्य धूपेन धूपयित्वा भगं स्त्रियः ॥
सुभगाः स्युः पतिस्त्रासां दासवच्च भवेद्भ्रुवम् ।

Colophon. इति स्तम्भनाधिकारः । इति चिकित्सारत्नं समाप्तम् । शकाब्दाः १७१५ ॥

विषयः । ज्वरादिरोगाणां चिकित्साकथनम् । तत्र दैवी-मानुषी-आसुरी चेति चिकित्सा त्रिविधेति निरूपणम् । अथ सामान्यज्वरचिकित्सा । तत्र षडङ्गजलविधानम् । नाम-

रादिपाचनकथनम् । गुडुद्यादिपाचनकथनम् । अथ वातज्वरे चिद्रुलश्चररसकथनम् । अथ पित्तज्वरे यवपटोलविधानम् । धान्यशर्कराविधानम् । घनचन्दनादिविधानम् । दाहप्रतिक्रियाविधानम् । ज्वरकेशरिरसकथनम् । शीतभञ्जीरसकथनम् । अथ कफज्वरे कटुफलादिविधानम् । पर्णखण्डेश्वरविधानम् । प्रचण्डेश्वररसकथनम् । कफकेतुरसकथनम् । अथ वातपित्तज्वरे नवाङ्गपाचनविधानम् । पञ्चभद्रविधानम् । नवज्वरे अङ्गुशविधानम् । चण्डेश्वररसविधानम् । अथ वातकफज्वरे वालुकास्त्रेदविधानम् । पञ्चकोलविधानम् । शीतारिरसकथनम् । रसचन्द्रिकाकथनम् । सौभाग्यवटिकाकथनम् । अथ पित्तक्षेपज्वरे कण्टकार्यादिविधानम् । धान्यपटोलविधानम् । अमृताष्टकविधानम् । चन्द्रशेखररसकथनम् । अथ सन्निपातज्वरे लङ्गनस्त्रेदज्वरनिष्ठैवनादिविधानम् । अष्टाङ्गावलेष्टिकविधानम् । बृहद्रवाङ्गविधानम् । मृत्युञ्जयरसविधानम् । बृहत्पञ्चमूल्यादिविधानम् । दशमूलौ-चतुर्दशमूल्यादिविधानम् । लङ्गी-विलासिरसकथनम् । वेतालरसकथनम् । भैरवेश्वररसकथनम् । पञ्चवक्त्ररसकथनम् । अथ कर्णशोथे प्रलेपविधानम् । अथ जीर्णज्वरे भार्यादिपाचनविधानम् । मेघनादरसकथनम् । सर्वज्वरलौहकथनम् । अथ विषमज्वरे मुक्तादिपाचनविधानम् । दास्यादिपाचनविधानम् । भेदिज्वराङ्गुशकथनम् । ज्वराशनिरसकथनम् । चैलोक्यज्वरजिद्रसकथनम् । शर्दनारौच्यरसकथनम् । महाज्वराङ्गुशरसकथनम् । बृहत्सर्वज्वरलौहकथनम् । अथ कम्पज्वरे शीतमातङ्ग-सिंहरसकथनम् । विजयायोगकथनम् । अथ धातुज्वरे सुदर्शनचूर्णकथनम् । बृहत्सर्वज्वर-लौहकथनम् । अङ्गारकतैलकथनम् । लाक्षादितैलकथनम् । बृहत्लाक्षादितैलकथनम् । अष्टाङ्गपूकथनम् । अथ अहज्वरे दुर्वास्यतैलविधानम् । अथ ज्वरातिसारे ज्वैरादिपाचन-विधानम् । उशीरपञ्चमूल्यादिपाचनविधानम् । आनन्दभैरवरसकथनम् । कनकसुन्दररस-कथनम् । प्राणेश्वररसकथनम् । अथ आमातिसारचिकित्सा । तत्र धान्यपञ्चकधान्य-चतुष्कादिविधिः । अथ पक्वातिसारे ककटादिविधानम् । मोचादिचूर्ण-मुक्तादिचूर्णस्त्रपपञ्च-मूल्यादिविधानम् । कुटजावलेष्टविधानम् । शिवादिचूर्णकथनम् । गङ्गाधरचूर्णकथनम् । लवङ्गचतुःसमविधानम् । लवङ्गप्रयोगविधानम् । कुटजाष्टकविधानम् । पाठादिचूर्णविधानम् । रसाञ्जनादिचूर्णविधानम् । अथ इक्षुतिसारे बृहत्तवङ्गाभयोगादिकथनम् । अथ प्रवाहिकायां जातिफलाद्यविधानम् । अथ अभयानरसिंहरसकथनम् ।

अथ पञ्चशीरोगचिकित्सा । तत्र कुटजावलेष्टादिविधानम् । लवङ्गवटिकाविधानम् । गङ्गाधरचूर्णविधानम् । जीरकाद्यचूर्णविधानम् । जातीफलद्यचूर्णविधानम् । महागन्धक-विधानम् । शृपवज्रभरसविधानम् । पञ्चशीरजेन्द्रवटिकाविधानम् । पानीयभक्तवटिकाविधानम् । रसपयंटोविधानम् । लौहपयंटोविधानम् । स्वर्णपयंटोविधानम् । अथ संपञ्चपञ्चणां चाङ्गेरीष्टविधानम् । नीलवङ्गादिमोदकविधानम् । जीरकाद्यमोदकविधानम् । पञ्चशी-मिश्रितैलविधानम् ।

अथ अर्शोरोगचिकित्सा । तत्र शूरणमोदकविधानम् । प्राणदागुडिकाविधानम् । कुट-
जावलेहविधानम् । अर्शोमण्डूरविधानम् । यमानिकामोदकविधानम् । अथ अजीर्णरोगचि-
कित्सा । तत्र चिंम्वट्टकविधानम् । रामबाणरसकथनम् । वाडवानलरसकथनम् । बृद्धदग्नि-
कुमाररसकथनम् । महाशङ्खवट्टिकाकथनम् । सुकुमारमोदककथनम् । हरीतकीखण्डकथनम् ।
अथ क्रिमिरोगचिकित्सा । तत्र क्रिमिमुद्गररसकथनम् । कीटवज्ररसकथनम् । क्रिमिघातिनी-
वट्टिकाकथनम् । विडङ्गादिघृतकथनम् । अथ पाण्डुरोगचिकित्सा । तत्र नारायणलौह-
विधानम् । पुनर्नवामण्डूरविधानम् । पुनर्नवाद्यतैलविधानम् । अथ रक्तपित्तरोगचिकित्सा ।
तत्र यलादिगुडिकाकथनम् । कुष्माण्डखण्डकथनम् । अथ यक्ष्मरोगचिकित्सा । तत्र त्रयोदशङ्ग-
विधानम् । रास्त्रादशमूलविधानम् । वासावलेहकथनम् । तालिशदिमोदकविधानम् । यक्ष्मान-
मोदककथनम् । शृङ्गाराधविधानम् । महाकण्ठताररसकथनम् । शृङ्गाङ्गरसकथनम् । बृहच्च-
न्दनाद्यतैलकथनम् । अथ काशरोगचिकित्सा । तत्र समशर्करचूर्णकथनम् । कण्टकार्यवलेह-
कथनम् । काशशङ्खारभैरवकथनम् । चन्द्राम्बररसकथनम् । राजशृङ्गाङ्गरसकथनम् । अथ
द्विक्वाचिकित्सा । तत्र नस्यविधानम् । पिप्पल्यादिलौहकथनम् । अथ द्विक्वाचासे पुरन्दररस-
विधानम् । आसकुठाररसकथनम् । अथ स्वरभेदचिकित्सा । तत्र कल्याणवलेहकथनम् ।
सारस्वतघृतकथनम् । अथ अशोकचिकित्सा । तत्र अमृततुन्दररसकथनम् । अथ बर्हि-
चिकित्सा । तत्र यलादिचूर्णविधानम् । अथ तृष्णाचिकित्सा । अथ मूर्च्छाचिकित्सा । अथ
मदात्ययचिकित्सा । अथ उन्मादचिकित्सा । तत्र कल्याणघृतविधानम् । चौरकल्याणघृतकथनम् ।
शिवघृतकथनम् । शिवतैलविधानम् । अथ अपस्मारचिकित्सा । तत्र गन्धकादिलौहविधानम् ।
महाचैतसघृतकथनम् । पाषाणवज्ररसकथनम् । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र रसीन-
पिण्डविधानम् । त्रयोदशङ्गगुगुलुकथनम् । विष्णुतैलकथनम् । मधुमनारायणतैलकथनम् ।
कुञ्जप्रसारणतैलकथनम् । सिद्धार्थकतैलकथनम् । बृहच्चतुष्पादितैलकथनम् । हिमसागरतैल-
कथनम् । वातारिगुगुलुकथनम् । वातकुलान्तकतैलकथनम् । बृहद्वातारितैलकथनम् । चंस-
नागघृतविधानम् । चंसादिघृतकथनम् । वातगजाङ्गरसकथनम् । महाराजेश्वररसकथनम् ।
अथ वातरक्तचिकित्सा । तत्र विविधगुगुलुविधानम् । गुडुआदिलौहकथनम् । रसमाणिक्य-
विधानम् । द्वादशङ्गधवकथनम् । बृहद्गुडुचीतैलकथनम् । बृहद्गुडुआदितैलकथनम् ।
अथ उदरक्षयचिकित्सा । तत्र त्रयोदशङ्गगुगुलुविधानम् । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र
रास्त्रापाकविधानम् । रास्त्रासप्तकविधानम् । योगराजगुगुलुकथनम् । बृहद्दसीनपिण्डकथनम् ।
बाधिशार्दूलगुगुलुकथनम् । आमवातारिगुगुलुकथनम् । बृहत्सैन्धवाद्यतैलकथनम् । अथ शूल-
रोगचिकित्सा । तत्र परिणामशूले वैश्वानरलौहकथनम् । पिप्पाधिक्ये नारिकेलखण्ड-
विधानम् । गुवाकण्डविधानम् । धात्रीलौहविधानम् । शूलवक्षिणीवट्टिकाकथनम् । शूल-
गजेन्द्रतैलकथनम् । अथ उदावर्तरोगचिकित्सा । तत्र नाराचयोगकथनम् । अथ गुल्मरोग-

चिकित्सा । तत्र अभयावटिकाविधानम् । नाराचरसकथनम् । गुल्मकालानलरसकथनम् ।
 अथ हृद्दोगचिकित्सा । तत्र अर्जुनघृतकथनम् । हृदयानुरसकथनम् । अथ उरोग्रह-
 चिकित्सा । अथ मूत्रलक्ष्मचिकित्सा । तत्र कुशावलेहकथनम् । कर्पूरमोदककथनम् । अथ
 मूत्राघातचिकित्सा । तत्र गोक्षुरघृतकथनम् । अथ मूत्रातिसारचिकित्सा । तत्र निदानादि-
 कथनम् । धात्रीघृतकथनम् । तारकेशररसकथनम् । अथ अश्लीतचिकित्सा । तत्र कुलत्पाद्य-
 घृतविधानम् । अथ मेहरोगचिकित्सा । तत्र न्यग्रोधादिपञ्चकविधानम् । मेहमुद्रावटिका-
 कथनम् । दाडिमाद्यघृतविधानम् । प्रमेहगजसिंहघृतकथनम् । अथ स्थूलदौर्गन्ध्यादि-
 चिकित्सा । तत्र विडङ्गादिलौहकथनम् । यूषणाद्यलौहकथनम् । अथ अत्यन्तक्रोधचिकित्सा ।
 अथ कार्ग्यचिकित्सा । तत्र निदानकथनम् । अश्वगन्धघृतकथनम् । अथ उदररोगचिकित्सा ।
 तत्र पुनर्नवाटकविधानम् । उदरारिरसकथनम् । सासुद्राद्यचूर्णकथनम् । अथ शोथोदर-
 चिकित्सा । तत्र मानसण्डादिविधानम् । इच्छाभेदिरसकथनम् । अग्निमुखचूर्णकथनम् । विन्दु-
 घृतकथनम् । अथ ज्वीररोगचिकित्सा । तत्र मणिगुडिकादिविधानम् । अभयालवणविधानम् ।
 बृहद्गुडपिप्पलीकथनम् । ताम्रकल्परसकथनम् । पद्मास्यतताम्रकथनम् । ज्वीरवन्निषीवटिका-
 कथनम् । लोहस्यतुल्यकथनम् । ज्वीरगजेन्द्ररसकथनम् । अथ शोथचिकित्सा । तत्र
 सिंहास्यादिपाचनविधानम् । पुनर्नवाटककथनम् । शोथशार्दूलरसकथनम् । अग्निमुखमण्डूर-
 कथनम् । दुग्धवटिकाकथनम् । तत्र मण्डूरकथनम् । बृहत्पुष्कमूलकादितैलविधानम् । अथ
 दृष्टिरोगचिकित्सा । तत्र दृष्टिहरयोगकथनम् । नित्यानन्दरसकथनम् । अथ गलगण्डादि-
 चिकित्सा । अथ स्त्रीपदचिकित्सा । तत्र प्राणवक्त्रभरसकथनम् । अथ विद्रधिचिकित्सा । अथ
 व्रणशोथचिकित्सा । तत्र विडङ्गादिगुग्गुलुकथनम् । अथ व्रणचिकित्सा । तत्र सप्तदशाङ्गपाच-
 नादिकथनम् । व्रणरालसतैलकथनम् । अथ दग्धव्रणचिकित्सा । अथ भग्नचिकित्सा । अथ
 नाडीव्रणचिकित्सा । अथ भगन्दरचिकित्सा । तत्र सप्तविंशतिगुग्गुलुकथनम् । अथ उपदंश-
 चिकित्सा । तत्र श्रीमन्मथरसकथनम् । सामान्यप्रयोगकथनम् । अथ शूकदोषचिकित्सा । अथ
 कुष्ठरोगचिकित्सा । तत्र पद्मनिम्बविधानम् । पद्मतिक्तघृतकथनम् । उदयभास्कररसकथनम् ।
 महाताम्ररसकथनम् । अमृतकुरलेहकथनम् । बृहत्क्षरिण्यादितैलकथनम् । महावदतैल-
 विधानम् । कन्दर्पप्रसारतैलकथनम् । अथ शीतपित्तचिकित्सा । अम्लपित्तचिकित्सा । तत्र
 सितामण्डूरविधानम् । नारिकेलामृतविधानम् । अथ विसर्पचिकित्सा । तत्र अमृतादि-
 पाचनविधानम् । अथ विस्रोटकचिकित्सा । अथ ज्ञायुरोगचिकित्सा । अथ मध्व्यादि-
 चिकित्सा । तत्र पापानकसकथनम् । अथ क्षुद्ररोगचिकित्सा । तत्र सुद्धादितैलविधानम् ।
 अथ गुदधंशचिकित्सा । तत्र भट्टराजादितैलविधानम् । अथ मुखरोगचिकित्सा । तत्र माल-
 त्याद्यचूर्णविधानम् । चयादिचूर्णकथनम् । अदिरवटिकाकथनम् । अथ कर्बुरोगचिकित्सा ।
 तत्र शम्भुकतैलकथनम् । दग्धमूलकतैलकथनम् । अथ नासारोगचिकित्सा । तत्र सामान्य-

योगकथनम् । गृहधूम्राद्यतैलकथनम् । अथ नेत्ररोगचिकित्सा । तत्र कुमारौवर्तिकाकथनम् । चन्द्रोदयवर्तिकाकथनम् । नयनाश्रितविधानम् । अथ रात्र्यन्वचिकित्सा । अथ शिरोरोगचिकित्सा । तत्र गगनसुन्दररसकथनम् । षड्विन्दुतैलकथनम् । महादशमूलादितैलकथनम् । महाफलकतैलादिकथनम् । बृहदुसूराद्यतैलकथनम् । महारुद्रतैलकथनम् । अथ प्रदर-रोगचिकित्सा । तत्र अशोकघृतकथनम् । प्रदरान्तकरसकथनम् । अथ सोमरोगचिकित्सा । अथ योनिव्यापकचिकित्सा । तत्र विविधतैलविधानम् । अथ निष्क्रामकरणविधिः । तत्र कर्पूरादितैलकथनम् । अथ ऋतुकारणकथनम् । ऋतुशूलचिकित्सा । अथ बन्ध्याचिकित्सा । तत्र फलघृतकथनम् । अथ गर्भसावचिकित्सा । तत्र सङ्घरादियोगकथनम् । गर्भविलासरस-कथनम् । गर्भचिन्तामणिरसकथनम् । अथ प्रसवविधानकथनम् । अथ मरुकन्दशूलचिकित्सा । अथ स्तनिकाचिकित्सा । तत्र स्तनिकादशमूलविधानम् । सङ्घरादिविधानम् । स्तनिकारस-विधानम् । सौभाग्यशुद्धीकथनम् । अथ स्नानरोगचिकित्सा । तत्र वक्त्रकाञ्जिकविधानम् । अथ बालरोगचिकित्सा । तत्र बालचातुर्भद्रिकाविधानम् । धातव्यादियोगकथनम् । रजन्यादि-चूर्णकथनम् । बालचतुःसमविधानम् । शिशुपक्षककथनम् । अष्टमङ्गलघृतकथनम् । अथ शय्यासूत्ररोगचिकित्सा । अथ विषचिकित्सा । तत्र विषवज्रपातरसकथनम् । कुङ्कुरविषशान्ति-कथनम् । अथ रसायनविधिः । तत्र चतुर्मुखरसकथनम् । वसन्ततिलकरसकथनम् । रस-सिन्दूरकथनम् । त्रीकामदेवरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । अथ वाजीकरणविधिः । तत्र त्रीमन्मथरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । त्रीमहेश्वररसकथनम् । रतिवक्त्रभमोदककथनम् । कामदीपकविधिः । अथ ध्वजभङ्गचिकित्सा । तत्र मेहरारिरसकथनम् । अथ सन्धनादि-विधिश्च । इति शम् ।

No. 114. चिकित्सासारदीपिका, By हरानन्ददासकविराजः. Sub-stance, country-made paper, 14×2½ inches. Folia, 271. Lines, 7 on a page. Extent, 6,925 ślokaś. Character. Bengali. Date, Sk. 1705. Place of deposit, Dhākā, Bhagavāncandra Kavirāja. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

जयत्यधरपङ्कवाभ्रतरसेन समूरयन्

जगज्जनमनोहरस्त्रनितचारवशं सुद्धः ।

अभीष्टफलदायकः शरणदः शरणेषिणां

हरिः कृतलसद्गुणोत्तमकदम्बसुललितः ॥

श्रीहरानन्ददासेन कविचन्द्रेण धीमता ।

जिज्ञासे बालबोधाय चिकित्सासारदीपिका ॥

अथ शास्त्रावतारः ।

यदज्ञेभ्यः पञ्चसंख्यामतेभ्यो

वेदा जाता ऋक्षयजुःसामभेदाः ।

आयुर्वेदोऽयम्वेदस्य तस्मिन्

आप्तं शब्धौ श्रीकणादस्य भक्तिः ॥

आप्ते वेदः पञ्चमो वैद्यकाख्यो

वेत्ता कश्चित् तस्य नाप्ते मन्त्रेशात् ।

तस्माज्जाताधैत तस्मात् तुराषाट्

तस्माज्जाला वक्तुमर्हामि शास्त्रम् ॥

धर्मार्यकाममोक्षाणामारोग्यं शूलमुत्तमम् ।

रोगास्तस्याकृच्छरः त्रेयसो जीवितस्य च ॥

कचिदर्यः कचिदम्यः कचिन्मित्रं कचिद्युग्मः ।

कर्माभ्यासः कचिच्चापि चिकित्सा नास्ति निष्फला ॥

याधेस्तत्परिज्ञानं वेदनायाश्च निषिद्धः ।

एतद्वैद्यस्य वैद्यत्वं न वैद्यः प्रभुरायुषः ॥

यावत् कष्टमताः प्राणा यावन्नास्ति निरिन्द्रियम् ।

तावच्चिकित्सा कर्तव्या कालस्य कुटिला मतिः ॥ इत्यादि ।

End.

काकोली-बाला-चन्दन-जातिफल-लवङ्ग-दारुचिनि-एलाचि-तेजपत्र-नाम-
शर-पिप्पली, एषां प्रति १ पल मृगमदकलूरो माषा ४ एकीकृत्य मृत्तिका-
मध्ये व्यापयेत् । ततो जातरसं फाययेत् । दशगुलारिष्टिः ॥

Colophon.

इति श्रीहरानन्ददासकविचन्द्रविरचितायां चिकित्सासारदीपिकायामास-
धानं(?) समाप्तम् ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

संक्षेपानूलाशास्त्रं लिखितं ग्रन्थगौरवात् ।

श्रीजगन्नाथदत्तन किञ्चिद्विस्तारतः कृतम् ॥

यद्यपि कविचन्द्रेण रचितः सारदीपिका ।

विस्तारेण मया प्रोक्तश्चिकित्सासागरः शुभः ॥

इति शकाब्दाः १७०५ ।

विषयः । अथ प्रथममायुर्वेदागमप्रशंसा, ततः शान्तिकर्मादिकथनम् । अथ शरीराधि-
कारः । तत्र सूत्रादिपरीक्षाविधिः । नासिकापरीक्षाकथनम् । नाडीपरीक्षाकथनम् । अथ

परिभाषाकथनम् । दाहकर्मनिरूपणम् । खेदपानखेदवसनादिविधिः । वक्तिकर्मकथनादिकम् । मस्यधूमपानादिकरणविधिः । गण्डूषविधिः । अञ्जनविधिः । देशनिरूपणम् । द्रव्यगुणकथनम् । तत्र रसादिनिरूपणम् । धान्यादिवर्गनिरूपणम् । फलशकामूलादिनिरूपणम् । मत्स्यामांसादि-
निरूपणम् । पानीयचौरदधितक्रादिगुणकथनम् । औषधादिगुणकथनम् । व्यायामादिगुणकथनम् । हिमादिगुणकथनम् । औषधकरणादिदिननिरूपणम् । अनुपानादिविधिः । तैलसृक्नादि-
विधिः । गन्धमात्रादिकथनम् । रसायनविधिः । तत्र यन्त्रनिरूपणम् । रसादिशुद्धिकथनम् । षडगुणगन्धकनिरूपणम् । रसकर्पूरादिविधिः । पौतसूतभस्मसूतादिनिरूपणम् । रससिन्दूरादि-
विधिः । मन्त्राद्रावकादिविधिः । खर्णरौप्यताम्रादिधातूनां मारणशोधनादिविधिः । मनः-
शिलाशङ्खादिशुद्धिकथनम् । मत्स्यादिपित्तशुद्धिकथनम् । अथ विषादिशोधनप्रकारः ।

अथ चिकित्साप्रकरणम् । तत्र ज्वरस्य पूर्वरूपादिकथनम् । पथ्यापथ्यकथनम् । सामान्यज्वरे
भागरादिपाचनविधिः । एवं क्षुद्रादिपाचनविधिः । गुडुद्यादिपाचनविधिश्च । अथ वातज्वर-
निदानादिकथनम् । तत्र बृहत्पद्मसूत्यादिपाचनविधिः । शालपण्यादिपाचनविधिः । चिद्रु-
लेखररसादिकथनञ्च । अथ पित्तज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र कट्फलादिपाचनविधिः ।
धान्यशर्करादिविधिः । वनचन्दनादिविधिः । लेपनविधिः । ज्वरकेशरिरसविधिः । शीतभस्मी-
रसविधिः । ज्वरभैरवरसविधिश्च । अथ कफज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र श्वलेदादिविधिः ।
ऊताशनरसकथनम् । पर्णखण्डेश्वररसकथनम् । प्रचण्डेश्वररसकथनम् । पञ्चाननरसकथनम् ।
कफकेतुरसकथनम् । महाकफकेतुरसकथनम् । स्नेहकालानलरसकथनञ्च । अथ वातपित्त-
ज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र नवाङ्गपाचनादिकथनम् । पञ्चभद्रपाचनकथनम् । विपुराभैरव-
रसकथनम् । जघावटिकाकथनम् । ज्वरधूमकेतुरसकथनम् । रत्नगिरिरसकथनम् । नवज्वरा
कुशरसकथनम् । चण्डेश्वररसकथनञ्च । अथ वातस्नेहज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र पञ्चकोला-
दिपाचनादिविधिः । रसचन्द्रिकारसकथनम् । सौभाग्यवटिकाकथनम् । अथ पित्तस्नेहज्वर-
निदानादिकथनम् । तत्र कण्टकार्यादि-धान्यपटोलादि गुडुद्यादिपाचनविधिः । चन्द्रशेखररस-
कथनञ्च । अथ सन्निपातज्वरादिनिदानकथनम् । तत्र बालुकाखेदादिविधिः । नस्यनिष्ठिवना-
दिविधिः । अष्टाङ्गावलेदादिविधिः । बृहन्नवाङ्गादिपाचनविधिः । बृहत्पद्मसूत्यादिपाचन
विधिः । एवं दशमूल्यादिपाचनविधिः । लक्ष्मीविलासरसकथनम् । वेतालरसकथनम् । भैरव-
ेश्वररसकथनम् । विदोषनीहारसूर्यरसकथनम् । सन्निपातसूर्यरसकथनम् । सूचिकाभरणरस-
कथनम् । लोकनाथरसकथनम् । अग्निकुमाररसकथनम् । नीलकण्ठरसकथनम् । चिन्तामणि-
रसकथनम् । सन्निपातशूलानलरसकथनम् । भैरवनादरसकथनम् । सन्निपातकालानलरस-
कथनम् । मलयौगिकरसकथनम् । विष्वसूर्तिरसकथनम् । वारिसागररसकथनम् । वीरभद्र-
रसकथनम् । जिनेवरसकथनम् । पञ्चवक्त्ररसकथनम् । नस्यभैरवरसकथनम् । अञ्जनभैरवरसकथनम् ।
रसचूडामणिरसकथनम् । भस्मेश्वररसकथनम् । अन्तर्भैरवरसकथनञ्च । अथ अभिन्यासज्वर-

निदानादिकथनम् । तत्र शृङ्गादिपाठौनिरूपणम् । सङ्ख्यन्दनायकरसकथनम् । अथ कर्षणशोथ-
निदानादिकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । अथ जौर्ण्वरनिदानादिकथनम् । तत्र
निदिग्धिकादिविधिः । भाग्यादिविधिः । मुष्टियोगकथनम् । धात्रीमोदकविधिः । मेघनादरस-
कथनम् । अथ विषमज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् । मुष्ठाकादि दास्यादिपाचन-
विधिः । महाज्वराङ्गुशरसकथनम् । विश्वावल्गभरसकथनम् । ज्वरराजरसकथनम् । विषमज्वरा-
न्तकलौहकथनम् । सर्वज्वरलौहकथनम् । जीरकादिमोदककथनम् । बृहत्सर्वज्वरलौहकथनम् ।
वैलोक्यज्वरजिघ्रसकथनम् । रविस्तन्दरसकथनम् । शीतभञ्जीरसकथनम् । शीतारिरसकथनम् ।
अर्जुनरीश्वररसकथनम् । अथ रानिज्वरनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । विश्वेश्वररस-
कथनम् । अथ कम्पज्वरनिदानकथनम् । तत्र कण्टकाद्यादिपाचनविधिः । शीतमातङ्गमिन्दुरस-
कथनम् । विजयायोगकथनम् । धारणतर्पणादिविधिः । अथ ह्यङ्गिकादिज्वरकथनम् । तत्र
महोषधादिकथनम् । अथ अङ्गिकादिज्वरचिकित्सा । अङ्गिकारिरसकथनम् । अथ चातुर्यकण्ठे
मुष्टिक्रियाकथनम् । चातुर्यकारिरसकथनम् । सुदर्शनचूर्णकथनम् । ज्वरभैरवचूर्णकथनम् ।
अङ्गारकतैलविधिः । स्वप्नल्लाघादितैलकथनम् । बृहत्ल्लाघादितैलकथनम् । पिप्पल्यादितैल-
कथनम् । अष्टाङ्गधूपकथनम् । अपराजिताधूपकथनम् । अथ अङ्गुष्मे दूर्वादिनैलकथनम् ।
ज्वरबलिदानविधिः । नक्षत्रबलिदानादिविधिः । अथ ज्वरातिसारचिकित्सा । तत्र ज्वीरादि-
योगकथनम् । उशीरादियोगकथनम् । बृहद्गुडुषौपचमूल्यादि-दशमूलशृङ्गादिपाचनकथनम् ।
योषादिचूर्णकथनम् । कुटजावलेहादिकथनम् । आनन्दभैरवरसकथनम् । कनकस्तुन्दररस-
कथनम् । अष्टतार्वरसकथनम् । महाधवटिकाकथनम् । अथ अतिसारनिदानकथनम् ।
आमातिसारचिकित्सा । धान्यपक्वादिकथनम् । चतुःसमगुडुकादिकथनम् । कसुटादिमुष्टि-
योगकथनम् । तत्र कुटजपुटपाकादिविधौषधकथनम् । अथ रक्तातिसारचिकित्सादिः । तत्र
मुष्टिक्रियाकथनम् । कुटजाष्टकादिपाचनकथनम् । पाठादिचूर्णविधिः । बह्मतिसारं मुष्टियोग-
कथनम् । अथ प्रवाहिकायां मुष्टियोगकथनम् । अभयनरमिन्दुरसकथनम् । मृतसञ्जीवनरस-
कथनम् । अथ प्रह्वौषधिकित्सा । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । लवङ्गवटिकाकथनम् । कुटजावलेह-
कथनम् । अंसपटलोरसकथनम् । गङ्गाधरचूर्णकथनम् । बृहद्गङ्गाधरचूर्णकथनम् । लवङ्गा-
दिचूर्णकथनम् । बृहत्तिलकादिचूर्णकथनम् । जीरकादिचूर्णकथनम् । विजयभैरवचूर्णकथनम् ।
जातिफल्लायचूर्णकथनम् । महागन्धककथनम् । नृपवल्गभरसकथनम् । प्रह्वौगजेन्द्रवटिका-
कथनम् । प्रह्वौषधिकाकथनम् । प्रह्वौगजमिन्दुरसकथनम् । प्रह्वौषधिकाकथनम् । त्रिपुर-
रसकथनम् । रसप्यंटीकथनम् । रसशृङ्गिगन्धकशृङ्गादिनिरूपणम् । पञ्चामृतप्यंटीकथ-
नम् । विजयप्यंटीकथनम् । लौहप्यंटीकथनम् । सुवर्णप्यंटीकथनम् । पञ्चामृतलौह-
कथनम् । गगनस्तुन्दरसकथनम् । विश्वानायवटिकाकथनम् । प्रह्वौषधिकाकथनम् । अथ
सङ्ख्यन्दनपद्धत्यां कामाचारमष्टूरकथनम् । आङ्गेरीष्टकथनम् । कल्याणगुडकथनम् । प्रह्वौ-

मिहिरतैलकथनम् । कक्षटावलेहकथनम् । मदनमोदककथनम् । बृहच्छतावरौमोदककथनम् ।
 कामेश्वरमोदककथनम् । जीरकाद्यमोदककथनम् । लवङ्गाद्यमोदककथनम् । स्वल्पनायिका-
 चूर्णकथनम् । नायिकाचूर्णकथनम् । जातिफलाद्यवटिकाकथनम् । महाध्रुवटिकाकथनम् ।
 घृष्टपौकवाटरसकथनम् । विजयाभैरवचूर्णकथनम् । अथ शोथघृष्टाणां वारिशोषणरसकथनम् ।
 लवङ्गादिमण्डूरकथनम् । अथ अर्शोनिदानकथनम् । धूपनलेपनादिविधिः । शूरणमोदक-
 कथनम् । व्योषादिचूर्णकथनम् । बृहच्छूरणमोदककथनम् । प्राणदागुडिकाकथनम् । बाङ्ग-
 शीलगुडकथनम् । लवणोत्तमादियोगकथनम् । कुटजावलेहकथनम् । चन्द्रप्रभावटिकाकथनम् ।
 तीक्ष्णसुखरसकथनम् । अर्शोघ्नरसकथनम् । अथ अजीर्णनिदानकथनम् । तत्र चिह्नद्वयचूर्ण-
 कथनम् । सिक्थादिचूर्णकथनम् । अग्निमुष्णचूर्णकथनम् । अथ विष्टम्भविस्त्रचिकाचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । मेथिमोदककथनम् । हरीतकीखण्डकथनम् । रामवाणरसकथनम् ।
 ऊताशनरसकथनम् । अग्निकुमाररसकथनम् । महाशङ्खवटीकथनम् । बृहच्छङ्खवटिकाकथनम् ।
 महोदधिरसकथनम् । बृहन्महोदधिरसकथनम् । अजीर्णकण्ठरसकथनम् । क्रव्यादरसकथनम् ।
 राजवल्गुभरसकथनम् । मुक्तपाकवटिकाकथनम् । अग्निजननीवटिकाकथनम् । आनन्दोदयरस-
 कथनम् । सुकुमारमोदककथनम् । अथ त्रिमिनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् ।
 विड्ङ्गादिघृतकथनम् । त्रिमिमुद्गररसकथनम् । कीटवज्ररसकथनम् । त्रिमिकोष्ठानलरस-
 कथनम् । त्रिमिघातिनीगुडिकाकथनम् । अथ पाण्डुनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् ।
 विफलादियोगकथनम् । नारायणलौहकथनम् । पुनर्णवामण्डूरकथनम् । विकचयलौहकथनम् ।
 पाण्डुनिग्रहरसादिकथनम् । अथ रक्तपित्तिनिदानकथनम् । तत्र यलादिगुडिकादिकथनम् ।
 वासाघृतकथनम् । कुष्माण्डखण्डकथनम् । शर्कराद्यलौहकथनम् । बैलोक्यसुन्दररसकथनम् ।
 अथ राजयक्ष्मनिदानादिकथनम् । तत्र लवङ्गादिचूर्णकथनम् । तालिशदिमोदककथनम् ।
 वासावलेहकथनम् । शङ्खालाद्यघृतकथनम् । चन्दनादितैलकथनम् । यक्ष्मन्तकलौहकथनम् ।
 शृङ्गाराम्रकथनम् । रजतादिचूर्णकथनम् । शृङ्गाङ्गरसकथनम् । धान्यदशमूलकथनम् । रास्ना-
 दशमूलकथनम् । बृहच्चन्दनादितैलकथनम् । रत्नगर्भपोटलीकथनम् । अथ काशनिदानादि-
 कथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । हरीतक्यादिमोदककथनम् । अगस्त्यहरीतक्यादिकथनम् ।
 कण्टकार्यवलेहकथनम् । स्वल्परसेन्द्रगुडिकाकथनम् । रसगुडिकाकथनम् । काशसंहारभैरव-
 कथनम् । चन्द्राभतरसकथनम् । राजशृङ्गाङ्गकथनम् । भार्गीशर्करावलेहकथनम् । अथ
 चिह्नादिनिदानादिकथनम् । पिप्पल्यादिलौहकथनम् । अथ आसनिदानादिकथनम् । तत्र
 भागीगुडकथनम् । सूर्यावर्तारसकथनम् । पुरन्दररसकथनम् । आसारिलौहकथनम् ।
 अथ खरभेदनिदानकथनम् । तत्र कल्याणावलेहकथनम् । निदिग्धिकावलेहकथनम् ।
 प्राङ्गीघृतकथनम् । कर्पूरमोदककथनम् । अथ अरोचकनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रिया-
 कथनम् । कलहंसकाञ्चिककथनम् । अथ हर्दिनिदानादिकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् ।

बर्हिहेतुकथनम् । एलादिचूर्णकथनम् । शिखरीमन्त्रकथनम् । कुमुदेचररसकथनम् । अथ
 लवणानिदामकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । अथ मूर्च्छानिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रिया-
 कथनम् । शीतलरसकथनम् । अथ मदात्याध्यायकथनम् । अथ गुल्मानिदानकथनम् ।
 तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । कल्याणघृतकथनम् । चैतसष्टकथनम् । शिवाष्टकथनम् । शिवा-
 तैलकथनम् । त्रिकव्याद्यलौहकथनम् । अथ अपस्मारनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् ।
 धूपान्नादिविधिः । ब्राह्मीघृतकथनम् । मद्वाचैतसष्टकथनम् । अथ वातनिदानकथनम् ।
 तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । रसोनपिण्डकथनम् । वयोदशङ्गुगुलुकथनम् । पथ्याङ्गुगुलुकथनम् ।
 मद्वाकल्याणघृतकथनम् । बृहद्वागलादिघृतकथनम् । सन्त्यवियुतैलकथनम् । बृहद्वियुतैल-
 कथनम् । मध्यमनारायणतैलकथनम् । मद्वाकल्याणतैलकथनम् । कुलप्रसारणीतैलकथनम् ।
 सन्त्यमाषतैलकथनम् । बृहद्भाषतैलकथनम् । सप्तप्रस्रमाषतैलकथनम् । शीतारिरसकथनम् ।
 वातारिरगुलुकथनम् । विजयभैरवतैलकथनम् । हिमसागरतैलकथनम् । बृहद्वातारितैलकथनम् ।
 वातकुलान्तकतैलकथनम् । बृहद्भूतपुष्पादितैलकथनम् । सन्त्यगुडुचीतैलकथनम् । बृहद्गुडुची-
 तैलकथनम् । केशोरगुलुकथनम् । वज्रगुलुकथनम् । भैरवगुलुकथनम् । गुड्यादिलौह-
 कथनम् । रसमाणिक्यकथनम् । मद्वाकल्याणतैलकथनम् । द्वादशङ्गयवकथनम् । वाङ्वातितैल-
 कथनम् । विषविन्दुकतैलकथनम् । अथ ऊषधभिनिदानकथनम् । तत्र चिकित्साकथनम् । अथ
 आमवातनिदानकथनम् । तत्र रास्त्रासप्तकादिकथनम् । रास्त्रादशमूलकथनम् । लेपनादि-
 कथनम् । बृहद्भूतपिण्डकथनम् । योगराजगुलुकथनम् । मद्वाकल्याणपिण्डकथनम् । भिन्द-
 नादगुलुकथनम् । आमवातगजभिन्दमोदकथनम् । स्वेदादिविधिः । बृहत्सैन्धवाद्यतैलकथनम् ।
 आमवातचररसकथनम् । आमवातारिगुडिकाकथनम् । अथ शूलनिदानकथनम् । तत्र
 सुष्टियोगकथनम् । चतुःसमचूर्णकथनम् । विफलासण्डूरकथनम् । चतुःसमलौहकथनम् ।
 परिणामे सुष्टिक्रियाकथनम् । नारिकेलखण्डकथनम् । आमलकीखण्डकथनम् । शतावरीस-
 ण्डूरकथनम् । धात्रीलौहकथनम् । शुष्कीखण्डकथनम् । विद्याधराक्षकथनम् । शूलगजेन्द्र-
 तैलकथनम् । अथ उदावर्तनिदानकथनम् । तत्र नाराचचूर्णकथनम् । सुष्टिक्रियाकथनम् ।
 अथ गुल्मनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । काङ्क्षायगुडिकाकथनम् । गुल्मकाला-
 नलरसकथनम् । दन्तीहरीतकीकथनम् । विद्याधररसकथनम् । नाराचरसकथनम् । अथ
 चूड्रेगनिदानकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् । अर्जुनघृतकथनम् । अथ उरोपचिकित्सा ।
 अथ मूत्रकृत्रनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । त्रिकटुकादिघृतकथनम् । कुशाव-
 लौहकथनम् । शर्करावलेहकथनम् । अथ मूत्रघातनिदानकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 मोक्षुरासकथनम् । अथ मूत्रातिसारनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । धात्रीघृत-
 कथनम् । तारकेशररसकथनम् । अथ अश्वत्थीशर्करानिदानकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 कुलत्याद्यष्टकथनम् । वरुणगुडकथनम् । अथ प्रमेहनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् ।

दाङ्गिमादिघृतकथनम् । इन्द्रवटीकथनम् । बृहदाङ्गिमाद्यघृतकथनम् । सोमेश्वररसकथनम् ।
 बृहद्रासनाथरसकथनम् । मेघसुङ्गरतैलकथनम् । बृहन्मेघसुङ्गरतैलकथनम् । कर्पूरमोदककथनम् ।
 अथ स्त्रीस्यदौर्गन्ध्यनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । विङ्गनादिलौहकथनम् । अथ
 कार्यचिकित्सा । अथ उदररोगनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । सासुद्राद्यचूर्ण-
 कथनम् । अग्निमुखचूर्णकथनम् । पुनर्नवाष्टककथनम् । विन्दुघृतकथनम् । मानमण्डविधिः ।
 नाराचरसकथनम् । उदरारिरसकथनम् । इच्छाभेदिरसकथनम् । हृद्दुदरारिरसकथनम् ।
 उदरहरतासयोगकथनम् । अथ स्त्रीहृदिनिदानादिकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । मानादि-
 गुडिकाकथनम् । अभयालवणकथनम् । यक्षतानिलरसकथनम् । श्लोकनाथरसकथनम् । अथ
 शोथनिदानादिकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् । शिंखास्यादियोगकथनम् । वंशचरीतक्री-
 विधानम् । कटुकाद्यलौहकथनम् । निकट्वादिस्त्रौहकथनम् । श्लक्ष्णमूलादितैलकथनम् ।
 वासुकिभूषणरसकथनम् । दशमूलगुडकथनम् । बृहच्छ्लक्ष्णमूलादितैलकथनम् । अथ दृढि-
 निदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । शतपुष्पादिघृतकथनम् । नित्यानन्दरसकथनम् ।
 दृढिहररसकथनम् । अथ गलगण्डमालावृद्धादिचिकित्सा । अथ स्त्रीपदनिदानकथनम् । तत्र
 मुष्टिक्रियाकथनम् । क्षेपादिशोधनविधिः । विषतैलकथनम् । व्रणक्षेपनविधिः । शरीर-
 व्रणचिकित्सा । विषरीतमक्षतैलकथनम् । व्रणराक्षसतैलकथनम् । अथ दग्धव्रणचिकित्सा । अथ
 भग्नचिकित्सा । अथ नाडीव्रणचिकित्सा । तत्र सप्ताङ्गगुग्गुलुकथनम् । अथ भगन्दरनिदान-
 कथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । सप्तविंशतिगुग्गुलुकथनम् । विषयन्दनतैलकथनम् । भगन्दर-
 हररसकथनम् । अथ उपदंशनिदानकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् । श्रीमन्मथरसकथनम् ।
 सामान्यप्रयोगकथनम् । अथ श्लक्ष्णदोषचिकित्सा । अथ कुष्ठनिदानकथनम् । तत्र पञ्चनिम्ब-
 कथनम् । विश्वेश्वररसकथनम् । पञ्चतिक्तघृतकथनम् । अमृतभस्मातककथनम् । मद्याभस्मातक-
 कथनम् । सिन्दूराद्यतैलकथनम् । अर्कतैलकथनम् । बृहन्मरीचादितैलकथनम् । मद्याभ-
 तैलकथनम् । विषतैलकथनम् । बृहत्सोमराजतैलकथनम् । कन्दर्पप्रसारतैलकथनम् । अमृता-
 कुरलौहकथनम् । उदयभास्कररसकथनम् । तालकेश्वररसकथनम् । हरितालभस्मविधानम् ।
 मद्यातालेश्वररसकथनम् । अथ शीतपित्तचिकित्सा । अथ अम्लपित्तचिकित्सा । तत्र नारि-
 केशामृतकथनम् । शतावरीघृतकथनम् । औषपतिकचूर्णकथनम् । शितामण्डूरकथनम् ।
 आमलक्यादिलौहकथनम् । अथ विषपंचिकित्सा । तत्र अमृतादिपाचनकथनम् । बृहद-
 मृतादिपाचनकथनम् । कालाग्निचन्द्ररसकथनम् । अथ विस्फोटकचिकित्सा । अथ स्त्रायुरोग-
 चिकित्सा । अथ मस्त्रिकाचिकित्सा । अथ क्षुद्ररोगनिदानकथनम् । तत्र मालत्यादितैल-
 कथनम् । स्नुह्यादितैलकथनम् । गुग्गतैलकथनम् । अथ गुदभ्रंशचिकित्सा । तत्र क्षुद्रचाङ्गेरी-
 घृतकथनम् । भृङ्गराजतैलकथनम् । अथ मुखरोगचिकित्सा । अथ दन्तरोगचिकित्सा । अथ

जिह्वाचिकित्सा । तालुचिकित्सा । तत्र कालकचूर्णकथनम् । चयादिचूर्णकथनम् । खदिर-
वटिकाकथनम् । बृहत्खदिरवटिकाकथनम् । अथ कर्णरोगनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रिया-
कथनम् । क्षारतैलकथनम् । दशमूलतैलकथनम् । जातितैलकथनम् । शम्भूकतैलकथनम् ।
धुम्रायतैलकथनम् । बृहत्शम्भूकायतैलकथनम् । अथ नासारोगनिदानम् । तत्र शिवहरीतकी-
कथनम् । सुष्टियोगकथनम् । गृहधूमायतैलकथनम् । अथ नेत्ररोगनिदानकथनम् । तत्र सुष्टि-
क्रियाकथनम् । बृहद्वासादिविधानम् । चन्द्रोदयवर्तिकथनम् । कुमारीवर्तिकथनम् । निफला-
वर्तिकथनम् । बृहत्निफलावर्तिकथनम् । सप्ताहृतलौहकथनम् । अञ्जनविधानम् । अथ शिरो-
रोगचिकित्सा । तत्र षड्विन्दुतैलकथनम् । अथ सूर्यावर्णचिकित्सा । तत्र भयूरष्टकथनम् ।
दशमूलतैलकथनम् । बृहद्दशमूलतैलकथनम् । स्नेहमर्दनतैलकथनम् । कण्ठकतैलकथनम् । मञ्जा-
कण्ठकतैलकथनम् । मञ्जासप्तराजतैलकथनम् । बृहद्भुम्रायतैलकथनम् । बृहत्कण्ठकतैलकथनम् ।
मञ्जादशमूलतैलकथनम् । मञ्जाद्रतैलकथनम् । अथ प्रदरनिदानकथनम् । तत्र सुष्टियोग-
कथनम् । शीतकल्याणष्टकथनम् । अशोकष्टकथनम् । प्रदरानकरसकथनम् । अथ सीमारोग-
निदानकथनम् । तत्र चिकित्सा । अथ योनिव्यापचिकित्सा । तत्र सूक्ष्मकतैलकथनम् । अथ
दन्ताग्रुचिकित्सा । अथ निर्लोमौकरविविधः । अथ बन्धाचिकित्साविधानम् । तत्र फलष्ट-
कथनम् । सीमष्टकथनम् । अथ गर्भोत्पादनविधानम् । अथ पुंसवनविधानम् । अथ मृदुगर्भ-
चिकित्सा । अथ गर्भचिकित्सा । अथ चन्दनादिपाचनकथनम् । ज्वैविरादिपाचनकथनम् । अथ
गर्भविनाशकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् । गर्भचिन्तामणिरसकथनम् । अथ प्रसवविधिः । तत्र
मन्त्रविधिः । अथ मरकन्दग्रुचिकित्सा । अथ स्तिकादशमूलकथनम् । सङ्घरादिपाचन-
कथनम् । वज्रकाष्ठिककथनम् । सीमाग्न्यष्टकथनम् । स्तिकाक्षररसकथनम् । स्तिकाक्षर-
कथनम् । अथ स्तनविद्रधिचिकित्सा । तत्र स्तनरोगचिकित्सा । तत्र काशीशतैलकथनम् । अथ
शिग्रुचिकित्सा । तत्र अरदौ चातुर्भद्रिकापाचनविधिः । धातव्यादिपाचनकथनम् । रजन्यादि-
चूर्णकथनम् । बालचतुःसमादिकथनम् । बालरसकथनम् । अथगन्धाष्टकथनम् । अष्टमङ्गल-
ष्टकथनम् । अथ दन्तकडुमडिचिकित्सा । अथ शय्याशुचिकित्सा । अथ विषाधिकार-
चिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । विषवज्ररसकथनम् । अथ रसायनाधिकारः । तत्र
पूर्वचन्द्ररसकथनम् । चतुर्भुजरसकथनम् । मञ्जाकल्पतरुसकथनम् । वसन्ततिलकरसकथनम् ।
श्रीकामदेवरसकथनम् । रसकर्पूरकथनम् । अथ वाजीकरणविधिः । तत्र आघण्डकथनम् ।
पूगण्डकथनम् । कामाग्निशब्दीपनरसकथनम् । रतिवज्रभोदककथनम् । मन्थरसकथनम् ।
पूर्वचन्द्ररसकथनम् । मञ्जेश्वररसकथनम् । परमानन्दरसकथनम् । कामदीपकरसकथनम् । अथ
ध्वजभङ्गचिकित्सा । अथ वीर्यसम्पन्नविधिः । अथ वशीकरणविधिः । तत्र आसबधानविधानम् ।
मध्वाभयकथनम् । वरुणारिष्टकथनम् । दशमूलारिष्टकथनम् ॥ इति शम् ।

No. 115. चिन्तामणितन्त्रं, By शिवः. Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent, 252 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikramapur, Mājpadā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

पार्वत्युवाच ।

देवदेव महादेव नीलकण्ठ तपोधन ।

शूलपाणे महादेव कथ्यतां चन्द्रशेखर ॥

सर्वं हि परमानन्द श्रुतं तव सुखाम्बुजात् ।

एवं शृण्वामि देवेश गुह्यतत्त्वं महेश्वर ॥

मन्त्रतत्त्वं महेशान चैतन्यञ्च तपोधन ।

योनिमुद्रां महेशान तत्त्वत्रयं परायणम् ।

एतदेव महादेव कथ्यतां मे पिनाकधृक् ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु पार्वति वक्ष्यामि दासोऽहं तव सुव्रते ।

शक्तिगुह्यं महत्पुण्यं तत्त्वत्रयं वरानने ॥

सारासारतरं मन्त्रमतिगोप्यं शूचिस्मिते ।

शङ्कापि जायते देवि कथं तत्कथयाम्यहम् ॥

कथयामि महादेवि दासोऽहं तव सुव्रते ।

न चैतत्कथ्यते देवि तव क्रोधः प्रजायते ।

त्वया क्रोधे कृते देवि हानिः स्यान्मम कामिनि ॥

मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं धर्म्मार्थकामदं प्रिये ।

योनिमुद्रां महेशानि साक्षान्मोक्षप्रदायिनीम् ॥ इत्यादि ।

End.

एतन्मन्त्रमतं कृत्वा जीबन्मुक्तः स एव तु ।

एतन्मन्त्रमतं देवि सर्व्वतन्त्रेषु शस्यते ॥

शिवे विष्णौ महेशानि तथाच गणनायके ।

शक्तिश्रेष्ठेषु देवेशि सर्व्वविद्यासु शस्यते ॥

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यमेव वदाम्यहम् ।

यत्नेन कृत्वा देवेशि हृदये धारणं चरेत् ॥ (?)

Colophon. इति श्रीचिन्तामणितन्त्रे मुद्रामन्त्रार्थ-चैतन्यनिरूपणे पार्श्वतीक्ष्णरसंवादे
सप्तमः पटलः ॥

विषयः । शिवाशिवयोः संवादेन योनिबीजादिकथनम् । रसस्ययोनिमुद्राकथनम् । कुण्ड-
लिनीध्यानादिकथनम् । योनिकवचकथनम् । आधाराचक्रादिद्रुमेण कवचपाठफलकथनम् ।
तन्त्रसंस्कारफलकथनम् । षट्चक्रक्रमेण मन्त्रार्थकथनम् । षड्दलवर्णनम् । मणिपूर-
वर्णनम् । हृत्पद्मवर्णनम् । विष्णुदास्यवर्णनम् । आश्वापुरवर्णनम् । मन्त्रचैतन्यप्रकारकथनम् ।
मुद्रामन्त्रार्थनिरूपणम् । चैतन्यरसकथनम् ॥

No. 116. चैतन्यकल्पः (ब्रह्मयामलान्तर्गतः) । Substance, country-made
paper, 13 × 3½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 196 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñḥālpādā viś Naihāṭi,
Paṇḍita Rāmatārāpa Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. श्रीचैतन्यचन्द्राय नमः ।

कलौ पूर्वानन्दस्त्रिभुवनजगौ गौरद्युतनु-
नवदोषे जातः छरद्युनीममीषे शचीद्युतः ।
इदंवापिभ्योऽपि सकवचमपि हरिनाम निश्चितं
तरिना पापादौ जगति विजयते गौरचन्द्रावतारः ॥ (?)

पार्श्वत्युवाच ।

भगवन् देवदेवेश सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।
चैतन्यकल्पं भगवन् कथयस्व मयि प्रभो ॥
नवदोषे कथं कृण्वी भगवान् भक्तवत्सलः ।
जातः किं कथं कृत्वा च श्रेयाः पुनः प्रभूय च ।
तद्ददस्व मन्त्रावाहो नदा ते यदि जायते ॥ इत्यादि ।

End

भक्तप्रियो गौरचन्द्रो भक्तवत्सलः शचीद्युतः ।
तस्मान् न मे भजनीय तेष्वां वत्सलः शचीद्युतः ॥
कुला चैतन्यकल्पं हरिभजनविधिं विप्रिता शैलपुत्री
चानन्दाशुप्रसुदिनमुखी शङ्करं स्थापयन्ती ।
मायानुबेहंरिगुहमयं लोकविलारकपं
कुला कुला विममिरिद्युता तद्गता संवभुव ॥

Colophon. इति ब्रह्मयामले श्रीचैतन्यकल्पे शिवदुर्गासम्वादे चैतन्यकल्पं नाम पञ्चमी-
ऽध्यायः ।

श्रीचैतन्यनित्यानन्दाभ्यां नमः । हरये नमः ।

विषयः । अत्र प्रथमं चरपार्वतीसंवादेन चैतन्यदेवस्य अवतारप्रयोजनकथनम् । नाना-
विधं चैतन्यस्य महिमादिवर्णनम् । ततः श्रीचैतन्यदेवस्य स्तोत्रादिः ।

No. 117. चैतन्यविज्ञासाम्प्रतम्, By नन्दकुमारगोस्वामी. Substance,
country-made paper, 13×3 inches. Folia, 178. Lines, 6 on a page. Ex-
tent, 2,937 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Cuāmasinā, Post office Rādhānagara, District Vāñkurā, Ārī Nikuñjavihārī
Gosvāmī. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. श्रीश्रीकृष्णचैतन्यचन्द्राय नमः ।

गुरोः पादाम्बुजं नौमि करुणासवपूरितम् ।
यस्य ध्यानानुलोकोऽपि सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥
नौलालयुतिनिन्द्यादेहवचिरं विद्युदुक्कलाहतं
न्यस्तोष्ठाधरवेषुमिन्दुवदनं कन्दर्पदर्पाकुलम् ।
गुह्याखपुचिरोरसं निरुपमं वक्त्रालोकामण्डितं
षूढावडमथूरपुष्पकुसुमं वन्दे ब्रजेन्द्राङ्गजम् ॥
बालार्कप्रतिमाङ्गमम्बुजपदद्वन्द्वं सुखवर्षाकृतिं
शुभस्फाटिकधिकृतैकदशनं हृत्पद्मरं सुन्दरम् ।
दीप्यन्नाचकरीन्द्रवक्त्रमनिशं कृष्णाङ्गिसंधारिणं
वन्दे शैलसुतासुतं गणपतिं तं विघ्नविध्वंसिनम् ॥
वन्दे व्यासपराशरादियमिनो भौयान्मरीषाङ्गुन-
प्रह्लादाद्य विभीषणं कपिपतिं भक्ताग्रगण्यं परम् ।
अक्रूरोदवशौनकादिसच्चित्तोच्चानपादात्मजं
बाल्मीकिं शुकनारदप्रभृतिकं भक्ताङ्गिभूषणान्यपि ॥
संदग्धहेमवचिरांशुसुचारुरूपं
बालार्कतुल्यवसनं कमलाचमीयम् ।
राधासुभावगलद्वयविधौतदेवं
प्रेमार्णवं द्विजवरं प्रणमामि गौरम् ॥

बन्धे श्रीकृष्णचित्तं कवचाकरविषयम् ।
 प्रमादिताङ्गवचिरं कीर्तनानन्दमोहितम् ॥
 नित्यानन्दं प्रभुं बन्धे श्रीवासाद्वैतसुन्दरी ।
 गदाधरं स्वरूपं गौरभक्तगणान्यपि ॥
 बन्धे रूपसनातनी रघुवरं श्रीजीवगोपालको
 दासश्रीरघुनाथमीश्वरपदे दातुं सुभक्तिं ये ।
 नानाशास्त्रपुराणवेदनिगमादुद्धृत्य सारानलं
 प्रातन्यन् ब्रजराजनन्दनगुणधन्यान् बहून् सुन्दरान् ॥
 कीदृक् प्रेम प्रवसिनि पराराधिकाया मयीतः
 स्नादुलं वा स्मरविमिश्रजं पीडनम्नापि कीदृक् ।
 श्रातुं तत्तद्गवचनविभामापिधाय ब्रजेश-
 कृष्ण देवशुतिमनुदधवाविराधीश्वरीजः ॥
 बाष्पावलीं प्रेमरसं संदद
 ललनान् समुद्वर्तुमिहाविराभवत् ।
 श्रीकृष्णदासादिभिरेव विवृता
 श्रीलालदीपादिभिरतामसादिषु ॥
 यवज्जुमेवां चरचप्रसादनः श्रीगौरलालवमेवमुत्पद्ये ।
 ममेव यत्नः किमु दर्शनाय ते सती न गौराङ्गचरित्रवर्चनम् ॥
 मतिवृत्तेन मया रचितोऽयं
 जनमलं ननु नाशयिता भुवम् ।
 अदिभवीषि मदि मे तमद्यं
 किमु न माशयति ह्यधमस्थितः ॥
 भो भोः साधवः कुलावधानं क्रियतां, द्वापरयुगावसानसंवगत्यात्मनाङ्गादित-
 सेतःप्राकट्यप्रवृत्तप्रवृत्ततरुदीर्घमीषकल्पवतरां सगुरुसुद्वारकर्मशरा-
 वणासाधुधनचूषितरक्तोत्पलप्रतिमाचिद्वयश्रीरतरारिकुलसंसर्दकप्रवृत्तदीर्घ-
 अग्रतापकम्पितप्रह्लादमण्डल-विविधयाननाकर-कर्कश-कुलिङ्गकुल-धिक्कृत-
 श्रीमत्कलिराजो मन्त्रेभुमाववततार । ततः स एव अक्षरनिर्दयक्रोधकामा-
 दितिपुङ्गवाः ! चागच्छत इतं कर्म साधतां मम संप्रति ।
 ततोऽक्षरं निर्दयकाम्य कामादिभिः सद्यः प्रवृत्त्य पात्रं नृपतिमाच-
 रित्वा जनाङ्गलिः ।

किमर्थमाह्वयो राजन् किम्वा कार्यं मच्चत् प्रभो ।

साधयामो वयं सद्य एवासाध्यमपि द्रुतम् ॥

ततः कलिः ।

अन्यौ तौ निर्दयाधर्मा तुष्टोऽहं वचनेन वः ।

आम्यतं प्रथिवीमध्ये धर्मादिः कुरुतं चयम् ॥ इत्यादि ।

End.

इत्याद्याक्षेपणं वाक्यसुक्ता श्रीगौरसुन्दरः ।

भक्तैर्लीलां चकाराग्रां श्रोतृश्रुतिसुखप्रदाम् ॥

शचीतनयतत्त्वतद्गुणचरित्रलीलादिकं

मुनीन्द्रसुरपुङ्गवैरपि न वेद्यमन्येन किम् ।

वदेच्च यदि शारदा युगमसंख्यमेवानिशं

सहस्रवदनोऽपि तौ न खलु तत्र किञ्चित् क्षमो ॥

ये न श्रुतं गौरगुणानुकीर्णं ये नाश्रितं तस्य पदाम्बुजद्वयम् ।

ये नो हतस्तज्जनसङ्ग आदरात् ते ब्रह्ममर्त्या यमदूतशसनाः ॥

× × × ×
× × × × ।

ते सर्वपापैर्विमुक्ता नराधमा दुष्टाः कृतघ्ना भवकूपवासिनः ॥

श्रूयतां श्रूयतां भक्ताश्चेतन्यगुणकीर्णम् ।

तस्माच्च परमानन्दप्राप्तिः स्यान्नात्र संशयः ॥

आचार्यश्रीनिवासप्रभुकुल-उदधावजवद्भक्तिभाक्-सु

जातः पञ्चाननाष्टो जनकुलविदितः प्राप्त ईशानुकम्पः ।

तत्पुणेणैव किञ्चिद्रचितमिह मया ज्ञानहीनेन यत्नात्

श्रीश्रीगौराङ्गलीलास्तमिति कृपया नोपहास्यं भवद्भिः ॥

श्रीरामचन्द्रेण विशोधिते बह्व्यलाङ्किते विष्णुपुरिनिवासिना ।

ग्रन्थेऽत्र दोषो यदि वर्तते कियद्दठान्न दुष्टः सुधियो विविच्यताम् ॥ ।

Colophon.

इति श्रीनन्दकुमारगोखामिबिरचिते श्रीचेतन्यविलासास्तग्रन्थे अन्त्यकाण्डे
प्रोषितभर्तृकारसाखादनं नाम पञ्चमो विलासः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः । अत्र आदिकाण्डे प्रथमविलासे कलेरूपाख्यानवर्णनम् । १ ये प्रभोर्जन्मलीला-
वर्णनम् । २ ये गौराङ्गोद्वाहदिवर्णनम् । ४ र्थे बिवाहादिलीलावर्णनम् । ५ मे सम्रासोप-
क्रमादिवर्णनम् । मध्यकाण्डे प्रथमविलासे गौराङ्गसम्रासप्रदणवर्णनम् । ९ ये नीलाचलगम-

मादिवर्णनम् । १ ये चौरचोरगोपीनायचरिवर्णनम् । ४ ये सार्वभौमोपदेशवर्णनम् । ५ मे
 रामानन्देन सप्त मेलेनादिवर्णनम् । ६ छे गौराङ्गस्य तीर्थाटनादिवर्णनम् । ७ मे गौडवासिभक्तैः
 सप्त मेलेनवर्णनम् । ८ मे पुनर्नीलाचलप्रत्यागमनम् । ९ मे हन्दावनधमणवर्णनम् । १० मे श्रीम-
 द्रूपद्युपदेशादिवर्णनम् । अन्यकाण्डे प्रथमपिल्लाये श्रीमद्रूपसेलनादिवर्णनम् । ११ ये हरिदास-
 निर्यादादिवर्णनम् । १२ ये नवानुरागरसास्त्रादननिरूपणम् । ४ ये अभिसारादिरसवर्णनम् ।
 ५ मे प्रोषितभर्तृकारसास्त्रादनम् । इति ।

No. 118. चौरपद्माशतृकाव्यस्य कालिकापद्धटोका, By श्रीराधाकृष्णशर्मा.
 Substance, country-made paper, 7x2 inches. Folia, 15. Lines, 8 on a
 page. Extent, 482 śloka. Character, Bengali. Date, Sk. (?) Place
 of deposit, Kānthālpādā viā Naihāṭi. Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura.
 Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. नौदुर्गा ।

मन्त्रा कालीपदद्वन्द्वं सेवितं सुरराजिभिः ।
 राधाकृष्णौ च व्याख्यातं कार्यं शीघ्रमेव च ॥
 अभिरामाकलः श्रीमद्वन्द्वरासमहाशयः ।
 एकदा संसदि प्राञ्च व्याख्यां कर्तुं द्रुतञ्च मासम् ।
 वर्तमाने महाकाव्याः पञ्च व्याख्यातुमाहृतः ॥ इत्यादि ।

End.

× × × ×
 × × × × ।

श्रीराधाकृष्णविप्रशुद्धिनगिरिपुतापञ्चमस्मिन् सुकाये
 शास्त्रे प्रख्यातबुद्धिः सुविदितमकरोन्नन्दरासेन चोक्तः ।
 शक्तिं चन्द्राङ्गरामान्मुक्षिपुतगणिते रत्नगर्भस्य खलुः
 चत्वार्यं कौविदेयकम यद्विदितं प्राज्ञं किं करोमि ।

× × × ×
 × × × × ॥

Colophon.

इति चौरपुन्द्वराजकले पद्माशतृकाव्ये श्रीराधाकृष्णकृतकालिकापद्ध-
 टाव्या गम्युर्वा । नौदुर्गा ।

विषयः । चौरपद्माशतृकाव्यस्य शङ्कारसास्त्रकस्य शीघ्रकाव्यस्य कालिकापद्ध-
 टाव्यादनम् ।

No. 119. जपरहस्यम्. Substance, country-made paper, $13 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 360 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kānṭhālpādā viḍ Naihāṭi, Paṇḍita Navinacandra Ṭhākura. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ परमदेवतायै नमः । अथ जपरहस्यम् । तत्रादौ प्रातः कर्त्तव्यमाह ।
 प्रातःकाले च शय्यायां जपस्य निर्णयं शृणु ।
 पूर्वोक्तमाढकान्यासं विन्यसेन्माढकास्यले ॥
 तथा एकादशद्वारे चौरमन्त्रांश्च विन्यसेत् ।
 दशधा चैव मन्त्रस्तु एकधा वापि संजपेत् ॥ इत्यादि ।

End. पुनर्णकारमारभ्य श्रीकण्ठानां मनुं जपेत् ।
 विलोम इति विख्यातः चकारं केवलं जपेत् ॥
 अष्टवर्गाद्यवर्णैश्च सप्त मूलमयाष्टकम् ।
 अष्टोत्तरशतं जप्त्वा समर्थं प्रणमेद्विद्या ॥
 सर्वान्तरात्मनिलये स्वरूपिणि ।
 गृह्णाणान्तर्जपं सातरत्रपूर्णे नमोऽस्तु ते ॥
 समर्थं जपमेतेन प्रणमेद्विद्या ॥

Colophon. ॐ गुरुभ्यो नमः ॥

विषयः । जपनिर्णयः । जपक्रमनिरूपणम् । कुङ्कुमादिनिरूपणम् । सेतुनिरूपणम् ।
 सुखजिह्वादिशोधननिरूपणम् । दीपिनीनिरूपणम् । मन्त्रचैतन्यादिनिरूपणम् । जपकाल-
 कर्त्तव्यनिरूपणम् । मानसपूजादिनिरूपणश्चेति ।

No. 120. जातकदीपः, By लौहित्यवरसेनः. Substance, palm-leaf, 17×1 inches. Folia, 100. Lines, 4 on a page. Extent, 1,831 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk, 1747. Place of deposit, Dhākā, Pañcasāra, Paṇḍita Mahendracandra Kāvyaṭīrtha. Appearance, tolerable. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 जयति कमलबन्धुर्जीवलोकेकचक्षु-
 स्त्रिगुणमयशरीरो ब्रह्मकृष्णेशदेहः ।

अनुगतजनभर्ता रोगशोकैकहर्ता
 भुवनजननरक्षानाशङ्कतुर्विवस्वान् ।
 अन्यस्मिन् मनुजादीनां न हि अन्धफलान्विते ।
 एकत्र कथितान्येव मनुभिर्मतभेदतः ॥ (?)
 तच्छास्त्रपयसां सारैः + + येव प्रकाशकः ।
 एकत्र जनबोधार्थं क्रियते जातदीपकः ॥
 शास्त्रमेतत् पुरा यच्च कृतं कर्म शुभाशुभम् ।
 अश्रयत्यन्धकारे तद्द्रव्यं दीप इवोज्ज्वलः ॥
 तत्र राशिग्रहाणाञ्च भेद आदौ निगद्यते ।
 नो ज्ञात्वा भेदमेतेषां को देवं वक्तुमर्हति ॥
 शास्त्रप्रशंसा । इत्यादि ।

End

ज्योतिषं यद्यटीपयोनिधितटीनिःशेषसारोद्गृह्यै-
 र्देवानां मदसहिचाररचनावैदग्ध्यपन्दर्भवितु ।
 श्रीलौहित्यवरेण वैद्यकुलजेनाकारि यो यत्नतो
 पश्यन्नेव विराममत्सुरगुणाः सञ्जातदीपं जनाः ॥

Oolophon.

इति लौहित्यवरेण विरचिते जातकदीपके निर्व्याप्तो नाम पञ्चविंशति-
 तमोऽध्यायः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं राशिभेदनिरूपणम् । तत्र राशीनां स्वभावादिभेदकथनम् । ग्रहभेद-
 निरूपणम् । तेषां क्रूरधौम्यादिकथनम् । गोचरनिरूपणम् । नवांशादिकथनम् । षड्वर्गादि-
 कथनम् । मुल्लिखिकोणादिकथनम् । वज्रावशान्निरूपणम् । केन्द्रादिकथनम् । ग्रहवर्णादि-
 कथनम् । द्रव्याणां दिननिरूपणम् । ग्रहाणामुपनीचत्वादिकथनम् । राक्षकेल्लोर्मूलविकोणादि-
 कथनम् । दिक्पतिराशिकथनम् । शठोदयादिकथनम् । राशिवलावलकथनम् । तन्वादि-संज्ञा-
 कथनम् । लग्नमानकथनम् । उपचयसंज्ञाकथनम् । केन्द्रादिकथनम् । नृपादि-संज्ञाकथनम् ।
 क्रूरधौम्यज्ञाननिरूपणम् । दिक्पतिविवेकः । नपुंसकाद्यधिपकथनम् । जात्यधिषादिकथनम् ।
 तन्काष्ठमिषाभिषकथनम् । दृष्टिनिरूपणम् । गोचरफलकथनम् । फलकालनिर्णयः ।
 शोधधधारण्यवस्था । पञ्चमादिताराफलकथनम् । नाडीनक्षत्रनिरूपणम् । संक्रान्ति-
 निरूपणम् । रव्यादिचक्रकथनम् । रेखादिफलकथनम् । अष्टवर्गकथनम् । सप्तवर्ग-
 कथनम् । अथ गर्भाधानादिकथनम् । जातकलग्नादिनिरूपणम् । आरयोगकथनम् । नौकादौ
 जन्मकथनम् । मातृवृत्तजातस्य शुभाशुभकथनम् । सत्त्वादिज्ञानकथनम् । तासादिज्ञानकथनम् ।
 जातकवर्णनिरूपणम् । चिह्नवृत्तज्ञाननिरूपणम् । शिष्टरिष्टिकथनम् । रेखापरिष्टादिकथनम् ।

माथरिष्टादिकथनम् । पिण्डायुःकथनम् । दशकथनम् । अष्टमचन्द्रादिदशकथनम् ।
दशरिष्टकथनम् । अर्कदर्शानिरूपणम् । नाक्षत्रिकदशकथनम् । केतुपताकिनिरूपणम् ।
रव्यादिसप्तचेचफलकथनम् । नवांशदिकथनम् । तत्त्वादिभावकथनम् । गुरुसौरयोः पर-
स्परदृष्टिकथनम् । राशिशीलकथनम् । नक्षत्रशीलकथनम् । उच्चफलादिकथनम् । तनुगत-
तुङ्गादिकथनम् । मूलत्रिकोणफलकथनम् । खगटस्थग्रहफलकथनम् । मित्रगटस्थग्रहफल-
कथनम् । नौचग्रहफलकथनम् । श्वगटस्थग्रहफलकथनम् । द्विग्रहयोगकथनम् । विग्रहयोग-
कथनम् । प्रव्रज्यायोगकथनम् । पतितयोगकथनम् । पातकयोगकथनम् । पातकयोगभङ्गकथनम् ।
शीर्षादिच्छेदयोगकथनम् । विशूलयोगकथनम् । वज्रहतयोगकथनम् । कुष्ठद्रुयोगकथनम् ।
काणयोगकथनम् । खड्गयोगकथनम् । पशुहतयोगकथनम् । जलजन्तुहतयोगकथनम् । चौर-
हत्यादियोगकथनम् । हृदादियोगकथनम् । दारिद्र्यादियोगकथनम् । सिंहासनादियोगकथनम् ।
अलर्कादियोगकथनम् । दोलाच्छ्वेदमच्छ्वयोगकथनम् । वित्तयोगकथनम् । धनज्ञानकथनम् ।
सुखज्ञानकथनम् । नृपतिश्रीयोगकथनम् । राजयोगभङ्गकथनम् । स्त्रीणां लग्नादिस्थग्रहफल-
कथनम् । वैधव्यादियोगकथनम् । सद्यमरणयोगकथनम् । कुलटायोगकथनम् । बन्ध्यादियोग-
कथनम् । प्रव्रज्यायोगकथनम् । स्मृतापत्यादियोगकथनम् । नृत्यगीतादियोगकथनम् । पतिद्वेष-
योगकथनम् । शुभाशुभयोगकथनम् । ब्रह्मवादिनीयोगकथनम् । शिष्टादियोगकथनम् ।
निधनस्थानफलकथनम् । गङ्गासरणादियोगकथनम् । मृत्युज्ञाननिरूपणम् । जलमृत्युयोगादि-
कथनम् । मृत्युस्थानज्ञाननिरूपणम् । जन्मसमये मरणसमये वा मोक्षगतिनिरूपणम् ।
देवलोकादिगतिनिरूपणम् । इति शम् ।

No. 121. जातकसारः, By गोविन्दानन्दः. Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 324 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Brāmhapaṇḍalī viś Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

नत्वा सूर्य्यपदद्वन्द्वं गोविन्दानन्दशर्मणा ।

श्रिया जातकसारोऽयं क्रियते सद्भिदां मुदे ॥

प्राचीनसंज्ञया सर्व्वं प्रकाशैक्रियते मया ।

संज्ञाध्यायमतो वक्ष्ये फलं पश्चात् वितन्वते ॥

देहो द्रव्यपराक्रमौ सुखसुतौ कलत्रं मृतिभाग्यं ।

राज्यपदं क्रमेण गदितं लाभययौ लग्नतः ॥ इत्यादि ।

× × × ×
× × × × ।

End. इत्थं तातादिकानामपि अनुपि तथा खेचराणां सुतेशं
वाचं होरागमज्ञैस्तदनु तनुपयुक् भार्गवो राजपूज्यः ॥
जातस्य लग्नभवनाद्गमं प्रकल्प्य तातालथं जातकवद्विचिन्त्यं ।
सर्वेषु भावेषु विशेषयुक्त्या तेषां सदा दुष्टमदुष्टमाय्यैः ॥

Colophon. इति सर्वभावाध्यायः ॥ श्रीदुर्गा शरणम् ।

विषयः । अत्र प्रथमं प्राचीनसंज्ञादिकथनम् । ततः अयनांशादिनिरूपणम् । सर्वभाव-
साधारणफलादिनिरूपणम् । लग्नभावफलादिनिरूपणम् । सर्वभावनिरूपणम् ।

No. 122. जीर्णमञ्जरौ. Substance, country-made paper, 16½ x 3 inches. Folia, 5. Lines, 4 on a page. Extent, 72 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonāraṅga, District Dhākā, Bābu Prabhātacandra Sena. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. नमो गणेशाय ।

नारिकेलफलेषु तण्डुलमयं क्षीरं रसालं दत्तं
जम्बीरोत्तरसाद् दृते समुचितः सर्पिस्तु मोक्षाफले ।
मोक्षमेषु च कर्कटी दत्ततमा मांसात्यये काञ्चिकं
नागरद्वे (?) गुडभक्षणाच्च कथितं पिण्डीरके कोद्रवाः ॥
पिट्ठा दे मल्लिखं पियालफलले पथ्या दत्ता माषले
खण्डं क्षीरं भवेत्तत्तुमुचितं कोष्णाम्बुकोल..... । (?)
मत्स्ये चूतफलान्वज्जीर्णशमनं मध्वम्बुपानात्यये
नैलं पुष्करले कटुप्रशमनं येषास्तु बुद्ध्या जयेत् ॥ इत्यादि ॥

End. शीतोदकं नष्टज्वरोगहारि नारीपयसाञ्जनरोगनाशि ।
श्लोदकं धूमगदे प्रशस्तं धात्रीप्रलेपोऽतिविरेचनेषु ॥
स्त्रमस्य मांसं जमनेऽनुकूलं प्रभातसुप्तिः सुरतावसाने ।
क्षीरो.....संश्लेषसाधितस्तु जामाण्डमुक्तं सुरतातिरेके ॥
अवणपूरणजे तिक्तनेलतः अवणपूरणमेव सुखं विदुः ।
करवलेषु गदेषु च कारयेत् करणमात्रकजद्रवजं पुनः ॥

Colophon. इति जीर्णमञ्जरौ पद्यः समाप्तः ॥

विषयः । केषु केषु द्रव्येषु कानि कानि द्रव्याणि जीर्णतानुकूलानि भवन्तीत्यस्य निरूपणम् ॥

No. 123. ज्ञानतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 15×4 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 286 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Rāṇinagar, Paṇḍita Kālidhana Vidyābhūṣaṇa. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

कैलाशशिखरे रम्ये गन्धर्वगणसेविते ।
 स्थाणोर्वक्षःस्थिता देवी शृच्छति स्म नगात्मजा ॥
 गणेश-नन्दि-चन्द्रेश भूतनाथ मदौश्वर ।
 अनेकतन्त्रमन्त्राणां प्रकाशोद्भरणानि च ॥
 भेदय कीलकश्चैव शापाद्युद्धार एव च ।
 त्वत्प्रसादान्मया नाथ ज्ञातं तत्त्वं न संशयः ॥
 नानातन्त्रेषु देवेश विद्यार्णवमयी स्मृता ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि मन्त्राङ्गनामनिर्णयम् ॥
 मन्त्रसङ्केतकं नाम वज्रधा मयि सूचितम् ।
 अस्मिन्नि निर्जने देव यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ।
 तद्वदस्व मन्त्रादेव नात्र कार्या विचारणा ॥
 नो चेत् सत्यं वदाम्यथ पुरस्कृत्य तवाग्रतः ।
 प्राणत्यागं करिष्यामि सत्यं सत्यं न संशयः ॥

ईश्वर उवाच ।

साधु शृष्टं त्वया भद्रे यन्मन्त्रं मनसि स्थितम् ।
 योषिञ्चपलभावत्वात् पुरा नोक्तं त्वयि प्रिये ॥
 इदानीं स्थिरतां ज्ञात्वा कथयामि वरानने ।
 न प्रकाश्यं मन्त्रादेवि कदाचिदपि पार्ष्वति ॥
 प्रकाशिते मन्त्रानन्ते सिध्यन्ति सिद्धयस्तव ।
 पुनरुक्तं मया देवि न वक्तव्यं सुनिश्चितम् ॥
 विना रूपेण होमेन पूजया वा कृपान्विते ।
 येन विज्ञानमात्रेण मन्त्रसिद्धिः प्रजायते ॥ इत्यादि ।

End. मन्त्राश्च वाचका श्रेया वाच्यत्वं मनुनीदितम् ।
 मन्त्रसङ्केतमज्ञात्वा यो जपेत् कालिकां पराम् ॥
 शतलक्षप्रजप्नोऽपि मन्त्रमिदं न जायते ।
 मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति षापदश्च दिने दिने ॥
 जपपूजादिकं सर्वमभिचाराय कल्पाते ।
 ज्ञानो निरयमाप्नोति सत्यं सत्यं न संशयः ॥

Colophon. इति सर्वतन्त्रोत्तमे ज्ञानतन्त्रे कालीमन्त्राङ्गनिर्णयो नाम सप्तमः पटलः ।

विषयः । अत्र प्रथमं शिवाश्रययोः संवादेन तत्त्वज्ञानस्वरूपतत्प्राप्तायादिकथनम् । ततः
 एकाक्षरादिमन्त्रकथनम् । मन्त्रोद्धारसाधनकथनम् । महाविद्यास्वरूपादिकथनम् । तत्र अङ्ग-
 संख्यानादिकथनम् । बालामन्त्रनिरूपणम् । भैरवाङ्गनिर्णयः । भुवनेश्वरीविद्यानिरूपणम् । तन्म-
 न्त्राङ्गनिरूपणम् । विवर्गसाधनविद्याकथनम् । त्रिपुराविद्याकथनम् । अष्टपूर्णाङ्गमन्त्राङ्गनिर्णयः ।
 महाविपुरस्तुन्दरीमन्त्राङ्गनिर्णयः । कालीमन्त्राङ्गनिर्णयः ।

No. 124. ज्ञानतन्त्रम् . (१० म परिच्छेदः) Substance, country-made paper, 19 x 5 inches. Folia, 6. Lines, 9 in a page. Extent, 388 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahar, Khāsvāṭi, Paṇḍita Mahādeva Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।

नारद उवाच ।

यत्तद्योक्तं महादेव विस्तारेण श्रुतं मया ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि संक्षेपात् गुरुलक्षणम् ॥
 दीक्षाकालमकालं च तथा खैव पुरष्क्रियाम् ।
 मालाभिधानं देवेश नित्यस्य कथय प्रभो ॥ इत्यादि ।

End. चतुर्थांशमिषो विप्राः पूजा वामरताः सदा ।
 गार्हस्थ्यमिषो विप्राः पूजा दक्षरताः सदा ॥ (?)
 ब्राह्मणश्च सुरा पीत्वा ब्राह्मणादिव क्षीयते ।
 तस्मात् गृहस्थो विप्रश्च दक्षिणाचारपूजनम् ।
 कुर्यात् तथा विना वेद्यां स्त्रियं वा न पूजयेत् ॥

Colophon. इति शिवनारदसम्वादे ज्ञानतन्त्रे दशमः परिच्छेदः ।

विषयः । ज्ञानतन्त्रस्य दशमपरिच्छेदोऽस्मिन् प्रथमं गुह्यनिरूपणम् । ततो मन्त्रसिद्धि-
पायादिनिरूपणम् । मुक्तिनिरूपणम् । पूजाहोमादिनिरूपणम् । प्रणवभेदानिरूपणम् । शापोद्धार-
ादिनिरूपणम् ।

No. 125. ज्ञानभैरवीतन्त्रम् . (षष्ठः पटलः) Substance, country-made
paper, 12×3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 27 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamansiñha, Yaçodal,
Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ ज्ञानभैरवीतन्त्रम् ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रहस्यं त्रिजटात्मकम् ।
पवं ब्रह्ममयं देवि अद्भुतं वरवर्णिनि ॥ इत्यादि ।

End. ब्रह्मचिन्तामणौ तन्त्रे पूर्वमुक्तं विशेषतः ।
अधुना कथितां रम्यं रहस्यं त्रिजटात्मकम् ।
पठनात् सर्वपापिभ्यो मुक्ता भवति मानवाः ॥

Colophon. इति ज्ञानभैरवीतन्त्रे षष्ठः पटलः ।

विषयः । त्रिजटादेशा रहस्यादिनिरूपणम् ।

No. 126. ज्ञानमार्जनीतन्त्रं (योगशास्त्रम्) . Substance, country-made
paper, 10×2½ inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 168
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Vikrampur, Teghare, Paṇḍita Içvaracandra Vidyālañkāra. Ap-
pearance, fresh. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।
नमामि व्यक्तपुरुषं परं ब्रह्म च सर्वदा ।
शब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकारविवर्जितम् ॥
साधकानान्तु चित्तानामेतद्भेदन्तु तद्गुधैः ।
दृष्टिपालनसंहारं कुर्वते त्रितयात्मकम् ॥
प्रथमं सर्वलोकानां सर्वराज्यसुखप्रदम् ।
प्राची + + + स्थापनाय शिवाकारत्ननामयम् ॥

केलामशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।

पप्रच्छ पार्श्वंती देवी ब्रूहि ज्ञानं महेश्वर ॥

श्रीदेव्युवाच ।

कुतः सृष्टिर्भवेदेव कथं सृष्टिर्विनश्यति ।

ब्रह्मज्ञानं कथं देव सृष्टिसंहारवर्जितम् ॥ इत्यादि ।

End.

अनुपमं निराधारं शब्दं तस्य तदुच्यते (?) ।

अचलं निर्मलञ्चैव शून्यं वापि निरञ्जनम् ॥

वेदान्तसार + + + ममाग्रे शिवभाषितम् ।

सिद्ध्यन्ति सर्वयोगानां नाव कार्या विचारणा (?) ॥

Colophon.

इति योगशास्त्रे उमामहेश्वरसंवादे ज्ञानमार्ज्जनीतन्त्रं समाप्तम् ॥

विषयः । शिवाश्विनयोः संवादेन ब्रह्मज्ञानोपायकथनम् । अष्टादशविद्याकथनम् । शाङ्करीविद्ययोर्गुणत्वकथनम् । अध्यात्मविद्यास्वरूपादिकथनम् । विद्वत्प्रादिसिद्धान्तकथनम् । शरीरतत्त्वकथनम् । शरीरे चन्द्रसूर्यादीनां क्रमेण स्थाननिरूपणम् । आचारनिद्रासुषुप्तादिकारणकथनम् । तत्र तत्र ममसुः कर्तृत्वकथनम् । शिवशक्तिस्वरूपादिकथनम् । षट्चक्रनिरूपणम् । त्रिगुणविदेवतादितत्त्वकथनम् । ज्ञानदयाशान्तिप्रभृतीनां पिष्टमाष्टभगिनीत्वादिरूपकथनम् । मायामोक्षरूपादिकथनम् । ब्रह्मज्ञानस्वरूपादिकथनम् । अथ योगलक्षणादिकथनम् । संयमादीनामावश्यकत्वकथनम् । स्यूलखलप्रज्ञालक्षणादिकथनञ्च ॥

No. 127. ज्ञानलक्षणाविचारः . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 168 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1639. Place of deposit, Brāhmaṇamaṇḍali vid Bārāṇasī, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः । सप्रकारकज्ञानस्योपनायकत्वमते ज्ञानलक्षणाया घटत्वप्रकारकप्रत्यक्षं प्रति सप्रकारकघटत्वज्ञानत्वेन न हेतुता । अन्याये सप्रकारकान् घटत्वनिर्विकल्पकान् घटोपनीतभानापत्तेः । इत्यादि ।

End. तादृशबोधे च विशेषणतावच्छेदकप्रकारकज्ञानहेतुतया निर्विकल्पकस्य समन्तेऽपि द्वितीयच्छेदोऽपि प्रत्यक्षापत्तिर्न सम्भवति विशिष्टबुद्धान्तरलक्षणे तत्कारणप्रकारकस्य स्वयमेव विचिन्त्यतां विवेचितच्छेदमधिकमन्यन् इति छान्दप्रपञ्चेन ॥

Colophon. इति ज्ञानलक्षणाया विचारः सम्पूर्णः ।

अङ्गमन्मथहराक्षिकार्त्तिका-

स्येन्दुसम्मितशकीयवत्सरे ।

× × × ×

× × × × ॥

विषयः । न्यायशास्त्रीयज्ञानलक्षणाया विचारः ।

No. 128. ज्ञानादयरहस्यम् । Substance, country-made paper, $18\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent, 402 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhānukā, Post office Pālaṅ, District, Pharidpur, Paṇḍita Kālikīṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ अनुमितिं प्रति साध्यव्याप्यतावच्छिन्नहेतुप्रकारतानिरूपितपक्षविशेष्यता-
शालिज्ञानलक्षणाविशिष्टपरामर्शत्वेन न हेतुता किन्त्वव्याप्यतावच्छेदकप्रका-
रक्याग्निज्ञानत्वेन व्याप्यतावच्छेदकप्रकारकपक्षधर्मज्ञानत्वेन च हेतुता
द्वयं एवं धूमो वक्रिययाप्यो धूमवान् पर्वत इत्याकारकज्ञानान्वयात् तथा-
विध.....दध्यनुमितिरुच्यते न केवलं विशिष्टपरामर्शादेव अतएव
धूमो वक्रिययाप्यलोकवान् पर्वत इत्याकारकज्ञानद्वयादनुमित्यापत्तिः ।
धूमलालोकत्वयोरेभयोरेव व्याप्यतावच्छेदकत्वादिति तु न शङ्कनीयं यतो
व्याप्यतावच्छेदकत्वेन धूमलादिकं कारणतावच्छेदककोटौ निवेश्य न कार्य-
कारणभावं कल्पयामः । किन्तु विशिष्टधूमलिङ्गकानुमितिं प्रति धूमलाव-
च्छिन्नविशेष्यक्याग्निप्रकारकज्ञानत्वेन पर्वततावच्छिन्नविशेष्यकधूमलावच्छिन्न-
प्रकारकज्ञानत्वेन चेति नोपदर्शितापत्तिप्रसङ्गः ॥ इत्यादि ।

End. सामग्रीप्रतिबन्धकतायां विशिष्ट.....उत्तेजकलापेक्षया तादृश-
प्रतिबन्धप्रतिबन्धकभावस्यैव कल्पयितुमुचितत्वादिति चेदस्वेतादृशरीत्या उप-
दर्शितानुमितिसामग्रीप्रतिबन्धकलाधिक्यपरीहारः । तादृशानुमितिसामग्र्याः
प्रतिबन्धतावच्छेदकगौरवं दुर्वारमेव तथापि मन्मते तादृशसामग्र्याः
पर्वतविशेष्यकानुमित्यन्यवक्रिज्ञानमेव प्रतिबन्धतावच्छेदकं घटप्रत्यक्षादेस्त-
प्रतिबन्धतावच्छेदकानाक्रान्तत्वेऽपि क्षतिविरहात् । भवन्मते तु सत्प्रत्यक्षादि-
साधारणवक्रिमत्पर्वतवृत्तिवक्रियाप्यधूमप्रकारतानिरूपितधूमवत् पर्वतता-

वच्छिन्नविशेष्यताशान्धुनमित्यन्यज्ञानत्वादेरेव तथात्वमुपेयं । केवलस्थानुमि-
त्यन्यज्ञानत्वस्य तथात्वे समानविषयकशब्दबोधदौ यमिचारप्रसङ्गात् । एवञ्च
वङ्गानुमितिसामग्रीप्रतिबन्धकतायां
.....

एकज्ञानविशिष्टापरज्ञाननिवेशनप्रयुक्तमुपदर्शितगौरवं । मीमांसकमते तादृश-
स्थलीयतादृशानुमितिसामग्रीनियतोपदर्शितसामग्रीणामनन्तानां प्रतिबन्धता-
वच्छेदकगौरवमिति मीमांसकमतमेव साधनीयः ॥

Colophon. इति ज्ञानादयरहस्यम् ॥

विषयः । एककालीनं ज्ञानद्वयं सम्भवति न वेति विचारः ।

No. 129. ज्ञानार्णवः । Substance, country-made paper, 17 × 5 inches.
Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 1,764 ślokaś. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Mājṣpādā, District Dhākā, Bābu Rāsavihārī
Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

श्रीदेवुवाच ।

गणेशनन्दचन्द्रेशसुरेन्द्रपरिवारित ।

जगदन्य फलाधीश किं त्वया जप्यते सदा ।

चक्षुमालेति किं नाम संशयो मे हृदि स्थितः ॥

शब्दातीतं परं ब्रह्म त्वमेव परमार्थवित् ।

कथयानन्दनिःस्पन्दसान्द्रमानमनिस्रयात् ॥

इत्थर उवाच ।

कथयामि वरारोहे यत्तथा जप्यते सदा ।

ककारादि-चकारान्ता मातृकावर्णरूपिणी ॥

चतुर्दशस्वरूपेता विन्दुष्वयविभूषिता ।

अनुसारेण देवेशि विन्दुनैकेन मण्डिता ॥

विसर्गेण च विन्दुभ्यां संलग्नाभ्यां विराजिता ।

कलामण्डलमाध्यातं शक्तिरूपं महेश्वरि ॥

ककारादि-चकारान्ता वर्णास्तु शिवरूपिणः ।

अज्ञानत्वात् सदानन्दे नोच्चारयति यतः ॥

उच्चरेत् स्वरसंभिन्नांसदा देवि न संशयः ।
 पञ्चाशद्वर्णरूपेण शब्दाख्यं ब्रह्म उच्यते ॥
 अकारः प्रथमो देवि चकारोऽन्तिम उच्यते ।
 अक्षमालेति विख्याता मातृकावर्णरूपिणी ॥
 शब्दब्रह्मस्वरूपेयं शब्दातीतम् जयते ।
 शब्दातीतं परं धाम गणनारहितं सदा ।
 आत्मस्वरूपं जानीहि चंसस्तु परमेश्वरः ॥ इत्यादि ।

End.

नवचक्रे स्थिता या च चक्रेशी नवकाय च ।
 रश्मिद्वन्दाय देवेशि प्रत्येकं तारपूर्वकम् ॥
 पवित्रकं समभ्यर्च्य गुहं सन्तोषयेत् प्रिये ।
 खर्णालङ्कारवस्त्रैश्च नानाधनसमुच्चयैः ।
 तत्प्रसादपवित्रश्च धारयेत् तदनन्तरम् ॥
 तद्ब्रह्मोमं निर्वृत्य पवित्रेण समर्चयेत् ।
 कुमारीपूजनं कुर्यात् ततः सुवासिनीगणम् ॥
 योगिन्यो योगिनश्चैव ब्राह्मणा विविधा गणाः ।
 पूज्या हि परमेशानि यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥

Colophon.

इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे पवित्रार्पणविधिर्द्वाविंशतितमः पटलः ॥
 सम्पूर्णाऽयं ग्रन्थः ।

.विषयः । अत्र प्रथमं अक्षमालानिर्णयः । ततः त्रिपुराया मन्त्रभेदादिकथनम् । त्रिपुरा-
 बालामन्त्रादिकथनम् । बालान्यासादिकथनम् । त्रिपुरासाधनविधिः । तत्र गायत्रीनिरू-
 पणादिकम् । ऋष्यादिनिरूपणम् । अन्तर्यागविधिः । चक्रोद्धारविधिः । तद्ज्ञानकथनम् । मण्डल-
 पूजादिनिरूपणम् । सुद्रालक्षणादिकथनम् । त्रिपुरेश्वरीक्रमविधिः । कुमारीक्रमविधिः । यजन-
 बलिदानादिविधिः । पञ्चसिंहासनविधिः । तत्र प्रथमपञ्चसिंहासनविधिः । द्वितीयपञ्चसिंहा-
 सनविधिः । मन्त्रात्रिपुरसुन्दरीद्वादशशिववरणम् । षोडशशरीरीशैविद्याविधिः । तद्ग्रासपूजा-
 विधिः । तदनन्तर्यजनविधिः । श्रीचक्रादिप्रयोगकथनम् । पञ्चाशत्-पौठकथनम् । षोडशान्यासादि-
 विधिः । अन्तर्यागवह्निर्यागविधिः । तत्र समाधिनिरूपणम् । रुद्राक्षमालादिविधिः । तत्र तत्र
 प्रत्येकं फलश्रुतिकीर्तनञ्च । रत्नपूजाविधानम् । त्रिपुरावीजसाधनविधिः । त्रिपुरासपहोम-
 विधानम् । तत्र कुण्डविधिः । ज्ञानहोमविधिः । कुमारीपूजाविधिः । द्वितीयजनविधिः । तत्र
 स्त्रीणां जातिभेदादिकथनम् । दीक्षाविधिः । पवित्रार्पणविधिश्च ।

No. 130. **ज्ञापकावली**, By **हरगोविन्दः**. Substance, country-made paper, 14 x 24 inches. Folia, 21. Lines, 8 on a page. Extent, 829 *çloka*s. Character, Bengali. Date, Sk. 1763. Place of deposit, Telivini *viâ* Gadretâ, Paṇḍita Candranâtha Cūḍāmaṇi. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः ।

श्रीशपादाजमाध्वीकं भवासाध्यविभेषजम् ।

अन्विष्टं पातु मे खान्त त्यक्तान्यत् पयसुत्तमम् ॥

नत्वा श्रीगुरुचरणं शरणीकृतहरगोविन्दचरणः ।

ज्ञापकद्वन्द्वं तनुते सुबन्तपादे यथाश्रियम् ॥

लुक् । लुगिति अयुत्यन्नं कान्तं नाम एतच्च लुकि स्त्रीविहितस्य चेति निर्देशेन बोधितं अन्यथा लुङ्गतेः किवन्तस्य रूपत्वे लुच्चीति स्यात् । चिक्काद्यंस्तेति चिक्कनं चिक्कं ज्ञानं तदेवार्थः प्रयोजनं कार्यं यस्य स चिक्काद्यः तस्य ज्ञानकारणस्य इत्यर्थः एतेन जसादिप्रत्ययादीनां जकारादे-जसादिज्ञानं प्रति कारणत्वात् लुग्विधीयते ॥ इत्यादि ।

End.

अनादिदृष्ट्यैव स्मादेऽप्येषं तेनादेः श्लेष इत्यत्र न स्यात् एवं द्वेऽदिदित्यत्र सुपोऽनुवृत्तिर्ज्ञापकत्वेन बोध्या ।

गुरुपदिष्टज्ञानाध्या × × × × ।

उत्तीर्त्वा हरगोविन्दो निर्माय ज्ञापकावलीम् ॥

Colophon.

इति सुबन्तज्ञापकावली समाप्ता ॥ शकाब्दाः १७६३ ॥

विषयः । सुबन्तपादस्य संचेषेण व्याख्यानम् ॥

No. 131. **ज्ञेयार्थसारः**, By **कृष्णः**. Substance, country-made paper, 19 x 3 inches. Folia, 159. Lines, 5 on a page. Extent, 5,257 *çloka*s. Character, Bengali. Date, Sk. 1666. Place of deposit, Pañcasāra, District Dhākā, Paṇḍita Mahendracandra Kāvya-tirtha. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

रामः शरणम् ।

यं ब्रह्मा गिरिशेन्द्रदेवश्रययो वेदोपवेदादिभि

संख्यैर्दिश्यदैः सुबन्ति सभयं मायादृग्गीननैकम् ।

विद्याद्याखिलशक्तयोऽष्टविभवा नृत्यन्यखण्डाश्रिता
 सं कृष्णो विचिनोति तारकमहो ज्ञेयार्थसारं नमन् ॥
 यस्याग्रे लज्जमाना निवसति सगुणा स्नेह्याऽजा गृहीता
 सोऽयान्मां यत्र विश्वं समुदयविलयं याति येनानुचितम् ।
 यद्भानानन्दभूतिर्गमयति लघुतां ब्रह्मलोकाधिपत्यं
 तादृग् दुःखोर्मिसालाकुलभवजलधेस्तारकं यस्य नाम ॥
 स्वामिना लिखितं यद्व्यग्रानास्यानेषु निश्चितम् ।
 तदेवैकत्र संगृह्य ज्ञेयसारो निरूप्यते ॥
 येषां स्वीयदशादृष्टौ नास्त्येव परिवेदना ।
 तेषां नातिप्रियो ह्येष निद्रितस्येव मन्त्रवाक् ॥
 भयापमानेषु विद्योगरोगाद्यनन्तदुःखां विदुषो दशां स्वाम् ।
 यस्तस्य नूनं भवितैष मोदकन्निदाघतप्तस्य यथा हिमाम्भः ॥
 येन क्रमेण यद्वाच्यं तन्निर्घण्टनमुच्यते ।
 प्रथमं शास्त्रसाङ्गत्यं ततो दुःखपरम्परा ॥
 तद्भानो सुखलाभे च उपायानां प्रदर्शनम् ।
 आश्रमाणां लक्षणानि प्रकाराचारनिर्णयः ॥
 तदग्रहे भयतायां तद्वर्त्मानिक्रमे तथा ।
 प्रायश्चित्तप्रमाणानि समग्रासेऽप्यधिकारिता ॥
 भक्तिज्ञानापरीपाके भटले मरणेऽपि वा ।
 दशजन्मोत्तरं सिद्धिः प्रायश्चित्तञ्च × × × ॥
 अतिक्रमेऽथ पातित्यं तीर्थादिषु फलाफलं ।
 तत्र देशादिशुद्धिश्चाश्रदा नास्तिकता मृते ॥
 तथा हरिपराङ्मुख्यं फलं × × × केनचित् ।
 सर्वार्थविकलस्यापि फलं पातित्यखण्डनम् ।
 भगवद्भक्तिमाहात्म्यात् तच्छास्त्रेणार्थवादता ॥ इत्यादि ।

End.

आकाङ्क्षायां स्थितायामेकत्र निर्णीतः शास्त्रार्थो बाधकमन्तरेणान्यत्रापि
 कल्पत इति न्यायाद्व्यवस्था । भक्तानान्तु भाक्तः सातत्ये श्रौत्क्ये वा
 तदेहान्ते तत्क्षणे वा काययूत्तेन वा सुखदुःखौत्क्येन प्रारब्धप्रारब्धभोगो-
 त्तरं तदभावे ब्रह्मपुराणोक्तरीत्या मोक्ष इति । अन्यदेवोपासकानामप्येवम् ।

Colophon.

श्रीरामः । शकाब्दाः १६६६ ॥

विषयः । अथ प्रथमं शास्त्राणां सङ्गतिकथनम् । तेषां प्रामाण्यादिकथनम् । अदृष्टार्थ-
दृष्टार्थभेदान् तेषां द्वैविध्यादिनिरूपणम् । वेदान्तसांख्यवैशेषिकादिशास्त्राणां समन्वयादि-
कथनम् । अथ जीवस्वरूपादिनिरूपणम् । जीवश्रुतिविवेचनम् । सर्वेषां शास्त्राणां वास्तवैक-
मतनिरूपणम् । आस्तिक्यादिरूपकथनम् । श्रद्धादिलक्षणकथनम् । कार्यकारणयोः
स्वरूपादिकथनम् । वैश्विंसाविवेचनम् । वर्णाश्रमधर्मनिरूपणम् । अथ प्रवृत्तिमार्गस्य दुःख-
जनकत्वकथनम् । अथ दुःखहानिसुखावाप्तापायकथनम् । तत्र निवृत्तिमार्गप्रशंसादिकथनम् ।
आत्मलक्षणादिकथनम् । आत्मसाक्षात्मावश्यकत्वकथनम् । अनात्मताजनितपापप्रायश्चित्तकथनम् ।
सद्ग्रासपक्षणाश्रुतिरिति निरूपणम् । कलौ दीर्घकालं ब्रह्मचर्यवानप्रत्याश्रमयोः प्रतिषेध-
कथनम् । सद्ग्रासाधिकारितादिकथनम् । भक्तिज्ञानयोर्माहात्म्यादिकथनम् । नित्यकर्मा-
करणादौ प्रायश्चित्तकथनम् । तदतिक्रमे पातित्यादिनिरूपणम् । तीर्थविधि-तत्तत्फलफल-
कथनम् । भगवद्भक्तिमाहात्म्यादिकथनम् । भागवतधर्मप्रतिपादकश्रुत्यादिशास्त्राणां नार्थ-
वादलशङ्केति निरूपणम् । अपराधक्षालनोपायकथनम् । भक्तस्य दशजन्मोत्तरं कृतार्थता-
कथनम् । जैवादीनामपि वैष्णवलस्यापनम् । अथ उपास्यदेवतानिरूपणम् । सर्वेषां देवानां
भगवद्भगतादिकथनम् । भगवद्भक्तिस्वरूपादिकथनम् । विस्तरतो भक्तियोगनिरूपणम् ।
सत्त्वादिगुणधर्मकथनम् । प्राकृतिकदृष्ट्यादिनिरूपणम् । सगुणनिर्गुणब्रह्मनिरूपणम् । सत्यादि-
लक्षणकथनम् । अविमादिलक्षणकथनम् । योगमिदिलक्षणकथनम् । एकानेकजीव-
वादकथनादिकम् । लिङ्गदेहादिनिरूपणम् । तीर्थादिस्तुत्युत्पलकथनम् । मरणोत्तरगतिनिरू-
पणम् ॥ इति श्रम् ।

No. 132. ज्योतिःसागरसारः, By विद्यानिधिः. Substance, country-
made paper, 16×2½ inches. Folia, 26. Lines, 8 on a page. Extent, 764
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1670. Place of deposit, Bharākora,
District Dhākā, Bābu Dvārikānātha Dāsa. (Vaidya.) Appearance, old.
Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

जगदीशं रविं नत्वा लोकानुपहकारकम् ।

ज्योतिःसागरसारोऽयं त्रीविद्यानिधिनोऽयम् ॥

रविः श्रीमो महात्मा बुधो जीवः धितः जनिः ।

एतेषां मामतो वाराः सन्नेने कथिताः क्रमात् ॥

शुक्लेन्दुबुधजीवानां वाराः सर्व्वं च शोभनाः ।
 भानुभृसुतमन्दानां शुभकर्म्मसु केचपि ॥
 नृपाभिषेको नृपतिप्रयाणं
 नृपस्य कार्य्यं नृपदर्शनञ्च ।
 यच्चाग्निकार्य्यं भुवि किञ्चिदुक्तं
 सर्व्वं + मादित्यदिने प्रशस्तम् ॥
 भेदादिघातं नगरे पुरे वा
 सेनापतिञ्च + तथैव राज्ञाम् ।
 व्यायामशस्त्रं व्यसनानि चौर्य्यं
 कुर्यादिने भूमिसुतस्य सर्व्वम् ॥ इति वाराः । इत्यादि ।

End. राज्याभिर्जन्मभे शौर्षे सुखं दत्ते जयो गणे ।
 नेत्रे भूतिः श्रियो हस्ते पादे पीडां विनिर्दिशेत् ॥

Colophon. इति ज्योतिःसागरसारोऽभूत् समाप्तः ॥
 प्रणम्य गौर्ध्याखरणारविन्दं गुरुन् गणेशं जनकञ्च देवान् ।
 खसप्तषट्चन्द्रगते शकान्दे लिखेत् पुत्नीं स्वकमध्ययनार्थम् ॥ (?)

विषयः । शुभकर्म्मसु वारनिरूपणम् । वारवेलादिनिरूपणम् । कालवेलानिरूपणम् ।
 अमृतयोगादिनिरूपणम् । पापयोगरिष्टादिनिरूपणम् । नक्षत्रतदधिपादिनिरूपणम् । उत्पा-
 तादियोगनिरूपणम् । यमघण्टादियोगकथनम् । राशिनक्षत्रयोगविभागकथनम् । लग्नादि-
 निरूपणम् । चन्द्रशुद्धिताराशुद्धादिकथनम् । उद्वाहादिसंस्कारेषु रथादिशुद्धिकथनम् । ग्रह-
 मानादिकर्म्मविवेकः । विवाहयोग्यमासतिथिनक्षत्रादिनिरूपणम् । नववध्वागमनविधिः । द्विरा-
 गमनविधिः । प्रथमरजोदर्शने शुभाशुभनिरूपणम् । उपगमनविधिः । जातकनिरूपणम् ।
 नामकरणाग्नप्राशनचूडोपनयनादिकालनिरूपणम् । अनध्यायकालनिरूपणम् । विद्यारम्भकाल-
 निरूपणम् । नववस्त्रपरिधानकालनिरूपणम् । नवशस्यादिभोगकालकथनम् । आरोग्यस्नान-
 विधिः । नौकागठनादिकालनिरूपणम् । वीजवपनादिकालकथनम् । धान्यच्छेदनकालकथनम् ।
 अम्बुवाचीकालनिरूपणम् । गृहनिर्माणयोग्यभूमिनिरूपणम् । गृहस्थाननिरूपणम् । गृहचारम्भ-
 तत्प्रवेशादिकालकथनम् । नागशयनसमयनिरूपणम् । यात्राकालकथनम् । अयनचक्रादि-
 निरूपणञ्च । इति शम् ।

No. 133. ज्योतिःसारः, By राघवेन्द्रशर्मा. Substance, country-made paper, 17×1 inches. Folia, 44. Lines, 3 on a page. Extent, 783 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Phursail, District Dhākā, Paṇḍita Jagaccandra Sārbabhauma. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः सवित्रे ।

नत्वाहर्नाथमज्ज्ञानायाज्ञानतमोपहम् ।

तन्यते राघवेन्द्रेण ज्योतिःसारो बुधप्रियः ॥

धितेन्दुबुधजीवानां वाराः सर्व्वेन शोभनाः ।

भानुभूषुतमन्दानां शुभकर्म्मसु केचपि ।

रवेर्वर्च्यं चतुःपक्ष सोमे सप्तद्वयं तथा ।

कुजे षष्ठं द्वयं चैव बुधे पञ्चद्वितीयकम् ।

गुरौ सप्ताष्टकञ्चैव विचत्वारि च भार्गवे ।

शनावाद्यश्च षष्ठश्च शेषश्च परिवर्ज्येत् ॥ इत्यादि ।

End.

कृतान्मकुजयोर्वारं यस्य जन्मदिनं भवेत् ।

अष्टलयोगसंप्राप्ते विघ्नस्तस्य पदे पदे ॥

अथ सौरारयोर्दिने मुक्ता देयान्ते तु काचनमिति प्रत्येकदोषशान्ति-
दर्शनात् कृतान्मकुजयोरित्यत्रापि वाक्यद्वयं प्रतीयते ॥

Colophon.

इति राघवेन्द्रशर्माकृतो ज्योतिःसारः समाप्तः ॥

विषयः । वारवेलादिनिरूपणम् । कालवेलानिरूपणम् । नन्दादिनिरूपणम् । मास-
दग्धादिनिरूपणम् । दिनदग्धादिनिरूपणम् । रिष्टादिनिरूपणम् । नक्षत्राद्यादिकथनम् ।
कर्म्मविशेषे विहितानिहितनक्षत्रादिनिरूपणम् । करकचादियोगकथनम् । चूडाविवाह्यावादि-
दिननिरूपणम् । अष्टवर्गादिनिरूपणम् । जातकनिरूपणम् । अथ चौरकर्म्मदिनकथनम् ।
विशारम्भादिदिनकथनम् । गृहारम्भादिदिनकथनम् । देवतागठनादिदिनकथनम् । पुष्करि-
ण्याशारम्भदिनकथनम् । अथ नक्षत्रादिभेदेषु ज्वरादिभोगकालकथनम् । राजदर्शनादिदिन-
कथनम् । योगिगन्धुद्यादिविवेचनम् । यात्रायां शुभाशुभदर्शनफलकथनम् । दिनचर्यादि-
कथनम् । षष्ठ्यदर्शनादिविधिश्च ॥

No 134. ज्योतिःसारसंग्रहः, By हृदयानन्दविद्यालङ्कारः. Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 40 (without 14-20). Lines, 3 on a page. Extent, 323 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sāmsiddhi, viā Çrinagar, District Dhākā, Paṇḍita Kṛṣṇakiçora Nyāyavāgiça. Appearance, tolerable. Verse. Generally Correct.

Beginning. ॐ नमः श्रीस्वर्यार्थ ।

वन्देऽहं परमानन्दमज्ञानतिमिरापहम् ।
 भवसागरपाराय गीतं वेदान्तगैर्मुक्तः ॥
 विद्यालङ्कारविख्यातहृदयानन्दशर्मणा ।
 ज्योतिःशास्त्रं समालोक्य क्रियते सारसंग्रहः ॥
 पण्डितैर्ज्ञायते सर्व्वं तदर्थं न परिश्रमः ।
 संक्षिप्तविषदग्रन्थो बालकैर्गृह्यतां मुदा ॥
 अत्र बाष्पा विवाहस्तु निषेकनामनी तथा ।
 अन्नप्राशनचूड़े च कर्णवेधोपवीतके ॥
 गृहस्थानगृहचारम्भो गृहसञ्चार एव च ।
 हल्योजनवह्नीजवपनं धान्यकर्त्तनम् ॥
 नवान्नं जातको यात्रा विद्यारम्भो ।
 एता गौरवान्नेतरे मताः ॥

अथ विवाहः ।

बुधेन्दुशुक्लजीवानां दिनैरतैर्विवाहिता ।
 कन्या सुखमवाप्नोति पुत्रभाग्यधानान्विता ॥ इत्यादि ॥

End. नौकाचालना ।

अश्विसुधानिधि-पूर्व्वमित्रधनाच्युतभेषु लग्ने ।
 तारकयोगतिथीन्दुविशुद्धौ नौगमनं शुभदं शुभवारे ॥
 इति नौकागमनम् ॥ इति ॥

(परिसमाप्तिस्त्रचकं वाक्यं नास्ति ॥)

विषयः । विवाह-गर्भाधान-नामकरणान्नप्राशन-चूड़ा-कर्णवेधोपवीत-गृहस्थाननिर्णय-गृहचारम्भ-गृहसञ्चार-हल्योजना-बीजवपन-धान्यकर्त्तन-नवान्न-जातकविवेक-यात्राविवेक-विद्या-रम्भ-नौकागमनचालनादिषु कालादिनिर्णयकथनम् । सत्र प्रथमं विवाहप्रकरणम् । तत्र तिथि-

नक्षत्रवारभेदे विवाहस्य शुभाशुभलक्षणकथनम् । तत्र प्रथमं वारनिर्णयकथनं । चन्द्रशुद्धि-
कथनं । रविशुद्धिकथनं । गोचरशुद्धिकथनम् । गोधूलिविवरणदिवाविवाहनिषेध-नाडीनक्षत्र-
विवरणकथनम् । ततो गर्भाधानप्रकरणम् । तत्र प्रथमं प्रथमतो मासवारभेदे शुभाशुभलक्षण-
कथनम् । षट्पञ्चतुर्थादिषोडशान्तदिवसानां मध्ये गर्भोत्पन्नस्य जातकस्य शुभाशुभलक्षणनिर्णय-
विवरणम् । गर्भधारणे तिथिनक्षत्रादीनां भेदेन फलभेदकथनम् । नक्षत्राणां षट्दुत्तिप्रभुवेति
नवविधगणभेदे नामकरणस्य फलाफलकथनम् । अथ अन्नप्राशनं । तस्य च षष्ठाष्टमादिमासभेदे
फलभेदकथनम् । चूडाकरणस्य शुभवारादिकथनम् । जन्ममासे जन्मनक्षत्रे जन्मदिवसेऽपि
चूडाकरणस्यापरिहार्यत्वकथनम् । कर्णवेधोपनयन-गृहप्रवेश-हलचालन-बीजवपनानां वार-
मासतिथिभेदकथनम् । जातकस्य लग्ननिर्णयनं । लग्नस्यराशीनां शुभाशुभनिर्णयकथनम् ।
यात्रायां दिग्भेदे तिथिनिर्णयकथनम् । विद्यारम्भस्य वारतिथिनक्षत्रनिर्णयकथनम् । देवता-
प्रतिमागठनस्य कालनिर्णयकथनम् । कालशुद्धिकथनम् । मासद्वयानिरूपणम् । नववध्वानयनस्य
कालनिर्णयकथनम् । नौकाचालनस्य वारतिथिनक्षत्रादिकथनम् । कालराजिकथनम् ॥

ग्रन्थकारेणात्र नवांशवचन-रत्नमाला-यामिववेध-खर्जूरवेध-खना-वराहमुनि-चिन्तामणि-भीम-
पराक्रम-याज्ञवल्क्यप्रभृतीनामुद्धृतानि वचनानि ॥

No. 135. शकारभेदः, By पुरुषोत्तमदेवः. Substance, country-made paper, 14 x 2½ inches. Folia, 10. Lines, 5 on a page. Extent, 150 ślokas. Character, Bengali. Date, 1663. Place of deposit, Serpur, Mayaman-sipha, Paṇḍita Durgāsundar Kṛtiratna. Appearance, old. Verse. Incor-rect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

शब्दाभोधैर्यतो + यतो व्याख्या प्रवर्तते ।

गुरवे शम्भवे तस्मै नित्यं वागात्मने नमः ॥

सरस्वत्याः प्रसादेन कविर्ब्रूति सत्यम् ।

प्रसिद्धमप्रसिद्धं वा तन् प्रमाणमिहोच्यते ॥

शिवं भद्रं शिवः शम्भुः शिवा गौरी शिवाभया ।

शिवः कौरः शिवा क्रोष्टी भवेदामलकी शिवा ॥

End.

अष्टितलान् समाप्रसूचकं वाक्यं नास्ति ।

Colophon.

इति पुरुषोत्तमदेवविरचितो शकारभेदः समाप्तः । शकाब्दाः १६६९

विषयः । शिवगौर्यादिशब्दस्य नानार्थकथनमुखेन षकारान्तशब्दानां नानार्थनिरूपणम् ।

No. 136. तत्वचिन्तामणिः, By पूर्णानन्दः . Substance, country-made paper, $20 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 3,450 śloka. Character, Bengali. Date, (?). Place of deposit, Kānṭhāl-pārā, viā Naihāṭi, Bābu Hemacandra Bandyopādhyāya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. अत्र प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् । तमात्मानं वन्दे परमसुखसन्ताननिलयम् ॥
अथ खलु दुरन्तदुःसन्तरघोरतरसंसारसागरान्तरुद्दामशोकसन्तानप्रवल्गुङ्ग-
वानलज्वालाजालकवलनविकलसकलपशुजनयाहुतार्थे विज्ञानदत्तमनाः
परमकारुणिको भगवान् शिवः परदेवताराधनरहस्यप्रतिपादनपरानेकशत
कोटिविस्तारतन्त्रसारमुपन्यस्तवान् । तत्र च श्रीमत्यरिब्राजक-
परमहंसश्रीगुरुश्रीब्रह्मानन्दसुखारविन्दनिधन्दमानपरमरहस्यातिरहस्यनिगम-
कन्दसन्दोहहेतु-नित्यानन्दश्रीपूर्णानन्दपरमहंसः श्रीतत्वचिन्तामणिं चतुर्दश-
शताधिकनवनवतिशकान्दे वितनोति ॥ ननु किं तावत् आत्मवस्तु
परं ब्रह्म विश्वायतनसूक्ष्मरहित-नित्यशुद्ध-बुद्धमुक्तस्वरूप-जाग्रत्सुषुप्त-
सुषुप्तादिप्रपञ्चकाशक-गुणचयातीत-निराकाराराधितादिमध्यान्तरहितमेव -
मात्मवस्तु तदंशा जीवसंज्ञकास्ते अनाद्यविद्योपहताः शरीरमास्थाय नाना-
विधसुखदुःखभोगं कुर्वन्तीति । इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति तेन पञ्चदशधिकशतपत्रस्य समाप्तिवाक्यं लिखितं
यथा,—
यासां प्रसादलाभेन कामरूपो भवेन्नरः ।
याभिर्विश्वजयो विश्वचारौ विश्वविनोदवान् ॥
षड्धारमध्ये तु चक्रं संचिन्त्य पूजयेत् ।
चन्द्रचन्दनकलूरीमृगनाभिमदोद्भवैः ॥
त्रिकालज्ञो भवेद्देवीं तेषु सम्यक् विचिन्तयेत् ।
पूगोद्याने यजेद्देवीं सिद्धयैर्दिवानिशम् ।
निवसंस्तत्र तत्पुष्पैर्जायते मन्मथोपमः ॥ अतः परं खण्डितम् ।

विषयः । तत्त्वज्ञाननिरूपणम् । दीक्षा-दीक्षास्थान-दीक्षाङ्गादिनिरूपणम् । मण्डपकरण-
नियमनिरूपणम् । दीक्षादिनपूर्वकृत्यादिनिरूपणम् । षट्चक्रक्रमनिरूपणम् । कुण्डलक्षणनिरू-
पणम् । होमविधिनिरूपणम् । त्रिपुरासुन्दरीमन्त्र-पञ्चमीविद्या-कीलिताविद्यादिनिरूपणम् ।
गुदागुदफलमन्त्रादिनिरूपणम् । त्रिपुरार्चनादिनिरूपणम् । द्विविधस्नानप्रकारनिरूपणम् ।
योनिपीठ-मनःपीठ-यन्त्रपीठ-पादपादिषु पूजननियमनिरूपणम् । यन्त्रोद्धारनिरूपणम् । स्तव-
कवचादिनिरूपणम् । पुरश्चरणीपायनिरूपणम् । ब्रह्महत्यादिदोषप्रायश्चित्तनिरूपणम् ।

No. 137. तत्वप्रकाशः, (प्रथमकल्पपर्यन्तः) By ज्ञानानन्दब्रह्मचारी. Sub-
stance, country-made paper, 12×6 inches. Folia, 47. Lines, 6 on a page.
Extent, 881 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1730. Place of
deposit, Kṛṣṇapurā, Post Vaidyervāzār, District Dhākā, Cīrī Madanamohana
Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ गुरवे नमः ।

नत्वा तत् कुलनाथमर्दकमले नित्यालये चिन्मये
यद् गत्वा कुलकुण्डलीकुलपर्यं भित्वा सदा क्रोडति ।
ज्ञानानन्दधरामरेण बडलक्ष्मालोक्य तन्त्राणि वै
शाक्तानां हितकाम्यया विरचितस्तत्प्रकाशो मुदा ॥
गुरुणाञ्च लपं लब्ध्वा साधकः शक्तिसाधनात् ।
शिवत्वं येन मार्गेण लभ्यते स प्रकाशितः ॥
आत्मतत्त्वप्रबोधाय धमनाशाय वै तदा ।
ब्रह्माभिः कुलमंगीतां ग्रन्थे प्रथमकल्पके ॥

... ..

... ..

आगमीश्वरविधानेन कलौ देवान् यजेत् सुधीः ।
न हि देवाः प्रसीदन्ति कलौ चान्यविधानतः ॥
संप्राप्ते षोडशे वर्षे दीक्षां कुर्यात् प्रयत्नतः ।
रश्मिर्नैर्यथा भिद्यमयः सौवर्णतां व्रजेत् ।
दीक्षाविदस्तथा आत्मा शिवत्वं लभते ध्रुवम् ।
सुन्दरीरत्नावल्याम् । गङ्गाचाय्यं प्रति देवीवाक्यम् ।

यथा वा गुरुकारुण्यलभते बीजमव्ययम् ।

..... दृष्टे समुद्भूते फलभागे जायते नरः ॥ इत्यादि ॥

End.

साम्य इति सम्यक् तत्तत्देवत्वप्राप्तिः साम्यसुक्तिः । तस्मात् क्वचित्
पञ्चिधा सुक्तिश्च कथ्यते । तन्त्रान्तरे । सालोक्यसारूप्यसायुज्य

यदुक्तं कुलतन्त्रेण महादेवेन पार्ष्वति ।

आत्मतत्त्वबोधाय तन्मया परिभाषितम् ॥

..... विदुषां बोद्धव्यः ।

भ्रमात्मकानां भ्रमनाशहेतुर्भयोदित + कुलसंगीतायाम् ॥

सिद्धलिङ्गैर्विनान्येषां बोद्धव्यो विदुषां क्वचित् ।

ज्ञानलङ्घुमिव ग्रन्थो ज्ञानिनां कुलयोगिनाम् ॥

ज्ञानेन लभते मोक्षं ज्ञानेन कुलसाधनम् ।

नित्यानन्दमयं ज्ञानं ज्ञानानन्दमयो गुरुः ॥

ज्ञानानन्दमयं ब्रह्म ज्ञानानन्दमयं जगत् ।

ज्ञानानन्दमयो ग्रन्थो ज्ञानानन्देन भाषितः ॥

इति श्रीज्ञानानन्दब्रह्मचारिणा विरचिते तत्त्वप्रकाशे कुलसंगीतायां पञ्चमो
विरामः । सम्पूर्णः प्रथमः कल्पः ॥

Colophon.

यद्वाणी यमुनादिजाऋवीयुतं तीर्थं विशक्त्यात्मकं

लौहित्यं खलु तस्य पश्चिमतटे ग्रामे जिनाईग्राह्यके ।

कालीमन्दिरसन्निधौ निजपुरे वज्रे कुजे वासरे

त्रिंशत्सप्तविधौ शके कृत इह ग्रन्थो रवौ कर्कटे ॥

विषयः । विरचित एव तत्रभवता ज्ञानानन्दब्रह्मचारिणा द्वादशकल्पात्मकस्तत्त्वप्रकाश-
स्तत्रास्मिन् प्रथमकल्पमात्रात्मके सन्ति पञ्च विरामास्तत्र प्रथमविरामे शिवत्वप्राप्तिबोधकलक्षण-
निरूपणम् । द्वितीये बीजमन्यनपूर्वकं दृष्टेरुत्पत्तिकारणनिरूपणम् । शरीरं संमन्या आत्मब्रह्म-
निरूपणम् । तृतीये आत्मनिरूपणम् । प्रकृतिनिरूपणम् । साकारकल्पनानिरूपणम् । महा-
विद्यादिशक्तिनिरूपणम् । कुण्डलीमन्यननिरूपणम् । मातृकावन्धननिरूपणम् । षट्चक्रलक्षण-
निरूपणम् । चतुर्थे चन्द्रब्रह्माण्डयोगेन बृहद्ब्रह्माण्डमन्यननिरूपणम् । पञ्चमे अन्तर्यामिनि-
निरूपणम् ।

No. 138. तन्त्रदीपिका, By गोपालन्यायपञ्चाननः. Substance, country-made paper, 18×6 inches. Folia, 42C. Lines, 12 on a page. Extent, 19,530 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikrampur, Mājipārā, Bābu Rāsvihārī Rāya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. नित्यां प्रणम्य चिद्रूपां नित्यानन्दं निर्गुणम् ।
 अखण्डं परमानन्दं गुह्यब्रह्मस्य तथा ॥
 विलोक्यागमशास्त्राणि विविधान् सङ्गृह्णानपि ।
 श्रुतिस्मृत्यविरोधानि ज्ञानस्य कारणानि च ॥
 आगमवागीशपौत्रेण हरिनाथस्य स्तुतुना ॥
 श्रीगोपालेन विज्ञेन कृतं तन्त्रदीपिका ॥
 दीक्षादिलक्षणैव मन्त्रयन्त्रादिनिर्णयम् ।
 तन्त्रेभिर्नृन्संप्रवक्ष्यामि विदुषां प्रीतिहेतवे ॥
 अथ का दीक्षा । यतो दिव्यप्रबोधोदय-दुरितक्षयो च स्थातां सा । तथा
 सारदान्तिके ।
 दिवं ज्ञानं यतो दद्यात् कुर्व्यात् पापस्य मञ्चयम् ।
 तस्मादौचेति सा प्रोक्ता देशिकैस्तन्त्रवेदिभिः ॥
 इति सम्प्रदायविदः । तन्न ब्रह्मविज्ञान + + महातीर्थावगाहनादि-
 व्यतिप्रसक्तेः । बहुसद्वैतगुरुपदेशगम्यादृष्टजनिका तान्त्रिकी क्रिया दीक्षे-
 त्याहुः तदपि न पुरश्चरणादावतिप्रसङ्गात् । उच्यते । वैधमन्त्रप्रदं
 दीक्षा । वैधलक्ष तन्त्रविबोधितम् । तथा साराबली दीक्षाशेखर-दीक्षा-
 दर्शने तन्त्रान्तरवचनम् ।
 अदीक्षितोऽपि मरणे रौरवं नरकं व्रजेत् ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सदा कुर्व्याच्च तान्त्रिकात् ॥ इत्यादि ।

End. कुलार्चने ।
 नोदेति नाममायाति न दृष्टिं याति लक्षणम् ।
 स्वयं विभक्त्यात् + + + भासते साधनं विना ॥
 यथा ध्यानस्य सामर्थ्यात् कीदृशोऽपि भ्रमरायते ।
 तथा समाधिमासर्थ्याद् ब्रह्मभूतो भवेन्नरः ॥
 मोक्षमीमे ।

आत्मनो मरणं नास्ति न वा तस्य च जीवनमित्यादि ।

अविद्यासो न कर्त्तव्यो यथाशास्त्रं समीरितम् ।

विधेयस्तस्य मर्मज्ञैर्धोरा बहोऽयमञ्जलिः ॥

Colophon. इत्यागमवागीशभट्टाचार्यपौत्र-हरिनाथभट्टाचार्यात्मज-श्रीगोपालपञ्चानन-
विरचिता तन्त्रदीपिका समाप्ता ।

विषयः । अथ दीक्षाशब्दार्थविवेचनम् । सर्वेषु आश्रमेषु दीक्षाया आवश्यकत्वकथनम् ।
गुरुपदार्थनिरूपणमुखेन गुरुलक्षणादिकथनम् । दोषयुक्तगुरुमन्त्रयोस्तु त्याज्यताकथनम् । शिष्य
लक्षणकथनम् । निषिद्धशिष्यलक्षणकथनम् । महाविद्याकथनम् । पित्रादिभ्यो मन्त्रग्रहणनिषेध-
कथनम् । निर्बीजमन्त्रलक्षणादिकथनम् । स्वप्नलब्धमन्त्रे विशेषत्वकथनम् । नक्षत्रचक्रादिविवे-
चनम् । वैरिमन्त्रत्यागप्रकारकथनम् । नक्षत्रचक्रकथनम् । राशिकथनम् । अक्षयवृत्तचक्रकथनम् ।
भौतिकचक्रकथनम् । वर्गचक्रकथनम् । षट्पिण्डनिचक्रकथनम् । सर्पचक्रकथनम् । अथ दीक्षा-
कालनियमादिकथनम् । कालदोषप्रतिप्रसवकथनम् । उपदेशविधिकथनम् । शूद्रादौ प्रण-
वादिनिषेधकथनम् । दक्षिणनियमादिकथनम् । पञ्चायतनीदीक्षाविधिकथनम् । प्रसङ्गात्
त्रिविधसूत्रपुत्रपक्रमकथनम् । नित्यपूजाविधिकथनम् । प्रातःकृत्यविधिकथनम् । अथ सांख्यसूत्र-
कथनम् । सन्याविधिकथनम् । संचेपतः सन्याविधिकथनम् । ज्ञानविधिकथनम् । गायत्री-
कथनम् । यागमण्डपविधिकथनम् । पञ्चशुद्धिविधिकथनम् । सामान्यार्थविधिकथनम् । श्रौविद्या-
द्वारपालादिपूजाविधिकथनम् । आसननिरूपणम् । भूतशुद्धिविधिकथनम् । मातृकान्यास-
विधिकथनम् । प्राणायामविधिकथनम् । ऋष्यादिन्यासकथनम् । पीठन्यासविधिकथनम् । करा-
ङ्गन्यासविधिकथनम् । अङ्गन्यासे अङ्गुलिनियमकथनम् । अङ्गन्यासादेरावश्यकत्वकथनम् । व्यापक
न्यासकथनम् । मानसपूजाविधिकथनम् । वाङ्मयपूजाक्रमकथनम् । अर्घ्यस्थापनविधिकथनम् ।
अर्घ्यपात्रनियमकथनम् । प्रोक्षणीपात्रादिनियमकथनम् । पीठपूजाविधिकथनम् । गुरुपूजा-
विधिकथनम् । तन्त्रानादिकथनम् । गुरुपूजाया नित्यत्वकथनम् । श्रौविद्यायां विशेषगुरुक्रम-
कथनम् । पूजाधारनियमकथनम् । शालग्रामे आवाहनविसर्जननिषेधकथनम् । अनुक्तकल्पे
यन्त्रविशेषकथनम् । आवाहनादिसुद्राविधिकथनम् । प्राणप्रतिष्ठाविधिकथनम् । षोडशोप-
चारादिविधिकथनम् । पाद्यादिदानक्रमकथनम् । गन्धदानसुद्राकथनम् । विदित्ताविहितसुद्रा-
कथनम् । दशाङ्गादिधूपकथनम् । नैवेद्यद्रव्यनियमकथनम् । नैवेद्यादिद्रव्याणां निर्मात्यकाल-
नियमकथनम् । आवरणपूजाविधिकथनम् । नीराजनाविधिकथनम् । तर्पणविधिकथनम् ।
नित्यपूजाङ्गबलिविधिकथनम् । नित्यपूजायां जपसंख्यानियमकथनम् । रक्षस्त्रमालाविधान-
कथनम् । मालासंस्कारविधिकथनम् । विविधजपलक्षणादिकथनम् । नित्यहोमविधिकथनम् ।
अष्टाङ्गप्रणामविधिकथनम् । पञ्चाङ्गप्रणामविधिकथनम् । षडङ्गप्रणामविधिकथनम् । देवता-

विद्येये प्रदक्षिणादिनियमकथनम् । त्रिकोणादिनमस्कारफलकथनम् । पूजानन्तरं शङ्खपूजा-
विधिकथनम् । सर्वदेवानां संक्षेपतः पूजाविधिकथनम् । स्तुतकिनां पूजानिष्यादन-
विधिकथनम् । नैमित्तिकपूजाविधानकथनम् । नैमित्तिकपूजाभङ्गे प्रायश्चित्तकथनम् ।
परमयोगिनां मुख्यपूजाविधिकथनम् । परादिपूजासङ्केतकथनम् । परापूजालक्षणकथनम् ।
तत्र सन्यासकथनम् । तर्पणविधिकथनम् । अर्घ्यविधिकथनम् । न्यासविधिकथनम् । षडङ्गादि-
विधिकथनम् । ध्यानविधिकथनम् । आन्तरपूजाविधिकथनम् । जपविधिकथनम् । होमविधि-
कथनम् । कुण्डस्थाननिरूपणम् । मण्डपप्रमाणकथनम् । शङ्खादिप्रमाणकथनम् । पताकाविधि-
कथनम् । ध्वजविधिकथनम् । तारणविधिकथनम् । वेदिनिर्माणविधिकथनम् । दीक्षाद्वाराग-
कथनम् । बलिमण्डलविधिकथनम् । अङ्कुरार्पणविधिकथनम् । योनिकुण्डादिविधिकथनम् ।
काम्यहोमार्थं कुण्डविशेषकथनम् । नागशीर्षविवेचनम् । कुण्डमानाजाने दोषकथनम् । शैव-
कुण्डपक्षे योनिविशेषकथनम् । कुण्डसंस्कारादिहोमकथनम् । आचम्यस्थालीविधिकथनम् ।
दीक्षाहोमविधिकथनम् । वस्त्रेः शोभनवर्णनियमकथनम् । सुकुसुमादिलक्षणकथनम् । कर-
मालानियमकथनम् । तत्र मणिनिरूपणम् । कामनाभेदे मालाविशेषनियमकथनम् । अथ पुर-
स्कारविधिकथनम् । तत्र स्थानादिनियमकथनम् । भक्ष्याभक्ष्यनियमकथनम् । शय्यादिनियम-
कथनम् । भुतलिपिविधिकथनम् । अथ घण्टणकालीन-पुरस्कारविधिकथनम् । मन्त्राणां दश-
संस्कारविधिकथनम् । पुरस्कारप्रयोगकथनम् । अथ कलावतीदीक्षाविधिकथनम् । तत्र नव-
रत्नादिकथनम् । सर्वतोभद्रमण्डलविधिकथनम् । पञ्चाङ्गमण्डलविधिकथनम् । विलोचिनी-
मुद्राविधिकथनम् । मन्त्रसङ्केतकथनम् । अथ गणेशमन्त्रकथनम् । तस्य पूजाप्रयोगकथनम् ।
अथ चैरम्बगणेशमन्त्रकथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ हरिद्रागणेशमन्त्रकथनम् ।
अच्छिद्रागणेशमन्त्रकथनम् । अथ सूर्यमन्त्रकथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ मार्तण्डमन्त्र-
कथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ शिवमन्त्रकथनम् । तत्र पञ्चाक्षराष्टाक्षरादि-
मन्त्रकथनम् । सत्युद्भयमन्त्रकथनम् । दक्षिणाशुर्तिमन्त्रकथनम् । नीलकण्ठमन्त्रकथनम् ।
अर्धनारीश्वरमन्त्रकथनम् । चण्डेश्वरमन्त्रकथनम् । तुम्बुलमन्त्रकथनम् । चण्डोपशूलपाणि-
मन्त्रकथनम् । अथ विष्णुमन्त्रकथनम् । तस्य पूजादिविधिकथनम् । बाहुदेवमन्त्र-तत्-
पूजाविधिकथनम् । लक्ष्मीबाहुदेवमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । दधिवामनमन्त्र-तत्पूजा-
विधिकथनम् । इयपीवमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । ऋषिंश्चमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् ।
हरिहराक्षकमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । वराहमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । उक्तेषु मन्त्रेषु
प्रत्येकं काम्यविधिकथनम् । अथ शौक्ल्यमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । बालगोपालमन्त्रकथनम् ।
लक्ष्णमन्त्रविषये काम्यनैमित्तिकयोर्विधिकथनम् । वैष्णवानां द्वादशशुद्धिविवेचनम् । श्रीराम-
मन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । लक्ष्मणमन्त्रकथनम् । अथ दुर्गामन्त्रपूजाविधिकथनम् ।
महिषमर्दिहोमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । जयदुर्गामन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । शुक्लिनीमन्त्र-

तत्पूजाविधिकथनम् । वनदुर्गामन्त्र-तत्पूजाविधानकथनम् । कात्यायनीमन्त्र तत्पूजनविधि-
 कथनम् । अथ दशमहाविद्यामन्त्रविधिकथनम् । तत्र कालीमन्त्र तत्पूजादिविधिकथनम् ।
 विद्याकालीमन्त्र-तत्पूजनविधिकथनम् । श्मशानकालीमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । गुह्यकाली-
 मन्त्र तत्पूजाविधिकथनम् । एकजटाकालीमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । भद्रकालीमन्त्र-तत्-
 पूजाविधिकथनम् । महाकालीमन्त्र तत्पूजाविधिकथनम् । श्यामादिविषये काम्यविधिकथनम् ।
 अथ तारामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । अथ बालकसंस्कारविधिकथनम् । परमयोगिरहस्य-
 पुरस्चरणविधिकथनम् । परमयोगिवीरसाधनविधिकथनम् । अथ श्रवसाधनविधिकथनम् । अथ
 श्रीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । महाषोडशीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । खड्गा-
 वती मधुमती-मन्त्रादिविधिकथनम् । पञ्चमीविद्याविधिकथनम् । श्रीचक्रदर्शनदिफलकथनम् ।
 श्रीविद्यायाः काम्यादिविधिकथनम् । अथ भुवनेश्वरीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । अथ
 भैरवीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । तत्र सम्यत्प्रदाभैरवीमन्त्रविधिकथनम् । कौलेश-
 भैरवीमन्त्रादिविधिकथनम् । अघोरभैरवीमन्त्रादिविधिकथनम् । चैतन्यभैरवीमन्त्रादिकथनम् ।
 कामेश्वरीभैरवीमन्त्रादिकथनम् । षट्कूटाभैरवीमन्त्रादिकथनम् । नित्याभैरवीमन्त्रादिकथनम् ।
 रुद्रभैरवीमन्त्रादिकथनम् । भुवनेश्वरीमन्त्रादिकथनम् । तत्र तत्र काम्यविधिकथनम् । अथ
 प्रचण्डचण्डिकामन्त्रादिविधिकथनम् । हिममस्तामन्त्रादिविधिकथनम् । तत्र मन्त्रवासनामन्त्रार्थ-
 कथनम् । अथ धूमावतीमन्त्रादिकथनम् । अथ वगलासुखीमन्त्रादिविधिकथनम् । अथ
 मातङ्गीमन्त्रादिविधिकथनम् । अथ लक्ष्मीविद्यामन्त्रादिविधिकथनम् । महालक्ष्मीमन्त्रादिविधि-
 कथनम् । अथ बालाविद्यामन्त्रादिविधिकथनम् । अथ अन्नपूर्णांमन्त्रादिविधिकथनम् । अथ
 प्रकीर्णकमन्त्रादिविधिकथनम् । तत्र सरस्वतीविद्याविधिकथनम् । पारिजातसरस्वतीमन्त्रादि-
 विधिकथनम् । परज्योतिर्मन्त्रविधिकथनम् । अजपाराधनविधिकथनम् । त्वरिताविद्याविधि-
 कथनम् । त्रिपुटाविद्याविधिकथनम् । अश्वारोहणमन्त्रकथनम् । पद्मावतीमन्त्रकथनम् । नित्या-
 मन्त्रकथनम् । आपटुद्वारवटुकमन्त्रकथनम् । चित्रपालमन्त्रकथनम् । इन्द्रमन्त्रकथनम् । चन्द्र-
 मन्त्रकथनम् । गायत्रीमन्त्रकथनम् । धनदामन्त्रकथनम् । विशालाक्षीमन्त्रकथनम् । गौरी-
 मन्त्रकथनम् । ब्रह्मश्रीमन्त्रकथनम् । हनूमत्कल्पकथनम् । आर्द्रपट्टीमन्त्रकथनम् । श्मशान-
 भैरवीमन्त्रकथनम् । ज्वालामालिनीमन्त्रकथनम् । निगडविमोक्षणमन्त्रकथनम् । त्र्यम्बकमन्त्र-
 कथनम् । मृत्युञ्जयविद्याकथनम् । अथ आकर्षणविधिकथनम् । विद्वेषणविधिकथनम् । उच्चाटन-
 विधिकथनम् । सुखप्रसवमन्त्रकथनम् । अदर्शनप्रकारकथनम् । योगिनीसाधनविधिकथनम् ।
 उच्छिष्टचाण्डालिनीमन्त्रकथनम् । कर्णपिशाचीमन्त्रकथनम् । मञ्जुघोषमन्त्रकथनम् । तारिणी-
 मन्त्रकथनम् । अथ सारस्वतकल्पकथनम् । कात्यायनीकल्पकथनम् । अथ षट्कर्म्मविधिकथनम् ।
 अथ जपादौ मालानियमकथनम् । तत्र अङ्गुलिनियमकथनम् । अथ सेतुनिरूपणम् । मन्त्र-

भिन्नापायकथनम् । मन्त्रसिद्धिलक्षणकथनम् । मन्त्राणां शापोदारादिविधिकथनम् । चतुः-
 षष्ट्युपचारनियमकथनम् । तन्मन्त्रादिकथनम् । वद्राक्षमाद्यात्मकथनम् । मुद्राप्रकारादिकथनम् ।
 शान्त्युदकस्नानविधिकथनम् । निप्रहास्युपायकथनम् । वेताल्लादिसिद्धिकथनम् । अथ हागलादि-
 बल्लिनिरूपणम् । वीरभावकथनम् । पशुभावकथनम् । परमयोगिनां कुलाचारकथनम् । महा-
 चीनचक्रकथनम् । समयाचारविधिकथनम् । तत्र कुलवारादिनिरूपणम् । शिवावल्लिविधि-
 कथनम् । कुलवृत्तक्रमकथनम् । अवधूतयतिरिक्तानां गृहस्थादीनां पराङ्मनानिषेधकथनम् ।
 कलौ द्वितीयागादिनिषेधकथनम् । वीराणां पुरस्सरविधिकथनम् । कुमारीनिरूपणादिकम् ।
 योगप्रक्रियाकथनम् । तत्र आश्वनादिनिरूपणम् । योगविशेषेण मोक्षप्राप्तिकथनम् । इति शम् ।

No. 139. तन्त्रप्रदीपः, By जगन्नाथः. Substance, country-made paper, 17×7 inches. Folia, 75. Lines, 13 on a page. Extent, 4,509 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1735. Place of deposit, Kāñihālī, Mayamanāipha, Paṇḍita Visvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ।

तत्र प्रथमं दीक्षां विना जपस्य दुष्टत्वात् सा निरूप्यते ।
 प्रथम्यं त्रिपुरां देवीं संसारार्णवतारिणीं ।
 तन्त्रप्रदीपं तनुते जगन्नाथो द्विजोत्तमः ॥
 दिव्यं ज्ञानं यतो दद्यात् कुर्व्यात् पापस्य संक्षयम् ।
 तस्मात् दीचेति संप्रोक्ता मुनिभिस्तन्त्रवेदिभिः ॥
 मननं विश्वविज्ञानं वाणं संसारबन्धनात् ।
 यतः करोति संसिद्धिं मन्त्र इत्युच्यते बुधैः ॥ इत्यादि ।

End.

गगने पवने प्राप्ते ध्वनित्युच्यते मन्त्रान् ।
 षण्मादीनां प्रवाद्यानां सिद्धिस्तस्य न दूरतः ॥
 प्राणायामेन युक्तेन सर्व्वरोगक्षयो भवेत् ।
 शृङ्गि ध्यात्वा गुर्व भक्त्या तन्त्राणां सारमेव च ।
 विलोच्य श्रीजगन्नाथशकार तन्त्रदीपकम् ॥
 जयानीः काश्चियानेन (?) जगन्नाथेन धीमता ।
 नास्मा तन्त्रप्रदीपोऽयमकारि ब्राह्मणजया ॥

Colophon. इति श्रीजगन्नाथचक्रवर्त्तिविरचिते तन्त्रप्रदीपे नवमः परिच्छेदः ।
शकाब्दाः १७२५ ।

विषयः । मन्त्रदीक्षाशब्दार्थानुत्पत्तिमुखेन दीक्षादेः फलनिरूपणम् । गुरुलक्षण—शिष्यल-
क्षणानिर्निरूपणम् । दीक्षाकालादिनिरूपणम् । दीक्षाप्रयोगादिनिरूपणम् । पुरस्सरण—ग्रहण-
पुरस्सरणादिनिरूपणम् । रामविष्णुसूर्यादीनां मन्त्रादिनिरूपणम् । तेषां स्तवकवचादिनिरू-
पणम् । यन्त्रसंस्कारनिरूपणम् । नित्यहोमादिविधिकथनम् । कुण्डादिनिरूपणम् ।

No. 140. तन्त्ररत्नं वा कुलरहस्यं, By आनन्दानन्दनाथः. Substance,
country-made paper, 12×3 inches. Folia, 34. Lines, 8 on a page.
Extent, 850 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Dhākā, Vikrampur, Mājparā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, old.
Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो महादेवाय ।

नमामि देवीं कुलवर्णगम्यां कुलाङ्गनावेवितपादपद्मां ।

कुलाम्बुतादानविधानदक्षामालोलघूर्णायतनेवपद्मां ॥

कुलागमज्ञं कुलतत्त्वचिन्तं विचारशीलं परिवर्ज्जनज्ञम् ।

श्रीचक्रपूजादिविधानदत्तं नमामि भक्त्या गुरुमीशरूपम् ॥

आनन्दानन्दनाथेन सद्ब्रह्मज्ञानन्दस्त्रुनना ।

इदं कुलरहस्याख्यं तन्त्ररत्नं विधीयते ॥

ब्रह्मणि तन्त्राणि विलोक्य यत्नतः

श्रीचक्रपूजाविधिरेव लिख्यते ।

एवं समासाद्य भवाङ्गिनावे

प्रयान्ति पारं किल कौलिकेन्द्राः ॥

अथ कुलोपनिषत् । अथातो धर्माजिज्ञासा । इत्यादि ।

End.

तथा स्वच्छन्दमादेश्वरेऽपि ।

अङ्गुष्ठानामिकायोगाद्दामहस्तेन तर्पयेत् ।

अङ्गुष्ठतर्ज्जनीयोगादक्षेण पुण्यपातनम् ॥

अङ्गुष्ठो भैरवो देवो अनामा चण्डिकापरा ।

अनयोर्योगतो द्रव्यं केवलं परमास्तसम् ॥

भासमात्रं द्वितीयं द्रव्यमभ्ये विनिश्चितम् ॥

Colophon.

इत्यन्तं समाप्तम् ।

नत्वा भवानीचरणारविन्दं भक्त्या हृदिस्थं सुखदं नराणाम् ।

रवेर्दिने कर्कटगे च भानौ लिलेख रत्नं द्विजराजदेवः ॥

विषयः । कौलिकोपनिषत्सारकथनम् । कौलिकस्वरूपादिकथनम् । आत्मरहस्यकथनम् । कौलप्रतिष्ठाकथनम् । तत्र शक्तिप्राधान्यकथनम् । कौलिकेश्वरलक्षणादिकथनम् । कौलिकेन्द्र-लक्षणादिकथनम् । पञ्चमकारविधिः । शक्तिभेदनिरूपणम् । गुरुशिष्ययोर्लक्षणादिकथनम् । कौलदौष्टाविधिः । चक्रपूजाविधिः । शक्त्यानां लक्षणादिकथनम् । आचार्यलक्षणादिकथनम् । द्रव्योत्पत्तिविधिः । देशभेदे द्रव्यविशेषविधानकथनम् । मांसविवेचनम् । बलिदानविधिः । विजयापह्नविधिः । कुलस्त्रीकृत्यनिरूपणम् । पात्रपरिमाणादिकथनम् । कलसादिनियम-कथनम् । आनन्दभैरवीपूजाविधिः । मुद्रादिशोधनविधिः । श्यामादिविद्यायाः कुक्ष्यापनादि-विधिः । तन्त्रगुह्यविधिः । तर्पणादिविधिश्च । इति ॥

No 141. तर्कप्रदीपः, By रामहरिः. Substance, country-made paper, 18x3½ inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 188 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Paṇḍita Haraprasād Ṣāstrī. Appearance old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

यस्याः पादनखेन्दुरङ्गततमः संहारयत्यज्ञता-
ध्वानां तद्गतचेतसां विषयिणां तद्दृढयत्यन्तरम् ।
तस्याः पादसरोरुहं परिणमन्तर्कप्रदीपाढ्यं
ग्रन्थं रामहरिर्दिजो बितनुते श्रीमान् सतां सम्मुदे ॥
गीतमानां मते तत्र पदार्थाः षोडशैव हि ।
सप्रमाणः प्रमेयोऽयं संशयः सप्रयोजनः ॥ इत्यादि ।

End.

संमर्शभाव एवात्र त्रिविधः परिकीर्तितः ।
प्रागभावस्तथा ध्वंसोऽप्यत्यन्ताभाव एव च ॥
यस्य नाशः समुत्पन्ने प्रतियोगिनि जायते ।
प्रागभावः स विज्ञेयो ध्वंसो ध्वंसविवर्जितः ।
नित्याभावस्तु विज्ञेयोऽत्यन्ताभाव एव सः ॥
अत्यन्ताभाव एवाधौ नित्यप्रतियोगिकः ।

× × × × × ॥

Colophon. इति तर्कप्रदीपे पदार्थनिर्णयो नाम पञ्चमव्योतिः ॥ ॐ ॥

विषयः । न्यायसम्मतानां षोडशपदार्थानामेकैकशो निरूपणम् ।

No. 142. तर्कभाषाभावार्थदीपिका, By गौरौकान्तभट्टाचार्य . Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 5$ inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent, 876 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Roşadi vid Veltali, District, Dhākā, Paṇḍita Rāsamohana Sārbba-bhauma. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

ॐ तत्सदेभिः प्रतिपादिताय

नित्याखिलेच्छाकृतिधीयुताय ।

लौलाघनश्यामकलेवराय

नमोऽस्तु तस्मै जगदीश्वराय ॥

उज्ज्वला तर्कभाषायामियं भावार्थदीपिका ।

भट्टाचार्येण घोरिण गौरौकान्तेन तन्यते ॥

मातर्भारति हे शिरोमणिवचोव्याख्यानसत्कौशलेः

साहङ्कारतयैव केशयकृतिव्याख्यासु किं लज्जसे ।

कर्पूरप्रचुरोत्तमस्तु खदिरयुक्त

... .. का नाम क्षतिः ॥

इह खलु प्रेक्षावन्तो ग्रन्थाभिधेयप्रयोजनमनुसम्भानं प्रतीत्यैव तदध्ययनादौ प्रवर्तन्ते । तदुक्तसिद्धार्थं सिद्धसम्बन्धं श्रोतुं श्रोता प्रवर्तते । शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः सम्बन्धः सप्रयोजन इत्यतः प्रारिक्षितग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्तये प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धान् दर्शयन् शिष्यावधानाय तर्कभाषाप्रकाशनं प्रतिजानीते । बालोऽपीति । बाल इव बालः प्रकृतशास्त्रपरिभाषानभिज्ञ इत्यर्थः । अग्निमानवक इतिवत् गौणप्रयोगः अलसः दुरुद्धभाष्यग्रन्थादिबोधानुकूलभावार्थबहुतरव्याख्या सामर्थ्यविकलः एवम्भूतोऽपि सन् यो जनोऽल्पेन श्रुतेनाध्ययनेन न्यायः प्रतिज्ञाद्वैतद्वारणोपनयनिगमनात् पञ्चावयवसमुदायः तत्सम्बन्धीति न्यायः नीयन्ते निर्णयित्वा अर्था अनेनेति श्रुत्यन्या शस्त्रे तर्कविद्यायामिति यावत् । इत्यादि ।

End.

निमित्तत्वमिति तान्त्रिकव्यवहारात् असमवायिकारणभेदघटितत्वात् निमित्त-
कारणस्येति यावत् सत्यं किन्तु सामान्यसमवायिकारणलक्षणमिदं अतएव
कुलालानुरूप ... संयोगादेरपि लक्ष्यत्वमेव तेषामपि घटककुलालसंयोगादि-
रूपसंयोगजन्ययोगासमवायिकारणत्वात् । एवमवयवागमादेरपि अवयवासम-
वायिकारणत्वात् । परन्तु ज्ञानादृष्टादेरात्मविशिष्टगुणस्य किञ्चित् कार्यम् ।
इत्यादि ।

Colophon.

खण्डितशेषत्वात् परिसमाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ॥

विषयः । केशवमिश्रकृततर्कभाषाया व्याख्यानम् । दूषितस्थानेन प्रत्यकारेण तत्रभवान्
शिरोमणिः केशवमिश्रश्च ॥

No. 143. तर्कसंग्रहचन्द्रिका . Substance, country-made paper, 18×2
inches. Folia, 54. Lines, 8 on a page. Extent, 2,592 ślokaś. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupur viā Vāṅkūrā, Ārī
Rūprām Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

(खण्डितत्वात् प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन श्लोकीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम्)
विशेषणं द्विविधं भिन्नमभिन्नश्चेति भिन्नं यथा घटस्य घटत्वं अभिन्नं यथा
घटस्य घट एव । घटस्य घटत्वं यथा ज्ञायमानं तस्य व्यावर्तकं तथा घटो-
ऽपि घटत्वेन ज्ञायमानः । इत्यादि ।

End.

वेदवाक्यजा बुद्धिः स्रज्वापि स्रज्वाक्यजापि प्रमा यथा कर्तुर्वेदकर्तुर्महेश्वर-
स्याप्रत्वात् तद्वृत्तिजन्यत्वादित्यर्थः । लौकिकं वाक्यं यदनाप्तोक्तं तदप्रमाणं
तज्जनितबुद्धिरप्यप्रमा । बुद्धिप्रकरणमुपसंहरति निरूपितेति
... .. ॥

Colophon.

इति तर्कसंग्रहचन्द्रिकायां प्रमाणप्रकरणं समाप्तम् ॥ अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । आग्रावाक्याद्यैनां निरूपणादिमुखेन पदार्थोद्देशादिनिरूपणम् । इत्यल्लक्षणादि-
निरूपणम् । मुखल्लक्षणादिनिरूपणम् । अनुमानादिनिरूपणम् । उपमानादिनिरूपणम् ।
शब्दादिनिरूपणम् । प्रमाणादिनिरूपणम् ॥

No. 144. ताजिकसारः, By केशवभट्टः. Substance, country-made paper, 17 × 1 inches. Folia, 54. Lines, 4 on a page. Extent, 1,013 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikrampur, Bayārāgādi, Paṇḍita Rāmasundara Vidyāratna. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणपतये ।

श्रीरामस्य पदारविन्दयुगलं नत्वाथ वागीश्वरं
 हेरम्बं तपनादिकं यद्गुरुं रद्रं यशोदासुतम् ।
 वक्ष्ये ताजिकसारमल्पमुगमं रम्यं सुबोधप्रदं
 नानाताजिकतो विलोक्य रचितं देवज्ञदर्पप्रदम् ॥
 यत्पूर्वार्जितमात्मदेहजनितं देवं शुभं वाशुभं
 तत्सर्वं हि विपाकमेति नियते वर्षादिके निश्चितम् ।
 सर्वैः सम्यक्तमत्र जन्मनि परं जन्तोः स्फुटं स्मरिभि-
 क्कस्मात् तत्परिचिन्त्य वर्षचरितं वक्ष्ये फलं मूर्तिमत् ॥
 यातो वर्षगणो हि जन्मसमयात् स्थाप्यस्तुर्द्धा क्रमात्
 पञ्चाङ्गाग्निभिरिन्द्रियेन्दुभिरनारामैः खरामैर्हतः ।
 जन्माहर्गणनाडिका + न युतः खादिष्टवर्षादिको
 यातोऽ + दिचयः स यो + निदिने यदुग्रन्तः साधितः ॥ (?)
 इत्यादि ।

End.

लग्नेशं शपतीमिथस्तनुनरेट स्वाय्य × पोषीतयोः
 सौख्यं सेन्दुहगिन्दुहग् युतिरिहोष्यस्यौ च दृष्टौ तथा ।
 देहस्वामिषु सौख्यदौ च विपरीतौ भावदुष्टप्रदा
 + + + गुणैः प्रकल्प + + तो मासेऽत्र वेद्यं फलम् ॥ (?)

Colophon.

इति केशवभट्टविरचितताजिकोक्तवर्षफलपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । जातकनिरूपणम् ॥

No. 145. तान्त्रिकयात्रापद्धतिः. Substance, country-made paper, 17 × 3½ inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 45 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, District, Tripurā. Paṇḍita Rājacandra Sārbbabhauma. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

पाश्वती परमा धन्या सदा शङ्करवक्त्रभा ।

उवाच नीलकण्ठं तं भक्त्या गद्गदया गिरा ॥

शृणु देव जगन्नाथ विशेषमेव शङ्कर ।

प्रमाणं ज्योतिषे ग्रन्थे यात्रायां बड्कण्डकम् ॥ इत्यादि ।

End.

पठित्वा च इमं स्त्रीकं गृहीत्वा रक्तचन्दनम् ।

प्रदेशिन्या जग क्षिपेदुत्तरपश्चिमे ॥

Colophon.

इति तान्त्रिकयात्रापद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । येषु येषु दिवसेषु नास्ति यात्राविधिक्षेपः तेषु दिवसेषु केन केन तन्त्रोक्तविधिना यात्रा शुभा भवेदिति निरूपणम् ।

No. 146. तारातन्त्रम् . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 5 on a page. Extent, 180 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñṭhālpārā viā Naihāṭī, Paṇḍita Rāmatārāṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse, Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो भगवत्यै ।

कैलासशिखरे रम्ये देवदेवं महेश्वरम् ।

पद्मं भैरवी देवी शयनीये सुखोपिता ॥

पुरा यो कथितो बुद्धवशिष्ठो कुलभैरवो ।

केन मन्त्रेण देवेश सिद्धो तो वद मे प्रभो ॥

इति श्रुतः स देवेशो भैरवो वाक्यमब्रवीत् ॥

श्रीभैरव उवाच ।

स एव परमो देवो बुद्धरूपो जनार्दनः ।

उपतारामहामन्त्रं पञ्चार्णं परिजण्य च ॥

छट्पादि-कर्मकर्ता च सज्जरासरतां ययौ ।

वशिष्ठोऽप्येनमाराध्य नक्षत्रलोकमागतः ॥ इत्यादि ।

End.

तारातन्त्रं चीनतन्त्रं कालीतन्त्रं गुह्यतन्त्रम् ।

सम्बद्धा गोपनायैव शक्तिं वक्षःछलेऽर्पयेत् ॥

देयं शिष्याय शान्ताय साधकाय मन्त्रात्मने ।

विलासिने स्वतन्त्राय गुह्यतन्त्राय सुव्रते ॥

अन्यत् यत् तत्सर्वं गुह्यवक्तव्यम् ।

विरुद्धवेदादेऽपि श्रुतं नात्र संशयः ॥

Colophon. इति भैरवभैरवीसम्वादे तारातन्त्रं समाप्तम् ॥

विषयः । बुद्धदेवाचरितप्रातःकृत्यादिनिरूपणम् । निविधपूजासु मानसिकयान्तिकपूजा-
विधिनिरूपणम् । कुलाचारादिनिरूपणम् । पुरस्सरणनिरूपणम् ।

No. 147. तारापूजापद्धतिः . (ताराभक्तिसुधारणवीया) Substance,
palm-leaves, 20×2 inches. Folia, 36. Lines, 3 on a page. Extent, 492
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1631. Place of deposit, Mayaman-
simha, Çerpür, Bābu Haracandra Caudhuri. Appearance, old. Prose.
Incorrect.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ॥ अथ तारापूजा । × × × ज्ञाताज्ञातस्वपापं स्मरन्
त्रिवारमुच्चार्य ।

देवि त्वं प्राकृतं कर्म पापाक्रान्तमभून्मम ।

तन्निःसारय चित्तान्ते पापं फट् फट् स्वाहा ॥ इत्यादि ।

End. निष्कालं शिरसि धत्वा मूलेन च पादोदकं मुक्त्वा भक्त्यभ्यो नैवेद्यादिकं
दत्त्वा स्वयमपि सुहृद्भ्यान्वैः सार्द्धं मुक्त्वा स्वात्मानं देवीरूपं ध्यात्वा यथासुखं
किञ्चित्कालं विहरेत् ॥

Colophon. इति ताराभक्तिसुधारणवे पूजापद्धतिः समाप्ता ॥ शकाब्दाः । १६११ ।

विषयः । तारादेव्याः पूजाविधिः प्रयोगश्च ।

No. 148. ताराहस्यम्, By ब्रह्मानन्दः . Substance, country-made paper,
12×4 inches. Folia, 80. Lines, 8 on a page. Extent, 1,440 çlokas.
Character, Bengali. Date, Sk. 1735. Place of deposit, Mayamansimha,
Nahātā, Paṇḍita Kāçīçvara Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse.
Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तारिणे ।

तारां सारतरां त्रिलोकजननीं सर्वार्थसिद्धिप्रदां

सर्वपाप्मां शमदां सदाशिवमयीं देवैः सदा वन्दिताम् ।

नत्वा राजेघरोजे (?) सकलगुणमयीं तद्रहस्यं तनोति
ब्रह्मानन्दस्तनुभवस्तुतः साधकानां हिताय ॥ इत्यादि ।

End.

पञ्चरश्मिमयं मन्त्रं क्रमदीक्षापदं ततः ।

मदीयब्रह्मरक्षार्थं कुलाचारार्थमेव च ।

साङ्गत्यं मद्बचो बुद्ध्या गोपयित्वा तु साधयेत् ॥

यचासौ कमला छताङ्गलिपरा वीणाधरा शारदा

तारावाक्यमनुस्मरन् प्रियतमसोमावचः कारणम् ।

+ + + +

+ + + + ॥

Colophon.

इति श्रीब्रह्मानन्द-परमहंस-परिव्राजकावधूतविरचितं तारारहस्यं समाप्तम् ।

शक १७२५ ॥

विषयः । प्रातःकृत्य-सन्ध्याकृत्यमन्त्रोद्गारादीनां निरूपणम् । शिवलिङ्गपूजादिनिरूपणम् ।
पूजाशोभादिनिरूपणम् । तत्त्वादिरहस्यनिरूपणम् । पुरस्चरणादिनिरूपणम् । एकजटास्तोत्र-
कवचादिकथनम् ।

No. 149. तारिण्यष्टकम्, By रामजय. Substance, country-made paper, 17 × 2½ inches. Folia, 1. Lines, 6 on a page. Extent, 19½ ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Paṇḍita Candra-kānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमस्तारिणे ।

चण्डमुण्डमुण्डरक्तपानतोषकारिणी

मा कुर्वन् नाम मातराण्य दैत्यनाशिनी ।

मय्यमद्यभीतिदानमत्र ते च किं फलं

किङ्करे च तारिणीति मा कुर्वन् निष्फलम् ॥ १ ॥

घोरवैरिनाशचेष्टया च सर्वैरक्षिणी

धर्मवर्तादर्शनेन सर्वपापनाशिनी ।

आचरे च भैरवीति नाम ते च भीरकं

किङ्करे च तारिणीति मा कुर्वन् निष्फलम् ॥ २ ॥ इत्यादि ।

End.

ब्रह्मरक्ष रोगशोकभीतिनाशकारिणी

तत्त्वार्थं न मे भवानि दुर्गंतोषनाशिनी ।

त्वद्यामधीति नाम मे कथञ्च निर्देयं
 किङ्करे च तारिणीति मा कुण्डल निष्कलम् ॥ ८ ॥
 तारिण्यष्टकमेतदिह यो भक्त्या पठेत् प्रत्यहं
 स श्रीरामजयेन रचितं विप्रेण दुःखापहम् ।
 संसारे स पुनर्न पतितो लोको भवेत् सागरे
 तस्याभीष्टसमस्तमिह वै मोक्षञ्च पारत्रिकम् ॥ ९ ॥

विषयः । स्तोत्रयानेन तारिण्या माहात्म्यादिकीर्तनम् ।

No. 150. तिथितत्त्वटीका, By काशीनाथतर्कालङ्कारः. Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 33. Lines, 8 on a page. Extent, 1,155 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pharidpur, Nāḍiyā. Paṇḍita Çaçibhuṣaṇa Smṛitiratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो रघुनन्दनाय ।

काशीनाथं प्रणम्याथ श्रीकाशीनाथधीमता ।
 क्रियते तिथितलीयकूटार्थस्य निरूपणम् ॥
 प्रणम्येति । प्रकर्षेण नलेत्यर्थः । नमस्कारश्च स्वापकर्षबोधकव्यापारः ।
 धालर्थतावच्छेदकफलञ्च स्वापकर्ष एव । रामस्य तद्वत्ताभावात् धालर्थता-
 वच्छेदकफलशालिलं न स्यात् । इत्यादि ।

End.

पर्णनरदाहस्तु तत्तिथौ कार्यः एवं पर्णनरदाहप्रयुक्तचिराचाशौचं व्यवहृत्य
 तदशौचान्ते दृषोत्सर्गादिकं आद्यश्राद्धञ्च कर्त्तव्यम् । एवं पर्णनरदाहं विना
 न तत्रायं नृत इत्यवधारणात् सपिण्डानां चिराचाशौचं मुख्यमरणानन्तरं
 सम्बन्धराभ्यन्तरेऽपि सपिण्डानां तद्विधानात् । पर्णनरदाहे चिराचाशौचन्तु
 सपिण्डमात्राणां इति श्रुलपाणिप्रभृतीनां मतं । चारलताटीकाद्वद्युत-
 चक्रवर्त्तिमतन्तु दाहकस्यैव चिराचाशौचं नान्येषामिति । अत्र द्वादशाब्दोत्तरं
 गमनतिथौ पर्णनरदाहे प्रतिभासे गमनसजातीयतिथौ प्रातिभासिकं कर्त्तव्य-
 मिति व्यवहारः पतितवत् कृष्णैकादश्यां अभावस्याद्याम्ना कार्यमित्यनेन यत्र
 तत्र द्वादशाब्दोत्तरतिथौ गमनतिथिं विनापि पर्णनरदाहः
 कार्यः । यत्र गमनतिथिरपि विस्मृता तत्राषाढाद्यन्यतममासीय कृष्णैका-
 दशीमभावस्याम्ना आदाय द्वादशाब्दगणनया तदुत्तरं कृष्णैकादशीममा-
 वस्याम्ना न्ततिथिं मला श्राद्धादिकं कार्यमिति ।

सामान्यकाण्डग्रहणं सदृशा प्रविष्टं
 नादिर्युतं सरभसिंहविहङ्गमानाम् ।
 वाक्पाठवं निजमवेक्ष्य बह्वप्रयत्ने-
 निबन्धमेव बुधा प्रयासः ॥ (?)
 सामान्यकाण्डं तिथितत्त्वखण्डं
 त्रय्याण्डमध्ये + + + + मूर्खे ।
 + + + + + कृतिनां प्रचण्डं
 शास्त्राप्रकाण्डं स्मृतिशास्त्रखण्डम् ॥

Colophon.

कर्कटाक्षरवेर्मानि खचन्द्रे गुणवासरे ।
 वदनादिमचन्द्रेण लिखिता पुस्तिका मया ॥
 डीकेयं तिथितत्त्वस्य सामान्यकाण्डकस्य + ।
 + + + +

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृततिथितत्त्वस्य व्याख्यानम् ॥ (सामान्यकाण्डपर्यन्तम्)

No. 151. तिथिनिर्णयः, By रमापतिशर्मा. Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{4}$ inches. Folia, 93. Lines, 5 on a page. Extent, 1,424 *śloka*s. Character, Bengali. Date, Sk. 1633. Place of deposit, Dhākā Hādiyā, viśā Vaidyervāzār, Çriyukta Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं श्रीरमापतिशर्माणा ।

क्रियते निर्णयस्तिथेर्बालानां शुद्धबुद्धये ॥

तत्र प्रायशः सङ्कल्पानामेव कर्मणामारम्भकत्वात् आदौ स एव निरूप्यते ।
 कायवाङ्मनोभौ रचितं कर्म फलाय समर्थमिति श्रुत्या वयाणामङ्गलमुक्तम् ।
 तत्र केन रूपेण कर्म्याङ्गलमित्यवाह मनसा सङ्कल्पयति वाचा अभिलपति
 कर्मणा उपपादयतीति । सङ्कल्पयतीति अमुककामेन मया इदं कर्मव्य-
 मिति निश्चिनोति । वाचा वाक्येनाभिलपति मनसा निश्चितमर्थं तद्बोधक-
 पदैरभिधत्ते । कर्मणा कायवापारेण उपपादयति यथाविधि समापयती-
 त्यर्थः । सङ्कल्पयतीत्यादिषु विध्यर्थे लट् । ननु अमुककर्मार्थं करिष्ये इति

सङ्कल्पे कर्मपदेन साङ्गप्रधानमेव कर्मोच्यते । तथाच किञ्चिदपि अङ्गं सङ्कल्पात् प्रागनाचरणीयं करिष्ये इति प्रतिज्ञाबाधापत्तेः । अथ कर्त्तव्याधिवासरूपदेवतावाचनादौ का गतिः न च तत्राङ्गत्वमिति वाच्यं तस्य प्रधानोपकारकत्वाभावे स्वातन्त्र्येण फलवत्त्वाभावेन तत्करणस्य वैधर्ष्यापातात् उच्यते तत्राङ्गपदेन प्रधानप्रयोगान्तर्गतमङ्गमुच्यते । स्नानसन्ध्या-शिखाबन्धनादेर्न प्रधानान्तर्गतत्वं $\times \times$ विशिष्टशिखाबन्धनस्याशुविनाशित्वेनादृष्टद्वारा अङ्गत्वम् । पूर्वदिनकर्त्तव्यदेवतावाचनादिवारणाय प्रधानेत्यादि । प्रधानान्तर्गतत्वञ्च प्रधानकालकर्त्तव्यत्वेन वेदबोधितत्वम् । प्रधानकालस्य सङ्कल्पावधिकर्मसमाप्तिपर्यन्तो ग्राह्यः । न च शिखाबन्धनस्यादृष्टजनकत्वे तदपूर्वमेव प्रधानपूर्वसिद्धौ कर्मकाले मुक्तशिखस्यापि कर्म साङ्गं भवत्विति वाच्यं तदानीं शिखामोचनेन पूर्वापूर्वनाशात् । इत्यादि ।

End.

ॐ अद्याक्षयतृतीयायां गङ्गातीरे सर्वदानसर्वयज्ञसर्वतीर्थे सर्वतपोजन्य-फलसहस्रगुणफलप्राप्तिं स्वर्यकोटिप्रतीकाशदिव्यस्त्रीकोटिसंयुतदिव्यरत्न..... विचित्रवज्रविमान काक्षयकालव्यापि-स्वपितृगणसहित-स्वक्रीडन-दातव्यग्रामभूष वज्रभोगोपभोगपूर्वकयोगि-कुलजन्माणिमादिगुणयुक्त परमब्रह्मलोककाम इमं ग्रामं विष्णुदेवममित्यादि
... .. तथाच ब्राह्मे ।

सर्वदानानि नियमा यमाद्यैव तपांसि च ।

यज्ञो दानं तथा जप्यं श्राद्धं च सुरपूजनम् ।

गङ्गायान्तु कृतं पापं कोटिकोटिगुणं भवेत् ॥

Colophon.

इति श्रीरामपतिसिद्धान्तविरचितं दानाधिकार $\times \times$ समाप्तम् ॥

रामविष्णुचन्द्रमते च शके

नला भवानीचरणारविन्दम् ।

आषाढमासस्य सितानवम्या-

मलेखि यत्ना शर्मा ॥

श्रीकृष्णाय नमः ।

भग्नपृष्ठकटीघ्रीव रघोमुखः ।

यत्नेन लिखिता चेयं पुत्रवत् परिपालयेत् ॥

श्रीमद्गुरवे नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ सरस्वत्ये नमः ॥

विधयः । सङ्कल्पनिरूपणम् । मलमासनिरूपणम् । वैदिककर्मसु मासोल्लेखविधानम् । उपवासविधिः । सन्ध्याविधिः । निषेधपर्युदासविवेचनम् । विकल्पविवेचनम् । युग्मादिविवेचनम् । मायाङ्गादिकालनिर्णयः । आपराह्निकत्राडकालकथनम् । निमित्तोल्लेखे विधिनिरूपणम् । जन्मतिथिव्यवस्थानिर्णयः । शुद्धस्नानुपनोतस्य च पौराणिकमन्त्रपाठनिषेधकथनम् । प्रतिपदादितिथिनिरूपणम् । तत्र कुम्भाष्ठादिभक्षणनिषेधकथनम् । अथ द्वितीयानिरूपणम् । तत्र रघुद्वितीयायां चाष्टद्वितीयायाश्च निर्णयः । अथ तृतीयानिरूपणम् । अथ चतुर्थीनिरूपणम् । तत्र महचन्द्रनिरूपणम् । अथ पक्षमीनिरूपणम् । तत्र नागपक्षमी-त्रौपक्षमीनिर्णयः । अथ षष्ठीनिरूपणम् । तत्र शरणषष्ठी-स्कन्दषष्ठीनिरूपणम् । एवं सप्तम्यादितिथीनां तत्तत्तिथिविशेषतानाञ्च निर्णयः । अथ यजमानस्याशौचे पुरोहितेनैव तत्कार्यमिति व्यवस्थादिनिरूपणम् । आबोधनान् दक्षिणान्तपर्यन्तं दुर्गोत्सवे तत्तत्तिथिकर्तव्यादिनिर्णयः । अथ मत्स्यादित्यागफलकथनम् । हरिश्चयनव्यवस्थाकथनम् । अघोरचतुर्दश्यादिव्रतनिर्णयः । कालिकापूजाशिवरात्रिव्यवस्थाकथनम् । कोजागरतृत्यकथनम् । दोलयात्राव्यवस्थाकथनम् । रविसंक्रमण-रात्रिसंक्रमण-सन्ध्यासंक्रमणानां निर्णयः । संक्रमणे निषिद्धविहितोभयरूपकर्मणां निर्णयः । कार्तिकतृत्यनिरूपणम् । कार्तिकमाघादिमासे प्रातःस्नानविधिः । ग्रहणे पार्वणविधिक-त्राडविधिकथनम् । अमावस्यातृत्यनिरूपणम् । अश्वयुक्छन्दापचत्राड-तिलतर्पण-उत्कादान-लक्ष्मीपूजादिकथनम् । अर्द्धोदययोगनिरूपणम् । मन्वन्तरानिरूपणम् । भूम्यादिदानाधिकार-कथनमेति ।

No. 152. तिथिविवेकः, By श्रूलपाणिः. Substance, country-made paper, 12x3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 168 śloka. Character, Bengali. Date, Sk. 1723. Place of deposit, Bhātpādā, Paṇḍita Rāmendra Nyāyavāgiṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ परमदेवतायै नमः ।

वचनद्वैधसंज्ञातसंग्रहच्छिदुरः सताम् ।

तनोतु मुदमत्युर्बेर्द्विषण्णतिथिनिर्णयः ।

प्रतिपदादितिथिविशेषविहितानां स्नानदानादिकर्मणामखण्डितयो निःसंग्रह-मनुष्ठानम् । यदा तु बुद्धिशास्त्रादिना दिनद्वयेऽपि तत्तत्तिथिप्राप्तिमादा कुत्र क्रियते इति संग्रहे कथं निर्णयः तत्र संवत्सरप्रदीपः ।

मा तिथिस्तद्विषयं यस्यामभ्युदितो रविः ।

तदा कर्माणि कुर्वीत श्रावणं न कारयम् । इत्यादि ।

End. अस्मिं गते चन्द्रे यथा वायुपुराणम् ।
 दिवारात्रौ व्रतं यच्च एकमेव तिथौ यथा ।
 तस्यासुभयगामिन्यामाचरेत्तु व्रतं व्रती ॥
 तेन प्रतिपद्युक्तापि द्वितीया कर्म्मार्थं दिवारात्रौ च लभ्यते तदा न युग्मा-
 दरः कार्यः । द्वितीया तृतीया युग्मदिने द्वितीयाकालस्याभावादित्यर्थः ॥

Colophon. इति साङ्गिहयान मन्त्रमन्त्रोपाध्याय-श्रीशूलपाणिर्विरचित-तिथिविवेकः
 समाप्तः ॥ शकाब्दाः । १७९२ ॥

विषयः । तिथिविशेषे कार्यविशेषाणां निरूपणम् । तिथिद्वयप्राप्तकर्म्मनिकराणां कर्त्तव्य-
 कालादिनिरूपणञ्च ।

No. 153. तीर्थतत्त्वं, By रघुनन्दनभट्टाचार्यः. Substance, country-made
 paper, 18×4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 432 ślokaś.
 Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vāḍari, Mayaman-
 simha, Paṇḍita Rāmakamala Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable.
 Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः कालिकायै ।
 प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमोक्षरम् ।
 स्मृतितत्त्वे तीर्थतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
 अथ यात्राविधिः । प्रथमं तीर्थयात्रा । पूर्वदिने संयतो भूत्वा यात्रादिने
 तीर्थयात्रानिमित्तकं बद्धसर्पिःसमन्वितं दृढिश्राद्धं विधाय पार्वणश्राद्धं कृत्वा
 गृह्णादुयात्रा कर्त्तव्या ॥ इत्यादि ।

End. ऋणमोचनं तीर्थं + + + + + यमुनाया उत्तरकूले ऋणमोचनस्नाने
 पिबृणमोचनपूर्वकास्तत्त्वप्राप्तिः फलम् । यत्र यत्र यद्युद्युफलमुद्दिष्टं तत्र
 तत्तत्फलकामः कर्म्मं कुर्यात् । ततः स्वदेशगमने सति यत्कर्त्तव्यं तत्प्रागेव
 लिखितमिति ॥

Colophon. इति वन्द्यघटीय-हरिहरभट्टाचार्यात्मज-श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं तीर्थ-
 प्रयोगतत्त्वं समाप्तम् ॥

विषयः । तीर्थयात्रादिनिरूपणसुखेन गयावाराणस्यादितीर्थकर्त्तव्यकर्म्मनिचयप्रयोगादि-
 निरूपणम् ॥

No. 154. तुलापुष्पदानपद्धतिः, By नारायणभट्टः. Substance, country-made paper, 10×6 inches. Folia, 35. Lines, 10 on a page. Extent, 1,102 çlokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Benares. Paṇḍita Bindhhyāṣṇariprasāda Dubē. Appearance, very old. Prose and verse. Correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

विश्वेशवाण्यो रघुनाथतानो

प्रबन्ध रामेश्वरभट्टसूनुः ।

नारायणभट्टसूनुते विचार्य

तुलामहादानविधिप्रयोगः ॥ इत्यादि ।

End. ततः पूतेमानेन तुलापुष्पदानेन परमेश्वरः प्रीयतामितीश्वर + + + +
मन्त्राग्निषो गृहीत्वा तान् सानुनयं विसृज्य + + + भुञ्जीतेति ।

Colophon. इति श्रीमहिद्वन्द्वकुटुमाशिक्ष-श्रीरामेश्वरभट्टसूत-नारायणभट्टकृता तुलापुष्प
दानपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । तुलापुष्पदाने विधिव्यवस्थादिकथनं तत्प्रयोगश्च ।

No. 155. त्रिकूटारहस्यम् । Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 65. Lines, 9 on a page. Extent, 2,100 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mājṇāḍā, Vikramapura, District Dhākā, Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीभैरवे नमः ।

अथ त्रिकूटारहस्यम् । तत्र सूर्य्यपद्मेषु पूजापद्धतिलिख्यते । स्मर्त्तादग्रे
विधिवत्साधकः खाला धरण्यां यन्त्रं सिन्दूरेण रक्तचन्दनेन वा विलिख्य स
यथा ।

विकोशं विन्दुमयुक्तमष्टकोणं महेश्वरि ।

हृत्तमहदक्षं देवि भूगृहेषोपशोभितम् ॥

इति विलिख्य आसनशुद्धिमाहकान्यासं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् ।

अथ सूर्य्यपद्मपूजामन्त्रस्य सदाशिवशक्तिः पंक्तिचन्द्रः श्रीभैरवी देवता
वाग्यवबीजं तार्त्ततीयशक्तिं कामराजकीलकं धर्मायकाममोक्षार्थं पूजायां
विनिर्दिष्टः । इत्यादि ।

NOTICES
OF
SANSKRIT MSS.

SECOND SERIES

BY
MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀD ÇĀSTRĪ, M.A.
Honorary Joint Philological Secretary, Asiatic Society of Bengal

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF
BENGAL.

VOLUME I, PART II.

CALCUTTA :

BAPTIST MISSION PRESS.

1898.

End.

सर्वधर्मेषु यद्धर्मं सर्वशस्त्रेषु यत्फलम् ।
 सर्ववेदेषु प्रोक्तेषु यत्फलं परिकीर्तितम् ॥
 तत्पुण्यं कोटिगुणितं स्रज्जम्बू लभेन्नरः ।
 श्रुत्वा भवेच्च बलवान् पुत्रवान् सर्वसम्पदः ॥
 देहान्ते परमं स्थानं यत् सुरैरपि दुर्लभम् ।
 स यास्यति न सन्देहः स्ववराजप्रकीर्तनात् ॥

Colophon.

इति त्रिकूटारहस्ये महात्रिपुरसुन्दरीसहस्रनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । (आदर्शोऽयमाद्यन्तर्हीन इति विज्ञेयम् ।) अत्र प्रथमं सूर्ययज्ञणकालीनपूजा-
 पद्धतिः । एवं चन्द्रोपरागे पूजाविधिः । भूमिकम्पादौ पूजाविधिः । अथ चैत्रमासादौ नव-
 रात्रपूजाविधिः । आश्विने नवरात्रपूजाविधिः । कन्यासंक्रान्तौ पूजाविधिः । अथ सप्तमनादि-
 विधिः । दीपदानविधिः । शक्तिपूजाविधिः । अथ श्रीविद्याया मन्त्रोद्धारविकथनम् । तद्वा-
 नादिकथनम् । त्रिकूटानिरूपणम् । तत्र पुरस्करणविधिः । कुलाचारविधिः । वामाचार-
 विधिः । कामेश्वरमन्त्रोद्धारविकथनम् । तस्य त्रिकूटोद्धारविधिः । त्रिकूटाया नित्यपूजा-
 विधिः । त्रिकूटागायत्रीकथनम् । अथ समयपूजानिरूपणम् । अथ पञ्चरत्नश्रीविद्याकथनम् ।
 अथ वज्रपञ्चरत्नकवचकथनम् । चिन्तामणिकवचकथनम् । जगन्मङ्गलकवचकथनम् । जगदीश-
 कवचकथनम् । कामिककवचकथनम् । अक्षरनामकवचकथनम् । विक्रमनामकवचकथनम् ।
 त्रैलोक्यभूषणनामकवचकथनम् । विरूपाक्षकवचकथनम् । सर्वार्थसाधकनामकवचकथनम् । सर्व-
 सिद्धिप्रदानकवचकथनम् । वैरिनाशनकवचकथनम् । विजयकवचकथनम् । विषापहकवच-
 कथनम् । शक्तिसाधनकवचकथनम् । त्रिकूटान्तस्थ स्रग्दहे संस्थापनफलकथनम् । अथ महा-
 शक्तिन्यासकथनम् । कामराजमन्त्रकथनम् । श्रीविद्यापूजापद्धतिः । तत्र उपहोमादिविधिः ।
 अथ काम्यहोमद्रव्यादिकथनम् । अथ श्रीचक्रमाहात्म्यादिकथनम् । पञ्चमीस्वराजकथनम् ।
 मकरन्दस्वराजकथनम् । श्रीचक्रसौभाग्यकवचकथनम् । त्रिपुरसुन्दरीसहस्रनामकथनञ्च ।

No. 156. त्रिपुरान्तकशिवपूजा । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 47 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihālī, District Mayamansingha, Pañḍita Jagaccandra Smṛtipañcānana. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । पार्वत्युवाच ।
 वद ईशान सर्वज्ञ सर्वतत्त्वविदांवर ।
 महारोगे महादुःखे महादारिद्र्यकृष्टे ॥

नानायाधिगते वापि नानापीडादिशङ्कटे ।

राज्यनाशे राजभये कारागारगते पुनः ॥

राजः गुप्ते च देवेश तथाच ग्रहपीडिते ।

केनोपायेन तं नाच मुच्यते वद शङ्कर ॥

End. सज्जाणि सितां कमले लभते नाच संशयः । (?)

सत्यं सत्यं मद्देशानि मम वाक्यं स्मृता न च ॥

Colophon. इति लिङ्गार्चनतन्त्रे त्रिपुरान्तकशिवपूजा समाप्ता ।

विषयः । त्रिपुरान्तकशिवपूजाविधिसूत्रप्रयोगश्च ।

No. 157. त्रिपुरासारसमुच्चयः. By भट्टनागः. Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent, 198 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṇṭhālpāḍā, Post office Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो भोक्तृभ्यै ।

प्रज्ञः प्राचीनवर्द्धिः प्रमुखसुरवरालीककोटीरकोटि-

स्तिष्ठस्यष्टेन्द्रनीलामलमपि मधुप ।

श्रीपादाभोजयुग्मं नखमुखविलसद्रग्मिकिञ्जल्कपुञ्जम्

सिञ्जन्मञ्जीरहंसीमुखरितमनिशं मङ्गलं वो भवान्याः ॥

भक्त्या गुरोर्भवपयोनिधिपारहेतून्

श्रीपादपद्मसङ्करेणुकणान् प्रणम्य ।

लम्बोदरस्य कथयामि गुरुपदिष्ट-

माराधनक्रममहं कुलनायिकायाः ॥

End. उर्वीभूतशिरोरुजानुवरयोमुक्तांश्च भीमाकृतौन्

भौतीयेन निशाकराडंसहितेनाभ्यर्चयेत् साधकः ।

प्रियङ्गुश्यामाङ्गं परिकल्पितपाणिं मणिमयो-

जस्रचूडापीडं द्विरद्वयसाधिष्ठिततनुम् ॥ ० ॥

Colophon. इति भट्टनागविरचिते त्रिपुरासारसमुच्चयेऽष्टमः पटलः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं त्रिपुरोत्थितनिरूपणम् । ततो न्यासादिनिरूपणम् । नाड्यादि-
निरूपणम् । नाड्यादिस्थितिनिरूपणम् । त्रैपुरयन्त्रादिनिरूपणश्चेति ।

No. 158. दक्षिणकालिकास्तवः । Substance, country-made paper, 13×1 inches. Folia, 2. Lines, 2 on a page. Extent, 12 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa, District Tripurā. Bābu Kedāranātha Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

अथ श्यामास्तवः ।

महामेघप्रभां घोरां वालार्कलोचनत्रयाम् ।

दृमुण्डमालिनीं वन्दे देवीं दक्षिणकालिकाम् ॥ इत्यादि ।

End.

मुनीन्द्रैः पूजितामाद्यां सर्व्वदेवैर्नमस्कृताम् ।

सर्व्वाशापूरणीं वन्दे देवीं दक्षिणकालिकाम् ॥

इति स्तौत्रं पठेत् यो हि सर्व्ववाञ्छाफलप्रदाम् ।

तस्य गेहे रमेज्जक्षीः सर्व्वत्र विजयी भवेत् ॥

Colophon.

इत्येकवीरकल्पे दक्षिणकालिकास्तवः समाप्तः ।

No. 159. दक्षिणकालिकास्वरूपाख्यस्तोत्रराजपञ्चाचारटीका । Substance, country-made paper, 11×3½ inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent, 500 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1781. Place of deposit. Bhātpāḍā 24-Parganas, Paṇḍita Rāmendra Nyāyavāgīṇa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ॥

कालीं कालहारां परात्यरतरां विश्वम्भरां श्रीधरां

पूर्णानन्दपरां पराभयकरां ब्रह्माण्डभाण्डोदराम् ।

कालीनाथहृदम्बुजासनकरां स्वर्गापवर्गप्रदां

चन्द्रार्काम्बिविनिन्द्यदीपनधरां सर्व्वाश्रयामाश्रये ॥

प्रणम्य जगदीशानं कृष्णनाथं शिवं गुरुम् ।

टीकेयं सुखबोधाय सदम्बुधेन तन्यते ॥

अथ श्रीदक्षिणकालिकायाः परमकारुणिक-श्रीमन्महाकालविरचित-कर्पूर-
मित्यादिस्वरूपाख्यस्तोत्रस्य वामाचारविरचित-नानाव्याख्यासत्त्वेऽपि दिव्यवीर-
मयो भावः कलौ नास्ति कदाचन । इत्यादि ।

End. एवं स केलिकलया खेलया प्रतिजनुः प्रतिजन्मनि भक्तो भवति । स च चिरं चिरकालं जीवन्मुक्तो भवति । एतत् श्लोकद्वयलब्धं यत् यत् फलं तत्तु साधकस्योत्तरोत्तरनिष्ठामेदेनोत्तरोत्तरं बोद्धव्यमिति तात्पर्यार्थः ॥

Colophon. इति श्रीमन्महाकालविरचित-श्रीमदक्षिकालिकाखरूपाख्यसौत्रराजपञ्चाचारविहितटीका समाप्ता ॥ ० ॥ शकाब्दाः । १७८१ ।

विषयः । कर्पूरादिस्तोचनान्मा प्रसिद्धस्य कालिकाखरूपाख्यसौत्रस्य पञ्चाचारविहिता व्याख्या ॥

No. 160. दत्तकतत्त्वनिर्णयः. By हरिनाथमिश्रः. Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent, 234 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varasikurā, District Mayamansingha, Paṇḍita Jayanātha Tarkālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

सशिवस्य शिवस्य शिवस्य पदं

पदमस्तमस्तनशक्तपदम् ।

प्रणिपत्य विगत्य विशेषपद-

न्वनपत्यमपत्यविशेषविधिम् ॥

वक्तुं श्रीहरिनाथशर्म्माण इह ग्रन्थे प्रवृत्तिः सता-

मामोदाय विज्ञाय मत्सरमिदं श्रोष्यन्निघोरायत । (?)

ग्रन्थं दत्तकतत्त्वनिर्णयमिमं शुद्धिः सुलक्ष्या तथा

गान्धेयस्य धनञ्जयेन विदिता शुद्धिर्यथा मानवैः ॥

न कार्यं मात्सर्यं परमकृतिनो ग्रन्थविषये

लुपापारावारा भवत भवतः प्रार्थय इदम् ।

न दूष्यं वै दूष्यं निजमपि च यत् कुत्सितवचः

... .. सम भवतु मोदाय भवताम् ॥

तत्र मरीचिः ।

अनपत्यस्य लोकेऽस्मिन् गतिः काच न विद्यते ।

तस्मात् तेन प्रकर्तव्यः पुनः प्रतिनिधिः सदा ॥

एवञ्च कन्याया अपि अपत्यत्वात् तत्सत्त्वोपत्यसामान्याभावरूपानपत्यता

विरहात् । इत्यादि ।

End. स पिढ्यः पिता दद्यात् सुतसंस्कारकर्म्मसु ।
 पिण्डानोद्धृत्वा तेषां तस्याभावेऽपि तत्क्रमात् ॥ (?)
 प्रिता कुर्यात् तदन्यो वा तस्याभावेऽपि तत्क्रमात् ॥
 इति वचनाभ्यां मृतपितृकौरसपुत्रस्येव संस्कार्यक्रमेण सपिण्डादिभिः
 कर्त्तव्या इति ।
 विरुद्धं गुरुवाक्यस्य यदत्र भाषितं मया ।
 तत् क्षणिकं बुधैरेव दत्ततत्त्वबुद्धिमुत्तमया ॥

Colophon. इति हरिनाथमिश्रविरचितो दत्तकतत्त्वनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः । दत्तकविध्यादिनिरूपणमुखेन तद्ग्रहणविध्यादिनिरूपणम् ।

No. 161. दत्तकदीधितिः. By अनन्तभट्टः. Substance, country-made paper, 19×4 inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page. Extent, 351 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Paṇḍita Haraprasāda Īāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 श्रुतिस्मृतिपुराणादिमीमांसान्यायविस्तरम् ।
 विचार्यमानन्तभट्टेन क्रियते दत्तदीधितिः ॥
 तत्रादौ दत्तकग्राह्याग्राह्यलविवेचनम् । इत्यादि ।

End. ततश्च प्रतिग्रहीचा उपनयनान्तसंस्कृतस्यौरससमानांशभागिलं दत्तकस्य
 तत्कलकसकलतदन्तसंस्काररहितस्य तु विवाहमात्रधनलाभो नान्यधन-
 लाभः । सत्यौरसे कतिपयसंस्कारलाभे चतुर्थांशलाभ इति व्यवस्था । इति
 दायादनिर्णयः । दत्तकपुत्राणामपि स्त्रीकार उत्तविधिना कार्यः । वक्ष्यामि
 पुत्रसंयद्धमित्यादिगतपुत्रपदस्य पुमान् पुत्र इत्यादिविवक्षाभावात् इति-
 चासपुराणेषु कन्यादत्तकीर्त्तेश्च पलाभावे सा रिक्त्यां लभते दुर्द्धितत्वादिनि-
 श्वसम् ।

सतां सन्तोषसिद्ध्यर्थमिति दत्तकदीधितिः ।

अकार्यनन्तभट्टेन तेन तस्य सुदैस्तु सा ॥

Colophon. इति महामहोपाध्याय श्रीमदनन्तभट्टविरचिता दत्तकदीधितिः सम्पूर्णा ।

* श्रीरस्तु मयि लेखके ॥

विषयः । अत्र प्रथमं दत्तकपाद्यापाद्यादिविचारः । ततो दत्तकप्रवणयागहोमादिनिर्णयः ।
दत्तकानां विवाहाद्युपयोगिगोचादिनिर्णयः दत्तकसापिण्डविवेचनम् । धनविभागनिर्णयश्च ॥

No. 162. दत्तकोज्ज्वलः. By बर्द्धमानः. Substance, country-made paper, 20 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 5 on a page. Extent, 408 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit Naihāṭi, Paṇḍita Hara-prasāda Ćāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

निधाय हृदये कालीचरणं सर्वसिद्धिदम् ।

विप्रश्रीवर्द्धमानेन क्रियते दत्तकोज्ज्वलः ॥

मन्वादिवाक्यमाख्याय परस्परविरोधिनाम् ।

विदुषां संग्रहश्चित्ते सिद्धान्तोज्ज्वल प्रकाशते ॥

इह यद्यपि प्रथमपुत्रीत्यादनेनैव पिष्टृणामखण्डं मन्वादिभिरभिहितं तथापि
तत्पुत्रमरणे प्रपौत्रपर्यन्तरहितस्याजातपुत्रस्य च पिण्डोदकक्रियाद्यर्थं पुनः
पुत्रकरणमावश्यकं यदाह मनुः । इत्यादि ।

End.

दत्तकस्य उपरितनपुत्रवयसन्ततिजनने मरणे वा विराजाशौचमिति ।
दत्तकस्य जनककुले सम्बन्धाभावतया अशौचं नास्तीति । सगोत्रदत्तकस्य
प्रहीष्टकुले सम्पूर्णाशौचमिति कश्चित् । दत्तकपुत्रस्य क्षौरसतया सम्पूर्णा-
शौचं पार्व्वणाधिकारित्वञ्च इति । दत्तकस्य पुनरत्यन्तपहीचौरसेन साहं
अंशवयस्यैकांशभागित्वमिति । दत्तकस्य पुनरत्यन्तपहीचौरसेन साहं समां-
शित्वमित्यपि कश्चित् ।

Colophon.

इति महासहोपाध्याय-श्रीवर्द्धमानकृत-दत्तकोज्ज्वलः समाप्तः ॥ श्रीगुरवे नमः ।

विषयः । दत्तकप्रवणविध्यादयः संक्षेपेण प्रकाशिताः । तन्मतभेदाश्च प्रदर्शिताः ।
क्षौरनपुत्रेण साहं दत्तकस्य धनविभागश्च सम्यक् विचार्य्यं विवेचितः ।

No. 163. दानकौमुदी, (क्रियाकौमुदीग्रन्थोपाया). By गोविन्दानन्दकविकृ-
णाचार्य्यः. Substance, country-made paper, 13 × 2½ inches. Folia, 119.
Lines, 5 on a page. Extent, 2,231 ślokas. Character, Bengali. Date,
Sk. 1533. Place of deposit, District Vāñkuḍā, Viṣṇupura, Rāmavallabha
Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रत्रयं नास्ति तेन चतुर्थपत्रप्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)

बन्धोगस्तु कइदं कस्मा अदात् कामः कामायादात् कामो दाता कामः
प्रतिगृहीता कर्म समुद्रमाविशत् कामेन त्वां प्रतिगृह्णामि कामैतत्ते इति
पठित्वा असुकद्रथं असुकदैवतमिति वदेत् । इदमत्र विचार्यते । मनसा
सङ्कल्पयति वाचाभिलपति कर्मणा चोपपादयतीति हारीतवचनादसुक-
कामनया मयेदमनुष्ठातव्यमिति सङ्कल्पितस्य कर्मणो वाचाभिलापे कर्त्तव्ये
एकयुगबद्धवाचिन्यायेन फलस्याभिलापो दुर्निवारः । तथाच गीतमः ।

अन्तर्जानुकरं कृत्वा सकुशं सतिलोदकम् ।

फलं समभिसम्भाय प्रदद्यात् अइयान्वितः ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ पूर्णादर्वीत्यन्तं ॐ सप्तमे इत्यन्तं ॐ पुनस्त्वे इत्यन्तं स्वाहान्तेन मूलमन्त्रेण
च पूर्णाहुतिं समाप्य ब्रह्मदक्षिणां दत्वाग्निं विसर्जयेत् । ॐ समुद्रं गच्छ
स्वाहेतिमन्त्रेणाग्निं विच्छजेत् । ॐ दिवं ते धूमो गच्छत्यन्तरिक्षं ज्योतिः
पृथिवीं भस्मना षण स्वाहा इति त्वग्निं शीतलयेत् । इत्यग्निसंस्कारविधिः ॥

अग्नेर्नामान्युक्तानि कपिलपञ्चरात्रे ।

लौकिके पावको ह्यग्निः प्रथमः परिकीर्तितः ।

अग्निस्तु मावतो नाम गर्भाधानेऽभिधीयते ॥

पुंसवने चन्द्रनामा शुद्धात् (?) कर्मणि शोभनः ।

सीमन्ते मङ्गलो नाम प्रगल्भो जातकर्मणि ॥

नाम्नि वै पार्थिवो नाम प्राशने च शुचिस्तथा ।

सत्यनामाथ चूड़ायां व्रतादेशे समुद्भवः ॥

गोदाने सूर्यनामेति केशान्ते ह्यग्निरुच्यते ।

वैश्वानरो विसर्गे तु विवाहे योजकः स्मृतः ॥

चतुर्थान्तु शिखी नाम धृतिरग्निस्तथापरे ।

आवसथ्ये भवो ज्ञेयो वैश्वदेवे च पावकः ॥

पूर्णाहुत्यां ऋद्धो नाम शान्तिके वरदस्तथा ।

पौष्टिके वलदस्यैव क्रोधोऽग्निरभिचारिके ॥

प्रायश्चित्ते बिभुस्यैव पाकयज्ञे ऊताशनः ।

देवानां हव्यवाहस्तु पितृणां कव्यवाहनः ॥

वय्यार्थे कामदो नाम वनदाहे तु स्रतकः ।

कोष्ठे तु जठरोऽग्निस्तु क्रव्यादस्रतके तथा ॥

समुद्रे बाहुवो ह्यग्निः क्षये सम्मर्त्तको भवेत् ।
 लक्ष्मणे च वक्रिः स्यात् कोटिलक्ष्मणे ऊताशनः ॥
 मत्स्यसूक्तप्रतिष्ठायां लोहितश्च प्रकीर्तितः ।
 वास्तुयागे प्रजापतिः ॥
 जलाशयप्रतिष्ठायां वरुणः समुदाहृतः ।
 एतानि क्षोमे नामानि ज्ञातव्यानि हविर्भुजः ॥
 आहूय चैव क्षोतयं यो यत्र विहितोऽनलः ॥
 गणपतिभट्टतनुजो गोविन्दानन्दपण्डितः श्रीमान् ।
 समकृत सन्तोषार्थं सत्त्ववतां दानकौमुदीमेताम् ॥
 सर्वान्तर्यामिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।
 अचानुरागं धाम्नास्ति यत्कृपाभिर्विपश्चितः ॥ * ॥

Colophon.

इति गोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यविरचितायां क्रियाकौमुद्यां दानकौमुदी
 नाम द्वितीयो धामः समाप्तः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ शक १५३९
 मङ्गल्य ८१८ ॥ * ॥

विषयः । विवाहादिप्रयोगादितिरूपणम् । दानवाक्यविचारमुखेन दानविधादिनिर्-
 पणम् । विचारमुखेन आद्यमासादिपदोक्तेष्वर्थव्यादिकथनम् । रजतकाञ्चनधेनुदानादिविधि-
 प्रयोगादितिरूपणम् । कूपजलाशयादिप्रतिष्ठादिप्रमाणप्रयोगनिरूपणम् । क्षोमादितिरूपणम् ।

No. 164. दानकेलिकौमुदी । Substance, country-made paper, 13×4 inches. Folia, 33. Lines, 9 on a page. Extent, 847 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāñkuḍā, Kuncokol, Bābu Yogīndranātha Siṃha Deva. Appearance, old. Verse and prose. Incorrect.

Beginning.

नमो गोपीजनवक्त्रभाय ।

अन्तः स्मरतयोज्ज्वला जलकण्ठ्याकीर्णपञ्चाङ्कुरा
 किञ्चित् पाटलिताञ्जला रश्मिकतोत्सिक्ता पुरोदुष्यते ।
 रङ्गायाः पथि साधवेन मधुरव्यामुग्रतारोत्तरा
 राधायाः किलकिञ्चित्तत्त्वकिनी दृष्टिः त्रियं वः क्रियाम् ॥
 अपि च ।

विभुरपि कलयन् मुदाभिवृद्धिं
 गुणरपि गौरवचर्यया विहीनः ।

सुद्धरपचितवक्रिमापि शुद्धो

जयति सुरद्विषि राधिकानुरागः ॥

नान्यन्ते सूत्रधारः । अलमतिविस्मरेण । समन्तादवलोक्य हन्त कथं
मदीयनान्दीचन्द्रिकासन्दीपितभावबन्धुरा नन्दीश्वरगिरिरूपत्यकायां घूर्णते
सतां मण्डली । इत्यादि ।

End.

राधाकुण्डतटीकुटीरवसतिस्त्यक्तान्यकर्मा जनः

सेवामेव समक्षमत्र युवयोर्यः कर्तुमुत्कण्ठते ।

हृन्दारण्यसम्पदो द्रुतपदक्रीडाकटाक्षयुते

क्षर्पाक्षरस्य माधवफणी तूष्णे विधेयस्तथा ॥

कृष्णः सहर्षमभ्युपगमन् । भगवति तथास्तु तदेहि प्रातिस्विकाभीष्टकृतो

यः प्रयास इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

Colophon.

इति दानकेलिकौमुदौ नाम भाणिका समाप्ता ॥

कथिता सुमनःसुखदा यस्य निदेशेन भाणिकात्र ।

गेयं तस्य मम प्रियसुहृदः कण्ठतटीं क्षणमलङ्कृताम् ॥

गते मङ्गशते (?) शके चन्द्रश्वरसमन्विते ।

नन्दीश्वरे निवसता भाणिकेयं विनिर्माता ॥

विषयः । राधाकृष्णयोर्हृन्दावनकुञ्जविहारादिवर्णनात्मकं दृश्यकाव्यमिदम् ॥

No. 165. दानसागरः. By वल्लालसेनः. Substance, country-made paper, 18x5 inches. Folia, 242. Lines, 9 on a page. Extent, 11,434 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Viçvakoṣa office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

ये साक्षादवनीतलामृतमुजो वर्णाश्रमध्यायसां

येषां पाणिषु निःक्षिपन्ति कृतिनः पाथेयमासुषिकम् ।

यद्वक्तोपनताः पुनन्ति जगतीं पुण्यास्त्रिवेदीगिर

स्तेभ्यो निर्भरभक्तिसम्पन्नमनमन्त्रौलि द्विजेभ्यो नमः ॥

हृन्दीभिश्चैकरग्रेण श्रुतिनियमगुरुक्षेत्रचारिवचर्या-

मर्यादागोचरैः कलिचकितसदाचारसञ्चारसीमा ।

मद्रुत-स्वच्छवन्माद्वयपुरुषगुणाच्छिन्नसन्तानधारा-
 वर्षसुंक्ताभरश्रीनिवास मदमालभूषणं सेनवंशः ॥ (?)
 तत्रालङ्कृत-सपेथः (?) स्थिरघनह्याभिरामः सतां
 स्वच्छन्दप्रणयोपभोगसुलभः कल्पद्रुमो जङ्गमः ।
 हेमन्तः परिपन्थिपङ्कजसरः सर्गस्य नैमर्शिकै
 रङ्गीतः स्वर्गपैरुदात्तमहिमा हेमन्तसेनोऽजनि ॥
 तदनुजविजयसेनः प्रादुरासीद्दरेन्द्रो
 दिशि विदिशि भजन्ते यस्य वीरध्वजत्वम् ।
 शिखरविनिहिताज्ञा वैजयन्ती वदन्तः
 प्रणतिपरिगृहीताः प्रांशवो राजवंशाः ॥
 सर्वाशाः परिपूरयन्नुपचितश्रीर्दानवारां घनै-
 रासारैरभिषिक्तनिर्मलशः शालेयभूमण्डलः ।
 दैन्योत्तापभृतामकालजलदः सर्वोत्तरः क्षाभृतां
 श्रीवक्त्रालन्दपस्तोऽजनि गुणाविर्भावगौडेश्वरः ॥
 वेदार्थस्मृतिसंग्रहादिपुरुषः स्नाय्यो वरेन्द्रीतले
 निस्तन्तोऽञ्जलवीचिनाशनयनः सारपूतं ब्रह्मणि । (?)
 षट्कर्मा भवदार्यशौलिनिलयः प्रख्यातसत्यव्रतो
 ह्यचारिरिव गीष्पतिर्नरपतेरस्यानिखण्डो गुरुः ॥
 आध्यात्मकलपुराणस्मृतिसारः यद्वया गुरोरस्मात् ।
 कलिकल्मषो वदानं (?) दाननिबन्धविधाकामोऽपि ॥
 दुरधिगमधर्मनिर्णयविषयाध्यवसायसंशयस्तिमितः ।
 नरपतिरयमारमे ब्राह्मणचरणारविन्दपरिचर्याम् ॥ इत्यादि ।

End.

अथ धान्याद्यपेक्षितं द्रव्यं विष्णवे देयम् । तथाच विष्णवे दानाग्निहो-
 त्रविष्णुधर्मोत्तरे ।

यत्किञ्चिदेव देवाय दद्याद्भक्तिमन्वितः ।

तदेवाक्षयमाप्नोति स्वर्गलोकश्च गच्छति ॥

Colophon.

इति महाराजाधिराज निःशङ्कशङ्कर श्रीमद्वल्वासेनदेवविरचिते श्रीदान-
 सागरे वासुदेवसम्प्रदानकदानावर्णः ॥

धर्मस्त्राभ्युदयाय नास्तिकपदोद्देशाय जातः कस्तौ

श्रीकान्तोऽपि सुरस्वतीपरिहतः प्रत्यक्षनारायणः ।

पादाभोजनिषण्विष्ववसुधासाम्राज्यलक्ष्मीयुतः
 श्रीवल्लालनरेश्वरो विजयते सद्बुद्धचिन्तामणिः ॥
 दाराणामरिरैत्य सम्प्रमपरित्यक्तान्नपानाशनै-
 र्वक्तोदीरितकाकुकातरगिरां प्राणेशभिचाञ्जलौ ।
 येनाच्छिद्य यशंसि दुर्जयजरदंशार्जितावेक्षणा-
 दोर्लालादलितो रणे कण्ठया त्यक्तः स गौडेश्वरः ॥
 विद्वद्भिः शम्भुकामैः कलिकलुषमलच्छेदिनो दानधर्मा-
 नन्योन्यामर्षदोषप्रणिहितमतिभिलैर्नियुक्ता द्विजाष्टैः ।
 अस्माक्षीदेनमेषां मतमनतिरम्यसम्यङ्निबन्धं
 सद्बल्लालसेनामलकुलकुसुदामोदचन्द्रो नरेन्द्रः ॥
 तस्यैष कर्म नियताखिलजीवलोका-
 तापत्रयोपशमनः पुरुषोत्तमस्य ।
 (?) सुम्भेनापगतां कलिपङ्कनोदी
 श्रीदानसागरमयः पयसां प्रवाहः ॥
 यद्यद्विचितमैहिकं सुकृतिनां श्रेयो यदासुप्तिकं
 सर्व्वं तत्तद्विद्याश्रमेण सुलभं निर्णीय निःसंशयः ।
 श्रीवल्लालनरेन्द्रवर्णित मन्वत्त्वगं सर्व्वार्थद- (?)
 मेतं संप्रति दानसागरमविश्रब्दैकभाजो जनाः ॥

Colophon.

इति परममाहेश्वरनिःशङ्कशङ्करश्रीमद्बल्लालसेनदेवविरचितः श्रीदानसागरः
 समाप्तः ॥ ० ॥

विषयः । अथ प्रथमं ब्राह्मणप्रशंसा । दानप्रशंसा । पात्रप्रशंसा । ततो दानपात्रापात्र-
 निरूपणम् । सात्त्विकराजसादिदानफलम् । दानकालादिनिरूपणम् । अथ तीर्थनिरूपणसुखेन
 तत्प्रशंसादिकथनम् । देयस्वरूपनिरूपणम् । दानापवादः । दानविधिः । नक्तपरिभाषा ।
 होमपरिभाषा । द्रव्यगणपरिभाषा । मानपरिभाषा । तुलापुरुषादिनिरूपणम् । हिरण्यगर्भ-
 मन्त्रदानादिनिरूपणम् । ब्रह्माण्डमन्त्रदानम् । गोसहस्रदाननिरूपणम् । कामधेनुमन्त्रदानम् ।
 हिरण्यश्वमन्त्रदानम् । अश्वरथदानम् । हेमहस्तिरथमन्त्रदानम् । पञ्चलाङ्गलमन्त्रदानम् ।
 धरादानम् । विश्वचक्रमन्त्रदानम् । मन्त्रकल्पलतामन्त्रदाननिरूपणम् । रत्नधेनुमन्त्रदानम् ।
 मन्त्रभूतघटदानम् । प्रथमावर्त्ते एते विषयाः सन्ति । अथ द्वितीयावर्त्तेप्रारम्भः । अथ च दश-
 प्रकारमेवदाननिरूपणम् । तृतीयावर्त्ते अलङ्कृतगवीदानादिनिरूपणम् । चतुर्थावर्त्ते अलङ्कृत-
 बद्धगवीदाननिरूपणम् । पञ्चमावर्त्ते अलङ्कृतवृषदानादिनिरूपणम् । षष्ठे गवाङ्गिकदाननिरूपणम् ।

पणम् । सप्तमावर्णे भूमिदाननिरूपणम् । अष्टमे आसनदानम् । नवमे वारिदानप्रशंसा । दशमे तैजसदानादि । एकादशे जलपाचदानम् । द्वादशे अन्नदानादि । त्रयोदशे भक्ष्यदानम् । चतुर्दशे लवणदानम् । पञ्चदशावर्णे घृतदानम् । षोडशसप्तदशयोः दक्षिणोददानादि । अष्टादशोदविंशयोः मन्त्रदानादिनिरूपणम् । विंशैकविंशयोः मधुवनस्पतिदाननिरूपणम् । द्वाविंशे अभ्यङ्गदानम् । २३ शे गन्धदानम् । २४ शे धूपदानम् । २५ शे अनुलेपनादिदाननिरूपणम् । २६ शे पुष्पदानम् । २७ शे वस्त्रदानम् । २८ शे यज्ञोपवीतदानम् । २९ शे सुवर्णदानम् । ३० शे रौप्यदानम् । ३१ शे दीपदानम् । ३२ शे पुराणदानम् । ३३ शे कल्पदानम् । ३४ शे प्रैद्यदानम् । ३५ शे शस्त्रदानादयः । ३६ शे तिलदानम् । ३७ शे हस्तदानादि । ३८ शे सम्भारदानम् । ३९ शे कृष्णाजिनदानम् । ४० शे वचदानम् । ४१ शे पादुकादानम् । ४२ शे यानदाननिरूपणम् । ४३ शे विचलारिंशदावर्णे गजदानादिनिरूपणम् । ४४ शे मच्छिपदाननिरूपणम् । ४५ शे आरोग्यदानम् । ४६ शे अभयदानम् । ४७ शे मासोपलक्षितनियतदानम् । ४८ शे अनियततिथिदानम् । ४९ शे नक्षत्रादिदाननिरूपणम् । ५० शे मासव्याप्तिदानम् । ५१ शे संक्रान्तिदानादिनिरूपणम् । ५२ शे वत्सरे दाननिरूपणम् । ५३ शे प्रकीर्णदानादिनिरूपणम् । ५४ शे सामान्यदेवतासम्प्रदानकदानादि । ५५ शे सूर्यसम्प्रदानकदानादि । ५६ शे मङ्गलसम्प्रदानकदानादि । ५७ शे वासुदेवसम्प्रदानकदानादिनिरूपणमिति ।

No. 166. दायकारिका . By मोहनचन्द्रवाचस्पतिः . Substance, country-made paper, 20×4 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 19 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichhāpurāgrāma, Paṇḍita Vrajanātha Vidyārātṇa. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning. नत्वा गुरुन् समासेन दायभागस्य सारतः ।

द्विजमोहनचन्द्रेण कारिका लिख्यते मया ॥

अथ स्त्रीधनाधिकारक्रमनिर्णयः ।

कन्याधनेऽधिकारः स्यात् सोदरभ्रातुरग्रतः ।

तदभावे मातुरेव पितुः स्यात् तदनन्तरम् ॥

वरदत्तातिरिक्ते तु बाग्दत्ताकन्यकाधने ।

एवं क्रमेणाधिकारो ज्ञातव्यः पण्डितैः सदा ॥ इत्यादि ।

End.

वानप्रस्थो नयेदेकतीर्थसेवी च नापरः ।

प्राप्नुयाच्च यतिधनं सञ्चिष्यो नापरः कश्चित् ॥

स नैष्ठिकब्रह्मचारी धनमाचार्य आमुयात् ।
उपकुर्वन् ब्रह्मचारिधनं पिबादि वा नयेत् ॥

Colophon. इति श्रीमोहनचन्द्रविद्यावाचस्पतिविरचिता दायभागकारिका समाप्ता ।

विषयः । संचेपतो दयाधिकारक्रमकथनम् ।

No. 167. दायभागसिद्धान्तकुसुदचन्द्रिका. By श्रीमदच्युतचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 16×4 inches. Folia, 35. Lines, 10 on a page. Extent, 875 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1693. Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkuḍā, Paṇḍita Mahendranātha Bhaṭṭācāryya. Purchased by Government of India, Calcutta. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ कृणाय नमः । अपरे ब्रह्मशाश्वतमिति मनुनैव ब्रह्मावतारत्वमुक्तमिति तद्वाचकं मनुपदमतः प्रसङ्गान् मङ्गलमाचरणार्थमाविष्करोति मन्वादीनि । स्वशब्दनिर्देशेन मनोरादिपदनिर्दिष्टेतरविधादभ्यो गौरवमावेदयदर्थान्तर-स्मृतिविरोधात् तत् स्मृते मभिहितं अविस्मय्य यथार्थतात्यर्थ्य-णाभिसम्वाय विवादः अपुत्रधनं प्रथमं पितुरेव भ्रातुरेव पत्न्या एवेत्यादि परस्परविरुद्धवाद इत्यर्थः । पुत्रानां विवादो विरुद्धार्थवाक्यं संशयः तेषां प्रबोधाय यथार्थतात्यर्थ्यनिश्चयार्थं संशयनिरासार्थं वा एवं दुरुहविषया-कर्णने सुमतयोऽवहितः केवलमधिकुर्वन्तीति उक्तं सुधिय इति अर्थः स्वर्ग-नरकाभावसाधनत्यागस्तेयनिवृत्तिमूलसंशयविषमस्वस्वत्वतदभावान्यतरनिर्णयो ज्ञेयः । उद्देश्यानन्तरं लक्षणेन दायभागशब्दार्थं निर्णेतुं प्रतिजानीते अथेति । विभागोऽर्थस्येति विभागः स्वनिर्णयानुकूलो व्यापारः अर्थस्यान-वच्छिन्नधनस्य यथावच्छेदे तदवच्छिन्नधनरूपं यद्वा अर्थस्येति सप्रम्यर्थे षष्ठी आर्षत्वात् तेन यस्मिन्नर्थे इति सामानाधिकरण्येनान्वयः । इत्यादि ॥

End.

यथा चोक्तम् ।

अनुमानाद् वरः साक्षी साक्षिभ्यो लिखनं गुरु ।

अविरुद्धा त्रिपुरुषो भक्तिस्तेभ्यो गरीयसीति ॥

पाकधर्माः वैश्वदेवधर्मादयः । आगमो धनागमनोपायः क्रमादिव्ययो
द्रव्यविनियोगः प्रातिभायं लग्नकालम् ।
न्यायस्येति न्यायो व्यापारज्ञानव्याप्यज्ञानयोः कार्यकारणभावः । नाचार्य्येति

श्रीधराचार्यैर्यदुक्तं तदेव शास्त्रार्थो नान्यो ... । यथा, ये दायभागप्रकरणे
प्रकृतज्ञान ... । तेषां रञ्जनमनुरागोऽत्र ग्रन्थे नास्माभिः कर्तुं शक्य
इत्यर्थः । तर्हि किमर्थं प्रयास इत्यत आह किन्त्विति प्रमाणाधीनज्ञानानां
प्रमाणदर्शिनां सुनीनां सम्वादमात्रकृतये वाक्यविरोधपरिहाराय कृतिनः
पण्डितस्य मम यत्न इत्यर्थः ।
इति ब्रह्मविधेति सुबोधम् ॥

Colophon. इति श्रीमदच्युतचक्रवर्तिविरचिता दायभागसिद्धान्तकुसुदचन्द्रिका समाप्ता ॥
शकाब्दा १६९३ । श्रीहरिः शरणम् ।

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानम् ।

No. 168. दायभागार्थदीपिका. By रघुरामश्रीरामणिः. Substance,
country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent,
232 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hāli-
sahar, Valdeghātā, Bābu Giriṇa Candra Gangopādhyāya. Appearance,
tolerable. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

विद्याभूषणविख्यातः श्रीमान् रघुमणिः सुधीः ।
सर्वदेशेषु विख्यातः सर्वशास्त्रविशारदः ॥
विप्रश्रीरघुरामेण तच्चाक्षेणतियत्नतः ।
क्रियते दायभागार्थदीपिका दृष्टिदीपिका ॥
जीमूतवाहनकृते दायभागेऽश्विदुस्तरे ।
स्वर्धमालोच ब्रह्मधा संक्षेपेण प्रकाशिता ॥
सर्वव्यवस्थापद्यालौ प्रणालीपरिपूजिता ।
विदुषामपि चान्येषां सुखबोधाय कल्पिता ॥
गुरुणा तेन कृतिना सन्तुष्टेन विवेचिता ।
लुईष श्रीननिमित्त कौर्मितः साक्षेव सुधीः
विद्यास्रष्टु वित्तमो व्यवहृतौ दाने च शीले वरः ।
तेनादिष्टतया मया विरचिता स्वार्थे परार्थे परा-
योऽयम्बन्ध सुफुल्लसागरकुले रामेश्वरस्यान्वयः ॥

मासत्रयं बह्विधं निपुणं विभाव्य
 या भाविता कृतिरियं सुधिया भवद्भिः
 किञ्चित् कृपाञ्जितमनोऽव निधेयमेव
 श्रीमत् सुखं मम तदा सफलप्रयासः ॥
 पित्रादीनां सलनाग्रे यजनं स्यात् सुतादिगम् ।
 पुत्रत्वादिकसम्बन्धात् तत् दायः परिकीर्तितः ॥

End.

विभागज्ञानं विभागधर्मेनिर्णयो लिखितेन च साक्षिणा व्यवहारेणापि तथा
 क्रयविक्रयादिना युक्त्या विभक्तता ज्ञेया । पृथगायगृह्यादिभिः ।
 तत्र साक्षी सपिण्डोऽतः सम्बन्धी तत् परः परः ।
 देशजातिकुलश्रेणी-धर्मान् वीक्ष्य महीपतिः ।
 तेन तेनैव धर्मेण तत्र तत्र विनिर्णयेत् ॥

Colophon.

इति श्रीरघुमणिविद्याभूषणभट्टाचार्याधीतशास्त्र श्रीरघुरामशिरामणिभट्टा-
 चार्यकृता दायभागार्थदीपिका पद्यावली समाप्ता ।

विषयः । संचलेषु दायभागार्थनिरूपणम् ।

No. 169. दीपिकावली. By हरिकृष्णः . Substance, country-made paper 14×2 inches. Folia, 49. Lines, 5 on a page. Extent, 796 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Candrakīrtigrāma, Post office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Bhavānikānta Nyāyaratna. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

कर्णपूरीकृताखण्डनमेव नवपल्लवम् ।
 नन्दोत्तरमहं वन्दे पार्वतीप्राणनायकम् ॥
 को विदामो ... अज्ञानां ज्ञानदायिनी ।
 हरिकृष्णेण धीरेण क्रियते दीपिकावलिः ॥
 सर्वकर्मणुपादेया विशुद्धिचन्द्रतारयोः ।
 तच्छ्रुत्वा चैव सर्वेषां ग्रहाणां फलदाढता ॥
 अस्मार्थः । सर्वकर्मणि विवाहादौ चन्द्रतारयोः शुद्धिपादेया ग्राह्या तत्
 श्रुत्वा सर्वेषां ग्रहाणां फलदाढता फलदाढत्वम् ॥ यतः सर्वे ग्रहास्तद्ग्राह्यौ
 शुद्धा अपि न शुभफलदा इत्यर्थः ।

चन्द्रताराशुद्धिप्रशंसा ।

सप्तमोपचयाभ्यस्तचन्द्रः सर्व्वं शोभनः ।

शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पञ्चमो नवमस्तथा ॥

अस्यार्थः । सर्व्वं शुक्लपक्षे कृष्णपक्षे च शोभनः शुक्लपक्षे पुनः द्वितीय-
पञ्चमनवमस्थोऽपि शुभः ॥ आद्यस्य इति । अथ जन्मनक्षत्रगतादपि
नाडीनक्षत्रदोषो नास्ति । तथाच वराहः ।

जन्मनक्षत्रगतचन्द्रः प्रशस्तः सर्व्वकर्म्मसु ।

... .. ॥

चन्द्रशुद्धिः ।

सितशनिकुजजीवार्कास्त इन्दुर्नराणां

अथ नवमस्थो ।

सुसुतनिधनगच्छेन्मृत्युपुत्रार्थगोऽपि

प्रचुरशुभफलं स्याद्दामवेधेन शुद्धिः ॥ इत्यादि ।

End.

अथ वर्षाज्ञानम् ।

पञ्चम्यादिषु पञ्चसु कुम्भार्के भवति यदि रोहिणीयोगः ।

अधमतमाधमाधम मङ्गदम्भसां पातः ॥

अस्यार्थः । कुम्भार्के फाल्गुने यदि शुक्लपक्षस्य कृष्णपक्षस्य वा पञ्चम्यादिषु
यदि रोहिणीयोगो भवति एतदुक्तं भवति पञ्चम्या रोहिणीयोगे अधमतमा
वर्षा ज्ञेया षष्ठ्या योगे अधमा सप्तम्या योगे मध्यमा एवं यथासंख्येनान्वयः ॥

Colophon.

इति श्रीहरिकृष्णकृतिना कृता दीपिकावलिः समाप्ताः ॥ शुभमस्तु
शकाब्दाः । १६१९ ॥

विषयः । अथ प्रथमं चन्द्रताराविशुद्धिनिरूपणम् । चन्द्रताराशुद्धिप्रशंसा । अथ
जन्मादिसंज्ञानिर्णयः । राशिविभागनिर्णयः । लग्ननिर्णयः । राशिभोगनिर्णयः । दिग्धिपति-
निर्णयः । नक्षत्रनामनिर्णयः । योगनिर्णयः । योगानां वर्जनीयभागकथनम् । नन्दादिसंज्ञा-
निर्णयः । शुभाशुभयज्ञफलनिर्णयः । वारवेलानिर्णयः । उत्पातयोगनिर्णयः । अमृतयोग-
निर्णयः । नक्षत्रामृतयोगनिर्णयः । अमृतयोगनिर्णयः । अमृतयोगप्रशंसा । उषादिसप्तगण-
निर्णयः । कालशुद्धिनिर्णयः । वर्जनकालनिर्णयः । अभिचारवादनिर्ययः । विवाहादियामिच-
वेधसंक्षिप्तनिर्णयः । वारनिर्णयः । वैवाहिकतिथिनिषेधनिर्णयः । गोधूलिनिन्दा । गणफल-
निर्णयः । नाडीनक्षत्रयोगे मरणनिर्णयः । षडष्टकदोषनिर्णयः । नववध्वागमननिर्णयः

पुनर्विवाहनिर्णयः । निषेकनिर्णयः । पञ्चास्रतनिर्णयः । नवान्ननिर्णयः । विद्यारम्भनिर्णयः ।
उपनयननिर्णयः । हस्तप्रवाह-वीजवपन-गृह्यारम्भ-गृह्यस्थाननिर्णयः । श्रवणादिविचारनिर्णयः ।
गण्डस्थाननिर्णयः । यात्राविधिनिर्णयः । योगिनीफलनिर्णयः । नक्षत्रशूलनिर्णयः । काल-
निर्णयः । विषुवादिसंक्रान्तिनिर्णयः । धान्यमूल्यज्ञाननिर्णयः । वर्षाज्ञाननिर्णयादिस्तुतकवचन-
समूहसंग्रहः तेषां व्याख्यानञ्च ॥

No. 170. दुर्गापूजापद्धतिः । (बलिनारायणीया) Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 57. Lines, 8 on a page. Extent, 1,995 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1774. Place of deposit, Vakaḍi, Teliveni, District Medinīpura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥ अथ बलिनारायणीयदुर्गापूजापद्धतिः । तत्र शुक्ल-
षष्ठां सायं समये निवर्त्तितनित्यक्रियः निष्कोटर-वज्राद्यनुपहत-सफल-
विल्ववृक्षसमीपं गत्वा तन्मूलस्थानं गोमयेनोपलिप्य प्राङ्मुखो उदङ्मुखो
वा उपविश्य ॥ ॐ कर्त्तव्येऽस्मिन् वार्षिकशरत्कालीनायाः श्रीजयदुर्गा-
भट्टारिकायाः शुभवोधनामन्त्रणकर्मणि ॐ पुष्पाहमित्यादि पुष्पाहवाचनं
कृत्वा स्वस्ति प्रवाच्य यथा अयं क्षणः शुभक्षणेऽस्तु तत्र तारावारणधनचक्रा-
णाममृत्युतेन योगोऽस्तु सङ्कल्पं कुर्यात् । यथा ॐ अथा
श्विने मासि शुक्ले पक्षे षष्ठां तिथौ अस्मिन् विशिष्टभारतभूप्रदेशे गणपति-
दुर्गाभट्टारिकायाश्चरणसरोजसन्निधौ असुकगोत्रः श्रीअसुकदेवशर्मा अशेष-
शत्रुक्षयोत्तरोत्तरराज्यलक्ष्मीवृद्धिपुत्रपौत्रधनधान्याद्यवच्छिन्नसम्पत्त्यपेक्षितसिद्धि-
विपश्चान्तिकासः अःकर्त्तव्यश्रीदुर्गाभट्टारिकागृहप्रवेशनपूर्वकभगवत्पुरा-
णान्तर्गत ब्रह्मविहितशरत्कालीनसप्तम्यष्टमीनवमीपूजानिमित्तं गणपत्यादि-
देवतापूजापूर्वकं हृन्दारकवृन्दवन्दितचरणारविन्दायाः वार्षिकशरत्काली-
नायाः श्रीजयदुर्गाभट्टारिकायाः शुभवोधनामन्त्रणकर्मणि करिष्ये ॥
इत्यादि ।

End. ततो गृहभागवत् अष्टिद्रावधारणं कृत्वा कथानसिच्येति शान्तिं कृत्वाशीर्वाहं
दत्वा ब्राह्मणेभ्यः सुहृद्भ्यश्च भोजनवस्त्रताम्बूलानि प्रदाय । देवी जयदुर्गा
प्रचण्डा कालरात्री प्रीयतामित्युक्त्वा ते ब्राह्मणादयः प्रीयतामिति प्रति-
वचनं दद्युः ॥

Colophon. इति बलिनारायणीये दुर्गापूजा समाप्ता ॥ • ॥ शकाब्दाः । १७७४ ॥

विषयः । जयदुर्गाभट्टारिकायाः पूजाविधिः प्रयोगादिश्च ।

No. 171. दुर्गाचर्तित्तम्. By रघुनन्दनभट्टाचार्यः. Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 652 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, District Mayamansingha, Paṇḍita Harasundara Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

प्रणम्य जगदीशानीं दुर्गां तत्प्रीतये बुधः ।

शरदर्चाविधिं तस्याः वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

व्यवस्थायाः प्रपञ्चस्तु विज्ञेयस्तिथितत्त्वतः ।

पूजाविधेयं सम्यक्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिह ॥

अथ दुर्गाचर्तित्तम् ।

शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।

तस्यां समेतस्त्राह्मण्यं शुक्ला भक्तिसमाहितः ॥ इत्यादि ।

End.

अग्रभं खड्गनं दृष्ट्वा देवनाम्नपूजनम् ।

दानं कुर्वीत कुर्याच्च स्नानं सर्व्वोपधिजले ॥

Colophon.

इति वन्द्यघटीय-श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मज श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं
दुर्गाचर्तित्तं समाप्तम् ॥ * ॥

विषयः । शरत्कालीनदुर्गापूजाव्यवस्था तत्र प्रमाणादिश्च ।

No. 172. दुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः । Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 54 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodal, District Mayamansingha, Kālācārd Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय । अथ दुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः लिख्यते ।

वापीकूपतटद्वारेषु विपन्ने पशुमानुषे ।

तस्य शुद्धिं प्रवक्ष्यामि संपूर्णोक्तिं यथाविधि ॥

End. ततः पूर्णां दशे (?) ब्राह्मणं विस्वज्य दक्षिणां कृत्वा शान्त्युदकं दत्त्वाच्छिद्राव-
धारणं कुर्यात् ।

Colophon. इति वशिष्ठपञ्चरात्रोक्तदुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥ ० ॥

विषयः । वापीकूपतडागादिषु पशुमानुषादिशवसंस्पर्शे सति तस्य पुनः संशोधनविधिः
तत्प्रयोगश्च ।

No. 173. देवविवाहपद्धतिः । Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 92 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1690. Place of deposit, Serpur, Mādhavapura, District Mayamansingha, Paṇḍita Gaṅgādhara Tarkasiddhānta. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमः । अथ देवविवाहपद्धतिर्लिख्यते ।
उदीच्यां संस्थिते सूर्य्ये माघे वा मधुमासके ।
विवाहं कारयेद्देव्या गृहस्थेन विपश्चिता ॥
सुयोगे सुदिने वाथ तृतीयायां विशेषतः ।
वैशाखस्य सुरश्रेष्ठे विवाहं कारयेत् गुरुः ॥ इत्यादि ।

End. ततो दक्षिणां दत्त्वाच्छिद्रावधारणं कुर्यात् । ततः स्वगृहं देवं नीत्वा
खट्वायां स्थापयित्वा षोडशोपचारैस्तस्मिन् मिथुनं सम्पूज्य नानाविध-
मन्त्रोत्सवं कुर्यात् ।
एवं विधानतः कृत्वा कन्यादानफलं लभेत् ॥

Colophon. इति देवविवाहपद्धतिः समाप्ता । शुभमस्तु शकाब्दाः । १६९० ॥

विषयः । विष्णुप्रतिकृतिविवाहनिरूपणमुखेन तत्फलनिरूपणम् ।

No. 174. देवीगीता । Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 94 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodal, District Mayamansingha, Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवायै ।

न पीनं नापीनं न हि परिमितं नापरिमितम् ।
न रक्तं नारक्तं न हि धवलितं नाधवलितम् ॥

निराकारं नित्यं त्रिगुणरहितं देवमजडम्
तमात्मानं वन्दे परमसुखसन्ताननिलयम् ॥

कुर्म उवाच ।

एवं सर्वगतं सूक्ष्मं कूटस्थमचलं ध्रुवम् ।
योगिनस्तत् प्रपश्यन्ति मन्त्रादेयाः परं पदम् ॥ इत्यादि ।

End. तेषां नित्याभियुक्तानां मया तत्त्वं समर्चितम् ।
नाशयामि ततः क्लेशं ज्ञानदीपेन चाचिरात् ॥

Colophon. इति कुर्मपुराणे दशमाध्याये देवीश्रीता समाप्ता ।

विषयः । आत्मज्ञानादिनिरूपणमुखेन देवीमाहात्म्यानिरूपणम् ।

No. 175. देवीमाहात्म्यकौमुदी. By रामकृष्णः. Substance, country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 23. Lines, 8 on a page. Extent, 793 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1687. Place of deposit, Sātbheyepāḍāgrāma, Post Office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ।

भगवन्तं नमस्कृत्य देवीं भगवतीमपि ।

तन्यते रामकृष्णेण देवीमाहात्म्यकौमुदी ॥

अथ तमेव विदित्वेति श्रुतेस्तत्त्वज्ञानस्य मोक्षसाधनत्वं सिद्धं तत्त्वज्ञाने च
महामायाऽकर्तव्यादौ कर्तव्यादिज्ञानद्वारा अतस्तत्प्रीतिं विना
तत्त्वज्ञानं न सम्भवति । प्रीतिश्च नाराधनं विना आराधना च प्रभावज्ञानं
विना । तत्प्रभावः सुरथाय राज्ञे मेधोमुनिना उक्तस्तयोः सम्वादो मार्क-
ण्डेयेन उक्त इति भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनस्तदुक्तं मार्कण्डेयवाक्यमवतारयति
मार्कण्डेय उवाचेति । एवं कथा मार्कण्डेयेन पुरा क्रोटिकमुनिं प्रति पुराणं
कथितं सावर्णिरित्यादि ।
सूर्यस्य पत्नीद्वयं संज्ञा सुवर्णा च तत्र सुवर्णाया अपत्यं सावर्णिवर्मादित्वा-
दिद्य । पिष्टनामज्ञानार्थमाह सूर्यतनय इति । अष्टानां पूरणोऽष्टमः तद्यादि
स्वायम्भुवः स्वारोचिषः चाक्षुषः वैवस्वतः सावर्णि-
... .. ब्रह्मसावर्णिरद्वयसावर्णिमवसावर्णयश्चतुर्दशमनवः तद्याष्टमः
सावर्णिः । ननु अष्टमपदं कथं तस्मात् वस्तुत एवाष्टमत्वादिति चेन्नर्हि

अन्यथा व्याख्येयं अष्टभिरणिमादिभिर्मानो अस्मेति अष्टमः । श्लोके-
ध्वेवं योजना योऽष्टमो मनुः सार्वर्णिः पुराणे कथ्यते तदुत्पत्तिं मम मत्तः
विस्तीर्य गदतः निशमय ग्रन्थं उत्पद्यतेऽनेनेति उत्पत्तिर्महामायानुभावस्तं
ग्रन्थं ॥ उत्थादि ॥

End.

प्राज्ञः स वैश्यः ज्ञानं कीदृशं समेत्यहमिति सङ्गः बोधः तस्य विद्युतिकारकं
अयं भावः धनादौ ममेति बुद्धिः देहे अहमिति बुद्धिश्च संसारहेतुः
तद्भुतिकारकं तत्त्वज्ञानमेवेति । अहोभिरित्यनेन
सम्पन्नं त्वमेव तेन विभिः । अतश्चेति सुवि जन्म तदर्थं अतः
अन्यथा देवीदर्शनात् कथं पुनर्जन्म इत्यस्य वैयर्थ्यादपिच तेन
जन्मविना न मन्वन्तराधिकारः तेन तस्य जन्मार्थमेव मरणम् । सार्वर्णिरिति
... .. सार्वर्णिकः सम्बोधनं संसारनिवृत्तिं दृष्ट्वापि तुष्टत्वात्
... .. तच्च ज्ञानं भविष्यतीत्यादौ कालो नोक्तस्तेन तत्क्षणमित्यभिप्रायः ।
इत्युक्तं अभिलषितं तथोक्ताभ्यां अन्तर्हिता अदृश्या बुभूव । महामाया-
नुभावेन यथा मन्वन्तराधिप इत्यनेन यदुक्तं तत् स्मारयति एवं देया इति
सूर्याज्जन्म समासाद्य प्राप्य सार्वर्णिर्नाम मनुर्भविता भविष्यति इति देवी-
माहात्म्यं समाप्तम् ॥

Colophon.

वेद्यासेन करुणासागरेण विनिर्मिता ।
पतितानां जीवनाय चण्डी विजयते चिरम् ॥
व्याख्याता रामकृष्णेण चण्डिकेयं यथामति ।
सर्वज्ञानां हि तात्पर्यं कोऽज्ञोविज्ञातुमीश्वरः ॥
इति महामहोपाध्याय उदीच्य-श्रीरामकृष्णभट्टाचार्यविरचिता चण्डिका-
टिप्पणी समाप्ता ॥ समाप्त्यं पुस्तिका शकाब्दः । १६८७ ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतस्य सप्तशतीनामकस्य देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ॥

No. 176. देवीमाहात्म्यचन्द्रिका. By शिवाचार्यः. Substance, country-
made paper, 12×2½ inches. Folia, 52. Lines, 7 on a page. Extent, 1,456
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpāḍā,
Post Office, Naihāti, Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Prose.
Correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

प्रणम्य परमां देवीं कुमतिध्वंसकारिणीम् ।

शिवाचार्यो वितनुते देवीमाहात्म्यचन्द्रिकाम् ॥

यच्चतुर्भुजमिश्रेण धृतिदासादिनाच यत् ।

लिखितं तत्समालोक्य रच्यते तत्समासतः॥

प्राक्लिङ्ग जैमिनिर्महाभारतकथां श्रोतुमिच्छन् मार्कण्डेयमहर्षिमुपगम्य शृणु-
वान् नायकसम्प्राकं कथालक्षण इति । इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 177. देवीमाहात्म्यटीका, सिद्धान्तमञ्जरीनाम्नी. By कृष्णानन्दः.
Substance, country-made paper, 11×2½ inches. Folia, 8. Lines, 10 on
a page. Extent, 250 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1752. Place
of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya.
Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्रीरामः । ॐ चण्डिकायै नमः ।

भवानीचरणभोजं प्रणिपत्य प्रबोध्यते ।

सिद्धान्तमञ्जरी चण्डिकाः कृष्णानन्देन धीमता ॥

चण्डिकायाः पूर्वपक्षं कृत्वा नत्वा शिवापतिम् ।

राजान्तः क्रियते तस्य सुगन्धोपकृतये मया ॥

षट्सम्वादः ॥ आदौ पञ्चमुनिगणसम्वादस्तत्र मार्कण्डेयकौस्तुभसम्वाद-
स्तत्र मेघः सुरयसम्वादः ॥ निशामय तदुत्पत्तिमिति ॥ इत्यादि ॥

End.

ननु आङ्ग शब्दे अलोपो भवति कथमेतत् क्वचिदपवादविषयेऽप्युक्तं विधि-
निर्विशत इति आङ्गि अकारलोपप्राप्तेऽपि वृद्धिः ॥ उपेक्षेति क्वचित् ॥यदा अकारादिति एहि पद्यालोपः । अ इति सुरयसम्बोधनम् । तथाच
कृष्णे सम्बोधनेऽप्यपे शोभायामः प्रकीर्तितः ।

नत्वा देवीपदद्वन्द्वं कृष्णानन्देन भिक्षुणा ॥

संक्षिप्य रचिता श्लेषा देवीमाहात्म्यटीकयोः ॥ * ॥

Colophon.

इति कृष्णानन्दविरचिता सिद्धान्तमञ्जरी समाप्ता ॥ शुभमस्तु शक १७५२ ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यास्य संचेपेण व्याख्यानम् ।

No. 178. देवीमाहात्म्यटीका . By गोपालः . Substance, country-made paper, 13 × 2½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 288 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkudā, Śrī Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ॥

यस्याः कोटि जगन्नि सन्ति कतिधा नो सन्ति वादत्वं
चिद्यत्र ब्रह्ममहेन्द्रशङ्करसुखाः कोकनच्च आसते । (?)
यत्पादाब्जरजःकणाक्षशिवास्तदुब्रह्म यत्यञ्जसा
तां वन्दे जगदीश्वरीं भगवतीं सच्चिन्मयीमम्बिकाम् ॥
श्रुतिं स्मृतिं चापि पुराणजातं
विलोक्य तन्त्राणि शिवोदितानि ।
गोपालनामा विबुधो विधत्ते
टीकामिमां सप्तशतीसवस्य ॥
यद्यस्ति टीका प्रचुरा कवीनां
निवेशितास्तत्र च सत्प्रमेयाः ।
तथापि टीका मम दर्शनीया
बुधैरयं मुद्भिर्लुप्तोऽञ्जलिर्मे ॥
सन्ति चेत् बहवो दोषा गुणलेशोऽपि कुत्रचित् ।
अनुगृह्णन् गृह्णन् सन्तो गुणकणं मम ॥ इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

— विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्याख्यानाम् ।

No. 179. देवीमाहात्म्यविवरणम् . By गोपालमिश्रः . Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 88. Lines, 7 on a page. Extent, 2,233 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1618. Place of deposit, Hālisahar, Caudhuripādā, Vecārāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

सुविचार्यं बह्वनर्थान् श्रीकृष्णध्यानकाङ्क्षिणा ।

श्रीमद्गोपालमिश्रेण चण्डीयाख्या वितन्यते ॥

पुरा किल भगवद्वादरायणशिष्येण महाभारतविषयकथाकाङ्क्षिणा जैमिनिना
मार्कण्डेयमुनिः पृष्टः ॥ इत्यादि ।

End.

एवं अनेन प्रकारेण चत्त्रियर्षभः चत्त्रियप्रेष्टः । यथा स्मृत्तरपदे व्याघ्रपुङ्गव-
र्षभकुञ्जराः सिंहशार्दूलनागाद्या इत्यमरः । देव्याः सकाशात् वरं लब्ध्वा
सूय्यात् जन्म समासाद्य सावर्णिमनुभविता इत्यन्वयः । एतत् द्विपाठः
कर्त्तव्यः इति ॥

Colophon.

इति श्रीगोपालमिश्रकृतायां चण्डीटीकायां देवीमाहात्म्याविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

— — —

No. 180. देवीमाहात्म्यवृत्तिः. By गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशः. Substance,
country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 62. Lines, 7 on a page. Extent,
1,736 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nāḍiyā-
grāma, Post Office Lonsing, District Pharidpur, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa
Smṛtiratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमश्चण्डिकायै ।

यस्यादपद्ममनिगं परिचिन्त्य भक्त्या

योगीन्द्रहृन्परिवन्द्यपदो हरोऽभूत् ।

तत् देवमानुषसुरारिगणैः प्रपूज्यं

भक्त्याप्यनन्यगतिकः सततं नमामि ॥

यस्याः प्रसादान् बलभृत्प्रधानाः

सुराज्यभार्जोऽप्यभवन् दिगीशाः ।

तस्याः स्तुतेष्टंतिरियं प्रकाशयते

गोविन्दरामेण विपश्चितां सुदे ।

यद्यप्यव बह्वभिरेव निबन्धकृद्भिर्विविधं व्याख्यातं तथाप्यस्य रसस्वविशेष-
विज्ञानार्थतद्विद्वद्विराजलोकनीयम् ॥ पुरा किल भगवद्वादरायणानुवासी
जैमिनिभारतीयकथानन्तरं सावर्ण्यं त्यजति भगवन्तं मार्कण्डेयं पृष्टवान् काव्या-
न्तरयाचकतेन तेन कथां कथयितुं मम नार्थं समयः किन्तु बिम्बपर्वत-

वासिनः सर्वशस्त्रार्थतत्त्वज्ञा मच्छिष्याश्चत्वारः पक्षिणः स्युस्तान् पृच्छेत्युप-
दिष्टोऽसौ शत्वा तान् पृष्टवान् ते च साङ्गोदमात्मभाग्यं वर्णयन्तो मेधः-
सुरथसम्वादात्मिकां भाण्डरये मार्कण्डेयेन कथितामिति चासकथासुपवर्ण-
यितुमारभमाणा जचुर्मार्कण्डेय उवाचेति । सृकण्डोरपत्यं मार्कण्डेयः ...
... .. पूर्वस्वरस्य वृद्धिः । इत्युकारलोपः ।
यद्यपि जैमिनिसुनिस्थाने पक्षिणामेव वचनकर्तृत्वं अतः पक्षिण जचुरित्येव
वक्तुं युज्यते तथापि मार्कण्डेयेनोपदिष्टाः कथाः पक्षिभिश्च्यन्ते इति मार्क-
ण्डेय उवाचेति । सावर्णिरिति । योऽष्टमो मनुः कथ्यते स सावर्णिस्तदु-
त्पत्तिं मम स्थाने निशमय शृणु मम किम्भूतस्य विस्तराद्भूतः प्रपञ्चात्
कथयतः सावर्णिरिति दित्वाद्दन् । अष्टमो मनुः किम्भूतः सूर्य्य-
तनयः सूर्य्यतनय इति पदेन समुद्रकन्यायाः सवर्णाया अपत्यव्यावृत्तिः ।
सावर्णिरिति पदेन सूर्य्यपत्न्यायाया अपत्यव्यावृत्तिरिति । ननु निशा-
मयेत्यत्र शमोऽदर्शन इत्यनुशासनात् कथं नमानुबन्धानां ह्रस्वः सत्यं संज्ञा-
पूर्वकत्वात् ह्रस्व इति केचित् । वस्तुतस्तु दृष्टेरपि ज्ञानवचनादित्यनुशासनात्
ज्ञानातिरिक्तबोधन एवास्य सानुबन्धत्वं यथा
उपशमयति रोगानिति प्रकृते तु श्रवणं ज्ञानं शमोऽर्थः ॥ इत्यादि ॥

End.

मार्कण्डेय उवाच । इतीति । देवी इति एवं प्रकारेण तथोक्त्याभिलषितं
वाञ्छितं वरं दत्त्वा भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता सती सद्यस्तत्क्षणं अन्तर्हिता
अदृष्टा बभूव । एवमिति । एवं प्रकारेण देव्या देवीसकाशाद् वरं लब्ध्वा
क्षत्रियश्रेष्ठः सुरथः सूर्यात् जन्म समासाद्य संप्राप्य सावर्णिर्मनुर्भविता ।
श्लोकमेतत् वारद्वयं केचित् पठन्ति तदिहाप्रमाणं वचनाभावात् । प्राचीन-
व्यवहाराभावाच्च ॥

Colophon.

वेदाग्निरेतोदयनानि (?) पृथ्वी-

गते शकाब्दे गिरिजापदाब्जम् ।

सच्चिन्म्य चण्डौस्तुतिवृत्तिमेतां

गोविन्दरामो विततान विप्रः ॥

मयोक्तमिह यत्किञ्चित् विरुद्धमेतत् भवेत् ।

तत् क्षन्तव्यं विपश्चिद्भिः क्षमासारा हि साधवः ॥

इति श्रीगोविन्दरामसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यकृतायां देवीमाहात्म्ये देवी-
माहात्म्यं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ॥

No. 181. देवीमाहात्म्यवृत्तिः. By नरसिंहचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 14 x 1 inches. Folia, 112. Lines, 3 on a page. Extent, 1,497 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurāgrāma, Paṇḍita Hariprasāda Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमश्चण्डिकायै ।

देव्याः पादयुगं मनोज्ञमतुलं ब्रह्मादिभिः सेवितं
भीरोभीतिचरं भयं सुररिपोर्मुक्तिप्रदं योगिनाम् ।

नत्वा कोषमशेषशब्दगहनं ज्ञात्वा च तन्त्रं मुने-

स्तस्याः श्रीनरसिंह एष तनुते माहात्म्यातत्त्वं कृतम् ॥

पुरा किल भगवद्वाद्रायणशिष्येण भारतकथाकाङ्क्षिणा जैमिनिना मार्कण्डेयमुनिः प्रष्टो नायं कथासमय इत्युपेक्षमाणो विन्ध्याचलनिवासिनश्चतुरः पक्षिणः प्रच्छसीति तमादिदेश । तदनन्तरं जैमिनिना प्रष्टासो मार्कण्डेय-भागुरिस्त्वादात्मकमितिहासमनुवर्णयन्तस्त्वत्थामारभमाणास्ते ऊचुर्मार्कण्डेय उवाचेति । इत्यादि ।

End.

ताभ्यामित्युभयचान्वयः । ताभ्यां दत्त्वा ताभ्यामभिष्टुतेति एवं वरं देव्याः सकाशात् लब्ध्वा क्षत्रियर्षभः क्षत्रियदेष्टुः सुरथः सूर्याज्जन्म समासाद्य सम्प्राप्य सावर्णिर्मनुर्भविता ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् । माहात्म्यमिति महात्मनोभाषः माहात्म्यं यण् । एवं सर्व्वत्रैव योग्यम् ॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहचक्रवर्तिरुक्ता देवीमाहात्म्याटीका समाप्ता ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणीयदेवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ॥

No. 182. देवीमाहात्म्यमञ्जरी. By नरसिंहचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 12 x 2½ inches. Folia, 58. Lines, 7 on a page. Extent, 1,573 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1595. Place of deposit, Ariyādaha 24-Parganas, Paṇḍita Haripada Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. अत्र प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रप्रारम्भवाक्यं लिखितम् ॥ स्वर्यतनयः
तदुत्पत्तिं निशमय शृणु जानीहि चेत्यर्थः । समानः वर्णो यस्याः स
सवर्णो अस्या अपत्यं सावर्णिः इत्यादि ।

End. एवं अभिलषितं वरं देव्याः सकाशात्तन्वा चतुर्वर्षभः सुरयः स्वर्याज्जन्म
समासाद्य संप्राप्य सावर्णिर्मनुर्भविता ।

Colophon. इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् ।
कृता श्रीनरसिंहेन द्विजेन चक्रवर्तिना ।
सतां चित्तविनोदाय देवीमाहात्म्यमञ्जरी ॥ ० ॥
वाणाङ्गेषुविधौ श्राके मासे च श्रावणाङ्कये ।
पूर्णीकृता पुस्तिकैषा राजेन्द्रेण द्विजन्मना ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यटीका ।

No. 183. देवीमाहात्म्यवृत्तिः, (तत्त्वावबोधिनी). By विद्याविनोदाचार्यः.
Substance, country-made paper, 14 × 4½ inches. Folia, 50. Lines, 10 on a
page. Extent, 1,750 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of
deposit, Hālisahar Valdeghātā Bābu Giriṣa Candra Gaṅgopādhyāya.
Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमश्चण्डिकायै ।
नत्वा जमजया (?) गूर्तं भान्तमेकमनेकवत् ।
विद्याविनोदाचार्यश्च चण्डोटीकां करोत्यस्मू ॥ इत्यादि ।

End. विवस्वतो जन्म उत्पत्तिं समासाद्य सावर्णिर्मनुर्भविता सावर्णिरभूत् मनु-
र्भविष्यति इत्यर्थः । अद्यतने लट् अतएव स बभूव महाभाग इति प्रथम-
मपि सङ्गतम् ।

Colophon. इति विद्याविनोदाचार्यकृतायां चण्डोटीकायां तत्त्वावबोधिन्यां देवी-
माहात्म्यं समाप्तम् ॥ ० ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्या ।

No. 184. देवीमाहात्म्यरत्तिः, (तात्पर्यकौमुदीनाम्नी). By रघुनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 61. Lines, 8 on a page. Extent, 2,653 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1617. Place of deposit, Sātbheyepāḍāgrāma, Post Office Vaidyerbāzār, Parganā Sonargā, Paṇḍita Tārākānta Vācaspati. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः सरस्वत्यै ।

मङ्गल्ये सर्वकस्मादौ प्रणम्यते ।

मादृशस्वादृशं सिद्धौ चैरम्बभवत्सम्बते ॥

आनन्दैकनिकेतनं सुकृतीनां

ब्रह्मेन्द्रादिनमस्कृतं

न सद्भावबोधानां

तद्वन्द्ये जगदम्बिकापदयुगं रक्ताम्बुजाभप्रभम् ॥

सत्कुलद्विजराजेन सन्मनोहारिवर्त्मना ।

श्रीमता रघुनाथेन कौमु ॥

... .. न तत्त्वप्रदायिनी ।

तात्पर्यकौमुदी धीरा यथावद्वधीयताम् ॥ ० ॥

इह तु देवीमाहात्म्याख्यावसरे प्रथमं तस्याठविशेषो लिख्यते । ॐ नारायण कस्य नारायणादिनामषट्कनिरूपितदेवता नमस्कृत्य ।

नारायणं नमस्कृत्य नरैश्चैव नरोत्तमम् ।

देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

तत्र नारायणप्रणयकालीन सागरजल नरः कृतरामादि-
शरीरपरिपञ्चोऽवतारविशेषः । नरोत्तमः पुरुषोत्तमः श्रीकृष्ण इति यावत् ।

कृष्णस्य भगवान् स्वयमिति भागवतग्रवणात् । देवी भगवती आद्या शक्तिः ।

यदनुपदात् स कस्य शक्त्यधिक्यं भवति । सरस्वती सर्ववाङ्म-

याधिकृतदेवता वाग्देवतेति यावत् । व्यासः पुराणेतिहासादीनि शास्त्राणि

वेदायनि वा (?) व्यासो वादरायणः कवीन्द्र इति व्याख्यायते । एतान्

प्रणम्य जयं उदीरयेत् पठेदित्यर्थः । तत इत्यस्य वाक्यालङ्कारप्रयोजन-

मात्रमर्थः । आनन्दार्यस्य यवन्तपदेनोपलब्धेः । जयमिति कृष्णद्वैपायन-

प्रणीतपुराण-भारत भागवतादि । एतस्य देवीमाहात्म्यस्य सिद्धमन्त्र-

स्वरूपत्वात् । तदादौ तदन्ते च प्रथवं दत्त्वा पठेत् इति शास्त्रार्थः ।

तथाठक्च तादृशसङ्कल्पसमाहिततत्पुस्तकमभ्यर्चयानने स्थापयित्वा पठे-
दित्यास्तां विस्तरः । इत्यादि ।

End. एवमिति एवंप्रकारेण सुरथः देव्या वरं लब्ध्वा क्षत्रियर्षभः क्षत्रियश्रेष्ठः
सूर्याज्जन्म समासाद्य ... पुनरावृत्तिः समाप्तिं द्योतयति । तथा स्त्राया-
दिति चातुर्भुजौ ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीरघुनाथचक्रवर्त्तिकृतायां तात्पर्यकौमुद्यां देवीमाहात्म्याटीकायां
देवीमाहात्म्याख्यानं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 185. देवीमाहात्म्यवृत्तिः, (विद्वन्मनोरमा). By गौरीवरः. Substance,
country-made paper, 13×3½ inches. Folia, 55. Lines, 10 on a page.
Extent, 2,681 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1515. Place of
deposit, Kāthālpādā vid Naihāti, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Ap-
pearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तुष्टिकाये ।

पान्तु वां चण्डिकाचण्डकोदण्डखण्डनिखनाः ।

दुरितौघतमस्काण्डे खण्डनैकान्तपण्डिताः ॥

संचिन्तसारविदुषा श्रीगौरीवरशर्मणा ।

क्रियते सप्तशतिकाटीका विद्वन्मनोरमा ॥

... द्वैपायनाभिधानमहर्षिवेदव्यासप्रोक्तजयाख्यमार्कण्डेयपुराणान्तर्गतसाव-
र्णिकमन्वन्तरीय सावर्णिः सूर्य्यतनय इत्यादि सावर्णिर्भविता मनुस्मृत्यन्तस्य
देवीमाहात्म्यप्रकाशकस्य ग्रन्थसन्दर्भस्य यथाशक्ति व्याख्यानमाचक्षे ॥

End. एवमनेन प्रकारेण क्षत्रियर्षभः क्षत्रियश्रेष्ठः तथाच स्युस्तरपदे व्याघ्र-
पुङ्गवर्षभकुञ्जराः । सिंहशार्दूलनागाद्याः पुंसि श्रेष्ठार्थगोचरा इत्यमरः ।
सुरथः देव्याः सकाशात् वरं लब्ध्वा सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भनु-
र्भविता इति ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीगौरीवरकृतायां विद्वन्मनोरमायां सप्तशतिकाटीकायां देवीमाहात्म्य
समाप्तम् ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

वाणेन्दुपद्मेन्दुमते शकाब्दे प्रणम्य गौरीचरणारविन्दम् ।

... .. ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 186. देवीमाहात्म्यटीका, (सप्तशतीविवेकः). By रामचन्द्रवाचस्पतिः . Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 120. Lines, 7 on a page. Extent, 2,250 ślokaś. Character, Bengali. Date, (?) Place of deposit, Bhātpādā, 24-Parganas, Paṇḍita Rāmendra Nyāyavāgiṇa. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

यामाङ्गराद्यां प्रकृतिं मुनीन्द्रा
यामेव धात्रीं प्रतिपालनेन ।
अन्ने तु हन्त्रीं हररूपधात्रीं
अव्याज्यगत् पर्वतनन्दिनी सा ॥
प्रणम्य चण्डीचरणारविन्दं
श्रीरामचन्द्रो द्रुतमयजन्मा ।
सुबोधिनीं सज्जनतोषिणीं च
स्वकार चण्डीमहिमैकशराम् ॥
... ... सप्तशतीविवेकां
तनोति सन्नोषकरीं कवीनाम् ।
पुरा किल भगवद्भारायणशिष्येण भारतविषयकीर्तिना जैमिनिना शृष्टो
मार्कण्डेयो मुनिः । इत्यादि ॥

End. देवी इति वरं तथोरभिलषितं दत्त्वा ताभ्यां वैश्वसुरयाभ्यां अभिष्टुता सती
सद्यस्तृष्णात् अन्तर्हिता बभूव । अन्तर्द्धौ । एवमिति एवं देव्याः सका-
शात् वरं लब्ध्वा क्षत्रियर्षभः क्षत्रियश्रेष्ठः सुरयः सूर्याज्जन्म समासाद्य
प्राप्य सावर्णिमनुभवेतिता ॥

Colophon. इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥
इति रामचन्द्रवाचस्पतिरुक्ता चण्डीटीका समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 187. दोलयात्राप्रमाणतत्त्वम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 132 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, District Mayamanasimha, Paṇḍita Harasundara Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning. श्रीहरिः । फाल्गुणपौर्णमास्यां दोलयात्रामाह तीर्थचिन्तामणौ ब्रह्मपुराणम् ।
फाल्गुणां संयतो भूत्वा गोविन्दस्य पुरं व्रजेत् ।
नरो दोलागतं दृष्ट्वा गोविन्दं पुरुषोत्तमम् ॥ इत्यादि ।

End. पश्यन् द्वितीयं हरति गोहत्याद्युपपातकम् ।
क्षिण्यन्त्यशेषपापानि तृतीये च न संशयः ॥
इमां यात्रां कारयित्वा चक्रवर्ती भवेन्नरः ।
ब्राह्मणस्य चतुर्वेदे ज्ञानस्य जायते भुवम् ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दोलयात्राप्रमाणतत्त्वं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । श्रीकृष्णस्य दोलयात्राप्रकरणादिनिरूपणम् ।

No. 188. दोलयात्रामृतम् . By नारायणतर्काचार्यः . Substance, country-made paper, $18 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page Extent, 123 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Vikramapura Vajrayoginigrāma Paṇḍita Kālikānta Ćiromaṇi. Appearance fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
नत्वा गोविन्दपादाब्जं दृष्ट्वा च स्मृतिसङ्गृहान् ।
नारायणो वितनुते दोलयात्रामृतं सुधीः ॥
स्कन्दपुराणे ।
फाल्गुने मासि राजेन्द्र अर्धमर्त्तणि शान्तिमे । (?)
गोविन्दं दोलयेद् यो वै स वैकुण्ठपुरं व्रजेत् ॥
कृत्तिकायां ध्वजोत्थानं ज्येष्ठायां खपनं तथा ।
दोल उत्तरफाल्गुणां यात्रामेनां सुदुर्लभाम् ॥
ब्रह्मवैवर्ते ।
अधिवासः क्षपान्ते च फाल्गुणर्त्ते तृपोत्तम ।
गोविन्दं दोलयेद् यो वै स वैकुण्ठपुरं व्रजेत् ॥ इत्यादि ।

End. होलिकां कारयेद् यस्तु पौर्णमास्यां नरोत्तम ।
 सद्यसा कुलमादाय विष्णोर्लोके महीयते ॥
 दशाक्षरविधानेन पूजयेच्च जनार्दनम् ।
 होमं कृत्वा विधानेन ततो यात्रां समापयेत् ॥

Colophon. इति नारायणतर्काचार्यविरचितं दोलयात्रास्तुतं समाप्तम् ।

विषयः । फाल्गुनपौर्णमास्यां भगवतो दोलयात्राविधिविवेचनम् ॥

No. 189. द्रव्यगुणसङ्गृहटीका. By शिवदासः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 77. Lines, 7 on a page. Extent, 2,194 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Bhagavān Candra Dāsa Kavirāja, Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।
 दशाननादितिमिरपरिभूतमिदं जगत् ।
 प्रमसाद यतस्तस्मै कस्मैचिन्महसे नमः ॥
 कणादसांष्ट्यायुर्वेदतन्त्राणां पारदृश्यनः ।
 तातस्थानन्तसेनस्य वन्दे चरणपङ्कजम् ॥
 मद्यदादिनिकायोऽयं यस्याः प्रादुरभूत् किल ।
 सतीं गुणमयीं भक्त्या भैरवीं जननीं भजे ॥
 रचितश्चक्रदत्तेन यो द्रव्यगुणसङ्गृहः ।
 श्रीमता शिवदासेन तस्य व्याख्या विधीयते ॥
 नोक्ताश्चक्रेण ये द्रव्यगुणा विस्तरभीरवणा ।
 तेषां प्रमद्वतो लेख्याः शिष्यव्युत्पत्तये मया ॥ इत्यादि ।

End.

इदानीमस्य सङ्गृहग्रन्थस्योपादेयतां दर्शयितुमाह ।
 तन्त्राणां सारमाकृत्य द्रव्यानां गुणसङ्गृहः ।
 भिषजामुपकाराय रचितश्चक्रपाणिना ॥
 आसीत् सभायां शिखरेश्वरस्य
 लब्धप्रतिष्ठः किल लाडसेनः ।
 वाणीविलासं कविमार्त्तभौमं
 विजित्य यः प्राप यशो दुरापम् ॥

काकुत्स्थसेनस्तु ततस्ततोऽभूत्
 तस्यापि लक्ष्मीधरसेननामा ।
 तस्माच्च भूतस्तरुणस्तनूज-
 स्तस्याप्यनन्तस्तनयोऽथ जज्ञे ॥
 योऽन्तरङ्गपदवीं दुरवापां
 हनमप्यतुलकीर्तिरवाप ।
 गौडभूमिपतितोऽपि कसाह- (?)
 स्तत्सुतस्य कृतिनः कृतिरेषा ॥

Colophon. समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । चक्रपाणिदत्तकृतद्रव्यगुणसङ्ग्रहाभिधानवैद्यकग्रन्थस्य व्याख्यानम् । तदनुक्तांश-
 पूरणञ्च ।

No. 190. द्वाविंशत्सिंहासनकथा . By वररुचिः . Substance, country-
 made paper, 17×3 inches. Folia, 46. Lines, 8 on a page. Extent, 1,472
 ṣlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1719. Place of deposit, Naihati,
 District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḍāstrī. Appearance, tolerable.
 Prose, Incorrect.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।) ततश्च
 भूखननादिभिरनेकप्रकारैः कनकरत्नमयद्वाविंशत्पुत्तलिकाभिरुपेतं चन्द्र-
 कान्तमणिमयं अष्टहस्तोच्छ्रयं तेजसा जाप्यत्वंमानं सिंहासनं प्रादुरभूत् ।
 इत्यादि ।

End. चिल्लोकी जेतया जड़तनुरमात्यः शशधरो
 वसन्तः पर्यायोद्यतबाहुश्चन्नतकुचा दूरे ।
 रणत्कङ्कणामन्दमौषलगी घना सुवदना श्यामा मनोहारिणी । (?)
 ईषत्कुञ्चितपद्मभागललिता सुयत्तलोमावल्ली ॥
 शूनमेव समो दूरम् ॥ ० ॥

Colophon. इति वररुचिकृत द्वाविंशत्कथनं सम्पूर्णम् । शके १७१९ लिखितमेतत् ।

विषयः । द्वाविंशत्पुत्तलिकाभिविक्रमादित्यस्य गुणवर्णनम् ।

No. 191. द्वादश्याचाप्रयोगः . By विद्यानिवासः . Substance, country-made paper, 16 × 2½ inches. Folia, 22. Lines, 5 on a page. Extent, 469 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vāḍari, Mayamanasimha, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीदुर्गायै नमः ।

ब्रह्मास्त्रादसद्योदरनिर्भररसमाधुरीभाञ्जि ।

विद्यानिवासस्तनुते याचाकर्माणि सदृशो भर्तुः ॥

कोऽत्र विधिनिषेधो नीलमणिर्घृष्टा तथा सेव्यः ।

तदपि विधेरनुगत्या सत्यास्कन्दं निराकुर्मः ॥

इह खलु भगवद्दर्शनादुपस्थितप्रेमाकलितस्नेहयुक्त्वनरपतेर्भक्तियोग एवो-
द्देशत इति ब्रह्मविज्ञापितेन प्रतिमाकूपिणा भगवता वरप्रदानेन याचा
प्रवर्त्तिता । इत्यादि ।

End.

तस्मिन् काले तु ये भक्त्या छव्यं पश्यन्ति मानवाः ।

न तेषां पुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि ॥

विष्णोः स्वरूपमास्थाय विष्णुलोके वसन्ति ते ।

ततः काष्ठनादिदक्षिणां दद्यात् एवमेव महासम्पत्त्या चतुर्दशीपर्यन्तं
श्रीजगन्नाथं पूजयेत् ।

Colophon.

इति विद्यानिवासोक्तद्वादश्याचाप्रयोगः समाप्तः ॥ * ॥

विषयः ।

श्रीमज्जगन्नाथदेवस्य द्वादश्याचाप्रयोगादिनिरूपणम् ।

No. 192. धर्मदीपिका . By चन्द्रशेखरः . Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 8 on a page. Extent, 1,056 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganas, Paṇḍita Haraprasāda Çāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा शिवपदद्वन्द्वं ताततत्तातसेवितम् ।

तत्प्रभाववर्द्धितास्त्राभिः क्रियते धर्मदीपिका ॥

विद्याभूषणविष्णुनाथः षड्दर्शनमते सुधीः ।

तत्सुतस्त्रादृशो धीमान् ततोऽधीतो च तत्सुतः ॥

श्रीचन्द्रशेखरो नाम्ना प्लुतो वाचस्पतिः स्मृतौ ।

स्मृतीनाञ्च प्रकाशार्थं तनोतीमां प्रदीपिकाम् ॥

तत्र मीमांसातर्क एव वेदतन्मूलकशास्त्रार्थप्रकाशकः । तथाच भट्टमीमांसा-
संज्ञकसर्कः सर्व्ववेदसमुद्भवः । सर्व्वेषां वेदानां समुद्भवः प्रकाशो यस्मादिति
विग्रहः । इत्यादि ।

End.

अशक्यार्थे विध्यसम्भवात् अस्यार्थः अशक्यार्थे असम्भवार्थे विध्यसम्भवात्
विधेरेव प्रवृत्तेः अतो विधेर्यथासम्भवं विधेयं व्यवस्थापयति । तथाचोक्तम् ।

द्रवादिषु शुवादीनां व्याकोषस्य च शङ्कुषु ।

अर्थोपत्तिवशात् तस्माद्वावस्त्वैवेत्यवस्थितिः ॥

Colophon.

प्रथमपादस्य शेषः ॥ * ॥ श्रीश्रीगुरवे नमः । ॐ हरये नमः ॥ श्रीरामः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं विधिनियमपरिसंख्यादीनां यथासम्भवं मीमांसा । ततोऽधिकरण-
निरुक्तिः । ग्रहाधिकरणनिरूपणम् । खादिरन्यायनिरूपणम् । विकल्पनिरूपणम् । कपालाधि-
करणनिरूपणम् । प्रतिनिध्याधिकरणनिरूपणम् । तदादितदन्यायनिरूपणम् । सर्व्वशक्त्यधि-
करणनिरूपणम् । योगसिद्ध्यधिकरणनिरूपणम् । तन्त्रप्रसङ्गन्यायौ । स्तुतशस्त्राधिकरणश्च ।

No. 193. धर्मविवेकः. By हलायुधः. Substance, country-made paper, 8 x 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 36 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Kerāṇi-gaṇja, Sāktāgrāma, Paṇḍita Trilocana Tarkālaṅkāra. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

श्रद्धावीजो वेदविप्राम्बुसिक्तः

शास्त्राविद्यास्तास्यतस्यो दशापि ।

पुण्यान्यर्था द्वे फले स्थूलसूक्ष्मे

मोक्षः कामो धर्मदृष्टोऽयमीशः ॥

यातः क्षामखिलां प्रदाय हरये पातालमूलं बलिः

शक्तुप्रस्थविसर्ज्जनात् स च मुनिः स्वर्गं समारोपितः ।

आवास्यादसतीं सतीं सुरपुरीं कुन्तीं समारोपयत्

चा सीता पतिदेवतागमदधो धर्मस्य सूक्ष्मा गतिः ॥ इत्यादि ॥

End. जन्यन्ति सूरयः सर्वे धर्मो रचति धार्मिकम् ।
 एतज्ज्ञातव्यमद्यैव किमत्र च भविष्यति ॥
 जयोऽस्तु पाण्डुपुत्राणां येषां पक्षे जनार्दनः ।
 यतः कृष्णस्ततो धर्मो यतो धर्मस्ततो जयः ॥

Colophon. इति महाकविहस्तायुधविरचितं धर्मविवेकाख्यकाव्यं समाप्तम् ॥
 विषयः । कतिपयप्रश्नपूरणश्लोककथनम् ।

No. 194. धर्मेतिहासः . Substance, country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 2,932 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkāṅkāra. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 नारायणं नमस्कृत्य नरक्षैव नरोत्तमम् ।
 देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
 एकदा ब्राह्मणः कश्चित् पुत्रदारादिपोषणे ।
 वयो गतमभिजाय चिन्तामाप दुर्त्ययाम् ॥
 धर्मो हि परमो बन्धुः परलोकसुखावहः ।
 श्रुतः कदाचित् साधुभ्यामिति गाथा सनातनी ॥
 स मया न श्रुतो धर्मो न कृतो नानुचिन्तितः ।
 अधुना स्वल्पमेवायुरवशिष्टं हि मे मतम् ॥
 इति चिन्ताकुलो विप्रो धर्मशून्त्रपणे रतः ।
 संहितः पुत्रशिश्याभ्यां सदैव सः ॥
 सूतं गत्वा महात्मानं विनयानतकन्धरः ।
 कृतान्जलिपुटः सम्यक् प्रोवाच स्वमनोगतम् ॥ इत्यादि ।

End. अन्त्याय पङ्क्तवस्ते वै वृथा भवसमुद्भवाः ।
 केवलं गर्भदुःखाय ये गङ्गां न गता नराः ॥
 गङ्गामाद्यात्मानमेतद्भि यः पठेत् विष्णुमग्निधौ ।
 सभायां वापि विप्रेन्द्राः शृणुयाद्वापि भक्तितः ॥
 गङ्गाद्यानफलं प्राप्य सुखभोगैकसन्निधिः ।
 चिरायुः पुत्रपौत्रैश्च वृत्तो दिवसमाव्रजेत् ॥

द्विजा ऊचुः ।

धर्मेतिहासस्य कथा विचित्रा

मया श्रुतास्त्रुखपङ्कजाद् गुरो ।

तामाशिषं सम्प्रत्यनन्तरं देवं

यथा स्मरामो हि यथाच कुर्वहे ॥

उपनयतु मङ्गलं वः सकलजगन्मङ्गलालयः श्रीमान् ।

दिनकरविबोधितनवनलिननिभेक्षणो विष्णुः ॥ ॐ ॥

Colophon.

इति श्रीपद्मपुराणोद्धृते धर्मेतिहासे सप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ ॐ ॥ समाप्त-
स्वार्थं ग्रन्थः ॥

विषयः ।

पितृपूजा पतिसेवा सर्वजनेषु समता ।

मित्राद्रोहो विष्णुभक्तिश्च एते पञ्च महामखाः ॥

इत्यादिनिरूपणमुखेन एतदनुष्ठानफलनिरूपणम् । पतिव्रताद्युपाख्यानप्रदर्शनेन च माण्डव्यो-
पाख्यानम् । तद्भागवतनादिफलनिरूपणम् । वृत्तादिरोपणपुष्पनिरूपणम् । अश्वत्यादिवृत्त-
वेदनदोषकथनम् । गोप्रचारदानपुष्पनिरूपणम् । विष्णुप्रासादादिदानफलकथनम् । रुद्राक्ष-
माहात्म्यकथनम् । रुद्राक्षरूपविवेचनम् । रुद्राक्षधारणमन्त्रनिरूपणम् । धात्रीफलमाहात्म्यादि-
कथनम् । तुलसीमाहात्म्यकथनम् । गङ्गास्नानमाहात्म्यादिनिरूपणञ्च ।

No. 195. धातुघोषा वा धातुसाधनम्. By रामकान्तः. Substance, country-
made paper, 12×2½ inches. Folia, 48. Lines, 8 on a page. Extent, 1,392
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Thānā Kerānigāñja, Śāktāgrāma, Paṇḍita Trilocana Tarkālankāra.
Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं रामकान्तेन यत्नतः ।

बालानामवबोधाय क्रियते धातुसाधनम् ॥

अथ धातवः । यद्यपि वद्वो धातवस्तथापि ग्रन्थगौरवभयात् भट्टिति
सर्वधातुसाधनानुसन्धानधीजनकत्वाच्च दृढसम्भता दशैवाव निबध्यन्ते ॥
यदुक्तं दृष्टेः ।

भू-स्था-गम-दृशोऽस्ति दा-ह-ज्ञा-ग्रह-चिन्तयः ।

दृशते पुरतो ज्ञेया शीघ्रज्ञानाय धातवः ॥ इति ।

तत्रादौ भूधातुवच्यते । भूसत्त्वायामिति सत्त्वार्थे वर्तमानस्य भूशब्दस्य क्रियाभावो धातुरिति धातुसंज्ञायां पश्चात् त्यादिप्रत्ययः । एवमेव सर्व्व-
धानुसन्धेयं । सम्प्रत्यर्थे वर्तमाना भवति भवतः भवन्ति । भवसि भवथः
भवथ । भवामि भवावः भवामः ॥ इत्यादि ।

End. यङ् लुगवा सर्व्वस्माद्धातोरिति रत्नमालायाकरणसूत्रम् । तथा लुगधिकारे
यङो बहुलमिति चान्द्रः । तथा सर्व्ववर्म्माणां चर्करीतव्याप्तये + +
यितानादित्यचान्तप्रवृत्तिसुपात्तं । तेन बोधवतीत्यादिसिद्धम् ॥

Colophon. इति धातुधोषा समाप्ता ।

विषयः । भू-स्या-गम दशस्ति दा ह-ज्ञा-पञ्च-चिन्निरूपदशधातूनामाख्यातकृतनयोः सर्व्व-
रूपकथनम् । तत्र तत्र धातुधोषादिविवेचनम् ।

No. 196. धातुमाला . By जुमरनन्दी . Substance, country-made
paper, 14 × 3 inches. Folia, 13. Lines, 6 on a page. Extent, 273 ślokas.
Character, Bengali. Date, SANA, 1293, Sāla. Place of deposit, Parganā
Vagḍi, Teliveni, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi.
Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥

धातौ शम्भुमुखीकृतं धान्ता वैकल्यमागते ।
क्रियते तस्य शुद्धार्थं यत्नो जुमरनन्दिना ॥
भ्राथदादि जुहोत्यादि दिवादिः स्वादिरेव च ।
तदादिश्च रुधादिश्च तनक्रादिचुरादयः ॥
भू सत्तायां । अथ तवर्गान्ताः । चिती संज्ञाने अत सातत्यगमने च्युति-
रासेचने । इत्यादि ।

End. षट् खिट् षुट् पुषि चिंसायां शठ खठ गतिसंस्कारयोः शुठ खालस्ये शुठि-
शोधने षट् नुट् उपघाते जुड् प्रेरणे नड् धंगे षड् उपसेधायां तड्
आघाते परस्मैपदिनः ॥ चुरादयः समाप्ता ॥

Colophon. समाप्ता चेयं धातुमाला सन ११९२ साल ॥

विषयः । आद्यादिदशगोत्रधातूनामर्थकथनं तेषामनुबन्धादिकथनम् ।

No. 197. धातुमाला . By महेशः . Substance, country-made paper, 12×2 inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 184 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

राधाकृष्णं नमस्कृत्य महेशदेवशर्मणा ।

लिख्यते धातुमाला च त्रीदुर्गायाः प्रसादतः ॥

अथ भ्वादिगणि-लट्प्रकरण धातवः संचेषेण लिख्यते । भू सन्त्यायां भूधातुः परस्मैपदी । भवति भवतः भवन्ति ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । अर्थनिरूपणमुखेन धातूनां रूपनिरूपणम् ।

No. 198. धातुमाला . By षष्ठीदासविशारदः . Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 24. Lines, 7 on a page. Extent, 504 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अज्ञानध्वान्तसंहन्त्रीं भारतीमिन्दुसन्निभाम् ।

गुरुश्च ज्ञानदं भक्त्या प्रणमामि पुनः पुनः ॥

मनोरमादिमालोक्य धातुटीकां गुणाधिकाम् ।

करोमि धातुभिर्मांसां शिशूनां कण्ठभूषणम् ॥

मुवाच्यदादिकाराद्यो दिवादिः स्वादिकस्ततः ।

तुदादिस्तद्गुणः प्रोक्तो मुचादिस्तदनन्तरम् ॥

रुधादिकतनादिश्च क्रियादिः सचुरादिकः ।

एते दश गणा ज्ञेया अत्र कातन्त्रसम्भताः ॥ इत्यादि ।

End.

इत्यर्था धातवो ये स्युराद्या अपि ये स्मृताः ।

परस्मै वचने तेषां प्रयोगः परिकीर्तितः ॥

एतत् संचेपतः प्रोक्तं ग्रन्थविस्तारभूतितः ।
 अन्येऽनेकगणस्या ये विज्ञेयास्ते प्रयोगतः ॥
 मङ्गनद्याः समीपस्थो जाङ्गवीचेवसन्निधौ ।
 गोपालपुरजोऽकार्थीत् धातुमालां विशारदः ॥

Colophon. इति वैदिकजयलक्ष्णतर्कवागीश-भट्टात्मज-श्रीषष्ठिदासविशारदविरचिता
 धातुमाला समाप्ता ॥ * ॥

विषयः । भुवाद्यदादिप्रभृतिधातुनिकराणां विशदार्थनिरूपणम् ।

No. 199. धातुलक्षणम् . By दनोकाचार्यः . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 33. Lines, 5 on a page. Extent, 1,100 ṣlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Tripurā, Vidyākūṭa, Paṇḍita Jagadbandhu Bhaṭṭācāryya, Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 शिवं प्रथम्य बोधाय बालानां स्मृतये सताम् ।
 आचार्य-श्रीदनोकेन कियते धातुलक्षणम् ॥
 भू-स्वा-गम-दशो छ-ज्ञा-पच-चिन्तयः । इत्यादि ।

End. खण्डितशेषत्वात् समाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ।

विषयः । भुवादिदशगणौयधातूनामर्थकथनम् ।

No. 200. धातुसंग्रहः . Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 11. Lines, 9 on a page. Extent, 396 ṣlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Parganā Vagdi, Teliveni, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥
 केन च बालजनानां निर्मलबोधाय चाग्रतोषाय ।
 संपद्य रच धातूनां विधीयते प्रयोगलब्धानाम् ॥
 भू सत्तायां पा पाने प्रा गन्धोपादाने ध्मा शब्दाग्निसंयोगयोः छ गति-
 निवृत्तौ ॥ इत्यादि ।

End. भाज पृथक्करणे सभाज प्रीतिसेवनयोः परस्मैपदिनः शूर वीर विक्रान्तौ
स्थूल परिहृद्धने आत्मनेपदिनः इति स्पृशादि ।

Colophon. इति चुरादिगणीयाः ॥ समाप्तश्चायं संगृहीतः प्रयुक्तधातुगणः ॥

विषयः । धातूनामर्थकथनं तेषामनुबन्धादिनिरूपणेनात्मनेपदादिविवेचनञ्च ।

No. 201. नाड़ीप्रकाशः . (कणादसंहितायाम्) Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 144 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamanasimha, Serapura, Bābu Haracandra Caudhuri. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः शङ्कराय ।

यद्वक्त्रेभ्यः पञ्चसंख्यागतेभ्यो
वेदा जाता ऋग्यजुःसामभेदाः ।
अथर्ववेदस्यायुर्वेदस्य तस्मिन्-
न्नास्तां शम्भौ श्रीकणादस्य भक्तिः ॥
आस्ते वेदः पञ्चमो वैद्यकाख्यो
वेत्ता कश्चित् तस्य नास्ते महेशात् ।
तस्माद्वाताध्यैत तस्मात्तुराषाट्
तस्माज्जाला वक्तुमर्हामि शास्त्रम् ॥
प्रथमे नाड़िकाज्ञानं द्वितीये रोगनिश्चयः ।
तृतीये च कषायः स्यात् चतुर्थे पारदादिकम् ॥
पञ्चमे तु महाविद्या रसजारणमारणम् ।
यस्य प्रभावाद्रोगाश्च नश्यन्ति सच्च मूलतः ॥ इत्यादि ।

End. भगदनाशी (?) न जीवेच्च वातशीथी न जीवति ।
वक्राकृतिश्चिह्ननेत्रो न जीवेद्विकलेन्द्रियः ॥
इत्युक्तं नाड़िकाज्ञानं निदानं कथ्यतेऽधुना ॥ ... ॥ ॥

Colophon. इति कणादसंहितायां नाड़ीप्रकाशः समाप्तः ॥ श्रीदुर्गाचरणे भक्तिरास्ताम् ॥

विषयः । नाड़ीज्ञानमुखेन रोगादिनिरूपणम् ।

No. 202. निकुञ्जरहस्यम् . Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 5$ inches. Folia, 3. Lines, 11 on a page. Extent, 78 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā, Mahārāja's Library. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीराधाकृष्णभ्यां नमः ।
 द्रुतकनकसुगौरस्त्रिग्वेधौघनीला
 रखिलवन्दारणमुद्गासयन्तौ ।
 मृदुलनवदुकूले नीलपीते दधानौ
 स्मर निभृतनिकुञ्जे राधिकाकृष्णचन्द्रौ ॥ इत्यादि ।

End.

परमरसरहस्यानन्द वन्दा-
 विपिन-नवनिकुञ्जे दिव्यदिव्यैविलासैः ।
 निरवधि रममाणौ राधिकाकृष्णचन्द्रौ
 भज सकलमुपेक्ष्य ॥
 कवमिममतिरम्यं राधिकाकृष्णचन्द्र-
 प्रमदरसविलासैरङ्गुतं भावयुक्तम् ।
 पठति य इह मयप्रचित्तौ
 विजनमनु स राधालीषु सख्यं लभेत् ॥

Colophon.

इति श्रीनिकुञ्जरहस्यस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । निकुञ्जे रममाणयोः श्रीकृष्णराधिकयोः स्तुतिः ॥

No. 203. निगमतत्त्वसारः . Substance, foolscap paper, 8×3 inches. Folia, 12. Lines, 10 on a page. Extent, 297 çlokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Ramanā's Kālīmāṭha. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ।
 कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नविभूषिते !
 शानन्दभैरवो देवः पप्रच्छामन्दभैरवीम् ॥
 श्रीशानन्दभैरव उवाच ।
 निगमागमशस्त्राणि मया त्वयि प्रकाशितम् ।
 तेषां मध्ये सारभूतं वद कान्ते कुलेश्वरि ॥

पुरा श्रीलङ्गुखाभोजात् श्रुतं बद्धविधं मया ।
 श्रीरुद्रयामलाख्यं तथाचोत्तरतन्त्रकम् ॥
 शशियामलमाख्यातं तथान्यद्विस्तरं प्रिये ।
 योगसारं तत्त्वसारं तथा गुह्यं वदस्व मे ॥ इत्यादि ।

End.

आनन्दभैरव उवाच ।
 एतदद्भुतमाह्वयं लङ्गुखात् संश्रुतं मया ।
 अद्य प्रभृति देवेशि तव दासी भवाम्यहम् ॥

Colophon. इति निगमतत्त्वसारे एकादशः पटलः ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । शिवया सह शिवसंवादेन योगसारतत्त्वसारयोर्निरूपणम् । तत्र पञ्चतत्त्व-
 माह्वयादिकथनम् । पञ्चतत्त्वादिशुद्धिविधिः । योगविधिः । मन्त्रादिसाधनविधिः । स्तोत्रादि-
 शोधनविधिः । कवचविधिः । चण्डीपाठक्रमः । मद्यमांसादिशोधनविधिः । सम्बिदाकल्प-
 कथनम् । अशक्तानां पञ्चतत्त्वविधिविशेषकथनञ्च ।

No. 204. निगमलता . Substance, country-made paper, 19×5 inches.
 Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 637 ślokas. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, District, Dhākā, Vikramapura, Mājha-
 pādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।
 कैलासपर्वते रम्ये यामावने च शर्वरी (?) ।
 स्पृष्ट्वा तु चरणौ देव्या भगवान् शङ्करोऽब्रवीत् ॥
 श्रीशङ्कर उवाच ।
 मातर्दुर्गे महामाये कृपां कुरु दयामयि ।
 हृदि शूलं समुद्धृत्य बाहि मां पद्मलोचने ॥
 श्रूयतां सुभगे देवि यच्छूलं वर्त्तते हृदि ।
 तन्मया कथितं भद्रे शृणु ज्ञात्वा न मुञ्चति ॥
 तव वज्रो श्रुतं पूर्वं भगरूपा तमेव हि ।
 वाक्शेनालपनं नैव कथं कुर्याद्भगेश्वरी ॥
 इदं चैकं द्वितीयञ्च वरदाज्ञौ कथञ्चन ।
 तृतीयं परमेशानि जीवह्नीने गतिर्न च ॥

जीवस्थिते सदा शम्भोर्गमनं केन वा कृतम् ।

इति दिन्नापरो भूत्वा वातुलोऽभून्न संग्रयः ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

नाहं वदामि खलु पामरेषु रतिं त्यजामि पशुवादिनेषु । (?)

वाचं त्यजामि कुलकर्मघातिने सङ्गं त्यजामि किल चम्पकेषु ॥

श्रीशङ्कर उवाच ।

देवि विश्वेश्वरि त्वं हि दृष्टिस्थित्यन्तकारिके ।

कथं मां पशुरूपेण स्थापितासि रतिप्रिये ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

पुरा कोचवधुमद्वाहीराचारं भवान् कृतः ।

तथापि पशुभावत्वं न मुञ्चति कथञ्चन ॥ इत्यादि ।

End.

निगमं मत्कुलं नाथ लताहं निश्चितं प्रभो ।

इति ज्ञात्वा सावहिता न प्रकाशं कदाचन ॥

यः पाति पुस्तिकाभेतां गृहे रक्षति नित्यशः ।

तस्य स्थाने ह्यहं बद्धा सर्वदा तत्पुरे यथा ॥

पटलं वा तदङ्गं वा तदङ्गं वा मञ्जेश्वर ।

जानाति स गुरुः साक्षान्मत्समस्तत्समोऽपि वा ॥

Colophon.

इति निगमलतायां पार्वतीश्वरसंवादे चतुर्विंशतिः पटलः । सम्पूर्णाऽयं प्रन्याः ॥

विषयः । शङ्करं प्रति शङ्कर्या उक्तिरूपोऽयं प्रबन्धः । तत्र पञ्चमकारेषु प्राधान्यतः पञ्चम-
मकारस्यैव प्रपञ्चशः प्रयोगादिविधिः । लतासाधनविधिः । दिव्यवीरादीनां लक्षणादिकथनम् ।
पञ्चममकारसाधनेनैव मोक्षप्राप्तिकथनम् । भैरवीचक्रे प्रवर्तमाने वर्षभेदराहित्यादिकथनम् ।
पञ्चमकारशोधनादिविधिः । पुनः पुनः पानविधिः । योनिपूजाविधिः । तत्र ध्यानादि-
कथनञ्च । अथ कालिकापूजाविधिः । तारापूजाविधानम् । उपताराविधानकथनम् । अभि-
षेकविधिकथनञ्च ।

No. 205. नित्यानन्दाष्टकम्. By श्रीछायादासगोस्वामी. Substance, coun-
try-made paper, 10×4½ inches. Folia, 3. Lines, 4 on a page. Extent,
24 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartalā,
Vr̥ddhanagara, Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārbabhauma. Appearance,
new. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीनित्यानन्दाय नमः ।

शरच्चन्द्रधानिं स्फुरदमलकानिं गजपतिं
 हरिप्रेमोन्मत्तं धृतपरमसत्त्वं स्मितमुखम् ।
 समाधूर्णन्नेवं करकलितवेचं कलिभिदं
 भजे नित्यानन्दं भजनतण्डकन्दं निरवधि ॥ इत्यादि ।

End.

... ...
 ॥

परं नित्यानन्दाष्टकमिदमपूर्वं पठति य-
 क्षादंघ्रिद्वग्द्वारं स्फुरति नितरां तस्य हृदये ॥

Colophon.

इति श्रीनित्यानन्दाष्टकं श्रीकृष्णदासगोखामिविरचितं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । अष्टभिः श्लोकेर्नित्यानन्दस्य सावकथनम् ।

No. 206. निरुत्तरतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 26. Lines, 8 on a page. Extent, 750 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो जगन्मोहिन्यै ।

श्रीदेव्युवाच ।

सिद्धिविद्या पुरा प्रोक्ता मन्त्रयन्त्रादिकानि च ।
 नानाभावप्रभेदेन संशयो जायते प्रभो ॥
 भावभेदेन कथय लोकनिस्तारकारक ।
 सर्वेषां शरणं तन्त्रं सिद्धान्तविष्णुसम्मतम् ॥
 आसामाराधना केन भावेन परिजायते ।
 आसां वः प्रकृतिः कापि तव वा कीदृशी क्रिया ॥
 तत् प्रकाशय सम्यग्मे येन यामि निरुत्तरम् ।

श्रीशिव उवाच ।

सर्वासां सिद्धिविद्यानां प्रकृतिर्दक्षिणा प्रिये ।
 दिव्यो वीरो वरारोहे चिन्तयेदक्षिणां शुभाम् ॥
 दिव्यो वीराश्च देवेशि कालीकुलं विचिन्तयेत् ।
 श्रीकुलञ्च त्रिभिर्भावैश्चिन्तयेत् सुरसुन्दरि ॥

काली तारा भद्रकाली भुवना मङ्घिमर्दिनी ।
 त्रिपुटा त्वरिता दुर्गा विद्या प्रतिशिवा प्रिये ॥
 कालीकुलं समाख्यातं श्रीकुलञ्च ततः परम् ।
 सुन्दरी भैरवी बाला वसना कमला तथा ॥
 धूम्रवती च मातङ्गी विद्या स्वप्नावती प्रिये ।
 मधुमती महाविद्या श्रीकुलं परिभाषितम् ॥
 लतायां पूजयेत् कालीं नीले नीलसरस्वतीम् । इत्यादि ॥

End.

काली तारा तथा विद्वा मातङ्गी भुवनेश्वरी ।
 ऋग्वेदपूर्णं तथा दुर्गा मङ्घिमासुरमर्दिनी ॥
 त्वरिता त्रिपुरा भद्रे भैरवी वगला तथा ।
 त्रिपुटा च तथा नित्या कमला च सरस्वती ॥
 जयदुर्गा तथा भद्रे तारा त्रिपुरसुन्दरी ।
 ऋषादश महाविद्यास्तन्त्रादौ कथिताः प्रिये ॥
 नात्र कालविग्रहः स्यात् समयासमयादिकम् ।
 न वारतिथिनक्षत्रं न योगः करणस्य ॥

Colophon.

इति निरुत्तरतन्त्रे देवीश्वरसंवादे पञ्चमः पटलः ॥

विषयः । शिवाशिवयोः संवादेन भावभेदनिरूपणम् । कालीकुलकथनम् । श्रीकुल-
 कथनम् । पञ्चाग्रायनिरूपणम् । कालीपूजायां गुरुमन्त्रादनिरूपणम् । कलानिरूपणम् ।
 दक्षिणकालिकामन्त्रतन्त्रानुपूजादिविधिः । महाकालध्यानकथनम् । कुम्भकादनिरूपणम् ।
 कालीस्तवकथनम् । कालीकवचकथनम् । अजपानिरूपणम् । अथ पुरश्चरणविधिः । दिव्य-
 वीरपद्मभावभेदात् पुरश्चरणप्रकारभेदकौर्त्तनम् । प्राणायामविधिः । निर्गुणसगुणभावचिन्तन-
 विधिः । रात्रौ पूजाविधिः । महानिशादनिरूपणम् । अथ वीराभिषेकविधिः । तत्र अभिषेक-
 मन्त्रादिकथनम् । सिद्धमन्त्रलक्षणम् । शक्तिसाधनं विना निर्व्याणाभावकथनम् । मावादि-
 पञ्चकन्याव्याख्यानम् । शक्तिचक्रादिलक्षणकथनम् । पञ्चचक्रविधिः । कुसुमानुकल्पादिकथनम् ।
 चक्रे वर्जनीयकथनम् । गोप्यकर्मकथनम् । राजचक्रे देवचक्रे च विशेषकथनम् । योगिनां
 साधनादिविधिः । साधिकालक्षणदिकथनम् । कुलाचारादिसाधनकथनम् । विद्याविशेषे
 शक्तिविशेषविधानम् । अथ वेद्यालक्षणादिकथनम् । पञ्चद्रव्यनिरूपणम् । तेषां ग्राहिकथनम् ।
 नवकन्यानिरूपणम् । तपश्चे मुद्रादिविधिः । पञ्चीकरणविधिः । ऋषादशमहाविद्याकौर्त्तनञ्च ।

No. 207. निर्णयसिन्धुः. By कमलाकरभट्टः. Substance, country-made paper, 15×7 inches. Folia, 270. Lines, 13 on a page. Extent, 104,364 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1772. Place of deposit, Kāṭihālī, District, Mayamanasimha, Paṇḍita Navakiṇora Tarkacūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । श्रीरामाय नमः । श्रीकृष्णाय नमो नमः ।

कारुण्यैकनिकेतनं रामं सीतालताशोभितम् ।

विश्वामित्रान्ववायव्रततीसमालम्बनशाखिनं वन्दे ॥

लक्ष्मीसहायं कल्पद्रुतलावर्जितगोकुलम् ।

वर्चापीडं घनश्यामं महः किञ्चिदुपास्महे ॥

देवार्थधर्म्मरक्षायै मायामानुषरूपिणम् ।

पितामहं हरिं वन्दे भट्टनारायणाक्षयम् ॥

यत्पादसंस्थितिः सर्वमङ्गलप्रतिभूर्भता ।

तान् भट्टरामकृष्णख्यानं श्रोतातचरणान्मुमः ॥

सर्वकल्याणसन्देहनिदानं यत्पदद्वयम् ।

द्युनदीसोदरीमम्मामम्बाख्यां नौमि सादरम् ॥

विन्दुमाधवपादाङ्गरोलम्बीकृतविग्रहम् ।

व्यायांसं धातरं भट्टदिवाकरमुपास्महे ॥

हेमाद्रिमाधवमते प्रविचार्य्यं सम्य-

गालोक्य तत्त्वमय तीर्थकृतं परेषाम् ।

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकराख्यः

काले यद्यामति विनिर्णयमातनोति ॥

सन्ति यद्यपि विद्वांसस्तन्निबन्धाश्च कोटिशः ।

तथाप्यमुष्य वैदग्ध्यै केचिद्विज्ञातुमीशते ॥

तत्र संचेपतः कालः षोडशाङ्गोऽयनमृतुर्मासः पक्षो दिवस इति । तत्राब्दो

माधवमते पञ्चधा सावनः सौरखान्द्रो नाचत्रो बार्हस्पत्य इति ॥ इत्यादि ।

End.

प्रेतक्रियैकोद्दिष्टनिषेधेऽपि सिद्धे पुनस्तदुपहृष्टमाब्दिकपरं तेन तत् पार्व्वण-

मेव । विदण्डिनो द्वादशनारायणवलिः तद्विधिरन्यथ विशेषः प्रागुक्त

इत्यलं वज्रना ॥

एवं निरूपितमिदं गहनन्तु धर्म्म-

मत्त्वं विचार्य्यं वचनैस्तुल्यैः सुसम्यक् ।

तदोषदृष्टिमपचाय विवेचनीयं

विद्वद्भिरित्यवरतं प्रणतोऽस्मि तेभ्यः ॥ * ॥

Colophon. समाप्तोऽयं निर्णयसिन्धुरिति शक १७७९ ।

विषयः । प्रयागस्नानादिविधिः । कम्बलभूषण्यादिदानविधिः । संक्रान्तिविचारः । सप्तमीव्रतस्नानदानादिविधिः । महासाघीयोगादिकथनम् । होलिकापौर्णमास्यादिकृत्यनिरूपणम् । रजोदर्शनतिथिराग्यादिकलनिरूपणम् । दण्डसिंहासनादिपूजानिरूपणम् । शमी-दृष्टादिपूजानिरूपणम् । कोजागरलक्ष्मीपूजनादिनिरूपणम् । कार्तिकप्रातःस्नानाकाशप्रदीपो-त्तर्गादिविधिः । चातुर्मास्यव्रतसमाप्तिबोधनादिविधिः । धनुःसंक्रमणपुण्यकालादिनिरूपणम् । ऋद्धौद्ययोगादिनिरूपणम् । माघस्नानविधिर्माघे मूलकभक्षणादिनिषेधः । विष्णुपविहारोपणादि-विधिः । हयग्रीवोत्थत्यादिनिरूपणम् । शक्रध्वजारोपणादिविधिः । वामनपूजादिविधिः । महालयापार्ष्णादिश्रादिविधिः । कपिलषष्ठीकृत्यादिविधिः । गजच्छायादिकथनम् । देवीपूजा-चण्डीपाठादिविधिः । वैशाखशुक्लचतुर्दश्यां शसिंश्रवतादिनिरूपणम् । सेतुबन्धरासेश्वरपूजादि-निरूपणम् । कीकिलव्रतादिनिरूपणम् । मासविचारादिनिरूपणम् । व्रतारम्भकालादिनिरूपणम् । पञ्चवादिनिरूपणम् । लौहित्यस्नानादिविधिः । अग्निषेकविधिः । गर्भाधानादि-संस्काराभावदोषकथनम् । सौमन्नोदयादिसंस्कारकर्मानिरूपणम् । विवाहादिविधिः । देव-प्रतिष्ठादिविधिः । सप्तमच्छूद्राणां व्यवस्था । लिङ्गयुक्तशालग्रामद्वयपूजनादिनिषेधः । होमादि-निरूपणम् । श्राद्धादिनिरूपणम् । क्रयविक्रयादिनिरूपणम् ।

No. 208. निर्व्यासतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 432 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālishahara Khāsvāṭī, Mahādeva Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परमदेवतायै ।

केलासपर्वते रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।

विपरीतरतासक्ता चण्डी पप्रच्छ शङ्करम् ॥

श्रीचण्डिकोवाच ।

निराकारं निर्गुणञ्च स्तुतिनिन्दाविवर्जितम् ।

स्तुतित्यं सर्वकर्तारं वर्षातीतं स्तुतियत्नम् ॥

संज्ञादिरचितं शान्तं किमाकारं प्रतिष्ठितम् ।

तस्मादुत्पत्तिर्देवेश किमाकारेण जायते ॥ इत्यादि ।

End. यदि भक्तियुतो मर्त्यो मनसा चिन्तयन् सदा ।
ते नरा नहि गच्छन्ति कदाचिन्मम मन्दिरे ॥
इति ते कथितं तत्वं वैष्णवस्य सुरेश्वरि ।
यज्ज्ञानादमरत्वञ्च लभ्यते नात्र संशयः ॥

Colophon. इति श्रीनिर्व्याणतन्त्रे विष्णोः शोचकथनं नाम द्वादशः पटलः ॥

विषयः । ब्रह्मनिरूपणम् । ब्रह्माण्डोत्पत्तिनिरूपणम् । नराणां जन्ममृत्यादिनिरूपणम् ।
गायत्रीनिरूपणम् । गायत्रीमाहात्म्यानिरूपणम् । षडङ्गन्यासमन्त्रादिनिरूपणम् । बृहद्ब्रह्माण्ड-
लक्षणनिरूपणम् । योगाचरणनिरूपणम् । सत्यादिलोकनिरूपणम् । विष्णुस्तवकथनञ्च ।

No. 209. नीतिसारः, (गारुडोद्यः). Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 366 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1636. Place of deposit, Brāhmaṇamaṇḍali viā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ नीतिसारः ।
उत्तमैः सह साङ्गत्यं पण्डितैः सह सङ्गथाम् ।
अलुप्तैः सह मित्रत्वं कुर्वाणो नावसौदति ॥
परवादं परस्वञ्च परित्यागं परस्त्रिया ।
परवेग्ननिवासञ्च न कुर्वीत कदाचन ॥ इत्यादि ।

End. गृहे चाभ्यन्तरे द्रव्यं लग्नञ्चैव तु दृश्यते ।
अशेषं चरणीयञ्च विद्या न श्रियते परैः ॥ • ॥

Colophon. इति गारुडोद्यनीतिसारः समाप्तः ॥ • ॥

विषयः । नीतिविषयोपदेशकाः कतिपयश्लोकाः ।

No. 210. नीलकण्ठस्तवराजः. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent, 108 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭihālī, District Mayamanasimha, Paṇḍita Jagaccandra Smṛtipāñcānana. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

विशुद्धरत्नांशुविभूषिताङ्गी

शिलातले हेममये सुरम्ये ।

सुखोपविष्टं नटनाङ्गनाशनं

जगद् वाक्यं गिरिराजपुत्री ॥ इत्यादि ।

End.

श्रुल्लैतत् परमं गुह्यं येषु पापयोनयः ।

स्त्रियः शूद्राश्च येषूपीच्छन्तस्ते नृजन्ति वै ॥

Colophon.

इति स्कन्दपुराणे अष्टमथने पार्श्वतीशिवसम्भादे श्रीनीलकण्ठक्षत्रराजः
समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । कालकूटधारणनिरूपणमुखेन नीलकण्ठक्षत्रनिरूपणम् ।

No. 211. नीलाचलीयतीर्थप्रयोगः. Substance, country-made paper, 16×3½ inches. Folia, 10. Lines, 5 on a page. Extent, 119 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-simha, kâṭihāli, Paṇḍita Parāṇacandra Tarkāṇḍakāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कामाख्यायै । अथ योगिनीतन्त्रोक्तनीलाचलीयतीर्थप्रयोगः ।

गयाशीर्षे गयाकूपे तथा नीलाचले गया ।

त्रिगयापिण्डदानेन पुनः श्राद्धं न चाचरेत् ॥

आमर्शेर्मणिपर्याप्तं आचिचाङ्गन्धमादनम् ।

देवा मरणमिच्छन्ति किं पुनर्मानवादयः ॥ इत्यादि ।

End.

शुकादीनाञ्च यज्ज्ञानं यमादिपरिशोधितम् ।

तदेव द्रवरूपेण कामाख्यायोनिमण्डले ॥

नरयोनिः केन प्रकारेण भवति एकमेव सत्यत्र चक्रचतं स्यात् सत्यम् ।

एकोऽपि नवधा भूत्वा न्यपतद् योनिमण्डलम् ॥ इति योगिनीतन्त्रीयवचनात् ।

Colophon.

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ * ॥

विषयः । श्वेदप्रमाणनिरूपणमुखेन कामाख्यायां कर्तव्यकर्मानिश्चयनिरूपणम् ।

No. 212. नैषधचरितटीका, (अन्वयबोधिका). By प्रेमेन्द्रन्यायरतः .

Sustance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 47. Lines, 9 on a page. Extent, 150 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tāmluk Kelomāl, Bābu Sārādāprasanna Ghōṣa. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

याकाङ्क्षितामलपदा नियतं जनानां
शक्त्यर्थसञ्चयसमुन्नयने च योग्या ।
यत्कीकरोति निखिलं हृदि भावजातं
वाग्देवतामभिमतामहमाश्रये ताम् ॥
अन्यासु भाववज्जलासु सदर्शिकासु
टीकासु चेदिह भवेत् विफलः प्रयत्नः ।
सद्भिस्तथापि स्रुदुबोधविबोधनाथं
जातोद्यमोऽहमिह मत् प्रति नावबुद्धौ ॥
अस्य ग्रन्थस्य महाकाव्यतया वर्णनीयप्रसिद्धनायकत्वेन सहृदयानां भटिति
सामिनिवेशश्रुत्युपाप्रकीर्णतया च प्रथमं सन्नायकनामरूपं वस्तु निर्दिशति ।
निषीयेति । इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । नैषधचरिताख्यस्य महाकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 213. न्यायादर्शः वा न्यायसारावलिः . By जगदीशतर्कालङ्कारः . Sub-
stance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 23. Lines, 16 on a
page. Extent, 1,725 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of de-
posit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurāgrāma, Paṇḍita Rajanikānta
Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

कर्पूरकुन्दकुसुमकैलासोदरसोदरम् ।
विभ्रविध्वंसकं धाम नमामो नैव देवतम् ॥
अन्यैरनुष्ठितविविधलोदैः कसुषीकृतैः कविभिः ।
न्यायादर्शं ददानीं श्रीजगदीशप्रकाशितः स्फुरत् ॥

यस्माद्वेगेन समुपदिष्टमदृष्टमन्यैः

त्रौसाख्यभौमगुरुणा करणामयेन ।

सिद्धान्तवादरत × स्तु × × × दत्ता

विद्यार्थिनां गुरुकृते प्रकृतं वदामः ॥

अथ निखिलवस्तुषु विदितेषु लौकिकेषु च कर्मसु तत्तत्फलस्य कारण-
णत्वं निर्णयिष्ये प्रवर्तमाने । न तु तदनाकलयन्तः । तत्र किन्नाम कार-
णत्वं । न च तावत् तत्तत्फलान्यवहितपूर्वत्वमतिप्रसङ्गात् क्वचिदप्रसङ्गाच्च ।
नापि तदभावप्रयोजकीभूताभावप्रतियोगित्वम् । प्रयोजकत्वं हि न व्याप-
कत्वं घटारम्भकसंयोगादिकं प्रति घटादेर्जनकत्वापत्तेः । नापि स्वरूपसम्बन्ध-
विशेषः । प्रमाणाभावात् । इत्यादि ।

End.

किन्तु स्वप्रयोज्यविलक्षणसंयोगकथेति न स्वर्गादिघटकस्योत्पत्तौ व्यभिचार-
स्तावापि लोकास्वरूपस्यापि निरुक्तदण्डस्य तादृशप्रत्यासत्त्या सत्त्वादित्यपि
वदन्तीति कृतं पञ्जवितेन ॥

Colophon.

इति महामहोपाध्याय-जगदीशतर्कालङ्कारविरचिता न्यायसारावलिः
सम्पूर्णा ॥

विषयः । अत्र प्रथमं कारणलक्षणरूपविवेचनम् । तत्र एकदेशिमतादिन्यासपूर्वकं तत्तत्त-
त्त्वमण्डनम् । समवाय्यसमवायिनिमित्तभेदात् कारणलस्य त्रैविध्यनिरूपणम् । तत्र चित्ररूप-
त्वादिस्वरूपकथनपूर्वकं मीमांसकमतखण्डनम् । जन्यमहत्त्वेषु क्वचिद्वृत्तलसंख्यामात्रं क्वचिन्महत्त्व-
मात्रं क्वचिद्वृत्तलसंख्यामहत्त्वोभयं क्वचिन्महत्त्वप्रचयोभयं क्वचिच्च वृत्तलसंख्यामहत्त्वप्रचयवितयमेव
कारणे कार्यप्रत्यासत्त्या कारणमिति निरूपणम् । अथ दीर्घत्वाख्ये च परिमाणे महत्त्वमात्रं दीर्घत्व-
मात्रं वृत्तलदीर्घत्वोभयं वृत्तलदीर्घत्वप्रचयवितयस्य यथायोगमसमवायिकारणमिति निरूपणम् ।
एवं संयोगादिषु कारणलविवेचनम् ।

No. 214. पञ्चपक्षीटोका. Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 323 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñbhālpādā, Post Office Naihāñi, Pañḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Verse. In- correct.

Beginning.

श्रीशिवः ।

बालो गन्धकाया श्रुत्वा निरुतोष्ठा च सारवम् ।

डाकिनोमृदितो ब्रह्मा भुक्ताधारकाया स्मरे ॥

कसारोपो (?) वसोर्विष्णुप्रतिष्ठाज्ञानमेव च ।

शोषणं राकिणौशन्तिः स्वाधिष्ठाननिकारतः ॥ इत्यादि ।

End.

अन्यजस्तस्करः सिंहे कन्यायाश्च वराङ्गना ।

पुत्रो धाता सखा वापि तुलायां तस्करो भवेत् ॥

दृष्टिके सेवकश्चौरस्यापि माता स्त्रियोऽथवा ।

दृगे वेष्टाजनश्चौरः कुम्भे चौरश्च मृषिकः ।

मीने धरातले स्थाने नाम चैषां न विद्यते ॥

Colophon.

इति पञ्चपचीटीका समाप्ता ॥

विषयः । पञ्चपचीनामकस्य ज्योतिषग्रन्थस्य व्याख्या ।

No. 215. पञ्चीनिबन्धः. By हेमकरः. Substance, country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 95. Lines, 4 on a page. Extent, 1,425 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1669. Place of deposit, Serapura, District Mayamanasimha, Mahāmahopādhyāya Candrakānta Tarkāṇṇkāra. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

श्रीसर्वाङ्गजगन्नाथं प्रणम्यादिमनादिकम् ।

गुरुपदिष्टमान्नायाक्षिप्यते स्मृतिहेतवे ॥

देवमित्यादि । प्रणम्येति प्रादीनां नामत्वमिति समासः । तथा हि नाम-
प्रकरणं लिङ्गप्रकरणं उच्यते । इत्यादि ।

End.

यदि शोध्यैर्धर्ममर्णविषये लृणमिति निपातः तदोक्तमर्ण इति न सिध्यति ।

इत्याह अधमर्ण इत्यादि । क्तवन्तोरपीति तेषां मते क्तोन क्तवन्तो-
रपलक्षणम् । अवर्णा ॥ अवर्णे लोटो दृङ्गिरिति सन्निपातलक्षणो विधि-
रनिमित्तं तद्विघातस्य वर्णग्रहणे निमित्तत्वादिति च नाश्रितं भवतीति ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीमद्देमकरविरचिते पञ्चीनिबन्धे कृत्पादः षष्ठः समाप्तः ॥ * ॥

६ ६ १६

नर तर्क नृपे शाके लिखिता पुस्तिका शुभा ।

शकाब्दा १६६६ ॥

विषयः । कातन्तपञ्चीव्याख्या ।

No. 216. पत्रकौमुदी. By वररुचिः. Substance, country-made paper, 19 x 4 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 245 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstrī. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ दुर्गायै नमः ।

श्रीमत्कृष्णपदारविन्दयुगलं ब्रह्मेष्टराद्यामर-
श्रेणीनम्रकिरीटकोटिवडभीपुष्पाश्रितं सन्ततम् ।
वाणीञ्च प्रणमामि विश्वजननीं प्रत्यूहविध्वंसिनीं
भक्तानुग्रहविग्रहात् भगवतीं नित्यं वचोदहये ॥
विक्रमादित्यभूपस्य कीर्तिसिन्धोर्निर्देशतः ।
श्रीमान् वररुचिर्धोमान् तनोति पत्रकौमुदीम् ॥
राज्ञां मन्त्रिप्रवीराणां पण्डितानां तथैव च ।
गुरुणां स्वामिभार्याणां तथैव पित्रपुत्रयोः ॥
सन्यासिभृत्यशूराणां तथैवान्यविवेकिनाम् ।
एतेषामपि सर्वेषां पत्रचिह्नैर्दिकं ब्रूये ॥ इत्यादि ।

End.

अथ विवेकिनां प्रशस्तिः । स्वस्तिश्रीभगवत्पदपङ्कजपूजनोचितपुष्पपुष्पपवित्री-
कृतान्तःकरणदिग्दलविमरमालाकलायशोऽनुबन्धिनिरवधिवसुमिद्याननाधरी-
कृतसुरपुरभूमीरुद्रेषु ॥ स्वस्तिश्रीमत्परमेश्वरपदपाथीरुद्रास्त्रादचतुरचित्त-
चक्षुरीकभूदृष्टारकदृष्टावनिजनितमितयशःपङ्कपटलालङ्कृतदिगङ्गनागणस्तन-
तटपवनप्रतापोर्व्वखर्व्वीकृतप्रत्यर्थिसार्धगर्व्वीहपारावारेषु ॥ * ॥

Colophon.

इति वररुचिविरचिता पत्रकौमुदी समाप्ता ॥

विषयः । पत्ररङ्गनम् । पत्रप्रमाणम् । लेखकलक्षणम् । पत्ररचनक्रमः । लिखनप्रकारः ।
पञ्चानयनक्रमः । पठनक्रमः । पत्रचिह्नानि । राजपत्रस्य कोषच्छेदप्रकारः । पण्डित-मन्त्रि-
स्वामिप्रभृतीनां पत्रलिखनक्रमः । राजप्रशस्तिः । मन्त्रिप्रशस्तिः । गुरु-भार्या-पुत्रप्रभृतीनाञ्च
प्रशस्तिः ।

No. 217. पदार्थसंग्रहः. By विजयीन्द्रभित्तुः. Substance, country-made paper, 12 x 4 inches. Folia, 16. Lines, 9 on a page. Extent, 522 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vākudā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning. श्रीराघवेन्द्रगुरुराजाय ते नमः । ॐ श्रीमज्जयतीर्थगुरुभ्यो नमः । श्रीविज-
योन्द्रगुरुभ्यो नमः ।

ॐ लक्ष्मीपतिं संप्रणम्य सर्वज्ञादिगुरुनपि ।

पदार्थानां संग्रहोऽयं क्रियते शास्त्रतोऽज्ञसा ॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषविशिष्टांशिशक्तिसादृश्याभावभेदादश पदार्थाः ।

इत्यादि ।

End. परमा चात्र सकलभोग्युक्ता सुक्तब्रह्मादिभिः ईश्वरानलक्ष्मीके विमलाख्ये
पर्यङ्के श्रयने तत्र प्रिये कर्मणाम्प्रति वरुधा विभूतिर्वरुमानं करोति महा-
लक्ष्मीः इत्येष मङ्गलम् ॥

Colophon. इति विजयोन्द्रभिक्तुविरचितः पदार्थसंग्रहः समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । पदार्थादितिरूपणम् । द्रव्यादितिरूपणम् । गुणादितिरूपणम् । दृष्टिप्रकरण-
निरूपणम् । प्रलयनिरूपणम् । ज्ञानप्रकरणादितिरूपणम् ।

No. 218. पद्यावलिः . Substance, country-made paper, 13 × 3½ inches.
Folia, 27. Lines, 10 on a page. Extent, 709 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1750. Place of deposit, Viṣṇupura, Kṛiṣṇagañja, District Vāṅkuḍā,
Çaṇibhūṣaṇa Gosvāmī. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।
पद्यावली विरचिता रसिकैर्मुकुन्द-
सम्बन्धवन्धुरपदा प्रसदोर्मिसिन्धुः ।
रम्या समस्ततमसां दमनी क्रमेण
संगृह्यते कृतिकदम्बकौतुकाय ॥
प्रारम्भे मङ्गलाचरणमाह ।
नमो नलिननेत्राय वेणुवाद्यविनोदिने ।
राधाधरसुधापानशालिने वनमालिने ॥
कस्यचित् ॥
भक्तिप्रकवलोकनप्रणयिनी नीलोत्पलसर्दिनी
ध्यानलम्बनतां समाधिनिरतैर्नैति हितप्राप्तये ।

स्त्रावणैकमहानिधौरसिकतां राधाटशोक्तन्वती
युष्माकं कुशतां भवान्निश्मनं नेत्रे तनुर्वा हरेः ॥ इत्यादि ।

End.

योगेश्वरस्य ॥

अथदेववित्त्वमङ्गलमुखैः कृता येऽत्र सन्नि सन्दर्भाः ।

तेषां पद्यानि विना समाकृतानीतराण्यत्र ॥

श्रीमन्मदनगोपालचरणद्वन्द्वसन्निधौ ।

पद्यावली विरचिता केनचित् द्विजवन्धुना ॥

Colophon.

समाप्तेयं पद्यावली ॥ * ॥ शकान्दाः १७५० ॥

विषयः । भक्तजननिकरकृतनानाविधकृष्णस्तवविषयकश्लोकसंग्रहः ॥

No. 219. परमात्मसन्दर्भः . Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 39. Lines, 11 on a page. Extent, 1,199 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Kūcekol, Bābu Yogindranātha Simhadeva. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीकृष्णचैतन्यचन्द्रो जयति ।

तौ सन्तोषयता सन्तौ श्रीलरूपसनातनौ ।

दाक्षिणात्येन भद्रेन पुनरेतद्विविच्यते ॥

तस्माद्यं ग्रन्थमालोच्यं क्रान्त्युत्क्रान्तखण्डितम् ।

पर्यालोच्यथ पर्यायं कृत्वा लिखति जीवकः ॥

अथ परमात्मा विव्रियते तत्र तं जीवनिरूपणपूर्वकं निरूपयति द्वाभ्याम् ।

शेषज्ञ आत्मा मनसो विभृती

जीवस्य माया रचितस्य नित्याः ।

आविर्हिताः कापि तिरोहिताश्च-

शुद्धो विचष्टे ह्यविशुद्धकर्तुः ॥ (?) इत्यादि ।

End.

यथेन्द्रियैः प्रथग्द्वारैरर्थो वङ्गमुपाश्रयः ।

एको नानायते तद्वत् भगवान् शास्त्रवर्त्मभिः ॥

इत्युदाहरणीयं । अनेनैव गतिसामान्यश्च सिध्यतीति ॥ श्रीगुरुः । प्रत्यक्ष-

स्वापितं वदन्तीत्यादिपद्यम् ॥ * ॥

Colophon. इति कलियुगपावनभजनविभजनप्रयोजनावतार-श्रीश्रीभगवत्कृष्णचैतन्य-
देवचरणानुचरविश्ववैष्णवराजसभाजन-श्रीरूपसनातनानुशासनभारतीगर्भे
श्रीभगवत्सन्दर्भो नाम तृतीयः सन्दर्भः ॥
कर्जं मास्यसिते पक्षे नवम्याच्च तिथौ मुदा ।
शके इन्द्राष्टश्रुत्येन्यौ दिने सोमपरिप्लुते ।
पूर्णिता लिपिमालेयं कण्डहारेण केनचित् ॥

विषयः । वैष्णवग्रन्थोऽयं । अत्र च जीवपरमात्मादिविचारमुखेन जीवपरमात्मादि-
निरूपणम् ।

No. 220. परिभाषाविवरणम् . Substance, country-made paper, $15 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 22. Lines, 6 on a page. Extent, 495 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1626. Place of deposit, Vāḍari, District Mayamana-simha, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
प्रणम्य सदसद्द्वारं ध्वान्तविध्वंसभास्करम् ।
वाङ्मार्थं परिभाषार्थं वक्ष्ये बालावबुद्धये ॥
सूत्रेणैव हि तत् सर्वं यदुक्तं यच्च वार्तिके ।
सूत्रं धोनिरिहार्थानां सर्वं सूत्रे प्रतिष्ठितम् ॥ इत्यादि ।

End. न्याय्यस्यैतत् शब्दार्थानवच्छेदे विशेषश्रुतिहेतूनां प्रकरणबलाभावे विशेषार्थ-
बलात् लक्ष्यानुसार एव उचितः । तदुक्तं न ह्यनिष्ठार्थानां शास्त्रे
प्रकृतिरिति ॥

Colophon. इति दौर्गसिंघा परिभाषायां तदर्थविवरणं समाप्तम् ॥ शकाब्दाः १६१६ ।

विषयः । दौर्गसिंहपरिभाषाया व्याख्यानम् ।

No. 221. परिभाषावृत्तिः . By दुर्गसिंहः . Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 777 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇapurā, Post office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Tārakacandra Bhaṭṭa-cāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो मणेशाय ।

प्रथम्य सदसद्द्वारं ध्वान्निध्वंसभास्करम् ।

वाङ्मन्यं परिभाषार्थं वक्ष्ये बालावबुद्धये ॥

इह हि ।

सूत्रेष्वेव हि तत्तत्त्वं यदुक्तौ यच्च वार्तिके ।

सूत्रं योनिरिहार्थानां सर्वं सूत्रे प्रतिष्ठितम् ॥

येन केनचिद्वाख्यातुकामेनावश्यमेवाभ्युपगन्तव्यम् । तथाचान्वयः अर्थान्
सूत्रयति सूत्रे सूत्रयति इति वा सूत्रम् । तत्र सूत्रकारयोः सर्व्ववर्ग-
कात्यायनयोः सूत्राणां चतुःशत्यां पञ्चदशाधिकायां परिभाषा नोक्ता
अथ च दृष्टिदौक्योः प्रयुक्ता कार्य्येषु दृश्यते तासां कुतः संसिद्धिरप्यते ।
इत्यादि ।

End.

ज्ञापकश्च रुढाणां बहुल्लेऽस्त्रियामपत्यप्रत्ययस्त्र्यवास्त्रियामिति वचनम् ।
अन्यथाऽदन्तावलोपेऽस्त्रियामिति निर्देशोऽनर्थक एव स्यादिति ॥

Colophon.

इति दुर्गसिंहोक्ता परिभाषादृष्टिः समाप्ता ।

विषयः । लौकिकशास्त्रीयभेदेन परिभाषाद्वैविध्यकथनम् । पुनः शास्त्रीयपरिभाषाया
द्वैविध्यकथनम् । परिभाषाशब्दस्य व्युत्पत्तिकथनम् । नानाविधपरिभाषाया नानाविधालौकिक-
प्रयोजनकथनम् । नानाविधपरिभाषाया नानाविधानां शास्त्रीयप्रयोजनानां विशेषेण विवेचनम् ।
कातन्त्रसूत्राज्ञापकान्युद्धृत्य स्वकीयोक्तिमर्थनञ्च ॥

No. 222. परिभाषादृष्टिः. By रामचन्द्रविद्याभूषणः. Substance, country-
made paper, 17×3 inches. Folia, 10. Lines, 7 on a page. Extent, 350
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1631. Place of deposit, Brāh-
maṇḍali vid Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः शरणम् ।

मधुमयनमभौगत्याद्रामचन्द्रो

विविधबुधविधानैर्लब्धशुद्धप्रबोधः ।

प्रणयति परिभाषादृष्टिमुद्बोधहेतुं

भवति सुमतिरन्नेवाभिनां जानतां याम् ॥

येन केनचिद्वास्त्रातुकामेनावश्यमेवाभ्युपगन्तव्यम् । अर्थान् सूत्रयति सूत्रे
सूत्रयति वा सूत्रं तत्र याः परिभाषा नोक्ता अथच दृष्टिटीकयोस्तत्र तत्र
प्रयुक्ताः कार्ये च दृश्यन्ते तासां संसिद्धिर्युक्तितः कथ्यते ता लौकिक्यः
शास्त्रीयास्त तत्र लौकिक्यो लोकत एव कृताः । यस्तु शास्त्रीयास्त
द्विविधा लिङ्गवत्यो विध्यङ्गशेषभूतास्त । इत्यादि ।

End.

तेन नापदं शास्त्रे प्रयुज्येतेति स्थितेर्गतिस्त्विन्ननीयेति न्यायाभ्यामादेशादीन्
सिद्धवन्निर्देशेन विधाय अतएव असौत्यादिकमाचार्येणोक्तम् । एवञ्च परस्मै
पदमिच्छन्ति क्वचिदेवात्मनेपदे इति कृत्या परस्मैपदे उप्रत्ययविधाने शास्-
त्रियुदित्यत्र द्युतङित्यस्य पाठात् अद्युतदित्युदाहृत्य तेनैव पमित्युक्तम् ।
विधिवत्लादानोऽथेलमित्यादिकञ्चेति दिक् । अन्यदप्युक्तम् । एवमन्ये न्याया
अनुसर्त्तव्या विस्तारभयान्न लिखिताः ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीरामचन्द्रविद्याभूषणविरचिता परिभाषादृष्टिः सम्पूर्णा ॥ ० ॥

शकाब्दाः १६१० ।

आकाशेन्द्रसावनीविगणिते शाकाब्दसंख्याङ्गके

न्यायोदाहरणादिकं प्रकुरुते श्रीरामचन्द्रः कियत् ।

शकाब्दाः १६११ । २७ चैत्र श्रीरामवल्लभशर्मणा लिखितम् ॥

विषयः । सुगबोधस्त परिभाषेयम् । अत्र च युक्तितः सूत्रानुक्तपरिभाषादृष्ट्यादीनां
निरूपणम् ।

No. 223. परिभाषादृष्टिटीका . By रामनाथसिद्धान्तः . Substance, coun-
try-made paper, 18×3½ inches. Folia, 25. Lines, 8 on a page. Extent,
839 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1667. Place of deposit,
Āḍiyādhā, District 24-Parganās, Paṇḍita Haripada Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

प्रणम्य सारदापादपद्ममानन्दसाधनम् ।

परिभाषादृष्टिटीकां यथाज्ञानं समासतः ॥

श्रीरामनाथसिद्धान्तो बालानां सुखहेतवे ।

तनुते तनुवाग्वित्तो गुरुपादोपदेशतः ॥

तचादौ तावन्निर्विघ्नेन प्रारिञ्चितसिद्धिकामः स्नेहदेवताप्रणतिरूपमङ्गलं
प्रणीय शास्त्रप्रयोजनमुपदिशन्नाह ग्रन्थकारः । हरिमित्यादि । भोर-ग्राम-
वासि-मैथिल-महामहोपाध्याय-श्रीदत्तात्मजसूनुना तदा-
त्मज-दामोदरदत्त-तत्पुत्रेण श्रीपद्मनाभदत्तेन परिभाषावृत्तिर्विशेषेण भाष्यते
व्यक्तमुच्यते क्रियते इत्यर्थः । इत्यादि ।

End.

यथा ऋषदौर्घप्रहणकशास्त्रे इतिकाव्यांतिदेशो यथा बङ्गलं समासवत् एवं
पुंवदादि । उक्तञ्च भाष्ये निरूप्य शाकाः पञ्चातिदेश इति । इदानीं स्वकृत-
ग्रन्थसंख्यामाह उक्त इत्यादि । व्याकरणमिदमादर्श इति उपमानावधारणे
समासः । व्याकरणनाम । नाम्ना सुपदाः सुखेन पद्यते गम्यतेऽप्राविति ।
तस्य पञ्जिका पञ्च व्यक्तीकरणे चुरादिः टीकेत्यर्थः । तदनन्तरं बालानां
बोधार्थे प्रयोगदीपिका उक्ता ।

अष्टाद्विंशती रचिता मया च धातुचन्द्रिका ।

तत्रैव यङ्लुको वृत्तिर्न च ग्रन्थान्तरं परम् ॥

परिभाषावृत्तीरचिता साहित्यं नाम्ना गोपालचरितं ग्रन्थरत्नम् ।

आनन्दलक्ष्यटीका रचिता माघे ग्रन्थविशेषे ।

टीका रचिता हन्ते रत्नञ्च हन्दि स्मृतौ आचारचन्द्रिका निर्मिता ।

कोषे भूरिप्रयोगाख्यो ग्रन्थस्तान्तरस्य यत्नतः ।

आदेशात्मया एते द्वादशसंख्याता ग्रन्था रचिता इत्यर्थः । इतो बिहत्पत्ती-
हारमाह हे धीराः पण्डिताः श्रीपद्मनाभेन कृतिनायमङ्गलियुष्माकं संगृह्यते
किमर्थमित्याह एते पुस्तका वो युष्माभिः संस्कार्याः संशोधा एवं प्रति-
पास्याच पुत्रवदात्मपुत्रा इवेति भावः ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीरामनाथसिद्धान्तरचिता परिभाषावृत्तिटीका समाप्ता ।

शकाब्दाः । १९६० ॥

विषयः । पद्मनाभरचित-सुपदाव्याकरणस्य परिभाषावृत्तेर्याख्यानम् ।

No. 224. परिशिष्टप्रबोधः . By गोपीनाथतर्काचार्यः . Substance,
country-made paper, 16×3 inches. Folia, 246. Lines, 7 on a page.
Extent, 6,235 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1721. Place of
deposit, Dhākā, Paṇḍita Candrakānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old.
Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

यो जातो धरणीधरेन्द्रतनयानाथाङ्गिपाथोबद्धा-
 सक्तात्मानघमानसात् पशुपतेराचार्यसिंहात् सतः ।
 कौर्त्तिश्रीजितशीतरश्मिकुमुदश्रेणीश्रियः श्रीमतो
 दानानीतवराविरावितधरादीनाल्लिदैर्न्यारितः ॥
 सोऽयं स्मरिसभासभाजितमतिः कामाभवामाकृतिः
 सत्योत्प्रेकवशीकृतेश्वरमतिः श्रीयोजनासन्ततिः ।
 गोपीनाथ इमञ्चकार मधुरव्याहारवागीश्वर-
 स्तर्काचार्यवरः सदर्थचतुरः सश्रीकविद्याधरः ॥

इह खलु सकलविद्वज्जनगणकुञ्जरसम्पतिपरिप्राप्तनिखिलविघ्नघ्नोत्सारण-
 कारणप्रारब्धकर्मापकारकहरिनमस्कारपुरःसरं प्रत्यभारभमाणस्तन्निबन्धनं
 शिष्यान् शिष्यधिप्यन् हरिनमस्कारं करोति संसारेति । अस्मार्थः । हरिं
 नत्वा कातन्त्रपरिशिष्टं ब्रूमः । कीदृशं संसारतिमिरमिहिरं । स्वादृष्टोप-
 निबद्धशरीरपरिग्रहः संसारः । स्वपदमिहाम्बुदाद्यदृष्टप्रयुक्तेष्वरक्षणदि-
 शरीरव्यावर्त्तकम् । इत्यादि ।

End.

द्रव्यत्वजातेस्तु शब्दस्य न द्रव्यमिति क्वचिन्निरुद्धप्रयोगः शुक्लकृष्णशब्दयो-
 र्मधुसर्पिरादिगणपाठासिद्धिरिति ॥

Colophon.

इति श्रीगोपीनाथतर्काचार्यविरचिते परिशिष्टप्रबोधे समासव्याख्यानं
 समाप्तम् ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः । १७९१ ।

विषयः । श्रीपतिदत्तविरचित-कातन्त्रपरिशिष्टस्य व्याख्यानम् ॥

No. 225. पवनदूतम्. By धोयीकविराजः. Substance, country-made
 paper, 14 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 283 ślokas.
 Character, Bengali. Date, Sk. 1752. Place of deposit, Viṣṇupura,
 District Vāṅkuḍā, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh.
 Verse. Correct.

Beginning.

श्रीरामाय नमः ।

अस्ति श्रीमत्खिलवसुधासुन्दरे चन्दनाद्रे
 गन्धर्व्वाणां कनकनगरौ नाम रम्यो निवासः ।
 हैमेलीलाभवनशिखरैरम्बरं बालिखड्गि-
 धातुः (?) शाखानगरगणनां यः सुराणां पुरस्य ॥

तस्मिन्नेका कुवलयवती नाम गन्धर्वकन्या
 मन्ये जैवं मृदु कुसुमतोऽप्यायुधं या स्मरस्य ।
 दृष्ट्वा देवं भुवनविजये लक्ष्यशंखोनिपाणं (?)
 बाला सद्यः कुसुमधनुषः संविधेयीवभूव ॥ इत्यादि ।

End.

सन्देशोऽयं मनसि निहितः कश्चिदायुष्मता मे
 किंवा भूयस्त्वयि विरचिते वङ्गभिच्चाप्रकारैः । (?)
 पारार्थिकप्रवलमनसस्त्वदिधा बाष्पमिश्रा-
 नापन्नानां न खलु वङ्गशः काकवादान् सद्गन्ते ॥
 दन्तिव्यूहं कनकलतिकां चामरं हैमदण्डं
 यो गौडेन्द्रादलभत कविच्छाभृतां चक्रवर्त्ती ।
 श्रीधोयीकः सकलरसिकप्रीतिहेतोर्मनस्वी
 काव्यं सारस्वतमिव मन्त्रमेतज्जगाद ॥
 गोष्ठौबन्धः सकलकविभिर्वाचि वैदर्भरीति-
 र्बासो गङ्गापरिसरमुवि स्निग्धभाग्या विभूतिः ।
 सत्सु खेदः सदसि कविताचार्यकं भृशुजां मे
 भक्तिर्लक्ष्मीपतिचरणयोरस्तु जन्मान्तरेऽपि ॥
 यावच्छम्भुर्वहति गिरिजामंविविक्तं शरीरं
 यावज्जैवं कलयति धनुः कौतुकं पुण्यकेतुः ।
 यावद्वाधारमणतरुणौकेलिसाक्षी कदम्ब-
 स्तावज्जीयात् कविनरपतेरेष वाचां विलासः ॥
 कौर्त्तिर्लब्धा सदसि विदुषां शीतलक्ष्मीषिपाला (?)
 वाक्सुन्दर्भाः कतिचिदमृतस्यन्दिनो निर्मिताश्च ।
 तौरे सम्प्रत्यमरसरितः कापि शैवोपकण्ठे
 ब्रह्माभ्यासे प्रयतमनसा नेतुमीहे दिनानि ॥ *

Colophon.

इति श्रीधोयीकविराजविरचितं पवनदूताख्यं काव्यं समाप्तम् ॥ * ॥ श्रीराधा-
 लक्ष्णाभ्यां नमः । अलेखीयं श्रीरामगतिलतिना ॥ शकान्दाः १७५९ ।

विषयः । काचित् कुवलयवती नाम गन्धर्वकन्या कान्तविरहसन्तप्ता सती पवनं
 दूतत्वेन प्रेषितवतीत्यमुमेव विषयमवलम्ब्य विरचितमिदं खण्डकाव्यम् ।

No. 226. पुत्रीकरणमीमांसा . By नन्दपण्डितः . Substance, country-made paper, 14×6 inches. Folia, 9. Lines, 10 on a page. Extent, 338 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahara, Valdeghātā, Bābu Giriṣacandra Gaṅgopādhyāya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अभिनन्द्य जगद्वन्द्यपदद्वन्द्वं विनायकम् ।

पुत्रीकरणमीमांसां कुरुते नन्दपण्डितः ॥

केन कौटक् कदा कस्मै कस्मात् कः क्रियतां सुतः ।

विविच्य नोक्तं यत् पूर्वैस्तदशेषमिहोच्यते ।

यथाह्वानिः ।

अपुत्रेषैव कर्तव्यः पुत्रप्रतिनिधिः सदा ।

पिण्डोदकक्रियाहेतोर्यस्मात् तस्मात् प्रयत्नतः ॥ इति ।

अपुत्रोऽजातपुत्रो मृतपुत्रो वा । इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । दत्तकग्रहणविध्यादिनिरूपणम् ।

No. 227. पुरुषोत्तमस्तोत्रतत्त्वम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 210 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

सच्चिदानन्दगोविन्दं नत्वा श्रीरघुनन्दनः ।

स्मृतितत्त्वे विधिं वक्ति चेत्तु श्रीपुरुषोत्तमे ॥

अथ पुरुषोत्तमदर्शनविधानादिः । तत्र ब्रह्मपुराणम् ।

श्रुतिषां भारतं वर्षं कर्मभूमिषदाहृता ।

न खल्वन्यत्र मर्त्यानां भूमौ कर्म विधीयते ॥

... ... यत्रास्ते दक्षिणोदधिसंस्थितः ।

औद्देश इति ख्यातः स्वर्गमोक्षप्रदायकः ॥ इत्यादि ।

End. नतः स्वर्यालयं गच्छेत् पुष्पसादाय वाग्यतः ।
प्रविश्य पूजयेद्भानुं पूर्वोक्तं विः प्रदक्षिणम् ।
दशानामश्चमेधानां फलं प्राप्नोति मानवः ॥

Colophon. इति बन्धुघटीय-श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मज-श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं
श्रीपुराणोत्तमचैवतत्त्वं समाप्तम् ।

विषयः । पुराणोत्तमचैवकर्तृयकार्यादिनिरूपणमुखेन दर्शनादिकलनिरूपणम् ।

No. 228. पृषोदरादिवृत्तिः . By पद्मनाभः . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 192 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1715. Place of deposit, Brāhmaṇa-
maṇḍali viā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य बालगोपालं पिवन्तं नवनीतकम् ।
बद्धे पृषोदरादीनि पद्मनाभो यथाविधि ॥
तथाहि प्रकृतिप्रत्ययविभागेन साधुशब्दा व्युत्पन्नाः केचिद्रूढाः केचित्
यौगिकाः केचिन्मिश्राः । प्रकृतिप्रत्ययविभागार्थं योगार्थः । तदपहारित्वेन
व्युत्पन्ना यौगिकाः । उभयार्थवाचकत्वेन व्युत्पन्नाव्युत्पन्ना मिश्राः । तथाचोक्तं
हृदियौगिकमिश्रास्त्रिधा शब्दाः प्रयोजिताः । इत्यादि ।

End. निपातिता यथा गमूतिः क्रोशयुगे इत्यादि । गणपाठे सिद्धरूपा यथा
कत्कादिपु चेत्यादि । साध्यरूपा यथा शकादेरन्वादौ इत्यादि । विस्तर-
णालमित्ययं संक्षेपः । तथाच वर्द्धमानः ।

तत्त्वं शब्दसमुद्रस्य कृत्स्नं जानाति शङ्करः ।
तदर्हं गौप्यतिर्वेति तदर्हं पाणिनिर्मुनिः ॥
तदर्हं भाष्यकारोऽपि तत् किं जानन्ति मानवाः ।
धीराः श्रीपद्मनाभेन गृह्यते ह्ययमञ्जलिः ॥
संख्यायाः प्रतिपाद्या वा पुनर्वन्मस पुस्तकाः ।
चञ्चलाप्यचला लक्ष्मीर्वाणी यत्र गृहे गृहे ॥
मं विदुर्भ्यं (?) सदा बन्दे विक्लसो यत्र भूपतिः ।
कालिदासादयस्तत्र संख्यावन्तः सञ्चलशः ॥

तेषामेको वररुचिः सर्वशास्त्रविशारदः ।
 तत्सुतो न्यासदत्तश्च फणिभाष्यार्थतत्त्ववित् ॥
 तत्सुतो दुर्घटो ज्ञेयः पाणिनीयार्थतत्त्ववित् ।
 जयादित्यस्तत्सुतश्च मीमांसाशास्त्रपारगः ॥
 श्रीपतिस्तत्सुतश्चैव सांख्यशास्त्रविशारदः ।
 गणेश्वरस्तत्सुतश्च काव्यालङ्कारकारकः ॥
 तत्सुतः पद्मनाभोऽहं मयैवैतन्निगद्यते ।
 यद्यपि न्यूनता स्यान्मे इह क्षुद्रधियो हठात् ॥
 सद्भिः क्षमिष्यते लोके क्षमासारा हि पण्डिताः ।
 अयुक्तं यदिह प्रोक्तं सन्तः संशोषयन्तु तत् ॥
 आशयाभिज्ञता तेषामित्यस्माकं निवेदनम् ।
 शाके शैलनवादित्ये चैत्रे मासि रवेः स्थितौ ॥
 द्विजेन पद्मनाभेन भाषासूत्रमिदं कृतम् ।

Colophon.

इति श्रीपद्मनाभदत्तकृतौ सुपद्मे व्याकरणे षणादित्तौ श्रुषोदरादित्तौ-
 विच्छेदः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥ शकाब्दाः १७१५ ।

विषयः । सुपद्मव्याकरणौयश्रुषोदरादिपादोऽयम् । अथ च रुद्रियौगिकादिनिरूपणमुखेन
 श्रुषोदरादिनिरूपणम् ।

No. 229. प्रत्यक्षचिन्तामणिद्वैधितियाख्या . By गदाधरभट्टाचार्यः . Sub-
 stance, country-made paper, 19×3 inches. Folia, 39. Lines, 7 on a page.
 Extent, 1,292 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha Vidyāratna.
 Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा नन्दतनूजसुन्दरपदं व्याख्यां गुरोरादरा-
 दुर्व्विमण्डलमण्डनायितलसत्कीर्त्तर्विदिताखिलां ।
 संचिन्तोक्तयतिदक्षद्वैधितिकृतः प्रत्यक्षचिन्तामणे-
 र्याख्यां व्याकुरुते गदाधरबुधो मोदाय विद्यावतां ॥
 गुरुकीर्त्तनरूपमङ्गलं कुर्व्वाण एव स्वीयग्रन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यर्थं तदुत्कर्षं दर्शयति
 गिरमिति । हृदये मनसि । निधानं सम्बन्धसम्पादनं । मनसि गुरुगिरः

सम्बन्धस्य स्वर्यज्ञानजननीये तत्सहकारित्वं । सहकारित्वञ्चाव परम्परया फलोपयोगित्वं । तथाच गुरुवाक्याधीनशब्दबोधजन्यसंस्कारसमूहा मनसा निबद्धव्यमितरापरिशौलितमर्थं निश्चित्येति फलितार्थः । सिद्धान्ताविशेष एवार्थो निबन्धनीय इति सूचयति विधायेति । सिद्धान्तः मूलकृता महर्षिणा तदुपजीविपूर्वपूर्वनिबन्धकारपरम्परया चाभ्युपगतोऽर्थनिकरः, स एव सूरः, तदवगाहनस्य कुतर्कशतावताराहितचेतःसन्नापसन्तानोपशान्तिसाधनत्वात् । इत्यादि ।

End. ज्ञानमतीन्द्रियमित्याद्यनुमितिरन्यथाख्यातिमनङ्गीकुर्वाण्येन गुरुणानङ्गीकारात् तत्सामग्र्याश्च मतवयसिद्धभिन्नाया भट्टमते अधिकरणप्रकाराया जनक-प्रामाण्यापह्णत्वात् तन्मते बाध इत्यादिकमस्तरसवीजम् ।

Colophon. इति प्रथमविप्रतिपत्तिः ॥

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतप्रत्यक्षखण्डीयप्रामाण्यवाददीधितेः प्रथमविप्रतिपत्त्यन्तं व्याख्यानम् ॥

No. 230. प्रत्यक्षदीधितिप्रसारणी. By कृष्णादाससार्वभौमः. Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 85 (without 1-71). Lines, 7 on a page. Extent, 489 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1576. Place of deposit, Bhāṭpāḍā, 24-Parganās, Paṇḍita Pañcānana Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. (अस्य प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन द्विसप्ततितमपत्रप्रारम्भवाक्यं लिखितं ।) रज-तलप्रकारिका या इच्छाविषयता तद्वत्त्वादित्यर्थः । इत्यादि ।

End. आत्मसंस्पर्गापहसञ्चितानाद्याय्यज्ञानात्ययेऽपि फलप्रसङ्गः । नचाहार्यत्वं नैकं इति वाच्यं फलविशेषजनकतावच्छेदक इति विशेषस्य मानसत्वाभ्युपगमात् एवमनाद्यायादावपीति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्याय-श्रीकृष्णादाससार्वभौमभट्टाचार्यविनिर्मिता प्रत्यक्ष-दीधितिप्रसारणी सम्पूर्णा ॥०॥ शकाब्दाः १५७६ ।

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गत-प्रत्यक्षखण्डस्य रघुनाथशिरोमणिलताया दीधितेः व्याख्या ।

No. 231. प्रबोधचन्द्रोदयटीका . By महेश्वरन्यायालङ्कारः . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 58. Lines, 6 on a page. Extent, 1,044 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1690. Place of deposit, District Mayamanasiṃha, Serapura, Mādhavapura, Paṇḍita Gaṅgādhara Tarkasiddhānta. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मातुर्दुःखलवन्धे बद्धनिर्वन्धे सहेलस्य ।

त्रिभुवनभारसहिष्णोर्बालकविष्णोः स्मितं जयति ।

प्रबोधचन्द्रोदयनाम नाटकं ज्ञानाग्निसंशुद्धविशिष्टाटकं ।

× × × आचार्यः महेश्वरः कृती टीकां प्रयत्नेन करोति निर्मलां ।

स्ववधारः पठेन्नान्दीं मध्यमस्तरसंयुतामिति नाटकनियमात् । इत्यादि ।

End.

तानहमित्यादि गीताश्लोकः तान्नराधमान् क्रूरान् मां द्विषतः आसुरीध्वेष
योनिषु अजस्रं नित्यं क्षिपामीत्यर्थः ॥ * ॥

Colophon.

इति महेश्वरन्यायालङ्कारभट्टाचार्यकृतायां प्रबोधचन्द्रटीकायां षष्ठाङ्कविवरणं
समाप्तमिति ॥ शकान्दाः १६९० ।

विषयः । प्रबोधचन्द्रोदयनामकस्य नाटकस्य वेदान्तमतानुयायिनी टीका ।

No. 232. प्रमेयरत्नावली . Substance, country-made paper, 17×3 inches. Folia, 18. Lines, 3 on a page. Extent, 189 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1748. Place of deposit, Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामो जयति ।

जयति श्रीगोविन्दो गोपीनां समद्वन्द्वगोपालः ।

बक्ष्यामि यस्य रूपया प्रमेयरत्नावलीं सूक्ष्मां ॥

भक्त्याभासेनापि तोषं दधाने धर्माध्यक्षे विश्वदिक्षारिणाम्नि ।

नित्यानन्दद्वैतचैतन्यरूपे तत्त्वे तस्मिन्निमित्तमास्त्रां रतिर्नः ॥

आनन्दतीर्थनामा सुखमयधामा यतिर्जीयात् ।

संसारार्णवतरणीं यमिह जनाः कीर्त्तयन्ति बुधाः ॥

भवति विचिन्त्या विदुषां निरवकारा (?) गुरुपरम्परा नित्यं ।

एकान्तिलं सिद्ध्यति ययोदयति येन हरितोषः ॥

यदुक्तं पद्मपुराणे ।

सम्प्रदायविहीना ये मन्त्रास्ते विफला मताः ।
 अतः कलौ भविष्यन्ति चत्वारः सम्प्रदायिनः ॥
 श्रीब्रह्मरुद्रसनका वैष्णवाः क्षितिपावनाः ।
 चत्वारस्ते कलौ भावा ज्युत्कले पुरुषोत्तमादिति ॥
 रामानुजं श्रीः स्वीचक्रे मध्वाचार्यं चतुसुखः ।
 श्रीविष्णुस्वामिनं रुद्रो निम्बादित्यं चतुस्मनः (?) ॥

स्वगुरुपरम्परा यथा,—

श्रीलक्ष्मणब्रह्मदेवर्षिवादरायणसंज्ञकान् ।
 श्रीमध्व-श्रीपद्मानाभ-श्रीमद्गुह-माधवान् ॥
 अचोभ्य-जयतीर्थ-श्रीज्ञानसिन्धु-दयानिधीन् ।
 श्रीविद्यानिधि-राजेन्द्र-जयधर्मान् क्रमात् द्वयम् ॥
 पुरुषोत्तमब्रह्मण्य्यासतीर्थं च संस्तुमः ।
 ततो लक्ष्मीपतिं श्रीमन्माधवेन्द्रं च भक्तितः ॥
 तच्छिष्यान् श्रीश्वराद्वैतनित्यामन्दजगद्गुरुन् ।
 देवमीश्वरशिष्यं श्रीचैतन्यं च भजामहे ॥
 श्रीलक्ष्मणप्रेमदानेन येन निस्तारितं जगत् ।

अथ प्रमेयाणुद्दिश्यन्त ।

श्रीमध्वः प्राज्ञ विष्णु परममखिलान्नायवेद्यं विचं
 सत्यं भेदं जीवान् हरिचरणजुषस्तारतम्यं तेषाम् ।
 मोक्षं विष्णुङ्गिन्नाभं तदमलभजनं तस्य हेतुं प्रमाणं
 प्रत्यक्षादिचयक्षेत्युपदिशति हरिः लक्ष्मणचैतन्यचन्द्रः ॥ इत्यादि ।

End.

एवमुक्तं प्राचा ।
 श्रीमन्मध्वमते हरिः परमतः सत्यं जगत् तत्त्वतो
 भेदो जीवगणा हरेरनुरचवानौष्ठो भावं गताः (?) ।
 मुक्तिर्निज (?) सुखानुभूतिरमला भक्तिश्च तत्साधनं ।
 अक्षादिचितयं प्रमाणमखिलान्नायैकवेद्यो हरिः ॥
 आनन्दतीर्थे रचितानि यस्यां प्रमेयरत्नानि नवैव सन्ति ।
 प्रमेयरत्नावलिरादरेण प्रधीभिरेषा हृदये निधेया ॥
 नित्यं निवसतु हृदये चैतन्यात्मा मुरारिनः ।
 निरवश्यो निर्द्वेतिमान् गजपतिरनुकम्पया यम् ॥

Colophon. इति प्रमेयरत्नावली पूर्तिमगात् ॥ * ॥ श्रीरामः शरणं । शकाब्दाः १७४८ ।

विषयः । वैष्णवग्रन्थोऽयं । अत्र च प्रथमप्रमेये भगवन्माहात्म्यादिरूपणम् । २ ये प्रपञ्च-
सत्यत्वादिरूपणम् । ३ ये विश्वसत्यत्वादिरूपणम् । ४ र्थे भेदसत्यत्वादिरूपणम् । ५ मे
जीवानां हरिदासत्वादिरूपणम् । ६ छे जीवतारतम्यनिरूपणम् । ७ मे ह्यणोपासनाया-
मुक्तिहेतुत्वनिरूपणम् । ८ मे एकान्तभक्तेर्मोक्षसाधनत्वादिरूपणम् । ९ मे प्रत्यक्षानुमान-
शाब्दानां प्रमाणत्वेनिरूपणश्चेति ।

No. 233. प्रञ्चचूड़ामणिः . By वराहमिथः . Substance, country-made
paper, 12 × 2½ inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 86 ślokas.
Character, Bengali. Date, Sk. 1686. Place of deposit, Mayamanasimha,
Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkāṅkāra. Appearance, old. Verse.
Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ प्रञ्चचूड़ामणिर्लिख्यते ।
पादमादौ पदं मध्ये अन्ते यस्य पदं भवेत् ।
एतेनापि शुभं कार्यं सर्वसिद्धिप्रदं यशः ॥ इत्यादि ।

End. आदावन्ते चतुर्दश मध्ये यस्य चतुष्टयम् ।
सम्पत्तिस्तस्य विद्या च मनः सम्पूर्णमेव च ॥

Colophon. इति श्रीवराहमिथकृतः प्रश्नः समाप्तः । शकाब्दाः १६८६ ।

विषयः । प्रश्नगणनोपायनिरूपणम् ॥

No. 234. प्रश्नदीपः . (लौहित्यवरसेनविरचितप्रश्नदीपप्रकाशिन्याख्यटीका-
सहितः) . Substance, country-made paper, 19 × 3½ inches. Folia, 16.
Lines, 6 on a page. Extent, 458 ślokas. Character, Bengali. Date, ?
Place of deposit, Purāpādā, Post Office Sonārā, District Dhākā, Paṇḍita
Jagadbandhu Tarkavāgiṇa. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः श्रीसूर्याय ।
सन्ति चेद्भूतशास्त्राणि प्रश्नज्ञानविधावपि ।
तथापि सारमेकत्र कर्तुमत्र समोद्यमः ॥
आधानान्निधनं यावदुक्तं मे जातदीपके ।
तथाप्यदृष्टदृष्टार्थं प्रश्नदीप इहोच्यते ॥

इदमत्यन्तगूढार्थं ब्रह्मप्रश्नं समासतः ।

मासकं पुस्तकं ल के सतां प्रीतिं करिष्यति ॥

इष्टकालो यथा ।

भागं वारिधिवारिराशिगणेषु (१४४) प्राञ्जल्यग्राये बुधाः

षट्के बाणलपौटयोनिविधुषु (१२५) स्यात् कर्कटाये रवौ ।

पादैः सप्तभिरन्वितैः प्रथमकं हिलादिनाये दले

हिलैकां घटिकां परे च सततं दत्तेष्टकालं वदेत् ॥ इत्यादि ।

टीकायाः प्रारम्भवाक्यम् । माघादिषष्ठासेषु चतुश्चत्वारिंशदधिकशताङ्केषु
श्रावणादिषष्ठासेषु पञ्चविंशदधिकशताङ्केषु भागं हरणं पण्डिताः प्राञ्जः कैः
प्रथमकं पादं हिला पादैः सप्तभिरन्वितैः । एतदुक्तं भवति ज्ञायापादे एकं
त्यक्ता सप्तान्वितं छला पूर्व्याङ्के हृते यो लब्धः स दण्डः । शेषं षष्ठ्या
संगुणितेनैव हारेण हृते पलं शेषम् । पूर्व्याङ्पर्याङयोर्भेदमाह । दिनाये
एकां घटिकां हिला इष्टकालं परदले एकां घटिकां दत्त्वा इष्टकालं वदे-
दिति । इत्यादि ।

End.

रोगजननी मृत्युज्ञानं यथा ।

शिवशतभिषघातायाम्यसर्पविपूर्व्या

रविरविजकुजादे भूतपङ्थीनवभ्याम् ।

इह हि मरणयोगो यो ज्वरेणाभिभूतः

पशुपतिसमवैर्यः सोऽपि मृत्युं प्रयाति ॥

आर्द्राश्लेषा-स्नाती ज्येष्ठासु च यस्य रोगजन्य स्यात् ।

धन्वन्तरिणापि चिकित्सितस्य तस्यास्यो न सुः ।

यस्य च चन्द्रमास्तस्य गोचरे चाशुभप्रदः ।

तदा तस्य भवेन्मृत्युः सुषामंसिक्तदेहिनः ॥

Colophon.

इति प्रश्नदीपे रोगज्ञानं नामैकादशोऽध्यायः ॥ (षष्ठितमोऽयं पत्रः) ।

टीकायाः शेषवाक्यम् । रविवारे चतुर्दश्यां शनिवारे षष्ठ्यां कुजवारे नवम्यां
यदि आर्द्राश्लेषा-शतभिषा-रोहिणी-भरणी पूर्व्यात्रयमश्लेषानचवाणि भवन्ति
तदावश्यं रोगी चिद्यते । अस्मिन् योगे सा चेद् यदि चन्द्रस्य गोचरशुद्धिर्न
स्यात् तदा मरणम् ।

Colophon.

इति लौहित्यवरसेनविरचितायां प्रश्नदीपप्रकाशिन्यां रोगज्ञानमेकादशो-
ऽध्यायः ॥

विषयः । अथ प्रथमं द्वायापादभेदकथनम् । अथाधानं तत्रादौ प्रवृत्ताकथनम् । रोषहास-
प्रवृत्ताकथनम् । अथापत्यजननप्रवृत्ता । तत्र गर्भमासप्रवृत्ताकथनम् । गर्भक्षेमप्रवृत्ताकथनम् । सुत-
सुताजननप्रवृत्ताकथनम् । यमजापत्यकथनम् । जारजयोगकथनम् । अथ प्रसवदिवारात्रिप्रवृत्ता,
तत्र प्रसवस्थानकथनम् । अथ तन्वादिभावे वस्तुनिरूपणमाह । तत्र तन्वादेर्दृष्टापचयज्ञान-
प्रकारकथनम् । मतान्तरेण भावोक्तकार्यसिद्ध्यसिद्धिकथनम् । लग्नाधिपादेर्विनष्टफलकथनम् ।
विनष्टादिप्रवृत्तकथनम् । अथ भावफलादिनिर्णयः । तत्र लालालाभज्ञाननिरूपणम् । निधि-
लालभप्रवृत्ताकथनम् । वेतनलालभप्रवृत्ताकथनम् । राज्यपदप्राप्तिप्रवृत्ताकथनम् । अथ राजयोग-
चतुष्टयनिरूपणम् । विभवलालभप्रवृत्ताकथनम् । धनलालभप्रवृत्ताकथनम् । कुमारौलालभप्रवृत्ताकथ-
नम् । अथ विषकन्याज्ञानम् । वरलालभप्रवृत्ताकथनम् । विवाहलालभप्रवृत्ताकथनम् । अथ धृतादि-
स्त्रीज्ञानम् । जायापरिज्ञानम् । शुभाशुभज्ञानम् । अथ कार्यसिद्ध्यसिद्धिप्रवृत्ताकथनम् । तत्र
सर्वकार्यशुभाशुभप्रवृत्ताकथनम् । अथ दिननिर्णयः । तत्र विवाहशुभाशुभप्रवृत्ताकथनम् ।
दिनशुभाशुभज्ञाननिरूपणम् । अथ सेवसेवकयोः शुभाशुभज्ञानकथनम् । गमनागमनज्ञान
कथनम् । गमनस्थितिज्ञानकथनम् । यात्राप्रश्नात् जयज्ञानकथनम् । यात्रायां शुभाशुभज्ञान-
कथनम् । यातुर्निर्णयदिनज्ञानकथनम् । प्रीतितागमनतच्छुभाशुभज्ञानकथनम् । प्रीतिता-
गमनदिनज्ञानकथनम् । जयपराजयज्ञानकथनम् । जयपराजयचक्रनिरूपणम् । अथ हृत-
नष्टसुष्टिगतादिज्ञाननिरूपणम् । अस्याः प्राक्स्थितिकालज्ञाननिरूपणम् । चौरज्ञाननिरूपणम् ।
वयोज्ञाननिरूपणम् । जातिज्ञाननिरूपणम् । स्त्री-पुं-नपुंसकभेदज्ञाननिरूपणम् । हृतनष्ट-
लालालाभज्ञाननिरूपणम् । क्रयविक्रयसम्बन्धज्ञाननिरूपणम् । मनोवृत्ति-स्त्री-पुरुषज्ञाननिरू-
पणम् । अथ वृष्टिज्ञाननिरूपणम् । अथ नष्टकोष्ठद्वारनिरूपणम् । अनन्तरं रोगज्ञाननिरू-
पणमेति ॥

No. 235. प्रश्नप्रकाशिनौ . By जौहियवरसेनः . Substance, country-
made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 65. Lines, 5 on a page. Extent, 1,117
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1,664. Place of deposit, Maya-
manasimha, Serapura, Mahāmahopādhyāya, Candrakānta Tarkālaṅkāra.
Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीसूर्याय नमः ।

शिवमशिवकृतानां सिद्धिदं सभ्यसाध्ये

सुरशतकृतसर्वं देवदेवं प्रणम्य ।

सुलतसकलसारप्रश्नदीपस्य टीका

स्वजननिजकुलार्थं कर्तुमेव प्रयत्नः ॥

सन्ति चेद्वैकल्याणां प्रश्नज्ञानविधावपि ।

तथापि सारमेकत्र कर्तुमेष समोद्यमः ॥

आधानान्निधनं यावत् यद्योक्तं जातदीपके ।

तथादृष्टस्य दृष्टार्थं प्रश्नदीप इहोच्यते ॥

समं जातदीपके साधनान्निधनपर्यन्तं यथाकथितं तेनैव प्रकारेण इह प्रश्नदीपके अदृष्टस्य पुरातनकर्मणो दर्शनार्थं कथ्यते इति । इहकाल-
ज्ञानमाह ।

भागं वारिधिवारिराशिश्शिषु प्राकर्मगाद्यैर्बुधाः ।

षट्के बाणक्षपीटयोनिविधुषु स्यात् कर्कटाद्यैः पुनः ॥ इत्यादि ।

End.

अथ योगे तस्य रोगिणो गोचरे चन्द्रमा अशुभप्रदः स्यात् । गोचरशुभो
न भवति तदा मृतसिक्तदेहस्यापि नरस्य मृत्युः स्यात् ॥

Colophon.

इति श्रीलौहित्यवरसेनविरचितायां प्रश्नप्रकाशिन्यां रोगज्ञानं नाम द्वादशो-
ऽध्यायः ॥ ३ ॥ शकाब्दाः १९९४ ।

विषयः । प्रश्नदीपनामकस्य श्रुतिषयस्य टीकेयं । अथ च आधानादिरूपणम् ।
भावविचारादिरूपणम् । लालाभादिरूपणम् । राजयोगचतुष्टयादिरूपणम् । गमना-
गमनरूपणम् । शब्दादीनामागमनादिरूपणम् । सन्धिविषयपरराजयदुर्गचिन्तादिज्ञान-
निरूपणम् । हृतनष्टमुष्टिगतधातुसूत्रजीवानां ज्ञानादिरूपणम् । अथ विमिश्रकाध्यायः ।
अननारं नष्टजातकरोगादिरूपणश्चेति ।

No. 236. प्रस्तावसारः . By लौहित्यवरसेनः . Substance, country-made
paper, 12×4 inches. Folia, 21. Lines, 7 on a page. Extent, 367
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Dis-
trict 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Çāstri. Appearance, tolerable.
Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अनष्टुष्टि जितनीडजेन्द्रवेगे

छतनिविडासनमुज्जितागपीडे ।

स्मरशमनतद्विन्कडारदृष्टिं

मृदमुदुरादुपशोभितबूडमौडे ।

वाञ्छा सज्जनसङ्गमे परगुणे प्रीतिर्गुरौ नघता
 विद्यायां व्यसनं स्वयोषिति रति लीकप्रवादाङ्गयं ।
 शक्तिरात्मदमने संसर्गमुक्तिः खला-
 देते येषु वसन्ति निर्मलगुणास्तेभ्यो नरेभ्यो नमः ॥
 सुभाषितानि रत्नानि यो न गृह्णाति यत्नतः ।
 स वै प्रस्तावयज्ञेषु दक्षिणां कां प्रदास्यति ॥
 श्रुत्वेदं पितरं प्राह श्रीमच्छ्रीकान्तसेनकः ।
 लिखितैकत्र तत्सर्वं प्रस्तावोचितभाषणम् ॥
 तदा तन्नात् समाकृत्य हितबुद्धिप्रदः सदा ।
 नाम्ना प्रस्तावसारोऽयं तत्पित्रालेखि यत्नतः ॥ इत्यादि ।

End.

(खण्डितत्वात् शेषो नास्ति तेन एकविंशतिपत्रस्य समाप्तिवाक्यं लिखितम् ।)

शङ्खप्रसङ्गो यथा ।

ध्वनिरपि मधुरः शुचिलमुच्चै-

र्जनिरपि शङ्खः नदी तवाभूत् ।

अधिगतमखिलं तवैव सर्वं

कुटिलतरं भवदन्तरं न विद्मः ॥

विषयः । पुत्र भार्या-राज-मन्त्रि-खल-सूखादिप्रसङ्गमुखेन मनोरञ्जकस्योक्तानां सङ्ग्रहः ।

No. 237. प्रायश्चित्तकदम्बसारसंग्रहः . By काशीनाथतर्कालङ्कारः . Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 11. Lines, 9 on a page. Extent, 427 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1737. Place of deposit, Naḍiyāgrāma, Post Office, Lonsing, District, Pharidapura, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य शिरसा शर्म्यु श्रीकाशीनाथशर्मणा ।

प्रायश्चित्तकदम्बानां क्रियते सारसंग्रहः ॥

बृहत्कुष्ठरोगसंस्मृतितातिपातकशेषपापक्षयकामेन पराकव्रतद्वयाद्यशक्तौ यत्-
 किञ्चिदक्षिणकैकत्रिंशत्कार्षापणीदानरूपं प्रायश्चित्तं करणीयमिति विदां
 मतम् । अर्शरोगे पराकव्रतद्वयमेव । एतद्रोगोत्पत्त्यनन्तरं प्रायश्चित्ताभावे

तदुत्पन्नानां पुष्पाणामेतद्व्रतस्य तृतीयभागप्रायश्चित्तम् । अकृतप्रायश्चित्त-
कुष्ठादिरोगयुक्तोत्पन्ना दुहितरस्तु अशुचिशुक्रोत्पन्नकर्तव्यं तृतीयभागप्राय-
श्चित्ततृतीयभागं कुर्युरिति । तत्र प्रमाणम् ।

अशुचिशुक्रोत्पन्नानां तेषाञ्च शुद्धिमिच्छताम् ।

पतितानां तृतीयांशः स्त्रीणामंशात् तृतीयकः ॥

इति बोधायनवचनम् । तेन पतितोत्पन्नानां शुद्धिमिच्छतां पतितानां प्राय-
श्चित्तस्य तृतीयभागस्तत्प्रायश्चित्तं ज्ञेयम् । स्त्रीच पतितोत्पन्ना तृतीयभागस्य
तृतीयभागं कुर्यादिति प्रायश्चित्तविवेकलिखनञ्च । अकृतप्रायश्चित्तार्शेः रोग-
युक्तोत्पन्नेन पुत्रेण तत्पापक्षयाय पराकन्नतद्वय भागद्यशक्तौ यत्किञ्चि-
दक्षिणं दशकार्षीपणीदानरूपं प्रायश्चित्तं कर्तव्यम् ॥ इत्यादि ॥

End.

अनुलोमजातानां वर्षसङ्कराणामपि ज्ञानतो बधे तप्तच्छद्वयं तदशक्तौ
अष्टौ धेनवः तदशक्तौ सार्द्धद्विंशतिकार्षीपणी चान्द्रायणञ्च यथाशक्ति
दक्षिणा । प्रतिलोमजातानां केवर्चादीनां ज्ञानतो बधे चान्द्रायणं तदशक्तौ
अष्टौ धेनवः तदशक्तौ सार्द्धद्विंशतिकार्षीपणी चान्द्रायणञ्च । ज्ञानतो
ब्राह्मणो बधे षड्वार्षिकव्रतम् । तदशक्तौ नवतिधेनवो देयाः तदशक्तौ
सप्तत्यधिकद्विंशतिकार्षीपणी चान्द्रायणञ्च दक्षिणा च पञ्चाशदुगावः तदशक्तौ
पञ्चाशत् कार्षीपणी । उत्कृष्टायास्तु शूद्रायास्तादृशचरित्रयवैग्याम्वष्ठानाञ्च
कामतो बधे वार्षिकं व्रतं तदशक्तौ पञ्चदश धेनवो देयाः तदशक्तौ पञ्च-
चत्वारिंशत् कार्षीपणी चान्द्रायणञ्च । मध्यमायाः कामतो नवमाधिकव्रतं
तदशक्तौ सप्तादिकादश धेनवः तदशक्तौ द्वादशाधिकचरित्रयवैग्याम्वत्कार्षीपणी
चान्द्रायणञ्च । अधमायास्तु तप्तच्छद्वयं तदशक्तौ सार्द्धद्विंशतिकार्षी-
पणी चान्द्रायणञ्च यथाशक्ति दक्षिणा । एषा व्यवस्था भदनपारिजात-
सम्भता ॥ नवद्वैतनिर्णयकबन्धुशेखरवाचस्पतिसम्भता तु चान्द्रायणद्वयं तद-
शक्तौ पञ्चचत्वारिंशत् कार्षीपणी यथाशक्ति दक्षिणा च ॥

Colophon.

इति श्रीकाशीनाथतर्कालङ्कारकृतः प्रायश्चित्तकदम्बसारसंग्रहः समाप्तः ॥

दुर्गा । ॐ सरस्वत्यै नमः ।

श्रीवदनचन्द्रद्विजेन लिखिता पुस्तरेषा ।

विप्रासीदकरीनाम्नी प्रायश्चित्तकदम्बिका ॥

मार्गशीर्षस्य मासस्य दिवसे दशपक्षके ।

रविवारे चापराह्णे संपूर्णा लिखनात्तियम् ॥ शक १७ । १७ । १५ ॥

विषयः । सर्वप्रकारपातकानां प्रायश्चित्तव्यवस्था । तत्र प्रथमं कुष्ठ-शूल-यक्ष्म-क्षय-वृद्ध-
 खासाक्षिनाशार्शोदुष्टव्रणप्रभृतिरोगयुक्तानां प्रायश्चित्तव्यवस्था । पूर्वोक्तरोगयुक्तानामौरसान्ध-
 प्रायश्चित्तव्यवस्था । उपपातकानुपातकमहापातकातिपातक प्रकीर्णपाप-रोगसङ्कर-ज्ञानाज्ञान-
 कृतब्रह्महत्यादिपापप्रायश्चित्तव्यवस्था । ब्राह्मण-क्षत्रिय-वैश्य-शूद्रस्वामिकमोबधस्य ब्राह्मण-क्षत्रिय-
 वैश्य-शूद्रभेदेन प्रायश्चित्तव्यवस्था । विप्रादिस्वामिकपालनापालनकृतगोबधप्रायश्चित्तव्यवस्था ।
 संगृहीतानि चात्र नारायणवन्द्योपाध्याय-शूलपाणि-स्मार्तभट्टाचार्य-भवदेवभट्टानां मतानि ॥

No. 238. प्रायश्चित्ततत्त्वटीका . By काशीनाथतर्कालङ्कारः . Substance,
 country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 19. Lines, 12 on a page.
 Extent, 1,368 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Nāḍiyāgrāma, Post Office, Lonsing, District, Pharidapura, Paṇḍita Ṣaṇi-
 bhūṣaṇa Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally
 correct.

Beginning.

प्रणम्य पार्वतीशानो श्रीकाशीनाथशर्मणा ।

प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानां बोधिनी क्रियते लियम् ॥

प्रणम्येति । ब्रह्मस्वरूपं ब्रह्मविष्णुशिवनमस्कारात्मकं मङ्गलमाचरन् श्रीगु-
 नन्दन उद्दिशति प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानीति । ननु ग्रन्थस्य नामकथनसुदेश-
 तस्य नामलाभावात् कथसुदेश्यत्वमिति चेन्न हिरण्यपूर्वं कश्चिदं प्रचक्षते
 इतिवत् स्वन्तवाक्यस्य नामत्वात् । ननु तत्त्वानीत्यस्य ग्रन्थपरत्वं कुत इति चेत्
 प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानीति पदे लक्षण्या व्यञ्जनया वा प्रायश्चित्ततत्त्वमिति नाम
 बोधयं प्रायश्चित्तबोधकवचनानां तलनिरूपणार्हत्वात् प्रायश्चित्ततत्त्वमिति
 ग्रन्थस्य नाम इति ग्रन्थकृतोऽभिप्रायः । प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानि प्रायश्चित्त-
 बोधकवचनानां तत्त्वानि यथार्थान् प्रमाविषयीभूतानीति यावत् अन्येषां
 ग्रन्थकृतां वचनार्थधर्मोऽस्ति अस्मत्कृतग्रन्थे कोऽपि धर्मो नास्ति इति तात्-
 पर्यम् । एवं लाक्षणिकार्थकशब्दो नाम मतान्तरे प्रथित्यादीनां गोनामवत् ।
 सामान्य प्रतिज्ञामाह प्रायश्चित्तस्य लक्ष्माव इत्यादि । प्रायश्चित्तस्य
 लक्षणं अत्र ग्रन्थे वक्तव्यमिति शेषः । तथा तन्त्रप्रसङ्गकौ वक्तव्यौ तथा
 शब्दार्थाः कर्तृसंस्कारकाङ्गानां खानाचमनादीनां प्रतिकर्म निवर्तनं न
 प्रत्येककर्मेणि करणम् । गोप्रासभक्षणात् शुद्धिरिति गोप्रासभक्षणं गवि
 स्थितं प्रायश्चित्तकर्त्तरि तु शुद्धिः ॥ इत्यादि ॥

End.

गङ्गायां ज्ञानतो मृत्वा इति मरणात् पूर्वं गङ्गाले ज्ञाते मुक्तिः तदज्ञाने
 ब्रह्मलोकगमनमिति एतद्विषय एव गङ्गायां त्यजतः प्राणान् इत्यादि ...

... .. युगादौ च इति मन्वादाविति अवशात् निमित्तत्वेन मन्वादौ इत्येव
उल्लेख्यं मन्वन्तरादयस्त्वेता दत्तस्याक्षयकारिका इति वचनात् दाने मन्वादौ
इत्येव उल्लेख्यम् । तान्त्रिके कर्मणि मन्वन्तरायामिति अवशात् मन्वन्तराया-
मित्येव उल्लेख्यमिति केचित् । वस्तुतस्तु मता मन्वन्तरादयः स्युरित्यनेन
मन्वन्तरादिमंज्ञाया एव विधेयत्वात् मन्वन्तरादौ इति सर्वत्र उल्लेख्यम् ।

ब्रह्मपुराणे ।

कलौ तु सर्व्वतीर्थानि खं खं वीर्य्यं स्वभावतः ।

गङ्गायां प्रतिमुञ्चन्ति सा तु देवी न कुञ्चयित् ॥

भविष्ये ।

कृते तु सर्व्वतीर्थानि वेताथां पुष्करं ।

द्वापरे तु कुञ्चयेत् कलौ गङ्गा विशिष्यते ॥

अर्होदकं चरणान्नाभिपर्य्यन्तमिति तु भौक्तिकं परं ब्रह्मेति
तज्ज्ञानं जनयेदित्यर्थः । पदं स्वरूपं शिवरूपमिति यावत् । प्रसङ्गेनेति
प्रकर्षेण गतः सङ्गः कामो यस्य तेन सुसुच्छुणा इत्यर्थः इति केचित् ।
वस्तुतस्तु प्रसङ्गेन उद्देशान्तरप्रसङ्गेन कृताद् गङ्गास्नानान्मुक्तिः फलं जायते ।
अन्यत् तीर्थं कृतं पापमित्यादिबचनं गङ्गाजलकृतपापयतिरिक्तविषयम् ।
तादृशं कम्पलं दृष्ट्वा गङ्गा वाहतीति क्रियायोगसारपत्रन्यालिखनानु-
सारात् । सङ्गस्तु दिनचये इति दिनचयश्च ।

एकस्मिन् सावने तज्जि तिथीनां चितयं यदा ।

तदा दिनचयः प्रोक्तस्तत्र साहसिकं फलम् ॥ इति वचनोक्तः ।

द्वौ तिथ्यन्तावेकवारे यत्र स स्याद्दिनचय इति ॥

Colophon.

इति श्रीकाशीनाथतर्कालङ्कारविरचित-प्रायश्चित्ततत्त्वौद्योगङ्गामाहात्म्यविधि-
टीका समाप्ता ॥

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतस्य प्रायश्चित्ततत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 239. प्रायश्चित्ततत्त्वटीका. By राधामोहनगोस्वामी. Substance,
country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 106. Lines, 7 on a page. Extent,
2,782 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1751. Place of deposit,
District Vāṅṇā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

श्रीश्रीरामः ॥

तडिद्वीतो नीलाम्बुदश्चिररूपसदले
 लसद्गङ्गीनादामृतनिकरवर्षी प्रियसखि ।
 नवीनोऽयं किं मे रचयति हृदीतेज्जितकथां
 मृदुस्यन्दा राधा जयति वकश्वोर्हृदि गता ॥
 सुष्ठु प्रायश्चित्ततत्त्वव्याख्या मोहनशर्म्मा ।
 क्रियतेऽद्वैतबंधेन गोविन्दगतिकाम्यया ॥

प्रारक्षितग्रन्थसमाप्तिहेतुतया मङ्गलमाचरन् शिष्यशिष्यायै तदुपनिबन्धनं तद-
 वधानाय प्रतिज्ञाञ्चाचरति प्रणम्येत्यादि । अथ मङ्गलस्य समाप्तिहेतुत्वे किं
 मानमिति चेत् शिष्टाचारानुमितवेद एव प्रमाणं तथाहि मङ्गलं वेद-
 बोधितग्रन्थसमाप्तिहेतुकं ग्रन्थादौ शिष्टैरनुष्ठानमात्रात् इति वेदानुमानं
 वेदस्य ग्रन्थसमाप्तिकानो मङ्गलमाचरेदित्यादिरूपः । मङ्गलञ्च ईश्वर-
 प्रणामादि ।

End.

तेनोपवास इति एवञ्च ।

एकरात्रं निराहारा पञ्चगव्येन शूद्राति ।

इति प्रागुक्तकाश्यपवचनसमर्थतेति । असवर्णरजस्वलास्पर्शे दोषाधिक्यस्य
 काश्यपवचने उक्तत्वात् । अतः परमित्यस्य तत्परत्वासम्भवादाह उच्छिष्ट-
 शूद्रादिसर्शे इति एतत्परत्वे हेतुमाह शङ्ख इति द्वादस्य चरेदिति एतच्च
 प्रथमद्वितीयदिन इति यावत् अथ स्नानोत्तरस्पर्शे दोषाभावस्य उक्तत्वादाह
 स्नानात् पूर्वमिति चाण्डाल्यादिरजस्वलास्पर्शे तथाविधब्राह्मणाः षड्रात्र-
 त्रैगुण्यं शूलपाणिभिः शूद्राचाण्डाल्यादेः त्रिगुणाधमत्वस्य कथनादिति ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीराधामोहनगोस्वामिभट्टाचार्यविरचिता प्रायश्चित्ततत्त्वव्याख्या स-
 माप्ता ॥ * ॥ शकाब्दाः १७५१ ।

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतस्य प्रायश्चित्ततत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 240. प्रायश्चित्तप्रकरणम् . By भवदेवभट्टः . Substance, country-made
 paper, 19×5½ inches. Folia, 47. Lines, 9 on a page. Extent, 1,985
 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Maya-
 manasimha Kāṭihālī, Paṇḍita Navakiçora Tarkacūḍāmaṇi. Appearance,
 fresh. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अनादिभवसमूतपापप्रशमकारणम् ।

स्मरणं वासुदेवस्य यस्य तस्मै नमो नमः ॥

मन्वादिस्मृतिमालोक्य सुविविच्य यथाक्रमम् ।

क्रियते भवदेवेन प्रायश्चित्तनिरूपणम् ॥

प्रायश्चित्ते निरूपणीये गुणत्वात् महापातकप्रायश्चित्तनिरूपणपुरःसरमेव
इतरप्रायश्चित्तनिरूपणे कर्तव्ये मन्वादिवचनक्रमानुरोधेन प्रथमं ब्रह्मवध-
प्रायश्चित्तमेव निरूप्यते । इत्यादि ।

End.

तथाच दृढद्विष्णुः । अष्टौ ग्रासान् प्रतिदिवसं माममञ्जीयात् यतिचान्द्रा-
यणो नाम । अत्र मासेकेन चत्वारिंशदधिकशतद्वयपिण्डाहारेणोपवासा-
भावेन च ज्ञोशात्पत्वात् । अत्रापि पञ्च धेनवः । इति छच्छ्रप्रकरणं समाप्तम् ॥

Colophon.

इति श्रीबालवट्भीय भुजङ्गापरनाम्नो भट्टश्रीभवदेवस्य कृतो प्रायश्चित्तप्रकरणं
समाप्तम् ॥ * ॥

विषयः । महापातकोपपातकादिनिरूपणमुखेन तत्तत्पापप्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । चान्द्रा-
यणादिब्रतनिरूपणम् ।

No. 241. प्रायश्चित्तव्यवस्थासंग्रहः . By मोहनचन्द्रविद्यावाचस्पतिः . Sub-
stance, country-made paper, 18×4 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page.
Extent, 288 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha Vidyā-
ratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

नला गुह्यं समासेन प्रायश्चित्तस्य सारतः ।

द्विजमोहनचन्द्रेण व्यवस्था लिख्यते मया ॥

तत्र प्रायश्चित्तस्य लक्षणं पापक्षयसाधकत्वे सति विधिबोधितपापक्षयेतरा-
साधकत्वम् । तेन पापक्षयस्सर्गोभयसाधकयागादौ नातिव्याप्तिः । न वा
तस्य पापक्षयेतरस्सर्वमादिसाधकत्वेऽप्यप्यभवः । पापक्षयेतरे विधिबोधि-
तत्वविशेषणात् । सर्वमादेसु विधिबोधितत्वाभावात् । प्रायश्चित्तस्य नित्यत्वं
नैमित्तिकत्वं काम्यत्वञ्च बोध्यम् । इत्यादि ।

End. प्राजापत्यव्रते लेकधेनुदानाच्छुद्धिः । यतिचान्द्रायणव्रते पादोनधेनुचतुष्टय-
दानात् पराकव्रते पञ्चधेनुदानात् । अन्यत् प्रायश्चित्तादिकं प्रायश्चित्ततत्त्वा-
दावनुसन्धेयम् ॥

Colophon. इति प्रायश्चित्तव्यवस्थामङ्गुलः समाप्तः ।

विषयः । प्रायश्चित्तस्वरूपकथनपूर्वकं संचेपतः प्रायश्चित्तव्यवस्थादिकथनम् ।

No. 242. प्रायश्चित्तसंग्रहः . By कृष्णदेवस्मार्तवागीशः . Substance, coun-
try-made paper, 13×3 inches. Folia, 74. Lines, 7 on a page. Extent,
1,554 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1760. Place of Deposit,
District Vīṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ अथ प्रायश्चित्तं । तत्र प्रायश्चित्तलक्षणं पापक्षयमात्र-
कामनाजन्यकृतिविषयपापक्षयसाधनं कर्म प्रायश्चित्तम् । पापक्षयस्त्वर्गोभय-
कामनाजन्यकृतिविषयसङ्घमरणाश्वमेधादिवारणाय मात्रपदम् । भ्रान्तकृत-
चैत्यवन्दनादिवारणार्थमन्यं दलं । तत्र पापक्षयजनकता नास्ति प्रमाणा-
भावात् । यदा चान्द्रायणाश्वमेधादि स्नादशकृतिविषयस्तदा प्रायश्चित्तं यदा
तु स्वर्गादिफलकामनाजनकतापि तदा तेषां न प्रायश्चित्तत्वं । शरीरगत-
प्रायत्नाभावे प्रायश्चित्तस्य न कारणत्वम् । इत्यादि ।

End. अत्र प्रायश्चित्ताश्रवणात् प्राजापत्येन चैकेन सर्वपापक्षयो भवेदिति धेनुदान-
मिति । देवलः ।

वैश्याः शूद्राश्च ये मोहादुपवासं प्रकुर्वते ।

त्रिरात्रं पञ्चरात्रं वा तयोः पुष्टिर्न विद्यते ॥

पुष्टिः फलं तेन काम्यस्यैव निषेधः प्रायश्चित्तात्मकं कर्तव्यमेव ॥ भारते ।

नैव निर्वापयेद्दीपं देवार्थमुपकल्पितम् ।

दीपहर्त्ता भवेदन्धः काणो निर्वाणको भवेत् ॥

कौर्म ।

गृध्रो जन्मसङ्ख्याणि शतजन्मानि शूकरः ।

श्वापदः जन्मानि अमायां निशि भोजनात् ॥

सकज्जलस्य पानाच्च सकृत् ताम्बूलभक्षणात् ।
 उपवासफलं हन्यादिवाखापाचमैथुनात् ॥
 नैवेति च पाठो वर्षकौमुद्याम् ।
 आसनं वसनं शय्या जायापत्यं कमण्डलुः ।
 आसनः शुचिरेतानि न परिषां कदाचन ॥

Colophon. इति त्रैयुतकण्ठदेवस्यार्त्तवागीशभट्टाचार्यकृतः प्रायश्चित्तसंग्रहः समाप्तः ॥
 श्रीशिवो जयति ॥ शकाब्दाः १७६० ॥

विषयः । प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । तन्त्रतानिरूपणम् । प्रसङ्गादिनिरूपणम् । प्राय-
 क्षित्तोपदेशादिनिरूपणम् । प्रायश्चित्तानुग्रहादिनिरूपणम् । धेनुमुत्त्यादिव्यवस्था । गोवधादि-
 प्रायश्चित्तनिरूपणम् । गोमांसभक्षणोविक्रयादिप्रायश्चित्तम् । गङ्गास्नानस्य प्रायश्चित्तनिरू-
 पणम् । शूद्रादिबन्धप्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । अमर्त्यभक्षणादिप्रायश्चित्तम् । अशौचाग्नादिभक्षण-
 प्रायश्चित्तम् ।

No. 243. प्रायश्चित्तसारः . By यादवेन्द्रविद्याभूषणः . Substance, country-
 made paper, 18×2 inches. Folia, 54. Lines, 6 on a page. Extent, 1,782
 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1613. Place of deposit, District
 Vēkuḍā. Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance,
 old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीकृष्णो जयति ॥

भूयः प्रणम्य रघुनाथपदारविन्दं
 मन्वादितन्त्रनिवृत्तानभिवीक्ष्य यत्नैः ।
 उद्धृत्य सारमण्डलं निखिलस्मृतीनां
 त्रैयादवेन विदधे स्मृतिसार एव ॥
 तत्रादौ प्रायश्चित्तनिरुक्तं । तत्र मान्याः । पापक्षयसाधनाधनं कर्म प्रायश्चित्त-
 मिति । तच्चिन्त्यं चान्द्रायणादीनां पापक्षयातिरिक्तस्वर्ध्वसादीनां जनकत्वाद्
 किञ्च प्रायश्चित्तादावात्मगतपापक्षयस्य शरीरगतप्रायश्चित्तस्य निरुक्तस्य ।
 इत्यादि ।

End. रजसलाया उच्छिष्ट-शूद्रो-व-शूकरादिस्पर्शे प्रथमद्वितीयदिनयोर्द्वौष-
 षासः । तृतीये त्वहोरात्रं चतुर्थे नक्तं विना भोजने त्वहोरात्रोपपितः ।

सुतैः पञ्चगव्येन शुद्ध्यति । पर्वणि मांस-तैल-स्त्रीसम्भोगे क्षुरकर्म्मणि चाक्षो-
रात्रमभोजनम् । अश्यासे तु प्राजापत्यं चान्द्रायणं वा श्राद्धदिने स्त्रीगमने
लक्षोरात्रमभोजनम् । दिवामैथुने दिनमेकं व्रतौ भवेदिति ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीयादवविद्याभूषणविरचितः प्रायश्चित्तसारः सम्पूर्णः ।
शकाब्दाः १६१३ ॥

विषयः । अत्र प्रथमं प्रायश्चित्तनिरुक्तम् । ततः प्रायश्चित्तपूर्वार्हकृत्यादिनिरूपणम् । गोबध-
प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । क्षत्रियादिबधप्रायश्चित्तनिरूपणम् । धेनुसङ्कलनम् । चाण्डालादिस्पृष्टा-
न्नादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । अन्यजस्त्रीगमनादिप्रायश्चित्तम् । शूद्राद्वादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । लशू-
नादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । यज्ञोपवीतरक्षितान्नभोजनादिप्रायश्चित्तम् । ब्राह्मण्याद्युच्छिष्टभोजनप्राय-
श्चित्तम् । महापातकादिनिरूपणम् । ब्रह्मबधविचारः । ब्रह्महत्यासुरापानयोः प्रायश्चित्तम् ।
स्वर्णहरणप्रायश्चित्तम् । गुर्वङ्गनागमनप्रायश्चित्तम् । पतितसंसर्गप्रायश्चित्तञ्चेति ।

No. 244. फोत्कारिणीतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 31. Lines, 7 on a page. Extent, 949 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpāḍā, Post Office Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ॥

मेरुपृष्ठे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।

शङ्करं परिपप्रच्छ पार्वती परमेश्वरम् ॥

पार्वत्युवाच ।

भगवन् सर्वधर्माज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु ।

धर्मार्थकाममोक्षाणां हेतुरूपा महेश्वरी ॥

या ख्याता प्रकृती चाद्या देवी दक्षिणकालिका ।

शक्तिरूपा च सर्वेषां ब्रह्मादीनां सुरेश्वरी ॥

दक्षिणा वा कथं देव शैवरूढा कथं भवेत् । इत्यादि ।

End.

अनया सदृशी विद्या वैलोक्ये चानिदुर्लभा ।

भोगमोक्षप्रदा साक्षात् पुरुषार्थप्रदायिका ॥

अनया सदृशी विद्या न विद्यार्णवगोचरे ।

नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ० ॥

Colophon. इति फेल्लारौये दशमः परिच्छेदः ॥ ० ॥

विषयः । दक्षिणकालिकाया दक्षिणत्वश्वरूढत्वादिनिरूपणम् । मन्त्रभेदादिनिरूपणम् ।
उग्रताराविपुरादिकारणनिरूपणम् । दशमहाविद्याकारणनिरूपणम् । कालिकाया महाविद्या-
निरूपणम् । पूजाविध्यादिनिरूपणम् । भुवनेश्वर्यादिविद्यानिरूपणम् । गुरुक्रमनिरूपणम् ।
प्रचण्डचण्डिकावीजपूजादिनिरूपणम् । षोडशाक्षरादिनिरूपणश्चेति ।

No. 245. बालग्रहशमनविधानम् . Substance, country-made paper. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Character, Nāgara. Date, SAM. 1943. Place of deposit, Govardhana-Sarāi Benares, Paṇḍita Vindhyaçvariprasāda Dube. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ॥ विधानमालायाम् । अथ प्रसङ्गेन लघुजातकोक्तानि
बालरक्षोपयोगीनि द्वादशान्तिविधानानि । तान्येव स्कन्दपुराणे स्कन्द-सूर्य-
संवादे । सूर्य्य उवाच ।
आह्वयैव निद्रा च रुदितं हास्यमेव च ।
स्वाभाविकनिन्दं देव कर्म चैषां षडानन ॥ इत्यादि ।

End. सूर्य्य उवाच ।
येन पापेन चाजानां मनुजानां गदो भवेत् ।
तत्पुण्यं पूर्वमेव त्वं उक्तवानसि पद्मसुख ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दं सूर्य्याष्टमं द्वादशदिनमासाब्दभामिनीजनितपीडोपशमन
विधानम् । श्रीकृष्ण चौवे श्रीश्री सम्बत् १८४९ माः फाल्गुण १९ वार
शुक्ल । कालीप्रसादमहर्षा गोवर्द्धनके सदै ।

विषयः । बालग्रहाणां शान्तिविधानादिकम् ।

No. 246. बालभरवैसहस्रनामस्तोत्रम् . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 242 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1215. Place of deposit, Kāṣṭhālpādā, Post Office Naihati, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

- Beginning.** अथ त्रिपुरबालभैरवीसहस्रनामस्तोत्रम् । ॐ नमो भैरवे । पार्वत्युवाच ।
 देवदेव महादेव परब्रह्मस्वरूपक ।
 सर्वदेवस्तुत नाथ सर्वदेवप्रपूजक ॥
 जटाजूटधर देव गिरिजार्दाङ्गभूषण ।
 भाले शशिकलाखण्ड निष्कलङ्कावलोकित ॥
 भूतनाथ महादेव प्रसन्न भयभञ्जन ।
 त्वं गतिः सर्वदेवानां त्वमेव शरणं प्रभो ॥
 बाह्नि मां देव दुष्येक्ष्य संसारार्णवशङ्कटात् ।
 भैरवी बालयाख्या (?) च सूचितं न प्रकाशितम् ॥
 तस्या नामसहस्रन्तु कथयस्व वरानन ॥ इत्यादि ।
- End.** परदारगते वापि शठेऽकृत्ये च पापिनि ।
 तस्य तस्य महेशानि न दातव्यं सुनिश्चितम् ॥
 उक्तानुक्तञ्च यत् किञ्चित् स्वावराणि चराणि च ।
 तत्र नित्यस्थिता देवि बालया परमेश्वरी ॥
- Colophon.** इति खड्गयामले हरगौरीसंवादे बालायाः सहस्रनामस्तोत्रं समाप्तम् ॥
 शरन्दुपत्तेन्दुमिते शकाब्दे बलिखि स्तोत्रं परदेवतायाः ॥
- विषयः ।** बालभैरवीस्तोत्रकथनम् ।

No. 247. बिल्वेश्वरः . By बिल्वेश्वरः . Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent, 1,726 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

- Beginning.** ॐ नमो गणेशाय ॥ द्विर्वा ॥ अधिकारसूत्रमिदं वक्ष्यमाणार्थसंक्षेपाय
 कार्यकार्यनिमित्तानां यदुदीरणं सोऽधिकारः ॥ इत्यादि ।
- End.** सम्प्र ॥ दीर्घस्यावनुगृह्यते तर्हिद्य मन्त्यमिति ज्ञापकादाह इय उय इति
 अन्यस्यैव निमित्तमुत्पत्तिरित्यनेन समवायग्रहणं सम्बन्धः प्रतिपादितः
 अधिकारसूत्रैस्तथा दर्शनादाह न परस्वराया इति ॥ * ॥
- Colophon.** इति श्रीबिल्वेश्वरतर्काचार्यकृतमष्टमप्रकरणं समाप्तम् ।

विषयः । कातन्त्रीयाध्यातप्रकरणस्य व्याख्या ।

No. 248. बृहद्भौतमीयतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 14 × 5 inches. Folia, 25. Lines, 13 on a page. Extent, 1,503 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ छणाय नमः ।

पुण्डरीकपुरे पूर्वे सरलद्रुमकानने ।
 सुमेरोवन्तरे गृहे रत्नभूमिसुखावहे ॥
 विचित्रचित्रसुभगे सुवर्णबालुकान्विते ।
 समानोदितचन्द्रार्के व्युद्युतौ (?) मणिमण्डपे ॥
 कल्पवृक्षवनान्तस्थे पश्चिमाश्लाविघुष्टिते ।
 सुखाक्षरे समासीनाः शौनकाद्या मन्त्रपर्ययः ॥
 शौनकः पर्वतो गार्गिर्मरौचिर्दधिचिक्षया ।
 शतातपः सुनौतिष्ठ इत्याद्या मुनिसत्तमाः ॥
 स्मरन्तः छणगाथाश्च बोधयन्तः परस्परम् ।
 जपन्तोऽष्टादशार्णाष्टं दशार्णाद्यान् परस्परम् ॥
 कदाचित् पर्यटन्नेको नारदो ब्रह्मणः सुतः ।
 यदृच्छ्या तच्च यातो वीणां ब्रह्ममयीं ध्वनन् ॥
 मन्त्रमायार्णकाः (?) सर्वे नला दत्ता वरामनम् ।
 उपविष्टं मुनिवरं पाद्यार्घ्याचमनीयकैः ॥
 भूयोभूयोऽपि मुनये गृणुतां वाचमन्त्रयुः ।
 मुने त्वं ब्रह्मणः श्रेष्ठसुतो ब्रह्मा इवापरः ॥
 वयं तवोपदेशेन चरामः छणवर्त्मसु ।
 संसारसागरे घोरे विषयघातसंकुले ॥
 पुनर्दारधनावर्त्ते खेदपङ्कजपङ्क्तिने ।
 जायन्ते च वियन्ते च तेषां मुक्तिर्न विद्यते ॥
 तरन्ति जलप्रसादेन केन ते जीवजातयः ॥

श्रीनारद उवाच ॥

उपायं ते वदाम्यत्र सावधानमनाः शृणु ।
यदुपास्य महात्मानो मुनयः सिद्धिमागताः ॥
एवं मया पुरा शृष्टो ब्रह्मा लोकपितामहः ।
तथा वः कथयिष्यामि यथा प्रोक्तं स्वयम्भुवा ॥ इत्यादि ।

End.

गकारं मूर्द्ध्नि विन्यस्य लकारं हृदये न्यसेत् ।
यकारं नाभिदेशे च ऐङ्कारं गुह्यदेशके ॥
नादविन्दू पादयोश्च मन्त्रन्यास इतीरितः ।
एवं विन्यस्य कृष्णस्य ध्यायेदात्मानमात्मनि ॥
कदम्बमूले क्रीडन्तं वृन्दावननिवासिनम् ।
पद्मोपरि स्थितं देवं वेषुं गायन्तमच्युतम् ॥
पीताम्बरधरं देवं वनमालाविभूषितम् ।
गोपीभिर्गोपवृन्दैश्च सेवितं कृष्णमर्चयेत् ॥
चत्वारिंशत्सहस्रं चतुर्लक्षसमन्वितम् ।
पुरस्चरणमित्युक्तं मन्त्रस्यास्य विशेषतः ॥
आद्येन तदंशेन होमयेन्मन्त्रवित्तमः ।
त्रिकालपूजां कुर्वीत दशाक्षरमनोर्यथा ॥
पिण्डगोपालमन्त्रस्य समानोऽन्यो मनुर्न हि ।
गुरुपदेशमन्त्रेण योजयेत् कृष्ण एव सः ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीगोविन्दवृन्दावने बृहद्गीतसौयतन्त्रे षट्चिंशः पटलः ॥ * ॥

विषयः । प्रथमपटले वैष्णवप्रशंसादिकथनम् । २ ये अवतारकारणादिनिरूपणम् ।
३ ये प्रणवशब्दव्युत्पत्तिनिरूपणमुखेन कृष्णमन्त्रप्रशंसादिः । ४ र्थे वीजादिस्मरणप्रकरणम् ।
५ मे दशार्णजानफलादिः । ६ छे चिन्तनस्थानादिनिरूपणम् । ७ मे वृन्दावनध्यानादिः ।
८ मे आचमनासनादिनिरूपणम् । ९ मे भूतशुद्ध्यादिनिरूपणम् । १० मैकादशयोः मातृका-
न्यासादिनिरूपणम् । ११ शे वृष्टिन्यासादिनिरूपणम् । १२ शे गुरुमाहात्म्यादिकथनम् ।
१३ शे दीक्षानिरूपणादिः । १४ शे पूजोपकरणादिनिरूपणम् । १५ शे सर्वतोभद्रफलादि-
कथनम् । १७ शे दीक्षाक्रमनिरूपणम् । १८ शे शान्तिकुम्भस्थापनादिविधिः । १९ शे
योनिमुद्राफलादिकथनम् । २० शे कृष्णपूजादिः । २१ श द्वाविंशयोः गृहस्थादीनां दीक्षा-
विधिः । २२ शे कृष्णमन्त्रजपादिविधिः । २३ शे स्थण्डिलादिनिरूपणमुखेन होमनिरूपणम् ।
२४ शे समिधादिनिरूपणम् । २५ शे यजनविध्यादिः । २७ शे ऋष्यादिन्यासः । २८ श

२८ श्रयोः प्राणाग्निहोवादिनिरूपणम् । २० श्रे मोहनदीपनादिनिरूपणम् । २१ श्रे मन्तराज-
बीजादिनिरूपणम् । २२ श २२ श्रयोः मन्त्रसिद्धिलक्षणदिः । २४ श्रे मुद्रादिनिरूपणम् ।
२५ श्रे एकाक्षरमन्त्रादिनिरूपणम् । २६ श्रे मन्त्रपिण्डादिः ॥

No. 249. बृहद्योनितन्त्रम् . Substance, country-made paper, 10 × 2½ inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 360 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः परमदेवतायै ।

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।

भवानी रश्मि प्रीत्या पप्रच्छ जगदीश्वरम् ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

नमस्ते देवदेवेश परमेश पुरातन ।

पार्वतीप्राणनाथेश लोकानां हितकारक ॥

त्वत्प्रसादात् प्राणनाथ तन्त्राणि विविधानि च ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि बृहद्योनिं महेश्वर ॥

तन्त्रं योनेर्महत्त्वञ्च पूजाक्रममनुत्तमम् ।

तन्त्रञ्च देवतां योनेर्मुद्राश्चैव प्रकाशय ॥

यदि गुह्यतरं नाथ तथापि कथय प्रभो ।

ईश्वर उवाच ।

किमिदं भाषसे सुभ्रु स्त्रीस्रभावात्महेश्वरि ।

मम प्राणाधिकं देवि त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥

यथा त्वद्योनिं दुष्प्रेक्ष्यं मन्त्रैरपि सुरेश्वरि ।

तथैव जायते शङ्का कथितुं वरवर्णिनि ॥ इत्यादि

End.

ज्ञानहोनोऽपि दाता च भजन्ति प्रीतिमुत्तमाम् ।

पद्मपुत्रस्त्रियो बन्धुं लभन्ते च पुनः पुनः ॥

कर्माकाण्डरता विप्राः कर्मकारणमुच्यते ।

चतुर्वर्गप्रियो नित्यं शुभकल्पमनेकधा ।

देवमध्ये स्थितं देव पिण्डब्रह्माण्डव्यापितम् ॥

Colophon.

इति बृहद्योनितन्त्रे दशमः पटलः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं बृहद्भूयोनितन्त्रमाहात्म्यादिकथनञ्चलेन शिवाशिवयोर्निधुवनमन्दिर-
गमनकथनम् । तत्र जगत्कारणभूतायाः प्रकृतेर्वीनिरूपकथनम् । तस्याः सर्वदेवमयत्वकथनम्,
सर्वतीर्थादिमयत्वकथनञ्च । अथ तस्यां शक्तीनामवस्थितिकथनम् । तस्याः पूजने लक्ष्मीपूजा-
फलप्राप्तिकथनम् । तस्याः पूजाकालादिरूपणम् । तन्नामकीर्तनफलकथनम् । महादेवस्य
लिङ्गरूपत्वादिकथनम् । आश्विनशुक्लनवम्यां तत्तन्नामाङ्कितगौतकरणे फलश्रुतिकथनम् ।
पार्वत्याः कृष्णरूपेणावतारकथापूर्वं व्रजाङ्गनाभिः सह विचारकथनम् । अथ पञ्चतत्त्वेन योनि-
पूजाविधिः । योनिमुद्रादिविधिः । षट्चक्रेषु तस्यास्थितानादिविधिः । योनिकवचकथनम् ।
योनिमन्त्रादिकथनम् । कुलज्ञानात् मोक्षप्राप्तिकथनञ्च ॥

No. 250. बृहद्भूयामलम् . (जन्मखण्डः) Substance, country-made paper,
14×3 inches. Folia, 48. Lines, 5 on a page. Extent, 840 ślokas. Char-
acter, Bengali. Date, Sk. 1741. Place of deposit, District Vāṅkuḍā,
Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh.
Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो भगवते पञ्चवक्त्राय ।

श्रीनारद उवाच ।

कृष्ण कृष्ण महाबाहो प्रपन्नजनवल्लभ ।
श्रोतव्यमेकमेवास्ति ह्ययं मे कथय प्रभो ॥
श्रुताः सर्वावतारास्ते कल्पाङ्गना मीनकादयः ।
अन्ये चैवावतारास्ते श्रुता मे दीनपावन ॥
पूर्वं तेऽकरवं प्रश्नं सत्ये तु युगशौर्षणि ।
त्वं मे कथितवान् देव तुभ्यं पश्चात् वदामि वै ॥
अयं मेऽवसरो भूतस्यातः प्रश्नं करोमि ते ।
कथित्वा परमानन्दं जनयस्व जनार्दन ॥
त्वं ब्रह्म परमं साक्षात् त्वं हि लोकपितामहः ।
अनुरक्ताय भक्ताय कथया वक्तुमर्हसि ॥
नाम्ना पद्माननो देवः कलौ कस्मात् भविष्यति ।
तत् कथ्यतां जगन्नाथ यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ॥

श्रीभगवान् उवाच ।

मुने शृणु महद्वाक्यं कथयामि तवानघ ।
यत् श्रुत्वा सप्रधस्त्राणि ह्यपि बन्ध्या प्रसूयते ॥

कलौ लोका दुराचारा भविष्यन्ति कृताञ्चसः ।
 जन्मबन्धा न सुपुत्रा नार्यश्च क्षतमङ्गलाः ॥
 मातापितृकृतद्वेषाः स्त्रीदेवाः कामकिङ्कराः ।
 द्विजातयो क्षताचाराः क्षत्रिया भ्रष्टमानसाः ॥
 तद्दृष्ट्याश्च शूद्राश्च नानोपद्रवसंयुताः ।
 अमङ्गलानि सर्वाणि भविष्यन्ति कलौ युगे ॥
 एषां क्षिताय विप्रर्षे पञ्चास्रोऽहं भवामि वै ॥ इत्यादि ।

End.

हतो दारैश्च पुत्रैश्च महाराजा नरध्वजः ।
 उवास निर्मले स्वर्गे क्षयापि मुनिपुङ्गव ॥
 वद्रप्रसादाद्राजपिरेन्द्रिकं सुखमश्रुवन् ।
 स्थितः सुरपुरे ब्रह्मन् किमन्यन् कथयामि ते ॥
 यत्र तत् शृणुते मर्त्या भक्तिभावममन्वितः ।
 मुक्ता सुखं मनोरम्यस्थाने याति पराङ्गतिम् ॥
 को वा दयालुरपि कामधेनु-
 र्धन्यो जगत्यामपि शङ्करादहो ।
 यदेहजातो रविकोटिभासो
 नीतः श्वकं वामनरं नराधिपम् ॥ (?)
 दुत्वा वाक्यं रोमहर्षं नारदो जगदौचरात् ।
 नत्वा वद्रं महात्मानं कृष्णं नत्वा सुखं ययौ ॥
 काकबन्ध्यादिका नार्यः षड्विंशतिसताश्च याः ।
 स्मरणात् पठनात् दोषान् क्षित्वा यान्ति परां गतिम् ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीबृहद्रुद्रजामलीये श्रीकृष्णनारदसंवादे द्वितीयखण्डे विंशोऽध्यायः ॥३॥
 समाप्तथायं जन्मखण्डः ॥ शक १७४१ ।

विषयः । प्रथमाध्याये दैवमन्त्रणादिनिरूपणम् ॥ १ ये पञ्चाननजन्मादिनिरूपणम् । २ ये पञ्चाननभृप्रवेशादिनिरूपणम् । ३ र्ये शान्तदानोत्पत्तिनिरूपणम् । ५ मे द्विजदण्डादिनिरूपणम् । ६ छे विप्रशोकापनोदनम् ॥ ७ मे पूजाप्रकाशादिनिरूपणम् । ८ मे मालिकोपाख्या-
 नम् । ९ मे स्तपुत्रदानादिनिरूपणम् । १० मे द्विजागमनादिनिरूपणम् । ११ शे वरप्रार्थ-
 नादिनिरूपणम् । १२ शे नरध्वजसुतोत्पत्तिनिरूपणम् । १३ शे नरध्वजामोदनिरूपणम् । १४ शे याचोपक्रमादिनिरूपणम् । १५ शे दूतवधनिरूपणम् । १६ शे नीरसेनवधादिनिरूपणम् । १७ शे कीर्तिध्वजजयादिनिरूपणम् । १८ शे भगवद्वाक्यनिरूपणम् । १९ शे लोचनादानादिनिरूप-

पणम् । १० श्रे कामाधारादिदाननिरूपणम् । ११ श्रे नक्तोपाख्यानम् । १२ श्रे लङ्काप्रवेशादि-
निरूपणम् । १३ श्रे १४ श्रे च सुवर्णप्राप्तिनिरूपणम् । १५ श्रे नरध्वजकृतवृद्धस्त्रादिनिरूपणम् ।
१६ श्रे वृद्धपूजास्त्रादिनिरूपणम् । १७ श्रे नारदोपाख्यानादिः । १८ श्रे असतीस्त्रीणां
फलादिनिरूपणम् । १९ श्रे सुसुषुक्तयककर्मादिनिरूपणम् । २० श्रे नरध्वजसर्गवासादिनिरू-
पणञ्चेति ॥

No. 251. ब्रह्मपुत्रमाहात्म्यम् . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 60 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Pilkhānā, Vāddānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । अथ ब्रह्मपुत्रमाहात्म्यम् ।

नारद उवाच ।

माहात्म्यञ्चैव सर्वेषां श्रुतं विस्तरतो मया ।
गङ्गादिसरितां सम्यक् तीर्थराजस्य न श्रुतम् ॥
तीर्थराजस्य माहात्म्यं कथयस्व मयि प्रभो ।
सृष्टा त्वं सर्वलोकानां कर्ता हर्ता पितामह ॥

ब्रह्मोवाच ।

तीर्थराजस्य माहात्म्यं शृणुष्वैकमनास्ततः ।
कथयामि न सन्देहो ब्रह्मपुत्रस्य कीर्तनम् ॥
तीर्थनाथस्य सर्वेषां पापराशिः प्रलीयते ।
दर्शनात् सर्वलोकानां पुनर्जन्म न विद्यते ॥ इत्यादि ।

End.

ततः स्नात्वा अर्घ्यं दद्यात् ।

ॐ किरीटिनीलवासस्य रत्नदामविभूषित ।
गृह्णाणार्घ्यं मया दत्तं भवबन्धविमुक्तये ॥

ततः प्रणमेत् ।

नमस्ते ब्रह्मपुत्राय नमः शान्तनुस्त्रनवे ।
त्रिजन्मजन्तु यत् पापं तत् पापं हर मे विभो ॥

Colophon. इति स्नानविधिः समाप्तः ।

विषयः । ब्रह्मपुत्रनदस्य साक्षात्काशकथनम् । तत्र स्नानादिविधिस्य ।

No. 252. ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिः . Substance, country-made paper, 18 × 2½ inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page. Extent, 510 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala, District Mayamanasimha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

पापराशिसमुदाये नराणामागतं करुणया हरिवर्षात् ।

मुक्तिहेतुमलयं घनपुष्पं ब्रह्मपुत्रमनिशं प्रशंसामि ॥

अथ ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिः । इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिनिरूपणमुखेन तत्र स्नानदानादिमाहात्म्यानिरूपणम् ।

No. 253. ब्रह्मसंस्कारमञ्जरी . BY नारायणशर्मा . Substance, country-made paper, 16 × 2 inches. Folia, 66. Lines, 3 on a page. Extent, 928 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpāḍa riā Naihāti, Paṇḍita Rāmatārāṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः परमदेवाय ।

नमामि विघ्नेशगुरुं गिरीशं

बागीश्वराराधितपादपद्मम् ।

यः स्मर्यमाणोऽपि हरत्यघोषं

निजं पदं यच्छति चाविचारम् ॥

स्मरामि शम्भोश्चरणारविन्दं

स्वयम्भु-दम्भोल्लिखरानिसेयम् ।

यदर्हणाय स्वयमादर्शेण

नेत्रारविन्दं हविस्ञ्जहार ॥

मुरारिभाष्यौबटभाष्यसार-

मशेषतः श्रानपद्यन्तीत्य ।

विज्ञोक्त्य पारस्करगृह्यभाष्या-

ण्यशेषदेशात् परिषद्भित्तानि ॥

तन्यते तर्कचार्वङ्गी श्रीनारायणशर्मणा ।

प्रीतये धर्मभौरूणां ब्रह्मसंस्कारमञ्जरी ॥

तत्रादावाच्यसंस्कारस्य प्रायशोऽग्निसाध्यत्वत् कुशण्डिकोच्यते । इत्यादि ।

End.

तत ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि इति पाठयेत् । ततो धियो यो नः प्रचोदयात् इति पाठयेत् । तत ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयादिति ब्रह्मचारिणा सङ्गैवाचार्यः पठेत् । तत ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् इति त्रिः पाठयेत् । ब्रह्मचारी तु ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयादिति प्रकारेण सदैव जपेत् ॥

विषयः । कुशण्डिकानिरूपणम् । संस्कारकर्मादिषु अग्नेर्नामनिरूपणम् । वाग्दानादि-
प्रयोगविधिः । विवाहोपनयनादिसंस्कारकर्मानिचयप्रयोगविध्यादिरूपणश्चेति ।

No. 254. भक्तिजयार्णवः . By रघुनन्दनवन्द्योपाध्यायः . Substance, country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 320. ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Vāḍari, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीकृष्णाय ।

प्रणम्यादौ जगन्नाथं सर्व्वव्यापिजनार्दनम् ।

भक्तिजयार्णवं वक्ष्ये वन्द्यः श्रीरघुनन्दनः ॥

विरक्त उवाच ।

विष्णुं शिवं तथा गौरीं गणेशं दिवाकरम् ।

योगिन्यादिषु मन्त्रेषु सिद्धमन्त्रादिकेषु च ॥

किं मन्त्रात्मने मोक्षं किन्नेवाराधने यशः ।

यः कामक्रोधलोभैस्तु विषयैः परिपीडितः ॥

बद्धः स्वकर्मभि र्योगै र्भृत्यदारैः समन्ततः ।

स केन निस्तरत्याशु दुस्तरं भवसागरम् ॥ इत्यादि ।

End.

गङ्गा पापं शशी तापं दैन्यं कल्पतरुर्हरेत् ।

पापं तापं तथा दैन्यं सद्यः साधुसमागमे ॥

रसास्यतसिन्धौ ।

भक्तिरसास्यतसिन्धौ चरतः परिभूतकालजालभियः ।

भक्तमकरानेतानगणितसुक्तिनदीकान् नमस्यामः ॥

वाञ्छाकल्पतबभ्यस्य हृपासिन्धुभ्य एव च ।

पतितानां पावनेभ्यो वैष्णवेभ्यो नमो नमः ॥

Colophon. इति श्रीविरक्तमहत्संवादे भक्तिजयार्णवः समाप्तः ॥ * ॥ समाप्तस्यार्णवः ।

विषयः । कृष्णमन्त्रजपपूजादिफलनिरूपणम् । वैष्णवमाहात्म्यनिरूपणमुखेन तद्वानादि-
फलान्निरूपणम् । गौराङ्गजन्मादिनिरूपणश्चेति ।

No. 255. भक्तिप्रकाशः. By श्रीरघुनन्दनः. Substance, country-made paper, 19 × 3½ inches. Folia, 85. Lines, 7 on a page. Extent, 2,900 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭī, District 24-Parganās, Paṇḍita Candrakānta Vidyāratna. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ श्रीरामः ।

शिवं प्रणम्य सशिवं शिवदं शिवकीर्तनम् ।

भक्तिप्रकाशं तनुते वैद्यः श्रीरघुनन्दनः ॥

नानापुराणवचनं शिवविष्णुदुर्गा-

भेदेरितं बहुविधं बहुधा प्रयत्नात् ।

आकृत्य संग्रहमिमं सुजनप्रमोदं

भक्तिप्रकाशमधुना रघुरातनोति ॥

निबद्धो वेद्येनेत्ययं मम विदुषा देय इह न

द्विजानामारम्भो यदि तदपि संक्षेपयति मां ।

यत्सहासेन स्वमतिपरिणामावधि कृतः

प्रकृत्या भृत्यानुग्रहसुमनसां वेदविदुषां ॥ इत्यादि ।

End.

यदुक्तं काशीकण्ठे ।

अनामेयं महेशानं सर्वदं सर्वदेहिनाम् ।

कोऽपि कापि किमप्यत्र न क्षमेत विनिश्चितम् ॥

ब्रह्मादिपुराणे ।

अनाश्रित्य मद्देशानीं यस्मिन्तीर्षुर्भवाभुधिम् ।

सोऽन्वेषी शशशृङ्गस्य यथा वा ह्यतिनिष्फलः ॥

देवीपुराणे ।

अर्चयन्तीह ये भक्ताः अदया चान्यदेवताः ।

तेऽपि दुर्गासर्चयन्ति तद्रूपेण फलप्रदा ॥

कौर्मे शिववाक्यम् ।

ये चान्यदेवताभक्ताः पूजयन्तीह देवताः ।

सद्भावनायुताद्यापि सुच्यन्ते तेऽपि भावतः ॥

अतएव सर्वदेवताभजनेनैव ईश्वरभजनं अन्यवाच्यत्वं विषयस्यैव इति ।

शुभमस्तु ।

Colophon. इति भक्तिप्रकाशे विचारनिर्णयो नामाष्टमोऽध्यायः । समाप्तोऽयं भक्ति-
प्रकाशः । श्रीकृष्णाय नमः । श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ * ॥

विषयः । शृङ्गाणां पुराणादिपठनश्रवणाद्यधिकारनिरूपणम् । आश्रमाचारनिरूपणम् ।
शिवविष्णुदुर्गालक्ष्मादिदेवदेवीनामभेदप्रकटनम् । साधननिरूपणम् । भक्तिमाहात्म्यप्रकथनम् ।
शिवविष्णुनाममहिमकथनमुखेन पूजादिनिरूपणश्चेति ।

No. 256. भक्तिरसार्णवः . By कृष्णदासः . Substance, palm-leaves,
12×2 inches. Folia, 110. Lines, 5 on a page. Extent, 1,719 ślokaś.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā,
Viṣṇupura Kādākuli, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, old.
Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ विष्णवे नमः ॥ विष्णुधर्मो ।

श्रूयतां हि नरव्याघ्र वेदवेदान्तनिश्चयः ।

यज्ञेषु यज्ञपुरुषः पुण्डरीकाक्षसंज्ञितः ॥

स विष्णुः परमं ब्रह्म यतो नावर्जते पुनः ।

कर्णपर्वणि । नारदं प्रति रुद्रः ।

देवानामसुराणाञ्च यक्षगन्धर्वैरक्षसाम् ।

ईश्वरोऽहं समेशानः साक्षान्नारायणः परः ॥

इतिहासमुच्चये ।

नारायणाज्जगत्सर्वं सृष्टिकाले प्रजायते ।

परादपि परस्यासौ तस्मान्नास्ति परात्परः ॥

एतज्ज्ञानं परं तात योगश्चैव परस्तथा ।

परस्परविरुद्धार्थैः किमन्यैः शास्त्रविस्तरैः ॥

मोक्षधर्मैः ।

तत्त्वं जिज्ञासमानानां हेतुर्हि सर्वतोमुखः ।

तत्त्वमेके महायोगं हरिर्नारायणः परः ॥

श्रीहरिवंशे ।

विष्णुरेव परं ब्रह्म विभेदमिदं पश्यते ।

वेदसिद्धान्तमार्गेषु तन्न जानन्ति मोहिताः ॥ इत्यादि ।

End.

सुरासुरो वायस्य वानरो नरः

सर्वात्मना यः पुरुषस्तमौत्तरम् ।

भजेत रामं मनुजाकृतिं हरिं

य उत्तराननयत् कोशला निव ॥

शम्बादयोऽपि देवानास्त्रयीणां नारदादयः ।

मनुष्याणां तथा राजान् प्रसिद्धा जनकादयः ॥

प्रह्लादप्रमुखा ज्ञेया राक्षसानां गणे स्थिताः ।

शाखास्त्रगेपु यो वायुपुत्रो भक्षेपु जाम्बवान् ॥

कुञ्जराणां गजेन्द्रोऽपि पक्षिणां गरुडादयः ।

स्त्रीणां कुन्ती तथा विप्रपत्न्याः श्रीद्रुपदात्मजाः ॥

देवहूतिः कपिलसूत्रः सुनीतिः शर्वरो वरा ।

सूतो विलोमजातानामन्यजे शर्वरादयः ॥

चाण्डालोऽपि द्विजश्रेष्ठो जातो वैलोमजः पुरा ।

यज्ञोमलोमशो मुनिश्चाण्डालाद्वैव नक्ष्यति ॥

अपेतं ब्राह्मणाग्नेन दुर्व्यासो वर्षे निष्ठिताः ॥ ३ ॥

श्रीमद्भक्तिरसार्णवे विरचिते श्रीकृष्णदासेन वै

नानाशास्त्रविचारदुःखजलधौ मज्जन्ति ये वा जनाः ।

तेषामुद्धरणक्षमे सुकृतिनां मौढ्यास्पदे नित्यशो

× तं भक्त्याधिकारिणा विरचितं श्रीमत्प्रभोराजया ॥ ३ ॥

Colophon. इति भक्तिरसार्णवे भक्त्यधिकारनिरूपणं प्रथमं विवेचनम् । समाख्यायं यन्त्रः ॥३॥

विषयः । नानापुराणोक्तवचनादिभिर्विष्णुभक्तिप्रशंसादिकथनम् । शालग्रामचक्रादिनिरूपणम् । शालग्रामचक्रपूजादिफलकथनम् । तिलकधारणविधादिकथनम् । एकादशपुष्पासफलादिकथनम् । विष्णुनामसाक्षात्प्रादिनिरूपणम् । भगवत्पुष्पम्भिनां देशादीनां वैभवादिनिरूपणम् । श्रीपादतीर्थवैभवादिनिरूपणम् । भक्त्यधिकारादिनिरूपणश्चेति ।

No. 257. भगवद्गीतारहस्यप्रकाशः. By जगदीशपद्माननः. Substance, country-made paper, 14×3½ inches. Folia, 75. Lines, 7 on a page. Extent, 2,198 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyervāzār, Kṛṣṇapurā, Paṇḍita Kālikumāra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

संसारपङ्कपर्यङ्के शयानं जगदुद्धरन् ।

दैवकीनन्दनः पायादपायात् पूतनादनः ॥

श्रीमता जगदीशेन चरणानां सुरद्विषः ।

आधाय हृदये गीतारहस्यार्थः प्रकाशयते ॥

इह पुनरज्ञानपरम्पराद्वतमर्जुनं प्रबोधयन्नखिलवासनाविवशविश्वहितेषी कंसद्वेषी भगवानखिलवर्णाश्रमधर्माणां मोक्षस्य चोपायं गीताशास्त्रेण व्यक्तीचकार । व्यासमहर्षिस्तु तदेवाष्टादशभिरध्यायैः सप्तभिः श्लोकशतैराचचचे इति । अत्र धृतराष्ट्रप्रश्नज्ञानार्थमाह धृतराष्ट्र उवाचेति । कः प्रश्नः तमाह धर्मश्चेति । एषामादिपुरुषः कुरुनामा नृपः तस्य चेत्वे । ननु कृपिं विना कथं चेत्वेमित्यत आह धर्मश्चेत्वे इति । धर्मरूपकृषिचेत्वे इत्यर्थः । कुरुणां धर्मात्यक्तौ चेत्वं सम्पादितमिति भावः । मामका मदीयाः । युयुत्सवः युद्धेच्छावन्तः । समवेता मिलिताः । अकुर्वन्त कृतवन्तः । हे सञ्जय ॥ २ ॥ प्रश्नोत्तरमाह दृष्ट्वा लिति । अनीकं सैन्यम् । बूढं चक्रयुद्धविधानादिना दुर्गीकृतम् । आचार्यं द्रोणं अत्रवीत् उक्तवान् । उपसंगम्य समीपं गत्वा । राजा दुर्योधनः ॥ ३ ॥ किमुक्तमित्याह । नवभिः पद्यैः । सङ्घं सेनां महतीं विस्तृतां बूढां चक्रयुद्धविधानादिना दुर्गीकृतां । द्रुपदपुत्रेण धृष्टद्युम्नेन । तव शिष्येण अर्जुनेन सद्दार्थं करणे वा तृतीया । भीमादिव्यावृत्त्यर्थमाह भीमवेति प्रशंसार्थं मतुप् ॥ ४ ॥ इत्यादि ।

End.

मोहाभावज्ञापनार्थमर्जुन उवाच नष्ट इति । मोहो देहादिष्वाम्भ्रमः ।
 स्मृतिर्निर्दिध्यासनरूपा स्थितः स्थिरोऽस्मि युद्धादौ चित्ताख्यैर्यं गतमिति
 भावः । गतसन्देहः गतो भौष्मादिबधप्रयुक्तोऽधर्मसन्देहो यस्य । तव
 हितैषिणः ॥ ७३ ॥ धृतराष्ट्रं प्रति सञ्जय उवाच । महात्मन इत्युभयवा-
 न्वितम् । इमं कविदज्ज्ञानम्भोहः प्रनष्टस्ते धनञ्जय इत्यन्तम् । अथैवं
 युतवान् । रोमदर्पणं लोमाञ्चकरम् ॥ ७४ ॥ चक्षुः श्रोत्रञ्च मर्द्यं दत्तं
 व्यासप्रसादात् व्यासप्रसादं प्राप्य इदं कृष्णार्जुनसंवादं कृष्णोक्तवान् । परं
 प्रकटं कृष्णाङ्कृतवान् कीदृशात् योगं कथयतः । उत्कृष्टा एतेन पक्षपाता-
 शङ्का दूरीकृता ।
 ७७ ॥ एतत् धृतराष्ट्रस्य राज्यादिस्थैर्यशङ्का चेत्तन्निरा-
 करणार्थमाह यवेति यत्र पक्षे कृष्णो वर्तते पार्थोऽर्जुनः धनुर्गाण्डीवं तथैव
 पक्षे श्रीः शोभा विजयो दुष्टजयः । भवता पुत्रादिविजिगीषुणा नो चेत्
 सर्वं नश्यतीत्यालोच्य यथोचितमाचरणौयमिति आह्वयितमिति ॥ ७८ ॥

Colophon.

श्रीमता जगदीशेन निर्मितः प्रीतये सताम् ।

रहस्यार्थप्रकाशोऽयं गीताशास्त्रे समासतः ॥

इति श्रीगीतारहस्यप्रकाशे श्रीजगदीशपद्माननभट्टाचार्यकृतेऽष्टादशोऽध्यायः ॥

विषयः । श्रीमद्भगवद्गीताया व्याख्यानम् ।

No. 258. भागवतदशमस्कन्धकतिपयश्लोकविचारः . By चतुर्भुजभट्टाचार्यः .
 Substance, country-made paper, 17×2½ inches. Folia, 43. Lines, 7 on
 a page. Extent, 1,354 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1757.
 Place of deposit, District Bākuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarka-
 ratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्री रामः ।

ईश्वरं परमं कृष्णं सद्बिदानन्दविग्रहम् ।

अनादिमादिगोविन्दं सर्वकारणकारणम् ॥

सौतानाथं घनश्यामं भक्ताभीष्टप्रदं हरिम् ।

बन्दे नृसिंहरूपं मं स्नेहयावतरिं प्रभुम् ॥

कृष्णदेपायनप्रोक्ता यास्ते सालतसंदिता ।

कियद्विचारं तस्मात् प्रवक्ताव चतुर्भुजः ॥

सूकं करोति वाचालं पद्मं लङ्घयते गिरिम् ।

यत्कृपा तमच्च वन्दे परमानन्दमाधवम् ॥

वाचालं बज्रभाषिणं करोतीत्यर्थः । आलाटौ कुत्सिते बज्रभाषिणि इति
स्वप्ने बज्रशब्दस्यापाठत्वात् प्राप्तः प्राग्भावो व्यभिचारत्वाद् भूतः । वस्तुतः
औचित्यात् बज्रभाषिणि आलः अतएव वाचालो बलवान् दिने दिनपते-
रित्यादि दृश्यते । इत्यादि ।

End.

तृतीयस्कन्धे अभेदोपासनायां पुनरुत्पत्तिरिति सिद्धान्तः । भगवान् स्वयमि-
त्युक्तं तर्हि कलाववतीर्णाविति सम्बोधनं नरनारायणादृषीतीश्वरवाक्यञ्च
कथं सङ्गतम् । स्वयं त्वसाम्यातिशयस्त्वधीशः कृष्णमित्युक्तं तस्मिन्नसाम्यातिशये
कृष्णे कथमस्य रमे तमन्तिमे इत्यादेशः सम्भवेत् । उ । अहं युवयोरर्जुन-
स्याहङ्कारश्मनार्थं मायाविना कृष्णैतत् सर्वं दर्शितं रूपान्तरेणीतमेति ॥०

Colophon.

इति श्रीभवानीचरणविद्यालङ्कारभट्टाचार्यात्मज-श्रीचतुर्भुजभट्टाचार्यकृत
दशमस्कन्धकतिपयश्लोकविचारः समाप्तः ॥ ० ॥ श्रीरामो जयति ॥

शकाब्दाः १७५७ ।

विषयः । भागवतदशमस्कन्धकतिपयश्लोकानां व्याख्यानं तात्पर्यनिर्णयश्च ॥

No. 259. भागवतव्याख्यालेखः . By गोपालचक्रवर्ती . Substance, coun-
try-made paper, 16×3 inches. Folia, 99. Lines, 7 on a page. Ex-
tent, 3,032 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Viṣṇupura, Mādhavagañja, District Vāṅkuḍā, Vaikunṭhanātha Bhaṭṭācāryya.
Appearance, fresh. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ बालगोपालाय नमः ।

सच्चिदानन्दरूपाय कृष्णायान्तिष्ठकारिणे ।

नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥

यं ब्रह्म वेदान्तविदो वदन्ति

परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये ।

विश्वोद्गतेः कारणमीश्वरं वा

तस्मै नमो विघ्नविनायकाय ॥

एतत् पद्यं टीकाकृताव्याख्यातत्वात् गायत्र्या च समारम्भ इत्यादि पुराण-
वचनविरुद्धत्वाच्च श्रीभागवतस्य न । किन्तु गौड़ीयपुस्तकस्यादौ सर्वत्र विद्यते

इति व्याख्यायते । तस्मै विघ्नविनायकाय नम इत्युक्तानमेव । किञ्च विघ्ननि-
खरूपानन्दैश्वर्यादिमिति विघ्नः संसारः तं विनयति खण्डयतीति विघ्नविना-
यकः श्रीहरिस्तस्मै इति वास्तवोऽर्थः तमेव नानावादिमतेन समुच्चिनोति
यमिति वेदान्तविदो यं ब्रह्मेति वदन्ति ब्रह्मैव सदित्यादि श्रुतेः । इत्यादि ।

End.

यदुक्तं नारदं प्रति ब्रह्मणा द्वितीये ।

यथा हरौ भगवति नृणां भक्तिर्भवति ।

सर्व्वान्यखिलाधार इति सङ्कल्पवर्णनेति ॥

प्रथमस्कन्धे च धर्मः प्रोज्झितकैतव इत्यस्य व्याख्याने प्रशब्देन मोक्षाभिमुखि-
रपि निरस्ता इति स्वाभिपादैरुक्तं तथापि यद्वच केवल्य एकप्रयोजन-
मित्युच्यते तन्निरन्तरं भगवति निष्कामतया भक्तिं कुर्व्वतां अनिच्छतामपि
मुक्तिरनायासेन भवति । यदुक्तं तृतीयस्कन्धे देवहूतिं प्रति कपिलेन ।

हृतात्मनो हृतप्राणांश्च भक्तिरनिच्छतो मे गतिसम्बो प्रयुक्ते ।

इति सुक्तेः पर्यवसानत्वादेवमुक्तं भक्तिरसिकानां पुनस्तदंशे प्रयत्नाभाव एव
तथापि भक्तेर्माहात्म्यमिति विचित्रमिति सर्व्वोक्तदृष्टया भक्तिरेवात्र प्राचु-
र्य्येण वर्ण्यते इति । अतस्तृतीये तत्रैवोक्तम् ।

अनिमिता भागवती भक्तिः मिर्हेर्गरीयसी ।

जरयत्याशु या कोष्ठं निगीर्णमनसो यथा ॥ इति ॥ ० ॥

जयति औपरमानन्दो गोविन्दो भक्तवत्सलः ।

यत्सेवोत्सुखमात्रेण स्फुरन्ति सकला गुणाः ॥

Colophon.

इति श्रीगणेशदेवस्य श्रीगोपालचक्रवर्तिविरचितो द्वादशस्कन्धव्याख्यानः
समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । श्रीमद्भागवतस्य संचेपेण व्याख्यानम् ।

No. 260. भारतसावित्री. By व्यासदेवः. Substance, country-made paper, 18×2 inches. Folia, 6. Lines, 3 on a page. Extent, 72 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamausimha, Usthi, Paṇḍita Navakiṣora Tarkācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । अथ भारतसावित्री । धृतराष्ट्र उवाच ।

ब्रूहि सञ्जय यद्वत्तं युद्धे तेषां महात्मानाम् ।

कुरुषां पाण्डवानाञ्च सम्प्रहृते महाहवे ॥ इत्यादि ।

End. प्राणिनां पापशुद्ध्यर्थं प्रणम्य च विभूतये ।

गदितं व्यासदेवेन प्राणिनां पापशुद्ध्ये ॥

Colophon. इति व्यासदेवेन भाषिता भारतसावित्री समाप्ता ॥

विषयः । संचेषेण कुरुपाण्डवयुद्धवर्णनात्मकोऽयं ग्रन्थः ।

No. 261. भारविटीका (सुजनतोषकरी). By रामचन्द्रः. Substance, country-made paper, 22×2½ inches. Folia, 16. Lines, 4 on a page. Extent, 424 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḍāstrī. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

आनम्य सौम्यपदपद्ममनन्दभक्त्या

श्रीमद्गुरोर्निश्चिततीर्थविचारबुद्धेः ।

श्रीरामचन्द्र इति नाम दधद्विजोऽहं

टीकामिसां सुजनतोषकरीं करोमि ॥

सन्तः सन्तोषवन्तो ननु वचसि परे शस्त्रसिद्धे प्रसिद्धे

यत्नादस्मात् कृतायामिह भवतु भवचुष्टिपीयूषल्लिखितः ।

बूढाहङ्कारमूढाः सरसविरसा कारणाभ्याश्च जाता

आनन्दो मे विना वः कथमिह विषये सम्भविष्यन्ति भव्याः ॥

इयं शिष्यसमूहस्य हिताय विहिता मया ।

× × × × × × × × × × × ×

त्रियः ॥ कुरवो जनपदाः ॥ इत्यादि ।

End.

दिनादौ दिनारम्भे इत्यनेन लक्ष्मीश्विरकालावख्यानं सूचितम् । दिनकृतं
सूर्यमिव त्वां लक्ष्मीः सम्पत् शोभा च भूयः पुनरपि समभ्येतु । आशिषि
ल्लोट् । अत्र प्रतिसर्गान्ते लक्ष्मीशब्दोऽभ्युदयसूचकः कविना प्रयुक्तः । स च
न दोषाय । यदाह दण्डो । कविभावन्तु कृतं यत्तु इत्यादि ॥ ० ॥ किरातस्था-
र्जुनश्च किरातार्जुनौ अभ्यर्चितत्वात् किरातस्य पुर्व्वनिपातः तमधिकृत्य कृतं
काव्यं किरातार्जुनीयम् । तदधिकृत्य कृतो यः इतीयः । काव्यमिति कष्ट
वर्णने कथ्यतेऽनेनेति बाहुल्यात् करणे ण्यत् । यद्वा कवेः कर्म काव्यं ब्रह्मादि-
त्वात् ङण् । सद्यच्च तत् काव्यश्चेति सहाकाव्यम् । तत्र प्रथमः सर्गः आद्यो-
ऽध्यायः विश्रान्तिस्थानमिति ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीशिवसिंहात्मजगदसिंहकृतायां किरातार्जुनीयटीकायां प्रथमः सर्गः ।
अतः परं खण्डितम् ॥

विषयः । भारविकृतस्य किरातार्जुनीयकाव्यस्य व्याख्यानम् । अत्र च प्रथमसर्गमात्रं वर्तते ।

No. 262. भास्वतीवृत्तिः . By कुवेरः . Substance, country-made paper, $15 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 217 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansingha, Kāṭihālī, Paṇḍita Parāpacandra Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य भानुं घृहनाथमाद्यं
श्रीकाञ्चिविखीय-कुवेरशर्मा ।
निर्माति भास्वत्यभिधानशास्त्रे
व्याख्यां सुबोधामबुधोपकर्त्रीम् ॥
उक्तस्य च विमम्बादात् त्यक्त्वा तत् कर्मसम्भवम् ।
न्यायागतं स्वयं न्याय्यं क्रियते वृत्तिवचना ॥ इत्यादि ।

End. अश्विन्यादौ नक्षत्रे विष्णुभादौ योगगणने चैकान्तरेण सप्तयोगावा-
गच्छतः । (?) तदा परदिनगणनायामर्कोनचन्द्रात्युच्चस्थश्चमेवं रवीन्दो-
र्युक्तिस्तत्र योगाः । इति कर्मवये कृते यः श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

विषयः । मतानन्दकृतभास्वतीनामकच्योतिषग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 263. भिद्युतत्त्वम् . By श्रीकण्ठतीर्थः . Substance, country-made paper, $18 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 82. Lines, 6 on a page. Extent, 2,029 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭī, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḍāstrī. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

स्वेच्छाष्टविधायिनीं परचितां खानन्दरूपां भुवां
बन्धे तां परदेवतां प्रतिजनुःसंसेवितां सञ्चदा ।

यज्ज्ञानोद्भवजन्मकर्म्मनिधनं यत्प्रोतमेतत् जगत्
 या सर्वान्तरवस्थिता न विदिता सच्छास्त्रलक्ष्या परम् ॥
 वन्दे वेदान्तसुख्यश्रुतकृतिमहितश्रीगुरुन् शान्तरूपान्
 नास्वार्थेनापि सत्यान्नयत इह सदा श्रीमहादेवतीर्थान् । (?)
 ब्रह्मैक्याद्धस्तमृत्यूनधिगतमननान् सुक्तिभूते प्रभूषान्
 नानाविद्यादिदानाधिकतरगुरुतान् नष्टदुर्दण्डकामान् ॥
 पूर्वार्चाचार्यमतं वीक्ष्य तथैव गौरवं मतम् ।
 भिच्छुतत्वं षट्प्राद्वं वक्ति श्रीकण्ठभिच्छुकः ॥ इत्यादि ।

End.

यतिपुत्रस्तस्य पितुर्मरणे सन्निष्ठश्चेत् वपनपूर्वकं खात्वा पूर्ववत् सर्वं
 कुर्यात् अत्रिष्ठश्चेत् सिद्धिवार्त्तां श्रुत्वा वपनानन्दादिपूर्वकं श्रुत्वाद्वादश्यां
 नारायणबलिं दद्यात् ॥
 ब्रह्मात्मैक्यविधायिनी ध्रुवतनुर्वेदप्रवेष्टोज्जला
 प्रांशुखांशुप्रकाशिताखिलजगद्गोरात्मकाराणि या ।
 मायासुग्धमहेशमाधवविधिर्यस्ताङ्गितन्मस्तका
 श्रीविद्याखिलमोहमर्दनपरा वर्ष्मन्ति सर्वोपरि ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य—श्रीमहादेवतीर्थचरणारविन्दमकरन्द-
 पानानन्दान्तःकरण-श्रीकण्ठतीर्थकृतं भिच्छुतत्वं सम्पूर्णम् ।

विषयः । सन्न्यासस्याधिकारित्वानधिकारित्वादिनिरूपणम् । सन्न्यासाधिकारिणः पूर्वार्ह-
 कृत्यादिनिरूपणम् । सन्न्यासिनिरग्निकभेदेन सन्न्यासविधिः । सन्न्यासिनां कर्त्तव्याकर्त्तव्यत्याग्यात्या-
 ग्यादिनिरूपणञ्च ।

No. 264. मत्स्यपुराणम् . Substance, country-made paper, 13×6 inches. Folia, 440. Lines, 10 on a page. Extent, 14,300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amaranātha Guha. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रचण्डताण्डवाटोपप्रक्षिप्तोत्क्षिप्तदिग्गजाः ।

भवन्तु विघ्नभङ्गाय भवस्य भवतां सुजाः ॥

पातालादुत्पत्तिष्णोर्मकरवसनयो यस्य पुच्छाभिघाता-
 दूर्द्धं ब्रह्माण्डखण्डयतिकरविहितयत्ययेनापतन्नि ।
 विष्णोर्मत्स्यावतारे सकलवसुमतीमण्डलं व्यश्रुवान-
 सस्त्रास्त्रोदीरितानां धनिरपहरतादप्रियं वः श्रुतीनाम् ॥
 नारायणं नमस्कृत्य नरश्चैव नरोत्तमम् ।
 देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥
 अजोऽपि यः क्रियायोगान्नारायण इति स्मृतः ।
 त्रिगुणाय विवेदाय नमस्तस्मै स्वयम्भुवे ॥
 सूतमेकाग्रमासीनं नेमिपारणवासिनः ।
 मुनयो दीर्घमवान्ते पप्रच्छुर्दीर्घमंहिताम् ॥ इत्यादि ।

End.

कल्पानुकीर्तनन्तपद्यन्यानुक्रमणन्या ।
 एतन् पवित्रं मात्स्यीयमेतत् कीर्त्तिविवर्द्धनम् ।
 एतच्च सर्वमाह्वयेतत् पापहरं शुभम् ॥
 अस्मात् पुराणादपि पादमेकं
 पठेत्तु यः + + + + ।
 नारायणस्यास्यदमेति नून-
 मनन्तबान्धवसुखानि मुंक्ते ॥ * ॥

Colophon. इति मात्स्यपुराणं समाप्तम् ॥

विषयः । प्रथमाध्याये मत्सरूपस्य कारणादिनिरूपणम् । १ ये ब्रह्माण्डदलननिरूपणम् ।
 २ ये चतुर्मुखोत्पत्तिनिरूपणम् । ३ ये दक्षायुत्पत्तिनिरूपणम् । ४ मे देवादिष्टष्टिनिरूपणम् ।
 ५ ये कश्यपाश्वयिनिरूपणम् । ६ मे मदनद्वादशीनिरूपणम् । ७ मे सर्वधापत्यादिनिरूपणम् ।
 ८ मे मन्वन्तरादिनिरूपणम् । ९ मे वैष्णोभिभवादिनिरूपणम् । १० मे बुधसङ्गमादिनिरूपणम् ।
 ११ मे सूर्यवंशानुकीर्तनम् । १२ मे गौरीनामाष्टशतकम् । १३ । १४ । १५ श्रयोः पितृवंशानुकीर्तनम् ।
 १६ मे ब्राह्मकालनिरूपणम् । १७ मे साधारणाभ्युदयनिरूपणम् । १८ मे सपिण्डीकरणकालादि-
 निरूपणम् । १९ मे ब्राह्मणगणकालनिरूपणम् । २० मे ब्राह्ममाहात्म्यम् । २१ मे पितृमाहा-
 त्म्यम् । २२ मे ब्राह्मकालः । २३ मे सोमोपचारः । २४ मे सोमवंशानुकीर्तनम् । २५-४१ शेष-
 यथातेजपाख्यानम् । ४२ । ४३ श्रयोः यद्वंशनिरूपणम् । ४४ मे अश्वरश्मापः । ४५ मे सोम-
 वंशपुरुवंशकीर्तनम् । ४६ मे अग्निवंशकीर्तनम् । ४७ मे योगमाहात्म्यम् । ४८ मे पुराणानुक्रमः ।
 ४९ मे नक्षत्रपुरुषव्रतम् । ५० मे आदित्यशयनव्रतम् । ५१ मे रोहिणीचन्द्रव्रतं, तद्भागविधिश्च ।

५२ शे वृक्षोत्सवः । ५३ शे सौभाग्यशयनव्रतम् । ५४ शे अगस्त्योत्पत्तिपूजादिनिरूपणम् । ५५ शे
 अनन्तव्रततृतीयाव्रतादिनिरूपणम् । ५६ शे रसकल्याणव्रतम् । ५७ शे आर्द्रानन्दकरीवृत्तीया-
 निरूपणम् । ५८ शे चन्द्रादित्योपरागकल्पः । ५९ तमे सप्तमीस्नानम् । ६० तमे भविष्यभौमद्वादशी ।
 ६१ तमे अनङ्गव्रतम् । ६२ तमे अशून्यशयनव्रतम् । ६३ तमे अङ्गारव्रतम् । ६४ तमे कल्याणसप्तमी-
 व्रतम् । ६५ तमे शर्करासप्तमीव्रतम् । ६६ तमे कमलसप्तमीव्रतम् । ६७ तमे गन्धारसप्तमीव्रतम् ।
 ६८ तमे शुभसप्तमीव्रतम् । ६९ तमे विशेषद्वादशीव्रतम् । ७० तमे पर्वतप्रदानादिनिरूपणम् ।
 ७१ तमे वैशम्पायनीयशान्तिविधानम् । ७२ तमे ग्रहस्वरूपाख्यानम् । ७३ तमे शिवचतुर्दशीव्रतम् ।
 ७४ तमे सर्वफलमाहात्म्यम् । ७५ तमे संक्रान्त्युद्यापनविधिः । ७६ तमे विभूतिद्वादशीव्रतम् ।
 ७७ । ७८ तमयोः षष्ठीव्रतमाहात्म्यम् । ७९ — ८६ तमेषु प्रयागमाहात्म्यम् । ८७ तमे सुवनकोष-
 निरूपणम् । ८८ तमे ऐरावतीवर्णनम् । ८९ तमे हिमवद्वर्णनम् । ९० — ९२ तमेषु आश्वि-
 वर्णनम् । ९३ तमे जम्बुद्वीपवर्णनम् । ९४ — ९६ तमेषु सप्तद्वीपवर्णनम् । ९७ तमे ध्रुवप्रशंसा ।
 ९८ तमे देवग्रहवर्णनम् । ९९ । १०० तमयोः त्रिपुरोपाख्यानम् । १०१ तमे दुःखप्रदर्शनम् ।
 १०२ तमे ईश्वरस्तवः । १०३ तमे रथप्रयाणनिरूपणम् । १०४ तमे त्रिपुरदाहः । १०५ — ११० तमेषु
 अपहारादिनिरूपणम् । १११ तमे श्राद्धपरिकीर्तनम् । ११२ तमे मन्वन्तरकीर्तनम् । ११३ — ११५ तमेषु
 देवासुरसंघामादिनिरूपणम् । ११६ तमे तारकजयालम्भादिनिरूपणम् । ११७ तमे कुमारसम्भवः ।
 ११८ — १२० तमेषु देवास्तोषोवनगमनादिनिरूपणम् । १२१ तमे देवासुरसंघामः । १२२ तमे तारक-
 बधः । १२३ — १२५ तमेषु नरसिंहप्रादुर्भावः । १२६ — १२९ तमेषु पद्मोद्भवः । १३० — १३८ तमेषु
 तारकामययुद्धादिनिरूपणम् । १३९ तमे अम्बकबधादिनिरूपणम् । १४० तमे वाराणसी-
 माहात्म्यादिनिरूपणम् । १४१ — १४४ तमेषु अविमुक्तेश्वरमाहात्म्यादिनिरूपणम् । १४५ — १४८ तमेषु
 अमरेश्वरमाहात्म्यम् । १४९ तमे नर्मदासाहात्म्यादिनिरूपणम् । १५० तमे शुद्धतीर्थवर्णनम् ।
 १५१ । १५२ तमयोः नर्मदासाहात्म्यादिनिरूपणम् । १५३ । १५४ तमयोः प्रवरानुकीर्तनम् । १५५ तमे
 अत्रिवंशकीर्तनम् । १५६ तमे वंशानुकीर्तनादिः । १५७ तमे पराशरवंशकथनम् । १५८ तमे
 अगस्त्यवंशकथनम् । १५९ तमे वर्धवंशानुकीर्तनम् । १६० तमे पिण्डगाथानुकीर्तनम् । १६१ तमे
 उभयमुखीदानम् । १६२ तमे कृष्णाजिनप्रदानम् । १६३ तमे वृषलक्षणम् । १६४ — १६७ तमेषु
 सावित्र्युपाख्यानम् । १६८ तमे सहायसम्पत्तिनिरूपणम् । १६९ — १७७ तमेषु राजघर्भादि-
 निरूपणम् । १७८ — १८० तमेषु अद्भुतशान्तिः । १८१ । १८२ तमयोः वृक्षोत्पातादिनिरूपणम् ।
 १८३ तमे स्त्रीप्रसवादिनिरूपणम् । १८४ । १८५ तमयोः ऋगपञ्चविक्रतादिनिरूपणम् । १८६ तमे
 यात्रानिमित्तादिनिरूपणम् । १८७ तमे खम्भाध्यायः । १८८ तमे मङ्गल्याध्यायः । १८९ — १९१ तमेषु
 वामनप्रादुर्भावः । १९२ । १९३ तमयोः वराहप्रादुर्भावः । १९४ । १९५ तमयोः अमृतमय्यनम् ।
 १९६ तमे वास्तुभूतोद्भवः । १९७ तमे एकाशीतिपदनिर्णयः । १९८ तमे वास्तुवेधनिर्णयः । १९९ तमे
 गृहनिवेशः । २०० तमे गृहप्रवेशः । २०१ तमे देवतानुकीर्तनम् । २०२ । २०३ तमयोः नृत्येश्वर-

कौर्त्तनम् । २०४-२०६ तमेषु प्रतिमालक्षणम् । २०७-२११ तमेषु अधिवासादिनिरूपणम् ।
२१२ तमे भाविराजनिरूपणम् । २१२ । २१४ तमयोः तुलापुत्रपदानादिनिरूपणम् । २१५ तमे
कल्पादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 265. मथुरामाहात्म्यम् . By रूपगोस्वामी . Substance, country-
made paper, 8×5 inches. Folia, 21. Lines, 11 on a page. Extent, 597
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura,
District Vāṅkudā, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolera-
ble. Verse. Generally correct.

Beginning. मथुरामाहात्म्यम् ॥

हरिरपि भजमानेभ्यः प्रायो मुक्तिं ददाति न तु भक्तिं ।
विहिततदुन्नतसत्त्वां मथुरे धन्यां नमामि त्वाम् ॥
धन्यानां हृदयानन्दपदं संगृह्यते मुदा ।
माहात्म्यं मथुरापूर्व्याः सर्व्वतीर्थेश्वरोमणेः ॥
तत्रास्या पापहारित्वं आदिवाराहे ।
विंशतियोजनानान्तु माथुरं मम मण्डलम् ।
यत्र तत्र नरः खातो मुच्यते घोरकिल्बिषैः ॥
सर्व्वधर्मविहीनानां पुत्रपाशां दुरात्मनाम् ।
नरकार्त्तिकरा देवी मथुरा पापघातिनी ॥ इत्यादि ।

End. मथुरामहातीर्थानि ।

विश्रान्तिरसिकुण्डञ्च वैकुण्ठो भुव एव च ।
कृष्णगङ्गां चक्रतीर्थं सरस्वत्याश्च सङ्गमम् ॥
चतुःसमुद्रिकः कृष्णो गोकर्णार्ण्यः शिवस्तथा ।
गोवर्द्धनं नन्दगृहं रासक्रीडनकं तथा ॥
वनानि द्वादश तथा मुदा तीर्थानि माथुरे ।
अथ माथुरभूषणं पूजितो हि देववरः ॥
नारायणान्यपथ्याथः केशवो मध्यमस्थितः ।
स्वयम्भुः पद्मनाभश्च दीर्घविष्णिर्गतश्रमः ॥
गोविन्दे हरिवाराह इति माथुरदेवता ।
मथुरास्नानमाहात्म्यं त्रयशायं महाद्भुतम् ॥

× × गोपालतापन्यामन्यदप्यस्ति कीर्तितम् ।

तीर्थान्युक्तानि भूरीणि पुराणेष्वन माथुरे ॥

ख्यातान्येवाधुना ते च लिखितानीह कानिचित् ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीमद्रूपगोस्वामिविरचितं श्रीमन्मथुरामाहात्म्यं समाप्तम् ।

विषयः । मथुराया माहात्म्यनिरूपणम् । तत्र कर्त्तव्यकर्मादिनिरूपणञ्च ।

No. 266. मधुमती . By नृसिंहकविराजः . Substance, country-made paper, 16×2 inches. Folia, 169. Lines, 7 on a page. Extent, 5,586 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Dāsa Kavirāja. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

ईशमनीशं कारणमकारणं व्यक्तमव्यक्तम् ।

आदिमनादिं शाश्वतमशाश्वतं गोपमच्युतं वन्दे ॥

आराधिता द्विजवरैः फलदा भवेद्यथा

संपूजितातिरसदा च सदास्त्रिभिर्या ।

निःशेषदुःखशमनाय शिवा सुवर्णा

सा सर्वदा मधुमती विबुधैरुपास्या ॥

यद्यपि सुमनोहन्दे नन्दति वन्द्ये सदास्त्रिरामोदेः ।

तदपि कदाचित् सुमते मन्दं कुन्दं न किं भजते ॥

द्विताद्वितं सुखं दुःखमायुस्तस्य द्विताद्वितम् ।

मानञ्च तच्च यत्रोक्तमायुर्वेदः स उच्यते ॥

ब्रह्मा स्मृत्वायुषो वेदं प्रजापतिमजिग्रहत् ।

सोऽश्विनौ तौ सहस्राक्षं सोऽत्रिपुत्रादिकान् सुनीन् ॥

हेतुलिङ्गौषधज्ञानं सुस्यातुरपरायणम् ।

त्रिस्त्रयं शाश्वतं पुण्यं बुबुधे यं पितामहः ॥

धर्मार्थकाममोक्षाणामारोग्यं मूलमुत्तमम् ।

रोगास्तस्यापहर्तारः श्रेयसो जौवितस्य च ॥

रोममादौ परीक्षेत ततोऽनन्तरमौषधम् ।

ततः कर्म भिषक् पश्चाज्ज्ञानपूर्वं समाचरेत् ॥

नवज्वरे दिवास्त्रप्रस्नानाभ्यङ्गमैथुनम् ।
 क्रोधप्रवातत्यामकषायांश्च विवर्जयेत् ॥
 ज्वरे लङ्घनमेवादायुपदिष्टस्ते ज्वरात् ।
 क्षयानिलभयक्रोधकामशोकथमोद्भवात् ॥
 प्राणाविरोधिना चैनं लङ्घनेनोपपादयेत् ।
 बलाधिष्ठानमारोग्यं यदर्थोऽयं क्रियाक्रमः ॥ इत्यादि ।

End.

अल्पाल्पगन्धचूर्णं दद्याच्च षड्गुणं भूयः ।
 किन्तु ज्वालायां मौत्रायां ज्वलति गन्धके वक्त्रिः ॥
 तेन रससंचयः स्यात् तदनु क्षिप्रं रसाशयं भाण्डम् ।
 दंशनेन गृहीत्वा निकटस्थगोमये न्यसेद्रात्रौ ॥
 एवं रसं नियुञ्ज्यात् प्रतिज्ञा षड्गुणरससिन्दूरस्य ॥

Colophon.

इति मधुमत्यां रससूक्त्याधिकारः । अत्रैव पतितमास्ते । इति मधुमती
 समाप्ता ।

विषयः । अत्र प्रथमं ज्वरादिरोगाणां चिकित्साविधिः । ततो विविधभैषज्ययोगादिविधानम् । तत्र ज्वराधिकारे नवज्वरव्यवस्था । आमज्वरे षडङ्गादिविधिः । कसूरीभूषणरसविधानम् । बृहत्कसूरीभैरवरसविधानञ्च । अथ वातज्वरपित्तज्वरादिषु सुष्टियोगकथनम् । घनचन्दनादिविधानम् । नवाङ्गविधानम् । गुडुष्यादिविधानम् । पञ्चकोलविधानम् । आरग्वधविधानम् । स्वल्पकसूरीभैरवविधानञ्च । अथ सन्निपातचिकित्सा । तत्र अष्टाङ्गावलेखविधानम् । दशमूलविधानम् । चतुर्दशाङ्गविधानम् । अष्टादशाङ्गविधानम् । सुष्टियोगकथनञ्च । अथ जीर्णज्वरे भार्ग्यादिविधानम् । द्वात्रिंशदशाङ्गविधानम् । सुस्तकादिविधानम् । पथ्यापथ्यकथनञ्च । अथ विषमज्वराधिकारे, मधुकादिविधानम् । गुडपिप्पलीविधानम् । शुष्कद्रादिविधानम् । सुष्टियोगकथनम् । भार्ग्यादिविधानम् । दास्यादिकथनञ्च । अथ तृतीयकचतुर्थकाधिकारे सुष्टियोगकथनम् । बृहद्गुडपिप्पलीविधानम् । महागुडपिप्पलीविधानम् । विकचयादिचूर्णविधानम् । सुदर्शनविधानम् । सुदर्शनभैरवचूर्णकथनम् । ज्वरभैरवचूर्णकथनम् । पथ्यापथ्यकथनम् । सुष्टियोगकथनम् । चौरपट्पल्लवविधानञ्च । अथ रसप्रयोगः । तत्र नवज्वराधिकारे धूमकेतुरसविधानम् । शीतभञ्जीरसविधानम् । प्रचण्डरसविधानम् । उदकभञ्जीरसविधानम् । ज्वरसुरारिरसविधानम् । रसचूडामणिविधानम् । श्लेष्मकालानलविधानञ्च । अथ सन्निपाते रसचिकित्सा । तत्र स्वल्पसूचिकाभरणविधानम् । सन्निपातभैरवविधानम् । कम्पज्वरजीर्णज्वरयोः सर्वज्वरलौहविधानम् । ज्वरान्नकरसकथनम् । श्वेतमञ्जीवनरसविधानम् । भौभाग्यवटिकाविधानम् । सन्निपातकालानलविधानम् । सूचिकाभरणविधानम् । चिन्तामणि-

रसविधानम् । वेतालरसविधानम् । महाज्वराङ्गुशविधानम् । स्वच्छन्दभैरवविधानम् । ज्वरा-
 शनिरसविधानञ्च । अथ ज्वराधिकारे, अग्निकुमारविधानम् । रत्नगिरिरसविधानम् । पञ्चानन-
 रसविधानम् । सञ्जीवनाश्रविधानम् । सर्वज्वरहरलौहविधानम् । चातुर्थकारिरसविधानम् ।
 विषमज्वरहरलौहविधानम् । बृहत्सुदर्शनचूर्णविधानम् । वसन्तमालतीरसविधानञ्च । अथ
 ज्वराधिकारे तैलव्यवस्था । तत्र पट्कद्वरतैलविधानम् । अङ्गारकतैलविधानम् । बृहत्लाक्षादि-
 तैलविधानम् । प्रसङ्गात् लोकनाथरसकथनम् । रसराराजरसकथनम् । स्वल्पपिप्पल्याद्यतैल-
 कथनम् । बृहत्पिप्पल्याद्यतैलकथनम् । रविसुन्दररसकथनम् । महाषट्कटुतैलकथनम् । जय-
 मङ्गलरसकथनम् । बृहद्राक्ष्णादितैलविधानम् । प्रतापलङ्केश्वरविधानम् । वाङ्मवानलरसविधानम् ।
 गुर्वाद्यतैलविधानम् । ताराविलासरसविधानम् । नक्षत्रादिविलिखितविधानम् । शम्भुरसविधानम् ।
 शम्भुनाथरसविधानम् । गुडवटिकाविधानम् । कालीयस्त्रचिकाभरणविधानम् । अघोरवृत्सिंह-
 रसविधानम् । हरपार्श्वतीरसविधानम् । कालवारणरसविधानम् । प्रसङ्गात् नासाचिकित्सा-
 कथनञ्च । अथ ज्वरातिसारचिकित्सा । तत्र धान्यशुण्ठीविधानम् । विल्वपञ्चकविधानञ्च ।
 अथ रक्तातिसारचिकित्सा । तत्र ह्रीवैरादिविधानम् । पयस्यादिविधानम् । उशीरादि-
 विधानम् । धातव्यादिविधानम् । किरातादिविधानम् । कुटजलेहविधानम् । कनकसुन्दर-
 रसविधानम् । कण्ठासागररसविधानम् । लोकनाथरसविधानम् । सिद्धप्राणेश्वरमोदक-
 विधानम् । आनन्दभैरवरसविधानञ्च । अथ अतीसारचिकित्सा । तत्र रेचनपाचनादि-
 विधानम् । धान्यशुण्ठादिविधानम् । कञ्चटादिविधानञ्च । अथ रक्तातीसारे सुष्ठियोगकथनम् ।
 वत्सकादिविधानम् । कुटजादिविधानञ्च । अथ गुदभ्रंशरोगे सुष्ठियोगकथनम् । कुटजपुटपाक-
 विधानम् । बृहत्कुटजावलेहविधानम् । कुटजाष्टकविधानम् । स्वल्पगङ्गाधरचूर्णविधानम् ।
 बृहद्गङ्गाधरचूर्णविधानम् । आनन्दरसविधानम् । आनन्दभैरवरसविधानम् । कनकचूर्ण-
 विधानम् । अमृतार्णवरसविधानम् । मृतसञ्जीवनरसविधानञ्च । अथ ग्रहणीचिकित्सा । तत्र
 सुष्ठियोगकथनम् । भूनिम्बाद्यचूर्णविधानम् । पिप्पल्याद्यचूर्णविधानम् । पाठाद्यचूर्णविधानम् ।
 मस्तरघृतविधानम् । शुण्ठीघृतविधानम् । कल्याणगुडविधानम् । कामचारमण्डूरविधानम् ।
 कञ्चटलेहविधानम् । कल्याणगुडकुप्पाण्डविधानम् । मदनमोदकविधानम् । तत्र च रसप्रयोगः ।
 ग्रहणीवज्रकवाटविधानम् । जातिफलाद्यवटिकाविधानम् । पानीयभक्तवटिकाविधानम् ।
 लवङ्गाद्यचूर्णकथनम् । नायिकाचूर्णविधानम् । ग्रहणीशार्दूलचूर्णविधानम् । नारायणचूर्ण-
 विधानम् । ग्रहणीमिहिरितैलविधानम् । कुटजलौहविधानम् । गगनसुन्दररसविधानम् । पञ्चा-
 मृतपर्पटीविधानम् । रसपर्पटीविधानम् । ग्रहणीगजेन्द्ररसविधानम् । विजयपर्पटीविधानम् ।
 ताम्रयोगविधानम् । दुग्धवटिकाविधानम् । महागन्धकविधानम् । नृपवल्लभरसविधानम् ।
 लवङ्गादिमोदकविधानञ्च । अथ अर्शोरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । पथ्यापथ्य-
 विधानम् । माण्डिभद्रमोदकविधानम् । प्राणदागुडिकाविधानम् । शूरणमोदकविधानम् । षट्-

पल्लवतादिविधानम् । कुटजावलेहविधानम् । चारतीयविधानम् । अग्निमुखलौहविधानम् ।
 ईश्वरमतलौहविधानम् । भस्मातकगुडविधानम् । अथ अग्निमान्यचिकित्सा । तत्र सुष्टि-
 योगविधानम् । शार्दूलकाञ्जिकविधानम् । भास्करलवणविधानम् । अग्निमुखचूर्णविधानम् ।
 अमृतेश्वरवटिकाविधानम् । तिक्तपाकवटिकाविधानम् । बृहदग्निमुखचूर्णविधानम् । रामवाण-
 विधानम् । अग्निकुमारविधानम् । स्वप्नाग्निकुमारविधानम् । महोदधिवटिकाविधानम् । गुण-
 महोदधिवटिकाविधानम् । सूचिकासुखरसविधानम् । महाशङ्खवटिकाविधानम् । महापाशु-
 पतरसविधानम् । क्रव्यादविधानम् । सामान्याजीर्णे सुष्टियोगकथनम् । बृहद्भास्कररसविधानम् ।
 स्वप्नभास्कररसविधानम् । दीपनावलेहविधानम् । विस्मृचीरोगे सुष्टियोगकथनम् । अथ क्रिमि-
 रोगचिकित्सा । तत्र क्रिमिघातिवटिकाविधानम् । क्षुधावतीवटिकाविधानम् । क्रिमिघाति-
 रसविधानम् । विडङ्गादिघृतविधानम् । क्रिम्यादिगुडविधानम् । पलाशादिवटिकाविधानम् ।
 सुष्टियोगविधानम् । मण्डूरवटकविधानम् । पुनर्णवातैलविधानम् । पुनर्णवामण्डूरविधानम् ।
 वज्रवटकमण्डूरविधानम् । अथ पाण्डुरोगचिकित्सा । तत्र पाण्डुसूदनरसविधानम् । धात्री-
 लौहविधानम् । अथ रक्तपित्तचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् ।
 वासकघृतविधानम् । कामदेवघृतविधानम् । कुष्माण्डखण्डविधानम् । वासाकुष्माण्डखण्ड-
 विधानम् । चिकन्यायलौहविधानम् । खण्डकायलौहविधानम् । अथ यक्ष्मरोगचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । लवङ्गादिचूर्णविधानम् । तालीशादिचूर्णविधानम् ।
 पिप्पलायघृतविधानम् । जागलायघृतविधानम् । अवनप्रासलेहविधानम् । स्वप्नसगाङ्गरस-
 विधानम् । बृहन्मृगाङ्गरसविधानम् । बृहच्चन्दनायतैलविधानम् । मध्यमचन्दनायतैलविधानम् ।
 पयःशर्करविधानम् । वलायघृतविधानम् । यक्ष्मान्तकलौहविधानम् । वसन्ततिलकरस-
 विधानम् । रत्नगर्भरसविधानम् । सर्वाङ्गसुन्दररसविधानम् । अथ कासरोगचिकित्सा । तत्र
 सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कण्टकारिघृतविधानम् । समशर्करचूर्णविधानम् ।
 चन्द्राम्बररसविधानम् । गृध्राभररसविधानम् । वासावलेहविधानम् । अगस्त्यहरीतकीविधा-
 नम् । ब्राह्मीहरीतकीविधानम् । आनन्दभैरवरसविधानम् । रसेन्द्ररसविधानम् । राज-
 स्रगाङ्गविधानम् । आसकामचिन्तामणिविधानम् । अथ दिक्काशचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कूलत्यघृतविधानम् । भार्गीगुडविधानम् । सूर्यावर्णरस-
 विधानम् । आसकुठाररसविधानम् । पिप्पलायलौहविधानम् । आसारिलौहविधानम् ।
 अथ स्त्रभेदचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । ब्राह्मीघृतविधानम् ।
 कण्टकारिघृतविधानम् । व्याघ्रीघृतविधानम् । अथारोचकरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कलहंसकाञ्जिकविधानम् । अथ हृदि रोगचिकित्सा । तत्र
 सुष्टियोगविधानम् । चन्दनशारिवादिचूर्णविधानम् । कुमुदेश्वररसविधानम् । एलादिचूर्ण-
 विधानम् । गङ्गाधररसविधानम् । हयध्वजरसविधानम् । चन्दनतण्डुलावलेहविधानम् । अथ

लघ्वाचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । अथ सूक्ष्मारोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 अथ मदात्ययचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । अथ दाहचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 कृपानिधिरसविधानञ्च । अथ उन्मादचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । सिद्धार्थलेपविधानम् ।
 क्षीरकल्याणघृतविधानम् । महापैशाचिकघृतविधानम् । चैतसघृतविधानम् । शिवाघृत-
 विधानञ्च । अथ अपस्मारचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । महाचैतसघृतविधानम् । पञ्चगव्य-
 घृतविधानम् । भूतभैरवरसविधानञ्च । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 रेचनादिविधिः । कल्याणवलेहविधानम् । खलपरसीनपिण्डविधानम् । त्रयोदशङ्गुगुलु-
 विधानम् । अश्वगन्धाघृतविधानम् । खलपक्षागलाद्यघृतविधानम् । बृहद्व्यागलाद्यघृतविधानम् ।
 दशमूलतैलविधानम् । सैन्धवाद्यतैलविधानम् । वलाद्यतैलविधानम् । खलपविष्णुतैलविधानम् ।
 बृहद्विष्णुतैलविधानम् । हिमसागरतैलविधानम् । एलादितैलविधानम् । खलमाषतैल-
 विधानम् । महामाषतैलविधानम् । बृहन्माषतैलविधानम् । कुलप्रसारणीतैलविधानम् ।
 मध्यमनारायणतैलविधानम् । बृहन्नारायणतैलविधानम् । एकादशशतिकाप्रसारणीतैलविधानम् ।
 महासुगन्धितैलविधानम् । तैलसूक्ष्मादिविधिः । विजयभैरवतैलविधानम् । वातगजन्द्रस-
 विधानम् । चन्द्रास्तलौहविधानम् । विडङ्गादिचूर्णविधानञ्च । अथ आमवातचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगकथनम् । गुडूचीघृतविधानम् । अमृताद्यघृतविधानम् । गुडूचीतैलविधानम् ।
 दशपाक-वलातैलविधानम् । पिण्डतैलविधानम् । बृहद्गुडूचीतैलविधानम् । कैशोरगुगुलु-
 विधानम् । वातरक्तान्तरसविधानञ्च । अथ ऊरुस्तम्भचिकित्सा । तत्र अष्टकङ्करतैलविधानम् ।
 सुष्टियोगकथनञ्च । अथ शूलरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । विश्वादिपाचनविधानम् ।
 बृहद्विश्वादिपाचनविधानम् । एरण्डसप्तकपाचनविधानम् । बीजपूरकघृतविधानम् । पिण्डौ-
 घृतविधानम् । क्षीरमण्डूरविधानञ्च । अथ मधुमत्याः स्तूची । गुडमण्डूरविधानम् । सिता-
 मण्डूरविधानम् । कल्पतरुसविधानम् । शङ्खद्रावकविधानम् । शृण्णौखण्डविधानम् । नारिकेल-
 खण्डविधानम् । बृहन्नारिकेलखण्डविधानम् । नारिकेलास्तविधानम् । खण्डामलकीविधानम् ।
 विद्याधराभविधानञ्च । अथ उदावर्त्तरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगव्यवस्था । अथ गुल्मरोग-
 चिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । गुल्मशार्दूलरसकथनम् । द्विङ्गादिचूर्णविधानम् । हवुषाद्य-
 घृतविधानम् । क्षीरपटपलघृतविधानम् । दन्तीहरितकीविधानञ्च । अथ रक्तगुल्मरोगचिकित्सा ।
 तत्र गुल्मकालान्तरसविधानम् । अथ हृद्रोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । अर्जुनघृत-
 विधानञ्च । अथ भूतकृच्छ्ररोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । शतावरीघृतविधानम् ।
 कुसुमाकररसविधानम् । वसन्तकुसुमाकररसविधानञ्च । अथ सूत्राघातचिकित्सा । तत्र
 सुष्टियोगव्यवस्था । धात्रीघृतविधानञ्च । अथ अग्निरीरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् ।
 शरादिपञ्चमूलघृतविधानम् । कूलत्यघृतविधानञ्च । अथ प्रमेहचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पञ्जकषायविधानम् । न्यग्रोधाद्यचूर्णविधानम् । सोमेधररसविधानम् । मेहसुद्गर-

रसविधानम् । दाडिमाद्यष्टतविधानम् । वमनकुसुमाकररसविधानम् । कर्पूराद्यमोदक-
विधानम् । चन्द्रप्रभावटिकाविधानम् । वङ्गावलेहविधानम् । प्रमेहसेतुरसविधानम् । रजा-
दलनीवटिकाविधानम् । तारकेसररसविधानम् । इन्द्रवटिकाविधानम् । मेघमुद्गरवटिका-
विधानम् । अथ सोमरोगव्यवस्था । तत्र चिकित्साप्रकारश्च । अथ मेदोरोगव्यवस्था । तत्र
मुष्टियोगकथनम् । लौहरोसायनविधानम् । अमृताद्यगुग्गुलुविधानम् । त्रिफलाद्यतैलविधानम् ।
अथ अङ्गदौर्गन्धचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ उदररोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोग-
व्यवस्था । मासुद्राद्यचूर्णविधानम् । नारायणचूर्णविधानम् । अर्कलवणविधानम् । घटपल्लव-
विधानम् । विष्णुघृतविधानम् । शोथोदरे भेदवटिकाविधानम् । चैलोक्यदम्बररसविधानम् ।
महावङ्गिरसविधानम् । नाराचरसविधानम् । अथ झीररोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
मानगुडिकाविधानम् । अभयलवणविधानम् । रोहितकघृतविधानम् । चित्रकघृतविधानम् ।
महारोहितकघृतविधानम् । अथ शोथरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । लौरवटिका-
विधानम् । दुग्धवटिकाविधानम् । पुनर्णवाघृतविधानम् । मानकघृतविधानम् । स्त्रलपद्माद्य-
घृतविधानम् । शुष्कमूल्याद्यतैलविधानम् । शैलाद्यतैलविधानम् । दृढदुग्धवटिकाविधानम् ।
दशमूलतैलविधानम् । कंसहरौतकीविधानम् । शोथशार्दूलतैलविधानम् । कटुकादिलौह-
विधानम् । अथ दृढरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगविधानम् । शतपुष्पादिघृतविधानम् । अथ
गन्धगण्डचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । तुम्बीतैलविधानम् । निर्गुण्डीतैलविधानम् ।
अथ गण्डमालाचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ स्त्रीपदचिकित्सा । तत्र मुष्टि-
योगकथनम् । लण्णाद्यमोदकविधानम् । दण्डीघृतविधानम् । दृढत्सौरेश्वरघृतविधानम् ।
स्त्रीपदगजकेशररसविधानम् । नित्यानन्दरसविधानम् । कनकतैलविधानम् । अथ विद्रधि-
रोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ ब्रणरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
पद्माद्यतैलविधानम् । त्रिफलागुग्गुलुविधानम् । अमृतवटीगुग्गुलुविधानम् । जातिकाद्य-
घृतविधानम् । गौराद्यघृतविधानम् । विपरीतमङ्गलतैलविधानम् । ब्रणराक्षसतैलविधानम् ।
अथ भग्नचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ नाडीब्रणचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
अथ भग्नरसचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । नवकार्षिकगुग्गुलुविधानम् । विष्टम्बनतैल-
विधानम् । अथ उपदंशचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । करङ्गाद्यघृतविधानम् । अथ शुक्क-
दोषचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ कुष्ठरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
पञ्चकषायविधानम् । पञ्चनिम्बविधानम् । एकविंशतिगुग्गुलुविधानम् । पञ्चतिक्तघृतविधानम् ।
महाभक्तातकविधानम् । सिन्दूराद्यतैलविधानम् । अर्कतैलविधानम् । मरीचाद्यतैलविधानम् ।
दृढमरीचाद्यतैलविधानम् । विषतैलविधानम् । सोमराजतैलविधानम् । गन्तकुष्ठारियोग-
विधानम् । हरितालशुद्धिविधानम् । तालकेश्वररसविधानम् । महातालेश्वरविधानम् ।
अमृताङ्गरसविधानम् । अथ शीतपित्तरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अक्षपित्तरोगे

सुष्टियोगव्यवस्था । शतावरीष्टतविधानम् । लुधावतीवटिकाविधानम् । अथ विसर्पेणचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगकथनम् । पञ्चतिक्तष्टतविधानम् । अथ मस्तरिकाचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 विधानम् । खदिराष्टकविधानम् । अथ लुद्ररोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । चाङ्गेरी-
 ष्टतविधानम् । मञ्जिष्ठाद्यतैलविधानम् । कुङ्कुमाद्यतैलविधानम् । हरिद्राद्यतैलविधानम् । गुग्गा-
 तैलविधानम् । मध्यमभट्टराराजतैलविधानम् । महाभट्टराराजतैलविधानम् । अथ सुखरोग-
 चिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । कनकचूर्णविधानम् । पीतकचूर्णविधानम् । दृक्षत्खदिरादि-
 वटिकाविधानम् । वकुलाद्यतैलविधानम् । सङ्कारवटिकाविधानम् । अथ कर्णरोगचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगविधानम् । चारतैलविधानम् । दशमूलीतैलविधानम् । शम्बूकतैलविधानम् ।
 कुष्ठादितैलविधानम् । अथ नासारोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । व्योषादिचूर्णविधानम् ।
 पुष्पाद्यतैलविधानम् । चित्रकहरीतकीविधानम् । दूर्वातैलविधानम् । अथ चक्षूरोगचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगकथनम् । विल्वान्नविधिः । षडङ्गुगुलुष्टतविधानम् । पटोलाद्यष्टतविधानम् ।
 शशकष्टतविधानम् । कुमारिका-वर्त्तिकथनम् । सुखावती-वर्त्तिकथनम् । चन्द्रप्रभा-वर्त्तिकथनम् ।
 चन्द्रोदया-वर्त्तिकथनम् । नयनसुखा-वर्त्तिकथनम् । नयनाञ्जनविधानम् । चिफलाष्टतविधानम् ।
 नृपवल्गुतैलविधानम् । सप्तामृतलौहविधानम् । अथ शिरोरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पङ्क्तिवृन्दतैलविधानम् । अपामार्गतैलविधानम् । शिरोवज्ररसविधानम् । अथ स्त्रीरोग-
 चिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । शीतकल्याणष्टतविधानम् । शतावरीष्टतविधानम् । अशोक-
 ष्टतविधानम् । अथ प्रदरचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । अथ योनिव्यापचिकित्सा ।
 तत्र महाश्वगन्धाष्टतविधानम् । अथ गर्भिणीचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । गर्भविलास-
 रसविधानम् । अथ गर्भखावचिकित्सा । तत्र गर्भिणीकल्याणाधविधानम् । भद्रोक्टावलेह-
 विधानम् । अथ स्नानरोगचिकित्सा । तत्र श्रीपर्णतैलविधानम् । सुष्टियोगकथनम् । काशीशतैल-
 विधानम् । अथ बालरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । बालचातुर्भद्रावलेहविधानम् ।
 घातक्यवलेहविधानम् । पञ्चकोष्यवलेहविधानम् । आघाद्यवलेहविधानम् । अश्वगन्धाष्टत-
 विधानम् । अष्टमङ्गलष्टतविधानम् । अथ विषरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पाचन-
 स्नेहन-वसन-विरेकादिविधिः । इच्छामयरसविधानम् । अथ वलिकर्म्मविधानम् । तत्र नस्य-धूम-
 रक्त-मोक्षणादिविधिः । अथ प्रकीर्णकाधिकारः । तत्र मानाध्यायः । गणाध्यायः । अथ ऋतु-
 चर्या । अथ दृष्ट्याधिकारः । तत्र गोधूमाद्यष्टतविधानम् । रतिवल्गुभमोदकविधानम् । कामेश्वर-
 मोदकविधानम् । पूर्णचन्द्रमोदकविधानम् । कामाग्निसन्दीपनमोदकविधानम् । मदनमोदक-
 विधानम् । दुग्धवटीविधानम् । चन्द्रोदयरसविधानम् । अथ रसायनाधिकारः । तत्र अमृत
 भस्मातकविधानम् । खण्डाघकविधानम् । पूगखण्डविधानम् । महाधवटिकाविधानम् । शृङ्गाराध-
 कथनम् । मन्मथाधकथनम् । चतुर्मुखरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । अथ धातूनां मारण-
 शोधनपुटीकरणपाचन-स्नेदनादिविधिः । दशसिन्दूरादिविधिश्च । इति शम् ॥

No. 267. मनःशिक्षाश्लोकः . By दासगोस्वामी . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 46 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartalā Vṛddhanagara Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārbbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्रीकृष्णचन्द्राय नमः ।

गुरौ गोष्ठे गोष्ठालयिषु सुजने भूसुरगणे

सुमन्त्रे श्रीनाम्नि व्रजनवयुवद्वन्द्वशरणे ।

सदा दम्भं हित्वा कुरु रतिमपूर्वामतितरा-

मये खान्तं धातयटुभिरभियाचे धृतपदः ॥ इत्यादि ।

End.

मनःशिक्षादिकादशकवरमेतन्मधुरया

गिरा गायत्युच्चैः समधिगतसर्व्वार्थततयः । (?)

सयूष्यश्रीरूपानुग इह भवन् गोकुलवने

जनो राधाकृष्णातुल्यभजनरत्नं स लभते ॥

Colophon.

इति श्रीमदासगोस्वामिविरचितो मनःशिक्षाश्लोकः सम्पूर्णः ॥

विषयः । वैष्णवग्रन्थोऽयम् । अत्र च यदि श्रीकृष्णराधिकयोः सेवारत्नं लब्धमिच्छसि तर्हि सगण-श्रीगौराङ्गरूपगोस्वामिप्रभृतिभिरनुष्ठतां सेवां कुरु इति मनः प्रति शिक्षाप्रदानम् ॥

No. 268. मनःशिक्षाश्लोकावलीटीका . By विश्वनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, 9 on a page. Extent, 153 çlokas. Character, Bengali. Date, San 1245. Place of deposit, Āgartalā Vṛddhanagara Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārva-bhauma. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीलश्रीनित्यानन्दचैतन्यौ जयेताम् ।

निर्णयं सार्धं ब्रह्मसाधनानि

कुर्वन्ति विज्ञाः परमादरेण ।

श्रीरूपपादाञ्जरजोऽभिषेकं

व्रतं हि चैतन्मम साधनानि ॥

रूपानुसारिणी सेवा मनसि क्रियते यदि ।

श्रीराधाकृष्णयोः कुञ्जे मिरुक्तेषु गम्यते ॥

स्वामीष्टदेवधामवर्णनपूर्वकं मङ्गलरूपं श्रीअण्णिरूपितैश्वर्यज्ञाननिवारकानु-
कूलभजनं दर्शयति गुराविति । इत्यादि ।

End. यूथेन सच्च श्रीरूपानुगो भवन् यः गोकुलवने उभयोः सेवारलं लभते
श्रीरूपस्यानुग्रहिं विना सुख्यकामानुगा न स्यात् अतो यूथेन सच्च श्रीरूपस्या-
नुसारिणीं सेवां कुर्वित्याशयः ।

Colophon. इति श्रीविश्वनाथचक्रवर्तिना विरचिता मनःशिखास्त्रोकावलीटीका समाप्ता ॥
समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । मनःशिखास्त्रोकावलीनामकवैष्णवग्रन्थस्य व्याख्यानम् ॥

No. 269. मधुमञ्जरौ, (मनीषापञ्चकटीका) . By बालगोपालेन्दुः . Sub-
stance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 13. Lines, 8 on a page.
Extent, 214 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Yaçodal, District Mayamanasimha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa.
Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीमन्मङ्गलमूर्तये नमः ।
श्रीमन्मनीन्द्रमानस्य जगन्नाथसुनिं गुरुम् ।
मनीषापञ्चकयाख्या तन्यते मधुमञ्जरौ ॥
तत्रादौ कथा निरूप्यते । इत्यादि ।

End. सर्वसिद्धो ब्रह्मविद्भिरिष्टः । सुरेन्द्रवन्दितपदं सुराः देवाः तेषामिन्द्रः स्वामी
शतमुखस्तेन वन्दितं नमस्कृतं पदं पादो यस्य स तथा । नूनं सत्यं अस्मि-
न्नर्थे न संशयः ॥ एवं मम मनीषेति स्पष्टम् ।
मनीषापञ्चकस्यैवं कृता टीका मनोहरा ।
बालगोपालेन्दुनाम्ना सुनिना मधुमञ्जरौ ॥

Colophon. इति मनीषापञ्चकयाख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । शङ्कराचार्यकृतस्य मनीषापञ्चकनामकस्य वेदान्तग्रन्थस्य व्याख्या ।

No. 270. मनोरमा . By रमानाथशर्मा . Substance, country-made paper, 13×4½ inches. Folia, 105. Lines, 4 on a page. Extent, 2,054 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1780. Place of deposit, District Tripurā, Parganā Nurnagara, grāma Pattana, Paṇḍita Tārānātha Çiromaṇi. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । त्रीगुरवे नमः ।

सम्यक् प्रणम्य तां वाणीमाननीय च सतां वचः ।

मनोरमा रमानाथशर्मणा परिनिर्मिता ॥

प्रायेण धातुवैषम्यात् सर्वेषां घूर्णते शिरः ।

या तत्क्रियथै प्रभवेत् सैव दृष्टिर्मनोरमा ॥

भूरिस्फुरिता दृष्टिर्भूयसी युक्तयुक्तिका ।

निश्चेतुं धातवस्तस्यां न शक्यास्तेन मे त्रयः ॥

यो मत्पुत्रं प्रययति प्रयितस्य नाम्ना

कस्यापि वा निजमहत्त्वसमौहया वा ।

उच्छिद्य नाम मम वीक्ष्य कृतौ समन्तात्

तस्यैव नयतितरां सुकृतं कृतम् ॥

भ्रमन्तायां सतो भावः प्रवृत्तिनिमित्तं सत्ता तस्याश्च सिद्धरूपाया अपि क्रियात्मन् । इत्यादि ।

End.

परिहारस्तु पूर्ववत् भूचुराद्योरपरिसमाप्तत्वात् न हत्कारणं (?) ततः कलां नार्हन्ति षोडशीम् । विस्तवन्ते हरिविग्रहाः । यन्मिमुदुग्रयितुं हृदा यशः । इति साधः ॥ इत्यादयोऽप्यनुमर्त्तव्या इति ॥

Colophon.

इति वेदगर्भतर्काचार्यात्मज-राधिकुलप्रसूत-त्रीरमानाथशर्मणा विनिर्मितायां मनोरमायां कातन्त्रधातुशतौ चुरादिविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । नानादृष्टान्तपूर्वकं कातन्त्रीयधातुगणदृष्टिकथनम् ॥

No. 271. मन्त्रपुरस्चरणम् . By गोविन्दकविकङ्कणः . Substance, country-made paper, 16×4½ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 140 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñḍhālpādā, District 24-Pargannās, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, tolerable. Verso. Correct.

Beginning.

ॐ नमस्त्रिंशद्विंशतै ।

नीलं किमपि किशोरं निधाय हृदये पुरस्त्रियाचार्यम् ।

मन्त्राणामभितनुते श्रीगोविन्दकविकङ्कणाचार्यः ॥

यत्नात् पुरस्त्रियां कुर्व्यान्मन्त्रवित् सिद्धिकाङ्क्षया ।

जीवन्मृतो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः ।

पुरस्त्रियदेहीनो हि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः ॥ इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । अत्र प्रथमं पुरस्त्रियस्यानादिनिरूपणम् । ततो मालादिनिरूपणम् । पुरस्त्रिय-
विधिस्तत्प्रयोगादिष्वेति ।

No. 272. मन्त्ररत्नावली . By विद्याधरः . Substance, country-made paper, 12×1½ inches. Folia, 189. Lines, 5 on a page. Extent, 4,843 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkuḍā, Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रवचनाभावात् चतुर्थपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ॥) ये
मन्त्रा भवन्ति ते स्थानधराः । ये मन्त्रास्तथोदशाक्षराः पञ्चदशाक्षरा वा ये
मन्त्रास्ते विफलाः । चतुःशताक्षराण्यारभ्य सप्तसप्तविंशति ये मन्त्रास्ते दृढाः ।
शताक्षरा ये मन्त्राः सार्द्धशताक्षरा वा ये मन्त्राः विंशताक्षरा वा ये
मन्त्रास्ते निःश्लेहाः । सप्तसप्तविंशतिधिका ये मन्त्रास्ते पीडिताः ॥
दोषानिमानविज्ञाय यो मन्त्रं भजते जडः ।
सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि ॥ इत्यादि ।

End.

प्रबालै रचिता माला प्रयच्छेत् पुष्कलं धनम् ।

सौभाग्यं स्फाटिकी माला मोक्तिकैर्विहिता श्रियम् ॥

निर्मिता रौप्यमालाभिः कुरुते कीर्तिमल्लघाम् ।

एतैरेव विरचिता माला स्यान्मुक्तये नृणाम् ॥

योगास्तु अथ योगं प्रवक्ष्यामीत्यादि कालादिविवर्जिते इति श्लोकान्प्रत्येक

मूलग्रन्थप्रतिपादितेन बोद्धव्याः । केवलं ग्रन्थविस्तृतिभयान्नेह लिखिताः ॥

वाचं न वाचा मनसा न मय्यं
 ज्ञेयं परं यदुक्तमेवैव ।
 ब्रह्मादिष्टस्थितिसंहृतीशं
 बन्दे महत्तनुजं देवतोप्रम् ॥
 रामानुजो देशिकसत्तमो यत्
 श्रीशारदातिलकनाम चकार तन्त्रं ।
 त शिशुकप्रधीविद्याधरो
 रचितवान् मन्त्ररत्नमालाम् ॥
 श्रीमद्भुवः प्रवरष्टन्दं भट्टपरामस्य बोधविभवाय ।
 सदागमाभ्यो विद्योपकारविधये मया निबद्धः ॥
 सम्यक् निबद्ध इह सम्प्रतिरस्तु कृपा ॥ (?)
 सत् सिंहासनमासने जनपदे श्रीश्रीवस्तूतौ ।
 मौर्मासातकैतत्त्वप्रखरमतिरभून्मूर्तिगर्भा द्विजेन्द्रः ।
 तत्सूनुः स जगद्गरो गामरवाजाह्वयभनोधरः । (?)
 श्रीविद्याधर एतदीयतनयश्चक्रे गुरुरावलीम् ॥
 कायलचक्रधरवर्त्मकुलावतंसः
 श्रीमत्प्रतापस्तम्भनतामसोपे । (?)
 सेनायिनामि नगरे मन्त्ररत्नमालां
 विद्याधरो दयितवान् सुवनातिवद्धा ॥ (?)
 आचार्यभट्टपदहृत्कविवक्त्रभम्भ
 श्रीवक्त्रभम्भ चरणौ प्रणिपत्य मूर्द्ध्ना ।
 विद्याधरेण रचिता मन्त्ररत्नमाला
 समूर्ध्व एव पटलो दशमो हि यच्च ॥

Colophon.

इति श्रीजगद्गुरुभट्टाचार्यानेवासि + + + + + विद्याधरगर्भविरचितायां
 मन्त्ररत्नावल्यां शारदातिलकपद्धतौ प्रकीर्णकमानं नाम दशमः पटलः
 समाप्तः ॥ ० ॥ श्री ॥ ३ ॥

विषयः । प्रथमपटले धोनिमुद्रादिनिरूपणम् । राश्यादिविचारः । दीक्षादिनिरूपणम् ।
 (१ पटलान् ॥ सपटलपर्यन्तं नास्ति ।) १ छपटले दीक्षापूर्वार्द्धकृत्यप्रयोगादिः । सोमादि-
 निरूपणम् । २ मपटले विष्णुपूजाविध्यादिः । द्वादशचरमन्त्रविध्यादिः । हयग्रीवमन्त्रविधिः ।
 वामनमन्त्रयन्त्रधारादिनिरूपणम् । बराहमन्त्रादिविधिः । गोपालादिमङ्गलमन्त्रविधिः प्रयो-

गादिश्च । ८ मपटले न्यासादिनिरूपणम् । उमामहेश्वरादिविधिः । मृत्युञ्जयमन्त्रादिनिरूपणम् । नीलकण्ठमन्त्रपूजाप्रयोगादिः । चिन्तामणिमन्त्रादिनिरूपणम् । पाशुपतास्त्रमन्त्रविध्यादिः । वटुकभैरवमन्त्रविधिः । पूजायन्त्रादिनिरूपणम् । चण्डेश्वरमन्त्रविध्यादिः । शैवमन्त्राशिविवेचनादिश्च । ९ मपटले गायत्रीप्रसुखमन्त्रादिनिरूपणम् । वशीकरणहोमादिनिरूपणम् । वारुणीष्टविध्यादिः । प्राणप्रतिष्ठामन्त्रयन्त्रादिश्च । १० मपटले पुरश्चरणमन्त्रप्रयोगादिनिरूपणमिति ।

No. 273. मन्त्रव्यक्तिः. By जगन्नाथः. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 180 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Vādari, Paṇḍita Rāmakamala Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तारिणे ।
 नत्नानन्दमयो देवो भारती सर्वसिद्धिदाम् ।
 मन्त्रव्यक्तिं वितनुवे जगन्नाथो द्विजोत्तमः ॥
 अथ व्यक्तिं प्रवक्ष्यामि वर्णानां वदने नृणाम् ।
 प्रेरितां वामनालिकां सुसुम्नारभ्यनिर्गताम् ॥ इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । मन्त्राक्षरादिव्यक्तीकरणादिः । मन्त्राक्षरादिमाहात्म्यप्रकथनञ्च ।

No. 274. मन्त्रार्थदीपिका वा सारसंग्रहः. By श्रीहर्षः. Substance, country-made paper, 13×2½ inches. Folia, 18. Lines, 4 on a page. Extent, 300 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇapurā, District Dhākā, Post Office Vaidyerbāzār, Paṇḍita Kālikṛṣṇa Vidyāvinoda. Appearance, very old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।
 देवतायाः पदद्वन्द्वं प्रणम्य भक्तितो मुहुः ।
 तन्त्रसारं समालोक्ष्य वक्ष्ये मन्त्रार्थदीपिकाम् ॥
 आगमस्य च संचेपो मन्दधितां विबुद्धये ।
 श्रीहर्षकृतिना चैव लिख्यते सारसंग्रहः ॥

हरचक्रं विचार्यैव नामचक्रं विचारयेत् ।
 ऋषिधनौति पञ्चद्वि नक्षत्रं राशिचक्रकम् ।
 नाक्षीचक्रं विचार्यैव चक्रान्यानि विचारयेत् ॥
 तत्र प्रथमतो हरचक्रं निरूप्यते ।

चतस्रः पूर्वगा रेखाश्चतस्रो दक्षिणाग्रकाः ।
 कोणे + + ततो दत्त्वा हरचक्रमिदं भवेत् ॥
 रेशान्यादिमृष्टद्वन्द्वं शोभितं त्रिपुरादिभिः ।
 दिक्षु दुर्गाश्च वाणीश्च ताराश्च भैरवीं तथा ॥
 ईशानाद्यं कुबेरानां क्रमाच्च विन्यसेत् तथा ।
 इन्द्राक्षीश्चैव हेरम्भं पितामहमनन्तरम् ॥
 महाभायाश्च कालीश्च यदन्यत् सौम्यदैवतम् ।
 त्रिपुरादो शिवः ॥
 त्रिपुरां भुवनेशीश्च पीठेशीश्चैव चाम्बकम् ।
 वासुदेवं त्रियक्षेव हिममस्ताश्च चण्डिकाम् ॥
 अष्टाशयः । पूर्वस्यां दुर्गा, दक्षिणस्यां वाणी, पश्चिमस्यां तारा, उत्तरस्यां
 भैरवी, ईशानकोष्ठद्वये इन्द्राक्षीहेरम्भौ, वज्रकोष्ठद्वये पीठेशीचम्बकौ,
 नैऋतकोष्ठद्वये वासुदेवत्रियौ, वायुकोष्ठद्वये हिममस्ताचण्डिके ॥ इत्यादि ।

End.

अयने विपुले चैव ग्रहणे चन्द्रपर्वयोः ।
 रविमङ्क्रमणे चैव युगाद्यायां सुरेश्वरि ॥
 मन्वन्तरास्तु मर्त्यास्तु पङ्कशौतिमुखेषु च ।
 शिष्यनिजन्मदिवसे समस्ते सुखदा भवेत् ॥
 युगाद्यायां जन्मदिने विवाहदिवसे तथा ।
 पुण्यतीर्थे कुरुक्षेत्रे देवीपीठचतुष्टये ॥
 प्रयागे श्रीगुरौ काश्यां कालाकालं न शोधयेत् ॥
 पीठचतुष्टये उड्डीयान-जालन्धर-पूर्वगिरि-कामरूपस्थे ।
 देव्या बोधं समारभ्य यावत् स्यान्नवमी तिथिः ।
 ॥

निषिद्धतीर्थानि ।

गद्यायां भास्करक्षेत्रे तथैव चन्द्रपर्वते ।
 कौङ्कने च मन्त्रे च तथा कन्याश्रमेषु च ॥

..... ।

कन्याश्रमे जयपुर इति ख्याते । अस्मिं गते दैत्यगुरौ शिशौ च
 जीवे हरौ दैत्यगुरौ सम्मुख्ये केतूद्रमे भूचलादिदोषे ॥
 इत्यादि । अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । हरचक्रनिर्णयः । अकथहचक्रनिर्णयः । ऋषिधनिचक्रनिर्णयः । नक्षत्रगण-
 मैत्रीविचारः । राशिचक्रकथनम् । भौतिकचक्रकथनम् । अकडमचक्रनिरूपणम् । कूर्मचक्र-
 निरूपणम् । दीक्षाफलनिरूपणम् । गुरुलक्षणकथनम् । शिथिलक्षणकथनम् । दीक्षायां मासतिथि-
 नक्षत्रलग्नतीर्थस्थाननिर्णयः । एतत् सर्वनिरूपकवचनपरम्पराया व्याख्यानञ्च ॥

No. 275. मन्त्रोद्धारः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 20. Lines, 7 on a page. Extent, 437 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kātihālī, District Mayamanasīmha, Paṇḍita Parāṇacandra Tarkālaṅkāra. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।
 अथ क्रमान्मन्त्रोद्धारो लिख्यते तत्रादौ सुवनेश्वर्याः । ह्रीं ।
 नकुलीशोऽग्निमारुढो वामनेत्रार्द्धचन्द्रवान् ।
 वीजं तस्याः समाख्यातं सेवितं सिद्धिकाङ्क्षिभिः ॥ इत्यादि ।

End. क्रीं गौरि रुद्रदयिते योगेश्वरि ह्रीं फट् स्वाहा । क्रीं गौरि रुद्रदयिते
 योगेश्वरि सर्व्वर्म्म फट् ॥ * ॥ (?)

विषयः । मन्त्रोद्धारानिरूपणम् ।

No. 276. मलमासार्थसंग्रहः . By गुरुप्रसादशर्म्मा . Substance, country-made paper, 17×3 inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 990 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pargana Vagḍi, District Medinipura grāma Telivani, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

स्मृते स्मृतिवचनस्य एकत्वमविवक्षितम् ।

नानास्मृतिवचनानां व्याख्येयत्वात् तत्त्वं अर्थविशेषं वास्तविकार्थमिति यावत्

वक्ति निरूपयति । निरूपणं ज्ञानानुकूलवचनं । आख्येयस्मृतिवचनस्य सामा-
न्यतो विषयानाञ्च मल्लिस्तुच्च इत्यादि । अत्र सप्तम्यर्थो विषयत्वं यत्र निर्णय-
पदोत्तरं सप्तमी तत्र जनकत्वरूपं विषयत्वं अन्यत्र ज्ञानजनकत्वरूपमिति
विशेषः ॥ इत्यादि ।

End.

तथाविधकन्यादात्री विमाता सपिण्डनाधिकारिणी तत्र कथं तद्दिने नापकर्षः ।
कालबाधाभावादिति चेदत्रोच्यते ।
बह्वनामेकधर्माणामेकस्यापि यदुच्यते ।
सर्वेषामेव तत् कुर्यादेकरूपा हि ते स्मृताः ॥
इति बौधायनवचनात् शदहर्वत्यनेन सर्व्वचामग्नपूर्व्वदिनेऽपकर्षः ।

Colophon.

इत्यास्ता मल्लमतिविस्तरेण ॥ ० ॥
ज्ञात्राणां स्मरणार्थं श्रीगुरुप्रसादशर्म्मा ।
संकलितान्यमुनीञ्च वचनानि मल्लिस्तुचे ॥
धूलिधवल्लमुज्ज्वाभ्यां गल्लमवल्लम्वा स्थितो यशोदायाः ।
रजतसूत्रप्रयितो हरिरिह नीलमणिर्जयति ॥

विषयः । भक्ष्येषु मल्लमासार्थं व्यवस्थादिनिरूपणम् ।

No. 277. महाप्रदीपदानपद्धतिः .

Substance, country-made paper,

14×3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 48 ślokas. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñhālpādā, District 24-Parga-
nās, Paṇḍita Ramatāraṇa Thākūra. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

अथ महाप्रदीपदानविधिः । मार्कण्डेय उवाच ।
येयं दीपान्विता राजन् प्लुता पञ्चदशी भुवि ।
तत्र दीपप्रदानेन कुलानामुद्धरेष्वतम् ॥ इत्यादि ।

End.

ततस्तान्गुल्लकया दीपं प्रबोधयेत् ततः प्रभाते दक्षिणं दत्त्वाच्छिद्रावधारणं
कुर्यात् ।

Colophon.

इति महाप्रदीपदानपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । दीपान्वितामावास्यायां महाप्रदीपदानविधिसूत्रप्रयोगादिषु ।

No. 278. महामोक्षतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 112. Lines, 8 on a page. Extent, 3,024 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

कैलासशिखरे रम्ये संस्थिते भवसन्निधौ ।

पप्रच्छ भक्तियोगेन पार्व्वती शङ्करं प्रति ॥

शङ्कर्युवाच ।

आलोक्य सर्वशस्त्राणि यानि यानि श्रुतं प्रभो ।

भूयो भूयो विचार्य्यं हि ब्रह्माण्डवच्च देवकम् ॥

बृहत्सूत्रं यद्रूपं तद्रूपं क्षुद्रविश्वकम् ।

यानि गुणानि ब्रह्माण्डे तानि सन्ति कलेवरे ॥

अधिकन्तु मुक्तार्थं च विद्यारार्थं दशेन्द्रियाः ।

यस्मान्निराकारं ब्रह्म सत्त्वसारे स्थितं प्रभो ॥

ब्रह्माण्डाद्ये तु मध्ये यत् सर्वं तिष्ठ कलेवरे ।

अध्वानं तव वाक्यं हि तद्ब्रह्म हरिर्वचः (?) ॥

तथापि परमेशान सन्देहो मां न मुच्यति ।

बृहद्ब्रह्माण्डमध्ये तु महामौमः सुमेरुकः ॥

सुमेरुस्य सप्तस्रगं दक्षभागे सुरेश्वर ।

स एव सप्तपद्मं स मूलावधि सत्त्वकम् ॥

तत्कुक्षौ हरिकिंपुष्पभारद्वर्षे क्रमान्तयम् (?) ।

दक्षादिकुम्भवर्षान् चतुर्वर्षोत्तरे क्रमात् ।

केतुमानभवद्वर्षौ पूर्व्वपश्चिमतः स्थितः ॥ इत्यादि ।

End.

चैतन्याकारजीवस्थं यद्युद्यद् दुःखमवस्थितम् ।

तत्तत् कृत्स्नं लभेदुःखं गर्भागारे यावत् स्थितः ॥

ब्रह्मध्यानं ब्रह्मज्ञानं ब्रह्मस्थानञ्च तद्वद ।

महामोक्षतन्त्रविद्यु यः स सर्वज्ञ एव मोक्षयः ॥

Colophon.

इति महामोक्षतन्त्रे शङ्करीशङ्करसंवादे महामोक्षकल्पे स्थूलसूक्ष्मादिब्रह्म-

योगविवरणे चतुःषष्टितमः पटलः समाप्तः ॥

विषयः । १ मे पटले,— शङ्करौशङ्करयोः संवादेन शरीरस्य लुप्तब्रह्माण्डरूपत्वकथनम् । बृहद्ब्रह्माण्डे भारतवर्षादिनिरूपणम् । अन्तर्यागादिविषये दिङ्निरूपणम् । महाकाव्याः प्रकृतित्व-
कथनपूर्वकं प्रकृतिपुरुषयोर्योगत्वं प्रकृत्याकथनम् । २ ये पटले,— अष्टादशमहाविद्योत्पत्ति-
कथनम् । अष्टादशभैरवोत्पत्तिकथनम् । तत्र तत्र तेषां रूपादिवर्णनम् । ३ ये पटले,— कालि-
कायाः शववाहनादिकारणकथनम् । शिवलिङ्गोत्पत्तिकथनम् । शिवस्य शवरूपत्वे कारणादि-
कथनम् । ४ र्थे पटले,— शिवस्य चित्याद्यष्टभूमिष्ठितान्तकथनम् । योनिबीजकथनम् । लिङ्ग-
बीजकथनम् । महाबीजकथनम् । वसुवसिति गण्डवाद्यमाहात्म्यादिकथनम् । ५ मे पटले,—
कालीस्वरूपककारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ६ छे पटले,— तारैकजटा-नीलमरुतौस्वरूप-
तकारादिशतनामकथनम् । ७ मे पटले,— विपुरस्तुन्दरीसकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ८ मे
पटले,— भुवनेश्वरीभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ९ मे पटले,— भैरवीस्वरूपभकारादिशत-
नामस्तोत्रकथनम् । १० मे पटले,— बिम्बमस्तास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ११ शे
पटले,— धूमावतीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १२ शे पटले,— वगलामुखीस्वरूप-
भकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १३ शे पटले,— मातङ्गीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् ।
१४ शे पटले,— कमलास्वरूपककारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १५ शे पटले,— वाग्वादिनी-
स्वरूपवकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १६ शे पटले,— अन्नपूर्णास्वरूपाकारादिशतनामस्तोत्र-
कथनम् । १७ शे पटले,— प्रत्यङ्गिरास्वरूपशतनामस्तोत्रकथनम् । १८ शे पटले,— त्वरिता-
स्वरूपतकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १९ शे पटले,— दुर्गास्वरूपदकारादिशतनामस्तोत्र-
कथनम् । २० शे पटले,— मातङ्गीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । २१ शे पटले,—
कामाख्यास्वरूपककारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । २२ शे पटले,— बालास्वरूपवकारादिशतनाम-
स्तोत्रकथनम् । २३ शे पटले,— निगमशास्त्रपुराणशास्त्रादीनामुद्भवकथनम् । तत्र रुद्रयामल-
वृक्षयामलादितः सामवेदादीनामुत्पत्तिकथनम् । अथ क्रान्तिरथक्रान्ति विष्णुक्रान्तिविवरणकथनम् ।
अथ अष्टाविंशत्युत्तरशतसंख्यतन्त्रशास्त्रोत्पत्तिकथनम् । तत्र तेषां नामकथनम् । यथा,— काली-
तन्त्रं, सुष्टमाज्ञातन्त्रं, तारातन्त्रं, वीरतन्त्रं, शिवभारतन्त्रं, दीक्षातन्त्रं, बृहत्भारतन्त्रं, महा-
भारतन्त्रं, निर्व्याणतन्त्रं, विश्वभारतन्त्रं, तन्त्रभारतन्त्रं, वर्षभारतन्त्रं, गुह्यतन्त्रं, गुप्तभारतन्त्रं,
शतमण्डलतन्त्रं, लिङ्गाभरणतन्त्रं, भैरवतन्त्रं, भैरवीतन्त्रं, लताभनतन्त्रं, तोडलतन्त्रं, बृहन्तोडल-
तन्त्रं, नीलतन्त्रं, बृहन्नीलतन्त्रं, कङ्कालमाहिनीतन्त्रं, महानिर्व्याणतन्त्रं, बृहन्निर्व्याणतन्त्रं,
राधातन्त्रं, माहेश्वरीतन्त्रं, मिहेश्वरतन्त्रं, माह्यकाभेदतन्त्रं समयातन्त्रं, सिद्धतन्त्रं, गुप्तसाधनतन्त्रं,
सर्वस्वतन्त्रं, माह्यकातन्त्रं, महातन्त्रं, शिवतन्त्रं, अष्टाशततन्त्रं, कुमारीतन्त्रं, सारास्यभारतन्त्रं,
कुलार्णवतन्त्रं, कालिकाकुलसर्वस्वतन्त्रं, कालीकल्पतन्त्रं, कालीतन्त्रं, वाराहीतन्त्रं, योगिनी-
तन्त्रं, योगिनीहृदयतन्त्रं, गौरीतन्त्रं, योगतन्त्रं, धर्मतन्त्रं, श्रौततन्त्रं, विन्दुतन्त्रं, समतुल्यभार-
तन्त्रं, विपुराभारतन्त्रं, योगिनीविजयतन्त्रं, महायोगिनीतन्त्रं, बृहद्योगिनीतन्त्रं, शिवाभन-

तन्त्रं, सम्बरतन्त्रं, मालिनीतन्त्रं, शूलिनीतन्त्रं, महामालिनीतन्त्रं, बृहन्मालिनीतन्त्रं, कुकुटतन्त्रं, महामोक्षतन्त्रं, बृहन्मोक्षतन्त्रं, मोक्षतन्त्रं, गणेशतन्त्रं, सारदातन्त्रं, श्यामातन्त्रं, गोपीतन्त्रं, भूततन्त्रं, भूतलिपितन्त्रं, उड्डीशतन्त्रं, कामधेनुतन्त्रं, कामिनीतन्त्रं, मोहन-
तन्त्रं, मोहिनीतन्त्रं, सम्मोहनतन्त्रं, समीरणतन्त्रं, वीरभद्रतन्त्रं, महावीरतन्त्रं, कामकेशर-
तन्त्रं, कुलचूडामणितन्त्रं, चूडामणितन्त्रं, भावचूडामणितन्त्रं, चिन्तामणितन्त्रं, वरदातन्त्रं,
ज्ञानार्णवतन्त्रं, हंसतन्त्रं, कालीविलासतन्त्रं, नित्यातन्त्रं, चिदम्बरतन्त्रं, विज्ञापनतन्त्रं,
फेत्कारिणीतन्त्रं, उत्तरतन्त्रं, नारायणीतन्त्रं, ऊर्ध्वान्नाथतन्त्रं, ज्ञानदीपतन्त्रं, निरुत्तरतन्त्रं,
गौतमीयतन्त्रं, गन्धर्वतन्त्रं, कुजिकातन्त्रं, योनितन्त्रं, सुक्तावलितन्त्रं, कामाख्यातन्त्रं,
श्रीक्रमतन्त्रं, स्वतन्त्रतन्त्रं, बृहन्श्रीक्रमतन्त्रं, बालाविलासतन्त्रं, गुर्वर्चनतन्त्रं, तीक्ष्णतन्त्रं,
कामरत्नतन्त्रं, डामरतन्त्रं, समयाचारतन्त्रं, अन्नदातन्त्रं, राजराजेश्वरीतन्त्रं, मरुतन्त्रं,
गोप्यगोपनलीलाश्रिततन्त्रं, सङ्केततन्त्रं, महिषमर्दिनीतन्त्रं, मङ्गलतन्त्रं, चीनतन्त्रं, गायत्रीतन्त्रं,
सिद्धलक्ष्मीतन्त्रं, ब्रह्माण्डतन्त्रं, महानिरुत्तरतन्त्रं, भूतेश्वरतन्त्रञ्च । १४ शे पटले,—कलौ
संसर्गजपापनिरूपणम् । तत्र घटकादीक्षितब्राह्मणादीनां संसर्गपरित्यागावश्यकतानिरूपणम् ।
तुलसीमालातिलकाद्यलङ्कृतस्य राधे कृष्णेति मुकुर्भाषमाणस्य भिक्षापरायणस्य सङ्गकरणे रौर-
वादिप्राप्तिकथनम् । कन्याविक्रयादिदोषकथनम् । शूद्रादियाजनदोषकथनम् । शूद्रादि-
गमनदोषकथनञ्च ! अथ तान्त्रिकप्रायश्चित्तविधिः । १५ शे पटले,—स्त्रीशूद्रबालकादीनां
प्रायश्चित्तार्हविधानम् । अथ विस्तरतो नरकवर्णनम् । स्वर्गादिवर्णनञ्च । १६ शे पटले,—काली-
तारयोः महामहाविद्यालकथनम् । १७ शे पटले,—हरिशयने मन्त्रसिद्धिपायकथनम् ।
१८ शे पटले,—कौलाचारस्य सर्वथा प्राधान्यकथनम् । कौलाचारनिरूपणम् । १९ शे पटले,—
जौवन्मुक्त्युपायादिकथनम् । ब्रह्मयोगादिकथनम् । २० शे पटले,—धर्मार्थकाममोक्षरूप-
चतुर्वर्गविवरणम् । २१ शे पटले,—परमसुखयोगविवरणम् । तत्र भक्तियोगविवरणम् ।
२२ शे पटले,—महायोगकथनम् । तत्र विस्तरतः अन्तर्यामादिकथनम् । २३ शे पटले,—
महामोक्षकल्पकथनम् । तत्र ब्रह्मयोगप्राणायामस्वरूपादिकथनञ्च । २४ शे पटले,—वर्णमाला-
विवरणम् । अन्तर्मालाकथनम् । २५ शे पटले,—अं अः परविन्दुप्रकरणे लकारद्वयविवरणम् ।
२६ शे पटले,—महान्तरमालाविवरणम् । तत्र सङ्खारपद्मस्वरूपादिकथनञ्च । २७ शे पटले,—
वर्णब्रह्मस्त्रीचकथनम् । २८ शे पटले,—अन्तर्होमविधिः । तत्र आब्रह्म-साम्यपर्यन्तं मन्त्रपुटादि-
विवरणञ्च । २९ शे पटले,—शून्यस्यब्रह्माण्डगोले कालरात्र्यादिविवरणम् । ३० शे वह्निर्याग-
विधिः । तत्र कुलुकादिस्वरूपकथनम् । ३१ शे पटले,—वह्निर्यागलक्षणादिकथनम् । ३२ शे
पटले,—प्राणायामस्वरूपादिकथनम् । ३३ शे पटले,—भूतशूद्रादिविधिः । ३४ शे पटले,—
ऋष्यादिन्यासविधिः । षोडान्यासादिविधिञ्च । ३५ शे पटले,—पोडुशोपचारविधिः । तत्र
यन्त्रपुष्पादिविवेचनम् । मुद्रालक्षणकथनञ्च । ३६ शे पटले,—वह्निर्यागान्त्यर्जनयोः स्मरण-

कीर्तनादिविधिः । ४७ शे पटले गायत्रीपविधिः । ४८ शे पटले,— गायत्रीस्तोत्रकथनम् ।
 ४९ शे पटले,— होमविधिः । वलिदानविधिश्च । ५० शे पटले,— एकादशमकथनम् ।
 सत्यासिलक्षणादिकथनम् । दण्डिलक्षणादिकथनम् । अवधूतलक्षणादिकथनम् । वानप्रस्थादि-
 लक्षणादिकथनम् । ५१ शे पटले,— ब्राह्मणलक्षणादिकथनम् । ५२ शे पटले,— मन्त्रदानादिगुण-
 लक्षणादिकथनम् । हंसदिलक्षणादिकथनम् । ५३ शे पटले,— महापुराणरागादिविधिः । ५४ शे
 पटले,— पट्टचक्रविवरणम् । तत्र विशेषतो मूलाधारविवरणम् । ५५ शे पटले,— स्वाध्यायान-
 विवरणम् । ५६ शे पटले,— मणिपूरचक्रविवरणम् । ५७ शे पटले,— अनाहतचक्रविवरणम् ।
 ५८ शे पटले,— विशुद्धचक्रविवरणम् । ५९ तमे पटले,— आशास्त्रचक्रविवरणम् । ६० तमे
 पटले,— विस्तरतः सङ्ख्यदलविवरणम् । ६१ तमे पटले,— भक्तिसरूपादिकथनम् । सन्तुष्टादि-
 माहात्म्याकथनम् । वेदादिलक्षणादिकथनम् । ६२ तमे पटले,— ब्रह्मज्ञानयोगकथनम् । अमरयोग-
 कथनम् । ६३ तमे पटले,— ब्रह्मयोगविवरणम् । ६४ तमे पटले,— ब्रह्मणः स्थूलसूक्ष्मादिरूप-
 कथनम् । सुखदुःखयोः सरूपादिकथनम् ॥ इति शम् ।

No. 279. महिम्नःस्त्वकौमुदी. By गोविन्दानन्दतर्काचार्यः. Substance,
 country-made paper, 13×2½ inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page.
 Extent, 298 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Naihāṭi, District 24-Parganas, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstrī. Appearance,
 old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

श्रीगोविन्दपदङ्गनखेन्दुवचिसन्ततिः ।

अक्षयिन्तानिसम्भ्रान्तचित्तध्वान्तं धुनोतु मे ॥

क्रियते श्रीमता तातपादरेणूपदेशतः ।

गोविन्दमुधिया शलो महिम्नः स्त्वकौमुदी ॥ इत्यादि ।

End.

कुसुम इति ॥ पुष्पदन्तनामा गन्धर्वराजः इन्दुमौलिर्महादेवस्य दासः अक्ष-
 यिन्मालास्त्रकृतेन रोषात् निजमहिम्नो भ्रष्टः सन् स्तवनमकार्षीत् कीदृशं
 स्तवनं × × × गुण गुणार्थं दिव्यानां देवानां दिव्यमुपादेयं इत्यर्थः ॥

Colophon.

इति श्रीगोविन्दानन्दाचार्यविरचिता महिम्नः स्त्वकौमुदी समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । पुष्पदन्तप्रणीतस्य “महिम्नः पारम्” इत्यादिस्तवस्य व्याख्यानम् ।

No. 280. महिम्नःस्तवपञ्जिका . Substance, country-made paper, 15 x 3 inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent, 364 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1774. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇu-pura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥

अनुसर सततं प्रभोः स्वरूपं
 श्रमयति यः परमापदो नराणाम् ।
 श्रितकमलतरोः शशाङ्कमौले-
 निरुपमलोचन × × नूपुराङ्गिः ॥
 श्लोचराज-सुविस्तीर्ण-दुर्वीध-पदपञ्जिका ।
 श्लोकपाठविशुद्ध्यर्थे क्रियते पञ्जिका मया ॥
 पुरा किलासीदक्षिणापथे शान्तिकर्णिनामन्दपतेष्याने शिवनिर्मास्यलङ्कना-
 द्यादृतगतिः पुष्पदन्तनामा कथनं गन्धर्व्वस्तवाभून्महावृत्तान्तः । अनन्तरं
 स्वर्गगमनाय बन्धनमोचनाय च स्तुतिभिर्मां चकार सः ॥ इत्यादि ।

End.

असितगिरिसमं स्यात् कञ्जलं सिन्धुपात्रं
 सुरतश्वरशखा लेखनी पत्रमुर्व्वी ।
 स्तिष्ठति यदि गृहीला सारदा सर्व्वकालं
 तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ॥
 श्रीपुष्पदन्तमुखपङ्कजनिर्गतेन
 श्लोत्रेण किल्बिषहरेण हरिप्रियेण
 कण्ठस्थितेन पठितेन गृह्याश्रितेन
 संप्रीणितो भवति भूतपतिर्महेशः ॥

Colophon. इति पुष्पदन्तविरचितमहिम्नःश्लोचटीका समाप्ता ॥ * ॥ शकाब्दः १७७४ ।

विषयः । पुष्पदन्तविरचितस्य महिम्नःश्लोचस्य व्याख्यानम् ।

No. 281. महिम्नःस्तवरहस्यप्रकाशः . By जगदीशपद्माननभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 20 x 4 inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 817 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1570. Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अहंस्याणुविलग्नार्थमपर्णिता कापि ।

अधिकफलजनयित्री भवतां भृत्यै चिरं भूयात् ॥

पुण्यदन्तसम्यगीतस्तु वे सम्प्रति शुल्लिनः ।

विदुषा जगदीशेन रहस्यार्थः प्रकाशते ॥ इत्यादि ।

End.

बाग्देवताया असाध्यत्वेन सुतरां देवतान्तरमतिदूरपराहतमिति । पारं

समाप्ति । याति प्राप्नोति । पञ्चत्रयेऽपि तुल्यमिति दिक् ।

Colophon.

इति श्रीजगदीशपद्माननभट्टाचार्यविरचितः श्रीशिवमहिम्नःस्तवरहस्यप्रकाशः

सम्पूर्णः ॥ चरये नमः शुभमस्तु शकाब्दाः १५७० ता० १५ चैव ।

विषयः । पुण्यदन्तप्रणीतस्य “महिम्नः पारम्” इत्यादिस्तवस्य व्याख्यानम् ॥

No. 282. महिषमर्दिनीतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 6 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 95 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpāḍā, District 24-Parganās, Paṇḍita Navinacandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

नमः परदेवतायै ॥ श्रीचण्डिकोवाच ॥

प्रासादं मण्डपं बापीं यदि दैवै निवेदयेत् ।

विधानं तस्य माहात्म्यं वद मे परमेश्वर ॥

श्रीगङ्गा उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि येन प्रासादमुत्सृजेत् ।

तस्यैव पश्चिमे भागे वेदिकां चतुरस्रिकाम् ॥

प्रकुर्याद्दण्डयत्नेन वस्त्रेण वेष्टनस्यरेत् ।

तदभावे मङ्गलानि क्लृप्तेन वेष्टयेत् सुधीः ॥ इत्यादि ।

End.

गुरोरङ्गं मङ्गलानि देवताकारमुत्तमम् ।

गुरोः क्रिया मङ्गलानि पूजाशुक्लं मङ्गलं पदम् ॥

गुरोर्वाक्चं शुक्लमन्त्रं परं ब्रह्ममयो गुह्यः ।

अनेन विधिना देवि भावयेत् प्रत्यहं गुह्यम् ॥

तदैव सकला भिक्षिर्जायते कमलेक्षणे ॥ ० ॥

Colophon. इति मच्चिषमर्दिनीतन्त्रे देवीदेवसंवादे दशमः पटलः ॥ ० ॥ श्रीदुर्गा ।

विषयः । देवीप्रासादाद्युत्सर्गनिरूपणम् । गुरुपूजाविधानादिनिरूपणञ्च ।

No. 283. मच्चोद्घोषतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 8×4 inches. Folia, 21. Lines, 11 on a page. Extent, 462 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sambat 1821. Place of deposit, at the Kālimāṭha, Ramnā, Dhākā. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

उद्घोषे च समाकीर्णे योगिहृन्दसमाकुले ।
 प्रणम्य शिरसा गौरी परिपृच्छति शङ्करम् ॥
 विशेषेण तु तत्त्वं कथयस्व प्रभो मम ।
 अन्यांश्च विविधैः कार्यान् मन्त्रांश्च ब्रूहि भैरव ॥
 ईश्वर श्रोतुमिच्छामि लोकनाथ जगद्गुरो ।
 प्रसादं कुरु मे देव ब्रूहि कर्मार्थसाधनम् ॥
 सुशङ्कर महाभाग सर्वसिद्धिप्रदायक ।
 पृच्छामि त्वां जगन्नाथ संसारस्थितिकारणम् ॥
 पृच्छामि देवदेवेश लोकानां हितकाम्यया ।
 वशीकरणमुच्चाटं मोहनं स्तम्भनं तथा ॥
 शान्तिकं पौष्टिकं कर्म विविधानि महेश्वर ।
 चतुर्हानि मनोहानिः श्रुतिज्ञानिस्तथैव च ॥
 ज्ञानहानिः क्रियाहानिः कौलकञ्च तथापरम् ।
 कार्यस्तम्भः सुरेशान शोषणं पोषणं तथा ॥
 तद्द्रव्याणि विशेषेण तत्परं ब्रूहि मे प्रभो ।
 अन्यांश्च विविधान् कार्यान् सात्त्विकान् ब्रूहि भैरव ॥ (?) इत्यादि ।

End.

लोहविश्रुलं कृत्वा विषरुधिरलिप्तमशुवेनाभिमन्त्रितं यस्य नाम्ना भूमौ
 लिखति तस्योपरि विश्रुलं रोपयौयम् । तस्य सत्युर्भवति । पलाशबीज
 मेदा करीये मन्दारको दुधसेां पुटदेव । १०१ । फेरि दुधसेां गोलि बांधि
 राखलु । जहां विहु मारै तहां मन्दारके दुधसेां घसि लगवै विहु
 अवश्य उत्तर जाद ॥

Colophon. इति श्रीमहान् उडुगोशान् समाप्तिम् ॥ संवत् १८९१ ।

विषयः । आकर्षणविधिः । उन्मादनविधिः । विद्वेषणविधिः । उच्चाटनविधिः । स्तम्भन-
विधिः । वशोकरणविधिः । अन्धोकरणविधिः । भ्रूकोकरणविधिः । गात्रसङ्कोचनविधिः ।
स्तम्भोकरणविधिः । भूतञ्जरकरणविधिः । शस्त्रशस्त्रदूषणविधिः । पानीयशोषणविधिः । दधि-
मधुनाशनविधिः । मद्यकरणविधिः । गजवाजिप्रकोपनविधिः । भुजगावेशनविधिः । सर्प-
विनाशनविधिः । पुरप्रवेशनादिविधिः । वेतालसिद्धिकथनम् । पादुकासिद्धिकथनम् । अस्त्र-
नादिविधिः । कश्चित् कश्चित् हिन्दीभाषया तत्तत्प्रक्रियादिकथनम् । इति शम् ।

No. 284. माढकाभेदतन्त्रम् . Substance, country-made paper 19 × 5 inches. Folia, 36. Lines, 5 on a page. Extent, 664 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।

पद्मच्छ परया भक्त्या भैरवं परमेश्वरम् ॥

श्रीचण्डिकोवाच ।

विपुरापूजनं नाथ सर्व्वरत्नेर्विशेषतः ।

कलिशेषे सर्व्वरत्नं गुप्तभावं तथा मणिम् ॥

केनोपायेन देवेश स्वर्णरत्नादि लभ्यते ।

तद्ददस्व विशेषेण यथा रत्नादिकं भवेत् ॥

यद्रोक्तं सर्व्वतन्त्रेषु तद्ददस्व दधानिधे ।

श्रीशङ्कर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथा रत्नादिकं भवेत् ।

सत्तेजसा पावकेन किं रत्नं न हि लभ्यते ॥

यथा सामुद्रकेष्वेव शुद्धसम्प्लकेन च ।

समूलस्य प्रकारं हि शृणु देवि प्रयत्नतः ॥

चीनतन्त्रानुसारेण पूजयेत् सिद्धकालिकाम् ।

अथवा पूजयेदेवीं दक्षिणां कालिकां पराम् ॥

कालीतन्त्रोक्तविधिना सप्ताहं जपपूजनम् ।

सत्ये चैकान्तं वेतायां द्विगुणं दापरे वयम् ॥

एवं सर्वत्र जानीयात्तुर्गुणजपं कलौ ।
 जानीय बह्व्यत्नेन सम्बलं तोलकद्वयम् ॥
 वस्तु वाद्यं शिवं चाद्यं मायाविन्दुविभूषितम् ।
 बीजत्रयं चाष्टशतं प्रजपेत् सम्बलोपरि ॥
 अशीतितोलकं मानं कृष्णाधेनुसमुद्भवम् ।
 दुग्धमानीय यत्नेन चाष्टोत्तरशतं जपेत् ॥
 वस्तुयुक्तेन सूत्रेण दुग्धमध्ये विनिःक्षिपेत् ।
 उत्तापं जनयेद्धीमान् मन्दमन्देन वक्त्रिणा ॥ इत्यादि ।

End.

अभक्त्या परमेशानि यदि धारणमाचरेत् ।
 जपपूजादिकं तस्याः सन्देहेत् तेन तेजसा ॥
 औचण्डिकोवाच ।

प्राणान्तोऽपि च कर्त्तव्यं पूजनं मोक्षदायकम् ।
 न यजेद् यदि मोक्षेन सैव पापनशी भवेत् ॥

Colophon.

इति मातृकाभेदतन्त्रे चतुर्दशः पटलः ॥

विषयः । चण्डिकया सह शङ्करस्य संवादेन स्पर्शरत्नादिप्राप्तापायकथनम् । तत्र स्वर्णादि-
 लिखया युगभेदेन जपपूजादिनियमः । कारणस्य दुग्धीकरणविधिः । कारणस्य गन्धहीनत्व-
 करणविधिश्च । अथ पुत्रीत्यादनकारणकथनम् । तत्र नाभिपद्मादिनिरूपणञ्च । अथ भोगेनैव
 मोक्षप्राप्तिकथनम् । कुण्डलिनौमुखे आकृतिक्रमकथनम् । प्रसङ्गात् होमकुण्डविधिः । आकृति-
 परिमाणदिकथनम् । ब्राह्मणानां कारणपानाधिकारकथनम् । ब्राह्मणलक्षणादिकथनम् ।
 कारणग्रहणविधिः । शिवनिष्काल्यग्रहणविधिः । गङ्गामाहात्म्यकथनम् । सुरादेवीमाहात्म्य-
 कथनम् । महामालामाहात्म्यकथनम् । महामालाया गङ्गाजलस्पर्शदोषकथनञ्च । अथ पारद-
 भस्मीकरणक्रमकथनम् । स्वयम्भूकुसुमादिनिरूपणम् । पारदभस्मपरीक्षाप्रकारः । पारदभस्म-
 माहात्म्यकथनञ्च । अथ रोगभयादिनिवारणोपायकथनम् । ततः चामुण्डामन्त्राराधनाविधिः ।
 तत्र चण्डीपाठक्रमकथनम् । तत्पाठमाहात्म्यकथनञ्च । अथ विपुरामहामन्त्रादिकथनम् ।
 तत्र प्रातःकृत्यादिकथनम् । गुरुस्तोत्रादिकथनम् । गुरुकवचकथनम् । शैव्याध्यानादिकथनम् ।
 शिवपूजां विना शक्तिपूजायामनधिकारकथनम् । शिवपूजाधारादिनिरूपणम् । शिवलिङ्ग-
 गठनादिविधिः । तत्र पारदशब्दनिर्व्वचनम् । पारदलिङ्गपूजामाहात्म्यादिकथनम् । पारद-
 ताडनादौ शान्तिविधिः । हविष्ये मत्स्यतामूलादिविधिः । पारदभस्मक्रमकथनम् । तत्र
 होमद्रव्यकथनञ्च । अथ महिषादिवलिदानक्रमकथनम् । शक्तिविषये वलिदानस्यावश्य-
 कत्वकथनम् । मातृकाभेदतन्त्रश्रवणादिमाहात्म्यकथनञ्च । अथ प्रासादादिप्रतिष्ठाविधिः ।

तान्त्रिके कर्मणि तन्त्रधारकादेरनावश्यकत्वकथनम् । अथ कृपादिदानविधिः । तत्तत्फल-
कथनम् । अथ यज्ञे स्त्रवादिपरिमाणकथनम् । अथ पूजाधारनिरूपणम् । तत्र घटस्थापनादि-
विधिः । यन्त्रसन्निधाने प्रतिमादिकरणदोषकथनम् । बिल्वपत्रमाहात्म्यकथनम् । लिङ्गपूजादि-
माहात्म्यकथनम् । अथ शक्तिभेदनिरूपणम् । मन्त्रग्रहणविधानादिः । मालाग्रहणादिविधिः ।
जपविधिः । दिव्यवीरादिभावलक्षणादिकथनम् । ब्राह्मणादिभेदेन मोक्षाधिकारनिरूपणम् ।
साधिकाया लक्षणादिकथनमेति ।

No 285. मायातन्त्रम् . Substance, country-made paper, 16 × 5 inches.
Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 140 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Calcutta Ćyāmaṡāzāra, Viṡvakoṡa office, Bābu
Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीमहादेव उवाच ।

शृणु प्रिये प्रवक्ष्यामि योगसाधनमुत्तमम् ।
विना भावेन देवेशि न सिध्येत कदाचन ॥
विधा भावो मद्देशानि साधकानां सुखप्रदः ।
वरं मुक्तिमवाप्नोति भावादि साधकाग्रणीः ॥
पशुभावस्थितो भन्त्वो बड्भक्तेन सिध्यति ॥ इत्यादि ।

End.

तत्रैवासितपत्ते तु पञ्चदश्यां निशार्दके ।
पूजयेच्च फलैर्लल्लैः शक्तितो वापि कालिकाम् ॥
भाद्रे मास्यमिते पत्ते रोहिणीमहिताष्टमी ।
तस्यां निशार्दसमये पूजयेच्चण्डिकां पराम् ॥
नभस्ये शुक्लपत्ते तु नवमी दीर्गसंज्ञिता ।
तस्यां प्रपूजयेद्दुर्गां शतपत्ते मद्देश्वरि ॥ ० ॥

Colophon.

इति मायातन्त्रे सप्तदशः पटलः ।

विषयः । अथ प्रथमं भावादित्तिरूपणम् । ततो भुवनेश्वरीकवचादिः । चण्डीपाठ-
विधादिः । चण्डीपाठफलादिकथनम् । अथ दिव्यपञ्चादिभावत्रयनिरूपणम् । कलौ ज्ञानो-
पायादित्तिरूपणमेति ।

No. 286. **मुक्तिकोपनिषद्**. Substance, country-made paper, 10×6 inches. Folia, 7. Lines, 11 on a page. Extent, 173 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teliveni *viā* Gaḍveta, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ तत् सत् ॥ अथ मुक्तिकोपनिषत् ।
 ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात् पूर्णमुदच्यते ।
 पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥
 ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः हरिः ॐ ॥
 ॐ अयोध्यानगरे रम्ये रत्नमण्डपमध्यमे ।
 सीता-भरत-सौमित्रि-शत्रुघ्नाद्यैः समन्वितम् ॥
 सनकाद्यैर्मुनिगणैर्वैशिष्टाद्यैः श्रुकादिभिः ।
 अन्यैर्भागवतैश्चापि स्तूयमानमहर्निशम् ॥ इत्यादि ।

End. तदेतत् तद्वचाभ्युक्तं तद्विष्णोः परमं पदम् ।
 सदा पश्यन्ति स्वरयः दिविव चक्षुराततम् ॥
 तद्विप्रासोऽतद्विप्रासो विपन्यवो जागृतांसः समिन्वते ।
 विष्णोर्गत् परमं पदं ॐ सत्यमित्युपनिषत् सत्यमित्युपनिषत् ॥
 ॐ पूर्णमदः इति शान्तिः । ॐ तत् सत् ।

Colophon. इति श्रुक्त्यजुर्वेदगता मुक्तिकोपनिषत् समाप्ता ॥ * ॥

विषयः । मुक्त्युपायादिनिरूपणम् ।

No. 287. **मुक्तिविचारः**. Substance, country-made paper, 18×2½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 357 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Kāḍākuli, Paṇḍita Rāmaprasauna Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ अथ कलावदपवर्गः तत्रात्यन्तिकी दुःखनिवृत्तिरपवर्गः
 इत्याचार्य्यप्रभृतयः । तत्र निवृत्तिः ध्वंसः । तस्यात्यन्तिकत्वञ्च स्वसमानाधि-
 करणदुःखप्रागभावासमानकालीनत्वं स्वसमानाधिकरणदुःखसमानकालीनत्वं
 वा । मुक्त्यनन्तरञ्च तस्य पुंमो दुःखानुत्पादात् । इत्यादि ।

End. न लेकपक्षो विचगः प्रयातीति तदसत् तादृशकर्मणां तत्त्वज्ञानस्य प्रति-
बन्धकदुरितनिवर्तकतया प्रागपेक्षितत्वेऽपि नोपदर्शितश्रुत्योपकारत्वेन उभा-
भ्यामुपपत्तेः तेषां मुक्तिकारणत्वे मानाभावादित्यास्तां विस्तरः ॥

Colophon. इति समाप्तोऽयं मुक्तिविचारः ॥

विषयः । विचारमुखेन मुक्तिनिरूपणम् ।

No. 288. मुग्धबोधटीका. By कार्तिकेयसिद्धान्तः. Substance, country-
made paper, 20 × 4 inches. Folia, 217. Lines, 7 on a page. Extent, 9,399
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi,
District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Cāstrī. Appearance, toler-
able. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य पार्श्वतीशनौ मृद्वानां ज्ञानदौ यतः ।

क्रियते मुग्धबोधस्य टीकेयं यत्नतो मया ॥

यद्यच्च श्रीकार्तिकेयो मन्दबुद्धिस्तथापि च ।

पूर्व्वकोविदपन्थानमवलम्ब्या-चिकीर्षिषम ॥

साराधः प्राञ्जलिर्याचे वरमेकं पदानतः ।

यदर्थं यस्य संचिन्त्य तस्य कार्य्यां परिष्क्रिया ॥

अन्योन्याकरणविद्यावद्विद्वद्गुणगुणनिचयाशेषविक्रमयूहमञ्जुकुञ्जरवरपरा-
भूतसंख्यावद्विवेकद्विरदोदारनिपचीकरण-प्रकृतमुग्धबोधार्थकठिनकूटपञ्चास्य-
श्रीमन्महामहोपाध्यायाशेषबुधाङ्गार-जनशार्दूल-चातुर्य्यार्णवतरणैक-तरणि-
विविधविद्यावज्ज्ञानसम्पादक-श्रीमन्मदीश्वरवोपदेवचरणसरसीपद्मं शिरसा
विधृत्य तत्प्रकृतमुग्धबोधव्याकरणाङ्गीभूत च १ ७ इत्यादि बङ्गलं ब्रह्मणी-
त्यन्तर्गतसूत्रावस्था यथामति व्याख्यानमारभते । इत्यादि ।

End आदिः । च आदिर्यस्य सः । कैवल्याबुदसहो ऽरित्यनेन विहितो योऽप्रत्ययः
तमारभ्य सतत् पादसमाप्तिपर्य्यन्तं ये प्रत्यया उक्तास्ते तसंज्ञाः तद्धित
संज्ञाः स्मुरित्यर्थः ॥ इति पादः । स्यादिरन्ते येषां तानि स्याद्यन्तानि पदानि
तेषामध्यायः स्याद्यन्ताध्यायः । सुवन्ताध्यायः इति पाणिनीयाः ।

Colophon. इति श्रीकार्तिकेयसिद्धान्तमण्डवीत-तद्धितपादटिप्पणी सम्पूर्णा ॥०॥ श्रीरामः

विषयः । बोपदेवगोस्वामिप्रकृतस्य मुग्धबोधव्याकरणस्य टीका ।

No. 289. सुग्धबोधपरिशिष्टम् . By नन्दकिशोरशर्मा . Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 302 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rājapura, Post office, Sonārpur, District 24-Parganās, Paṇḍita Rājendranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य गौरीचरणौ सुरार्चितौ

बह्मन्निबन्धानवलोक्य गलतः ।

सुमौग्धबोधं परिशिष्टमुच्यते

समासतो नन्दकिशोरशर्मणा ॥ इत्यादि ।

End.

नक्षत्रे वर्त्तमानात् पुष्यार्थात् परात् पुनर्वसोर्बहुले द्विवचनं न स्यात् । नित्यं द्वन्द्वे । उभयः उभये । दारादेर्व्वम् । दारादेरेकत्वद्विलयोरपि बहुवचनं स्यात् । दाराः वर्षाः जल्लोकसः आप इत्यादि ।

Colophon.

इति सुग्धबोधपरिशिष्टे कारकप्रकरणं समाप्तम् ।

विषयः । सुग्धबोधयाकरणानुक्तानां विषयाणां पूरणम् । अथ च सन्धिप्रकरणम् शब्द-प्रकरणम् । णत्वप्रकरणम् । षत्वप्रकरणम् । कारकप्रकरणञ्चेति पञ्च प्रकरणानि सन्ति ।

No. 290. मूर्त्तिप्रतिष्ठा . Substance, country-made paper, 13×6 inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent, 600 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amara-nātha Ghoṣa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीचैतन्यप्रतिष्ठोऽस्मि शरणं सुष्ठु येन हि ।

आविष्टां याति दुष्टोऽपि प्रतिष्ठां सदभिष्टुता ॥

अथ श्रीमूर्त्तिप्रतिष्ठा ।

प्रतिष्ठयेव भगवदाविर्भावो विशेषतः ।

प्रतिमास्तु ततस्तत्तासां प्रतिष्ठां विधिनाचरेत् ॥

तथाचोक्तमेकादशस्कन्धे श्रीभगवता । प्रतिष्ठाजीवमन्दिरमिति ॥ अथ

प्रतिष्ठालक्षणम् । श्रीहयशीर्षपञ्चरात्रे ।

परमात्मा हरिर्देवस्तच्छक्तिः श्रीरहोदिता ।

श्रीदेवी प्रकृतिः प्राक्ता केशवः पुरुषः स्मृतः ॥ इत्यादि ।

End.

पञ्चङ्गुलप्रमाणेन चिकाहिसार उच्यते ।

निम्नं करतलं कुर्यात् शुभरेखाविभूषितम् ॥

अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । अत्र प्रथमं प्रतिष्ठालक्षणम् । ततः प्रतिष्ठामाहात्मनिरूपणम् । शिल्पिकृत्यादि-
निरूपणम् । शिलालक्षणादिनिरूपणम् । मूर्तिनिर्माणादिप्रकारनिरूपणश्चेति ।

No. 291. मृत्युञ्जयगीता . Substance, country-made paper, 12 x 2 inches. Folia, 51. Lines, 6 on a page. Extent, 1,062 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk 1713. Place of deposit, District Mayamanasimha, Sempura. Paṇḍita Candrakanta Tarkalāyāra. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning

ॐ नमः काल्यै ॥

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नविभूषिते ।

नानादललताकोर्णे नानापद्मिनिवैर्युते ॥

चतुर्भण्डपसंयुक्ते शृङ्गारमण्डपान्विते ।

समाधौ संस्थितं शान्तं क्रीडन्तं योगिनीप्रियम् ।

तत्र मौनधरं दृष्ट्वा देवौ पप्रच्छ शङ्करम् ॥

देव्युवाच ।

किं त्वया जप्यते नाथ किं त्वया स्मर्यते मदा ।

खट्विः कुत्र विलीनास्ति पुनः कुत्र प्रजायते ॥

ब्रह्माण्डकारणं तत्र किमाद्यं कारणं मद्यत् ।

मनोरथमयौ सिद्धिस्तथा वाङ्मामयौ शिव ॥ इत्यादि ।

End.

स्मिरो मनो भवेन्नित्यं चिन्ता-निद्राविवर्जितः ।

आत्मा संजायते सिद्धिर्नान्यथा शिवभाषितम् ॥

य इदं पठते नित्यं शृणोति च दिने दिने ।

सर्वपापविशुद्धात्मा शिवलोकं स गच्छति ॥

ब्रह्मज्ञानमिदं शास्त्रं समग्रं शिवभाषितम् ।

अमरोगाः स्वयं मार्गे इति शास्त्रस्य निषेधः ॥

Colophon. इति सत्युज्जयगोतायां हरगौरौसंवादे ब्रह्मविन्ना नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ ० ॥

ॐ तत्सत् ॥ ० ॥ श्रीगुरुचरणे भक्तिरस्तु शकान्दाः १७१३ ।

विषयः । जपस्मरणस्तीर्वादिनिरूपणमुखेन जगतः स्थितिध्वंसकारणादिनिरूपणम् । तथा ब्रह्मचिन्तासिद्धादिनिरूपणञ्च ॥

No. 292. सत्युज्जयमन्त्रोद्धारटीका (सारदाख्या) . Substance, country-made paper, 18 × 3½ inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 68 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mīyamanasimha, Kāṭihāli, Paṇḍita Ānandakiṣora Nyāyālaykāra. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो सत्युज्जयाय । अथ सत्युज्जयमन्त्रोद्धारटीका । शान्त्यर्थमित्यादि
अस्यार्थः । सत्युज्जयनाम यन्त्रं समासतः संक्षेपतः प्रवक्ष्यामि किमर्थं
सर्वलोकानां शान्त्यर्थम् ॥ इत्यादि ।

End. शुभे दिने रिक्तेतरे तिथौ शनिकुजवारे शान्त्युत्तरे काले तस्मिन् सुवि
निःक्षिपेत् ।

Colophon. इति सारदायां टीकायां सत्युज्जयप्रकरणं समाप्तम् ॥ ० ॥

विषयः । सत्युज्जयमन्त्रोद्धारटीका ।

No. 293. मेघदूतटीका . Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 10 on a page. Extent, 1,127 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1751. Place of deposit, District Vāṅmā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीशिवाय नमः । कश्चिदित्यादि । कश्चिद्यत्नो रामगिर्याश्रमेषु वसतिं
चक्रे कृतवान् । अभिशप्ततयास्य नाम न कीर्तितम् । तथाच ।
न नामग्रहणं कुर्यात् कृपणस्य गुरोरपि ।
अभिशप्तस्य पत्न्याश्च जनकस्य विशेषतः ॥ इति ।
रामेणाश्रितो गिरौ रामगिरिः । तस्याश्रमा रामगिर्याश्रमास्तेषु विरहा-
नलसन्तप्तोऽयं नैकत्र वसतीति आश्रमस्य बहुत्वं वर्तितम् । अथ स्थित्वा
श्रीरामः कान्तामचिरेण लेभे अतोऽहमपि कान्तामचिरेण लभ्ये इति
स्थानान्तरमनादृत्य तत्र वसतिं चक्रे इत्यभिप्रायः । इत्यादि ।

End.

एतत् कृत्वादि ॥ हे कलद मेघ एतत् प्रियसमुचितं प्रियस्याचितं कार्यं
कृत्वा इष्टान् विचर गच्छ मे किम्भूतस्य प्रार्थनाचेतसः प्रार्थनायां चेतो
यस्य तस्य सौहार्दात् खेदात् विधुरोऽतिदुःखितोऽहमिति मयि अन्तःक्रोश-
बुद्ध्या वा । कृपा दयानुकम्पा स्यादन्तःक्रोशोऽपीत्यमरः । त्वं किम्भूतः
प्रावृषा वर्षाभिः संभृतग्रीः । ते तव क्षणमप्येवं यथा मम प्रियया वियोगः
तथा विद्युता विप्रयोगो माभूत् न भूयात् मायोगे आशिशि जुह ॥ * ॥

Colophon.

रति मेघदूताष्टकावटीका समाप्ता ॥ * ॥ ॐ शिवः शरणम् । शकाब्दः १७५१ ।

[विषयः । कालिदासकृतस्य मेघदूतकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 294. मेरुतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 16 x 6 inches.
Folia, 282. Lines, 12 on a page. Extent, 14,170 ślokaś Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Īyāmavāzāra, Viçvakoṣa
office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Gener-
ally correct.

Beginning

श्रीश्रीगणेशाय नमः ॥

ययासत् सदिवाभाति न च भाति कदापि सत् ।

यस्मिन् ज्ञानेन सा भाति तस्यै तस्मै नमो नमः ॥

कलम्वरेण विजिते सुरासुरनरेऽखिले ।

मूर्त्तरूपेण ते सर्वे महेशं शरणं गताः ॥

दिव्यान्यद्दसदृशाणि समाधिस्थं विलोक्य तम् ।

प्रार्थिता चार्थिता तेस्तु वामदक्षिणमार्गिभिः ॥

अमरा कदा बोधयुता नत्वा तं संयजिज्ञपत् ।

ध्यायन्ति विधिचर्यायास्त्वां त्वं ध्यायसि कं पुनः ॥

मां वदन्ति परां शक्तिं त्वां वदन्ति परं शिवम् ।

आवयोरपि किं ध्येयं तत्त्वं मे कृपया वद ॥

रति दुला वचनस्याः कृत्वा किञ्चिद्वेश्वरः ।

उपवेश्य विधात्रादीन् वाक्यमेतदुवाच च ॥

नराणां परमं हरेरायुः सौराः शतं समाः ।

तद्वत् देवयोगीनां दिनमायुश्च तच्छतम् ॥

वर्द्धते परमं तस्य मानं कलियुगस्य तत् ।
 धर्माद्वैसाद्वैसंपूर्णं धर्माणान्तं प्रमाणतः ॥ (?)
 इदं भूशैलनिहतसैन्द्रायुर्मानवं परम् ।
 छतप्रमाणमब्दन्तु समये कायपूरकः ॥ (?)
 एवमिन्द्रैरिन्द्रसंख्यैर्लक्षणो दिनमुच्यते ॥ इत्यादि ।

End.

ध्यात्वैव विधिना देवं पूजयेद्विष्टसिद्धये ।
 दासाद्यैरङ्गकैश्चापि महिषीभिश्च तत्परम् ॥
 वसुदेवादिभिः पश्चात् कल्पवृक्षैरनन्तरम् ।
 इन्द्राद्यैश्च तदस्त्रैश्च सप्तावरणसंयुतम् ॥
 अर्चयित्वा तु गोविन्दं विधिवत् साधकोत्तमः ।
 नैवेद्यं काष्ठेन पात्रे पूर्वाक्षतैश्च निवेदयेत् ॥
 अष्टाधिकं शतं पश्चादुनेत् साधु पयोधरा ।
 शर्कराद्युत्तमैश्च वलिं पश्चात् प्रकल्पयेत् ॥
 देवर्षियोगिसर्वेभ्योऽप्युपदेवेभ्य आदरात् ।
 शस्त्रद्विजयुतो विद्वान् भक्तियुक्तः प्रसन्नधीः ॥
 नवनीतं हविर्दद्यात् तथैः सन्नर्पयेन्मुखे ।
 अक्षतं शतनामं वा साष्टकं पूजयेज्जपेत् ॥
 मध्याह्ने कृष्णमेवं यः पूजयेद्भक्तितत्परः ।
 गोर्माण्डवन्द्योऽसौ सम्मतः सर्वजन्तुषु ॥
 (अतः परं खण्डितत्वात् समाप्तिवाक्यं नोपलभ्यते ।)

२५२ पत्रस्य नोट ।

हिन्दुधर्मप्रलोपारो जायन्ते चक्रवर्तिनः ।
 पूर्व्वाम्नाये नवशतं षड्शीतिः प्रकीर्तिता ॥
 फिरङ्गभाषया मन्त्रा तेषां संसाधनाद्भुवि ।
 अधिपमण्डलानाञ्च संग्रामेषु पराजिताः ॥
 इंग्रेजा नवषट्पञ्चलण्डजाश्चापि भाविनः ।
 विश्वा बौद्धनिदर्शन्यः पञ्च प्रोक्तास्तु या मया ॥
 तद्बीजपूर्व्वीः सर्वेऽपि मनवो मनसिद्धिदा ॥

विषयः । प्रथमप्रकाशे,—सुराप्रशंसासुखेन तत्पानादिव्यवस्था । द्वितीयप्रकाशे,—षोडश-
 संस्कारादिरूपणम् । तृतीयप्रकाशे,—दीक्षादिरूपणम् । चतुर्थे प्रकाशे,—होमविध्यादिः ।

पञ्चम प्रकाशे,— आश्रिकादिनिरूपणम् । षष्ठे प्रकाशे,— पुरस्खरणादिनिरूपणम् । सप्तमे प्रकाशे,— सिद्धिस्मिरीकरणादिनिरूपणम् । अष्टमे प्रकाशे,— सुद्रालचणादिनिरूपणम् । नवमे प्रकाशे,— पार्थिवपूजाविधादिः । दशमे प्रकाशे,— पुरस्खर्या-कौस्तिकाचारादिनिरूपणम् । एकादशे प्रकाशे,— मम्मिधिमन्त्रादिकथनम् । द्वादशे प्रकाशे,— वेदमन्त्रादिनिरूपणम् । त्रयोदशे प्रकाशे,— नवपञ्च-वैदिकमन्त्रादिनिरूपणम् । चतुर्दशे प्रकाशे,— प्रत्यङ्गिरामन्त्रादिकथनम् । पञ्चदशे प्रकाशे,— वैदिकमन्त्रादिनिरूपणम् । षोडशे प्रकाशे,— दक्षिणाम्नायगणपतिमन्त्रकथनम् । सप्तदशे प्रकाशे,— जलाम्नायगणपतिमन्त्रादिनिरूपणम् । अष्टादशे प्रकाशे,— पूर्वाम्नायगणपतिमन्त्रादिकथनम् । जनविंशे प्रकाशे,— पश्चिमाम्नायगणपतिमन्त्रादिनिरूपणम् । विंशे प्रकाशे,— उत्तराम्नायगणपति-मन्त्रकथनम् । एकविंशे प्रकाशे,— सूर्यमन्त्रादिनिरूपणम् । द्वाविंशे प्रकाशे,— नवग्रहमन्त्रादि-कथनम् । त्रयोविंशे प्रकाशे,— अष्टत्राक्षीमन्त्रनिरूपणम् । शक्तमन्त्रादिनिरूपणम् । चतुर्विंशे प्रकाशे,— दशदिगौशमन्त्रादिनिरूपणम् । पञ्चविंशे प्रकाशे,— दीपविधादिनिरूपणम् । अतः परं नोपलभ्यते ॥

No. 295. मोक्षधर्मार्यदीपिका . By च्युनमिश्रः . Substance, Palm-leaf, 16 x 2½ inches. Folia, 212. Lines, 5 on a page, Extent, 4,439 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1456. Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Sārādāprasanna Ghōṣa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः लक्ष्म्याय ॥

नत्वा जगद्गुरुं विष्णुं व्यासं पितरमेव च ।

क्रियतेऽर्जुनमिश्रेण मोक्षधर्मार्यदीपिका ॥

सर्वोत्कृष्टधर्मजिज्ञासया प्रसन्नं हतवान् । युधिष्ठिर उवाच । धर्माः पिता-महेनेत्यादिना । खन प्रश्ने भीष्म उवाच उत्तरं दत्तवान् । शूनां भयहेतु-त्वात् भीष्मः । इत्यादि ।

End.

तस्य चाक्षमित्यनेन सर्वगतत्वमन्योन्यसादृश्यं दर्शयता रागद्वेषविषय-भृता जनवः कः समन्वे यतः कार्यं इत्युपदेशोऽपि सुसुक्ष्मसूक्ष्मवृत्तिकथा-मात्रादुत्पन्नतत्त्वज्ञानं प्रतीत्याशयः । उपदिष्टपरम्पराकथनं युधिष्ठिरस्य बोदार्येष । तस्ययानुष्ठानद्वारा परमश्रेष्ठोऽनुमितमिति सूचितम् ॥ • ॥

Colophon.

इति भारताचार्यपाठकराज-श्रीमदीशानतनयस्य भारताचार्य-श्रीमद्व्युन-मिश्रस्य कृतो महाभारतार्यदीपिकायां टीकायां शान्तिपर्वणि मोक्षधर्म-सूक्तव्याख्यानां समाप्तम् ॥ • ॥ समाप्तं मोक्षधर्मार्यविवरणमिति ।

प्रागुपायस्य संशुद्धिर्मयाकारि यथामति ।
 मोक्षधर्मार्यविष्टौ कः सम्बन्धोऽस्ति सम्प्रति ॥
 पितुः सटुपदेशेन विद्वद्भावनुरोधतः ।
 प्राङ्निबन्धस्य संशुद्धौ कृतो यत्नोऽधुना मया ॥
 अल्पाधीति-लिपिग्रन्थशुद्धाचरसमुद्भवः ।
 विदुषां हेल्लया प्राच्यग्रन्थो नाशमुपेयिवान् ॥
 बुधैर्विमलरैरेव चन्तयं मम चापलम् ।
 मूलग्रन्थोऽपि सोपायो लिपिभूषणवाग्मितः ॥
 गौडेश्वरमहामन्त्रि श्रीमद्विद्यासारायतः ।
 लब्धानुज्ञेन लिखिता मोक्षधर्मार्यदीपिका ॥ ० ॥
 श्रीलश्रीमन्तमिवेण लिखितमिदम् । शकाब्दाः १४५३ ।

विषयः । महाभारतस्य शान्तिपर्व्यायमोक्षधर्मप्रकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 296. मोक्षोपायसारः . Substance, country-made paper, 16 × 2½ inches. Folia, 245. Lines, 5 on a page. Extent, 5,297 ślokaś. Character. Bengali. Date, Sk. 1588. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Kādākuḷi, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीरामचन्द्राय ।

दिवि भूमौ तथाकाशे वह्निरन्त्य मे विभुः ।
 यो विभात्यवभासात्मा तस्मै सर्वात्मने नमः ॥
 अहं बद्धो विमुक्तः स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः ।
 नात्यन्तमज्ञो नो तज्ज्ञः सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारवान् ॥
 गुरुमासीनमेकान्तो वात्सीकिं सर्वदर्शिनम् ।
 पप्रच्छ प्रणतो भूत्वा भरद्वाजो हृदुस्वरम् ॥
 भगवन् ज्ञातुमिच्छामि कथं संसारसङ्कटे ।
 रामो व्यवहृतो ह्यस्मिन् कारुण्याद्ब्रूहि मे गुरो ॥
 वात्सीकिरवाच ।

साधु वत्स भरद्वाज योग्योऽसि कथयामि ते ।

श्रुतेन येन सम्मोहमलं दूरे करिष्यसि ॥

वमस्य जायतस्यास्य (?) जातस्याकाशवर्णनम् ।
 अपुनः स्मारणं साधो मन्ये विस्मरणं वरम् ॥
 दृश्यं नास्तीति बोधेन मनसो दृश्यमार्जवम् ।
 सम्यग् चेतदुत्पन्ना परा निर्वर्णनिर्दृतिः ॥
 अशेषेण परित्यागो वासनानां य उन्नतः ।
 मोक्ष इत्युच्यते सद्भिः स एव विमलकर्मः ॥
 वासना द्विविधा प्रोक्ता शुद्धा च मलिना तथा ।
 मलिना जन्मनो हेतुः शुद्धा जन्मविनाशिनौ ॥
 अज्ञानमुधनाकारा वासनाङ्गारशालिनौ । (?)
 पुनर्जन्मकरी प्रोक्ता मलिना वासना बुधैः ॥
 पुनर्जन्मान्तरं त्यक्त्वा स्थिता संभृष्टबीजवत् ।
 देहायं ध्रियते ज्ञातज्ञेया शुद्धेति चोच्यते ॥
 या शुद्धवासना भूयो न जन्मानर्थभाजनम् ।
 ज्ञातज्ञेयास्त उच्यन्ते जीवन्मुक्ता महाधियः ॥
 जीवन्मुक्तिपदं प्राप्तो यथा रामो महामनाः ।
 ततोऽहं शृणु वक्ष्यामि जरामरणशान्तये ॥
 विद्यागृहादिनिष्क्रम्य रामो राजीवलोचनः ।
 दिवसान्यनयद्गङ्गे लीनानि चाकुतोभयः ॥
 अथ गच्छति काले तु रामस्य गुणशालिनः ।
 तीर्थपुण्याश्रमश्रेणीर्द्रष्टुमुत्कण्ठितं मनः ॥
 राघवश्चिन्तयन्नेवं श्रुपेत्य चरषो पितुः ।
 वंसः पद्माविवा + + जपाच्च नखकेशरौ ॥ इत्यादि ।

End.

इन्द्राविष्णुरितो जीवो विजहाति न दीनताम् ।
 असद्देदनयस्तु तूष्णीमेवास्तु वासनम् ॥
 अबोधायदि निर्मूर्तं भुक्तं शरगतं यथा ।
 तं प्रत्याचारवङ्किशेनेन्द्रासक्त्यं नियच्छति ॥
 इदमस्त्विति सीद्देगमाङ्गः कल्पनमुत्तमम् ।
 तत्सर्वभावनं तस्य कल्पनात्याग उच्यते ॥
 स्मरणं विद्धि सङ्कल्पं शिवसंस्मरणं विदुः ।
 तच्च प्राणानुभूतञ्च नानुभूतं तदुच्यते ॥ (?)

अनुभूतां नानुभूतां स्मृतिं विस्मृत्य काष्ठवत् ।
 सर्व्वमेवाशु विस्मृत्य मूढस्तिष्ठ मच्चामतिः ॥
 ऊर्द्धवाङ्गर्विरोम्येष न च कश्चित् शृणोति मे ।
 असङ्कल्पः परं श्रेयः स किमर्थं निषेयते ॥
 किल तूष्णीं स्थितेनैव कल्पदं प्राप्यते यदा ।
 परमं यच्च साम्राज्यमपि राम दृष्यायते ॥
 गम्यदेशकनिष्ठस्य यथा पान्यस्य पादयोः ।
 स्यन्दो स्तथा स्यन्दः स्वकर्म्मसु ॥
 अत्यन्तं तन्मयो भूत्वा तथा तिष्ठ यथासि नो ।
 अहं ममेति सद्विन्न दुःखतोऽपि विमुच्यसे ॥
 असंविदन् प्रमुच्यसे यदिच्छसि तथाचर ।
 शिवं सर्वगतं शान्तं बोधात्मकमजं शुभम् ॥
 तदेकभावनं राम कर्म्मत्याग इति स्मृतः ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीमच्छेश्वरसूक्त्याचार्य्यमङ्गलालङ्कारपण्डित—श्रीमदभिनन्दसमुद्भूते
 वाल्मीकीये रामायणे मोक्षोपायसारे निर्व्वाणप्रकरणं समाप्तम् ॥०॥ शुभमस्तु
 शकेऽष्टाचलवाणभूमिगणिते सूर्य्ये धनूराशिगे ।
 ग्रामे काञ्चनपाङ्के सुरधुनीतीरे च दर्शे तिथौ ॥
 एषा श्रीद्विजरामकृष्णकरजावष्टावलिपुस्तके (?)
 वाशिष्ठे रघुनन्दनस्तदनया प्रीणातु वर्षत्रिया ॥
 मासपौषलिखितम् । शकाब्दाः १५८८ ॥०॥

विषयः । योगवाशिष्ठस्य निर्व्वाणप्रकरणमिदम् । अत्र च प्रथमसर्गे विश्वामित्रस्य दशरथ-
 सन्भाषणम् । वैराग्योत्पत्तिनिरूपणम् । १ य सर्गे जगदीशप्रकाशादनिरूपणम् । २ य सर्गे भोग-
 दोषादनिरूपणम् । ४ र्थ सर्गे सुसुक्ष्मव्यवहारादनिरूपणम् । ५ मसर्गे प्रकरणार्थनिर्देशादिः ।
 ६ छ-७ मयोः सर्गयोः सूक्ष्मपाष्यानादिः । ८ मसर्गे ऐन्दवोपाख्यानम् । ९ मसर्गे कृत्रिमन्द्रो-
 पोख्यानम् । १० मसर्गे चित्तोपाख्यानादिः । ११ शसर्गे बालाख्यायिकादिः । १२ शसर्गे सम्ब-
 रिकोपाख्यानादिः । १३ शसर्गे उत्पत्तिप्रकरणम् । १४ शसर्गे भार्गवोपाख्यानादिः । १५ शसर्गे
 दामाद्युपाख्यानम् । १६ शसर्गे भौमाद्युपाख्यानम् । १७ शसर्गे दासूराख्यायिकादिः । १८
 शसर्गे उपशमप्रकरणादिः । १९ शसर्गे गाधिष्ठानादिः । २० शसर्गे उदालकोपाख्यानादिः ।
 २१ शसर्गे सरयूपाख्यानादिः । २२ शसर्गे भासविलाससंवादादिः । २३ शसर्गे वीतद्वयो-
 पाख्यानादिः । २४ शसर्गे निर्व्वाणादनिरूपणम् । २५ शसर्गे आध्यात्मिकपूजनादनिरूपणम् ।

११ शसर्गे विन्दुनिर्देशनम् । १७ शसर्गे शीलाख्यायिका । १८ शसर्गे अश्विनोपाख्यानादिः ।
 १९ शसर्गे वैताल्लोपाख्यानादिः । २० शसर्गे किरातोपाख्यानम् । २१ शसर्गे गजहत्तानादिः ।
 २२ शसर्गे शिखिध्वजज्ञानप्राप्तिः । २३ शसर्गे शिखिध्वजोपाख्यानादिः । २४ शसर्गे व्रतचय-
 निरूपणम् । २५ शसर्गे रक्षाकुबोधनादिनिरूपणम् ।

No. 297. यन्त्रचिन्तामणिः, (यन्त्रकल्पः) . Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent, 662 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sambat, 1843. Place of deposit, Dhākā, Ramuṇā's Kālīmāṭha. Appearance, old, Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः । शिव उवाच ।

साधु साधु महाप्राज्ञे लोकानां हितकारिके ।
 इममर्थे न केनापि शृष्टोऽहं पद्मलोचने ॥
 शृष्टुं ध्वैकापचित्ता त्वं रक्षस्व चणसिद्धिदम् ।
 कल्पचिन्तामणिर्नाम गुह्याद्गुह्यतमं महत् ॥
 सखांगमस्य सारस्य मन्त्राणां सारमुत्तमम् ।
 आद्यर्च्यस्य वेदस्य सारात्सारतरं परम् ॥
 अस्मिन् कल्पे भविष्यन्ति चिन्तामणिसङ्गे श्रुते ।
 यन्त्राणि बहुधा देवि कामकर्माकराणि च ॥
 एतत् कल्पं सदा यस्तु लिखितं विद्यते गृहे ।
 संपूज्यते प्रतिदिनं प्रभावं तस्य भे शृणु ॥
 अपसृत्युभयं नास्ति नास्ति चौरभयं तथा ।
 भूत-प्रेत-पिशाचानां प्रभावो नैव जायते ॥ इत्यादि ।

End

बन्धमोक्षमन्दो वन्द्यो देवीप्रसादतः ।
 शृणोति यस्तु धर्मात्मा वाच्यमानं कदाचन ॥
 नापपूज्यस्य मान्यस्य जायते मत्प्रसादतः ॥

Colophon

इति श्रीहरगौरीसंवादे द्वादशशतश्लोकनिर्गतयन्त्रचिन्तामणौ यन्त्रकल्पः
 सम्पूर्णः ॥ संवत् १८४३ ॥

विषयः । शिवाशिवयोः संवादेन अभीष्टदायकविविधयन्त्रविधिः । तत्र तत्र प्रत्येकं
 यन्त्राणां मन्त्रानकथनञ्च । अबैतानि यन्त्राणि प्रदर्शितानि । यथा,— मोहनयन्त्रम् ।

राजवशीकरणयन्त्रम् । यावज्जीवं स्वामिवशीकरणयन्त्रम् । दिव्यस्तम्भनयन्त्रम् । राजकोप-
मोहनयन्त्रम् । दुष्टवशीकरणमृत्युञ्जययन्त्रम् । धनिकवशीकरणयन्त्रम् । राजदुष्टवशीकरण-
यन्त्रम् । विवादविजययन्त्रम् । जगद्वशीकरणयन्त्रम् । भृत्यवश्यपिशाचयन्त्रम् । स्वामिवश्य-
कालानलयन्त्रम् । कोपहरयन्त्रम् । स्त्रीसौभाग्यप्रदयन्त्रम् । प्रियवशीकरणयन्त्रम् । कामराज-
यन्त्रम् । कामिनीमदनभञ्जनयन्त्रम् । राजाङ्गनावश्यकरयन्त्रम् । आकर्षणयन्त्रम् । भिन्नदर्शन-
यन्त्रम् । मानिनीकर्षणयन्त्रम् । सुखस्तम्भनादियन्त्रम् । गमनस्तम्भनादियन्त्रम् । पिशुनसर्दन-
यन्त्रम् । दौर्भाग्यवर्जनयन्त्रम् । शत्रुविद्वेषणयन्त्रम् । बन्धुविद्वेषणयन्त्रम् । मारणयन्त्रम् ।
उच्चाटनयन्त्रम् । रक्षाकरयन्त्रम् । शान्तिकयन्त्रम् । पौष्टिकयन्त्रम् । दौर्भाग्यनाशनयन्त्रम् ।
ज्वरोपशमनयन्त्रम् । बालकरक्षाकरयन्त्रम् । भूतापहारादिनाशनयन्त्रम् । सर्पस्तम्भनयन्त्रम् ।
भूतनाशनादियन्त्रम् । एकान्तज्वरनाशनयन्त्रम् । गर्भरक्षाकरयन्त्रम् । सर्व्वरक्षाकरयन्त्रम् ।
बन्धमोक्षकरयन्त्रम् । दुष्टसत्त्वमोहनयन्त्रम् । निगड्मोचनयन्त्रम् । इति शम् ।

No. 298. यन्त्रचिन्तामणिः (वश्याधिकारः) . Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent, 384 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District 24-Parganās, Post Office Naihāṭī, Kāṭhālpādā, Paṇḍita Rāmātārāṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीगुरवे नमः ।

स पातु देव्याः कवरीविलासो

लास्येन सत्या गिरिकन्यकायाः ।

यः पश्यतो बालमृगाङ्गमौलेः

क्षणं न सर्व्वज्ञत्वपदं बभूव ॥ (?)

एकान्ते देवदेवेशं गत्वा देवी शुचिस्मिता ।

उपगम्य शनैर्वाक्यं प्रोवाच जगदम्बिका ॥ इत्यादि ।

End.

इति वश्याष्टकं महायन्त्रं दृष्टुं ब्रह्मणा पुरा ।

न देयं यस्य कस्यापि साधकेन वरानने ॥ ० ॥

Colophon.

इति यन्त्रचिन्तामणौ प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे वश्याधिकारे तृतीयपाठिका ॥ ० ॥

विषयः । महामोहनयन्त्रनिरूपणम् । वैराजसमुत्थयन्त्रादिनिरूपणम् । राजमोहन-
यन्त्रादिनिरूपणम् । मृत्युञ्जययन्त्रादिनिरूपणम् । शत्रुसानुकूलयन्त्रनिरूपणम् । क्रोधशमन-

यन्त्रनिरूपणम् । स्त्रीसौभाग्यकरयन्त्रनिरूपणम् । स्त्रीवैश्वयन्त्रनिरूपणम् । मदनमर्दनयन्त्र-
निरूपणम् । कामाख्यायन्त्रादिनिरूपणम् ।

No. 299. योगकल्पलतिका . By रामगतिसेनः . Substance, country-
made paper, 10×4 inches. Folia, 101. Lines, 7 on a page. Extent,
1,988 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā,
Paṭuyāṭuli, Bābu Rājakumāra Sena. Appearance, tolerable. Verse.
Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

अखण्डं सविदानन्दमवाङ्मनसगोचरम् ।

आत्मानमखिलाधारमाश्रयेऽभीष्टसिद्धये ॥

यस्यैषत्कव्यारजोऽप्युरमलोऽज्ञानान्धकारं चरन्

बोधेन्दूदय श्रीनाथपादाम्बुजम् ।

सज्जालारणमद्भुच्चित्तसरसीमध्ये सुहृदिमन्यन्

श्रीमद्रामगतिभिषग्वर इमं पश्यन्ति सत्संप्रदम् ॥

ये ये योगविशेषवेदविषयादुद्योगिनो योगिनो

ये योगास्तमव हस्तसुलभं कर्तुं यतन्ते बुधाः ।

ये वा जन्मसमस्तपाशनिगडं द्युयोगका-

स्ते तेऽस्मत्कृतयोगकल्पलतिकां भजन्तु द्रुतम् ॥

अज्ञानदैव्यचयखण्डनचारशीला

या हेल्लया सकलवर्गधनं ददाति ।

आनन्दपुष्परचिरस्तवकावदीप्रा

सा योगकल्पलतिकासु सतां मुदेऽसौ ॥

... .. ।

यावदुधमलयो न स्यात् समता यावदेव हि ।

यावदेवाभिमानोऽस्ति तावत् तत्त्वकथा कृतः ॥

अतएव राजादौ विवेकोदयमाह । तदुक्तं कुलार्थवे ।

दुःखमूर्च्छं हि संसारः स यस्यास्ति स दुःखितः ।

तस्य त्यागः कृतो येन स सुखी नापरः प्रिये ॥

आरम्भं सर्वदुःखानामाश्रयं सकलापदाम् ।
 आलयं सर्वपापानां संसारं वर्जयेत् प्रिये ॥
 अरञ्जुबन्धनं घोरं मिश्रीकृतमहाविषम् ।
 अशस्त्रखण्डनं देवि संसारसक्तचेतसाम् ॥ इत्यादि ।

End.

यथा दृष्टं सुने प्रोक्तं त्वयि कल्याणमस्तु ते ।
 देशं प्रयासीऽभिमतामागच्छोत्तिष्ठ पार्ष्वति ॥
 इत्युक्त्वा नीलकण्ठोऽसौ त्यक्तपुष्पाञ्जलिर्मयि ।
 ततार परिवारेण सममम्बरकोटरम् ॥
 ततः प्रभृति तेनैव क्रमेणार्चनमात्मनः ।
 अथ यावत् गतव्यं कुर्वन्नमरसंस्थितः ॥
 अनेनार्चाविधानेन मये ... वासना ।
 ॥
 दृष्ट्वा मया रघुपते सङ्गमुक्तेन चेतसा ।
 संसारविरलारणे विहरास्मिन् ... ॥

राम उवाच ।

इदानीं संशयो ब्रह्मन् विनिवृत्तो विशेषतः ।
 ज्ञानं ज्ञातव्यमखिलं जाता ॥
 परामभेद्यामपरैर्दलिताशामतङ्गजाम् ।
 संसारसमरे सम्यग् धीरतामागतं मनः ॥
 परिगलितविकल्पतामुपेतं
 प्रगलित ... दीनसारसत्त्वम् ।
 विजगति यदतिप्रसन्नरूपं
 प्रसुदितमन्तर मनो मे ॥
 इति निर्व्याणप्रकरणे पूजोपाख्यानम् ॥

Colophon.

इति श्रीरामगतिसेनकृत सारसंग्रहे योगकल्पलतिकायां जीवन्मुक्तलक्षणं नाम
 चतुर्दशस्तवकः समाप्तः ॥

विषयः । चतुर्दशस्तवकपञ्चवितेऽस्मिन् योगकल्पलतिकाग्रन्थे कुलार्णवादितन्त्रोक्तनानाविध-
 प्रमाणवचनैर्योगविवरणं सम्यक् प्रमापितम् । तत्र प्रथमे स्तवके विवेकोदयविवरणम् । द्वितीये
 स्तवके योगस्यल-कूटज्ञान-योगिनियमादिकथनम् । तृतीये स्तवके योगासनविवरणम् । चतुर्थे

स्त्वके षट्शुद्धिविवरणम् । पञ्चमे स्त्वके नाडीशुद्धिविवरणम् । षष्ठे स्त्वके प्राणायामविवरणम् । सप्तमे स्त्वके प्रत्याहार-धारण-पञ्चभूतचिन्तन-द्विविधध्यानसमाधीनां विवरणम् । अष्टमे स्त्वके पञ्चामरयोगविवरणम् । नवमे स्त्वके मुद्राभेदविवरणम् । दशमे स्त्वके कुक्षकभेद-पट्चक्रभेद-कथनम् । एकादशे स्त्वके शक्तिचालनविवरणम् । द्वादशे स्त्वके नादसन्धानविवरणं, वायो-ज्ञांसृष्टिनिरूपणं, सप्तपदाज्ञानभूमिनिरूपणं, संसारबन्धात् मुक्त्युपायकथनञ्च । त्रयोदशे स्त्वके चित्तशमनोपाय-आधारबोध-जीवन्मुक्तलक्षणादिविवरणम् । चतुर्दशे स्त्वके योगशास्त्रे अध्यान्त-स्यैव योगाधिकारित्वमिति कौतन्तम् ।

No. 300. योगविचारणम् . By गोपीकान्तः . Substance, country-made paper, 17×5 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 252 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansinha, Vādari, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीगुरवे ।

नला श्रीगुरुपादाङ्गं मन्त्रचन्द्रविराजितम् ।
निष्कलङ्कं रश्मिचन्द्रप्रकाशितदिगन्तरम् ॥
सहस्रदलमध्यस्थं चन्द्रमण्डलमध्यगम् ।
चंसपीठे तु सततं ध्यानगम्यञ्च ज्ञानदम् ॥
अज्ञानतिमिराणाञ्च नाशनं सर्वसिद्धिदम् ।
योगशास्त्रमतं ज्ञात्वा योगिनाञ्च मतं तथा ॥
स्वदेहे भावयेन्नित्यं योगं नान्यमनाः सदा ॥
श्रीगुरोरुपदेशेन गोपीकान्तेन धीमता ।
योगतत्त्वं हि संक्षेपात् तन्यते यत्नतो मुदा ॥
स्वदेहे भावयेदिति कथमित्याह उक्तः कौलार्णवे शिवेन पार्ष्वतीं प्रति ॥
इत्यादि ।

End.

मात्राभिः परिपूरितैः कुलगतं विद्युद्दिग्दाम्मुजम्
अथं सचरसंयुतं द्विदलकं रत्नाभमाज्ञापुरम् ।
तस्माद्भूदसधोमुखं विकसितं पथं सचरचन्द्रम्
नित्यानन्दमयीं सदा शिवपुरीं शक्तिं मनः शान्तिनीम् ॥

दशशतदलशोभाप्रोक्तसत्पूर्णचन्द्रो
 हिमवचिरचिराङ्गो हंसपीठान्तरस्थः ।
 अभयवरकराङ्गो योगपूर्णस्त्रिनेत्रः
 कुलकमलविलासी पातु मां देवदेवः ॥
 अज्ञानां ज्ञाननेत्रं विदितनवयुवा रागसन्तानहासी
 श्योत्तजाजालैर्नखेन्दुकुलकमलवनीकान्तकान्तिप्रकाशम् ।
 गङ्गाकाश्यादितोर्थाङ्गसदमलमहापुष्पपुञ्जप्रवाहं
 वन्दे दीक्षागुरुणां चरणसरसिजं वन्द्यमानन्दकान्तम् ॥

Colophon. इति योगविचारणं समाप्तम् ।

विषयः । तन्त्रोक्तवाक्यादिविचारमुखेन योगतत्त्वनिरूपणम् ।

No. 301. योगसारः . Substance, country-made paper, 17 × 4 inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 684 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

श्रीमहादेव उवाच ।

मातर्मे देवदेवेशि योगेशि प्राणवक्त्रभे ।
 सर्वमातः सुरेशानि संसारतारिणि शिवे ॥
 शरणागतदीनार्त्तपरिचाणपरायणे ।
 त्वां विना देवदेवेशि संसारं दृणवत् प्रिये ॥
 एकं संप्रष्टुमिच्छामि यदि तेऽनुग्रहो मयि ।
 योगसारं महेशानि कथयाम्बानुकम्पया ॥
 संसारतारणे देवि तरणिस्त्वं यतः प्रिये ।
 असारघोरसंसारे सर्वे दुःखमल्लीमसाः ॥
 जायन्ते च म्रियन्ते च असंख्या जीवराश्यः ।
 तेषामन्तो महेशानि विद्यते न मद्दीतले ॥
 अनेकदुःखसम्भूताश्चेन्द्रियां × × तत्पराः ।
 भवन्त्येव महेशानि सम्भूतानि युगे युगे ॥
 केनोपायेन देवेशि नरा मोक्षमवाप्नुयुः ॥

श्रीदेवुवाच ।

अस्ति देव परब्रह्मस्वरूपो निर्गुणः परः ।

सर्वज्ञो विश्वेत्ता च सर्वेशो निर्मासोदयः ।

स्रयं ज्योतिर्मयो देवो निर्विकारो निरञ्जनः ॥ इत्यादि ।

End.

ततो ज्ञात्वा ब्रह्मवक्त्रं योगकर्मा समभ्यसेत् ।

शरीरहापि नित्यं तज्ज्ञात्वा योगं समभ्यसेत् ॥

परं ब्रह्म नित्यरूपं सर्वशक्तिप्रति भैरव ।

ज्ञात्वा च साधयेद् योगं परं ब्रह्मस्वरूपकम् ॥

इति ते कथितं किञ्चिद् द्विदलाष्टस्य वर्षणम् ।

विस्तरेण मद्देशान् किमन्यत् कथयामि ते ॥

Colophon.

इति श्रीमद्योगसारमहापन्थे सर्वांगसोत्तमे श्रीपार्वतीशिवसंवादे शत-
साहस्रां संहितायां षट्चक्रादिचक्रे द्विपानद्विदलाष्टस्य वर्षणं नवमः
परिच्छेदः ॥

विषयः । महादेवं प्रति देव्या ब्रह्मस्वरूपादिकथनम् । ब्रह्मणो योगम्यत्वकथनम् ।
तत्रादौ नीरोगस्यैव योगाधिकारकथनप्रसङ्गेन व्याधिनाशनोपायकथनम् । दृष्टानाशनो-
पायकथनम् । अनादारीकरणोपायकथनम् । मूत्रपुरीषनाशनोपायकथनम् । शूलस्तम्भनो-
पायकथनम् । आस्रस्यनाशनोपायकथनम् । निद्रानाशनोपायकथनम् । इन्द्रियनिग्रहो-
पायकथनम् । मन्त्रसिद्धिकथनम् । इष्टविद्यानां मन्त्रादिकथनम् । अथ पुरस्करण-
विधिः । भक्ष्याभक्ष्यकथनम् । आसनादिकथनम् । जपमालानिरूपणम् । जपसंख्यायां
निषिद्धद्रव्यकथनम् । वर्षणमालाकथनम् । विविधयोगनिरूपणम् । तद्रात्रमाहात्म्यादिकथनम् ।
योगिसाहाय्यादिकथनम् । शरीरस्वचक्रादिनिरूपणम् । षट्चक्रदेवतानां ध्यानपूजादिविधिः ।
षट्चक्रवर्णनम् ।

No. 302. योगावली. Substance, country-made paper, 12×3 inches.
Folia, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 836 ślokaś. Character, Bengali.
Date, S. 1644. Place of deposit, Brāhmaṇamaṇḍali, viā Bārāsāt, Paṇḍita
Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally cor-
rect.

Beginning. (अष्टितत्वात् प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)
इदं शिलातले पृष्ठा मधुना रक्तचन्दनम् ।
शैवयो रक्षयेद्यस्तु निमिरं हन्ति लिखितम् ॥

वटबीजं समानीय मधुना चापि सेवितम् ।
 समे शिलातले पृष्ठा चक्षुषोरञ्जनात्तथा ।
 त्रिफलाबीजमानीय मरीचं तत्र योजयेत् ॥ इत्यादि ।

End.

गोदन्तं हरितालेन संयुक्तं काकजिह्वा
 चूर्णयित्वा यस्याः शिरसि दीयते सा वशीभवति ।
 अपामार्गं शम्बूकञ्च तिन्त्रिङ्गीट्चकचुकम् ।
 दग्धं कृत्वा लोहकिङ्कं शोधयित्वा समं नयेत् ॥
 यवचारं टङ्गलञ्च समभागं तथैव च ।
 रसनायां स्थापयित्वा जलेन सञ्चितं पिबेत् ॥
 यत्किञ्चिदौदरं रोगमामजन्तं दहेत् क्षणात् ।
 अस्त्रपित्तं नाशयति श्लेष्मगुल्मादिकं तथा ॥

Colophon.

इति शिवदुर्गासंवादे योगावली समाप्ता ॥ ० ॥
 श्रुतिश्रुतीतौन्दुमिते शकाब्दे
 नत्वा महेशं द्विजरासरामः ।
 रवौ धनुःस्थे शुभशुक्लपक्षे
 तिथौ चतुर्थ्यां बलिहत् स्वपुस्तम् ॥ ० ॥
 इयं योगावली प्राप्ता ग्रामे कटकसंज्ञके ।
 श्रीजगन्नाथमालोक्तागमदिष्टे सुराधिपम् ॥ ॐ

विषयः । चक्षुरोगादिचिकित्सा । मुखरोगादिचिकित्सा । शूलचिकित्सा । दन्तगलरोगादि-
 चिकित्सा । कासगुल्मोदररोगादिचिकित्सा । यक्ष्मवातरोगादिचिकित्सा । बन्धाया गर्भधारणो-
 पायकथनम् । भगरोगचिकित्सा । अतिसाररोगादिचिकित्सा । श्लेष्मद्वुरोगादिचिकित्सा । कुष्ठ-
 रोगादिचिकित्सा । निर्गुण्डोक्लपनिरूपणम् । गन्धकभट्टराजादिकल्पनिरूपणम् । स्तम्भनवशी-
 करणादिश्च ।

No. 303. योगावलीतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 8×3 inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 297 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpāḍā, Post Office Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीराधाकृष्ण ॥

श्रीमहादेव उवाच ।

एकीभूतं यथाकाशं शरीरं जायते तथा ।
 पद्मं सप्तदलं चक्रं प्रमाणं द्वादशाङ्गुलम् ॥
 तस्य मध्ये गते वायौ तदा गर्भः प्रजायते ।
 वामचक्रे भवेद्गारी दक्षिणे पुरुषोत्तमः ॥
 वामागतिश्च तच्चक्रं द्विचक्रं दक्षिणागतिः ।
 एकीभवेद्यदा कामं तदा क्लीबः प्रजायते ॥
 कम्पाया दैवनेत्रेण जन्तुर्देहं प्रपद्यते ।
 ज्ञियः प्रविष्ट उदरं पुंसोरेतकणाययः ॥
 कङ्गोलनं विराचेण पञ्चराचेण बुद्बुदम् ।
 शोणितं दशराचेण मांसपिण्डं चतुर्दशे ॥ इत्यादि ।

End.

अष्टतत्त्वात् येषो नास्ति ।

विषयः । क्लीपुनपुंसकादिजन्मकारणनिरूपणम् । शरीरादीनां शोणितमांसाख्याद्युत्पत्ति-
 कालनिरूपणम् । देहस्यवायूदिनिरूपणम् । नाद्यादिनिरूपणम् । नाद्यादिस्थितिनिरूपणम् ।
 वायुनाद्यादिरोधादिना चिन्तनोपायनिरूपणम् ।

No. 304. योनितन्त्रम् . Substance, country-made paper, 13×3 inches.
 Folia, 22. Lines, 8 on a page. Extent, 473 ślokaś. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā,
 Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

कैलामशिखराकृतं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
 मदा तवमुखी दुर्गा पप्रच्छ नगनन्दिनी ॥
 चतुःपङ्क्तिनि तन्त्राणि कृतानि भवता प्रभो ।
 तेषां मध्ये प्रधानानि वद मे करुणानिधे ॥
 श्रीशिव उवाच ।
 षट्पु पाञ्चति चार्थं च तिसृष्वक्षरं प्रिये ।
 कोटिवारं प्रवृत्ताहं तथापि श्रोतुमिच्छामि ॥

स्त्रीणां स्वभावाच्चाव्वन्नि शश्वन्मां परिष्टच्छसि ।
 गोपनीयं प्रथमेन न प्रकाश्यं कदाचन ॥
 यन्त्रपीठं मन्त्रपीठं योनिपीठञ्च पार्व्वति ।
 योनिपीठं प्रधानं हि तव स्नेहात् प्रकाश्यते ॥
 हरिहरादिदेवास्य स्मृष्टिस्थित्यन्तकारकाः ।
 सर्व्वे योनिःसुद्भूताः शृणुष्व नगनन्दिनि ॥
 शक्तिमन्त्रसुपास्यैव यदि योनिं न पूजयेत् ।
 तेषां दीक्षा च मन्त्रश्च नरकायोपपद्यते ॥
 अहं ऋत्युद्भयो नाम तव योनिप्रसादनः ।
 तव योनिं महादेवि भावयाम्ययहर्निशम् ॥
 पूजयामि सदा दुर्गे हृत्पद्मे चैव सुन्दरि ।
 दिव्यभावो वीरभावो यस्य चित्ते विराजते ॥
 अनायासेन देवेशि मुक्तिसस्य करे स्थिता ।
 शक्तिमन्त्रं पुरस्कृत्य यो वै योनिं प्रपूजयेत् ॥
 स धन्यः स कविर्धोमान् × × पि च सुरासुरैः । इत्यादि ।

End.

कृष्णपुष्पैः पूजयित्वा ध्यात्वा चैव दिग्गम्बरीम् ।
 जप्त्वा युक्तं श्मशाने च शत्रूणां मरणं भवेत् ॥
 कालीकल्पमिदं प्रोक्तं गोपथेन्माह्वजारवत् ।
 गोपने सर्व्वसिद्धिः स्यात् प्रकाशान्मरणं भवेत् ॥

Colophon. इति योनितन्त्रे हरपार्व्वतीसंवादे सप्तदशः पटलः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं योनिपूजाप्राशस्त्यादिकथनम् । ततः पूज्यापूज्ययोनिकथनम् ।
 अक्षताया योनेः पूजने दोषादिकथनम् । पञ्चतत्त्वविधिः । कौलानामुत्तमादिभेदकथनम् । योनौ
 महाविद्योपासनाविधिः । तत्त्वेन तिलकविधिः । तत्त्वेन पूजाविधिः । वीरसाधनविधिः ।
 आसवोपासनाविधिः । अन्नार्थागविधिः । मन्त्रराजविधिः । कालीप्रीतिजननोपचारादिकथनम् ।
 वीरपुरस्सरणविधिः । पञ्चतत्त्वशोधनादिविधिः । पूजास्थानादिनिरूपणम् । साधनविधिश्च ।

No. 305. रत्नकोषविचारः . By रत्नेश्वरन्यायालङ्कारः . Substance, country-
 made paper, 16½ × 3 inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page. Extent, 1,456
 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sâtbheyepādā,
 viâ Vaidyerbâzâr, District Dhākā, Paṇḍita Tārākānta Vācaspati. Ap-
 pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । परोक्षज्ञानं निश्चयात्मकमेवेति सिद्धांतः । रत्नकोषकारस्तु सत्प्रतिपक्षसम्बलनदशायां संशयात्मिकानुमितिं स्वीकरोति तत्र संशयत्वस्य लिङ्गपरामर्शादिजन्यतावच्छेदकतया कथं तत्र संशय उत्पद्यते इति नाशङ्कनीयं संशयत्वस्य जन्यतावच्छेदकत्वेऽपि एकधर्मिकविरुद्धोभयव्याप्यवत्ताज्ञानदशायां यथैवशादेकधर्मिकविरुद्धोभयधर्मप्रकारकज्ञानरूपसंशयत्वावच्छिन्नोत्पत्तेरावश्यकत्वात् । अतएव सामग्रीसमाजादेव सर्वत्र संशयोत्पत्तिर्निर्व्याहान् विरुद्धधर्मप्रकारकज्ञानत्वादिरूपसंशयत्वं न कस्यापि जन्यतावच्छेदकमिति न्यायः । न चैकधर्मिकविरुद्धोभयव्याप्यवत्तानिर्णयदशायां मेकधर्मिकवास्यविरुद्धोभयधर्मप्रकारकानुमित्युत्पातावपि तत्र प्रयोजनविरहेण विरोधाभासकस्याकल्पनात् तादृशानुमितिर्विरोधावगाहितं न सम्भवतीति कथं तस्याः संशयत्वं विरोधविषयकज्ञानस्यैव तथात्वादिति वाच्यं । वङ्गाभावविरुद्धवङ्गित्वादित्वा व्यापकत्वावगाहिपरामर्शस्य तेनैव रूपेण वङ्गाख्यनुमित्युत्पादकतया तादृशपरामर्शकालीनविरुद्धोभयप्रकारकानुमितौ तत एव विरोधभानसम्भवात् एककोटिष्याप्यवत्तानिर्णयस्यापरकोटानुमितिप्रतिबन्धकत्वात् कथमुभयव्याप्यवत्ताज्ञानकालेऽनुमितिर्निति तु नाशङ्कनीयं तादृशप्रतिबन्धप्रतिबन्धकभावे मानाभावात् ॥ इत्यादि ।

End.

अथ प्रतिबन्धकताकल्पनाधिक्यविरहेऽपि परामर्शादिघटितानुमित्युत्पादप्रयोजकसामग्रीयाग्नौ विरोधिकोऽनुमितिसामग्र्यभावनिवेशे प्रयोजनाभावादुक्तसंशयानुयोगापत्तिर्दुर्वारिति तु नाशङ्कनीयं स्वपरकोटानुमितिसामग्र्यभावस्य सामग्रीयाग्नौ निवेशे उपदर्शितनानाविधशब्दादिसामग्र्यभावनिवेशप्रसङ्गात्तदपेक्षया लाघवेनापरकोटानुमितिसामग्र्यभावस्यैव निवेशयितुमुचितत्वमिति न किञ्चिदप्यनुमितेः संशयत्वापत्तिरिति कृतमतिविस्तरेण ॥

Colophon.

इति श्रीरत्नकोषकारस्यालङ्कारस्य रत्नकोषविचारः ॥

विषयः । निश्चयात्मकस्य परोक्षज्ञानस्य सत्प्रतिपक्षसम्बलनदशायां संशयात्मिकानुमितिस्वीकाररूपस्य रत्नकोषकारमतस्य च सम्यग्विचारणम् । तत्र संशयस्य लक्षणकथनम् । चतुरादिगोचराणां लक्षणकथनम् । अनुमितिलक्षणकथनम् । प्रत्यक्षस्य लक्षणकथनम् । अथ विशेषविशेषविविचारः । अवच्छेदकविविचारः । जातिविविचारः । सामग्रीविविचारः । विरुद्धधर्मविविचारश्चेति ।

No. 306. रत्नमाला . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent, 176 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1696. Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Bhārākor, Bābu Dvārakānātha Dāsa Vaidya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

मूर्धन्यजे निषसं तुहिनकरसमं शुक्लवर्णं द्विहस्तम्
 धामोर्व्वीसीनकान्तं सकलभयहरं कल्पचक्षुरूपम् ।
 ध्यानस्थं ध्यानगम्यं दुरितचयमहाध्वान्तविध्वंसदीपं
 दिव्यज्ञानप्रदीपं स्मितसुभगमुखं श्रीगुरुं संस्मरामि ॥
 के कञ्जे कर्णिकायां कमलवरमुखीं कान्तकञ्जायताक्षीं
 कान्तं कञ्जं दधानामशुभभयहरां रत्नवर्णां द्विहस्ताम् ।
 कान्तालङ्कारयुक्तां विभुवनजननीं कान्तस्योदसंस्थां
 कान्तां कान्ताङ्गिकञ्जां सुकलितकवणां नाथकान्तां स्मरामि ॥ इत्यादि ।

End.

कस्त्वां स्तोत्रं समर्थस्त्रिजगति वरदां पुण्यवान् लब्धवर्णो
 नाचं विद्याविनोदी गुणमयि सुतरां वासवान् पापयुक्तः ।
 मत्तैतदेवि दीने मयि कुरु कवणालेशमन्त्र प्रसन्ने
 दीनत्वं नैव सिन्धुर्जति मललवत्यागतः ह्यापि काले ॥
 स्तोत्रैतत् पठेद् यो गुरुपदकमलध्यानशुद्धान्तरात्मा
 नक्तं तत्पे कदाचित् कुलम्बगनयनाम्भारसद्माधिकृद्ः ।
 कीर्तिं कान्तिश्च लक्ष्मीं रिपुकुलविजयं दिव्यकान्ताश्च पुत्रान्
 दीर्घायुष्टुष्ट धर्मं धनमपि विपुलं सुक्तिमन्ने समेति ॥

Colophon.

इति रत्नमालाग्रन्थरहस्यस्तोत्रं समाप्तम् ॥ शकाब्दाः १६८१ ।

विषयः । स्तुतिव्याजेन भगवत्या रूपगुणमाहात्म्यादिवर्णनम् ।

No. 307. रसकल्पसारतत्त्वम् . By तुन्दावनदासः . Substance, country-made paper, 13×5 inches. Folia, 6. Lines, 9 on a page. Extent, 135 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñthālpādā vid Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

श्रीश्रीराधाकृष्णः ।

नित्यानन्दावधूताय नमस्ते जाह्नवीपते ।

नमः कृष्णस्वरूपाय नमस्तेऽनङ्गमञ्जरि ॥

नमस्ते भक्तपादाङ्गौ नमो भक्तिषु प्रेमदाम् ।

गुरुं जगद्गुरुश्चैव नमः परात्परेन्द्वरम् ॥ (?)

या धर्मायकाममोक्षनिस्पृहा चञ्चला श्रीकृष्णसुखमोदका । तेन तामभक्तिं
बन्धे मनसा मुदा निर्भया निचलान्विताम् ॥ बन्धे श्रीगुरुपादरुचं वै
मुदा यथादाशयादस्मात् कृष्णे रतिं नित्यं वर्ज्यते । अथ सत्सङ्गानुपहार्याय
भवेत् प्रसन्नता गुरोः । इत्यादि ।

End. शैलोक्ये श्रियिवौ धन्या यच्च कृष्णः पुनः पुनः ।

शैलया स्वयमानन्दौ स्नेहामयः स्वयं प्रभुः ॥

Colophon. इति सर्व्वशास्त्रसारमाह्वय श्रीनित्यानन्दतत्त्वे यथोक्तम् । श्रीप्रबोधानन्द-
प्रद्योत्तर-श्रीहृन्दावनदास-श्रीमत्सरसकल्पसारतत्त्वे षट्प्रकरणम् ॥ ० ॥

विषयः । हृन्दावनसाक्षात्प्रादिनिरूपणम् । शैलावर्णनमुखेन राधाकृष्णादीनां साक्षा-
त्प्रादिनिरूपणम् ।

No. 308. रसरत्नाकरः . By नित्यनाथः . Substance, country-made
paper, 19×4 inches. Folia, 29. Lines, 6 on page. Extent, 830 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha,
Kāṭihālī, Paṇḍita Viṣṇvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable.
Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै । अथ रत्नाकरस्य मन्त्रखण्डो लिख्यते । सर्व्वजनस्य
वर्ग्यमाह ।

एकचित्स्थितो मन्त्री मन्त्रं जप्तायुतद्वयम् ।

ततः क्षोभयते लोकान् दर्शनादेव साधकः ॥

भूतारवटमूलञ्च जलेन सृष्टं घर्षयेत् ।

विष्णुह्ना संयुतं मन्त्रं तिलके लोकवर्ग्यकृत् ॥ इत्यादि ।

End. भक्तकल्याणमद्विषयासंगतप्रविलोचनैः ।

श्रोतास्मनयुनैद्याक्षि दिवावद्वर्जते निशि ॥

ॐ नमो रुद्राय ज्योतिषां शिवाय यतवेत् यत्ते बीजम् ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीपार्वतीपुत्र-नित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरे मन्त्रखण्डः समाप्तः ।

विषयः । सकलवर्गोत्तरमन्त्रोपधादिनिरूपणम् ।

No. 309. रससारः . By गोविन्दाचार्यः . Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 74. Lines, 8 on a page. Extent, 1,217 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Ramnā's Kālīmāṭha. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. गणेशं प्रणिपत्यादौ शिवञ्च शिवया सच्च ।
 गुणभैरवसिद्धेभ्यो योगिनीप्रहमण्डलम् ॥
 प्रणम्य शिरसा नित्यं भक्त्या तत्पादपङ्कजम् ।
 हरिं ध्यात्वा परं देवं रसेन्द्रं शिवमव्ययम् ॥
 आलोक्य सर्वशास्त्राणि अनुभूय यथास्थितम् ।
 सारात् सारं समुद्धृत्य संक्षेपादर्थगौरवम् ॥
 रससारं प्रवक्ष्यामि नानासिद्धेश्च भाषितम् ।
 साधकानां हितार्थाय लोकानामनुकम्पया ॥
 मलहीनो यदा स्नतः पितामहसमो भवेत् ।
 स बद्धो विष्णुः × साक्षात् रञ्जितः शिव उच्यते ॥
 सारितो मारितश्चैव स एव जगदीश्वरः । इत्यादि ।

End. स्तम्भयत्यस्त्रसंघातं कामोन्मादनकारकः ।
 पुनर्नववपुः कुर्यात् साधको नात्र संशयः ॥
 अतिवेगो भवेत् कामो मद्बाबलपराक्रमः ।
 क्षुद्धाधो जायते सद्यो × × र्थं जापयेद्गुणम् ॥
 अनया जनयेत् काममत्यर्थं सुखं भवेत् ।
 अत्यर्थं लभते पुष्टिं बलहानिर्न जायते ॥
 इति सिद्धिगुटिका ॥

Colophon. इति श्रीमद्गोविन्दाचार्यविरचितो रससारः समाप्तः ॥

विषयः । पारदविधिः । तत्रबद्धादिपारदगुणकथनम् । तत्पूजाविधिः । तदधिकारि
 कथनम् । रसकर्मकरणे द्रव्यसङ्गृहविधिः । रससंस्कारादिविधिः । रसशोधनादिविधिः । उप-
 रसशोधनविधिः । रसलोहशुद्धिविधिः । रससत्त्वस्थिरीकरणविधिः । विङ्पाकविधौषधमार-
 णादिविधिः । रत्नलक्षणादिकथनम् । रत्नद्रावणभेदनादिविधिः । वीजपाकादिविधिः ।
 मद्धारसजारणादिविधिः । शतवेधादिक्रमकथनम् । उपरसबन्धन-सारण-पेषण-स्तम्भनादि-
 विधिः । रत्नप्रयोगादिविधिः । कल्कादिविधिः । मणिमूषादिविधिः । रसगुटिकाविधिः ।

नच वयःस्तमनविधिः । अष्टश्लाघादिविधिः । सर्व्व्याधिनिवारणविधिः । धातुमारण-
प्रयोगादिश्च । इति शम् ।

No. 310. रागानुगाविहतिः. Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 22. Lines, 8 on a page. Extent, 572 ślokas. Character, Bengali. Date, Sz. 1719. Place of deposit, District Vāṅmā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ श्रीग्रीगुरवे नमः । श्रीग्रीचेतन्यचन्द्राय नमः ।

आददानः स्थलं दनैरिदं याचे पुनः पुनः ।

श्रीमद्रूपपदाशोऽधूस्त्रिभूयां भवे भवे ॥

अथ साधनचतुष्टये प्रथमं मुख्यसाधनविहतिः ।

इष्टे स्वारसिको रागः परमाविहता भवेत् ।

तन्मयी या भवेद्भक्तिः साच रागात्मिकोच्यते ॥

अवाविहता रागकार्य्यरूपा तस्मात्तद्व्यलक्षणेनानुवादलम् चेदितप्रवृत्तय ।

तनु रागानुगायां चेदितप्रवृत्तयेत्यया । सा तु तस्यां कायिकी वाचिकीति

द्वयस्वीकाराय । स तु सर्व्वथा व्रजलोकानुसाराय स औध्वजेन्द्रनन्दनप्राप्तये

अन्यथा न स्यात् । अत आविहता विधा मनोगता रागगता कायगतेति ।

अथ मनोगता स्वरगतादिरूपा । अतो रागानुगायां तदनुसारिणी साधक-

रूपेण मिदरूपेण च सेवा प्रत्येकं विधा मानसी वाचिकी कायिकीति ।

रागानुगालक्षणम् ।

विराजन्तीमभिव्यक्तां व्रजवासिजनादिषु ।

रागात्मिकामनुष्ठता या सा रागानुगोच्यते ॥ इति ।

रागात्मिका द्विधा । सम्बन्धरूपा कामरूपेति । अथ सम्बन्धरूपास्तत्त्वम् ।

सम्बन्धरूपा गोविन्दे पिष्टलाद्यभिसानितेति । पिष्टलाद्यभिसानिता पिष्टला-

द्यभिसानकार्य्यरूपा । स्वारसिकी परमा मनोवाक्कायाविहता । इत्यादि ।

End.

पूर्व्वमारोपस्फूर्तिभ्यां द्विविधस्य विचारतः ।

लोभस्य साधुपङ्कस्य सद्भावोद्भवेऽपि हि ॥

तयोर्देशाया असङ्ख्यायाः स्थायित्वं नरि रक्षितम् ।

मिदरूपस्य समुत्तिः केवलानन्दं विना ॥

सानुमेया विना तान्नु केवलो न हि सम्भवेत् ।
 व्रजलोकानुसारान्तां विना रूपरूपां कुतः ॥
 प्रतिलोमेन विज्ञेयः प्रयोगोऽत्र मनीषिभिः ।
 दशाचतुष्टयं ह्यस्या वाद्यादिफलमुच्यते ॥
 रागानुगाविष्टतेस्तद्विना नैषा प्रयोजिका ।
 सिद्धान्तकथनादौ यत् कृष्यैश्वर्यं प्रकाशते ॥
 व्रजेन्दुरतिमूलं तज्ज्ञानं भक्तौ तदुत्थितम् ।
 रसो द्विधा प्राकृतश्चाप्राकृतश्चेति तत्र हि ॥
 प्राकृते वत्सलत्वादि × देहरतिमूलका ।
 अप्राकृते देहरतिवत्सलत्वादिमूलका ॥ ० ॥

Colophon.

इति रागानुगाविष्टतिः समाप्ता ॥
 समञ्जसा देहरतिसमाधानकरैर्जनैः ।
 समाधेया देहरति द्वितीयादिदशाचये ॥ * ॥
 शके रभ्येन्दुमहिम्न ... मासे च तापे तथा इन्दुसुतवासरे द्वितीयायाश्च
 शुक्लायां रात्रौ च दण्डद्वये रागानुगाविष्टतिरियं सम्पूर्णा । मित इति
 १७१६ लिखितं रागानुगादिपुस्तकम् ॥ * ॥

विषयः । राधाकृष्णयोः रागानुगादिलक्षणनिरूपणमुखेन तद्वाख्यानानादिः ।

No. 311. राघवपाण्डवीयकाव्यटीका . By रामचन्द्रन्यायपालङ्कारः . Sub-
 stance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 8 on a page.
 Extent, 2,730 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Kavirāja. Appearance, tolerable. Prose.
 Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।
 विपक्षनाशार्क्षितरम्यकीर्तिं
 वामार्चिनाशं ++ देवस्तुतम् ।
 नमामि भूयः प्रणतेन मूर्द्ध्ना
 भीमानुजं सावरजं सदारम् ॥
 प्रणम्य नारायणमादिदेवं
 श्रीरामचन्द्रो द्विज एष धीरः ।

मनोज्ञरामायणभारताख्य-

काव्यस्य टीकां कुरुते सुयत्नात् ॥

पञ्चारक्षे वज्रतरविघ्नविनाशकानेकदेवतानतिरूपं मङ्गलं कविनायगं कर्तव्यं
तत् शिष्ययितुमाह स्वाधितानेत्यादि । तथाच दृष्टिकर्तृत्वेन ब्रह्माणमेवादौ
नमस्कुरुते ब्रह्मणे नमः दृष्टिकर्त्रे नमः इत्यर्थः । एतेन च सर्वेषां दृष्टि-
कर्तृत्वेन तदन्तःपातितया एतदुपन्यस्य सुतरामेव दृष्टिकर्तृकर्मूलमुपपन्नम् ।
किन्मृताय स्वाधीति । स्व आत्मा ईश्वरः विष्णुः तत्र अधितानं स्थिति-
र्यस्य । इत्यादि ।

End.

पक्षे वीरलक्ष्मीः अस्य अश्वत्थाम्नः आश्रयं अस्मिं प्रतापमिव राजा नरदेवपुत्रं
शुभिष्ठिरं सेवते स्म ॥ अत्र दृष्टान्तः शृङ्गारलक्ष्मीः यथा कामदेवं सेवते ।
तद्वत् । सुगममन्यत् ॥

Colophon.

इति रामचन्द्रन्यायालङ्कारभट्टाचार्यजितायां राघवपाण्डवीयटीकायां द्रोण-
निकुण्ठबधौ नाम एकादशः सर्गः ॥

विषयः । कविराजलत-राघवपाण्डवीयकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 312. राजादिदृष्टिः. Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 169 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Āṭpādā, Paṇḍita Prasannacandra Vidyāratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मत्ता हरपदद्वन्दं बालानामाशुबोधनम् ।

राजादिगणसूत्राणां व्याख्यानं लिख्यते मया ॥

राजब्रह्मः सखि । तत्पुरुषसमासे एते राजादयो भवन्ति । देवानां राजा
देवराजः । परमस्य तदस्येति परमाहः । देवानां सखा देवसखः । तत्-
पुरुष इति किम् । इत्यादि ।

End.

स्त्री च पुमांश्च स्त्रीपुंभौ स्त्रीपुंसाभ्याम् । ऋक् च साम च ऋक्सामे ।
वाक् च मनस्य वाङ्मनसे । धेन्वनडुहादिः

Colophon.

इति समाप्तः ।

विषयः । कान्तलीय-राजादिगणसूत्राणां श्रौदाहरणं व्याख्यानम् ।

No. 313. राधाचरितम्. By रामचन्द्रः. Substance, country-made paper, $15 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 9. Lines, 4 on a page. Extent, 144 *glokas*. Character, Bengali. Date, Sk. 1758. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः ।

काचिद्गोपी विमुग्धा सुरहरविरहैः सखेणै धरण्यां
सा सम्भ्रान्ता लुठन्ती स्म लपति सततं गच्छ गच्छेति नाथ ।
अस्मिन् कुञ्जे मनोज्ञे विश विश नयवन् ज्ञानमाप्ता कदाचिद्-
विस्मर्तुं तं जगाद् सक्ततलिपिसमुद्भूतवेणुं विलोक्य ॥ इत्यादि ।

End.

आलम्ब्यैः शकुन्ता वत मितसमयं व्याप्य धैर्यं निगूढं
यावत् कृष्णागमो नो मधुनगरपथि प्राप्तवासा प्रतीचे ।
एतद्वायं प्रगच्छेत् स लघु हरिणा सार्द्धमचैव यूयं
नो चेत् प्राणान् प्रहास्ये दिवसपतिसुतातोयगा नक्रभक्ष्या ॥

Colophon.

देवश्रीयुतवीरसिंहकृतिनादिष्टेन शूद्रपया
श्रीमद्विष्णुपुराणवाससुकृति-श्रीरामचन्द्रेण तु ।
श्रीराधाचरिते कृते परिपरिच्छेदो द्वितीयो महान्
श्रीमद्वैष्णवमोदको हरिकथाराधाप्रबोधाभिधः ॥ ० ॥
श्रीरामो जयति । शकाब्दाः १७५८ ।

विषयः । प्रथमपरिच्छेदे—कृष्णे मथुरां गतवति विरहविधुराया राधिकाया दूतत्वेन
वेणुप्रेरणादिकम् । २ ये परिच्छेदे—राधिकाप्रबोधनम् ।

No. 314. रामगीताटीका . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 367 *glokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीरामचन्द्राय ।

श्रीकृष्णाय नमो नित्यं गुरवे बुद्धिदायिने ।
कृपया तत्त्वमाख्यातं लक्ष्मणाय विपश्चिते ॥

पञ्चाननेर्षिं पञ्चास्येष्टुभिस्तुराननेः ।

सहस्रास्यैरहं शेषैरमितं किमु वर्णये ॥

स्ववचः सफलकर्मं सहिम्ना राघवस्य तु ।

चारम्भं तेन गीताया व्याख्यानं मे यथामति ॥ इत्यादि ।

End.

समुच्चं सन्तं मां हृदा मनसा यः सेवते स हि मद्रूप एवातः संस्पृशन् स्वपाद-
गतेषुभिः लोकवितथं पुनानि यथा रवि मंदात्मकदेशे लोकवितथं प्रका-
शयति तद्वदित्यर्थः ॥ * ॥ श्रीरस्तु मयि ।

विषयः । रामगीताया व्याख्यानम् ॥

No. 315. रामचरितकाव्यम्. Substance, country-made paper, 12 x 3 inches. Folia, 53. Lines, 7 on a page. Extent, 1,113 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1754. Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amaranātha Ghoṣa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो भगवते रामचन्द्राय ।

अथ रामोऽक्षमेधेन यज्ञं यज्ञेश्वरो हरिः ।

मनश्चक्रेऽतिथर्माया निहतो राजसूयतः ॥

प्रजानां राजसूयेन प्रायशो वै नमो भवेत् ।

यः प्रजारक्ष्यनाद्रामः कथं नाम तमाचरेत् ॥

इति निश्चित्य मतिमान् भ्रातृंश्चैव पुरोधसः ।

मन्त्रिबल्लव कुशलान् रामो वाक्यमयावबौत् ॥ इत्यादि ।

End.

केचित् पथं पुटं नीत्वा बन्धुपुष्पफलोत्करैः ।

तमसाजलजातानि प्रकुलकमलानि च ॥

मृदीत्वा प्रययुः केचित् कुशांश्च कुशशृङ्गिणः ।

सुनिश्च सपरीवारो सुनोश्च सपरिच्छदान् ॥

क्षरयन् जानकीं याचां चक्रे मङ्गलपूर्विकाम् ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीरामचरितोत्तरकाण्डमहाकाव्ये बाण्डोदये व्रतोत्कथनं नाम चतुर्थः
सर्गः ॥ * ॥ शकाब्दाः १७५४ ।

विषयः । रामायणोत्तरकाण्डमवलम्ब्य श्रीरामचन्द्रचरितवर्णनम् ।

NOTICES
OF
SANSKRIT MSS.

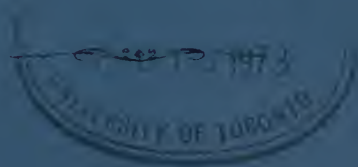
SECOND SERIES

BY
MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀDA ÇĀSTRĪ, M.A.,
Honorary Joint Philological Secretary, Asiatic Society of Bengal.

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF
BENGAL

VOLUME I, PART III.

CALCUTTA

BAPTIST MISSION PRESS.

1900.

NOTICES
OF
S A N S K R I T M S S.

SECOND SERIES

BY
MAHĀMAHOPĀDHYĀYA HARAPRASĀDA ÇĀSTRĪ, M.A.,
Honorary Joint Philological Secretary, Asiatic Society of Bengal,

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF

BENGAL

VOLUME I.

CALCUTTA:
BAPTIST MISSION PRESS.
1900.

Z

6605

S3S45

V. 1

: 6550 10114

AND 10114

10114

PREFACE.

The present volume contains descriptions of 422 MSS. taken during the years 1891-92, from East Bengal, the district of Bankura, the city of Benares, and from the immediate neighbourhood of my residence at Naihati in the 24 Parganas. The MSS. are mostly written in Bengali character and the authors of most of them are Bengalis, Brāhmans and Vaidyas, by caste. Vedic works are absolutely rare unless one calls ritualistic works such as, No. 46, Kāṇvaçākhi-grāddhaprayoga and, No. 253, Brahmasaṃskāramañjarī as vedic works. Original Smṛti works are not to be found in this volume, but there are plenty of modern compilations, commentaries, dissertations, and monographs not only on Smṛti, but, on Tantra, and Medicine also. As these compilations, &c., are extremely useful in giving an idea of modern Hindu thought and experience on these subjects, I have tried to give their contents in full, in order to enable Orientalists, both in Europe and India, to judge of their merits, without looking into the MSS. themselves. It would be extremely interesting to know the locality in which the authors lived and the circumstances under which they wrote, but with the exception of a very few cases the curiosity of the learned world must for the present remain unsatisfied. It would not be out of place to mention here that a study of the genealogies of the Brahmans and Vaidyas—a taste for which is just dawning—may lead to many important discoveries about the authorship of most of the Sanskrit works written in Bengal.

Besides the works noticed above, the present volume contains a large number of dissertations on particular points of modern Nyāya philosophy, the sole occupation of the Brahmanic mind, in Bengal, with any tendency towards meta-

physical speculation. Of other Schools of Hindu philosophy we have but very few works and these not of much worth.

How the Brahmanic mind moved in narrow grooves for the last five or six hundred years may be gathered from the fact that in this volume alone there are five commentaries, newly discovered, on the Amarakoṣa (Nos. 6-10), four on the Anandalahari (Nos. 26-29), twelve on the Devīmāhātmya (Nos. 175-186); almost all of them by Bengalis.

Bengal is perhaps the only province in which the various Grammatical Schools may be said to be still flourishing. The second revival of the School of Pāṇini under the leadership of Mahārāṣṭra Brāhmins like Bhaṭṭojī Dikṣita and Nāgojī Bhaṭṭa have expelled the various other schools from other provinces of India and compelled them, so to say, to take refuge in Bengal where the Marhatta influence was the least felt. For these reasons, I impressed on my travelling puṇḍits the importance of the search and discovery of the MSS. of works of the various grammatical schools, and their work in this direction is satisfactory as the following analysis will show.

Kātantra School.—As this is perhaps the first time that the MSS. in East Bengal have been thoroughly examined, we have, as expected, a very large number of works on the Kātantra School of Samskrit grammar. The word Kātantra means an abridgment;— a hand book in which the niceties of Pāṇini have been discarded for the benefit of beginners. It is most probably of Buddhistic origin, as it was largely used in Buddhistic countries. One thing is sure it was a popular as opposed to a scholarly work. But gradually commentaries, appendices, notes, annotations, and various sorts of dissertations grew around it and made it a School by itself. Some of these dissertations were by Buddhist and others by Hindu authors. The Buddhistic Kātantra works have generally been pushed aside in Hindu countries, but some on account of their special merit, still survive. One of these Ṣaṭ-kārakabodha, No. 380, commences with an invocation of Buddha,

who destroyed the army of Māra, who conquered the bondage of transmigration and who ascended Nirvāṇa. It is said that Durga Siṃha, the great commentator of Kātantra Sūtras, was himself a Buddhist, nay, some even go so far as to identify him with the great Buddhist lexicographer Amara Siṃha, but this is disproved by the fact that he commences his Uṇādivṛtti, No. 34, with an invocation of Īva which can not be twisted to yield a Buddhistic meaning. The title Uṇādivṛtti requires some explanation. From the early dawn of grammatical speculation in India, some thought that every word had a derivation from roots, others differed from them in holding that there was a large number of words that could not be so derived. Pāṇini himself held the latter opinion, and so he never wrote anything on suffixes like Uṇ, as opposed to ordinary verbal suffixes, known as Kṛt. The work on Uṇādi in Pāṇini's School is by a different author, namely, Īkaṭāyana. Following Pāṇini's example the authors of the Kātantra Sūtras did not write anything on the Uṇādis. The Sūtras on this subject and the vṛtti on them have been supplied by others. The vṛtti is by Durga Siṃha. Probably he wrote the Sūtras too. It would not be out of place to mention here that though Durga Siṃha, the author of the vṛtti and of the Uṇādi, was not a Buddhist there was another Durga Siṃha, the author of the ṭikā who was certainly a Buddhist. His invocation speaks of his faith. Numbers 41-43 are dissertations on various parts of Kātantra by Rāmacandra, the son of Harihara, belonging to the family of Kāñji whose later residence was the village Uttaracāiva and whose ancient residence was Īvapuratapāka. He appears to have been a Maithila Brāhman who invariably mentions the names two residential villages one ancient, another recent, in giving a description of his family. These three works treat of Sandhi, Kāraka and the appendices, the first is an examination of Trilocana Dāsa's work entitled Pañji on Sandhi, the second and third are expositions of the commentary by Gopīnātha Tarkācāryya, on the appendix.

Aṣṭamaṅgalā, No. 17, by Rāmakiṣora Cakravartī is a commentary on the eighth section of Durga Siṃha's vṛtti on the chapter of conjugation.

Akhyātāṭikā, No. 19, and Akhyātapañjikāvyākhyā by Narahari, No. 20, are works of this School on conjugations, No. 20 being a commentary on the Pañjī by Trilocana Dāsa.

Kātantrakaumudī by Gaṅgeṣa Ṣarmā, No. 47, attempts to justify various ungrammatical expressions in classical Saṃskṛit literature according to the rules of Kātantra grammar. He seems to have been very proud, for he says that neither Candragomī, nor Durga Siṃha, nor even Kātyāyana, knew so much as he did, he had looked into all the Ṣāstras and he was an authority in determining difficult points in Kātantra. His invocation is mysterious, after saluting Ṣiva he invokes a Dvijaṇmā, a brāhmaṇa, whose fame is known in the Vedas, who is a source of salvation, and who is the author of lost tantras. Kātantracandrikā by Rāmadāsa Cakravartī, No. 48, is a commentary on a portion of the supplement of Kātantra. The author acknowledges his obligations to Gopīnāth specially. The same Gopīnāth had a most appreciative commentator in Ṣaṅkara Ṣarmā who, in Kātantra-pariṣiṣṭa-prabodha-prakāṣikā, No. 49, compares grammar to sugarcane and logic to the machine which extracts the juice from it and recommends his readers to drink plentifully the juice extracted from grammar by logic. Vidyāsāgara is a revered commentator of the Kātantra School. His work the Kātantrapradīpa, No. 50, describes him as the son of Mahāmahopādhyāya Ṣrikānta Paṇḍita and gives his proper name as Puṇḍarikākṣa Bhaṭṭācāryya. Kātantravṛtti, No. 51, is attributed to Vararuci. It is a Vṛtti commentary on the whole of the Kātantra Sūtras. The Vṛtti seems to have undergone a revision in the hand of Yaṣomāna, but there is a suspicious look about it; the invocation is identical with that of Durga Siṃha, though a comparison shows that this is an entirely different work. Number 52 is a commentary on the Vṛtti by Harirāma. The vṛtti on which this is a commentary is most likely Durga

Siṃha's work. The present codex ends with the chapter on Sandhi. Number 53 is an additional supplement. Āṛipati Dutta's supplement is well known, but Trilocana thought it was incomplete and so he wrote an additional supplement. The author belonged to the Vaidya caste and was the son of Mādhava Dās; their title was Kavindra another form of Kavirāja, a title by which learned Vaidyas are still addressed. Āṛipati did not say anything about Dhātu and Taddhita, Trilocana supplements that defect and adds some Sūtras on Samāsa.

Kārakaratna, No. 57, is by a Durga Siṃha, who quotes the Kavirāja; he seems to have been a different person from his great namesake, the author of the Vṛtti. Dhātughoṣā, No. 195, by Rāmakānta is an enumeration of roots according to the Kātantra School of grammar. Dhātumālā, No. 198, is also an enumeration of roots by Ṣaṣṭhīdāsaviçārada, son of Jaya Kṛṣṇa Tarkavāgiça, belonging to the Vaidika section of Bengali Brāhmins. He wrote at Gopālapura close to the Ganges near the Mahānadi (sic) Mahānandā. A third work on the same subject is No. 199 by Danaukācāryya. Paribhāṣāvivaraṇaṃ, No. 220, is a commentary on the exposition of technical terms, and technical rules by Durga Siṃha which comes as the next work, No. 221. Number 224 is a commentary on Āṛipati's supplement by Gopīnātha Tarkācāryya, a son of Acāryyasīṃha Paçupati. Number 247 goes by the author's name, Bilveçvara, with the title Tarkācāryya. It is a work on the conjugation of verbs. Manoramā, No. 270, is a vṛtti on roots by Ramānātha Çarmā, the son of Vedagarbha Tarkācāryya belonging to the Rāyī family among the Rādhīya Brahmins. The Brahmins of this family had been for a long time regarded so low that any matrimonial connection with them would reduce a Kulīn or noble Brahman to their rank. Probably the author wrote at a time when the family prestige was not so lowered. Rājādivṛtti, No. 312, is a commentary on Sūtras containing groups of words such as Rāja, &c., which are susceptible of the same grammatical changes. Number 321 is a commentary on the

Atmanepada chapter, called in Kātantra, Rucādi, by Madhusūdana. Number 333 is on the meanings of grammatical terminations by Ramākānta Cakravartī. Number 353 Çabdaçāstravivṛti by Raghunandana Çiromṇi is a work of the Kātantra School dealing with the meanings of affixes on verbal roots. At the outset he is confronted with the question why Çarvavarmā did not write the Sūtras on affixes and why Vararuci wrote them. No. 355 is a work on declensions by Ramānātha Cakravartī. Siddhāntaratnāṅkura by Çivarāma, No. 407, is a commentary on Çrīpati's supplement.

Samkṣhiptasāra.—Next to Kalāpa the grammar which has the widest circulation in Bengal is the Saṃkṣiptasāra. It was composed by Kramadīçvara who has the high sounding epithet Vādīndracakracūdāmaṇi, the crest jewel of the circle of great disputants, always preceding his name. His grammar is written on a new plan differing altogether from that of Pāṇini and others. His aphorisms were explained by Goyicandra, but the most celebrated writer of this school is Jumara Nandī whose work is regarded as an authority. In the present volume we have got a book on Sanskrit roots, by that celebrated writer, named Dhātumālā, No. 196. Dhātumālā by Maheça, No. 197, and Dhātusaṃgraha, No. 200, also appear to be books of the same school. Saṃkṣiptasāra-kaumudī, No. 390, by Abhirāma Vidyālaṅkāra belonging to the Banerji family resident at Gayaghata, and Saṃkṣiptasāra-ṭikā, No. 391, by Çrī Nyāyapañcānana, the son of Vidyāvinoda belong to this school. Rūpaprakāça, No. 324, is a work on conjugations by Kullūka Bhaṭṭa. He is not, however, identical with the commentator of Manu, because that great commentator was a resident of Nandanavāsī in North Bengal and subsequently settled at Benares, but the present author was a resident of Viçāla. He followed the etymological work entitled Dhātūpradīpa. Jñāpakāvali, No. 130, by Haragovinda is an exposition of the chapter on declensions. Kārakapādaṭikā, No 56, by Sarvavidyālaṅkāra who belonged to

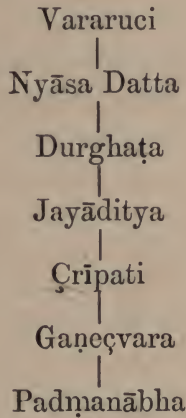
the Gayaghaṭa Banerjis is a work on Sanskrit syntax according to this school.

Supadma School.—The Supadma grammar is current in Central Bengal, that is, in Jessore, Khulna and the 24-Parganas. The author is Padmanābha Datta who traces his ancestry from Vararuci one of the nine gems in the Court of Vikramāditya and the contemporary of Kālidāsa. The Maithila Brahmans consider this very Vararuci to be the founder of their most influential family. They consequently claim Padmanābha as their own. In the work entitled *Prṣodarāvṛtti*, No. 228, Padmanābha gives the date of the composition in the following chronogram:—

Çake Çailanavāditye caitre māsi rabeḥ sthitau.

Dvijena Padmanābhena bhāṣā sūtramidaṃkṛtaṃ.

This means 1297 of the Çaka era that is 1375 A.D. Padmanābha thus traces his genealogy from Vararuci.

This genealogy seems to be very defective.

Rāmanātha Siddhānta in his commentary, No. 223, on the *Paribhāṣāvṛtti* by Padmanābha, says that Padmanābha was an inhabitant of Bhoragrāma in Mithilā, that his father was Dāmodara Datta. Padmanābha, in that work, is said to have written twelve works: 1 *Unādivṛtti*; 2 *Dhātucandrikā*; 3 *Jaṅg-luk-vṛtti*; 4 *ah he cr* work; 5 *Paribhāṣāvṛtti*; 6 a poem named

Gopālacarita; 7 a commentary on Anandalaharī; 8 on Māgha; 9 on another work; 10 a work on Prosody; 11 a work on Veda and Smṛti named Acāracandrikā; 12 a lexicon named Bhūriprayoga.

Kāraḥaṣya, No. 58, by Rupaṛāma Nyāyapañcānana is a work on Syntax, according to this school.

Mugdhabodha School.—Mugdhabodha was composed by Vopadeva, a friend of Hemādri, by the middle of the thirteenth century in the Marhatta country then ruled by the Yādavas of Devagiri, and had a wide currency for some centuries in various parts of India. With the rise of the Mahratta power in the seventeenth century and the revival of Pāṇini, Mugdhabodha was pushed into a corner of Bengal, that is in the neighbourhood of Nadiyā where it is still assiduously studied. Its extensive currency in the fifteenth and sixteenth centuries is evidenced by the fact that Bhaṭṭojī Dīkṣita in his Manoramā has taken great pains in refuting the opinions of the author of Mugdhabodha. Three works of this school are noticed in this volume; a commentary by Kārtikeya Siddhānta, No. 288; a supplement by Nandakiṣor, No. 289; and Paribhāṣāvṛtti, No. 222, by Rāmaçandra Vidyābhūṣaṇa composed in Çaka 1610 that is 1688 A.D.

Sārasvata School.—The Sārasvata grammar was written by Anubhūtiśvatrūpācāryya and it has extensive currency in Orissa and Tipperah. Sārasvata-pradīpa, No. 404, by Vidyābhūṣaṇa, is a commentary on this grammar.

Pāṇini School.—There is only one doubtful work in this volume of this school. It is Sāranirṇaya, No. 403, by Rāmā kānta Çakravartī, son of Madhusūdana Tarkavāgīça. It explains a very large number of Sūtras of Pāṇini with a view to supplement the knowledge obtainable by a study of the works of the Kāṣṭhī School.

Kāṣṭhī School.—Kāṣṭhī, No. 44, is unsuccessful attempt at the foundation of a new school. The author Rāmakumāra Nyāyabhūṣaṇa, son of Rāmagati Vācaspati, was of the Banerji family, resident of Pāccara, who bore it at the

command of Rājā Gopimohana by combining the Sūtras of Mugdhabodha, Sārasvata and Kalāpa.

This would be the proper place to treat of two works on spelling; one, Nakāravāda, No. 135, by Puruṣottama Deva and the other, Varṇaprakāṣa, No. 328, by Kaṇṇapūra, the minister of Amaramāṇikya, Rājā of Tipperah, at the request of Rājya-dhara, the Rājā's son.

Smṛti.—There are no original Smṛti works in this volume. The modern compilations described in it are mostly written by Bengalis from eleventh century downwards. These compilations may be broadly divided as ancient and modern, Raghunandana's huge work in twenty eight parts being the land-mark of the two. It is therefore necessary to fix the date of this great writer. Tradition makes him a contemporary of Caitanya, who died in 1533. The evidence of the genealogies tends to the same direction, but he quotes Haribhaktivilāsa by Gopāla Bhaṭṭa, a disciple of Caitanya, who survived that great reformer by many decades, and it is said that the Haribhaktivilāsa was completed in 1562. Raghunandana's activity therefore may be said to range over the second and third quarters of the sixteenth century. Works written before him and quoted by him will be termed ancient, and those written after him, modern. These modern works are not of much worth. They are mostly either commentaries on various parts of Raghunandana's works, or, handbooks based on these parts. But the ancient works before Raghunandan are of great value. Dānasāgara, No. 165, by Vallālasena, the famous king of Bengal, has been described by others, but the MS. belonging to Bābu Nagendranātha Vasu seems to be more complete and written in a more ancient hand; therefore I have taken pains to have it described again. From the preamble and the epilogue of this long work running over eleven thousand couplets on the subject of making gifts, we learn that Vallāla was the son of Vijaya Sena, the brother of Hemanta Sena, that by his own merit he made himself the lord of Gauḍa; that though he crushed in the battle-field the king of Gauḍa

who belonged to an invincible ancient family, Ballāla spared him in mercy ; that his spiritual guide was Aniruddha a man of deep scholarship and irreproachable character and a resident of the Vārendra country. This Imperial compilation is perhaps the forerunner of the huge work entitled *Dāna-khaṇḍa* by Hemādri. As the balance of evidence tends to prove the starting point of the Lakṣmaṇa era to be also the starting point of the Sena dynasty, we can safely place this work in the second quarter of the twelfth century.

According to the settlement of the Brahmanic hierarchy made by Vallāla Sena, the family which hailed from Sāhuḍi were degraded to a very low position, but the great ancient law-giver of Bengal, Mahāmahopādhyāya Çūlapāṇi was proud to call himself a Sāhuḍiyāna, hence he may be said to have belonged to a period anterior to Vallāla Sena, that is the eleventh century. Çūlapāṇi's quotations are authoritative, his language lucid and his arguments forcible. His *Prāyaścittaviveka*, in spite of Raghunandana's work on the same subject, still holds its own and is regarded as authoritative. In the present volume are noticed four works by Çūlapāṇi, namely, *Ekādaśiviveka*, No. 37, *Tithiviveka*, No. 152, *Vāsantiviveka*, No. 331, and *Vratākālaviveka*, No. 347. Nos. 152 and 347 describe him as Sāhuḍiyāna Mahāmahopādhyāya Çūlapāṇi, while the other two mention him as simply Çūlapāṇi.

Bhavadeva Bhaṭṭa shares with Guṇaviṣṇu the honor of settling the vedic rituals of the Brahmans professing the Sāmaveda in Bengal. He was a Raḍhiya Brāhmaṇa whose original progenitors settled at the village Siddhala from which the family derived its name. An inscription by him has been discovered in Orissa with a date belonging to the eleventh century. In this volume have been described two works by him, namely, *Prāyaścittaprakaraṇam*, No. 240, where he has been described as hailing from the village of Vālavaḍabhī, and with Bhujāṅga as his other name; and *Sambandhaviveka*, No. 399, which mentions him simply by name.

Rāmārcana Candrikā, No. 318, by Anandavana, the disciple

of Mukundavana may be called a *Tāntrika* work, as, it begins with a dissertation on the relations between the disciple and his preceptor, and, as, it is divided into *paṭalas*; but as Raghunandana quotes it, it has been placed amongst the *smṛti* works. It is a sectarian work of great value, and the sect to which it is a standard hand-book is still to be found in Bengal.

Çrikara and his son Çrīnātha belong to a period anterior to Raghunandana. The father has not written much, but the son is the author of a long series of *smṛti* works ending with the compound word *Tattvārṇava*. Raghunandana was at great pains in refuting many of his theories. In the present volume is noticed a commentary on the *Çrāddhaviveka*, No. 376, by *Çūlapāṇi*, which may be said to be a joint work of the father and the son, because though the work is given to the world in the name of the son, yet the author says that he is simply putting down what he has heard from his father.

There are in this volume three works ending with the word *Kaumudī*, namely, *Dāna-kaumudī*, No. 163; *Çuddhi-kaumudī*, No. 367; and *Çrāddhakriyāprayoga-kaumudī*, No. 373, all of which belong to a series entitled *Kriyā-kaumudī* by Govindānanda Kavikaṅkaṇācāryya, the son of Gaṇapati Bhaṭṭa, at whose command the series was written. There is another work, however, entitled *Mantrapuraṣcaraṇam*, No. 271, attributed to Govinda Kavikaṅkaṇācāryya who appears to have been a very different person from the author of the *Kriyā-kaumudī*.

Çrāddhapradīpa, No. 375, by Pradyumna Çarmā hailing from Sylhet is a MS. copied in the *Çaka* year 1448 that is 1526 A.D. The book was written with a view to supersede a larger and more difficult work entitled *Çrāddhaprakāṣa* current in that part of the country. Pradyumna was the son of *Çrīdhara Çarmā*, who had jurisdiction over *Hākādidī* (jurisdiction perhaps as a judge or as a *Dharma Çāstrī*, who decided cases against Hindu religion, Hindu rituals and Hindu customs).

Çūdrāhnikācār, No. 371, by *Jādavendra Çarmā* is a work on the daily duties of a *Çudra* composed under the order of

Rājā Raghudeva who is given the proud title of Gauḍa-mahī-mahendra and whose capital was sanctified by the holy Ganges; whose father was Vāsudeva, the brother of Vāṇeṣvara apparently the founder of the family.

Gopāla Bhaṭṭa was an inhabitant of Seringam in southern India, who became an ardent admirer of Caitanya; who in his tour round India visited that city of temples in the year 1509. Gopāla Bhaṭṭa renounced the world and embraced the doctrine of Caitanya. He was ordered to live in Vṛndāvana and to settle the rituals of Caitanya's followers, and he wrote the Haribhakti-vilāsa. Another of his work Satkriyāsāra-dīpikā, No. 395, quotes from Aniruddha, Bhīma Bhaṭṭa, Govindānanda, Nārāyaṇa Bhaṭṭa and Bhavadeva Bhaṭṭa for the purpose of the preservation of the purity of Vaiṣṇava religion. He was very unwilling to give his name as author, but he could not help it, because the elders of his sect demanded that his name should be associated with the work.

Çrāddhadīpikā, No. 374, is by Mahāmahopādhyāya Çrī Bhīma belonging to the Kañji Gāñī amongst the Rāḍhiya Brahmanas of Bengal. The MS. looks very old.

There are six works in this volume attributed to Raghunandana of which two Svarga-sādhana, No. 419, and Dolajātrā-pramāṇatattva, No. 187, do not speak of Raghunandana as the son of Harihar and belonging to the Banerji family, and are undoubtedly by a different author of the same name. The invocation in these works does not end with the classical words "Vakti Çrī Raghunandanah." The Tīrthatattva, No. 153, and Grahayāgaprayogatattva, No. 108, contain all the signs of their being written by the great Raghunandana, though they are not to be found in the list of the orthodox twenty eight.

Of the commentaries on Raghunandana noticed in this work Prāyaścitta-tattva-tīkā, No. 239, by Rādhā-mohana Gosvāmī deserves a special notice, as the author is said to have been a friend of Colebrooke. He was an inhabitant of Çāntipura and a descendant of Advaita, the great associate of Caitanya. His scholarship was vast, as it

embraced Nyāya, Smṛti, Vyākaraṇa, Chandaḥ, Sāhitya and Vaiṣṇava literature. It is said that Colebrooke often went to Ćāntipura to have matters relating to Sanskrit scholarship discussed with him.

Numbers 150 and 238 are commentaries on Raghunandana by Kāṇināth Tarkālaṅkāra, who has also written an abstract on atonements, No. 237. Another commentary on of Raghunandana's works is No. 368, by Guruprasāda Nyāyabhūṣaṇa.

Of the Smṛti works subsequent to Raghunandana, the most important is Vivādārṇavasetu, No. 335, by eleven Pundits from various parts of Bengal, under orders of Warren Hastings when he was Governor of Bengal, and not yet Governor-General. It took a year to compile the work, and the compilation is one of the most valuable that ever appeared on Vyavahāra, or the law of law courts in India. As there was no Sanskrit scholar to translate it into English, it was rapidly translated into Persian, and from Persian into English by Mr. Halhed. The translation was published in England under the title of a Code of Gentoo Law. The names of the Pundits are :—

1. Vāṇeṣvara Vidyālaṅkāra.
2. Kṛpārāma Tarkasiddhānta.
3. Ramagopāla Nyāyālaṅkāra.
4. Kṛṣṇajīvana Nyāyālaṅkāra.
5. Vireṣvara Pañcānana.
6. Kṛṣṇacandra Sārvaabhauma.
7. Gaurikānta Tarkasiddhānta.
8. Kālīṣaṅkara Vidyāvāgīṣa.
9. Ćyāmasundara Nyāyasiddhānta.
10. Kṛṣṇakiṣora Tarkālaṅkāra.
11. Sītārām Bhet.

They consulted Caṇḍeṣvara, Viṣeṣvara, Viṣvarūpā, Vijñāneṣvara, Halāyudha, Ćrī Kṛṣṇa, Vācaspati, Jīmūta-vāhana, Ćrikara, Ćūlapāṇi, Govinda, Lakshmīdhara, Raghunandana, Ćrīnātha and Bhaṭṭa.

It would not be out of place to mention here of the other two works on Hindu Law, compiled under the auspices

work on Chemistry by Nityanātha, one of the Nāthas or mendicants supposed to have been possessed of superhuman power who played so important a part when Buddhism was fast degenerating into a man worship. There is a small temple dedicated to Nityanātha at the Svayambhū kṣetra in Nepāl. Rasasāra, No. 309, by Govindācāryya is a very recent work on the same subject. Rugviniṣcaya-tikā, No. 320, by Rāma Kriṣṇa Bhaṭṭa is a commentary on Mādhava Kara's Nidāna. Vaidyavallabhā, No. 342, by Çrikānta Dāsa, a Vaidya by caste, though short, is a very interesting work, as it gives directions for keeping up good health and other useful information for the benefit of those who cannot read the Çāstras extensively, who are poor or who are otherwise unable to protect themselves from diseases.

Tantras.—Any system of worship other than that sanctioned by the Vedas goes under the general name of Tantra or Agama. The great object of the Tāntrika works is the saving of the soul of women and Çūdras who have no access to the Vedas. The word Tantra, if I am permitted to hazard a conjecture, means shortening, abbreviation, *i.e.*, reducing in something like algebraical forms, Mantras or formulae that would otherwise run to scores of syllables. The question of the origin of Tantras will be discussed elsewhere.

The Tāntrika works may broadly be divided into original works and compilations. The authorship of original works is attributed as a rule to Çiva who at the earnest solicitation of his dearly beloved wife, Pārvatī reveals to her in small dozes the mysteries of various occult worships. Sometimes the interlocutors are not Çiva and Pārvatī but some Bhairava, terrible attendant of Çiva, and his wife. The language is Sanskrit, always ungrammatical, sometimes outrageously so. The subject varies from the attainment of Salvation to the meanest fetish worship. Sometimes the directions of worship are plain, open, fervent, and beautifully impressive, at other times they are filthy, obscene, obscure, dark and mysterious. The distant object is always emancipation of the soul from

the bondage of the world, but the nearer object is often of a less spiritual character. The Śaṭkarma or the six great objects are Māraṇa, killing ; Akarṣaṇa, attracting ; Vaçikaraṇa, subjugation or bringing under complete control ; Vidveṣaṇa, generating malicious feeling ; Uccātana, uprooting ; Stambhana, stupefying.

The Yoga system developed by Patañjali and his school, has undergone a mysterious modification in the hands of the Tāntrikas. They have given it a grim and terrible aspect scarcely contemplated by the originator of the Yoga system. In imitation of the Vedic sacrifices in the Vedic system of worship, the Tāntrikas have their Homa and their system of worship, and there is nothing under the sky which is not resorted to for the purposes of attaining their mysterious ends. Curing of diseases, attainment of longevity, good health, &c., are objects for which Tantras are often resorted to. Consequently we have Tāntrika works on medicine and Tāntrika directions for the preservation of health, which differ materially from the current Hindu science of medicine.

It is generally considered to be the third system of religion and worship, the Paurāṇika being the second. But the Tāntrika works specially the more ancient of them, place themselves in juxtaposition with the Vedic system alone and but rarely mention the Paurāṇika system, and if the Paurāṇika system is carefully analysed, it would seem to be purely Vedic in its ancient and almost purely Tāntrika in its modern form, though throughout the Purāṇas there runs a vein of Vedic culture.

The Tāntrika compilations in India are generally by Brāhmans, who have drawn their materials from the original Tantras and systematized them often mixing them up with a small modicum of Vedic culture derived from Smṛtis and Purāṇas. It is not yet possible to say when these compilations began to be written, and which is the most ancient of them, but it would not be out of place to throw out a conjecture, that the most ancient compilation on the Bengal side, at

respectively, treat of the process of making such a gift. Number 172 gives the process of purifying any reservoir of water defiled by a corpse or a carcass. Number 277 treats of the process of lighting lamps on the new moon in the month of October.

Darṣana.—Of the six schools of Hindu Philosophy, Bengal developed the Nyāya system under the auspices of Vāsudeva Sārvabhauma and his distinguished student Raghunātha Ćiromaṇi in the sixteenth century of the Christian era, and Navadvīpa School has since then held the most prominent place for the study of this system of philosophy. Before the advent of Vāsudeva, the Bengalis studied very little of philosophy, and that little was confined to the handbooks of *Mīmāṃsā*. *Sāṃkhya* and *Vedānta* was little studied and *Pātañjala* less. *Vaiṣeṣika* was considered as identical with or supplementary to the Nyāya system. Indeed, what goes by the name of Navadvīp School of Nyāya is simply a happy amalgam of the two systems, Nyāya and *Vaiṣeṣika*.

In the present volume we have several works by Mathurānātha Tarkavāgiṇa, a distinguished pupil of Raghunātha, who had the rare gift of really elucidating the text he commented upon without burdening his work with theories and dogmas of his own. He commented upon not only the whole of the *Tattvācintāmaṇi* and *Didhiti*, but also on several ancient works. Number 18 deals with the relation of words in a sentence. A collection of words cannot by itself give any meaning unless all the elements for the completion of the sense are present. If any element is not present, there is an *Akāṅkṣā* for it, that is a want is felt. In the present treatise Mathurānātha deals with the *Akāṅkṣā*. In No. 21 he attempts to give the meanings of the verbal terminations and their relation with other terms in the sentence. In No. 25 he deals with the question of the mind which is regarded as an atom and an internal organ of sense coming in contact with the *Ātmā*, which is regarded as infinite. In No. 356 he deals with the evanescent character of articulate sound. The *Mīmāṃsā* School thought that

articulate sound was eternal. It only manifests itself at certain times. The Nyāya School held the opposite theory that articulate sound is produced and destroyed. In No. 357 is refuted the theory that *Ṣabda* or authority is no testimony. The Vaiṣeṣikas thought that the testimonies were two, perception and inference, while the Naiyāyikas thought that analogy and authority were as good testimonies as the other two, and Mathurānātha held the latter view. All these five treatises are but parts of one great work, namely, Mathurānātha's commentary on the *Tattvacintāmaṇi*.

In the seventeenth century the Navadvīpa School was represented by two men—Jagadīṣa Tarkālāṅkāra, a Pācātya Vaidika Brāhmaṇa and Gadādhara Bhāṭṭācāryya, a Vārendra Brāhmaṇa. The latter never completed his studies and got no title. He is therefore known simply as Bhāṭṭācāryya. On the death of his professor he thought there was nobody at Navadvīpa who could teach him, and so he never completed his studies. But he wanted to be a professor himself. No student, however, would come to a man who never completed his studies and got no title, and he began to teach the flower trees of his garden on a public road. His teaching gradually attracted the attention of students, who in a short time deserted other professors and flocked round him. Thus he became a great professor and wrote a complete commentary on the *Didhiti* of Raghunātha. A portion of this work is represented in No. 229.

Jagadīṣa was an elder contemporary of Gadādhara. He wrote a very large number of treatises, mostly commentaries, but there were some original works of great merit. None, however, of greater merit than *Nyāyādarṣa*, No. 213, which deals with the most abstruse doctrines of the Navadvīpa School, such as the doctrine of causality and its three different aspects. The material cause and the efficient cause are well known, but the Naiyāyikas believe in another thing, the *Asamavāyikāraṇa*, that is, the attributes of the material cause producing similar attributes in the material effect. The

great Jagadīṣa of Navadvīpa is, however, to be distinguished from another Jagadīṣa known as Jagadīṣa Pañcānana, the commentator of the Bhagavatgītā, No. 257, of Anandalaharī, No. 29, and of Mahimnastava, No. 281.

Sabdaçaktiprakāçikāṭippanī, No. 352, is a commentary on one of Jagadīṣa's most important and widely-known original works on the application of Logic to Grammar by Kṛṣṇakānta Vidyāvāgīṣa, the son of Kālicaraṇa Nyāyālaṅkāra of Navadvīpa, who flourished during the latter end of the last century, and wrote commentaries on Nyāya, Smṛti with equal facility, and composed a few poems of merit.

A commentary, No. 230, on the first chapter of Dīdhiti, was written by Kṛṣṇadāsa Sārvabhauma, who does not seem to have been an inhabitant of Navadvīpa, though belonging to the Navadvīpa School. A MS. of this work, dated Çaka 1576, has been examined at Bhāṭpādā.

Kaṇāda was a contemporary and a fellow-student of Raghunātha Çiromaṇi, the founder of the Navadvīpa School. They were both students of Vāsudeva Sārvabhauma, who for the first time taught Nyāya Philosophy at Nadiyā, at the commencement of the fifteenth century. Vāsudeva was a student of Mithilā, but was not very loyal to his alma-mater. Kaṇāda was one of the first batch of his students. Kaṇāda went to Mithilā to complete his education, but came back, impressed with the idea that if a scholar of superior merit goes to Mithilā, he can rise superior to the Pundits of that country. Acting under this impression, he induced Raghunātha, belonging to the next batch of his Professor's pupils, to visit Mithilā. Raghunātha defeated the best of the Maithila Pundits in argument and renounced the allegiance of Mithilā and started a new school. It was not known if Kaṇāda wrote any work on Nyāya. Number 14 of the present volume is a work by him. It deals with the various terms of syllogism.

Indian philosophers are unanimous in making the mind a sixth organ of sense and an internal one as opposed to the

external organs. Well, asks someone, in that case why should inference be regarded as a different testimony from perception. Should it not rather be regarded as a perception by the internal organ, *i.e.*, mind. Number 4, an anonymous work, tries to refute this argument and to establish the position of inference as a separate testimony.

These are the works belonging to the Navadvīpa School. But there are many representatives of the older school of thought. Tarkapradīpa, No. 141, by Rāmahari, attempts to establish the sixteen categories of Gautama. Guṇaparakāṣa, No. 93, by Vardhamāna, the son of the great Gaṇgeṣa, is a commentary on Udayana's great work entitled Guṇakiraṇāvali, dealing with attributes that inhere in the substance but are not essential to it. Number 94 is a commentary on the second remove on the same work by Udayana. Tarkasaṅgrahacandrikā, No. 143, appears to be an anonymous commentary on Tarkasaṅgraha, but it traverses the whole field covered by the amalgamated Nyāya-Vaiśeṣika School. Padārthasaṅgraha, No. 217, by Bijayīndra Bhikṣu, though belonging to the amalgamated school, seems to differ from it to a very great extent. It believes in ten categories instead of seven, the additional three being Viçīṣṭāmsī, Çakti and Sādrçya, *i.e.*, the particular, power, and similarity.

Tarkabhāṣāsābhāvārthadīpikā, No. 142, by Gaurikānta Bhaṭṭācāryya, is a commentary on a work entitled Tarkabhāṣā by Keçava Miçra, dealing with the technical terms of the amalgamated School of Philosophy. Muktvicāra, No. 287, seems to be a distant echo of Jagadīça Tarkālaṅkāra's well known work, the Muktvāda. Ratnakoṣavicāra, No. 305, by Ratneçvar Nyāyālaṅkāra attempts to establish a peculiar theory that under certain circumstances an inference in the form of a doubt is possible, and so inference may not always be positive knowledge. Lāghavajñānaṃ, No. 326, is an anonymous work on a most abstruse and difficult point on the chapter of inference in the modern School of Nyāya Philosophy. Number 336 also deals with a very abstruse point.

Vyutpatti-vicāra, No. 346, is an application of logic to grammar. Çabdaratna, No. 351, by Rāmaçaraṇa, is a much easier work on the same subject. Sāpekṣavāda, No. 402, is a very short treatise on a most important subject, relating to the analysis of compound words. No words should be compounded together which demands another word beyond the compound to complete the sense. Siddhāntadīpa, No. 405, is an application of logic to grammar.

Mīmāṃsā.—There are only three works of Mīmāṃsā in this volume. The first is Jñānādvayaṛahasya, No. 128; 2nd, Dharmadīpikā, No. 192; and 3rd, Svaprakāçarahasya, No. 418. Number 2 was written by Candraçekhara Vācaspati, a Vārendra Brāhmaṇa who settled at Navadvīpa in the beginning of the eighteenth century and wrote many works on Smṛti. His grandfather was well versed in all the six systems of philosophy. His Dharmadīpikā is a short treatise on the application of Mīmāṃsā doctrines in the illucidation of Smṛti texts. Number 3 is an anonymous work for the purpose of establishing the theory that knowledge is self-evident; and for refuting other theories on the subject, namely, knowledge is super-sensual and that it is evident only by a subsequent perception that I know this, &c.

Vedānta.—Kāçirāma Vidyāvācaspati of Vākudā, a Paçcātya Vaidika Brāhmaṇa who flourished about the beginning of the eighteenth century, and whose great great grandsons are still living, is well known to the Pundits of Bengal, simply as the earliest commentator on the twenty-eight works of Raghunandana. That he wrote treatises on the Vedānta system of philosophy is very little known. In this volume, however, we find two works by him on Vedānta: one, No. 24, is a commentary on the Vedānta treatise entitled Atmaprākāça; the other, No. 393, is a commentary on a work entitled Saṃkhyāprakāça. In No. 24 the author says that he obtained from Gopāla Siṃha, the king of Mallabhūma, now in Bankurah district, four betels and sandal paste in the presence of a large assembly of Brahmans; that his father was

Nyāyālaykāra, who was the crest jewel of the Pundits of Bengal; that he wrote a commentary on a work by Budhavarā *i.e.*, the author of the text, Nandarāma. The other commentary is also on Nandarāma Tarkavāgīṣa's work. It relates to the knowledge of spiritual truth, and is not confined to Vedānta system alone. Both these works are stamped with Kācīrāma's peculiar signature, namely :—

Ṣrī Ṣrījāne dayādhāne caraṇābjatale tava.

Ṣrī Kācīrāmakṛtinā kṛtiresā samarpitā.

Avadhūtānubhava, No. 13, is attributed to Aṣṭāvakra, one of the great sages of ancient India. Though a short work, it is divided into twenty-one prakaraṇas and six saṃgrahas. It relates to the attainment of indifference to the world and to emancipation from bondage. Vādamālā, No. 329, by Jayatīrtha, is an exposition of the theories of Mādhvācāryya. Vādi-bhūṣaṇa, No. 330, by Puruṣottama, refutes the theory that bondage is unreal, and thereby attempts to establish the authority of the Vedas. This also belongs to the same school of thought. The author bows to Pūrṇaprajña *Yogī*. The only work on Yoga in this volume is Yogakalpalatikā, No. 299, by Rāmagati Sena, belonging to the Vaidya caste, and resident of East Bengal. His descendants are still living, to the sixth remove. The author quotes from various tantras and traverses the whole field of the Yoga praxis from the very first dawn of spiritual knowledge to the attainment of liberation in life through the various Proceṣsas of Yoga postures, restraining breath, &c., &c.

Jyotiṣa.—Of the *Jyotiṣa* works Nos. 82, 83, 120 and 121 relate to the casting of Horoscopes: Nos. 233, 234 and 235 deal with fortune-telling by means of questions; Nos. 80 attributed to Nikaṣā, the mother of Rāvaṇa, and 81 to the Kerala method of fortune-telling by questions. Lauhiyavarasena belonging to the Vaidya caste and to East Bengal is a voluminous writer in this department of *Jyotiṣa*. He is the writer

of Nos. 120 and 235 and the commentator of No. 234. *Aykanirṇaya* No. 2 by an author, who modestly hides his name and says he is the son of *Vidyācandra*, is, though short, a useful work, because it gives the value of figures in words. *Adbhutadarpaṇa*, or mirror of omens, No. 3, by *Mādhava Ṣarmā* the son of *Raghunātha*, belonging to the family of *Budhavāṇa* and the elder brother of *Mahāmahopādhyāya Govinda*, deals with celestial, terrestrial, and atmospheric omens and the method of propitiating planetary deities. He quotes very old authorities such as *Vṛddha Garga*, *Mayūracitraka* and others. *Kālotṭara*, No. 63, deals with untimely death and other mishaps by observing the signs of the Zodiac and the asterisms. Nos. 132, 133, 134, 169, 388 and 394 are works which deal with astrology in general. No. 144 represents the Arabic system of astrology in Sanskrit. It deals with *Varṣaphala* or the consequence of the influence of the various Members of Zodiac on a man's fortune during a year. *Bhāsvatī* is a well known work on astrology by *Ṣatānanda*. No. 262 is a commentary on that work by *Kuvera*, who hails from *Kāñjivīlva* a Bengali *Brāhmaṇa* of *Rāḍiya* distribution. *Viṣṇusiddhānta-grantha*, No. 338, is perhaps one of the old *Siddhāntas* or works on astronomical science. The interlocutors are *Viṣṇu* and *Lakṣmī*. The sun is the great progenitor of the world. He is *Brahmā*, he is *Viṣṇu*, he is *Ṣiva*, and above all, he is *Brahma*. *Viṣṇu* taught this science to *Lakṣmī* when 1555200017064000 years of *Brahmā* had already passed. What the duration of a year of *Brahmā* is, is well known to orientalists. The *Ṣaka* king who has given his name to an era current in India will flourish says *Viṣṇu* after 1955883179 years from the creation of the earth. The work declares that in the matter of propitiating planets, the *Grahavipras* are supreme. These are *Ṣākadvīpī* Brahmins who hold a very low position in Hindu Society. They are to be treated as Brahmins only when they hold the calendar in their hands. Brahmins should not even be seen on occasions of *Grahayajñas*. Almost all these works are by Bengali authors either *Brāhmaṇa* or *Vaidya*.

Vaidyakas.—The Vaidyaka (medical) works are mostly by learned men belonging to the Vaidya caste, generally hailing from East Bengal. Ayurvedasārāvali, No. 31, by Dhanvantari Kara, a Vaidya by caste, appears to be a modern compilation. The MS. though incomplete runs through nearly nine thousand verses. It deals with the preparation of medicines and with the symptoms of diseases. Cikitsāratna, No. 113, by Jagannātha Datta, a Vaidya by caste, and Cikitsāsārādīpikā, No. 114, by Harānanda Dāsa are works of the same class. The writer of the latter work says “the original works on medicine were short, Jagannātha Datta wrote rather a large work. Kavicandra made it larger. His work is Sārādīpikā, I have expanded it into an ocean.” No. 122 is a short work on digestion, or rather on certain combinations of eatable things that are easily digested. The combination of cocoanut and rice; that of thickened milk and jack fruit; that of ghee and lemon juice are easily digested. Dravyaguṇasaṅgrahatīkā, No. 189, by Çiva Dāsa Sena, a Vaidya by caste, who belonged to the thirteenth century, is a commentary on Dravyaguṇasaṅgraha, *i.e.*, medicinal properties of herbs written by Cakrapāṇi Datta, who flourished about 1060 A.D. There was a medical man named Lāusena at the Court of the Rājā of Çekharabhūma. He defeated Vāṇīvilāsa Kavisāryvabhauma. His son was Kākuts-tha Sena and grandson Lakṣmīdhara Sena, great grandson, Taruṇa, and great great grandson, Ananta. Ananta obtained from the Muhammadan sovereign of Gauḍa great marks of distinction. Çiva Dāsa was Ananta’s son. Nāḍīprakāṣa, No. 201, is a work on feeling the pulse attributed to Kaṇāda. Kaṇāda in the preamble says Ayurveda is the fifth Veda which was known to none but Çiva. From him Brahmā learnt it, from Brahmā Indra, from Indra Kaṇāda himself. Madhumatī, No. 266, by Nṛsiṅha Kavirāja, belongs to the same class as No. 31, Yogāvali, No. 302, appears to be a Tāntrika work on medicine, as it is in the form of a dialogue between Çiva and Durgā. It deals with Yoga or mixing up of various medicinal substances. Rasaratnākara, No. 308, is an ancient

work on Chemistry by Nityanātha, one of the Nāthas or mendicants supposed to have been possessed of superhuman power who played so important a part when Buddhism was fast degenerating into a man worship. There is a small temple dedicated to Nityanātha at the Svayambhū kṣetra in Nepāl. Rasasāra, No. 309, by Govindācāryya is a very recent work on the same subject. Rugviniṣcaya-tīkā, No. 320, by Rāma Kriṣṇa Bhaṭṭa is a commentary on Mādhava Kara's Nidāna. Vaidyavallabhā, No. 342, by Çrikānta Dāsa, a Vaidya by caste, though short, is a very interesting work, as it gives directions for keeping up good health and other useful information for the benefit of those who cannot read the Çāstras extensively, who are poor or who are otherwise unable to protect themselves from diseases.

Tantras.—Any system of worship other than that sanctioned by the Vedas goes under the general name of Tantra or Agama. The great object of the Tāntrika works is the saving of the soul of women and Çūdras who have no access to the Vedas. The word Tantra, if I am permitted to hazard a conjecture, means shortening, abbreviation, *i.e.*, reducing in something like algebraical forms, Mantras or formulæ that would otherwise run to scores of syllables. The question of the origin of Tantras will be discussed elsewhere.

The Tāntrika works may broadly be divided into original works and compilations. The authorship of original works is attributed as a rule to Çiva who at the earnest solicitation of his dearly beloved wife, Pārvatī reveals to her in small doses the mysteries of various occult worships. Sometimes the interlocutors are not Çiva and Pārvatī but some Bhairava, terrible attendant of Çiva, and his wife. The language is Sanskrit, always ungrammatical, sometimes outrageously so. The subject varies from the attainment of Salvation to the meanest fetish worship. Sometimes the directions of worship are plain, open, fervent, and beautifully impressive, at other times they are filthy, obscene, obscure, dark and mysterious. The distant object is always emancipation of the soul from

the bondage of the world, but the nearer object is often of a less spiritual character. The *Ṣaṭkarma* or the six great objects are *Māraṇa*, killing ; *Akarṣaṇa*, attracting ; *Vaṇikarṇa*, subjugation or bringing under complete control ; *Vidveṣaṇa*, generating malicious feeling ; *Uccātana*, uprooting ; *Stambhana*, stupefying.

The Yoga system developed by Patañjali and his school, has undergone a mysterious modification in the hands of the *Tāntrikas*. They have given it a grim and terrible aspect scarcely contemplated by the originator of the Yoga system. In imitation of the Vedic sacrifices in the Vedic system of worship, the *Tāntrikas* have their *Homa* and their system of worship, and there is nothing under the sky which is not resorted to for the purposes of attaining their mysterious ends. Curing of diseases, attainment of longevity, good health, &c., are objects for which *Tantras* are often resorted to. Consequently we have *Tāntrika* works on medicine and *Tāntrika* directions for the preservation of health, which differ materially from the current Hindu science of medicine.

It is generally considered to be the third system of religion and worship, the *Paurāṇika* being the second. But the *Tāntrika* works specially the more ancient of them, place themselves in juxtaposition with the Vedic system alone and but rarely mention the *Paurāṇika* system, and if the *Paurāṇika* system is carefully analysed, it would seem to be purely Vedic in its ancient and almost purely *Tāntrika* in its modern form, though throughout the *Purāṇas* there runs a vein of Vedic culture.

The *Tāntrika* compilations in India are generally by *Brāhmins*, who have drawn their materials from the original *Tantras* and systematized them often mixing them up with a small modicum of Vedic culture derived from *Smṛtis* and *Purāṇas*. It is not yet possible to say when these compilations began to be written, and which is the most ancient of them, but it would not be out of place to throw out a conjecture, that the most ancient compilation on the Bengal side, at

least, is not much older than the Mahomedan conquest. We have got a large number of these compilations in the present volume. One of the most recent and at the same time most extensive of them, enumerates 160 works from which it had drawn his materials, including original Tantras and compilations. In this list there are only three works which may be regarded as outside the Tantras, namely, Nṛsiṅhatāpaniya, Matsyasūkta, and Viṣṇudharmottara, though the position of the last is rather doubtful. This work is entitled Āgamatattvavilāsa, No. 22, by Raghunātha Tarkavāgīṣa, an inhabitant of Napāḍi perhaps in East Bengal. The author must have flourished some time after Kṛṣṇānanda Āgamavāgīṣa of Nadia from whose work he quotes and whose descendants are still living. The work extends to more than thirteen thousand śloka.

Kaulāvalinirṇaya, No. 85, by Jñānānanda Parama-haṃsa deals mostly with obscene and terrible rites. The Cakra or circle in which votaries male and female drink together and indulge in all sorts of excesses, is prescribed as one of the most meritorious things for a Kaulika, *i.e.*, one who follows the family of Kali or Vāmācārins or the left-handed worshippers. Some of these practise their meditations sitting on dead bodies, at midnight, others on the cremation ground, some on the heads of five animals. Jñānānanda though he is called a Paramahaṃsa, gives detailed directions for these terrible and obscene rites.

Tattvaparakāṣa, No. 137, by Jñānānanda Brahmacārī is also another work on Vāmācāra or left-handed worship. The present codex however contains only one part out of twelve of this work said to be in existence. The work was composed in the 1730 year of the Saka era at Jinārddi on the western bank of the Brahmaputra. Tantradīpakā, No. 138, a work in nearly 20,000 śloka is by Gopāla Pañcānana, the grandson of Kṛṣṇānanda Āgamavāgīṣa and the son of Harinātha. It treats fully of the right-handed and very shortly of the left-handed form of worship.

Kālisarvvasva-samputā, No. 60, by Ṣṛī Kṛṣṇa Vidyā-laykāra, the son of Nyāya-vagiṣa Bhaṭṭācāryya is a Tāntrika compilation, running to 4,000 ṣlokas. The authorities consulted are mostly original Tantras nearly a score and half of which have been mentioned by name in the preamble. The subjects treated of are identical with those in No. 22.

There is a hymn to Kālī in which are given one thousand of her epithets all beginning with the letter "KA." It is one of the most solemn and awe-inspiring hymns ever heard in India. The hymn has many commentaries but the most popular one in Bengal is by Pūrṇānanda who flourished in East Bengal during the last half of the sixteenth century. There is another commentary on the same noticed in No. 62. The name of the Commentator is not given. The hymn is attributed to Mahākāla, a ferocious form of Ṣiva, who is also called here the Adinātha, the first of the Nāthas, human beings with superhuman powers, belief in whom because very common about six centuries before the present time. This belief gave rise to Lamaism in the North and the System of Gurus or Tāntrika Spiritual Guides in Bengal. This Mahākāla is to be differentiated from the Mahākāla of Ujjayinī who was a form of Ṣiva not at all ferocious so far as can be gathered from the works of Kalidāsa and others. This is rather the Mahākāla of Nepāl feared by Hindus and Buddhists alike. The two epithets of the hymn commonly met with are Medhā-sāmrājya and Sundarī Ṣaktidāna or oVaradāna. The meanings are obscure. The first means perhaps "having an Empire over memory" because the solemn hymn once heard can scarcely be forgotten and the second means perhaps "the giver of power over the beautiful," that which leads the mind to the beautiful or to beatitude.

Kulaḍīpikā, No. 71, appears to be a compilation throughout in verse; it has no interlocutors like the original Tantras; the author says that he has consulted many works on Kulaṣāstra. Now-a-days the word *kula* with its derivatives

Kaula and others have come to mean, in the month of a Tāntrika one who revels in the five *M*'s namely, *Madya* (wine), *Māmsa* (meat), *Matsya* (fish,) *Mudrā* (delicious food), *Maithuna* (sexual intercourse.) But when this book was compiled *kula* does not seem to have acquired this degraded meaning.

In every Pūjā there is a "dhyāna" or meditation. The votary attempts to realise in his mind some form of the deity worshipped. That form is given in the formula called "dhyāna-mantra." No. 159 contains a commentary on the dhyāna formula of the Dakṣiṇakālīkā, the goddess who is propitious. The formula consists of 9 verses. But in these a complete and vivid picture of the goddess is given.

Kramadīpikā is a well-known Tāntrika work on the worship of Kṛṣṇa or Viṣṇu written in long verses in flowing poetic style. No. 86 is a commentary on that work by an anonymous author.

Numbers 96 and 97 are commentaries by Anantarāma and Raghunātha Nyāyālaṅkāra respectively on Gurupādukā Stotra, or a hymn addressed to the foot-prints of the spiritual guide. The word *pādukā* means the shoe, but in Tantras it means foot-prints which are often worshipped under the names of *Carāṇa*, *Pādapaḍma* and so on. These prints are as a rule carved on hard stones and placed in conspicuous positions. The foot-print of Viṣṇu forms the great object of worship at Gayā. The Hymn is in five Indravajrā verses with solemn and awful accents.

Govinda-kalpa-latā by Samīracāryya, No. 100, is a Tāntrika compilation on the worship of Viṣṇu. It uses all the paraphernalia of the Çakti worship, but, still the author is a bigoted sectarian and asks his readers never to take the work or read it at a place where Çakti is worshipped and Çakti worshippers live.

Japa-rahasya, No. 119, gives directions for counting the beads (*i.e.*), repeating the name of the divinity worshipped.

Pūrṇānanda was a great Tāntrika compiler of the sixteenth

century. He was a Vārendra Brāhmaṇa born in the district of Rajshahi, left an orphan at a tender age. Brahmānanda, a great Tāntrika writer of his time, brought him up and initiated him in the mysteries of Tantra. The place where he obtained siddhi or success is still known as siddhinagara. Purnānanda became the guru or spiritual guide to a number of influential Brahmans in the North and East Bengal and his descendants are still to be found in many places, working as spiritual guides. Kāṭihar in Maimensing appears to be the great stronghold of his descendants. Tattva-cintāmaṇi his great work runs through several thousands of ślokas. The influence which he and his Guru still exercises over the Brahmans of Bengal is very great. He was devoted to the left-handed worship.

Tantrapradīpa is a compilation by Jagannātha Cakravartī belonging to the Kāñjī gāñī of the Rāḍhiya Brahmans of Bengal. His work is over 4,000 ślokas in extent and gives general rules for worship.

Tantraratanā, No. 140, is by Anandānandanātha the son of Sahajānandanātha on the left-handed form of worship. What the Brahmans call the right-handed worship is not much to be found among the Buddhists. The Brahmans say that the Vīrācāra or the left-handed worship is not confined to Brahmans alone as the others are, even the Atheists (*i.e.*, Buddhists) can be votaries under this system. I have elsewhere shown that the Nāthas are the remnants of the Buddhists in Bengal. They are called Yogīs but are as a caste considered out of the pale of the four castes, *i.e.*, Hindu Society. They live by weaving, but there were and still are men among them learned in Sanskrit. I believe the present author is one of them.

Tārārahasya, No. 148, by Brahmānanda, the spiritual guide of Pūrṇānanda and the disciple of Tripurānanda deals with the worship of Tārā. She is repeatedly represented to be identical with, or, better to express the idea, she is never to be differentiated from Ekajaṭā, Kālikā, and Nīla Sarasvatī.

There are five regions one above the other all called Çūnyaṣ or void. Tārā's abode is in the fourth Çūnya and Kālikā's in the fifth Çūnya. On the forehead of Tārā is Akṣobhya. Virocana, Māmaka Pāṇḍara are Āvaraṇa devatās or divine guards. Mahāpratisarā is a goddess who is often mentioned in this work. The worship it enjoined should be conducted in strict accordance with the customs of Mahācīna or China Proper. Fasts, &c., are not congenial to the goddess Tārā. All prohibited meat might be used in the worship of this goddess. These facts confirm the idea that Tārā was a Buddhist Tantrika diety grafted into the Hindu system. Brahmānanda was not, however, the first to graft, as he quotes a number of Hindu works on Tārā.

Tariṇyaṣṭaka, No. 149, is a hymn to Durgā in her name Tārīṇī written by one Rāmajaya in Tūṇaka Metre.

Tripurāsārasamuccaya by Bhaṭṭa Nāga, No. 157, is written in long and flowing verses, the grandeur of language concealing many things that are obscene and unspeakable. It gives the processes of bringing Kings, ministers, handsome women, and even goddesses under the power of the worshipper.

Number 158 is a short Hymn to Kālī in her right-handed form to be used by the *Vīras*, *i.e.*, by those who are not under any moral restraint in the fervency of their devotion.

The next work No. 159 is a commentary on another Hymn to the same form of Kālī to be used by the *Paçus*, *i.e.*, those worshippers who keep themselves within the restraints of social and moral obligations. This Hymn is said to emanate from Mahākāla this time not represented as Adinātha as in the other Hymn, already noticed. The present Hymn contains 22 verses in Çikhariṇī Metre and is very sonorous and charming to hear.

Cintāmaṇi tantra, No. 115, appears to be one of the shortest as well as the simplest of the original Tantras treating of mysteries of Mantras, their vivification or blooming up in vigorous life and of the posture of the fingers resembling

the female organ. The last is called *Yoni Mudrā*. This is again treated as a deity and amulets sacred to this deity are worn. The work seems to treat of some of most elementary Tāntrika conceptions such as Kuṇḍalinī, Maṇipura, &c. The former means the coils of a vein in the midst of which the soul is said to reside and the latter the jewelled room in which it lies.

Caitanya-kalpa (from the Brahmayāmala), No. 116, is a most recent work written with the view of proving Caitanya, the great Vaiṣṇava reformer of the sixteenth century, to be an incarnation of Viṣṇu. It is said to be a part of Brahmayāmala, one of the six yāmala Tantras, treating of obligatory mysterious nocturnal ceremonies productive of great merit to the worshippers.

We have got only one chapter of the Jyāna-tantra, namely, the tenth in the codex examined as No. 124. The chapter treats of the qualification of the Preceptor, the manner of initiation, and cognate topics. The last śloka is significant. It says that mendicants alone should adopt the system of left-handed worship with five M's., namely, *Matsya* (fish), *Māmsa* (meat), *Madya* (spirits), *Mudrā* (delicious food), and *Maithuna* (sexual intercourse) while the householders are to adopt the right-handed system without any one of these. The chapter is called a *pariccheda*, and not a *paṭala* and the interlocutors are Īśa and Nārada and not Īśa and his consort.

Codex No. 125 contains only the sixth chapter of the Jyānabhairavī-tantra which treats of the worship of Trijāṭā, which has, says the speaker Mahādeva, already been described in the work entitled Brahmācintāmaṇi.

Jyāna-mārjaṇī-tantra, No. 126, is a short but very curious work as it adopts the Vedantist line of thought as opposed to the Sāṃkhya line which the majority of Tāntrika works accepts. Though professing to be an original Tantra and keeping up all the forms of one, it differs from the rest in having a Maṅgalācaraṇa or invocation, of the Supreme

Brahma. The subject matter treated of are more of a Paurāṇika than Tāntrika character, such as creation, destruction, the indestructibility of the knowledge of Brahma, and so on. It ends with an impressive description of the last moment of the world, namely, all void, all Čūnya, the fulfilment of the Vedānt ideal. The work would be completely a Vedānt treatise but for the representation of the great world in the person of the worshippers, the Macro cosm in the Micro cosm.

Jñānārṇava, No. 129, is an original Tantra of some length and it is full of Tāntrika technicalities. The consonants which cannot be pronounced alone are Čiva while the vowels and the dots which are pronounced without the aid of others and which help in their pronunciation are Čakti. The whole alphabet, the combination of Čiva and Čakti, is the supreme Brahma. The letters of the alphabet, therefore, are Mātrkāḥ or mothers. They lead to Brahma who is manifested in sound or rather in articulate sound but who is beyond the reach of sound. The deities represented in this work are Tripurā and Bālā, and details are given of their worship and attempts have been made to co-ordinate the various details of their worship to the Vedic forms of worship. For instance, to every Vedic Mantra there is a ṛṣi, a devatā, and a chandaḥ, so the Tāntrika Mantras though one or two syllables only have been made to have all these three.

Tārātantra, No. 146, contains only 180 ślokas, but its historical importance cannot be overrated. It is professedly Veda-vāhya or outside the Vedas, *i.e.*, non-Hindu; but it should be heard and studied from a Preceptor. Pārvvatī, who is aware of Buddha and Vaçiṣṭha being great Bhairavas of the left-handed worship, is anxious to know by means of what Mantras did they attain the position of Bhairavas which is fully equal to that of Čiva. Čiva says the *Mantra* is *Tārā*. Buddha who is another form of Viṣṇu was initiated in the Mantra of Ugratārā and attained the position of a creator and an immortal. Vaçiṣṭha by following him became a fixed

star. It is well-known that Tārā is simply a Çakti of Buddha or she is a manifestation of Prajñā which again is nothing else but Dharma, one of the Buddhist triad. So this is an adaptation of a Buddhist Tāntrika worship in Hinduism. A latter and more developed form of Tārā worship is to be found in Tārārahasya (see *supra*). Tārātantra which is old enough refers to Cīna-tantra and Kālī-tantra. Vaçiṣṭha brought the knowledge of Tārā from Cīna, directly from the mouth of Buddha. He could not find Buddha in India and even in Tibet. So the adaptation of Tārā in Hinduism must be referred to a period when Buddhism was supposed to have been lost in India. This would be in the early centuries of the Muhammadan Conquest. The lower limit is the sixteenth century in which Brahmānanda wrote his Tārā-rahasya.

After hearing much about the various forms of worship Pārrvatī had her doubts and the codex No 206 is called Nirut-tara-tantra, because, by hearing it all her doubts were removed and she could not give any answer. So it appears to be one of the latest and it often refers to Mahācīna krama, *i.e.*, the Chinese method of worship with the five M's. It gives a clue to the derivation of the work *Kaula* as applied to the votaries of the left-handed worship. The word Kula applies to the Family of Kālī. There are two such families of the Goddesses, Kālī-kula and Çrikula. Both are worshipped with the five M's. Exhaustive details are given of this worship. The worshipper of these families are called Kaulas or Kulīnas. Though the forms of worship are dark and indelicate in the extreme, yet it speaks of Çiva and Çakti being Saḡuṇa and Nirḡuṇa, *i.e.*, with form and without form, phenomenal and transcendental. The light is without form and the world is with form. The stars represent the Nirḡuṇa and the rest of matter, Saḡuṇa. This reminds one of the Rūpa heavens and Arūpa heavens of the later Buddhists. The Arūpa heavens are without form. There are many doubtful and abstruse points explained in the work. The explanations may not always satisfy critical minds, yet

it is a relief to find some sort of explanation given in matters which are kept intentionally secret and given the appearance of a mystery.

Nirvāṇa-tantra, No. 208, is to be carefully differentiated from the Mahānirvāṇa-tantra, the great work which enjoys a popularity next perhaps to the Bhagavadgītā. This work is more methodical than the works previously noticed. It treats of Nirvāṇa as the highest aim of Tāntrikas. It gives the details of the macro cosm and places Nirvāṇa which is attainable by the worshippers of Mahā-Kālī alone in the highest heaven the *Satyaloka*. It praises the Avadhūta, namely, the brāhmaṇa votary of the left-handed worship who renounces the world, as the only being who attains Nirvāṇa. The description of satyaloka, of the avadhūta and of many other things in this work are very impressive. The antiquity of this work cannot go very far as it speaks of Rādhā as the consort of Viṣṇu in the Vaiṣṇava heaven, *i.e.*, the sixth or Bhuvan-loka. The conception of Rādhā is as old as the present recension of the Brahma-vaivartapurāṇa which cannot be placed earlier than the eleventh century.

The Phet-kāriṇī-tantra, No. 244, differs materially from the work of the same name published in Calcutta. It is doubtful whether the printed work should be termed an original Tāntrika work at all, as on the face of it, it bears the stamp of a compilation. It has an invocation, it enumerates the works consulted, it quotes from previous works and so on. The codex under notice, however, is an original Tantra devoted to the glorification of Dakṣiṇā Kālīkā in her various forms. The interlocutors are Īva and Pārvatī.

Numbers 248, 249 and 250 are said to be larger recensions of the works of the same name, but in certain cases the Bṛhat recension and the ordinary recension are so widely different that they cannot be said to be the same work. This is evidenced by the Rudrayāmala and Bṛhadrudrayāmala, by Yonitantra and Bṛhadyoṇi all of them noticed in this volume. Bṛhad-gautamīya, No. 248, begins like a Purāṇa, the interlocu-

tors are R̥ṣis, the scene is laid on the peaks of the Sumeru. It is a Vaiṣṇava work devoted to the worship of Gopāla, *i.e.*, that particular form of Kṛṣṇa in which he tended kine at Vṛndāvana. It would be hard to describe the Yoni and Bṛhad-yoni Tantras, even in a scientific work like this. The Bṛhat treats of the Bṛhat-yoni of Durgā while the smaller work considers that of every woman to be an object of worship. The Rudrayāmala is a large work which attempts to explain Tāntrika technicalities. The larger recension, however, is a work of a very different character. The interlocutors are Nārada and Kṛṣṇa and the work partakes the character of both a Purāṇa and a Tantra. It opens with the birth of Pañcānana the youngest of Gods and the son of all the Gods. Born in the Himalayas he became the lord of new born children and so his worship soon spread all round. He is represented by a number of stones under huge trees. He does not much like images. At the present moment he strikes mere terror in the hearts of Bengali mothers than even cholera and small-pox, for he plays all his pranks within the first year of a child's life. The present codex contains only the first part of the work, the story of Pañcānana's birth.

Mahāmokṣa-tantra, No. 278, is a large work thoroughly brahmanic in character and tolerably free from disagreeable rites which disfigure other Tantras. Mahāmokṣa means the highest form of salvation, the Nirvāṇa. This work treats of Mahāmokṣa as opposed to other forms of salvation such as Sālōkya, residing in the same region with the Supreme Spirit, Sārūpya, having the same form with him and, Sāyujya, to be united with him. Keeping Mahāmokṣa as the great object in view the work treats of the cosmogony, the various regions one above the other, the bibliography of the Tāntrika literature, and various other topics. This work also treats the universe as the macro cosm and the human body which is simply a miniature of the universe as micro cosm, the terms used are exact translation of the Greek terms, *viz.*, Bṛhat Brahmāṇḍa and Kṣudra Brahmāṇḍa.

It has hymns to all the eighteen forms of Çakti, giving one hundred names in each hymn, each name having the initial letter of the diety concerned.

Mahişamardini-tantra, No. 282, treats of the consecration of temples to Kālī. Mahodḍiça-tantra, No. 283, in Sanskrit and Hindi treats of propitiatory ceremonies as well as ceremonies for the purpose of destroying, entrapping, stupifying armies, attracting females, and so on. All these, however are to be done not so much with Mantras as with drugs and herbs.

Mātṛkābheda-tantra, No. 284, refers to the following Tantras, namely, Cīna-tantra, Kālī-tantra, Yoni-tantra, Vīra-tantra and Toḍala-tantra. It cannot be very old. It prescribes mystic processes for making gold, silver, &c., praises wine as even superior to the Ganges water in sanctity, asserts that drinking wine is no sin for an initiated Brāhmaṇa, and ascribes various degrees of merit in worshipping the phallic emblem of Çiva made of various metals. Mercury is the semen of Çiva; it is greatly praised and a process half chemical and half mystic is given for burning it into ashes.

Māyā-tantra, No. 285, is a short work treating of subjects peculiar to the *Tāntrika* literature. It gives some directions for reciting Caṇḍī. Meru-tantra, No. 294, is a most recent work on the left-handed form of worship and treats of the *Mantras* or formulae of worship of various deities. In page 252 of the MS. there is a curious passage in which Ingrejā, *i.e.*, Englishmen and Landrajā *i.e.*, born in London are mentioned as Cakra-varttinaḥ, *i.e.*, holding Imperial sway and the destroyers of Hindu religion. They will acquire great power by means of Mantras in Phairiṅga-bhāsā, *i.e.*, English language. The passage is not only curious but very obscure.

Yogāvali, No. 303, begins with an exposition of the *Tāntrika* ideas on the Science of Midwifery and ends with a process of concentration of mind by stopping respiration.

Virabhadra-tantra, No. 839, begins with questions and

answers which are beautifully vague, and treats of the mystic processes of destruction, attraction and so on.

Çakti-tantra, No. 348, treats of the worship of Çakti in all her terrific forms and terrific associations. She is to be worshipped on cremation grounds, deserted houses, sitting either on the head or on the chest of a corpse, with five M's and with hemp. The codex under notice is defective. It has lost the first 7 Pāṭalas.

Çāvara-tantra, No. 359, in Sanskrit and Hindi enumerates the twelve Kāpālikas, namely, Adinātha, Anādi, Kāla, Atikāla, Karāla, Vikarāla, Mahā-Kāla, Kāla-bhairava-nātha, Vaṭuka, Bhutanātha, Vīranātha and Çrikanṭha. Their disciples are also twelve in number, *i.e.*, Nāgārjjuna, Jaḍa-Bharata, Hariṣ-candra, Satyanātha, Minanātha, Gorakṣa, Carpaṭa, Avaghaṭa, Vairāgya, Kanthādhārī, Dhalandharī and Malayārjjuna. These are founders of sects among the Çāvaras or Kāpālikas. The work then goes on with the enumeration of various terrific Mantras and deals with ghosts, demons, witches, serpents, and so on; also of various mystic Mantras for destruction, attraction, stupifaction and so on.

The last work under this head, Sammohana-tantra, No. 400, is a dialogue between Akṣobhya and Tārā. Akṣobhya is one of the five Dhyānī Buddhas and Tārā is the general name of the Çaktis of the five Dhyānī Buddhas. These have been accepted as forms of Çiva and Durgā in the Hindu Tantras. The work enumerates the different Tantras current in different countries and the twenty head quarters of the Çaiva sects with the language and character they use.

Miscellaneous :—Under this head there are Purāṇas, Koṣas, Poems, Anthologies, and Vaiṣṇava works. Of these the most important is a poem entitled Pavana Dūta by Dhoyī Kavi, No. 225. It is written in imitation of Kālidāsa's celebrated work, the Meghadūta or the Cloud Messenger. The heroine in this case is Kuvalayavatī, the daughter of the Prince of Gandharvas, or celestial Musicians, who lived in the Malaya Mountains in Southern India. She saw Lakṣmaṇa Sena who

with an army, led a conquering expedition to her part of the country. She fell in love. He knew nothing of it. He returned to his capital and she became anxious to send a messenger to Lakṣmaṇa Sena. It was the beginning of the spring season and she found the Southern breeze blowing to the North. Her fancy took this to be her fit messenger and she entrusted him with her amorous message. In imitation of Kālidāsa the poet describes the route to be taken. There are geographical blunders in the description of the route, but the description is full of vivid images and glowing scenes. Bengal is described as a garden. The Brāhmaṇa beauties were fond of ornaments made of palm-leaves. The Banks of the Hughly are described from the parting of the three rivers at Trivenī to Bijayapura, the capital of the Sena family. The favourite pastime of the ladies of the capital, which had beautiful orchards, was NĀGAR DOLĀ, a machine which revolves vertically and takes the riders up and down. The poet says that the celestial damsels, the Apsarasah, were very proud of their personal charms and so Madana, the god of beauty, in order to curb their pride wanted to take the Bengali damsels up in heaven and so the Nāgar Dolā was simply a device to accustom them to a journey upwards.

The poet lived at the Court of Lakṣmaṇa Sena who honoured him greatly and gave him many elephants and a chawry with a golden handle. The genealogies point him out to be a Rādhiya Brāhmaṇa of Pāladhī Gāñi and Kāçyapa, Gotra. There were five poets in Lakṣmaṇa's Court, of these, the works of Jayadeva, Govarddhana, and Umāpati are known. Dhoyī's work was not known. Pavana Dūta is, therefore, a discovery of some importance.

The Dūta Kāvyaś, *i.e.*, poems written in imitation of Kālidāsa's Megha Dūta seem to have flourished greatly in Bengal. The Padāyika Dūta by Kṛṣṇa Çurmā, Uddhava Dūta by Rūpa Gosvāmī, Haṃsa Dūta by the same author, Pavana Dūta, just mentioned, are poems of considerable merit. The Kīra Dūta or Parrot messenger by Rāmagoṇāl, No. 67,

is a message from Rādhā to Kṛṣṇa. The work is dedicated to a Rājā of Bengal who subjugated many Rājās and whose fame spread all over the earth. From the meagre information given it is difficult to fix the date of the poet and his patron. But I may here hazard a conjecture that Rāmagopāl was one of the compilers of the Vivādārṇavasetu described above and his patron was Rājā Kṛṣṇacandra of Navadvīpa.

Vṛindāvana Kāvya by Mālāṅkaraja, probably, a king of Kaçmīra, is a short poem in praise of Kṛṣṇa in double-entendre. It is accompanied by an anonymous commentary. The MS. belonged to Kāçirāma Vācaspati.

Kautuka-Ratnākara is a drama by the priest of Lakṣmaṇa Māṇikya who had the sounding title of Kavi-tārkika. Lakṣmaṇa Māṇikya flourished about the time of the Mogul conquest of Bengal at Bhulūā in the District of Noākhālī. He was one of the Bārobhuñās or twelve chiefs who had almost independent powers. The king brought a number of Maithilā brāhmanas in the Rāj and his *purohita* was one of these.

Sūryya-çataka by Mayūra-Kavi is well-known as the commentaries of Kavyaprakāça, the celebrated Rhetorical work by Mammaṭha, adduce this poem as an instance of *Civetarakṣaaye*, i.e., of getting over misfortune by means of writing poems. Mayūra Kavi was a leper. He was cured of his infernal malady by writing this hymn of one hundred verses. The present codex is accompanied with a commentary by Jagannātha Çarmā who gives some interesting particulars of the poets' life. From him we come to learn that Mayūra lived at Benares, that he was an antagonist of the mendicants, that he had a large number of pupils, that he defeated all his contemporaries in arguments, that he suddenly caught leprosy, that he went to the Temple of the Sun-god, that he could not stand even with the help of his friends before the narrow entrance of the Temple, and that he sat behind the Temple and successfully prayed for deliverance from the disease.

Rāmalīlāmṛta, No. 317, by Kṛṣṇamohana is a curious work full of CITRA Kāvya or Accrostics. He seems to have been a

voluminous writer, who wrote poems in praise of almost all the gods of the Hindu Pantheon, who made a Tāntrika compilation, namely, *Āgamacandrikā* in which mystic formulæ have been explained, the mode of worship settled, and Pura-
 çaraṇa inunciated. His *Ānandasindhu* explains the causes of diseases by the merit and demerit of work done in previous existences. He wrote a *Dhyānāvalī* the formulæ of meditation of various Hindu deities. He wrote another work in which *Prākṛta*, Sanskrit, and Persian words were freely mixed up.

Rādhācarita, No. 313, by Rāmacandra of Viṣṇupura written at the command of Vīrasimha, the local Rājā about three centuries ago, is a poem of considerable merit.

Harikelikalāvati. No. 421, by Kavikeçarī, is a poem on the early adventures of Kṛṣṇa ending with the fall of Kāṁsa. It is written throughout in *ṭoṭaka* metre, the number of verses is 120. The writers language and versification are unexceptionable.

There are about a dozen of works belonging to Vaiṣṇava sect founded by Caitanya in the sixteenth century; of these the commentary to *Ujjvala Nīlamanī* by the author of the work, Rūpa Gosvāmī had not yet been described (see No. 33). Sanātana, Rūpa and Ballabha were three brothers whose father settled at Candradvīpa to be away from the sight of the Muhammadans. The first two brothers, however rose high in the service of Alauddin Husain Shah (1494 to, 521 A.D.) Sultān of Bengal. They embraced Chaitanya's religion and settled at Vṛndāvana where they wrote many Sanskrit works and are regarded two of the six Gosāiṇs.

Kīrtana Cintāmaṇi, No. 68, has a curious Colophon. See page 64.

Bhaktijayārṇava, No. 254, by Raghunandana Banerji extols the merits of Kṛṣṇa worship. *Bhaktiprakāṣa* by Raghunandana, a Vaidya by caste, and *Kṛṣṇabhaktiprakāṣa*, No. 77, are works of the same nature.

NAIHATI, }
 Nov. 20, 1900. }

HARAPRASĀD SHĀSTRĪ.

No. 316. रामपूजापद्धतिः . Substance, country-made paper, $17 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 287 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teliveni *viā* Gaḍbetā, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो रामाय । अथ रामपूजापटलः । ब्राह्मे सुहृत्ते उवाच सुक्त-
खापः रात्रिवासस्यज्ञा शिरसि सहस्रदलकमलकर्णिकावस्थितं श्वेतवर्णं
द्विसृजं वराभयकरं श्वेतमाल्यानुलेपनं स्वप्रकाशरूपं स्ववामस्थितया स्वप्रकाश-
रूपया शक्त्या सहितं गुहं विभाव्य मानसोपचारैराराध्य ए० इति दशधा
जप्त्वा नमस्कुर्यात् ॥ इत्यादि ।

End. निर्माल्यं शिरसा धार्यं सर्वाङ्गे चानुलेपनम् ।
नैवेद्यं चोपमुञ्जीत दत्त्वा तद्भक्तिशालिने ॥
पादोदकं पोत्वा नैवेद्यं किञ्चित् स्वीकृत्य अन्यदुपयायोग्याय दत्त्वा यथासुखं
विहरत् ॥

Colophon. इति रामपूजापद्धतिः ॥

विषयः । रामपूजाविधिसूत्रप्रयोगादिश्च ।

No. 317. रामलीलामृतम् . By कृष्णमोहनः . Substance, country-made paper, $18 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 46. Lines, 5 on a page. Extent, 920 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Phursāil, Paṇḍita Advaitacandra Nyāyaratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning. (आदितस्त्रीणि पत्राणि न सन्ति ।)
या प्राणप्रतिमा सुहृन्निष्पन्ना या पापपुण्ये समा
यामाश्रित्य गृह्णात्यमः सुखमिहान्यत्रापि दुःखापन्ना ।
पुत्रान्भुक्तिपदं सद्भुक्तिमुखदं सर्व्वं भव्यास्पदं
तत्पुत्रस्य खनी रसैकसरणी कक्षां त्यजेत् कामिनीम् ॥
नित्यं नयजनं निषेकनिपुणं तेजस्विनं शोभनं
रामा कामयते स्थितेऽपि दयितेऽप्यासे वदान्योद्यते ।

आप्ता तं दयितं त्यजत्यपि सुतं कः प्रत्ययस्तेन चेत्
 त्यक्त्वा तन्नु जनं भृशप्रणयिनं हनुं दया न क्षणम् ॥
 दुष्प्रेक्षे दहने चिताधिगमने मित्रान्वयोदीपने
 पुत्रादप्यजरं वपुः प्रियतरं प्रेम्णा प्रिया कातरम् ।
 ++ यानुपतिं स्वधर्मविरतिं निःशेषपापस्थितिं
 सदासारयते कुलानि ++ ते कक्षां त्यजेत् त्वास्ते ॥ इत्यादि ।

End.

दुर्ज्ञेयं चरितं सुरैरपि तु यत् तस्या + लेशो मया
 तदौ ++ मतीव यत्नकलितो रामेति मे शासनम् ।
 जानाग्नौ प्रियतातिव + + + + ललाच भक्त्याम्बुधौ
 नो चे + क्षिप घोरजन्मजलधेः पारं जगन्नायक ॥
 येनाकारि गुहद्विजापुत्ररमावाणीपिपाकीशरी
 गङ्गा गङ्गुसुतात्मजा हरिहरादित्यादिकानां परा ।
 रम्या तत्सुतिमालिकातिविमले + + + +
 नानातन्त्रसमृद्धसङ्कुलचयः सत्प्रोतये तदुद्यया ॥
 मन्त्रादानविधानपूजनपुरचर्यादि यन्त्रेरितं
 तद्रम्यागमचन्द्रिकाष्ट्य इतरस्यानन्दसिन्धवाक्यः ।
 यबोक्तापुपचारभक्तियजना + + क्रिया प्रायशी-
 ऽदृष्टज्ञानमितोऽगदाहदुरितं पौर्व्वन्नु यन्त्रेरितम् ॥
 ध्यानावस्थभिधोऽपरः सुमनसां ध्यानं यतो भावितं
 नानाकौशलकायचिचरचितं श्रीरामलीलासृतम् ।
 काव्यं नव्यमिदं छतश्च कविना तेनैव किञ्चित् तत-
 न्मन्दः प्राकृतपारमीकसुमनोवाणीविमिश्रैः श्रयक् ॥
 भीतारामानुजतनुजगद्भाकृतं सौधकन्दं
 सव्यानन्दागममुपनयेत् सौमनस्यश्च पावम् ।
 ब्रह्मज्ञानं फलमसृतकं सत्यदे खेदछटे
 स्नानो मुनिः कलयत चित्तं सावधानं तदेतत् ॥

Colophon.

तारा सा जननी सुशोरजठरा + तीव दुर्गापदो
 मुक्ता राममती तु यत्कदम्बया सव्यं समुन्मीलितम् ।
 तत्प्रीतीक्षितकृष्णमोहनछते श्रीरामलीलासृते
 काव्ये भयजनैकमोदजनके सर्गाग्रमत् सप्तमः ॥

विषयः । विश्वामित्रपुरस्कृतस्य रामस्य अहल्याशापविमोचनादिरावणवधान्तं यावच्चरित्र-
वर्णनम् । तत्र चतुर्थे सर्गे चित्रकाव्यप्रदर्शनव्याजेन विविधबन्धकथनम् । यथा,— सगबन्धः ।
पद्मबन्धः । सोपानबन्धः । गोमूत्रबन्धः । अश्वबन्धः । कुलालचक्रबन्धः । पत्तिबन्धः ।
खड्गबन्धः । दुर्गबन्धः । सुदर्शनचक्रबन्धः । सुरजबन्धः । नागपाशबन्धः । वारणबन्धश्चेति ।

No. 318. रामार्चनचन्द्रिका . By आनन्दवनः . Substance, country-made
paper, 14×3 inches. Folia, 102. Lines, 7 on a page. Extent, 2,499
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, toler-
able. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीरामचन्द्राय ।

तत्त्वं संहतिवारिधिं विजगतां नौनीम यस्य प्रभो-
र्येनेदं सकलं विभाति सततं जातं स्थितं संहृतम् ।
यस्मिन्नि निगमा भवन्ति न मनो मानं वराधीश्वरे
तं वन्दे सद्गजप्रकाशममलं श्रीरामचन्द्रं परम् ॥
विश्वव्यापितनोः शुभा रघुपतेर्भूर्तिरसूनिस्तयो-
र्वीक्षार्थप्रतिपादनैकचतुरः शान्त्यादिशीलः शुचिः ।
अज्ञानान्ध + वारणैकतरणिर्विज्ञानचिन्तामणि-
नित्यानन्दपदैकभूर्विजयते श्रीमान्मुकुन्दो मुनिः ॥
वेदान्तवाक्यार्थहरिर्विराजते
यस्मिन् गजाः काममदादयो न हि ।
बुधाः सदानन्दपदं प्रपदिरे
वन्दे मुकुन्दाख्यवनं गुहं परम् ॥
पूर्वद्व्योत्तरतापनीयमखिलं कल्पं वनं मारुते
ब्रह्माग्लिवशिष्टनामसंहिताः कल्पास्तथा संहिताः ।
शास्त्रं मन्त्रमयं मया कुवलयं त्वालोक्य सीतादिकं
श्रीरामार्चनचन्द्रिका कलिमलप्रध्वंसिका प्रोच्यते ॥
तत्तद्द्रव्यगतेर्नावाक्केरेव च संस्कृतैः ।
सौकर्यार्थं क्रमः सम्यक् संचेषेण प्रतन्यते ।
उच्यते प्रथमं तत्र लक्षणं गुरुशिष्ययोः ॥ इत्यादि ।

End.

कोऽप्यनुग्रहममुधिवैयमपि प्रेमाङ्गुजं साम्प्रतं
 संसारदावानलतापशान्त्यै × × श्रीरामार्चनचन्द्रिकेयम् ।
 स्नात् संचितामार्गमुपाश्रयद्विर्वादिभिर्नैन्दितमोधयत् ॥ (?)
 पटलैः पद्मभिः प्रोक्ता श्रीरामार्चनचन्द्रिका ।
 ध्यानन्दवननाम्ना च यतिना हरितुष्टये ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-श्रीमत्कुन्दवनश्रीचरणशिष्यानन्दवन-
 विरचितायां रामार्चनचन्द्रिकायां पद्ममः पटलः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । गुरुशिष्यसूत्रादिनिरूपणम् । सुप्तप्रबोधकालादिनिरूपणम् । राशिशुद्धादि-
 निरूपणम् । मन्त्रसंस्कारादिः । रामसीताध्यानादिः । बीजाद्यर्थनिरूपणम् । मासनक्षत्रादि-
 शुद्धिनिरूपणम् । होमविध्यादिः । दीक्षाप्रकरणादिः । तिलकधारणविध्यादिः । द्वितीयदिन-
 भागवत्यविधिः । शुद्धिचतुष्टयादिः । भूतशुद्धादिः । न्यासान्निरूपणम् । प्रथमे द्वितीये च
 पटले एते विषयाः सन्ति । २ यपटले ध्यानपूजाप्रयोगादिः । तीर्थधारणादिश्च । ४ यपटले
 षष्ठदिनभागकर्तव्यादिः । पुरश्चरणादिः । सर्व्वयन्त्रसाधारणकृत्मादिश्च । ५ मपटले रामनवमी
 साहाय्यादिनिरूपणमुखेन पूजादिनिरूपणमिति ।

No. 319. रावणचेटकम् . Substance, country paper. Folia, 5. Lines,
 8 on a page. Extent, 115 ślokas. Character, Nāgara. Place of deposit,
 Gobardhanasaraī, Benares, Paṇḍita Vindhyaçvarīprasāda Dube. Appear-
 ance, fresh. Generally correct.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ रावणचेटकस्य सर्व्वोपष्कारमन्त्रचेटकानां इत्यारा-
 धनेन सिध्यति । अथ मन्त्रः ॐ श्रीं लीं मुं लां चीं लूं चैं लौं लः
 ॐ नमो भगवते दशकण्ठाय दशशीर्षाय दशाननविंशतिनेत्रधराय एकादश-
 जिह्वाष्टादशशोच-नवनासा-विंशत्योष्ठाय विंशतिपाणिने विंशतिभुजाभूषि-
 ताय नागयज्ञोपवीताय नमः सर्व्वविद्याविशारदाय । इत्यादि ।

End.

अथार्जुनचेटकं ॐ प्रो' प्री' श्रीं श्रीं श्रीकार्त्तवीर्य्यार्जुन-सहस्रकरसंस्थित-
 सहस्रायुधधर-सहस्ररश्मिधर-सहस्रमूर्तिधर-सहस्रकवचधर-सहस्र-अस्त्र-
 धर-दण्ड-पाश-गदा-शक्ति-खट्वाकुश-शूल-सुदूर-सुषल तीमर-कुठाराकुश-
 चक्र करवाल-परिघचक्र-राक्षप्रिवाधधर सर्व्वदुष्टघोरान् नाशय नाशय

सर्वलोकान् पालय पालय ॐ ह्रीं सहस्रारं हं फट् खाद्या परस्य बाध
राष्ट्रं खगद्वस्त्रायात्मनो परि परितोषमोक्षमार्गेण रक्षा च इत्यजरं जपेत् ।

Colophon.

इत्यागमोक्तकुम्भकर्णचेटकाख्यं रावणोक्तं त्रयोदशचेटकं समाप्तिमगात् ।
श्रीशिवशक्तिशङ्करो जयति जय शङ्कर जय शङ्कर जय शङ्कर जय शङ्कर
जय शङ्कर ।

विषयः । रावणचेटकम् । रञ्जकचेटकम् । भृङ्गिचेटकम् । विश्वावसुचेटकम् । चोला-
चेटकम् । कुम्भकर्णचेटकम् । वाचाटचेटकम् । विश्वचेटकम् । रक्तकम्बलचेटकम् । क्षीभ-
चेटकम् । सागरचेटकम् । निशाचरचेटकम् । चुक्षुकचेटकम् । सुपथचेटकम् । प्रेरकचेटकम् ।
भवचेटकम् । अर्जुनचेटकश्च ।

No. 320. रग्विनिश्चयटीका (वैद्यमनोरमा) By रामकृष्णभट्टः. Substance,
palm-leaf, 18 x 1 inches. Folia, 241. Lines, 4 on a page. Extent, 5,061
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1685. Place of deposit, District
Dhākā, Vikramapura, Vāsīrā, Bābu Bhagavāncandra Kavirāja. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

नमो गणेशाय ।

लोकेशं व्यक्तमयं निर्गुणं त्रिगुणात्मकम् ।
सदसद्रूपिणं वन्दे तं कारणमकारणम् ॥
वन्द चरणसरोजं श्रीगौरीनौलकण्ठयोः पिबोः ।
यद्भक्त्या कृतकृत्यास्तरन्ति दुःखाभोधिं लोकाः ॥
..... ।

तन्मते रामकृष्णेन टीका वैद्यमनोरमा ॥

अथ खलु सुश्रुताद्यखिलविश्रुतविशुद्धबुद्धिर्माधवकरो निखिलतन्त्रतत्त्वसङ्ग्रह-
ज्ञापकं त्रिविधशिष्यवृत्त्यादनाय ... परम्परापरिप्राप्तमखिलप्रत्यूह-
बूहयपोहहेतुमीश्वरनमस्कारं प्रागकर्षीत् । प्रणम्येत्यादि ।
रग्विनिश्चयसंज्ञकोऽयं ग्रन्थो निबध्यते । इति श्लोकद्वयेन—इत्यादि ।

End.

प्रसन्नदोषमिति । प्रसन्ना अविकृता दोषा यस्य तम् । तमेव कथं
जानीया इत्याह । प्रतिस्वधातुमित्यादिधातुशब्देन वातादयो रसादयो-
ऽविशेषादुच्यन्ते ।

Colophon. इति श्रीरामकृष्णभट्टकृतायां स्वमिनिचयटीकायां वैद्यमनोरमायां विष-
निदानदृष्टिः समाप्ता ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १६८५ ।

विषयः । माधवकरुदन-निदानापरनामकस्वमिनिचयाभिधान-वैद्यकग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 321. रुचादिदृष्टिः . By मधुसूदनः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 230 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1702. Place of deposit, District Mayamana-simha, Kānihārī, Paṇḍita Mukundacandra Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो हरये ।

नत्वा पदाक्षं शिवदं शिवाया विलोक्य कान्तविविचारसारम् ।
चक्रे रुचादेर्विदितं विपश्चित्कृते कृतिश्रीमधुसूदनोऽयम् ॥
नेर्विशः । नेः परो विशती रुचादिर्भवति । इत्यादि ।

End. न्यकृतावयवपद्मादये लेखवचनमपि अतिलुनीते सेनेति ।
रुच टीकायाः समाख्येयलेखीत् विदुषां मुदे ।
रुचादिदृष्टिनेता तु श्रीमान् श्रीमधुसूदनः ॥ * ॥

Colophon. इति रुचादिदृष्टिः समाप्ता ॥ * ॥ शकाब्दाः १७०९ ।

विषयः । रुचादिगौरीयधामरूपकयनम् ।

No. 322. रुद्रचण्डिका . Substance, country-made paper, 13½×3½ inches. Folia, 10. Lines, 8 on a page. Extent, 290 ślokas. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, District Tripurā, Parganā Sarail, Vuḍiçvara, Paṇḍita Kṛṣṇakiçora Vidyāvāgiça. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमश्चण्डिकायै ।

ॐ चण्डिकेयं चतुर्वर्गफलदा साधकेचरी ।
कोटिजम्भाज्जितं पुण्यं दया श्रद्धा विधीयते ॥

श्रीपार्ष्वत्युवाच ।

भगवन् भूतभयेश बैलोक्याधिपते हर ।

यदुपाख्यानमाद्यथं श्रीरथेयं वदस्व मे ॥

रुद्र उवाच ।

अस्या रुद्रचण्डिकाया ब्रह्मादय ऋषयोऽनुष्टुप्कन्दचण्डिका देवता । इत्यादि

End.

अतएव महाभाये किं वक्ष्ये तव सन्निधौ ।

लम्बोदराधिकां चण्डीं श्रवणात् पठनाद् जनः ।

तत् त्वमसीति वाक्येन मृत्योरपि सुदुर्लभम् ॥ (?)

Colophon.

इति रुद्रयामले हरगौरीसंवादे रुद्रचण्डिका समाप्ता ॥

विषयः । शिवकार्तिकेयसंवादेन रुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकायाः कवचकथनम् । हर-
गौरीसंवादमुखेनागमसन्दर्भेयरुद्रचण्डिकान्तर्गतप्रथमपरिच्छेदे चण्डीरहस्यकथनम् । शिवदुर्गा-
संवादेनागमसन्दर्भे श्रीरुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकान्तर्गतमध्यमावच्छेदपटले साधनरहस्यकथनम् ।
हरगौरीसंवादेन श्रीरुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकाया वारभेदे भैरव्यादिसृष्टिभेदपूजनात् फल-
भेदकथनञ्च ॥

No. 323. रुद्रयामलतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 17×5 inches. Folia, 195. Lines, 9 on a page. Extent, 5,460 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परमगुरवे ।

आनन्दभैरव उवाच ।

पुरा श्रीपरमेशानीवदनाभोजनिःसृतम् ।

श्रीयामलं महातन्त्रं स्वतन्त्रं विष्णुयामलम् ॥

शक्तियामलमाख्यातं ब्रह्मणः स्तुतिहेतुना ।

ब्रह्मयामलवेदाङ्गं सर्वञ्च कथितं प्रिये ॥

इदानीमुत्तराकाण्डं वद श्रीरुद्रयामलम् ।

यदि भाग्यवशाद्देवि तव श्रीमुखपङ्कजे ।

यानि यानि स्वतन्त्राणि संदत्तानि मच्चौतले ।

प्रकाशय महातन्त्रं नान्यतन्त्रेषु तृप्तिमान् ॥

सर्व्ववेदान्तवेदेषु कथितं ततः परम् ।

तदा ते भक्तवर्गाणां सिद्धिः सञ्चरते ध्रुवम् ॥ इत्यादि ।

End.

शतमष्टोत्तराष्टस्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः ।
 न स्नानं न तपः कार्यं न पूजादिविधानकम् ॥
 केवलं स्तवपाठेनानाहते सुखिरो भवेत् ।
 चिरजीवी वीरतरो वीतसंसारभावनः ॥
 पठित्वा धारयित्वा च योगधष्टो न म्रमवेत् ।
 अनायासे योगसिद्धिं प्राप्नोति परमां श्रियम् ॥

Colophon.

इति श्रीवद्व्यामले उत्तरकाण्डे तन्त्रे महातन्त्रोद्दीपने सिद्धिमन्त्रप्रकरणे
 षट्चक्रप्रकाशे भैरवीभैरवसंवादे स्तोत्रविन्यासो नाम चतुःषष्टितमः पटलः ॥

विषयः ।

आनन्दभैरवं प्रति आनन्दभैरव्या उक्तिरूपोऽयं निगमः । तत्र यामलाशब्दयुत्पत्ति-
 कथनम् । तन्त्रपाठमाहात्म्यकीर्तनम् । भावशब्दनिर्व्वचनम् । तत्र प्रसङ्गात् सुरापानविधिः ।
 दिव्यरूपशुभावभेदात् भावस्य त्रैविध्यनिरूपणम् । दिव्यभाववीरभावपशुभावेषु सिद्धिक्रमनिरू-
 पणम् । पशूनां राक्षिकर्म्मनिषेधः । विशेषतो वीरभावदिव्यभावयोर्निरूपणम् । कलौ भावविशेष-
 विधिः । गुरुपसदनविधिः । तत्र गुरुमन्त्रदेवतादिस्वरूपकथनम् । अथ कुलाचारविधौ व्रतभङ्ग-
 प्रायश्चित्तादिः । पशुभावनिर्णयः । गुरुस्तोत्रादिकथनम् । दीक्षादिविधिः । सर्व्वामां विद्यानां
 दीक्षासु चक्रनिरूपणम् । तत्र कालाकालविचारचक्रम् । अकडमचक्रम् । ताराचक्रम् । राशि-
 चक्रम् । जूम्भचक्रम् । शिवचक्रम् । विष्णुचक्रम् । ब्रह्मचक्रम् । श्रीविद्शास्त्रकचक्रम् । ऋषिधनि-
 महाचक्रम् । उल्काचक्रम् । चक्रसाररामचक्रम् । चतुश्रकम् । शुद्धचक्रम् । अक्षयचक्रम् ।
 अरिमन्त्रविमर्जनविधिः । वर्षमाहाकथनम् । कुण्डलिनीस्तोत्रम् । भावसङ्केतकथनम् । कौलिकस्य
 दिव्यभाववशकताकथनम् । अथ कुमारीपूजाकथनम् । तत्र कुमारीमन्त्रोद्धारादिविधिः ।
 कुमारीमन्त्रजपहोमादिविधिः । कुमारीस्तोत्रम् । कुमारीकवचम् । कुमारीसङ्ख्यनामस्तोत्रम् ।
 अथ अक्षोदयादिकालनिरूपणम् । तत्र प्रश्नसारचक्रम् । आज्ञाचक्रम् । मन्त्राकालादि-
 कथनम् । आज्ञाप्रश्नार्थभाववर्णविन्यासः । भावचक्रकथनम् । वेदशास्त्रापञ्चकथनम् । आज्ञा-
 चक्रस्य तृतीयदलनिरूपणम् । अथर्ववेददलनम् । ब्रह्मज्ञानकथनम् । सुरामांसादिस्वरूप-
 व्याख्यानम् । कामचक्रवर्णनम् । षड्धारभेदकथनम् । सिद्धमन्त्रविवेचनम् । वीरभावमाहात्म्य-
 कथनम् । षट्चक्रफलोदयकथनम् । अथ योगसाधनविधिः । बृहद्वंसमन्त्रः । हंसप्रणव-
 व्याख्या । ब्रह्ममार्गनिरूपणम् । आसनभेदकथनम् । योगशास्त्रार्थनिरूपणम् । योगसाधन-
 विधिः । प्राणायामस्वरूपादिकथनम् । जपविधिः । ध्यानविधिः । कुण्डलिनीध्यानविधिः ।
 दिव्यध्यानविधिः । ब्रह्मतत्त्वनिरूपणम् । त्रिविधस्थानकथनम् । तर्पणविधिः । होम-
 विधिः । अनार्यजनविधिः । पञ्चमकारविधिः । अष्टाङ्गयोगः । समाधिमाहात्म्यम् । शुक्ललवण-
 पत्रभेदात् प्राणायामचिह्ननविधिः । प्रत्याहारादिफलकथनम् । वैष्णवानां परमपुरषख्यानम् ।

मन्त्रसिद्धिलक्षणम् । कन्दवासिनीस्तोत्रम् । षट्चक्रयोगः । महाकालमूलपद्मविवेचनम् । मनुष्य-
जन्मप्रशंसा । धौतिलेत्यादियोगः । चैतन्यकुण्डलिनीसहस्रनामकथनम् । स्वाधिष्ठानस्वरूपादि-
कथनञ्च । अथ श्रीकृष्णसाधनविधिः । भेदिनीसाधनविधिः । कुण्डलिनीकवचम् । विजया-
विधिः । राकिणीस्तोत्रम् । तत्साधनक्रमः । रुद्राणीस्तोत्रम् । महाश्वेत्युज्जयविधानम् । महा-
रुद्रस्तवः । लाकिनीस्तोत्रम् । सप्तसर्गनिरूपणम् । तत्र तत्र पञ्चादिभावनिरूपणम् । मणिपूरानु-
क्रमः । मन्त्रार्थचैतन्यम् । पद्मद्रव्यादिसाधनविधिः । निर्गुण्डीशोधनविधिः । सिद्धाष्टकमाहात्म्यम् ।
काकिनीसहस्रनामकथनञ्च । अथ भेदिनीस्तोत्रम् । हेदिनीस्तोत्रम् । कुण्डलिनीध्यानादिः ।
कुण्डलिनीस्तवः । कुण्डलिनीकवचम् । पञ्चासवपानविधिः । कुण्डलिन्या अष्टोत्तरसहस्रनाम-
कथनञ्च । अथ श्रीकृष्णराकिणीकथनम् । तत्र मन्त्रोद्गारादिविधिः । ततो नरसिंहमन्त्रः ।
श्रीकृष्णमन्त्रः । श्रीकृष्णध्यानम् । तत्पूजाविधिः । श्रीकृष्णस्तवः । श्रीकृष्णकवचम् । षड्दल-
स्थितषड्वर्णस्तोत्रम् । राकिणीतर्पणादिविधिः । श्रीकृष्णराकिणीसहस्रनामकथनम् । मणिपूर-
भेदकथनम् । लाकिनीस्तोत्रम् । डादिफान्तवर्णध्यानादिः । महारुद्रशक्तिस्तोत्रम् । श्वेत्युज्जय-
मन्त्रोद्गारप्रकारश्च । अथ श्रीकृष्णमातृकान्यासादिः । पीठन्यासश्च । अथ रुद्रपूजाविधानम् ।
रुद्रशक्तिपूजाविधिः । रुद्रस्तवः । श्वेत्युज्जयपूजाविधिः । श्वेत्युज्जयस्तोत्रम् । लाकिनीस्तोत्रम् ।
श्वेत्युज्जयलाकिनीकथनम् । तस्या अष्टोत्तरशतनामकथनम् । तस्याः सहस्रनामकथनञ्च । मन्त्रार्थ-
चैतन्यविन्यासविधिः । काकिनीसिद्धिकथनम् । काकिनीस्तोत्रम् । अनारुतपद्मेश्वरस्तोत्रम् ।
ईश्वरस्तोत्रञ्च ।

No. 324. रूपप्रकाशः . By कुल्लुकभट्टः . Substance, country-made paper, 17×6 inches Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 333 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇu-pura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नानागणानवगतव्यवहारयोग्य-

धातुव्रजानधिगमोरुतमःशमाय ।

रूपप्रकाशमकरोद्दि विशालवर्ची

धातुप्रदीपमनु कुल्लुकभट्टधीरः ॥

कल शब्दसंख्यानयोः । आत्मनेपदी सुवादी कलते । कल गतौ संख्याने

चुरादावदन्तः कलयति । इत्यादि ।

End.

ऋ गतिप्रापणयोः भुवादौ ऋच्छति । ऋ लृ गतौ इयत्ति । ऋ गतौ ऋणोते ।
 ऋणु दीप्तौ तनादौ खरितेत् ऋणोति ऋणुते ऋणोति ऋणुते इति । संज्ञा-
 पूर्वकलात् अत्र गुणाभावः । ऋधु दृढौ राप्नोति । ऋ । एव् दीप्तौ ।
 भुवादावात्मनेपदौ एजते । एव् कम्पने भुवादौ एजति । चुरादौ च
 एजयति ।

Colophon.

इति त्रैकुल्लुकभट्टकृतकल्पप्रकाशः समाप्तः ॥ * ॥ श्रीरामाय नमः ।

विषयः । धातुर्थनिरूपणमुखेन धातुरूपादिनिरूपणम् ।

No. 325. ललितावली . By दिगम्बरभट्टः . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 99 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyervāzār, grāma Sātbbheyepādā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मेदिन्यादीनि कोषाणि समालोक्ष्य प्रयत्नतः ।

त्रैदिगम्बरभट्टेन क्रियते ललितावली ॥

इयं कृता प्रयत्नेन सतां काव्यविदां मुदे ।

स्त्रीयनामानि शब्दानामेकनामवतामपि ॥

भेके मयं ऋतौ गण्डे नागे सिंहे कपालके ।

चन्दने मधुकौसुम्ये हरिरित्यभिधीयते ॥

मेघे वस्त्रे ... दौःस्व्ये रौद्रे भट्टारभाषणे ।

गुहशास्त्रग्रन्थे चैव व्यातपः परिकीर्तितः ॥

धौतः शुक्लः च घोषे च प्रक्षाल्ये ... ॥

मगने दिग्धमे चैव कौत्सां दृष्ट्यादिभाषणे ॥

जालवज्रे दिजे हर्षं प्राङ्गनादिकपावने ।

कुटारे ... वस्त्रे च वादशब्दः प्रकीर्तितः ॥ इत्यादि ।

End.

धान्ये स्त्रीकरणे चैव वातादिकनिवर्तने ।

बह्वरे च पुरस्कारे मननं परिग्रीयते ॥

हवे च सुरभौ चैव वारिकुक्षे खरे नखे ।
 मन्दारणे च गगने नाकशब्दोभिधीयते ॥
 दिवसे पिङ्गलानायां ।
 पुञ्जे प्रवीणे च ग्रामे गौरवभाषणे ॥
 ऐश्वर्ये मधुरे चैव पुरः सर्व्वे कथ्यते ।
 पाकपात्रे च सप्तम्यां सैन्धवे घोटके पथि ॥
 पिप्पल्यां सुषले कच्छे हयः सर्व्वे गीयते ।
 शकभैषजकाके च शीघ्रणे ।
 आश्वर्य्ये धोरनादे च सुनिनार्यां रिपुक्षये ॥
 कुट्टकूरे गजविष्टायां आशब्दः परिकीर्त्तितः ॥

Colophon. (खण्डितशेषत्वात् समाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ॥)

विषयः । नानार्थ-द्वयार्थं पर्यायबोधकमभिधानम् ।

No. 326. लाघवज्ञानम्. Substance, country-made paper, $18\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 236 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Pharidpur, Post Office Pālang, grāma Dhānukā, Paṇḍita Kālīcaṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ महानसीयवक्त्रिणादिना व्यापकताज्ञानं विनापि शुद्धवक्त्रिणादिना व्यापकताज्ञानस्य महानसीयवक्त्रौ लाघवादिति लाघवज्ञानसहकारेण महानसीयवक्त्रिभिव्रवक्त्राभाववानितीतरबाधकसहकारेण महानसीयत्वविशिष्टवक्त्रिणादिरूपेण तादृशवक्त्रादिविधेयकानुमितिजनकत्वात् तादृशानुमितौ लाघवज्ञानेतरबाधयोर्हेतुत्वं कल्पनीयं । अन्यथा तच्छून्यकालेऽपि तथाविधानुमित्यापत्तेः । न चैवं लाघवज्ञानस्यानुमितौ महानसीयवक्त्रिणावच्छिन्नरूपितव्याप्यावगाहिपरामर्शस्य व्यभिचारतेति वाच्यं अन्यलिङ्गकानुमितौ व्यभिचारवारणाय परामर्शजन्यतावच्छेदककोटौ तल्लिङ्गकपरामर्शव्यवहितोत्तरत्वनिवेशेन व्यभिचाराभावात् । एवं तादृशपरामर्शजन्यानुमितौ लाघवज्ञानादीनां व्यभिचारवारणाय लाघवज्ञानजन्यतावच्छेदककोटावपि तदव्यवहितोत्तरत्वं निवेशनीयम् । यच्च तादृशलाघवज्ञानस्य कार्य्यतावच्छेदकविशिष्टवैशिष्ट्यविषयत्वं परामर्शजन्यानुमितौ च विशेष्ये विशेषणमिति रीत्येव महानसीयवक्त्रादिभानमिति न व्यभिचारः ॥ इत्यादि ॥

End.

नयमतेऽपि तादृशपरामर्शस्य स्वतन्त्रहेतुताया आवश्यकत्वम् । तथाहि तन्मते
स्निग्धायाः स्वावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितप्रतियोगितानिष्ठसांशर्गिकविषयता-
वच्छिन्नाभावत्वावच्छिन्नविषयतावच्छिन्नविशेष्यताकत्व-सम्बन्धावच्छिन्ना प्रति-
योगितावच्छेदकता तन्निरूपकभेदवच्चयाग्निकप्रकारतानिरूपितस्वावच्छिन्नप्रका-
रतानिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वोभयसम्बन्धेन किञ्चिद्विनिश्चित-
मेव निश्चयत्वं निवेश्य परमसम्बन्धघटकस्निग्धावच्छेदकता स्निरूपकप्रका-
रतानिरूपितत्वसम्बन्धेन व्याप्यत्वनिष्ठावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकता विशिष्टा-
..... निवेश्या
हेतुत्वस्य तादृशनिश्चयविशिष्टतावच्छिन्नं प्रति क्लृप्तत्वात् तादृशकार्यतावच्छेद-
काक्रान्तत्वादनमितेरपि तत एवोपपत्तेः । मन्मतेऽपि स्वतन्त्रहेतुताकल्पनापि
नास्तीति मद्दानसौयत्वादिविषयत्वमनुमितौ निर्गुणिकमेवेति संचेपः ।

Colophon. इति लाघवज्ञानस्य समाप्तः ।

विषयः । गुणलघुभेदेन वस्तूनां द्विविधज्ञानमस्येव । तत्रास्मिन् लाघवज्ञानस्यैव सम्यग्
विचारः ।

No. 327. वर्णजातिसङ्करमाला (पराशरपद्धतौया). By भार्गवरामः .
Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 2. Lines, 8 on a
page. Extent, 64 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of de-
posit, Nalkôḍā viâ Vaçirhât, Paṇḍita Prasannacandra Bhaṭṭâcâryya. Ap-
pearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा वर्णाश्चतुर्विधाः ।
वर्णानां सङ्करोत्पत्तिं निशामय महाशय ।
आदौ विष्णोर्मुखज्जाता ब्राह्मणा वेदपारगाः ॥
बाह्येय क्षत्रिया जाता उर्वोर्वैश्या धनान्विताः ।
पद्मां शूद्राश्च समूतास्त्रिवर्णस्य च सेवकाः ॥ इत्यादि ।

End.

तोषणीदाय च दातव्यं चाण्डालाय ततः परम् ।
हस्तिपाय च काण्डाय सूतपाय च स्नेहज्जातये ॥ (?)
इमां क्रियां भार्गवरामनीतां
योऽप्यन्यथा श्रुद्वजनः करोति ।

तस्योत्तमाङ्गे खलु वज्रपातः

पतेत् सदा शुद्धि भृगोः कुठारः ॥ (?)

Colophon. इति पराशरपद्धतौ भार्गवसामुद्रितौ वर्णजातिसङ्करमाला समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । ब्राह्मणायुष्यतिनिरूपणमुखेन सङ्करजातिनिरूपणम् ।

No. 328. वर्णप्रकाशः . By कर्णपूरगोस्वामी . Substance, country-made paper, 17×3 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 225 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Sonārgāh, Purāpādā, Paṇḍita Kālikānta Ćiromaṇi. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

कलुषगृहीनो रसः सुरारे-

नखदलितादहृगालिकैतवेन ।

विनिहितमयमानयलपदं (?)

निखिलनरं नरकेशरी पुनातु ॥

साधारणसुधाभोगैर्विविधैर्विबुधालयैः ।

पुरन्दरपुरीवान्या धन्यास्ति चैपुरी पुरी ॥

सौमसन्तानसम्भूतः पुरङ्गत इवापरः ।

तस्या अमरमाणिक्यनामाभृन्नुपनायकः ॥

कमलानन्दिनोऽनन्तकैरवक्रमकारिणः ।

सर्व्व एवाभवन् शूराः पौरा यस्य प्रभावतः ॥

हिते रतः समस्तानां भूतानां भूतिभूषितः ।

तस्य राजधरो नाम स्त्रुः श्यापुरिवाजनि ॥

शब्दशास्त्रातिशूरेण कर्णपूरेण स्वरिणा ।

अयं तस्यानुबन्धेन निबन्धः क्रियते मया ॥

आनन्दनो ... यज्ञानां दानदायकः ।

कर्णपूरकविः कस्मै ... न रोचते ॥

सन्देहध्वान्सन्दोहचक्रे विज्ञानचक्षुषि ।

वर्णप्रकाशदीपेन लिपिकर्म प्रयुज्यताम् ॥

पुराणमकष्टेषां कोषानेकोनविंशतिम् ।
 धातुद्वयम् समाहृत्यायमुच्यते ॥
 जयजल्पकजीवनं जवनं जवः ।
 जिह्वगो ज्वभनं ज्वभा जनको जननं जनः ॥ इत्यादि ।

End. मूर्धन्ये च नष्टा दन्त्ये नारीवरणमीरितम् ।
 म्याच्छिरोपवनं पक्षसप्तया ॥
 तथा ग्रीहिषणस्यै चौर प्रकोपणम् ।
 प्रशिपङ्कः प्रशिंसकश्च काकिणी ॥
 भवेत् प्रशिंसकस्यैव प्रशिन्ध्यश्च तस्यैव च ।
 वक्रचर्दी सुरापाचं तथा वक्रनितम्बकः ।
 गिरिनद गिरिनदी तथा गिरिनितम्बकः ।
 वराहनीत्यादि पुनः प्रोक्तः शिष्टप्रयोगतः ॥

Colophon. इति विपुरपुष्कलतामरमाषिकमहामात्य श्रीकव्यपूरुषते वर्षप्रकाशे मूर्धन्य-
 चकारप्रकरणम् ॥

विषयः । यकारनकारवकारादिवर्णानां वर्गीयान्तःस्थिताविचारः । अथ प्रथमं वर्गीयान्तःस्थ-
 ज (य) कारनिरूपणम् । तत्र वर्गीयजकारनिरूपणम् । एकद्वित्र्यचरान्तरवर्गीयजकारनिरूपणम् ।
 एकद्वित्र्यचरान्तरान्तःस्थयकारप्रकरणम् । मूर्धन्यनकारप्रकरणम् । तत्र एकद्वित्र्यचरान्तरमूर्धन्य-
 चकारनिरूपणम् । दन्त्यनकारप्रकरणम् । तत्र एकद्वित्र्यचरान्तरदन्त्यनकारनिरूपणम् । इति ।

No. 329. वादमाला . By जयतीर्थः. Substance, country-made paper,
 12 x 6 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 727 ślokas. Char-
 acter, Nāgari. Date, ? Place of deposit, Kācīdhāma, Khālispurā,
 Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीवेदशाय नमः । शुभमस्तु ।
 नमोऽर्चितकल्याणमुषपूर्वाय विष्णवे ।
 भक्त्याद्येषजगज्जन्मपूर्वकर्म सुरद्विषे ॥
 ननु कथं सत्यं जगद्विचाराधिकारिणो विमतं सिध्दादृशत्वात् जडत्वात्
 परिच्छिन्नत्वात् शुक्तिरूप्यवत् इत्यनुमानविरोधात् मैवम् । इत्यादि ।

End. शास्त्रमुखात् शास्त्रमुखात् भूमात् प्रीत्यै माधवमध्ययोः ।

Colophon. इति श्रीमद्वादमाला जयतीर्थमुनिविरचिता ।

विषयः । माध्वाचार्यमतादीनां विशदौकरणम् ।

No. 330. वादिभूषणम्. By पुरुषोत्तमाचार्यः. Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 274 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkudā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

पूर्णबोधसुखसङ्गुणदेहं पूर्णभक्तिहृदयाम्बुजगेहम् ।
तं जगज्जननसंहृतिहेतुं नौम्यहं यदुपतिं गतदोषम् ॥
न्यक्तृत्य बन्धमिथ्यात्वं रचिता वेदमानता ।
स्त्वव्याख्या कृता येन पूर्णबोधं नमामि तम् ॥
यद्वाणी भवसन्तापकृपाणीव सदा सताम् ।
नत्वा जगार्थं संनौमि विद्याधीशमुखान् गुरुन् ॥
प्रणम्य पितरौ भक्त्या पित्र्यं तत्प्रपूजितम् ।
करिष्ये बन्धमिथ्यात्वदूषणं वादिभूषणम् ॥
ननु सर्वगमनानामद्वितीयपरत्वान्यथानुपपत्त्या बन्धमिथ्यात्वमवश्यमन्वेष्टव्यम् ।
इत्यादि ।

End. तथा सति वैदिकबन्धेऽपि तदभावेन मिथ्यात्वानुपपत्तिः न चोभयोरवि-
द्यकवेदेव्यलेऽपि बन्धमिथ्याविद्यकत्वात् मिथ्यात्वं न ब्रह्मण इति वाच्यं
वेदाप्रामाण्यानिस्कारात् । तस्मात् बन्धमिथ्यात्वखण्डनं वेदाप्रामाण्यानुकूल-
मिति सिद्धम् ।

Colophon. इति श्रीपुरुषोत्तमाचार्यविरचितं वादिभूषणं समाप्तम् । श्रीरामानुजाय नमः ।

विषयः । विचारमुखेन बन्धमिथ्यात्वखण्डनादिः ।

No. 331. वासन्तीविवेकः. By श्रृलपाणिः. Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 19. Lines, 6 on a page. Extent, 306 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-

Simha Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. अथ कामरूपीयनिबन्धोक्ता वामनीपूजायवस्था । अथ विशेषानुक्तौ शरदुक्त-
प्रमाणौ प्राच्यः । यथा भविष्ये ।
विशेषानभिधानान् शरदुक्तक्रमो ज्ञेयः ।
इह बोधनं विनैव पूजा कार्या ॥ इत्यादि ।

End. अचामन्त्रवाधिवामो पत्नीप्रवेशायवहितपूर्वदिने षष्ठीं विनापि सायं
कार्यं दोलयावायवहितपूर्वदिने चतुर्दशीं विनापि वज्रास्त्रव इति
विलतम् । दोलयावाविवेकः ।

Colophon. इति शूलपाषाणितो वामनीविवेकः समाप्तः ॥

विषयः । वामनीपूजायवस्थामुखेन तत्पूजाप्रकरणादिनिरूपणम् ।

No. 332. विधानमाला . Substance, country-made paper. Folia, 47. Lines, 8 on a page. Extent, 600 ślokaś. Character, Nāgara. Place of deposit, Benares Govardhanasārāi, Paṇḍita Vindhyeçvariprasāda Dube. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । अथ विधानमालारम्भः ॥
प्रथम्यं लम्बोदरमातरं तां सन्तोषदां सर्वपुराणदृष्टाम् ।
धर्मायं कामयवहारमिदं करोमि शुद्धार्थविधानमालाम् ॥
तत्र आदौ पुण्यवतीविधानं लिख्यते । इत्यादि ।

End. अष्टितनान् शेषो नास्ति ।

विषयः । गर्भिणीनां बालकानाञ्च भूतपदादितोषद्वयशान्तिः ।

No. 333. विमह्नितात्मम् . By रमाकान्तचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 18 x 1½ inches. Folia, 56. Lines, 4 on a page. Extent, 1,176 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonāryā, Post Office Vaidyervāzār, grāma Candrakīrti, Paṇḍita Rājanikānta Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य गौरीममलात्मधानीं

गुरुञ्च मोक्षस्य निदानमादौ ।

विभक्तितत्त्वार्थमिदं विचित्रं

तनोमि हेतोः कृपया हि धातुः ॥

इमं ग्रन्थं दृष्ट्वा नहि कुरुत दोषाय च मतिं

रमाकान्ते यस्मात् सुबुधगणभृत्ये कृतमिति ।

कदाचिदोषः स्यात्तदपि च हि कुर्यात् स दयया

निरङ्गं साधूनां ननु चरणचुम्बेति दयिता ॥ (?)

प्रथमा । व्याकरणं हि शक्तिग्राहकं । ततः एव इत्यादिपदज्ञानजन्यपुंस्व-
सांसर्गिकैकत्वसमानाधिकरणवृत्तत्वावच्छिन्नो एव इति श्रोतुर्वाधे प्रकृतेः प्रत्ययस्य
वा कस्मिन् खण्डे शक्तिरिति बालं बोधयन्नाह प्रथमेति । लिङ्गं हि वस्तु-
विषयकज्ञानकारणीभूतधातुविभक्तिभिन्नविष्टशक्तिमत् । तस्यार्थं तन्मात्रज्ञान-
जन्यज्ञानविषयीभूते विशेष्यत्वेन प्रतीयमाने प्रथमा इत्यर्थे स्वार्थविशिष्टद्रव्यस्य
अर्थान्तरविशिष्टत्वेन तत्प्रतिपादिका प्रथमेत्यायातम् । ननु अन्यार्थविशिष्ट-
द्रव्याभिधेये यदि प्रथमा तदा “राज्ञः पुरुषः” इत्यादौ राजन् शब्दात्
पुंस्वाद्यर्थविशिष्टराजनिरूपितस्त्ववानिति बोधेऽप्यर्थान्तरपुंस्वादिविशिष्टत्वेन
प्रतीयमानत्वात् कथं प्रथमा स्यात्, अन्यार्थविशिष्टार्थेन यदि शब्दान्तरार्थो
न विशिष्यते तदा प्रथमा इति वचनग्रहणाद् वक्तव्यमिति । तथाचाह ।

“अर्थान्तरैरसम्बिष्टो लिङ्गस्यार्थो भवेद् यदि ।

प्रथमा स्यात्तदेवापि तावन्मात्रविवक्षया ॥” इति ।

अन्यथा लिङ्गार्थे प्रथमा इति कृते सिध्यति किं वचनग्रहणेन । इत्यादि ।

End.

“तन्नेन सच्च युक्तार्थं यत् पदं यदपेक्ष्यते ।” इति ।

“एकार्थं पृथगर्थानां वृत्तिं युक्तार्थतां विदुः ।

पदानां प्रत्ययैर्योगः समासश्चेति वक्ष्यः ॥”

पृथक्शक्तिप्रतिपाद्यार्थानां एकशक्तिप्रतीतिविशेषं यतां युक्तार्थतां वृत्तिं
विदुरित्यर्थः । महती चित्रा गौर्यस्य इति वाक्ये महत्पदापेक्षया समास
इति । न च महत्पदस्य समासान्तिर्निविष्टविशेष्यपदान्वितत्वमिति वाच्यम्,
समासार्थापेक्षया गोशब्दार्थस्यापि विशेषणत्वात् । तथा चोक्तं ।

“प्रतियोगिपदादन्यत् यदन्यत् कारकादपि ।

वृत्तिशब्दैकदेशस्य सम्बन्धेन नेष्यते ॥”

सापेक्षत्वादित्यर्थः । वाक्यप्रकृतिसमासपक्षे ण्तिरपि नेष्यत इत्याह ।

“कारकप्रतियोगिभ्यां यदुयदन्यदपेक्ष्यते ।

अर्वाग्वङ्गलकादेव ण्तिस्तत्र तु नेष्यते ॥” इति ।

नित्यसमासपक्षे तु समस्यपदस्य विशेषणार्थेन सङ्गान्वय इति ।

... .. नीललोहितपद्मौ इत्यादौ स्याद्यन्त-
समासे “स्त्रियामादौ” इति कृते नीललोहिते इति प्रयोगः स्यात्, सत्यं
स्याद्यन्तस्यादिप्रकृत्यन्तरार्थोपस्थापकं नाम हेनेति यच्च
निर्देशः तच्च पदेनैव समास इति ॥

Colophon. इति श्रीरमाकान्तचक्रवर्त्तिविरचितं विभक्तितत्त्वं समाप्तम् ॥

विषयः । कान्तस्वरूपाणि परिशिष्टकारिकाः शब्दशक्तिप्रकाशिकाकारिकाः कान्त-
वाङ्मनप्रत्यसमुद्गांशविशेषांशोद्भूतं वादार्थरीत्या प्रथमादिविभक्तौनामर्थस्य प्राप्त्यलालोचनम् ।
संक्षेपतः समासलुप्रविभक्त्याद्यर्थालोचनम् ।

No. 334. विराटपर्वटीका (भावार्थप्रकाशिका). By रामकृष्णः. Sub-
stance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page.
Extent, 348 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit.
District Mayamannāṣimha Vādari, Paṇḍita Īvacandra Nyāyabhūṣaṇa,
Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

भगवन् नमस्कृत्य भक्त्या च कामदं हरिम् ।

विराटपर्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ धर्मादेव विपत्तिस्तत्राणं परमविपत्तावपि धर्मो न त्याज्य इति बोधयितुं
युधिष्ठिरं प्रति ज्ञापनरूपैककार्यत्वसङ्गत्या भगवान् द्वैपायनसुरीयं पर्व-
मारभते जनमेजय उवाच इति । इत्यादि ।

End. अभिषङ्गमादिति पाठे अभिषङ्गः पराभवः ।

यत् कृत्यं भक्त्यर्थं पर्याप्तम् । अनन्तरं शोभं गत्वा स्वीकृत्य । परिवर्द्धं नृपार्द्धद्वयम् ।
मैत्र्यं मधुतोन्मिकाः पाणिनिकाः । सर्वं सलक्ष्णं ज्ञातम् । कृते कारिते ॥
विराटपर्वव्याख्यानविवाहः । समाप्तं विराटपर्वं अनन्तरमुद्योगपर्वं
अभिष्यति ।

Colophon. इति विरोधभङ्गिन्यां भावार्थप्रकाशिकायां विराटपर्वव्याख्या समाप्ता ।

विषयः । महाभारतीयविराटपर्वव्याख्यानम् ।

No. 335. विवादाण्वमेतुः. Substance, country-made paper, 13×5 inches. Folia, 149. Lines, 9 on a page. Extent, 5,783 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇu-pura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीकृष्णाय नमः ।

विश्वेषां शरणं नवान्मुदञ्चिः सङ्गत्तचिन्तामणि-
र्यः प्रत्युद्धतमोविनाशसिद्धिरः कीर्नाशभीर्नाशनः ।
संसारैकमहाहर्षे निपततां निस्तारवीजं नृणां
गोविन्दः कृपया सुरासुरगणैर्वन्द्यस्त्रिरं पातु वः ॥
चण्डेश-विश्वेश्वर-विश्वरूपा मितान्नराकार-हलायुधौ च ।
श्रीकृष्ण-वाचस्पति-धर्मरत्नकृतस्तथा श्रीकरप्रलपाणौ ॥
गोविन्द-लक्ष्मीधर-तत्त्वकारा आचार्य्यचूडामणिना च भट्टः ।
वाक्यानि चैषां सुविश्लेष कुर्मो ग्रन्थं विवादाण्वमेतुवन्मम् ॥
इह वाक्यानि वर्णादेः सृष्टिस्य च दृश्यः ।
राजप्रशंसा तच्छत्र मन्त्रि-दूतादिलक्षणम् ॥
राजधर्म ऋणादानं दण्डादिविधिलग्नकाः ।
ऋणादानोद्गृहणयोर्विधिर्दायनिरूपणम् ॥
ऋतादीनां तत्र पुंसामधिकारिविवेचनम् ।
स्त्रीधनस्य निर्णयस्तदधिकारिनिरूपणम् ॥
भागानर्हस्य दायानामविभाज्यविभाज्यता ।
पितृकृत्यविभागश्च भ्रातृभागविधिलग्नया ॥
संश्लेषाणां विभागश्च विदेशागतवण्डनम् ।
निष्कृतस्य विभागश्च भागसन्देहनिर्णयः ॥
सुक्तिव्यवहारलक्षणानि भाषापादस्ततः परम् ।
उत्तरपादक्रियापादौ ततो निर्णयपादकः ॥
साध्यादिनिर्णयस्तत्र ततः क्रियाबलावलम् ।
वित्तोपविधिरसीमी विक्रये च विधिलग्नया ॥

विधिस्तत्र समूय समुत्यानेऽत्र भण्यते ।
 कर्षकादेर्भागविधिस्तथा दत्ताप्रदानिकम् ॥
 अत्रादेयदेयदत्तादानानां विधिरच्यते ।
 भृतकानां विधिस्तत्र दास्यमोक्षाधिकारिणौ ॥
 वेतनस्थानपाकर्म स्नामिपालविधिस्तथा ।
 पण्यक्रीविधिरत्रैव गृहादिभाटको विधिः ॥
 विक्रिया सम्प्रदानश्च क्रीत्वानुशयनिर्णयः ।
 सीमाविवादे च विधिः कृष्टाकृष्टे विधिस्तथा ॥
 गस्त्ररक्षाविधिस्तत्र गस्त्रघातादयस्तथा ।
 गस्त्रघातेऽप्यदण्डाय वाक्पारुष्ये विधिस्तथा ॥
 विधिय दण्डपारुष्ये तथा स्त्रेयनिरूपणम् ।
 प्रकाशतस्करदमोऽप्रकाशचौर्यदण्डनम् ॥
 चौरान्वेषणचौरातिदेशापवादनिर्णयः ।
 साहसे तु दण्डभेदो घातकान्वेषणं ततः ।
 स्त्रीमृगवधतदण्डो परदारगमे दमः ॥
 स्त्रीपुंश्रमनिर्णयश्च तथा द्यूतसमाकृत्यः ।
 गृहादिषु विवादिषु प्रकीर्णकमतः परम् ॥
 बद्धधा विषयस्तत्र विधिर्दण्डाश्रितः पुनः ।
 अथ वर्षादिदृष्टिः । तत्र मन्त्राभारते रुधिष्ठिरं प्रति भीष्मवाक्यम् ।
 मन्त्राभूतानि भूतात्मा मन्त्रात्मा पुरुषोत्तमः ।
 वायुर्ध्वीतिस्तथा आपः खड्ग गात्रानुकल्पयत् ॥ इत्यादि ।

End.

अष्टापाद्यमित्यस्याष्टभिरापद्यते गुण्यते इत्यष्टापाद्यमष्टगुणम् । किल्विषदण्ड-
 बाधनम् । तदीपगुणवदिति सर्व्वचान्वितम् । तेन यत्र स्त्रेयदण्ड उक्तः ।
 य स्त्रेयदीपगुणतः तस्य गृहस्याष्टगुणः । तादृशवैश्यस्य षोडशगुणः । तादृश-
 क्षत्रियस्य द्वाविंशतिगुणः । तादृशब्राह्मणस्य चतुःषष्टिगुणः । ततोऽप्यधिक-
 तरगुणस्य ब्राह्मणस्याष्टविंशत्यधिकशतगुण इत्यर्थं इति रत्नाकरादयः ।
 मनुः । स्त्रेयाः सुरापा ब्रह्मप्रा गुरुदाराभिगामिनः ।
 न मन्त्रि यस्य राष्ट्रेषु स राजा गक्रलोकाभाक् ॥
 मनुः । अनेन विधिना राजा भिष्या विवदतां नृणाम् ।
 साक्षिप्रत्ययमिदानीं कार्याणि समतां नयेत् ॥

उदितो विसरेणायं मिथ्या विवदमानयोः ।
 अष्टादशसु मार्गेषु व्यवहारविनिर्णयः ॥
 एवं कार्याणि सर्वाणि सम्यक् ज्ञात्वा महीपतिः ।
 देशानलम्ब्रांक्षिप्तं लम्बांश्च परिपालयेत् ॥
 इति विद्वद्विरचिते विवादारण्वसेतुके ।
 तरङ्गो निधिदण्डायैरेकविंशोऽत्र कीर्तितः ॥
 वाणेश्वर-कृपाराम-रामगोपाल-कृष्णजीवनाख्यैः ।
 वीरेश्वर-कृष्णचन्द्र-श्रीगौरीकान्ताभिधानैः ॥
 सद्भिः कालीशङ्कर-श्यामसुन्दर-कृष्णकिशोरसंज्ञैः ।
 सीतारामसंज्ञैश्च कृतो ग्रन्थः स्फुरत्तु सभायाम् ॥
 इत्यनेकविषयवासि विद्वद्वृन्दोपवर्णितः ।
 विवादारण्वसेलाख्यो ग्रन्थः संपूर्णतां गतः ॥

Colophon.

विषयः । मन्वादिसंहिताभ्यः मिताचराकृत-धर्मरत्नकृत-श्रुतपाणि-वाचस्पतिप्रभृतिपूर्वतन
 निबन्धुवाक्येभ्यश्च प्रमाणमुद्धृत्य नानाविषयवासिभिः विद्वद्वृन्दैः वाणेश्वर-कृपारामप्रभृतिभिः
 निबद्धोऽयं ग्रन्थः । अत्र च स्मृतिशास्त्रगताः सर्वे एव विषयाः सम्यग्विचारपूर्वकं निर्णीता इति ।

No. 336. विषयतावादार्थः वा विषयताविचारः. Substance, country-made paper, 17 x 4 inches. Folia, 13. Lines, 9 on a page. Extent, 599 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhānukā viś Pālāṅg, District Faridpur, Paṇḍita Kālikīṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

बुद्धिर्नाम कश्चिदात्मविशेषगुणसद्भावस्थितिर्घटमहं जानामीत्याकारका ...
 ... रसाधारणानुभवबलादेव सा च सविषयिका उक्तधर्मिग्राहकप्रतीत्य-
 घटादिविषयकत्वेनैव तदवगाहनात् । घटादिनिष्ठं तद्विषयत्वञ्च तत्प्रति-
 योगिकसम्बन्धविशेषः । स च प्रतियोगित्ववत् स्वरूपानतिरिक्तः क्लृप्तेन स्वरूपे-
 ष्वैवोपपत्तौ अतिरिक्तकल्पनाया अनवकाशात् । इत्यादि ।

End.

तत एव तादृशज्ञानस्य तद्विषयकलोपपत्तेः प्रकारतादीनां तत्रानुपगमे तादृ-
 शानुमित्यादीनां बाधायप्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गः । विरोधिज्ञानाप्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गश्च ।
 प्रकारतादीनामेव तादृशप्रतिबन्धप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वादिति दिक् ॥

Colophon. इति विषयताविचारः ॥ श्रीहरिः शरणम् ॥ श्रीगुरवे नमः ॥

विषयः । अमुमानादिभिर्विषयज्ञानस्य विचारः । प्रसङ्गाच्चाधाराधेयोद्देश्यविशेषणादीनां विचारः ॥

No. 337. विष्णुसहस्रनामविवरणम्. By विद्यारण्यतौर्यः. Substance, country-made paper, 12×8 inches. Folia, 58. Lines, 13 on a page. Extent, 754 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Kāçidhāma, Khālispurā, Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गुरुभ्यः ।

धर्मगात्रेयसंवादे सत्कार्यवृत्तवर्णनाम् ।

लक्ष्मणनामसहस्रस्य परिचय्यां विरच्यते ॥ इत्यादि ।

End.

तर्पयेन्माजंयथैव ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ।

सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् वित्तशाश्वं विवर्जयेत् ॥

एवमारारुह्य लक्ष्मीशं मततं स्तुतिमान् भवेत् । इति ।

लक्ष्मणनाम्नां सहस्रस्य परिचय्यां कृता शुभा ।

सहस्रशान्तिनः प्रीत्यै श्रीमतः काशीभूपतेः ॥

शं नो वातः पवनं शं न स्तपतु सूर्यः ।

शं नः वः पर्जन्योऽभिवर्षतु ॥

Colophon. इति श्रीविद्यारण्यतौर्यकृत सहस्रनामविवरणपरिशिष्टं समाप्तम् । शुभम् ।

विषयः । महाभारतान्तर्गतविष्णुसहस्रनामव्याख्या ।

No. 338. विष्णुसिद्धान्तग्रन्थः. Substance, country-made paper, 47×3 inches. Folia, 35. Lines, 6 on a page. Extent, 497 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta Çyāmapukura Viçvakoṣa office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीश्रीसूर्यादिभ्यो नमः ।

अथै वैकुण्ठमंस्थानश्रीलनारायण प्रभो ।

श्रीलक्ष्मीचेत् प्रियाहने श्रुतिपां चरितं वद ॥

ये श्रीसूर्यादयः खेटा ज्योतिस्त्रक्रनिवासिनः ।
 तेषां गुणानां गरिमा कः प्रवक्तुं समर्हति ॥
 तथापि तव प्रीत्याहं श्रीलनारायणः स्वयम् ।
 प्रवदेयं मनाक् गुह्यं सावधानावकर्णय ॥
 श्रीसूर्यः परमो ब्रह्मा श्रीसूर्यः परमः शिवः ।
 श्रीसूर्यः परमो विष्णुस्सै श्रीब्रह्मणे नमः ॥
 खखाभवेदगुह्यसप्तचन्द्राभ्रभाम्बराक्षीपुशरेषुचन्द्रैः (१५५५२०००१००६४०००) ।
 मितेऽत्र वर्षे प्रगते विधातुः श्रीविष्णुनामावतरं ब्रुवेऽहम् ॥ इत्यादि ।

End.

ग्रहाणामर्चने होमे यज्ञे वीषधिधारणे ।
 दाने जपे वा मन्त्रस्य शान्तये मन्त्रधारणे ॥
 धारणे कवचस्यैवं ग्रहविप्रार्चनं चरेत् ।
 धारणे ग्रहमूलस्य कवचस्यापि धारणे ॥
 ग्रहविप्रान्यविप्राणां न कुर्यान्मुखदर्शनम् ।
 अन्यथा विफलं तस्य बन्ध्यास्त्रीरमणं यथा ॥

Colophon.

इति श्रीलक्ष्मीनारायणसंवादे विष्णुसिद्धान्तग्रन्थे द्वेषनिन्द्यस्य्यादिप्रतिक्रिया-
 दानाधिकारो द्वादशः ॥ अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । प्रथमाधिकारे,— ताराधुवादिनिरूपणम् । द्वितीयाधिकारे,— भौमादिपञ्चधुवादि-
 निरूपणम् । तृतीयाधिकारे,— नाक्षत्रिकरविराजकेतुनां स्फुटाधिकारादिः । चतुर्थाधिकारे,—
 भौमादिपञ्चस्फुटादिनिरूपणम् । ५म-६ छाधिकारयोः,— शकटपतेष्वत्पत्त्यादिनिरूपणम् ।
 तदुपयथा,—

(नवागचन्द्राग्निगजाष्टवाणपञ्चाङ्गचन्द्रप्रमिते गतेऽब्दे ।

चत्वारंशकादित्यवृत्तौऽपि भावी तदब्दयुक्ते क्षितिदृष्टिवर्षम् ॥

एषः सप्तमपवृष्टतः श्लोकः ।) ७ माधिकारे,— त्रिप्रश्नादिनिरूपणम् । ८ माधिकारे,— चन्द्र-
 ग्रहणादिनिरूपणम् । ९ माधिकारे,— रविसञ्चरणादिः । १०म-११ शाधिकारयोः,— दुष्टग्रहजन्य-
 दोषप्रतीकारकरणदानादिः । १२ शाधिकारे,— द्वेषनिन्द्यस्य्यादिप्रतिक्रियानिरूपणम् ।

No. 339. वीरभद्रतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 13×2 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 232 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñthālpādā viā Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

त्रौगुरुः ।

पार्वत्युवाच ।

एतत् व्याप्तं जगत्सर्वं नानाविधिसमाकुलम् ।

उपायं ब्रूहि लोकानां साधकानां सुखावहम् ॥

दुर्जनानाह पापानां दुर्जयानां तथैव च ।

अशुभान् ब्रूहि मे योगान् नानाव्याधिकरान् प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

ऋणं त्वं हि वरारोहे यत्किद्वार्यं वाञ्छसि ।

तद्ददामि च ते देवि यत्सर्वं समुदाहृतम् ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ क्रीं कामीः क्रीं नमः आर्कषणमन्त्रः । ॐ चण्डिकायै नमः । ह्रीं ह्रीं

ह्रीं नमः । अस्य शतजपेन सर्वकामः सिद्धो भवति । ॐ कामिनी स्वाहा

अनेन घृतमासद्धीमाद्वाक्सिद्धिर्भवति ॥ ० ॥

Colophon.

इति वीरभद्रतन्त्रे चतुर्थः पटलः ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । भूताकर्षणम् । मोहनादिः । विशेषणादिः । उच्चाटनादिः । सन्मनवशी-
करणादियेति ।

No. 340. वृन्दावनकाव्यम्. By मालाङ्कराजः. Substance, palm-leaf, 13 x 1½ inches. Folia, 10. Lines, 2 on a page. Extent, 58 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1662. Place of deposit, District Vāṅkūḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. त्रौत्रौहरये नमः ॥

वरदाय नमो हरये

पतति जनोऽयं श्वरश्चपि न मोहरये ।

वज्रगजक्रन्दं हता

मनसि दितिर्येन दैत्यचक्रं दहता ॥

स्त्रिभुव भुजङ्गवि शेषं

मुपधाय स्त्रपिति भुजङ्गविशेषम् ।

नवपञ्चवसमकरया

त्रियोर्भिर्पङ्क्त्या च समकरया ॥ इत्यादि ।

End. इत्याह पीतवाससमायतनेवक्षं
कंसामुरात् पशुमतामायतने वक्षं ।
हसितानां विमलतया सह लीलाजानां
आयां विकिरन्निव दशनैः सह लीलाजानाम् ॥ * ॥

Colophon. इति मालाङ्गेन विरचितं वृन्दावनाख्यं काव्यं समाप्तम् ॥ ० ॥
श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणाजतले तव ।
श्रीकाशीरामकृतिना लिपिरेषा समर्पिता ॥ ० ॥ शकाब्दाः १६६९ ।

विषयः । कृष्णस्तुतिविषयकं काव्यमिदम् । अथ च यमकादि नानाविधवाक्यभङ्गी
विन्यस्ता ।

No. 341. वृन्दावनकाव्यटीका . Substance, palm-leaf, 14 × 2 inches.
Folia, 20. Lines, 5 on a page. Extent, 375 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1662. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Kāḍākuli,
Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Gen-
erally correct.

Beginning. श्रीश्रीहरये नमः । मालाङ्गाभिधानो महीपालः सकलगुणतत्त्वज्ञो यमकिते-
नार्यादृतिनाम्ना जातिप्रभेदेन भगवतोर्वासुदेवयोः स्तुतिं कृतवान् । तत्र
विघ्नविनाशाय विष्णोरनुस्मरणमाह वरदायेत्यादि । अस्मार्थः । आस्तां पूजा-
नमस्कारादि यं हरिं स्मरन्मपि मनसि कुर्वन्मोक्षोऽपि लोकः । मुह्यत्यस्मिन्निति
मोहोऽविद्या अस्य रये प्रवाहे न निमज्जतीत्यर्थः । येन हरिणा वासुदेवेन
दैत्यचक्रं दहता भस्मसात् कुर्वता दितिदैत्यमाना मनसि हृदये हता
ताडिता सती बद्धशो विस्तरवारान् चक्रान् क्रन्दितवती । तस्मै हरये नमः
इति सम्बन्धः ॥ इत्यादि ।

End. तं पीतवाससं विष्णुमित्याह । कीदृशं आयतनेवः आयवे दीर्घं नेवे यस्य
सः । कीदृशं तं पशुमतां गोपानां आयतने गृहे कंसामुरात्तत्त्वं । अक्ष-
मिति वा । किं कुर्वन्निवाह । तच्चाह । दशनैर्दन्तैः सह हसितानां । विमल-
दन्ता अपि विमला इति भावः । कीदृशानां लीलाजानां लीलाजानां
लीलया जनितानां गोपस्त्रीभिर्लीलया दत्तानामिति यावत् ॥ * ॥

Colophon. इति राजाधिराजमालाङ्गविरचित-वृन्दावनाख्यकाव्य-टीका समाप्ता ॥
श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणाजतले तव ।
श्रीकाशीरामकृतिना लिपिरेषा समर्पिता ॥ शकाब्दाः १६६९ ।

विषयः । मालाङ्कराजविरचितस्य वृन्दावनाख्यकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 342. वैद्यवक्त्रम्. By श्रीकान्तदासः. Substance, country-made paper, $19\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 604 çlokas, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Sonārgāh, Bābu Prabhātacandra Sena. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

नमः कात्यायन्यै ।

.... अमसुखशायिकां गतायाः

सत्यायाः स्वनकटकचतानि पश्यन् ।

.....

.... द्रढयतु केशवः शिवं वः ॥

सुद्रामन्त्रां चिभुवनगुरोरीक्षमाण...

..... ।

भावाङ्गीतेः सपदि विकला वेपथुं संवदन्ती

रन्तुं गन्तुं न च बलवती पातु वः श्रीभवानी ॥

श्रीमत्श्रीकान्तदासेन राजवैद्येन धीमता ।

षाळ्य सर्वतन्त्रेभ्यः क्रियते वैद्यवक्त्रम् ॥

ये बालभावादनधीततन्त्रा

दारिद्रादुःखानलदग्धचित्ताः ।

अनन्यजीवाः प्रतिकर्तुमञ्जा-

क्षेपां प्रबोधार्थमयं निबन्धः ॥

अन्येषु शास्त्रेषु विवादमात्रं

न लभ्यते तत्र फलं समक्षम् ।

पदे पदे ज्योतिषि मन्त्रवादे

चिकित्सिते प्रत्ययमावहन्ति ॥

पूर्वं सूत्रमाह ।

सायुर्वेदागमं पूर्वमायुर्वेदं ततः परम् ।

साङ्गोपायं ततः शिष्यं गुरुज्ञापि यथोदितम् ॥

.... ।

आयुर्वेदागममाह ।

ब्रह्मणा हि यथा प्रोक्तमायुर्वेदं प्रजापतिः ।

जयाह निखिलेनादावश्विनौ च ततः परम् ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ सूत्रलक्षणमाह ।

पाश्चात्ये रजनीयामे घटिकानां चतुष्टये ।

उत्पाय रोगिणं वैद्यो मूर्खोऽर्गञ्च कारयेत् ॥

आयन्तधारां सन्त्यज्य मध्यधारां समुद्धरेत् ।

शुभे कांस्यादिके पात्रे कृत्वा मूर्खं परीक्षयेत् ॥

वातेषु पाण्डुरं मूर्खं सफेनं कफरोगिणाम् ।

रक्तवर्णं भवेत् पित्ते द्वन्द्वजे मिश्रितं भवेत् ॥

... ..

पाण्डुरं शीतलं मूर्खं भूरि श्लेष्मज्वरे भवेत् ।

कृष्णं चाविलकं मूर्खं सन्निपातज्वरे भवेत् ॥

यस्येक्षुरससङ्काशं मूर्खं नेत्रे च पिञ्जरे ।

रसाधिक्यं विजानीयान्निर्दिशेत्तस्य लङ्घनम् ॥

Colophon.

समाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ॥

विषयः । आयुर्वेदस्य लक्षणकथनमुत्प्रेनायुर्वेदागमस्याद्योत्पत्तिविवरणम् । वेदान्तलक्षणम् । शिष्यलक्षणम् । परिषत्लक्षणम् । वैद्यलक्षणम् । चिकित्सालक्षणम् । असद्वैद्यलक्षणम् । सद्द्वैद्य-
प्रशंसा । द्रव्याणां गुणदोषनिरूपणम् । रोगिणां गुणदोषयोर्द्विविधचिकित्सा । आतुरलक्षणम् ।
त्रिविधौषधनिरूपणम् । सप्ताशय-सप्तधातु-सप्तोपधातु-सप्तत्वगादीनां परस्परलक्षणम् । शरीर-
दोषाणां लक्षणम् । तेषां स्थाननिरूपणम् । प्राकृतविहृतसंज्ञकानां दोषाणां कर्मनिरूपणम् ।
स्त्रीपुंसभेदेन शरीरस्थिरभ्रून्निरूपणम् । धातूनां कर्मनिरूपणम् । धातूनां दृष्टिचयजनितरोग-
निरूपणम् । तेषां चिकित्सानिरूपणम् । पक्षेन्द्रियनिरूपणम् । तेषां प्रत्येकस्य गुणनिरूपणम् ।
पुरुषलक्षणम् । शुक्रभेदेन स्त्रीपुंससकजन्मनिरूपणम् । तेषां सालिकादिभेदेन गुणदोषभेद-
कथनम् । वातपित्तादि सप्तधा प्रकृतिलक्षणम् । अतिह्रस्वादिनिन्दिताष्टपुरुषनिरूपणम् । अति-
ह्रस्वादिपुरुषगतरोगविशेषनिरूपणम् । तत्तद्रोगप्रशमनोपायकथनम् । ऋतुभेदे वातादिदोषाणां
प्रकोपकथनम् । तेषां हेतुकथनम् । कुपितलिङ्गनिरूपणम् । तेषां कर्मनिरूपणम् । विगुण-
वातादिनिरूपणम् । प्रज्ञापराधस्य लक्षणम् । तस्य व्याधिकारणत्वं तच्चिकित्सा च । षड्विधा-
हारनिरूपणम् । लघुगुरुद्रव्याणां मात्रानिरूपणम् । सुखाचारनिरूपणम् । ऋतुभेदे आहारौघ-
द्रव्यभेदनिरूपणम् । षड्रसनिरूपणम् । आयुःपरीक्षणम् । शिरासकललक्षणम् । सूत्रलक्षणमेति ।

No. 343. वैष्णवगौता . Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent, 128 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā Agartālā Vṛddhanagara, Paṇḍita Mineçvara Sārbabhauma. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीराधाकृष्णभ्यां नमः ।

अथ वैष्णवगौता ।

श्रीसूत उवाच ।

एकदा नैमिषारण्ये केवलं पुरुषं शुभम् ।

प्रेममाश्रित्य संसृज्य पप्रच्छ पार्थसत्तमः ॥

अर्जुन उवाच ।

वैष्णवानां गतिं कृष्ण कथयस्व महाप्रभो ॥ इत्यादि ।

End. निःसंशयं यः पठेन्नित्यं श्रद्धाभक्तिसमन्वितः ।

जीवमानः सुखं याति श्रुते मुक्तिपदं लभेत् ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णार्जुनसंवादे वैष्णवगौता सूतोपाख्यानं समाप्तम् ॥

विषयः । श्रीकृष्णार्जुनसंवादच्छलेन वैष्णवानामेव सर्वोत्तमलक्षणम् ।

No. 344. वैष्णवरहस्यम् . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 284 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhalpāḍā viā Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीराधाकृष्णो जयतः ।

श्रीगोविन्दं व्रजानन्दसुन्दोच्चानन्दमन्दिरम् ।

वन्दे हृन्दावनानन्दं श्रीराधासङ्गनन्दितम् ॥

श्रीराधाकृष्णो जयतां

जयति विश्व ... भक्तहृन्दसञ्चितो निगूढवेशः ।

कीर्त्तनयज्ञवितानायान्तःकृष्णो वशिर्गौरः ।

इह ललु सकललोकहितवतारो भगवान् श्रीशचीनन्दनः कलियुगे परम-
धर्मप्रवर्त्तनाय वेशेनावततार । इत्यादि ।

End. ततो महाप्रभुः स्वपापंदैः सह भगवद्भजनमार्गं प्रवर्त्तयामास रागा-
न्वानां विषयवैदृष्यबोधनामकृत सञ्ज्ञासः सञ्ज्ञासाधनमपावतो भक्तहृन्दसञ्चितो
नीलाचलमनुससार ।

प्रभुमा कथितं यद्युद्गृह्यं वैष्णवान्वये ।
 तदेव लिखितं किञ्चिन्न तु स्वमतिवैभवात् ॥
 भवभयमपहर्तुं कृष्णचैतन्यनामा
 स्वयमपि हरिनाम ग्राहयन्नग्रहोद्यः ।
 अनुचरगणयुक्तो भक्तवेशावतारो
 तमहमखिललोकाचार्येण नमामि ॥ ० ॥

Colophon. इति वैष्णवरहस्ये साध्यसाधनो नाम चतुर्थः प्रकाशः ॥*॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । नामोपदेशनिरूपणम् । गुरुपदाशयनिरूपणम् । आराध्यनिर्णयः । साध्य-
 साधननिरूपणञ्चेति ।

No. 345. व्यवस्थासारसंग्रहः . By रामगोविन्दशर्मा . Substance, country-
 made paper, 14 × 2 inches. Folia, 89. Lines, 7 on a page. Extent, 2,422
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā,
 Post Office Pilkhanā, Vāḍḍānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna.
 Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

गुरोः पादयुगं नत्वा रामगोविन्दशर्मणा ।
 क्रियते बालबोधाय व्यवस्थासारसङ्ग्रहः ॥
 तत्रादौ तिथिव्यवस्था निरूप्यते । तिथिस्तु द्वादशभिर्भागैश्चन्द्रक्रियोपलक्षितः
 कालविशेषः । तदेव चान्द्रमसं दिनम् । यथा,—
 अर्कादिनिःसृतः प्राचीं यथात्यहरहः शशी ।
 भागैर्द्वादशभिस्तु स्यात् तिथिश्चान्द्रमसं दिनम् ॥ इति सूर्यसिद्धान्तात् ।
 तद्विंशता चान्द्रो मासः । स च द्विविधः सुख्यो गौणश्च । इत्यादि ।

End. दत्तकश्च स्वयंदत्तः कृत्रिमः कृत एव च ।
 अपविदाश्च ये पुत्राः भरणीयाः सदैव ते ॥
 भिन्नगोत्राः पृथक्पिण्डाः पृथक् वंशकराश्च ये ।
 स्मृतके स्मृतके चैव यद्वाशौचस्य भागिनः ॥ इति ॥
 विरुद्धं स्मृतिशास्त्रेषु यदुक्तं बुद्धिविधमात् ।
 तत्तत्त्वं लपया शोधं स्मृतिशास्त्रविशारदैः ॥

Colophon. इति बालिचामठग्रामनिवासि चट्टवंशज-श्रीरामगोपालचक्रवर्त्यात्मज-श्रीराम-
 गोविन्दशर्मविरचिते व्यवस्थासारसंग्रहे अशौचव्यवस्था समाप्ता ।

विषयः । अत्रादौ तिथिस्वरूपादिनिरूपणम् । तिथिद्वैधव्यवस्थादिः । जन्मतिथिनिरूपणम् । प्रतिपदादि तिथिषु प्रत्येकं कृत्यविशेषव्यवस्थादिः । संक्रान्तिनिरूपणादिकम् । अथ अद्भुत-
निरूपणम् । तत्र तत्र व्यवस्थादिः । उद्वाहव्यवस्थादिः । और्द्धदेहिकव्यवस्थादिः । तत्र प्रेत-
नर्पणादिविधानम् । अशौचान्नाहितीयदिनकृत्यनिरूपणम् । आहविधिः । सपिण्डीकरणविधिः ।
होतृगर्गादिविधिश्च । अथ आभ्युदयिकआहकालादिः । नवाग्रविधिः । अष्टाहविहितआह-
कालादिश्च । अथ प्रायश्चित्तव्यवस्थादिः । अशौचव्यवस्थादिश्चेति ।

No. 346. व्युत्पत्तिविचारः . Substance, country-made paper, 20×5 inches. Folia, 47. Lines, 8 on a page. Extent, 1,692 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Candraakānta Vidyāratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. नमः शिवाय ॥ अनुमित्यर्थकधातुयोगे विधेयत्वं द्वितीयार्थः । तेन वज्रादि-
पचकानुमितिपरस्य वज्रिमनुमिनोमीत्यादिवाक्यस्य न प्रामाण्यं । यदि च
वज्रिमाध्यकपर्वतपचकानुमितिपरस्य वज्रिमत्त्वेन पर्वतमनुमिनोमीत्यादि-
वाक्यस्यापि प्रामाण्यमनुमन्यते तदा तादृशधातुयोगे उद्देश्यत्वमपि द्वितीयार्थः ।
इत्यादि ।

End. इत्यत्र कपोतमात्रवृत्तिपतत्त्वादिपर्याप्तावपि अतिरिक्तवृत्तिकपोतत्वावच्छिन्नत्व-
निष्पन्नात् कपोतशतादावपि कपोतादिव्यवहारोपपत्तिपर्याप्तमतिप्रसक्त-
धर्माच्च तदनवच्छेदकत्वे गत्यन्तरं चिन्तनीयम् ॥ * ॥

Colophon. इति व्युत्पत्तिविचारः ।

विषयः । कालभावादियोगजद्वितीयादीनां तथान्येषामपि व्युत्पत्तिविचारमुखेन कर्तुं-
करादिव्युत्पत्तिविचारः ।

No. 347. व्रतकालविवेकः . By श्रूलपाणिमहामहोपाध्यायः . Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 328 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1737. Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Cāstri. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो ब्रह्मेशाय ।

नामानुमितसद्वैधजातसंशयलक्षणः ।

व्रतकालविवेकोऽयं क्रियते श्रूलपाणिना ॥

तत्र दीर्घकालानुपालनीयतमदितिकर्मयता कलापसहितनियतसङ्कल्पविषयो
व्रतमिति व्रतलक्षणम् । इत्यादि ।

End.

कालविशेषानियन्त्रितञ्च न तस्य प्रतिष्ठापूर्वोक्तद्वयशीर्षे फलार्थिभिरित्यनेन
काम्यस्यैव प्रतिष्ठाविधानात् । कालविशेषानियन्त्रिते तदसम्भवाच्च । प्रतिष्ठा-
विधानञ्च प्रतिष्ठाविवेकेऽनुसन्धेयमिति ॥ ० ॥

Colophon.

इति साङ्ख्ययान मन्त्रमहोपाध्याय-श्रीशूलपाणिविरचितो व्रतकाल-
विवेकः समाप्तः ॥ ० ॥

मुनिरामसिन्धुचन्द्रे शाके नभस्य षष्टदिने ।

आल्लिलेख विवेकेदं (?) जयनारायणद्विजः ॥

विषयः । व्रतानुष्ठानम् । गृहीतव्रताकरणे दोषश्रुतिः । व्रतभङ्गप्रायश्चित्तम् । व्रतानुष्ठाने
विहितकालः । ललितासप्तमीव्रतादयः । कार्त्तिकेयव्रतविधिः । प्रतिष्ठाकालश्चेति ॥

No. 348. शक्तितन्त्रम् । Substance, country-made paper, 14×4 inches.
Folia, 41. Lines, 8 on a page. Extent, 615 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā,
Paṇḍita, Devidāsa Cūḍāmaṇi. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीभगवत्पुत्रवाच ।

शक्तेर्नामशतं ध्यानं मन्त्राश्च विविधाः श्रुताः ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि साधनं सर्वसिद्धिदम् ॥

स्यानं कालं तथा मालां यच्चान्यच्छक्तिसम्भवं ।

अल्पायासेन सिध्यन्ति येन तत् कथ्यतां प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।

गुप्ताद् गुप्ततरं देवि साधकानां सुखावहम् ॥

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे ।

शवस्योपरि मुण्डे वा जले वा कण्ठपूरिते ॥

सङ्ग्रामभूमौ योनौ वा स्थले वा निर्जने वने ।

पञ्चक्रोशान्तरे यच्च न लिङ्गान्तरमीक्ष्यते ॥

तदेकलिङ्गमाख्यातं तच्च सिद्धिरनुत्तमा ।

विश्वमूले नदीतीरे गुहायाश्च शिवालये ॥

निश्चिद्रमपडे चैव कूर्मे धात्रीतले तथा । इत्यादि ।

End.

मग्गन्तु चाभिषेकेण शक्तिवीजेन ताडिताः ।

विद्यानिल्ला मङ्गारोगा ङाकिन्यभिभवास्तथा ॥

घोराभिचाराः क्रूराश्च यथा रोगास्तथैव च ।

मग्गन्तु चाभिषेकेण कालीवीजेन ताडिताः ॥

मग्गन्ति विपदः सध्वाः सम्पदः सन्तु सुस्थिराः ।

अभिषेकेण शाक्तेन पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ॥

Colophon.

इति शक्तितन्त्रे शक्त्युपन्यासे त्रयोदशः पटलः ॥

विषयः । (प्रथमतः सप्तमं पटलं यावत् नोपलभ्यते ।) अष्टमे पटले, सिद्धियोग-
निरूपणम् । आकर्षणस्तम्भनादिषु कर्मसु षट्पदेदकथनम् । तत्र दिङ्नियमादिकथनम् ।
मारणादौ मास्त्राविधानकथनपूर्वकं जपविधिः । आसनादिविधिश्च । नवमे पटले, श्वसाधन-
विधिः । तत्र विश्वरादितिकर्तव्यताकथनञ्च । दशमे पटले, कुलाचारविधिः । तत्र कुलनारी-
लक्षणादिकथनम् । तन्मूजादिविधिः । कुल्लष्टचादिविधिश्च । एकादशे पटले, दूतीयागविधिः ।
तत्र स्मिदासवयोर्विधिः । स्मिदादिशोधनविधिः । पञ्चमकारविधिः । शक्तिनिरूपणञ्च ।
द्वादशे पटले, कुलीनानां पुरस्करणविधिः । कुमारीपूजनविधिः । पञ्चमकारेण अन्तर्यजन-
विधिश्च । त्रयोदशे पटले, शाक्ताभिषेकविधिः । ततो विशेषत इतिकर्तव्यताकथनञ्च ॥
इति शम् ।

No. 349. शनिस्तोत्रम् (स्कन्दपुराणीयम्), Substance, country-made paper, 6 x 2½ inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 79 ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā viśā Naihāṭi, Paṇḍita Govinda Candra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीरामचन्द्राय । ॐ नमः शनैश्वराय ।

प्रथम्य देवदेवेशं सर्वपद्मनिवारणम् ।

शनैश्वरस्य शान्त्यर्थं चिन्तयामास एव च ॥

गुपिष्ठिर उवाच ।

देवदेव जगन्नाथ पद्मपीडाभिर्नाशनम् ।

श्रीरे पीडाविनाशाय उपायं वद मे प्रभो ॥ इत्यादि ।

End. च इदं प्रातरुत्थाय शनिवारे पठेन्नरः ।
 पूजयित्वा शनिं वापि तस्य तुष्यति भाष्करः ॥
 सर्वाभीष्टप्रदो नित्यं भविष्यति न संशयः ।
 सर्वेषामेव वर्णानां शनिपूजा विधीयते ।
 शूद्रेणापि विशेषेण कर्त्तव्यमिति चादरात् ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणे रेवाखण्डे शनैश्चरस्तोत्रं समाप्तम् ॥

विषयः । नवग्रहान्तर्गतशनैश्चरग्रहस्य स्तोत्रम् ।

No. 350. शब्दघोषा . Substance, country-made paper, 18×2½ inches Folia, 41. Lines, 8 on a page. Extent, 1,230 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, District 24-Parganās, Paṇḍita, Hara-prasāda Ṣāstrī. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यम् .) स्त्रीपुंनपुंसकानि
 हि लिङ्गानि शब्दसंस्कारमाचोपयोगीनि लोकरूढानि धर्मान्तराणीव भेदे-
 नोपादीयन्त इति शब्दसंस्कारमाचोपयोगीनौत्यनेन लोकव्यवहारोपयोगीनि
 व्यावर्त्तन्ते ॥ अथ प्रथमतोऽकारान्तानि लिख्यन्ते ॥ इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । अजन्तहसन्तादिशब्दरूपनिरूपणम् ।

No. 351. शब्दरत्नम् . By रामशरणः . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 139 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Vaidyervāzār Sātbheyepādā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

शब्दत्रक्ष्मण्यो नत्वा शब्दशस्त्रं विलोकयन् ।

श्रीरामशरणो वक्ति शब्दरत्नं समासतः ॥

तत्र प्रकृतिप्रत्ययाभ्यामर्थस्य वाचकः शब्दः । श्व भन्तौ बाहुलकात् दः । तथा
 चामरे । शस्त्रे शब्दस्तु वाचक इति । स च षोढा भवति ।

शक्तो लाक्ष्णिको रूढो योगरूढश्च यौगिकः ।

कचित् यौगिकरूढश्च शब्दः षोढा निगद्यते ॥ इति शब्दशक्तिप्रकाशिका ।

तत्र शक्त्यर्थप्रतिपादकः शक्तः । शक्तिश्च शब्दानां मुख्ययापारः । शब्दनिष्ठो यो मुख्ययापारो भगवत्सङ्केतोऽस्माच्छब्दादयमर्थो बोद्धव्य इति ईश्वरेच्छा-
रूपः सैव शक्तिरित्यर्थः । तद्विशिष्टस्यार्थः शक्यः तत्प्रतिपादकः शक्तो वाचक इति यावत् । इत्यादि ।

End

तथैव सर्वे युगपत्पदार्थाः परस्परैरान्वयिनो भवन्ति । परे तु यद्युदाकाङ्क्षितं योगं सन्निधानं प्रपद्यते ।

तेन तेनान्वितः स्वार्थः पदैरेवावगम्यते ॥

तथाच खण्डवाक्यार्थबोधानन्तरं सयैव पदार्थस्मृत्या महावाक्यार्थबोध इत्याहुः । तात्पर्यं वक्तुरिच्छा च यदि तात्पर्यं शब्दबोधकरणं न स्यात् तदा सैवमानय इत्यादौ कचिदश्वस्य कचित् पूरणस्य बोधो न स्यात् । न च तात्पर्यप्राप्तकप्रकरणादीनामेव शब्दबोधे कारणत्वमस्तीति वाच्यम् । तेषामननुगमात् तात्पर्यज्ञानजनकत्वेन तेषामननुगमे तु तात्पर्यज्ञानमेव लाघवात् कारणमिति स्थितम् ॥

Colophon.

इति शब्दरत्नं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । अत्र प्रथमं शब्दलक्षणम् । ततो रुढयौगिकादिभेदेन शब्दस्य षड्विधलक्षणम् । आकाङ्क्षायोग्यतासन्निभच्छब्दस्य लक्षणादिनार्थबोधभेदकथनम् । लक्षणाया जडत्वाद्याजडत्वा-
स्वार्थेति द्विविधभेदकथनम् । लिङ्गस्य गुडमिश्रसंकीर्णाविष्टोपसर्जनान्यत्वेति षड्विधभेदकथनम् । शब्दानां शब्दबोधकथनञ्च ॥

No. 352. शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पनी. By कृष्णकान्तविद्यावागीशः. Substance, country-made paper, 22×4 inches. Folia, 150. Lines, 10 on a page. Extent, 7,162 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha Vidyaratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

योगेश क्व गतं चिरं हिमगिरिः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
योगार्थं किमुतास्ति कैचिरमणौ तत्रेति सन्नापणम् ।
दुला ज्ञानसमन्वितं गिरिसुतागौरीशशोभनका
तत्रास्तीति वदन् सकलजह्दयो मां पातु लम्बोदरः ॥
न्यायान्तराशुक्तं निगुवनजनकथोपनिषेन जुष्टं
तुष्टं धीरिषु रुष्टं भूततमविदुषां ग्लानलं सामगीतम् ।

स्थातं तातं नितान्तं सदयमसदृशं मादृशं साधुसङ्गं
 श्रीयुक्तज्ञानं कालीचरणसरचयं ग्रन्थमादौ प्रणम्य ॥
 ब्रह्मश्रीकृष्णकान्त + + सुत + जनश्रोतृसत् पादपद्मा
 सानन्दानन्दमन्दस्मितमिलितवचोभाषणध्वस्तपापा ।
 किञ्चित्क्रोधात्मतापाहतरिपुकलितानिष्टचेष्टादिदोषा
 शिष्टाखर्व्यां विशिष्टा प्रभवतु जननी तारिणी मे नमस्या ॥
 न्यायार्थस्थितिस्मृष्टिसंहतिविधेर्हेतुं सुकृत्या युतान्
 धीरानुच्चपदं नयन्तमयुतान् दुर्बुद्धिकान् मूढतान् ।
 वेदाख्यानसमुद्धृताखिलधरादित्यं महान्तं मुदा
 श्रीलश्रीजगदीशमत्र कमलाधीशं नमस्याम्यहम् ॥
 न्यायसंसारपाथोधिमग्नोपासकतारकम् ।
 रामनारायणं वन्दे तर्कपञ्चाननं गुरुम् ॥
 धीरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशसंज्ञिना ।
 व्याख्यायते सतां तुष्टैः शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥
 प्रणम्य भूमौ विनयेन मान्यान्
 धीरान् समस्तानिति वेदयामि ।
 अशेषमाकर्ण्यमिदं विहाय
 प्रदर्शनीयं सुविभाज्य दूष्यम् ॥
 मङ्गलाचरणपूर्वकनिजकृतकारिकावलीं व्याख्यातुं प्रेक्षावत्प्रवृत्तये शिष्य-
 शिस्त्यै च प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धप्रतिपादके पद्यमादौ निबध्नाति तर्क-
 मित्यादि । तर्को वितर्क आपत्तिरिति यावत् । तन्त्रं सिद्धान्तः । तथाच
 पूर्वपक्षं सिद्धान्तं जानता इत्यर्थः । इत्यादि ।
 अनादिरित्यस्य व्यावृत्तिमाह पुनः + + तौत्यादि । उत्तर्गत इत्यस्य व्यावृत्ति-
 माह स्वप्रवृत्तिभ्यश्चेति । शुभि रचि इत्यादि । कुत इत्याकाङ्क्षायामाह
 पुनः पुनः शोभते इत्यादि ॥ इत्याख्यातटिप्पणी समाप्ता । तद्धितस्य न्याय-
 समन्वितार्थकलेन विचारविधुरतयातिमुगमतया च टिप्पणीकरणे मदीय-
 प्रवृत्तिर्नात्ययते । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥
 इति श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशभट्टाचार्यविरचिता शब्दशक्तिप्रकाशिका-
 टिप्पणी समाप्ता ॥

End.

Colophon.

विषयः । जगदीशतर्कालङ्कारकृत-शब्दशक्तिप्रकाशिकाख्य-प्रवृत्तिप्रत्ययार्थविचारात्मकग्रन्थस्य

व्याख्यानम् ।

No. 353. शब्दशास्त्रविहतिः . By रघुनन्दनशिरोमणिः . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 85. Lines, 9 on a page. Extent, 3,394 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkāṇkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य परमं देवं ... चित्तनन्दनम् ।

करोमि शब्दशास्त्रस्य विहतिं प्रस्फुटां शुभाम् ॥

समर्थास्तत्त्वाभाय सूक्तिरत्नाय च द्रुतम् ।

कलापपूर्वतन्त्रस्य समुद्रः सेव्यतामयम् ॥

++++ समुत्सृज्य दूरतः खलु सेव्यताम् ।

पन्थोऽयं यत्नतः साधो मनोज्ञज्ञानहेतवे ॥

अथ छदन्ताः शब्दाः सर्ववर्माणां कथं न व्युत्पादिताः वररुचिना वा कथं व्युत्पादिता इति शिष्यजिज्ञासायां प्रतिपादयन्नाह एत्तादिवदित्यादि ॥

End.

ज्ञा प्रत्यये विमोहने विभाषा विमोहनादन्यत्र न स्यादेतदर्थमपि सूत्रं स्यादिति पुनरिह ग्रहणम् । नु भोः । यद्यपीत्यादि । एते ननु भो विमोहन इति तुदादौ पाठो नास्ति इति बोध्यम् ॥ * ॥

Colophon.

इति रघुनन्दनभट्टाचार्यशिरोमणिकृता शब्दशास्त्रस्य-विहतिः समाप्ता ।

विषयः । कान्तन्त्राकरणस्य छदन्तांशस्य टीका ।

No. 354. शब्दसंग्रहमाला. By काशीश्वरः . Substance, country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 56. Lines, 6 on a page. Extent, 2,344 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk, 1688. Place of deposit, Kāñthāl-pāḍā viśā Naihāti, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अपारसंसारपयोधिनावं

मरुसती-कञ्जभवादिष्वेवम् ।

प्रथम्य पादाम्बुजमाह विष्णोः

काशीश्वरः शब्दनिकायमालाम् ॥

जाद्वलीति वनि वीडि यादाय वचनोत्पलः । (?)

अमरानुक्तविख्यात शब्दसंग्रहमालिका ॥

श्वेतपत्रवरो ब्रह्मा हेमाङ्गः कञ्जनिर्जरी ॥ इत्यादि ।

End.

संक्षेपरन्ध्रयोः सन्धिः सारः शुक्रो धनेऽपि च ।

श्रेष्ठे धाम्नि च पुंसि स्यात् अरुः पर्वतदैवयोः ॥

चाशनिर्द्वयोर्बन्धुरे स्यात् तालव्यदन्तसादिवत् ॥ ० ॥

इति सङ्कीर्णवर्गः ॥ ० ॥

Colophon.

इति काशीश्वरकृतौ शब्दसंग्रहमाला समाप्ता ॥ शकाब्दाः १६८८ ।

विषयः । नानार्थद्वयार्थादिशब्दानां पर्यायबन्धः ।

No. 355. शब्दसाध्यप्रबोधिनी . By रमानाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 37. Lines, 10 on a page. Extent, 1,434 ślokas. Character, Bengali. Date, Baṅgābda 1264. Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura Vajrayoginī, Paṇḍita Dvārakānātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवायै नमः ।

शौरिं प्रणम्य देवञ्च भक्त्यानुग्रहकाम्यया ।

क्रियते बालबोधाय शब्दसाध्यप्रबोधिनी ॥

तत्र तावदकारान्ताः । दाशरथिवाचको रामशब्दः पुलिङ्गः । रामः रामौ रामाः । रामं रामौ रामान् । रामेण रामाभ्यां रामैः । भिन्नविषयेऽपि निरवकाशतया ऐसा एत्वं बाध्यते । इत्यादि ॥

End.

अत्रावर्णादेव इति टीकाकृतोक्तमप्यष्टस्वरविषयकमिति बोध्यम् । मधु-
लिङ्गादीनां विरामे व्यञ्जनादौ च डलं भवतीति ॥

Colophon.

इति रमानाथचक्रवर्तिविरचिता शब्दसाध्यप्रबोधिनी समाप्ता ॥

वङ्गाब्दाः १२६४ ॥

विषयः । कान्तानुसारेण अकारान्तादिशब्दानां रूपकथनम् ।

No. 356. शब्दानित्यतारहस्यम् . By मधुरानाथतर्कवागीशः . Substance, country-made paper, 20×4 inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 1,128 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḍāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य प्रथमपञ्चतुष्टकं नास्ति तेन पञ्चमपञ्चस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)
यदि च परमाणुपरिमाणे द्वाणुकपरिमाणेऽप्यपि नोत्कर्षोऽस्ति किन्त्वप-
कर्ष एव तस्यात्यन्तापकृष्टत्वेन सुप्रसिद्धत्वात् अधिकदेशव्यापकत्वेनैव परि-
माणस्योत्कृष्टत्वमिति गुणकिरणावस्थामप्याचार्यैरभिहितत्वाच्च तदा तु सजा-
तीयत्यनुपादाय तादृशोपाधिसङ्घतिप्रतियोगिकत्वेनापकर्ष एव विवक्षणीयः ॥
इत्यादि ।

End. यथाश्रुते ऋणुपरिमाणेऽपि व्यावर्तनादसङ्गतेः । पञ्चेतरत्वादिति पञ्चेतरत्वं
तुल्यत्वादित्यर्थः । ननु सन्तु वणां नित्यास्तथापि पदवाक्यवेदा नित्या एव
इत्यत आह यदा चेति । तत्सन्दोहरूपस्य पदसमूहरूपस्य ॥

Colophon. इति शब्दपरिच्छेदरहस्ये शब्दानित्यतारहस्यं सम्पूर्णम् ॥ * ॥

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतस्य शब्दाख्यतुरीयखण्डस्य कश्चिद्देशः । अथ च नाना-
विधन्याययुक्तिकोपन्यासमुन्नेन शब्दानित्यत्वं प्रदर्शितम् ॥

No. 357. शब्दाप्रामाण्यरहस्यम् . By मधुगानाथतर्कवागीशः . Substance,
country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 63. Lines, 8 on a page.
Extent, 2,835 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Pharidpur, Post Office Pālang, grāma Dhānukā, Paṇḍita Rajanī-
kāṇṭha Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

न्यायान्मुद्रितमेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।

नातं विभुवनगीतं तर्कान्तरमादराद्गता ॥

श्रीमता मधुरानाथतर्कवागीशश्रीमता ।

विशदीकृत्य दर्शने तुरीयमखिलक्रियाः ॥

आन्वितिकोपहितमण्डलीपु

सत्ताष्टवैरध्ययनं विनापि ॥

सदुक्तमेतत् परिचिन्य धीरा

निःशङ्कमध्यापनमातनुष्वम् ॥

प्रत्यक्षादिप्रमाणवर्गनिरूपितम् । इदानीं चरतप्रमाणं शब्दो निरूपणीयोऽतः

शिष्टावधानाय प्रतिजानीते अथेत्यादिना । अथ उपमाननिरूपणानन्तरखण-

निष्ठः शब्दः शब्दप्रमाकारणम् । यथाश्रुतेऽप्ये प्रमाणशब्दलक्षणकारणस्यार्था-

न्तरापत्तेः । निरूप्यत इति निरूपणं लक्षणस्वरूपप्रामाण्यादिभिर्ज्ञापनम् ।

लक्षणस्वरूपप्रामाण्यादिप्रकारकज्ञानानुकूलो व्यापार इति यावत् । आस्थानस्य च विषयत्वमर्थः । तथाच उपमानविशेष्यकलक्षणस्वरूपप्रामाण्यादिप्रकारक-
ज्ञानानुकूलव्यापारानन्तरक्षणनिष्ठाभिन्नो यो लक्षणस्वरूपप्रामाण्यादिप्रकारक-
ज्ञानानुकूलो व्यापारस्तद्विषयः प्रमाणं शब्द इत्यन्वयः । अथ पदस्य लुप्त-
द्वितीयाविभक्तिकस्य निरूपणक्रियाविशेषणतया लोकां पचतीत्यादिवदभेदस्य
संसर्गमर्थ्यादावल्लभ्यत्वात् । नाम्नः क्रियाविशेषणत्वस्यले अभेदान्वयबोधस्यैव
साक्षाद्वल्लत्वात् । व्यापारस्य शब्दप्रयोग एव तद्विषयता व्यापारानुबन्धिनी ।
तेन शब्दस्य निर्विषयकत्वेऽपि न क्षतिः ॥ इत्यादि ॥

End.

ननु श्रुतपदेभ्य एव तात्पर्यग्रहात् पूर्वं कर्मलादौ घटादिमत्त्वानुभवः
स्यादित्यत आह । पदानीति समूय तात्पर्यग्रहेण समं मिलित्वेव तथाचा-
न्योन्याश्रय इति भावः । इदमुपलक्षणम् । विशिष्य तत्परत्वग्रहस्य हेतुत्वे
शब्दमात्रस्यानुवादकतापत्तेत्यपि बोध्यम् । अतएवेति एतादृशतात्पर्यग्रहस्य
शब्दधीहेतुत्वादेवेत्यर्थः । न तु प्रकरणादिज्ञानस्य हेतुत्वादिति । विनि-
गमनेति । शक्तिजन्योपस्थित्यादेरितरसकलकारणस्याविशिष्टत्वेऽपि कदाचि-
देकमर्थमादायैवान्वयबोध इत्यर्थः । तदनुपपत्तिरेवेति अतएवेत्यनुपपद्यते
एवकारोऽप्यर्थः । तात्पर्यानुपपत्तिरपीत्यर्थः लक्षणाबीजमिति छीः (?) प्रवेश्ये-
त्यादौ शक्त्या वाक्यार्थस्मरणस्य वाक्यार्थयोग्यतादिज्ञानस्य सत्त्वेऽपि लक्ष्यार्थ-
स्यैवान्वयबोध इत्यत्र नियामिका इत्यर्थः । तदानीं शक्त्याऽन्वयबोधाभावे
नियामिका इति तु फलितार्थः । तथाच न तादृशसिद्धान्तव्याघात इति
भावः । तदभावादिति अतएवानुपपद्यते पचति पद इति प्रयुक्त इति शेषः ।
स्मृतेति अन्योक्त स्मृतेत्यर्थं शब्दस्य लोकेवेदनाधारणशब्दस्य प्रमाणा-
न्तरत्वमित्यनुमानादिभिन्नत्वेन न गृहीतग्राहिस्थानुभवजनकत्वमित्यर्थः ॥

विषयः । प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दाः प्रमाणमित्यादिचतुर्विधप्रमाणं नैयायिकसम्मतम् ।
वैशेषिकनये प्रत्यक्षानुमानमेव प्रमाणं शब्दोपमानानामनुमानगतार्थत्वादिति मतं दूषयितुं शब्दस्य
ग्रथक्प्रमाणत्वं व्यवस्थापयति शब्दाप्रामाण्यग्रन्थेनेति संक्षेपः ॥

No. 358. शाक्तामोदः. By शङ्करद्विडाचार्यः. Substance, country-
made paper, 19×5 inches. Folia, 13. Lines, 10 on a page. Extent,
471 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Vikramapura Mājhapāḍa, Bābu Rasavihārī Rāya. Appearance,
new. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

कषत्काक्षीनाले करिकरभकुम्भस्तनयुगे
 शरद्राकाखर्वीक्षितवचनचार्वीं श्ररक्षरे ।
 प्रमोदाक्षन्वनी दधति खड्गपाशाङ्कुशधनुः
 परिचीषा मध्ये वसतु मम चेतस्तव पदे ॥
 योगिभ्येममोघपत्सरमिजद्वन्दं परामोददं
 मृडानां दयया गुरोर्हृदि सदा भानूपमं मोक्षदम् ।
 नत्वा गङ्करनामको द्रविडजः मिहेः परैकायनः
 पुष्पीं सन्ननुते चरस्य वचनान्याहृत्य तन्त्रादिकम् ॥
 स्तनपानरते मद्यं यदुक्तं यक्षयामले ।
 शिवोक्तञ्च तथा तन्त्रं यामलादौ विरोपतः ।
 साधनं संप्रवक्ष्यामि सेतुवन्मे मद्योदधौ ॥
 रघुवंशसमुद्भूत-श्रीरामचन्द्रमन्त्रिधौ ।
 कथितं मपथैर्यदयदाशुमिहिप्रदायकम् ॥
 कामरूपे योनिपीठे गङ्करस्य पददयम् ।
 स्पृष्ट्वा काष्ठा मद्यादेवं यदुयदुक्तमनुत्तमम् ॥
 यदुक्तं नामभट्टेन तथा सारसमुच्यते ।
 श्यामाताराविज्ञाये च तत्त्वचिन्तामणी यथा ॥
 कन्यद्रुमे मद्यादेव्या मौलतन्त्रे शिवेन यत् ।
 स्मृतितामालिनीयक्षत्रयामलमवययम् ॥
 तथा चान्यानि तन्त्राणि भ्रमान्तिष्व यथाविधि ।
 सारात्सारतरं वक्ष्ये कलौ मिहिप्रदायकम् ॥
 चक्षामि प्रथमे वक्ष्ये पूजाजपविधानकम् ।
 द्वितीये तु पुण्यय्यां यामिन्यां मुनिर्दग्धनम् ॥
 दिव्यानाञ्च पशूनाञ्च भावभेदं तृतीयके ।
 चतुर्थे देशदोषादिप्रतिबन्धनिरोक्षणम् ॥
 काव्यानां कर्मणां मिहिमथैव शुभलक्षणम् ।
 नायिकामाश्रनञ्चैव वक्ष्यामि पञ्चमे मतम् ॥

कुम्भाचरे ।

आत्म-ज्ञान मनु-द्रव-देवशुद्धि पञ्चमी ॥ इत्यादि ।

End.

जन्मा मन्त्रस्य प्राणेश चात्मभेदेन साधनम् ।

कृत्वा देयाः पदाम्भोजं दृश्यते शिवस्य चतुषा ॥

बहुजन्मक्रियायोगात् तत्रापि मानवे क्वचित् ।

मूर्तिदृष्टं पूर्व्वचिह्नं जायते नात्र संशयः ॥

(अतः परं खण्डितम् ।)

विषयः । शक्तिपूजाविधिः । पञ्चशुद्धिकथनम् । तत्र आत्मशुद्धिप्रकारः । स्थानप्रकारः । मन्त्रशुद्धिप्रकारः । द्रव्यशुद्धिप्रकारः । देहशुद्धिप्रकारः । पूजास्त्रचम् । जपस्त्रचम् । अथ मन्त्र-कथनम् । तत्र चौरमन्त्रकथनम् । दीपनीमन्त्रकथनम् । मन्त्रसिद्धिलक्षणम् । पूजाप्रयोगः । जपादिनियमः । मन्त्रस्य स्थापकालादिः । ब्राह्मणादिवर्णभेदेन सेतुकथनम् । महासेतुकथनम् । कामकलाकथनम् । मन्त्रसङ्केतकथनम् । मन्त्रस्थानकथनम् । भूतलिपिकथनम् । चौरमन्त्रादि जपस्थानम् । अथ मन्त्रसाधकयोरेकत्वकथनम् । जीवतत्त्वकथनम् । मन्त्रशिखादिकथनम् । अथ पुरश्चरणविधिः । तत्र स्थानकथनम् । भक्ष्याभक्ष्यकथनम् । वर्ष्वावर्ष्ककथनम् । तत्प्रयोग-कथनम् । (अतः खण्डितम् ।)

No. 359. शावरतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 10×4 inches. Folia, 50. Lines, 9 on a page. Extent, 984 lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, at the Kālimatha at Ramnā. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीशङ्कर उवाच ।

आदिनाथो ज्ञानादिषु कालस्यैवातिकालकः ।

करालो विकरालश्च महाकालश्च सप्रभः ॥

कालभैरवनाथश्च वटुकस्तदनन्तरम् ।

भूतनाथो वीरनाथः श्रीकण्ठो द्वादशो मतः ॥

एते कापालिकाः प्रोक्ता वीरतुम्बीसदाफलैः । (?)

शिष्याणां सूर्य्यसङ्ख्या च तान्हो वच्मि संश्रुणु ॥

नागार्जुनो जडभर्या हरिसन्द्रस्तृतीयकः ।

सत्यनाथो मीननाथो गोरक्षचर्पटस्तथा ॥

अवघटश्चैव वैराग्यः कन्याधारी धलन्धरिः ।

मार्गप्रवर्तका ह्येते तद्वच्च मलयार्जुनः ॥

एतदुक्तं शावराणां मन्त्राणां सिद्धिदत्तकम् । इत्यादि ।

End.

भैरव मेरा दुसमनकी गाड़ी पाकी गाड़ी वेरा मारण मारे तो गुव
गोरचयतीकी आम । २।३. जप १०००० । अष्टोत्तर आऊती वकराका
करे काम दाहम दिन २१ तव चलावे जव वकराकी कसेजी मदमन्त्र
पड़ी जाके धरी धारी और पावे जाप करे ॥

Colophon.

इति श्रीशिवरतनं सम्पूर्णम् ।

विषयः । शिवरतनविधिः । तत्र क्वचित् क्वचित् हिन्दीभाषया मन्त्रादिश्च । अथ सर्व-
विपत्तिहरसिद्धयल्लिखितमन्त्रादिः । योगिनीमन्त्रः । शेषपालमन्त्रः । गणेशमन्त्रः । कालीमन्त्रः ।
वज्रलामन्त्रः । भैरवीमन्त्रः । विपुरासुन्दरीमन्त्रः । देवकीमन्त्रः । मातङ्गीमन्त्रश्च । अथ डाकिनो-
ष्ठाकिनो-भूत-सर्पादिभयनाशनमन्त्रः । उच्चाटनवशीकरणक्षयनादिमन्त्रः प्रयोगविधिश्च ।

No. 360. शिवताखवटीका . Substance, country-made paper, Folia,
60. Lines, 9 on a page. Extent 1,100 slokas. Character, Nāgari.
Date, ? Place of deposit, Benares Govardhanasārāi, Paṇḍita Vin-
dhyeṣvariprasāda Dube. Appearance, old. Correct.

Beginning.

ॐ गणेशाय नमः । श्रीदक्षिणामूर्तये नमः ।

श्रीदक्षिणामूर्तिगुरुं प्रणम्य

तदीरित-श्रीशिवताखवटीकाय ॥

यन्त्रावलीमङ्गलमपि पुनस्तां

शार्ङ्गकर्मणि सज्जनरत्ननाथ ॥

पूर्वं मया विहितोऽङ्कः यन्त्रव्याख्या

कलैः सा पिहितानिमौखात् ।

अतः पुनः श्रीमदनूपभूप-

नियोगत स्नामपरां करोमि ॥

कः पुनरनूपभूप इत्याकाङ्क्षायां तदंशावलीमाह ।

येनार्यं प्राप्यमार्कं (?) हसति मङ्गलीं जङ्गलं नन्दनलं

यः स्तंभकजीपदमयत्यमभृत् पर्विका नैर नाम्नी । (?)

शूरः श्रीमान् वदान्यः शमदमसहितो नीतिशिक्षागुरुणां

आद्यः धो व्यापिकीर्त्या जगति विजयते रायकल्याणमङ्गलः ॥

समजनि विक्रमनगरे राजा श्रीरायभिन्दाख्यः

यस्मिन्नदति मञ्जीषान् नृमजपतिभावं गतो विलोपोऽपि । इत्यादि ।

No. 361. शिवरहस्यखण्डः (स्कन्दपुराणीयः) (द्वितीयांशः) Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 60. Lines, 10 on a page. Extent, 1,950 çlokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Kucekol, Bābu Yogindranātha Śimha Deva. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीमद्दक्षिणामूर्तिशिवाय नमः ।

आगजाननपाथोजविकासनदिवाकरम् ।

विघ्नाद्रिकुलिशं श्रीमदेकदन्तं नमाम्यहम् ॥

सूत उवाच ।

पुनः प्रणम्य मुनयो जैगीषयो मत्तामुनिः ।

स भक्त्या तारकारान्तिं पुराततेः कथाः शुभाः ॥

पप्रच्छ विनयोपेतस्तुच्छीकृतजगत्त्रयः ।

स्वच्छाच्छमानसोत्फुल्लप्रहृष्टवदनाम्बुजः ॥

धृतविपुण्ड्रभूत्यैव सवाङ्मयध्वलान्तरः ।

रुद्राक्षामलकोटीरः शम्भवापे रतस्तदा ॥

गणेषु देवसंघेषु मुनिव्रातेषु सङ्गमाः ।

पञ्चास्यहृदयानन्दः पङ्कासं प्रेक्ष्य भङ्गितः ॥

प्राञ्च स्मरारिमाशस्य ध्यानपूतहृदन्तरः । इत्यादि ।

End.

देवैश्च वेदविधिना पुरुषोत्तमेन

स्कन्देन गौरीमणा येन च पूज्यपादा ॥ ० ॥

अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । प्रथमाध्याये,—स्कन्दवाक्यम् । १ याध्याये,—देवीतपोवर्णनम् । १।४ याध्याययोः,—अम्बिकेश्वरपूजनादिः । ५ माध्याये,—अम्बिकेशप्रादुर्भावादिः । ६ षाध्याये,—शिवगौरीसंवादादिः । ७।८ माध्याययोः,—देवस्तवादिः । ९।१० माध्याययोः,—शिवागमनादिः । ११।१२ शाध्याययोः,—रत्नद्वीपवर्णनादिः । १३।१४ शाध्याययोः,—श्रीचक्रसौधवर्णनम् । १५ शाध्याये,—चिन्तामणिसौधवर्णनम् । १६।१७ शाध्याययोः,—श्रीचक्रवर्णनादिः । १८।१९ शाध्याययोः,—हिमाचलेश्वरसमागमः । २०।२१ शाध्याययोः,—देवीविचारानादिः । २२।२३ शाध्याययोः,—कैलासदर्शनादिः । २४।२५ शाध्याययोः,—शिवरहस्यवाक्यादिः । २६।२७ शाध्याययोः,—दुर्वाससपञ्चपर्यादिश्च । अतःपरं खण्डितम् ।

No. 362. शिवाचनमहारतम्. By गौडप्रभुराचार्यः. Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 63 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Mādhavapura, Paṇḍita Gaṅgādhara Tarkasiddhānta. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

संसारार्णवमग्नानां समुद्ररञ्जिते ।

शिवाचनमहारतं शङ्करेण वितन्यते ॥

आपारान् सकलास्त्रिङ्गा पूजयध्वं सदाशिवम् ।

निकटा इव दृश्यन्ते × × × नगरद्रुमाः ॥ इत्यादि ।

End.

भूतशक्तिं लिपिन्यासं विना चेत् साधनसर्वम् ।

विपरीतफलं दद्यादभक्त्या पूजनं यथा ॥

Colophon.

इति गौडभूमिनिवासि श्रीशङ्कराचार्यविरचिते शिवाचनमहारते प्रथमः प्रकाशः ॥ ० ॥

विषयः । शिवपूजाकालाकालाधारन्यासादिनिरूपणमुखेन पूजाविधिः ।

No. 363. शिशुपालवधटीका (नवमसर्गस्य कियदंशपर्यन्ता) By वल्लभदेवः. Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 148. Lines, 7 on a page. Extent, 3,431 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyervāzār, grāma Sātbbheyepādā, Paṇḍita Tārākānta Vācaspati. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो विनायकाय । त्रियः पतिरित्यादि । त्रियो लक्ष्म्याः पतिः स्वामी
हरिर्नारायणः जगत्प्राप्तुं आशां कारयितुं बहुदेवसङ्गानि बहुदेवगृहे
वसन् हरिण्यगर्भाद्भुवं ब्रह्मपुत्रं मुनिं नारदाख्यं ददर्श दृष्टवान् । मुनिं
कीदृशं अम्बरादाकाशादवतरन्तं शशः पतन्तम् । हरिः कीदृशः जगतां
निवासी यत्र स जगन्निवासः । बहुदेवसङ्गानि कीदृशे श्रीमति सलक्ष्मीके ।
त्रियः पतिरित्यन्वहरित्यवच्छेदार्थं कृतं मङ्गलार्थं वा । वसन् ददर्शति धातु-
सम्बन्धे प्रत्यया इति साधु अम्बरादवतरन्तं अम्बरमाश्रित्याधः-
पतन्तं सलक्ष्मीपि पञ्चमी वक्तव्या । अन्यथा आकाशस्थानवधित्वात् भुवमपाये-
ऽपदानमिति पञ्चम्येव न स्यात् । अद्भुतशब्दाच्च सचिवशान् मानसोऽपि पुत्रे

वर्तते । सुवः संज्ञान्तरयोरिति क्विप् । केचिदत्र स्तोके पञ्चान्तरमाहुः ।
 वसन्नि वरुणालये समुद्रे । वसुदे धनदे । वसन् हरिर्मुनिं ददर्श हरिः
 कीदृशः श्रीमतिशासितुञ्जजत् । श्रीश्च मतिश्च ताभ्यां शासितुं शीलं येषां ते
 श्रीमतिशासिनः तान् तुञ्जन्ति हिंसन्ति ते श्रीमतिशासितुञ्जा दानवाः तान्
 गच्छन्ति श्रीमतिशासितुञ्जगत् क्विपि रूपम् । अयन्ति तामिति श्रीः
 इत्यादिना क्विपि दीर्घश्च पातौति पतिः त्यौणादिकः ॥ अतः सर्व्व-
 व्यापकत्वात् तथाचि तत्र नारदागमनेन कार्याच्छि-
 मन्तादिस्त्वचनं वसुदेवसन्नि वसन्निति युधिष्ठिर-
 प्रीतये जगामेति भाविकार्य्यास्त्वचनम् । त्रिधः पतिरिति
 एवञ्च ध्वननद्वारा चतुर्थसर्गमारभ्य दशमसर्गपर्यन्त-
 सुदीपन स्तम्भावारसन्निवेशे वसन्तादिवर्णन-वनविचार जलक्रीडा
 तत्तदवसरे तत्तदुक्तिप्रकार-मधुपान-सुरतोत्कर्षः स्तुतितः । अतः सर्व्व-
 व्यापकत्वा वस्तुनिर्देशः ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ । सुतनोरभिसारिकायाः दयितोपगमे प्राणनाथाभिसरणे सान्द्रतम-
 मतिनिविडं सन्तमसं गाढान्धकारः भयाय चासाय नाभवत् । तनौ शरीरे
 ... शुक्ला या रोमराजिस्तस्याः पथा वेपथवे कम्पाय नाभवत् । कथन्तर्हि
 नाभवदित्याह कार्य्यगुरुतां प्रयोजनगौरवं प्रियोपकण्ठप्राप्तिलक्षणमवधार्य्य-
 निश्चित्य तेन कार्य्यगुरुतामवधार्य्य-
 चलिताया इत्यध्याहार्य्यं तत् समानकर्तृकता भवतीति सन्तमसमिति अव-
 समन्वेभ्यस्तम इति तमसोऽवसमासान्तः ॥ स ग्रहगणसारसमूहः तमोभि-
 स्ततां व्याप्तां तमीं रात्रिमधिगम्य प्राप्य द्युतिमग्रहीत् कान्तिमाददे । स क
 इत्याह । यः अक्रुपि दिवसेऽपि आदित्यतेजसा हेतुना न ददृशे न दृष्टः
 यो दिवसेऽपि न दृश्यते स कथं रात्रौ दृश्यत इत्याह । लघवः प्राकृताः
 मल्लिनाश्रयतः कलुषाधारात् प्रकटीभवन्ति व्यक्ता जायन्ते । अल्पप्रमाणत्वात्
 लघुग्रहगणः । तमःशून्यत्वात् रात्रिर्मल्लिना । रजनी यामिनी तमीत्यमरः ।
 अनु । तेन समयेन प्रदोषाख्येन अवल्ला नार्थः ॥ (इतः परं खण्डितम्)

विषयः । साधकविकृतस्य शिशुपालवधकाव्यस्य व्याख्यानम् । खण्डितत्वान्नात्र ग्रन्थे
 ग्रन्थस्य ग्रन्थकर्तृत्वा नामनिर्देशोऽस्ति केवलं सर्गशेषेष्वस्ति वल्लभसारटीकेति नाम ॥

No. 364. शिशुपालवधटीका (शिशुबोधिनौ) By महेशशर्मा. Substance, country-made paper, 19×3 inches. Folia, 80. Lines, 8 on a page. Extent, 2,500 śloka. Character, Bengali. Date, १ Place of deposit, District Vīkṣa Viṣṇupura, Kārtika Candra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

यत्पञ्चपातलवतः प्रथमं जङ्घोऽपि
वाचस्पतिं सपदि वृक्षयितुं समर्थः ।
तद्गौरवं चरचमन्त्रमादरेव
वाङ्मायमानमभविः प्रथममि भाविः ।
लम्बाच्छं प्रथममि भाम दिविषमन्दारमासा मल-
हाराष्ट्रमकरन्दहृन्मिशिरवीपादपीठान्तकम् ।
यन्मातन्त्रा मुपातमेव जगतां छहस्थितियापदः
कर्तुं ते तु सुरा विभूतिरनुला मन्त्राचुतचम्बकाः ॥
यद्यपि बहवो पन्थाः सन्ति मन्त्रानो निगूढभाषार्थाः ।
तदपि च शिष्यचित्तैर्बो कुरुते टीकां स्पुटां दिङ्गः कथित् ॥
वस्तुनिर्देशप्रारम्भकं मन्त्रकाव्यलक्षणं सम्पादयन् प्रतिमर्गान्तद्वोके चिह्नतया
बीजवर्दं प्रमुहानाः शिशुपालवधमसेहभगवच्छ्रीलक्ष्मणेजनाथं भगवत्पाक-
शासनप्रेरितश्च देवर्षेनारदश्च दर्शनं प्रथमनो पन्थलत् प्रक्रमते । श्रियः ।
इत्यादि ।

End. उपालम्भमाह । ननु हे बीजलक्ष्म त्वं धरस्य पर्वतस्य उडर्ता श्रीगोवर्धनो
भवता उडृत इति सर्व्वेभ्य जगति भुवने प्रतीतः श्रान्तोऽसि ततदा क्षतिभरं
मां किं चयः प्रापयिषुः पातालं प्रापयितुमिच्छुः । किं प्रश्ने । यो धरस्योडर्ता
य चयं धरमयः प्रापयतीति प्रश्नार्थः । शिखरिषोडृतम् ॥ • ॥

Colophon. इति बीमवेशमन्त्रलतायां शिशुबोधिन्यां माघटीकायां पञ्चमसर्गः ॥ • ॥
(अन्तःपरं चण्डितम् ।)

विषयः । माघकविलतायां शिशुपालवधकान्यश्च वाङ्मानं पञ्चमसर्गपर्य्यन्तम् ॥

No. 365. शिशुबोधनम्. By मुकुन्दरामदैवज्ञः. Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 93. Lines, 5 on a page. Extent, 1,220 śloka. Character, Bengali. Date, Śk. 1792. Place of deposit, District Mayamangalaha, Asajiyā, Anandakipora Rāya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

नत्वा भक्तविशेषमिष्टफलदं कृष्णाङ्घ्रिपङ्केरुचं
 इन्द्राद्यामरवर्गयुष्टमनिशं निःशेषविघ्नापहम् ।
 स्पष्टार्थं शिशुलोचनं सुकमलं वारादिभिर्निर्णयं
 विद्यानन्दकुलोद्भवो वितनुते श्रीमन्मुकुन्दः स्वयम् ॥
 आदित्ययन्दमा भौमो बुधजीवसितार्कजाः ।
 एतेषां नामतो वाराः सप्तैते कथिताः क्रमात् ॥ इत्यादि ।

End.

श्वेत्युकाले जपेत् कृष्णं रामं नारायणं हरिम् ।
 अभिषेकश्च जाऋत्यास्तोये कुर्यान्मनोरमम् ॥
 सान्तो प्रीवायां वद्राक्षो धार्यते तुलसीदलम् ।
 भवपाशविमुक्तोऽस्तु याति विष्णोः परं पदम् ॥

Colophon.

इति श्रीमुकुन्दरामदेवज्ञविरचिते शिशुलोचनाख्ये भूलक्षणादिनिर्णयो नाम
 अष्टमोऽध्यायः ॥ शकाब्दाः १७८९ ।

विषयः । वारकथनम् । वारशुभाशुभकथनम् । वारगुणकथनम् । राशिसंख्यारूपनिरूपणम् ।

शुद्धोदयादिः । संक्रान्तिनिर्णयः । गुरुविरुद्धादिनिर्णयः । ग्रहमण्डलनिरूपणम् । युग्मादिविचारः
 सुहृत्तकथनम् । सर्वोपधि-महौषधादिः । वारवेला-कालवेलादिः । कालशुद्धिः । भूकम्प-
 दिग्दाहादिजन्याकालनिरूपणम् । कन्याकरादिलक्षणम् । मासनिर्णयः । सुतद्विबुक्तगोधुलि-
 योगादिः । नववध्वागमनगर्भाधानादिसमयनिरूपणम् । सरोवरादिलक्षणम् । धान्यादिभूत-
 ज्ञानम् । वास्तुभूम्यादिलक्षणम् । सुसुप्तकालौषधसेवनादिविषयः ।

No. 366. शुद्धिकारिकाली . By मोहनचन्द्रवन्द्योपाध्यायः . Substance,
 country-made paper, 14×3¼ inches. Folia, 20. Lines, 5 on a page.
 Extent, 262 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sana 1277. Place of
 deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgū, Post Office Vaidyerbāzār,
 grāma, Sātbheyepadā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance,
 new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा गुहं विबुधद्वन्द्वमतं विलोक्य
 संक्षेपतो जयपुरस्थितिरेष यत्नात् ।
 सश्रीसुवन्द्यजनिमोहनदेवशर्मा
 शुद्धेक्षनोति जनरञ्जनकारिकालीम् ॥

अथ सपिण्डादिनिर्णयः ।

क्षेपभाजश्चतुर्थाद्याः पित्राद्याः पिण्डभागिनः ।

पिण्डदः सप्तमक्षेपां सापिण्ड्यं साप्तपौरुषम् ॥

दशमं पुत्र्यं यावत् साकुल्यन् प्रकीर्तितम् ।

चतुर्दशं भवेद् यावत् समानोदकमुच्यते ॥

अदत्तकन्यायास्तु ॥

प्रपितामहपर्यन्तं सापिण्ड्यन् विपौरुषम् ।

तेषां सन्ततयो याद्या आद्यं त्यक्त्वा त्रयः किञ्च ॥

तथाच शुद्धिरत्नाकरे ॥

अप्रतानां तथा स्त्रीणां सापिण्ड्यन् विपौरुषम् ।

विधाय जीविनं तानं शाम्न पौत्रे प्रदर्शनात् ॥

अनिरुद्धशुतायाः सापिण्ड्यस्येति शेषः । अन्यच्च ।

अनिरुद्धशुतायान् शाम्न पौत्रात् विराचकम् ॥

पौत्रादित्यस्य परमिति शेषः ॥

आत्मापेक्ष्य पक्षमे च तदुदहप्रपितामहे ।

निवर्तेत च सापिण्ड्यं कन्यायाः शास्त्रयुक्तिनः ॥

पक्षमादिविपुत्र्यं यावत् साकुल्यमुच्यते ।

दशमं पुत्र्यं यावत् तावत् केषाञ्च सम्मतम् ॥

दत्तकन्यायास्तु ।

दत्ता या कन्यका स्म्यान् भर्तुं सापिण्ड्यगोत्रभाक् ।

पिण्डसापिण्ड्यगोत्राच्च निवर्तेत च शास्त्रतः ॥

अथाशौचकालनिर्णयः ।

शुद्धात् विप्रो दशाहेन द्वादशाहेन भूमिपः ।

वैश्यः पञ्चदशाहेन शूद्रो मासेन शुद्धान्ति ॥

साकुल्ये सर्वजानानां अथाशौचं भवेद् ध्रुवम् ।

स्म्यान् समानोदके तेषां पश्चिणो मुनिवाक्यतः ॥

नामगोत्रधृती पद्यान्तेषां मुच्यते ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ क्षियाः आद्याधिकारे क्रमः ।

श्रेष्ठः पुत्रः कनिरुद्ध पौत्रः प्रपौत्र एव च ।

अदत्ता दत्ता दोष्टिव एव च ।

पत्नी च पुत्रकथैव पतिः पुत्रवधूस्तथा ।
 देवरश्च तथा स्वामी धातृपुत्रास्ततः परम् ॥
 श्वशुरादिसपिण्डाश्च समानोदकगोत्रजाः ।
 पिता कनिष्ठभ्राता च ज्येष्ठश्चैव सहोदरः ॥
 भगिनीपुत्रकथैव स्याद् भर्तुर्भगिनीसुतः ।
 धातृपुत्रश्च जामाता भर्तुर्मातुल एव च ॥
 भर्तृश्रिण्याः पितृवंशा मातृवंशास्तथैव च ।
 आद्यश्राद्धादिकं कुर्यात् निर्दिष्टाश्च क्रमादिमे ॥
 ज्येष्ठा यद्यवीरा कन्या कनिष्ठा च सपुत्रिका ।
 तदा कनिष्ठया कार्या क्रिया प्रेतस्य सर्व्वदा ॥
 अवीरा चैव बन्ध्यापि श्राद्धाधिकारिणी भवेत् ।
 कनिष्ठा चेत् सपुत्रापि ज्येष्ठावीरा चरेत् क्रियाम् ॥

अथानधिकारिणः ।

न स्यातां क्लीवपतितौ जात्यन्वधिरौ तथा ।
 उन्मत्तजडमूकाश्च ये च केचिन्निरिन्द्रियाः ॥
 सर्व्वथा भागशून्या ये ते न स्युरधिकारिणः ।
 एवं नानाविधाः सन्ति श्राद्धे चानधिकारिणः ॥

Colophon.

इति वन्द्यघटीय-श्रीमोहनचन्द्रविद्यावाचस्पतिविरचिता शुद्धिकारिकाली
 समाप्ता ॥

विषयः । सपिण्डादिनिर्णयः । साकुल्यनिर्णयः । ब्राह्मणादिवर्णभेदेनाशौचकालनिर्णयः ।
 रजस्सलाशौचनिर्णयः । गर्भश्रावाशौचनिर्णयः । जाते बालके ब्राह्मणादिवर्णभेदेन प्रसूतीना-
 मशौचकालनिर्णयः । अनधिगतचूडोपनयने सृते बालके पित्रादीनामशौचकालनिर्णयः । कृत-
 चूडोपनयनबालकमरणे सपिण्डसकुल्यानामशौचकालनिर्णयः । कन्यामरणे पित्रादीनां सद्यः
 शौचकथनम् । वाग्दत्तायाः कन्याया मरणे पित्रादीनामशौचकालनिर्णयः । दत्ताया मरणे
 भर्तृतत्सपिण्डादीनामेवाशौचं न पित्रादीनामिति कथनम् । खण्डाशौचनिर्णयः । युद्धादि-
 निमित्तकेषु सृतिविशेषेषु अशौचकालनिर्णयः । असपिण्डाशौचनिर्णयः । पर्णनरदाद्याशौच-
 निर्णयः । ब्राह्मणादिवर्णभेदेनाशौचीनामङ्गासृग्श्लोकथनम् । अक्षारलवणनिर्णयः । अशौचस्य
 गुणलघुत्वनिर्णयः । अघटद्विमदशौचनिर्णयः । अशौचसङ्करनिरूपणम् । पतितादीनां मरण-
 जनने अशौचाभावनिर्णयः । पातकिनिर्णयः । मद्यापापिप्रायश्चित्तनिर्णयः । अशौचमध्येऽपि
 जातकर्मादिकर्म्मकरणनिरूपणम् । पूरकपिण्डदानादिविधिः । प्रेतश्राद्धविशेषकथनम् । तर्पण-
 विधानम् । आद्यश्रुत्याधिकारिनिर्णयः । आद्यश्रुत्यानधिकारिनिर्णयश्च ॥

No. 367. शुद्धिकौमुदी. By गोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यः. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 441 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk 1735. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh, Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः शरणम् ।

मानन्दं प्रणमन्नेन्द्रमुकुटप्रोतेन्द्रनीलामल-
 देवीस्त्रीकृतचक्षरीकनिवहस्यामङ्गसम्भावनम् ।
 अप्रोदूतभवोत्तमाङ्गतटिनीसुधूतशङ्खावधं
 श्रीगोविन्दपदाम्बुजं वितनुतामृदि परामानरीम् ॥
 आलोच्यखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि
 प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः सञ्चिताः ।
 श्रीमत्तातपदारविन्दविलभुद्धूलीभवोद्देशतः
 श्रीगोविन्दकविः करोति गचनां शुद्धेरिमां कौमुदीम् ॥
 अथ शुद्धिस्वरूपं निरूप्यते । तत्र वेदबोधितकर्माहता शुद्धिः । अहता
 तत्तद्विधिबोधितत्वं यत्कर्म्मसम्पादनाय तेषां पात्रकालादीनां यादृशं विधि-
 बोधितत्वं तत्कर्म्मणि तेषां भैव शुद्धिरित्यर्थः ॥ इत्यादि ।

End.

अथवा कायिककृतिचारिस्तुले सर्व्वेवैव सकलमुनिभिः प्रायश्चित्तोपदेशात्
 यथाविधिभक्तप्रायश्चित्ताया अपि रजोयोगानन्तरमेव शुद्धिनियमविधायकं
 रजसा स्त्री मनोदुष्टेति मनुवचनान् मनोदोषे तन्मात्रशुद्ध्यर्थमिति ध्येयम् ।
 भनुः । आन्या शुद्धानि विद्वांसो दानेनाकार्य्यकारिणः ।

प्रच्छन्नपापा जपेन नदी वेगेन शुद्ध्यति ॥

मरीचिः । येषु स्थानेषु यच्चौचं धर्म्मचारस्य यादृशः ।

तत्र तं नावमन्येत धर्म्मस्तत्रैव तादृशः ॥ ० ॥

गणपतिभट्टतनुजो गोविन्दानन्दकविकङ्कणः श्रीमान् ।

समस्त सन्तोषार्थं सुधियां श्रीशुद्धिकौमुदीमेताम् ॥

सर्व्वानार्थ्यामिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।

अथानुरागं धाम्नानि यत्तपाभिर्विपश्चितः ॥ ० ॥

Colophon.

इति गोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्य्यकृता शुद्धिकौमुदी समाप्ता ॥ ० ॥

श्रीरामः शरणम् । शकाब्दाः १०३५ ।

विषयः । शुद्धिरूपनिरूपणम् । अशौचकालादिनिरूपणम् । जननाद्यशौचनिरूपणम् । अशौचे एकोद्दिष्टविचारादिः । बालाद्यशौचनिरूपणम् । रजस्वलाशौचनिरूपणम् । सपिण्डाद्यशौचनिरूपणमुखेन सपिण्डविचारादिः । अशौचिनामन्नभक्षणविचारादिः । मृत्युविशेषाशौचनिरूपणम् । सङ्गमरणानुमरणादिः । सुसुर्धुर्कर्त्तव्यादिः । वैतरणीधेनुदानविधिः । पर्णनरदाहादिविधिः । अस्त्रिसञ्चयनविध्यादिः । दशाक्षत्यादिविधिः । एकोद्दिष्टविधानादिश्च ।

No. 368. शुद्धितत्त्वव्याख्या . By गुरुप्रसादन्यायभूषणः . Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent, 650 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीरामः शरणम् ।

सद्धानुगमनमिति सद्धानुशब्दावसमस्तौ सद्गमनमनुगमनहेत्यर्थः । अनुशब्दः पश्चादर्थः भर्त्सेति भर्त्सरिति च पूरणीयम् । तेन भर्त्तृसद्गमनं तदनुगमनञ्च लभ्यते । गमनपदं परलोकगमनपरम् । तेन मरणमित्यर्थः । सद्गमनार्थः समभिव्याहृतगमनक्रियाकालः । इत्यादि ।

End.

मरणं यदि तुल्यं स्यादिति तुल्यं अभिन्नदिनजाततया दशरात्र्यापितया च समानमिति वक्ष्यते । किन्तु महागुरुनिपात इति इदमुपलक्षणं महागुरुनिपाताशौचान्तिमदिने तुल्यसपिण्डमरणद्वये दिनद्वयद्विरिति मन्त्रमिति गोस्वामी । अतएव मरणाशौचस्य दीर्घकालीनजननाशौचमपेक्ष्य गुरुत्वाभावादेव । एतेन मरणाशौचस्य दीर्घकालीनजननाशौचापेक्षया गुरुत्वाभावेन ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायगुरुप्रसादन्यायभूषणभट्टाचार्यविरचिता शुद्धितत्त्वौचित्यकतिचिद्वाक्या समाप्ता ॥ ० ॥ ॐ रामः शरणम् ।

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतस्य शुद्धितत्त्वव्याख्याश्रुतिशास्त्रीयग्रन्थस्य कठिनांशव्याख्यानम् ।

No. 369. शुद्धिदोषिकावृत्तिः . By मथुरानाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 86. Lines, 8 on a page. Extent, 3,053 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Uṣṭhi, District Mayamanasimha, Paṇḍita Kālicandra Nyāyālaṅkāra. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य सम्यग्ज्ञानतमःस्लोमापहं महः ।

क्रियते दीपिकावृत्तिर्मथुरानाथशर्मणा ॥

अथैव वक्ष्यमाणेन्ये कालस्य शुद्धिः प्रतिपाद्या कालस्याहोरात्रादिः स च
सूर्याधीन एवेति ॥ इत्यादि ।

End.

अथ यदि लग्नस्य प्रथमद्रेक्षाणे जन्म तदा पञ्चाष्टमराशेरपि प्रथमद्रेक्षाणः
द्वितीये द्वितीयः तृतीये तृतीयः द्रेक्षाणो घात इति । अथ कृतघन्यस्य
ग्रामाण्यप्रयोजनभिधानपूर्वकं परीक्षारमाह सुविस्तर इति । समाहृतं न
तु स्वयं कृतमित्यर्थः ।

मया मुनीनां वचनानि दृष्ट्वा

निबन्धमिदं नान्वचो विचार्य्य ।

निरस्य चान्यस्य विरुद्धवादान्

मुंल्लिख्य वृत्तिर्विरोधे (?) सुबोधा ॥

Colophon.

इति मथुरानाथचक्रवर्त्तिकृत-दीपिकावृत्तावष्टमाध्यायविवरणं समाप्तम् ॥३॥

विषयः । शुद्धिदीपिकाख्यभूतिशास्त्रीयघन्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 370. शुद्धिसारः. By श्रीकण्ठशर्मा. Substance, country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 21. Lines, 7 on a page. Extent, 750 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasirāha, Sākoyāi grāma, Paṇḍita Vrajakānta Smṛtipāñcānana. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा गन्धुपदद्वन्द्वं श्रीश्रीकण्ठेन शर्मणा ।

गुरुधातुजपाठार्थं शुद्धिसारः प्रतन्यते ॥

अथ गर्भवागौचम् । लौकिककर्म्मणि स्त्रीणामेव तृतीयमासान् पण्मास-
पर्य्यन्तं माससमसंस्कृदिनमगौचम् । इत्यादि ।

End.

ब्राह्मणी चण्डिया वैष्णवा प्रकृता दशभिर्दिनेः ।

जनेः शुद्धा तु संस्पृष्टा त्रयोदशभिरेव च ॥

अन्यत् भावं सुधीभिरिति ।

Colophon. इति शुद्धिसारः समाप्तः ॥

विषयः । गर्भखावजन्ममरणायशौचनिरूपणम् ॥

No. 371. श्रुद्धाद्विकाचारसारः . By यादवेन्द्रशर्मा . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 67. Lines. 6 on a page. Extent, 750 ślokaś. Character, Bengali. Place of deposit, District Dhākā, Post Office Sonārgā, Baidyerbāzār grāma, Paṇḍita Kālikumāra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ दुर्गायै नमः ।

पीयूषमन्यपरिपन्थिह्लाहलं यो

निःशेषमन्ति विदेशैरभिवन्द्यमानः ।

येनार्द्धिदत् पुरबलं भुवनं लये च

तं पार्वतीपरिदृढं प्रणमामि शम्भुम् ॥

आसीत् सर्वगुणाकरो गुणिगणाम्भोजोदये भास्करो

.... विपक्षकैरवकुलं सम्मोहने दक्षकः ।

कीर्त्युद्भासितभूमिपालतिलको दीनद्विजाकाङ्क्षिते

चिन्तारत्नमयो नराधिपवरः श्रेयुक्तवाणेश्वरः ॥

धनासीद् यस्य राज्ञः कलिकलुष

जनक इव सुधी शास्त्रेष्वभिज्ञः ।

भिक्षाप्राप्तो वदान्यः शिविरिव विदुषामाश्रयो रामतुल्यः

... शक्रप्रतापो विजय इव वरः श्रेयुतो वासुदेवः ॥

अलङ्कारिष्यन् स्वगुणैरिदं कुलं क्षातलकीर्तिमण्डलः ।

प्रतापतप्रातिगणः ततोऽजनि श्रेष्ठदेवभूपतिः ॥

सोऽयं भूपालचूडामणिनिकरकरालौढपादारविन्दो

गङ्गासङ्गाधिपुष्पीकृतपुरवसतिगौडराजाधिराजः ।

लक्ष्मीनाथाङ्घ्रिपाथोदह यादवेन्द्र

विज्ञोऽनुज्ञाय विज्ञं विरचयति नवं आद्विकाचारसारम् ॥

अथ न्यायतो वर्त्तमानानां नित्यनैमित्तिकानुष्ठानवतां श्रद्धाणां दिनकृत्या-
न्युत्थने । यद्यपि

विज्ञानां वेदविदुषां धर्मज्ञानां यशस्विनाम् ।

शुभ्रैव हि शुभ्रस्य धर्मो निःश्रेयसः परः ।
 विप्रसेवैव शुभ्रस्य विशिष्टं कर्म कीर्त्तते ।
 यद्यतोऽन्यद्दि कुरुते तद्भवत्यस्य निष्फलमिति ॥
 मनुवचनाभ्यां शुभ्राणां द्विजसेवातिरिक्तकर्माणि नाधिकारप्रसक्तिरिति ।
 तथापि
 द्विजशुभ्रपथैवैव पाकयज्ञाधिकारवान् ।
 निनेजयति वै लोकान् शुभ्रो धन्यतरस्ततः ॥
 वर्षवयस्य शुभ्रपां शुचिः शुभ्रः करोति यः ।
 स्वधर्मस्य इति ज्ञात्वा तस्य गृह्णाम्यहं वलिम् ॥
 भाष्यारतिः शुचिर्भृत्यभर्ता श्राद्धक्रियापरः ।
 नमस्कारेण मन्त्रेण पञ्चयज्ञान् न ज्ञावयेत् ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ सौधर्मः । स्कन्दपुराणे । लोपासुद्रासुदिश्यागस्यवाक्यम् ।
 सेवते भर्तुंरष्ट्रिष्टं इष्टमन्नफलादिकम् ।
 महाप्रसाद इत्युक्त्वा प्रतिदत्तं प्रतीक्षति ॥
 अविभक्त्य न चाश्रीयता देवपितृपितृष्वपि ।
 परिचारकवर्गेषु गोषु कुलेषु च ।
 संयातापस्करा दद्याद् दृष्ट्वा ज्येष्ठपराङ्मुखा ।
 कुप्यात् प्रियमनुज्ज्ञाता गोपवासवतादिकम् ।
 स्त्रीशर्मिणी विरावन्तु देव दर्शयेत् ।
 स्वार्क्यं श्रावयेद्वापि यावत् क्षाला न शृणुति ॥
 सुखाता भर्तुर्वदनमौचतेऽन्यस्य न क्वचित् ।
 अथवा मनसि ध्यात्वा पतिं भानुं विलोकयेत् ॥
 सपिण्डैवर्षतेऽन्नादिद्ये चापि पतिव्रता ।
 पतिं नास्तीति न ब्रूयादायायर्थेन योजयेत् ॥
 आयायर्थेन घृतादिदं दत्तं न तु नास्तीति इत्यर्थः ॥
 नौघं चानाघिनी नारी पतिपादोदकं पिबेत् ।
 शङ्करादपि विष्णोर्वा पतिरेकोऽधिकः स्त्रियः ॥

 अन्या सा जननी लोके धन्योऽभौ जनकः पुनः ।
 धन्यः स च पतिः श्रीमान् यस्य गेहे पतिव्रता ॥

पितृवंश्या मातृवंश्याः पतिवंश्यास्तयः ... ।

पतिव्रताया धर्मेण स्वर्गसौख्यादिभागिनः ॥

एवं भारतादावपि वज्रतरं पतिव्रतामाद्यात्मां कन्दनोयम् । नेह विस्तारभिया
तत् प्रदर्शितमस्माभिरिति ॥

Colophon. इति गौडमहोमहेन्द्र-श्रीरघुदेवभूपतिसमादिष्ट-श्रीयादवेन्द्रशर्मविरचितः
शुद्धाक्रिकाचारसारः सम्पूर्णः ॥

विषयः । शुद्धाणां नित्यनैमित्तिकाद्यनुष्ठाननिरूपणम् । तत्र धर्मपदार्थनिर्णयः । धर्म-
शास्त्रनिर्णयः । अष्टादशपुराणनिर्णयः । धर्मशास्त्रप्रशंसा । शौचपदार्थनिर्णयः । दशविधधर्म-
प्रमाणम् । शुद्धाणां प्रातःकृत्यादिनिर्णयः । जलशौचनिर्णयः । सूत्रोत्तर्गनिर्णयः । द्वादशधा
मलशुद्धिनिर्णयः । स्तिकायां दुष्टादुष्टलनिरूपणम् । आचमननिरूपणम् । आचमनपात्र-
निषेधः । आसने विशेषनिरूपणम् । शुष्कवासादिविशेषनिरूपणम् । द्विराचमननिर्णयः ।
दन्तधावननिर्णयः । तस्य विहितनिषिद्धकाष्ठकथनम् । प्रातर्मध्याह्नस्नाननिर्णयः । वस्त्रनिष्पीडन-
पादप्रक्षालन-गृहप्रवेशादिनिर्णयः । शङ्खजलस्य गङ्गाजलतुल्यत्वकथनम् । शुद्धस्य मन्त्रपाठा-
नधिकारित्वकथनम् । वारुणादौ स्नानविधिः । तर्पणविधिः । भीमादितर्पणविधिः । तिथि-
विशेषे द्रव्यविशेषेण तर्पणविधिः । रोमजवस्त्रादिपरिधानविधिः । देवपूजायामाद्यन्तनिरूपणम् ।
भक्ष्याभक्ष्यविवेचनम् । स्तुतिनमस्कारप्रदक्षिणादेः फलविशेषकथनम् । निर्मात्यधारणस्थापन-
विधिः । षोडशोपचारपूजाया उपचारद्रव्यविशेषविधिः । पञ्चमयामार्द्धकृत्य-वैश्वदेववलिकर्म-
होमद्रव्यादिनिर्णयः । वलिदानप्रकारनिर्णयः । अतिथिपूजा-नित्ययाद्वनिर्णयः । अतिथिवैमुख्ये
दोषकथनम् । भिक्षादानफलम् । गृहस्वप्रशंसा । गोघासदानफलम् । दन्तरक्तपाते कर्म-
विशेषनिषेधः । भोजनस्य लक्षणपरिसंख्यादिनिर्णयः । अनिवेद्यवस्तुभोजननिषेधः । देवता-
सुदिश्य निवेदने फलनिर्णयः । भोजने दिङ्निधमः । वामपार्श्वे जलधारणे दोषकथनम् ।
अशुश्रावभोजने दोषकथनम् । मांसभक्षणे विधिनिषेधौ । मांसपरित्यागे फलकथनम् । निषिद्ध-
दुग्धनिर्णयः । भोजनपात्रनिर्णयः । भोजनप्रकारनिर्णयः । भोजने पौर्वार्थनियमः । भोज-
नानन्तरकर्मनिरूपणम् । तिथिवारविशेषे निषिद्धद्रव्यनिरूपणम् । ररिवारे निषिद्धकर्म-
निरूपणम् । अमावास्यायां निषिद्धकर्मनिरूपणम् । पर्वणि निषिद्धकर्मनिरूपणम् । संक्रान्ति-
स्नाननिर्णयः । ग्रहस्नाने द्रव्यनिर्णयः । रात्रिकृत्यनिर्णयः । शयनविधिः । दारोपगमन-
विधिः । ऋतुभगमने दोषकथनम् । अनेकासां स्त्रीणां स्तनावुपस्थिते व्यवस्थानिर्णयः । अभि-
गमनानन्तरं शौचकथनम् । मैथुनादौ सूत्रोच्चारणे शुद्धिकथनम् । स्त्रीणां धर्मनिर्णयः ॥ अथ
शुद्धाक्रिकाचारकथनमुखेन सर्ववर्णानामेवाक्रिकाचारनिरूपणञ्चेति ॥

No. 372. **श्यामाकल्पलता** . By **रामचन्द्रकविचक्रवर्ती** . Substance, country-made paper, 18×6 inches. Folia, 94. Lines, 11-13 on a page. Extent, 3,000 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमस्तस्यै ।

ज्ञानातीतापि संवित् सृजति जगदवत्यति विश्वैकहेतु-

विश्यामा बुद्धिचेतःप्रकृतिमद्दृक्कारमात्रास्वरूपा ।

वर्षाद्या वर्षधामा प्रकृतिरिति परा गीयते वेदविद्धि-

यां वा भैवास्तु तस्यै घनतिमिर × × सर्व्वसूर्य्ये नमोऽस्तु ॥

अज्ञानध्वान्तचंसाय चित्कैरवकलाभ्यते ।

दीनबाण्डपाधाम्ने श्रीकृष्णाय नमो नमः ॥

देवीं दुर्गरदेत्यदभ्यदमनीं नत्वा शिरःपङ्कजे

भुत्वा श्रीगुरुपादपङ्कजरज्जो जाला च + + ।

तेषामाचरणस्य तन्त्रनिबद्धानास्त्रोक्थ यत्नादिमां

श्यामाकल्पलतां भृतां वितनुते भोदाय रामः सुधीः ॥

यद्यपि पूर्व्वानन्दैः सर्व्वरहस्यं स्मरन्ति तं यत्न्या ।

तच्च ज्ञानन्त्रेषु प्रायशः प्रमाणमभिगीतमाचारमार्गेण ॥

भाषकमिद्विफलोपं कल्पलता तन्यतेऽप्राप्तिः ॥

स्वतन्त्रं वीरतन्त्रस्य फेत्कारीतन्त्रमेव च ।

कालिकाकुलसम्बन्धं कालीतन्त्रस्य यामलम् ॥

कुलार्थं तथा कालीकल्पं भैरवतन्त्रकम् ॥

कालिकाकुलसद्भावं तथा चीत्तरतन्त्रकम् ।

वीर्य्यं तजत् प्रमाणेन वक्ष्ये मोक्षप्रदायिनीम् ॥

कस्यो कन्ददुग्धप्रख्यां कालिकां भवभीतिहाम् ।

तथादीं मनोहारं विष्टोति । तदुक्तं स्वतन्त्रतन्त्रे,—

श्रीधीशं विन्दुयुक्कालं विमूर्च्छिग्रिममन्त्रितम् ।

विर्लिखेत् परतो देवि शृङ्गारद्वयमेव च ॥

मायादग्दं ममालिख्य चरिः सम्मर्शकदृक् । इत्यादि ।

End.

मोक्षान्नम प्रहतस्य मङ्गतां भवितेः पदेः ।

सन्तः प्रसन्नतः सन्तु न्यस्तदृष्टावस्तम्भनाः ॥

सर्व्वतन्त्राणि कार्त्तृर्न केन ज्ञातानि कुत्र वा ।
 यथाज्ञानं मया प्रोक्ता श्यामाकल्पलता ह्यसौ ॥
 मत्वा नीलनवीननीरदनिभासाद्यां नमद्वत्सलां
 धृत्वा मूर्ध्नि गुरोः पदाब्जयुगलं तन्त्राणि संगृह्य च ।
 + + + × ×
 + + + + + ॥

Colophon. इति साधवकविकण्ठाभरणचक्रवर्त्तिसुत-श्रीरामचन्द्रचक्रवर्त्तिविरचित-
 श्रीश्यामाकल्पलता परिपूर्णा ॥

विषयः । अवादी द्वाविंशत्यक्षरमन्त्रोद्धारः । अथ मन्त्रभेदः । तत्र मन्त्रभेदेन ध्यान-
 भेदः । यन्त्रभेदः । श्मशानकालीमन्त्रश्च । अथ दीक्षाप्रशंसादिः । तत्र गुरुशिष्यादिलक्षणम् ।
 दीक्षाप्रकारकथनम् । नवचक्रकथनम् । तत्र षड्दलचक्रम् । सिद्धादिचक्रम् । राशिचक्रम् ।
 कुलाकुलचक्रम् । अकडमचक्रम् । कठवचक्रम् । गणचक्रश्च । अथ कालशुद्धिविवेचनम् । अथ
 मण्डनादिकथनम् । अथ दक्षिणादेव्या नित्यार्चनविधिः । तत्र प्रातःकृत्याकरणदोषः । स्नान-
 विधिः । सन्ध्यादिविधिः । तर्पणविधिः । कार्य्यविशेषे वस्त्रनियमः । पूजास्थाननिरूपणम् ।
 आसनादिविधिः । तत्र वीरासनविधिः । विजयाशुद्धिः । विशेषतः प्राणायामविधिः । कुल-
 पात्रादिनिरूपणम् । प्राणप्रतिष्ठाप्रयोगः । तत्र ऋष्यादिन्यासविधिः । षडङ्गवर्णन्यासादिः । पञ्च-
 दशाक्षर-श्रीकण्ठन्यासः । मातृका ऋष्यादिविधिः । षोडशान्यासः । तत्त्वन्यासः । बीजन्यासश्च ।
 अथ अन्तर्ध्यानप्रकारः । तत्र मातृकान्यासः । षडङ्गन्यासः । विषमपुण्यकथनम् । मानसजप-
 विधिः । होमविधिश्च । अथ वक्षिर्यागविधिः । अथ कूर्मसुद्राप्रकारः । ध्यानकथनम् । यन्त्र-
 कथनम् । अथ कलसंस्थापनविधिः । कलसलक्षणम् । षट्कादिवलिविधिः । अष्टाङ्गार्थनिरू-
 पणम् । अवगुण्टनसुद्रा । योनिमुद्रा । शङ्खसुद्रा । आवाहनादिसुद्रा । खड्गादिसुद्रा । अष्टा-
 दशोपचारः । षोडशोपचारः । उपचारक्रमः । पुण्यादिदाननियमः । नैवेद्यविधिः । नैवेद्य-
 पात्रादिनिरूपणम् । युगभेदेन सुराभेदव्यवस्था । प्राङ्मुखस्य मद्यपाननिषेधादिः । नक्तानुकल्प-
 विधानम् । दशविधमद्यकथनम् । तत्र गौडीदाने सर्व्ववर्णानां दीपकथनम् । मद्यशोधनादि-
 विधिः । तत्र सुद्राविधिः । मांसविधिः । मांसानुकल्पविधिः । मत्स्यविधिः । षडङ्गपूजन-
 विधिः । गुरुक्रमः । आवरणदेवतापूजाविधिः । जपविधिः । तत्र मालाविधिः । वासनाविधिः ।
 बलिदानविधिः । प्रदक्षिणलक्षणादिः । अष्टाङ्गप्रणामविधिः । नैवेद्यदाननियमः । आत्मसमर्पण-
 विधिः । तिलकविधिः । सन्ध्यानामस्तवादिः । कर्पूरादिस्तवः । स्तवराजस्तोत्रम् । ब्रह्मगाथा ।
 स्तवपाठक्रमश्च । अथ देवीमाहात्म्यम् । अथ कवचकथनम् । तत्र विरूपाक्षोक्तकवचम् ।
 अन्यविधकवचश्च । अथ पुरस्सरणविधिः । वीरपुरस्सरणविधिः । तत्र वर्षभेदेन होमाद्यनु-

कल्पजपनियमः । ब्राह्मणभोजनस्यावश्यकत्वकथनम् । मन्त्रसिद्धितत्त्वकथनम् । सिद्धिस्थानञ्च ।
 अथ कूर्मचक्रम् । अथ भक्ष्याभक्ष्यविवेचनम् । अथ जपमालानिर्णयः । मालाप्रतिष्ठाप्रकरणम् ।
 पुरश्चरणे वर्जनीयनिरूपणम् । जपकाले निषिद्धकर्माकथनम् । शक्तिनियमः । कौलिकार्चन-
 फलकथनञ्च । अथ वीरकल्पः । तत्र शान्तिस्तोत्रम् । कुमारीपूजानियमः । अथ तर्पण-
 विधिः । अथ अन्यप्रकारेण पुरश्चरणविधिः । ग्रहणपुरश्चरणम् । नवरात्रिपुरश्चरणम् । पुर-
 चरणमन्त्रेणापि मन्त्रसिद्धिः । अथ काम्यप्रयोगः । लतासाधनप्रकारः । अथ महिषमर्दिनी-
 मन्त्रादिः । अस्याः पूजनक्रमः । अस्याः पुरश्चरणजपादिः । तत्र होमद्रव्यनियमः । महिष-
 मर्दिनीस्तोत्रम् । अस्याः कवचञ्च । अथ नीलक्रमः । तत्र शवक्रमः । स्थाननियमः । अथ
 जयदुर्गास्तवः । तत्र श्मशाने विशेषकथनम् । अथ शवसाधनविधिः । अथ प्रकारान्तरेण
 वीरसाधनविधिः ॥ अथ आकर्षणप्रयोगः । निषदाद्युपायः । अथ उच्चाटनविधिः । अथ
 बालसंस्कारविधिः । अथ शक्तिशुद्धिकथनम् । तत्र नवकन्याविधिः । स्वयम्भूकुसुमोत्पत्तिकथनम् ।
 अथ कुण्डगोलविधिः । अथ दूतीयागविधिः । अथ सामान्यतः साधनविधिः । तत्र कुलवारादि-
 नियमः । अथ शिवावलिविधिः । अथ समयाचारः । भावव्यविवेचनम् । कुलीनाचार-
 कथनम् । अथ कौलिकानां प्रायश्चित्तविधिः । अथ पशुसंस्मर्गाप्रायश्चित्तम् । मन्त्रमालागमन-
 प्रायश्चित्तम् । अनिवेदिनद्रव्यभोजनप्रायश्चित्तम् । प्राणिहंसाप्रायश्चित्तम् । कुलीनार्चनविधिः ।
 होमादिनियमश्च । इति ।

No. 373. आङ्गिक्रियाकौमुदी . By गोविन्दकविकङ्कणाचार्यः . Substance,
 country-made paper, 16 x 2½ inches. Folia, 62. Lines, 6 on a page. Ex-
 tent, 1,175 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Brāhmaṇamaṇḍali, viś Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya.
 Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

आलोच्यखिलसंप्रदानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगतो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः सञ्चिताः ।

श्रीमत्तत्पदारविन्दबिलसङ्गुलीभवोद्देशतः

श्रीगोविन्दकविः करोति गङ्गनां आङ्गिक्रियाकौमुदीम् ॥

अथ वाजसनेयिनां आङ्गक्रमसंक्षेपः ।

निमग्नत्वं सागतञ्च पादमर्षादिकं द्विजे ।

द्विजोपवेशनं दोषो विष्णोरर्षा हरिमुतिः ॥

तिस्रसर्पपवित्रेषो हारमध्ये च सर्वतः ॥ इत्यादि ।

End.

ततो वैगुण्यसमाधानार्थं संकल्पपूर्वम् ॐ तद्विष्णोरित्यनेन त्रीविध्यः पुण्डरी-
काक्षः श्रीहरिरित्यनेन च विष्णुं स्मृत्वा पात्रसमर्पणं पिण्डार्पणञ्च कृत्वा
वामदेयाच्च त्रिः पठित्वा पिण्डानि गोऽजविप्रेभ्यो दत्त्वा अग्नौ जले वा
क्षिप्त्वा हस्ताभ्यां रक्षार्थं दीपमाच्छाद्य पाणिपादौ च प्रक्षाल्य स्मृत्यं ब्राह्मणांश्च
प्रणम्य प्रकृतं कर्म कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयित्वा स्वयं भुञ्जीत । सति शेषे
आहशेषमवश्यं भुञ्जीत । उपवासदिने जिघ्रेत् । गर्भाधानेतरकर्मणाभ्युदयिक-
आहवासरे मैथुनं त्यजेत् । अथ यदर्थं दृष्टिआहं कृतं देवात् तदिने यदि
तत् कर्म न स्यात् तदा पुनस्तत्कर्मकाले दृष्टिआहं कर्तव्यम् । यदि संस्कार्यो-
धिकारी तदा संस्कार्यपितृभ्यो दद्यात् द्वितीयादिविवाहे वरः स्वपितृभ्यो
दद्यात् । अवीरायाः कन्याया विवाहे आहं नास्ति । इति दृष्टिआहप्रयोगः ॥३॥

Colophon.

इति श्रीगोविन्दकविकङ्कणाचार्यविरचिता आहक्रियाप्रयोगकौमुदी
समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । सपिण्डीकरणआहप्रयोगः । दृष्टोत्सर्गव्यवस्था । दृष्टोत्सर्गस्थानादिनिरूपणम् ।
प्रेतक्रियाक्रमः । पर्जन्यरक्षादिः । सप्तमरणप्रयोगादिः । गङ्गायामस्थिचेपप्रयोगादिः । पूरक-
पिण्डप्रयोगः । अशौचविशेषे पिण्डदानव्यवस्थादिः । प्रेतक्रियाधिकाख्यव्यवस्था । अशौचान्त-
द्वितीयदिनकृत्यम् । वैतरणीगोदाननिरूपणम् । घोडशदाननिरूपणम् । द्विजदम्पतीपूजन-
निरूपणम् । घोडशपिण्डदानादिप्रयोगः । आभ्युदयिकआहप्रयोगश्चेति ॥

No. 374. आहदीपिका . By महामहोपाध्यायश्रीभीमः . Substance,
country-made paper, 14×2 inches. Folia, 94. Lines, 5 on a page. Ex-
tent, 1,700 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appear-
ance, very old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ गुरुनुपास्य मन्वादीन् धर्मशास्त्राण्यनेकशः ।

पुराणन्यायमौमांसाकामधेन्वादिसंप्रधानम् ॥

समधीत्य क्रमेणैषा रचिता सामवेदिनाम् ।

सन्ध्याद ... क्रियानुष्ठानपद्धतिः ॥

... .. वीतमत्युरेः ।

खगट्छोक्तविधानार्थमनयैव द्विजातिभिः ॥

अथ कथमशखिनां गोभिस्तोक्तसन्धानादिविधिर्लिख्यते । रात्रिशेष ...

आइशब्द एव निरूप्यते । अथच किमिदं आइं नामेति । अथ कश्चित् जनपतिः पितृनुदिश्य द्रव्यत्यागो ब्राह्मणस्वीकारपर्यन्तः आइमिति । तन्न देव-
आइादौ तु आइलक्षणायाग्रेः । देवआइमपि पितृआइान्तर्गतमिति चेन्न
दैविकं दशमं स्मृतमिति विश्वामित्रवचनेन देवस्यापि पृथक् आइत्वात् ।
इत्यादि ॥

End.

ॐ अथेत्यादि यथासम्भववेदगोचशाखानाम्ने ब्राह्मणाय तुभ्यं असुकगोचस्य
पितुरसुकदेवशर्मणः असुकगोचस्य पितामहस्य असुकदेवशर्मणः असुक-
गोचस्य प्रपितामहस्यासुकदेवशर्मणः कृतैतत् नित्यआइीयान्नदत्तोत्सर्गप्रतिष्ठार्थं
एतद्भक्तं मूल्यम्बाहं ददामि एवं मातामहादीनां दक्षिणोत्सर्ग्य देया ॥ ॐ
अथेत्यादि यथासम्भववेदगोचशाखानाम्ने ब्राह्मणाय तुभ्यं सकलसनन्द-सना-
तन-कपिलआइविरोचनपञ्चशिखानामतिथिमनुयाणां कृतैतन्नित्यआइीयान्न-
दत्तोत्सर्गप्रतिष्ठार्थं दक्षिणामेतत् कासनमेतन्मूल्यम्बाहं ददानि । तत ॐ
नित्यआइ अन्नदत्तोत्सर्गकर्मोदमच्छिद्रमस्त्विति सव्यं च षदेत् ततः पिचादिभ्यो
नमः ॐ सनकादिभ्यो नमः । हारीतः ॥

इमं आइविधिं पुणं कुर्याद्वापि पठेत्तु यः ।

स सर्वकामसंयुक्तो ह्यमृतत्वञ्च विन्दति ॥

एवमस्ति । य एवं वेत्ति मतिमान् तस्य आइफलं भवेत् ।

उपदेष्टुमन्नारौ लोके तुल्यफलो स्मृताविति ॥

Colophon.

इति श्रीचण्डेशीय-हाकादिह्री-शासनस्य-सत्पण्डित-श्रीधरशर्मतनय-श्रीमत्
प्रशुम्नशर्मविरचितः आइप्रदीपः समाप्तः ॥ * ॥ श्रीश्रीशुभमस्तु ।

शकान्दाः १४४८ तारीख १९ वैशाखस्य ॥ ० ॥ श्री० ॥

विषयः । आइशब्दार्थनिरूपणम् । मातुरप्रयुक्तानादिविधिः । आइकरणफलादिः ।
आइभेदनिरूपणम् । आइपात्रादिविवेचनम् । अमावस्याआइकालादिः । मघाचयोदशीआइादिः ।
सपिण्डीकरणादिविधिः । पोङ्गशआइलक्षणादिः । अशौचपतितआइादिः । एङ्गिआइनित्य-
आइादिश्च ।

No. 376. आइविवेकव्याख्या . By श्रीनाथशर्मा . Substance, country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 101. Lines, 5 on a page. Extent, 1,800 ślokaś Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā Paṇḍita Śyāmacandra Vidyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

व्यवस्थाद्विधसम्मानिसन्मानच्छेदहेतवे ।
 विबुधश्रेणिवन्द्याय नमः श्रीशूलपाणये ॥
 श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमच्छ्रीनाथशर्मणा ।
 व्याख्या आहविवेकस्य जनकोक्ता निबध्यते ॥
 कः शूलपाणेरवचनं दुरुहं कुधीर्मदीयात्पतमा तथापि ।
 प्रवीमि तात्पर्यलभं तदीयं यदत्र तन्मे सुधियः समध्वम् ॥
 १४ बलु सुखं दुःखाभावश्चेत्यादि ।

End.

इत्यमेव व्यवहारसमावेशोपीति प्रतीमः ।

विषयः । शूलपाणिमहामहोपाध्यायकृतस्य आहविवेकाष्टमृतिशास्त्रीयपत्रस्य व्याख्या ।

No. 377. श्रीकृष्णामृतम् . By रूपगोस्वामी . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 45. Lines, 8 on a page. Extent, 1,000 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1658 Mallābda 1024. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verso. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कृष्णचैतन्याय ॥

नमस्तस्मै भगवते कृष्णायाकुण्डमेधवे ।
 यो यत्ने सर्वभूतानामभवाय शतीः कलाः ॥
 कृष्णवर्णं त्रिधा कृष्णं सान्नोपाङ्गास्त्रिपादम् ।
 यज्ञैः संकीर्तनप्रयिर्यजन्ते हि सुमेधसः ॥
 सुखारविन्दनिःस्रन्दमरन्दभरतुन्दिता ।
 ममानन्दं मुकुन्दस्य संदुग्धां वेणुकाकली ॥
 कीचैतन्यमुखोद्गीर्णां चरेक्योति वर्णकाः ।
 मञ्जयन्तो जगत् प्रेम्नि विजयन्तां तदाज्ञयाः ॥
 श्रीमत्प्रभुपदाश्लोभिः श्रीमद्भागवतामृतम् ।
 यज्ञात्तानि तदेवेदं संचेषेण निषेयते ॥
 इदं श्रीकृष्णतद्भक्तसम्बन्धादस्तदादुधाः ।
 आदौ कृष्णामृतं तत्र सुहृद्भिः परिविश्रते ॥
 निर्वन्धं परिविशारे मयाच परिसुहता ।
 प्रधानत्वात् प्रमाणेषु शब्द एव प्रमाण्यते ॥

यतस्तैः शास्त्रधोनिवादिनि न्यायप्रदर्शनात् ।
 शब्दस्यैव प्रमाणत्वं स्वीकृतं परमर्षिभिः ॥
 किञ्च तर्कप्रतिज्ञानादिति न्यायविधानतः ।
 अमीभिरेव सुव्यक्तं तर्कस्थानादरः कृतः ॥
 अथोपास्येषु सुख्यत्वं वक्तुमुत्कर्षभूमतः ।
 कृष्णस्य तत्स्वरूपाणि निरूप्यन्ते क्रमादिह ॥
 स्वयं रूपस्तदेकात्मरूप आवेशनामकः ।
 इत्यसौ निविधं माति प्रपञ्चातीतधामसु ॥ इत्यादि ।

End.

एकविंशे तथा पञ्चत्रिंशे चाध्याय ईरिता ।
 माधुरी व्रजदेवीभिर्वैष्णोरेका मञ्जुता ॥
 श्रीविप्रश्चस्य ।
 असमानोर्द्धमाधुर्यतरङ्गास्तवारिधिः ।
 जङ्गमस्यावरोक्तासिरूपो गोपेन्द्रनन्दनः ॥
 तथा तन्त्रे ।
 कन्दर्पकोट्युर्व्वंदरूपशोभा-
 नीराज्यपादाजनखाञ्चलस्य ।
 कुचापदृष्टश्रुतरम्यकान्ते
 ध्यानं परं नन्दसुतस्य वक्ष्ये ॥
 श्रीदशमे ।

का स्थिता ! ते कलपदाष्टतवेणुगीत-
 सम्मोदितार्यचरिताम् चलेत् त्रिलोक्याम् ।
 वैलोक्यसौभगमिदञ्च निरीक्ष्य रूपं
 यज्ञो द्विजद्रुमस्रगाः पुलकान्यविधन् ॥ ० ॥

Colophon.

इति संचेपभागवताम्वते श्रीकृष्णामृतं पूर्व्वखण्डम् ॥ ०
 गौराङ्गपादसरसीरुचमत्तष्टङ्गः
 श्रीरामपूर्व्वशरणोऽलिखदेतदाशु ।
 कृष्णामृतं निखिलवैष्णवतन्त्रसारं
 शाकेऽष्टवाणरजनौपकलामितेऽब्दे ॥
 पञ्च-वेद-ख-चन्द्रैस्तु मिते मङ्गलानन्दके ।
 पीतं कृष्णामृतं वर्षविन्यासस्य स केन वै ॥ ० ॥

वन्दे रूपमचिन्त्याद्भुतहरिभक्तिप्रकाशकं शान्तम् ।

यन्मुखशशधरगलितं विश्वं कृष्णामृतं पिवति ॥ * ॥

श्रीश्रीराधाकृष्णः ॥

विषयः । कृष्णस्वरूपादिनिरूपणम् । भेदवयादिनिरूपणम् । नानापुराणादिवचनप्रमाणेन लीलावतारादिनिरूपणम् । पुराणादिवचनप्रमाणेन युगावतारादिनिरूपणम् । स्वरूपावस्थादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 378. श्रीराधासुधानिधिः . By हितहरिवंशगोस्वामी . Substance, country-made paper, 13 x 6 inches. Folia, 14. Lines, 11 on a page. Extent, 357 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1740. Place of deposit, District Vṛṅkuḍā, Kucokol, Bābu Yogindranātha Simha Deva. Appearance, fresh. Verse, Generally correct.

Beginning. ॐ स्वस्ति । श्रीगणेशाय नमः । श्रीराधावल्लभो जयति । अथ श्रीमद्राधासुधानिधिसूक्तो लिख्यते । वसन्ततिलकच्छन्दः ।

यस्याः कदापि वसनाञ्जल्लेखनीत्य-

धन्यातिधन्यपवनेन कृतार्थमानी ।

योगी + दुर्गमगतिर्भृशुद्धदोऽपि

नस्या नमोस्तु हृषभानुभवो दिशोऽपि ॥

ब्रह्मेश्वरादिदुदुरुचपदारविन्दं

श्रीभक्त्यराग-परमाद्भुतवैभवायाः ।

सर्वार्थसंसाररसवर्द्धकपाञ्चदशे-

स्तस्या नमोस्तु हृषभानुभवो महिम्ने ॥

End. श्रीराधे श्रुतिभिर्बुधैर्भगवताप्यामृत्य सद्देभवे
स्वस्तीचं स्तुतिपा + तत्र रसजा योग्योऽप्यङ्कारितः ।

पद्येनेव सदा पराधिनमच्च स्वर्गे विरह प्राद-

काशे खेचजलाकुलाङ्घ्रि किमपि प्रीतिं प्रसादौकृत ॥ (?)

अद्भुतानन्दलोभश्च नाम्ना रससुधानिधिः ।

स्तुतोऽयं कर्णकलशैर्हृत्सीला पीयतां बुधाः ॥

Colophon. इति श्रीहन्दावनेश्वरीचरणलपामात्रविष्णुभित-श्रीराधासुधानिधिः स्तवः
समाप्तः ॥ श्रीहितहरिवंशगोस्वामिना विरचितः ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १७४० ।

विषयः । श्रीराधादेव्याः स्तुतिः ।

No. 379. षट्कर्म्मलक्षणटीका . By श्रीराघवेन्द्रशर्मा . Substance, country-made paper, 18×4 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 250 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha Kaṭihāli, Paṇḍita Ānanda Kiçora Nyāyālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ षट्कारिणीतन्त्र-तन्त्रसारादिलिखित-षट्कर्म्म-
लक्षणानां श्रीवेदान्तवागीशमते टीका श्रीराघवेन्द्रशर्म्मा विरच्यते ।
कारस्कराक्षसनक उडुम्बरोऽथ संज्ञकः ।
खदिरकुष्ठरं शौचपिप्पली नागरोहितौ ॥ (?) इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । तान्त्रिकस्य षट्कर्म्मलक्षणाख्यग्रन्थस्य टीका ।

No. 380. षट्कारकबोधः . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 20. Lines, 5 on a page. Extent, 340 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1726. Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā, Paṇḍita Çarat Candra Vidyālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
भग्नं मारबलं येन निर्जितं भवपञ्चरम् ।
निर्व्वीणपदमारूढं तं बुद्धं प्रणमाम्यहम् ॥
षट्कारकाणि सम्बन्ध उक्तानुक्ततया द्विधा । इत्यादि ।

End. उक्तानुक्तं प्रतिपाद्यं विभक्तिश्च दर्शयित्वा निर्णयः ।

Colophon. इति षट्कारकबोधः समाप्तः । शुभमस्तु । शकाब्दाः १७९६ । सन् १९१४ ।
श्रीरस्तु मयि लेखके नित्यम् ।

विषयः । कातन्त्रीय षट्प्रकारकारकविषयविवरणम् ।

No. 381. षट्चक्रक्रमटीका . By नन्दरामतर्कवागीशः . Substance, country-made paper, 14½×3¼ inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 318 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, District Tripurā, Paṇḍita Rājacandra Sārvabhauma. Appearance, old. Prose. Generally correct.

- Beginning.** प्रत्यूहयूहविध्वंसविस्फुरदुग्धमण्डलम् ।
 गजेन्द्रवदनं नोमि शुण्ढाताण्डवपण्डितम् ॥
 हरिवंजभयो यस्य रदस्यज्ञानहेतवे ।
 श्रीनन्दरामः कुरुते षट्चक्रक्रमदोपनीम् ॥
 अथ मङ्गलार्थकः तन्त्रानुसारेण परमानन्दनिर्व्वाहप्रथमाङ्कुरः । परमानन्द-
 पदेन प्रथमोपाय उच्यते । इत्यादि ।
- End.** तस्य योगिनचेतोऽवग्रहमभीष्टदेवतपदे दृष्टदेवतापदे नरोच्यते पुनः पुन-
 र्हेत्यति ॥ ५९ ॥
- Colophon.** इति श्रीनन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचिता षट्चक्रक्रमटीका सम्पूर्णा ।
 विषयः । षट्चक्रक्रमनामकस्य तान्त्रिकयोगशास्त्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 382. षट्चक्रटीका. By शङ्करः. Substance, country-made paper, 12 x 5 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent, 225 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Cāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

- Beginning.** प्रथम्य शैलाधिपकन्यकायाः
 पदाक्षमखानलविष्णुतुल्यम् ।
 प्रतन्यते त्रैयुतशङ्करेण
 षट्चक्रटीकाख्य-सुपुस्तिकेयम् ॥ इत्यादि ।
- End.** ब्रह्मा विष्णुश्च शङ्करश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ।
 तत्परे च शिवो देवः षट् शिवाः परिकीर्त्तिताः ॥
 अलङ्किकं (?) मण्डने शीघ्रगतिर्याति क्रोशशतं क्षणात् ॥
- Colophon.** इति षट्चक्रटीका ।
 विषयः । तान्त्रिकस्य षट्चक्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 383. षट्चक्रक्रमदोषिका. By रामभद्रसार्वभौमः. Substance, country-made paper, 14½ x 3¼ inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālī-kaccha District Tripurā, Paṇḍita Rājacandra Sārvaabhauma. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ गुरवे नमः ।

ॐ सपत्नीकं गुणं नत्वा ।

रामभद्रसार्वभौमः कुरुते चक्रदीपिकासु ॥

अथ षट्चक्रविवरणम् । तत्र प्रथमं छट्टिक्रमः । इत्यादि ।

End.

तथापि पद्मद्वयसंयुटमध्ये विहारस्य बाधो न भवति । इत्यास्तां विस्तरः ।

Colophon.

इति रामभद्रसार्वभौमभट्टाचार्यविरचितायां षट्चक्रक्रमदीपिकायां षट्चक्रक्रमविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । छट्टिक्रमरूपणम् । पद्मभूतनिरूपणम् । दशेन्द्रियनिरूपणम् । दशेन्द्रियगुणनिरूपणम् । सप्तपातालस्थाननिरूपणम् । चक्रभेदनिरूपणश्चेति ।

No. 384 षट्चक्रदीपिकाटीका . Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 7 on a page. Extent, 400 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha Yaçodal, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो भवान्यै । अथेति अथशब्दो मङ्गलपूर्वकानन्तर्यार्थः । उक्तञ्च ।

ॐ कारसायशब्दस्य द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा ।

कण्ठं भित्त्वा विनिर्यातौ तेन माङ्गलिकावुभौ ॥ इत्यादि ।

End.

न विद्यते मलं पापं यस्मात् निर्मलं वा श्रीमद्गुणपादपद्मयुगलमानमितुं शीलमस्य यतं संयतमन्तर्जनो यस्य स इति ॥ ० ॥

Colophon.

इति पूर्णानन्दीययोगचिन्तामणिनाम-षट्चक्रदीपिकाटीका समाप्ता ॥ * ॥

विषयः । पूर्णानन्दविरचितस्य योगचिन्तामणिनामकषट्चक्रग्रन्थस्य दीपिकाख्यटीकाया व्याख्यानम् ।

No. 385. षट्चक्रनिरूपणटीका . By रामवल्लभः . Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 8 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Vikramapura, Āṭpādā, Paṇḍita Prasannacandra Vidyāratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

मोहान्धकारविध्वंसि भवभीतिभयापहम् ।

भवानीचरणद्वन्द्वं भज भाग्यवशान्ननः ॥

पूर्णानन्दोदितानन्दविराजितकारिकासु ।

विशदीकुरुते तूर्णं द्विज-श्रीरामवक्त्रभः ॥

अथेत्यादि । अस्मार्थः । अन्यारम्भे विघ्नविघाताय अवायशब्दो मङ्गलार्थः ।

षट्चक्राणि क्रमेषोद्गतः प्राप्तः प्रकाशः । परमानन्दस्य मोक्षस्य निर्व्विद्ध-

सम्पादकः प्रथमाङ्कुर उच्यते । षट्चक्रनिरूपणं क्रियते इत्यर्थः । अयं भावः ।

परमानन्दसम्पादकसामग्री तत्र प्रथमाङ्कुरः प्रथमसामग्रीविशेषः । षट्चक्रं

निरूप्यते । अर्थात् परमानन्देन प्रकाशयते इति यावत् ॥ इत्यादि ।

End.

कीदृशं मोक्षज्ञाननिदानं मुक्तिजनकज्ञानस्यादिकारणं पुनः शुद्धं शास्त्रसम्मतं

पुनः शुद्धं शोभनपकारेण शुद्धं सर्व्ववादिमन्मतमित्यर्थः । योगी कीदृशः

यतान्तर्मनाः संयतान्तर्मनाः वशीकृतचित्त इत्यर्थः ॥

Colophon.

इति चन्द्रदीपान्तर्गतमत्पुराण्यग्रामनिवासि-श्रीरामदुर्लभशर्म्मा कृता षट्-

चक्रनिरूपणटीका समाप्ता ।

विषयः । पूर्णानन्दकृतस्य षट्चक्रनिरूपणस्य व्याख्यानम् ॥

No 386. षट्पदीमञ्जरी . By शङ्करानन्दतीर्थः . Substance, country-made paper, 17 × 3½ inches. Folia, 15. Lines, 9 on a page. Extent, 290 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1699. Place of deposit, District Vāṅḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीकृष्णः ।

निजैष्टमम्पदानकल्पकल्पभूषणकृतिम् ।

दुरन्तविघ्नवारिदप्रभञ्जनं निरञ्जनम् ॥

मदौघचित्तसारसप्रयोषभास्करं परम् ।

रसालवृक्षवासिनं भजामि विघ्ननायकम् ॥

श्रीमन्दनन्दनमसन्दुखेन्द्रहृन्द-

मान्द्रानुरागपरिभावितपादपद्मम् ।

वंशीरवास्यतविमोहितगोपगोपी-

मन्दोच्चमिन्दुमुखमञ्जुतमानतोऽग्निम् ॥

श्रीभाष्यश्रवणसारसमादरेण

योगेन्द्रहृन्दमधुपैतपगोयमानम् ।

सङ्गागधेयमखिलार्थनिदानभूतं

कैवल्यपुष्परससम्भृतमानतोऽस्मि ॥

वेदान्तार्थविचारजन्यविषणाविध्वस्तभेदाशयं

नानातन्त्रपदार्थसंशयघनध्वान्तार्कमानन्ददम् ।

नानादेशदिगन्तसन्ततयशःप्राप्तावकाशं गुणं

श्रीनारायणतीर्थपादमनिशं भक्त्यन्तमूर्तिं भजे ॥

मदीयपादजीवनं नृणामघं धुनोत्यलम् ।

सुरागतावसन्ततं तनोति शं दृगञ्जलम् ॥

यदाननाञ्जरङ्गके विभाति भारती नटी ।

नतः सच्चस्रधा सदाशिवाख्यदेशिकान् गुरुन् ॥

अथ सच्चिदानन्दात्मकमद्वितीयं ब्रह्मैव विमलसत्त्वप्रधानमायोपाधिकं सत्

ईश्वरभावमुपजगाम ॥ जीवेशावभासेन करोतीत्यादि श्रुतेः । स च माया-

प्रतिविम्बित ईश्वरसंक्षेपकृत् ॥ इत्यादि ।

End.

इदानीं भगवच्चरणध्यानसाधनं षट्पदीपठनं प्रार्थयते इतीति । इति

पूर्वोक्ताः पद्यन्ते गम्यन्तेऽर्था एतैरिति । पदानि श्लोकाः षष्ठां पदानां

समाचारः षट्पदी ॥ यथा षट्पदी भ्रमरी स्त्रैर्येण सरोजे निवसति तथेयं

श्रीमच्छङ्करवदनसरोजाद्विनिर्गता षट्पदी तत्कर्मम वदनसरोजे सदा

वसतु । तदनेन भगवच्चरणध्यानपूर्वक-षट्पदीस्तोत्रपठनस्य पुरुषार्थचतुष्टय-

हेतुत्वं सूचितं भवति । ननु नेयं षट्पदी किन्तु सप्तपदी नारायणकरुणा-

मयेति श्लोकरूपत्वात् । सत्यं नारायणयेति श्लोकस्य फलश्रुतिपरत्वेन

वर्द्धभूतत्वादिति षट्पदीत्वमेव । + + + + + ननु दशशब्दस्य

पादचतुष्टयात्मकश्लोकपरतया व्याख्यातत्वे आर्याषट्कस्य कथं षट्पदीत्व-

मिति चेन्नार्याया अपि पादचतुष्टयात्मकत्वेनार्यात्मकयोरभेदादार्याषट्कस्य

तदुपपत्तेः । आर्यालक्षणोक्तं इन्द्रोऽग्रयविद्भिः ।

श्रीभाष्यकृद्वदनपङ्कजसंप्रसूतं

सङ्गतिबोधसुनिदानवचोभरन्दम् ।

आख्याय माद्यतितरां मम मानसानि

निःसौमसान्द्रनिजभूमपदं हि लब्ध्वा ॥

षट्पदीनौकथा सर्वानुद्धार नतोऽस्यहम् ।

संसारसागरे मग्नान् यस्तं शङ्करदेशिकम् ॥

भगवद्भक्तिगन्धार्थः कुसुमेर्वाङ्मयैः कृता ।

षट्पदीमञ्जरी सम्यक् योजिता कृष्णपादयोः ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य-श्रीशिवनारायणानन्दतीर्थगुरुचरण-

सेवक-श्रीगङ्गानन्दतीर्थविरचिता षट्पदीमञ्जरी सम्पूर्णा ॥ * ॥

शकाब्दाः १९८८ ॥

विषयः । गङ्गाचार्यकृतस्य षट्पदीमञ्जरीस्य व्याख्यानम् ।

No. 387. षट्पद्यमात्रा . By रामरामभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 17 x 4½ inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 200 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansinha, Serapura, Paṇḍita Cardrakānta Tarkālankāra. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै । (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भ-
शाक्यं लिखितम् ।)

परदाराभिज्ञापे च बहवो यव बादिनः ।

शिरोहीनं भवेद्विद्यमात्मनः शुद्धिकारणम् ॥ इत्यादि ।

End.

दुर्गे पद्मसहायने स्मिरन्तरे संसाद्यपञ्चाशिते

तन्त्रज्ञानविबोधपुष्पक्षिते मुक्तापवर्गैः फलैः ।

तन्त्रज्ञानमहात्म्यकारनिकरम्याभीकृतश्रीकरे

बभूवैत् कुक्तिचचित्पेवशिष्टानां शार्दूलविक्रीडितम् ॥

एतत्, पद्यमत्राष्टपुष्परचिता माला विचित्रा दलै-

र्नानावर्णमयैर्निकामरचिता श्रीरामरामद्विजैः ॥

श्रीमच्छ्रीगुरुपादपङ्कजमपर्व्यामन्निधौ नित्यश-

कृतपादालमुखाभिरक्षितवपुर्भूयामितीदं वरम् ॥ १०८

Colophon.

इति श्रीरामरामभट्टाचार्यविरचिता षट्पद्यमाला समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । शङ्करभक्त्योकेन नाडीनां संज्ञास्मृतिवर्णादिनिरूपणम् ।

No. 388. संवत्सरप्रदीपः . Substance, country-made paper, 13 x 4 inches. Folia, 96. Lines, 8 on a page. Extent, 2,300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bhātpādā 24-Pargannās, Paṇḍita Rāmondra Nyāyavāgiṣa. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

जयति श्रीसरस्वत्योऽपास्योऽसुरदारणः ।

धर्मार्थकाममोक्षार्थं कृत्तृप्रत्यूहवारणः ॥

अयने द्वे विषुवे द्वे चतस्रः षड्शीतयः ।

चतस्रो विष्णुपद्यश्च संक्रान्त्यो द्वादश स्मृताः ॥

मृगकर्कटसंक्रान्ती द्वे तूद्गदक्षिणायने ।

तुलामेषे विषुवन्ती गोलमध्ये तथापराः ॥

मृगो मकरः । इत्यादि ।

End.

अकालरसितं सन्ध्यागर्जः ।

सन्ध्यागर्जं तथा प्रातर्दिवा नाध्यायनं चरेत् ।

सायं गर्जं तथा रात्रौ नाधीयीत विचक्षणः ॥

रविवारे च संक्रान्त्यां षष्ठां च सप्तमीतिथौ ।

आरोग्यकामस्तु नरो निम्नपचं न भक्षयेत् ॥

असावास्यां पौर्णमास्यां संक्रान्त्यां ग्रहणेऽहनि ।

धनपुत्रकलत्रार्थं शीलापिष्टं परित्यजेत् ॥

मन्दमङ्गलपष्टौषु द्वादश्यां श्राद्धवासरे ।

वस्त्राणां चारसंयोगो दहत्यासप्तमं कुलम् ॥ इति प्रकीर्षकं समाप्तम् ।

Colophon.

समाप्तश्चायं संवत्सरप्रदीपाख्यो ग्रन्थः ॥ • ॥

विषयः । संक्रान्तिनिरूपणम् । वैशाखज्येष्ठादिकृत्यम् । अनन्तव्रतादिः । कुकुटीव्रतादिः ।

अघोरादिः । जन्माष्टम्यादिः । अक्षयादिनिरूपणम् । युगाद्यानिरूपणम् । दशहरादिनिरूपणम् ।

सावित्रीव्रतादिः । चातुर्मास्यादिनिरूपणञ्च ।

No. 389. सङ्कल्पकल्पद्रुमः . By विश्वनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 15 × 5½ inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 250 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgaṭṭalā Vṛddhanagara, Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārvvabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

नमो हन्दावनेश्वर्यै ।

हन्दावनेश्वरि वयोगुणरूपलौला-

सौभाग्यकेलिकरुणाजलधेःवधेदि ।

दासीभवानि सुखयानि सदा सकान्ता
स्वामिभिः परिहृतामिदमेव याचे ॥ इत्यादि ।

End. द्विजान्याः किल वासना भजत रे हन्दावनं तं × ×
राधाछण्विलामवारिधिरसाम्राट् न चेद्दिन्दय ।
त्यक्तं शत्रुय न स्पृहामपि पुनस्तत्रैव हृदुहृतयो
विद्वद्वाः प्रवृत्तेर्ममैव सततं संकल्पकल्पद्रुमम् ॥

Colophon. इति श्रीविद्यनाथचक्रवर्तिविरचितः सङ्कल्पकल्पद्रुमः समाप्तः ॥

विषयः । राधाछण्वयोर्कीलावर्चनमुखेन राधाछण्वे मानसार्पणादिविविधप्रकारभजन-
कदनम् ।

No. 390. संक्षिप्तसारकौमुदी . By अभिरामविद्यालङ्कारः . Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 350 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1760. Place of deposit, Telivendi grāma, old Gadhetā, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो शिवाय । लुक् । अद्यास्य सकलविषय्यापकत्वात् ग्रन्थादौ करणं
युक्तमिति चेन्न स्तन्त्रेणोर्निर्गन्तुमशक्यत्वाद् इति केचित् । यद्यनु कारक-
पादे कक्षादिमञ्जराविधानपूर्वकं प्रथमादिविभक्तौनां प्रथमपुरुषादेश विधानं
युक्तम् । इत्यादि ।

End. न पक्ष इत्यादौ कथं नानालाभ दीर्घ इत्यत आह असौ लुगिति । नित्यवङ्ग-
वचनान्तात् कतिशब्दस्य संख्याप्रश्ने मङ्गय एव कर्त्तविधानाच्च मिङो-
र्गौरवाच्च इति बोध्यम् । उत्थासनिक इत्यादि उत्थस्य उत्थितस्य राज्ञः
आसनमरेतीति तदर्थत्वादाविति टिकष् ॥ ० ॥

Colophon. इति बन्धुपटीयमयघटकुलीद्वय श्रीलक्ष्मीयुताभिरामविद्यालङ्कारभट्टाचार्य-
विरचितायां संक्षिप्तसारकौमुद्यां षष्ठः सुवक्त्रपादः समाप्तः ॥ ० ॥

शकाब्दः १७६० ।

विषयः । संक्षिप्तसारवाक्यरचस्य सुवक्त्रपादस्य व्याख्यानम् ।

No. 391. संक्षिप्तसारटीका (व्याकारदीपिकाख्या) By श्रीविद्याविदोदात्मज-
श्रीन्यायपञ्चाननः . Substance, country-made paper, 15×3¼ inches. Folia,
244. Lines, 8-9 on a page. Extent, 10,980 ślokas. Character, Bengali.
Date, Sk. 1634. Place of deposit, Kāṭhālapāḍā vid Naihāṭi, Paṇḍita
Harinātha Baṭṭācāryya, bought by the Government of India, Calcutta.
Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

नला श्रीहरिचरणं कृत्वा शरणं पितुः पदञ्च मतम् ।
विमलधियां हितजननीं क्रियते व्याकारदीपिका यत्नात् ॥
कोऽपि न्यायपुराणकार्यनिचयालङ्कारवैशेषिक-
व्याकारयुतिनाटकस्मृतिगुरुर्विद्याविनोदः स्थितः ।
तत्पुत्रस्य विचारनिर्मलमतेः श्रीन्यायपञ्चानन-
स्योत्सुक्यं सुधियो विधाय विमलां शृण्वन्नु वाचं हितम् ॥
सुगमं निगदेन गम्यते शिष्टभिर्दुर्गममेव तत्त्वतः ।
निरवोचमतः प्रयत्नतः परिसंगृह्य च दृष्टिटीकयोः ॥
अनघीत्य शब्दशास्त्रं योज्यच्छास्त्रं समीक्षते ज्ञातुम् ।
..... ॥

शिवमित्यादि । मङ्गलस्य प्रारम्भितसमाप्तिं प्रति कारणता विद्वध्वंसलान्वय-
व्यतिरेकसमधिगम्येति नैयायिकाः । वयन्तु विद्वध्वंसं प्रति मङ्गलस्य कारणता
समाप्तिस्तु स्वकारणादेवेति ब्रूमः ॥ तथाच गोपीचन्द्रः प्रत्यूहसमूहनिराकरण-
कारणमिति ।
उच्यते । सनाम्नो विधीयते । नाम तु तिङन्तादिवत् सुप्रसूत्यं नामैव
यदा प्रणामस्य विशेष्यत्वविवक्षायाः सम्बुद्धात्तात् सु औ जस् इति योग-
विभागात् ॥ इत्यादि ॥

End.

कति पुरुषाः कति स्त्रियः कति धनानीत्युदाहरणवयोपादानं कति शब्दस्य
लिङ्गविशेषकार्याभावसूचनार्थम् । असौ लुक् कति पञ्चादिरिति कृतेऽपि
जस्शसोर्ग्रहणे सिद्धे इत्यादि एकवचनद्विवचनान्तयोः संख्याया नियत-
त्वाच्च संख्याप्रश्नार्थं कतिशब्दप्रयोग एव न सम्भवतीति तिङ्शिङ्सो
रभाव इति भावः ।
यद्वा अत्र ऐजेचो ... न क्रियते किन्तु जस्शसोर्लुकि च अन्वर्त्तिनो-
ऽकारस्यैव औद्भवति । सादौ नन्वत्र विधानेन ... त्येव क्रियतां तथा

मति सर्वर्षदीर्घेष्वपत्तिरेव । प्रथमं सन्धिकाव्याभावात् अकारस्य न सन्धिः । टा भिम् के क्मि क्मभिन्त्यस्य प्रहतौ पद्यात् सर्वर्षदीर्घः स्यात् यद्वा अङपरत्वाप्रज्ञांषे अन्वर्तिनोऽतः स्थाने आदिधानाभावे अष्टाभिरिति माध्यम्यं सिद्धिर्न स्यात् ॥

Colophon. रति श्रीकुलकलानिधिसहामहोपाध्याय श्रीविद्याविनोदात्मज श्रीन्यायपञ्च-
ननलतायां संक्षिप्तसारटीकायां व्याकारदीपिकायां षष्ठः सुवक्त्रपादः समाप्तः ।

विषयः । संक्षिप्तसाराख्यव्याकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 392. सङ्क्षेपज्ञरत्नयः . By माधवाचार्यः . Substance, country-made paper, 17×4½ inches. Folia, 69. Lines, 10 on a page. Extent, 2,000 *ślokaś*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, *Cyāmapokura*, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning. श्री ममी नमो नमो नमो ।

प्रथम्य परमात्मनो श्रीविद्यामोर्ध्वपिषम् ।
प्राचीनगङ्गाजले सारः संगृह्यते स्फुटम् ॥
यद्गुह्यतानां पटला विग्राहो विस्तीर्यतेऽप्ये किल दर्पणेऽपि ।
तद्वत्तदीर्घे अमुं प्रपञ्चेऽभिप्रेतुं श्रुतां गङ्गावरवाक्सारः । इत्यादि ।

End. रन्ध्रोऽयमथ नैमिषदशपरिहृष्टैः मूढमानः प्रहृष्टै-
र्दिकैरभ्यर्च्यमानः सरसिदृग्भवाद्गङ्गावत्प्रमत्तः ।
आरक्षोऽप्यस्यार्जं प्रकटितमुज्ज्वलज्जटमम्बावतंसः
गुह्यव्याप्तिकमन्दं ममुदितमपिभिर्धाम भेजं प्रतस्थे ॥ • ॥

Colophon. रति श्रीमाधवाचार्ये तच्चारदापौठवासगः ।
संक्षेपज्ञरत्नयः सप्तः पूर्वोऽपि षोडशः ॥
समाप्तस्यायं ग्रन्थः ।

विषयः । गङ्गाचार्यस्य जीवमहात्म्यम् ।

No. 393. सङ्ख्याप्रकाशटीका . By काशीरामवाचस्पतिः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 28. Lines, 9 on a page. Extent, 650 *ślokaś*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District *Vikrādā Vīrasūpara Kādakub*, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

रिरत्तिपुर्णो निजधर्मसेतून्

युगे युगे सत्त्वमयानि धत्ते ।

वपूषि नानागुणकर्मभाञ्जि

भूयात् स देवो भवतां विभूत्यै ॥

भट्टाचार्यशिरोरत्नन्यायालङ्कारसूनुना ।

संख्याप्रकाशकव्याख्या काशीरामेण तन्यते ॥

अथ सकलशास्त्राभिज्ञः श्रीमान् नन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्यः इदानीन्तनान्
मन्दबुद्धीन् पूर्वपूर्वपण्डितकृत नानाविधतत्त्वग्रन्थाध्ययनासमर्थानवलोक्य
परमकारुणिकतया अध्ययनभावनाभ्यां तत्त्वग्रन्थेभ्यः सारमात्रं संख्या-
कथनमिषेण संख्याप्रकाशकनामकग्रन्थं संचिप्रसारं तेषां हितार्थं रचितवान् ।
अथ एषोऽपि तेषां नातिसुगमो बभूव अतो यथामति तद्वाक्याने समोद्यमः ।
तत्र तावत् ग्रन्थकृत् ग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकीभूतविघ्नसम्भावनाया तन्नाशाय
कृतमीश्वरनमस्कारं शिष्यशिष्यार्थमादौ निबध्नन् सुचिरतरकालीनविबुध-
पदावस्थितिहेतवे यशसे खनामयौगिकग्रन्थनामद्वारा प्रष्टव्यं नमभिधेयद्वाह
देहवानित्यादि । यः शुद्धसत्त्वस्वरूपया आत्ममायया देहवानिव पाञ्च-
भौतिकदेहविशिष्ट इव भाति तथाहि ईश्वरस्य शुद्धसत्त्वात्मिका मायैव
देहः । इत्यादि ।

End.

अन्येति अन्यपि द्वाविंशदादिकापि संख्या मदुक्तया परोपाट्या रीत्या
बोद्धव्या । ननु कथं अनुक्तज्ञानं भविष्यति तत्राह ईङ्गितेनेति हि यतः
धीराः पण्डिता ईङ्गितेनापि परहृत्स्वितं जानन्ति तथाच यदि धीरा
ईङ्गितेनापि परहृत्स्वितं जानन्ति तदा उक्तया परिपाट्या ते तत् ज्ञास्यन्ति
तन्न चित्रमिति भावः । मयापि यत्किञ्चित् अन्यसंख्या प्रदर्शयते यथा
गीताध्यायपाठनान्या(?) अपराधा द्वाविंशत् यथा—

अहन्यहनि यो मर्त्यो गीताध्यायन् संपठेत् ।

द्वाविंशदपराधाश्च अहन्यहनि मुच्यते ॥ इति ।

ते च अपराधा वराहपुराणान्निष्कृत्य लिख्यन्ते । भगवद्भक्तानां ज्ञानियसिद्धां
भोजनम् ॥ १ ॥ अजीर्णे सति विष्णोरुपसर्पणं । ११ ॥ व्यभिचारिभावास्त्रय-
स्त्रिंशत् तदुक्तं काव्यप्रकाशे ॥ २३ ॥

त्रयस्त्रिंशदमी भावाः समाख्याताः खनामत इति ।

एवमन्यापि संख्या बोध्या ग्रन्थविस्तारभयाग्नोक्ता
 ललाहन्निदयपुटं सुकृत्तमात्रे
 युष्मान् प्रथम्य कवयो विनिवेदयामि ।
 बाष्पेयमयंरहितापि सदूपवापि
 हस्ता भवद्विरवधाय दयाविधेयैः ।
 श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणान्तले तव ।
 श्रीकाशीरामकृतिना कृतिरेषा समर्पिता ।

Colophon. इति संख्याप्रकाशस्याष्टा समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । मन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्यकृतस्य संख्याप्रकाशनामकस्य नानाशास्त्रसंग्रहेत-
 नस्यवीथान्तकपत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 394. संग्रहसारः . By रामदेवद्विजः . Substance, country-made
 paper, 18 x 4 inches. Folia, 63. Lines, 6 on a page. Extent, 1,250 ślokas,
 Character, Bangali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā.
 Post Office Baidyerbazar, Kṛṣṇapura, Paṇḍita Madanamohana Bhaṭṭā-
 cāryya. Appearance, tolerable, Prose and verse. Generally correct.

Beginning. श्रीरामस्य पदारविन्दयुगलं मत्वाय वागीश्वरीं
 शिरस्यं तपनादिकं पद्मगुणं बद्धं यशोदासुतम् ।
 भानाजातकतो विलोक्य सकलं गर्गादिविप्रोदितं
 वक्ष्ये संग्रहसारमन्ययुगलं श्रीरामदेवो द्विजः ॥
 श्रीश्रीज प्रथमं हि जन्मममग्रायादियन्तैः स्फुटं
 तत्कालप्रभवा विज्ञप्तमरिता कार्या ततश्च पञ्चः . इत्यादि ॥

End. वेदोऽहं जलधिर्गंगाव्यिमृष्टितो मुन्यक्षिभिः पद्म च
 पद्माक्षिपुत्रिभिः सरः शुनिगुणैर्वाँषोऽङ्गुलीः सच ।
 वायुः काङ्कगुणैः शरीरम्बरयुगैरङ्गेन्दुभिर्माँगो
 वेदो वायुगुणैर्गुणैःस्त्वितिशेखरसाव्यभिः पावकः ॥

Colophon. (चन्दनं परिणमन्निष्ठपत्रं वाक्यं नास्ति)

विषयः । चरित्रकथम् । नवशास्त्रम् । ज्ञानाधिपादिकथम् । शयनादिभाववचनम् ।
 शयनादिहास्यभावका पत्रम् । शयनादिहोलीकथम् । तत्त्वादिभाववचनम् । शुभपञ्च-

दृष्टलघुनिरूपणम् । विग्रहीयोगकथनम् । ग्रहस्फुटनिरूपणम् । सिंहासनादियोगफलम् । मास-
फलम् । तुङ्गादिनिरूपणम् । अष्टवर्गनिरूपणम् । महाष्टवर्गनिरूपणम् । वर्षदशानिरूपणम् ।
तस्यान्तर्दशानिरूपणम् । केतुपताकिनिरूपणम् । नाक्षत्रिकदशानिरूपणम् । तस्यान्तर्दशा-
निरूपणम् । पञ्चसरानिरूपणम् । पञ्चसरामते आयुर्गणनम् । योगिनौदशानिरूपणम् । तस्याः
प्रत्यन्तरदशानिरूपणम् । आयुर्दशानिरूपणम् । तीर्थज्ञाननिरूपणम् । गुरोरष्टवर्गमते पुत्रादि-
मतनिरूपणम् । नष्टकोष्ठौज्ञानम् । चतुर्दशकोष्ठौनिरूपणम् । अथनादिलघुमाननिरूपणम् ।
जातचक्रनिरूपणम् । मासफलनिरूपणम् ।

No. 395. सत्क्रियासारदीपिका . Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 49. Lines, 7 on a page. Extent, 1,000 ślokās. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Kucekol, Bābu Yogindranātha Simha Deva. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्रीराधाकृष्णः ।

प्रणम्य सच्चिदानन्दं जगतां सेव्यमीश्वरम् ।
श्रीकृष्णपरमानन्दमनन्याभीष्टदायकम् ॥
वक्ति गृहिहिजादीनामनन्यानां विशेषतः ।
सत्क्रियासारदीपिकां तां विवाहादिपद्धतिम् ॥
श्रीमद्गोपालभट्टोऽयं साधूनामाज्ञया भूषम् ।
भगवद्धर्मरक्षार्थं भक्तानां वैदिकी तु या ॥
कृता याप्यनिरुद्धेन भीमभट्टेन या कृता ।
श्रीमद्गोविन्दानन्देन कर्मिणां पद्धतिः कृता ॥
श्रीनारायणभट्टेन कर्मठानाम् वैदिकी ।
भट्टश्रीभवदेवेन इन्द्रोगानान्तु या कृता ॥
वर्णाश्रमान्त्यजादीनां वेदैः पौराणिकादिभिः ।
मन्वादिधर्मशास्त्रोक्तिर्वचनेः सप्रमाणकैः ॥
श्रीमद्गोविन्दभक्तानां सेवानामपराधतः ।
मया तथा कृता किन्तु पिष्टदेवार्चनं विना ॥
नन्वपरग्रन्थकारवत् ग्रन्थकर्तृत्वेनास्माद्विधस्य स्वनाम दातुमनुचितम् । यथा,—
अङ्गारविमृष्टात्मा कर्चाहमिति मन्यते ।

रति दोषदवबभयात् । तथापि स्त्रयूयानां साधूनामाज्ञया खनाम दत्तम् ।
श्रीमद्गोपालभट्टनामायं कोऽपि जीवः श्रीमद्गोपालभट्टत्वेनेति ज्ञापितम् ।
श्रीकृष्णचैतन्यचरणारविन्दमकरन्दमततपायिलेन सदैव साधुनिदेशवशवर्त्तति
भावः । एवं विशिष्टोऽयं श्रीकृष्णं प्रब्रूय श्रीकृष्णशब्दायः पुरैव व्याख्यातः ।
किं विशिष्टं सच्चिदानन्दं गुणातीतानिर्व्यचनीयपरममनोहरलावण्यघनसुख-
स्वरूपं अतएव जगतां सेव्यं । अर्वायं भावार्थः ॥ इत्यादि ॥

End.

ततोऽपरे श्रीमन्नारायणस्य श्रीभक्तस्युदिविविधावतारोपासकाः । तत्तन्निज-
निजस्यैकपार्यदत्तेन तेषां तेषां तान् तान् पार्यदभक्तान् प्रपूजयेयुः । अयं
भावार्थः ।

Colophon.

अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । वैष्णवानां अन्धकर्मत्यागविधिनिरूपणमुखेन व्याख्यासहित-वैष्णवकर्मोद्दि-
निरूपणम् ।

No. 396. सदाशिवसंहिता . Substance, country-made paper, 12×2½
inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 250 ślokaś. Character,
Bengali. Date, & Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura,
Ponditā Hāparāma Bhāṣācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Gener-
ally correct.

Beginning.

ॐ नमो रामचन्द्राय ।

श्रीकृतय जगुः ।

शुभमस्त्राभिरोगान् रक्षस्व परमाद्भुतम् ।

इदं विषयं कथं ज्ञातं श्रीमते वद तत्ततः ॥

श्रीमद्विदवाच ।

ऋषुर्ध्वं कृतयः सर्वा रक्षस्व छद्दिममवम् ।

यथादो परिमन्त्रं यन्निद्रैव प्रलीयते ।

अहरेपे परं धाम्नां संवादं समभुत् किञ्च । इत्यादि

End.

गोक्षीर्कं निरुतं वामं मृत्यं मृत्यं यदाम्यवम् ।

इवैरपि दुराधर्माः कियदक्षयैरपि ।

अक्षयैरपि वाजपेयगतानि च ।

अदमं सर्वमोक्षेषु प्रदानं सर्वमम्यवम् ।

तस्यात्मजोऽभूदनमालिगुप्तः
 पुण्येषु सज्जो वनमालिभक्तः ।
 ततोऽभवत् कापेटिनामधेयः
 सुतः पवित्रो मदनस्ततोऽभूत् ।
 सुतोऽभवत् तस्य सुतः प्रतिष्ठः
 चित्तो जगन्नाथ इति प्रदिष्टः ।
 सुधाकरस्तस्य सुतः सुहस्रः
 सुधाकरस्तत्कुलैरिवेषु ।
 पुण्येषुतुल्योत्तकायुर्वंशः
 चित्तिं गतोऽभूत् + + + रिवांशः ॥
 सुधाकरस्यापि सुतः सुशीलो
 सत्पुत्रयः शुद्धमतिर्बभूव ।
 तस्यात्मजोऽभूत् कविराजमंजो
 विद्वद्गुरोऽभूदपि राघवाष्ट्रः ।
 सुतोऽभवत् तस्य च रामभद्रो
 विद्वद्भवेन्द्रः कविचन्द्रमंजः ।
 उदारबुद्धि + + पुण्यकर्मा
 तस्यात्मजोऽभूच्छिवनाथनामा ॥
 तस्यात्मजः सुकर्मतेः सुशीलः
 ज्ञातो जगन्नाथ इति चित्तो यः ।
 तेन प्रतेने भिषजां समाप्तात्
 मर्द्वैद्यजानां मर्द्वैद्यचारः ॥

Colophon. इति श्रीजगन्नाथगुप्तकवीन्द्रकृतमर्द्वैद्यभावलिः समाप्ता ॥

विषयः । अम्बडकुलजातानां केषाञ्चित् मर्द्वैद्यानां वंशावलि कथनम् । तत्र तेषां मर्द्व-
 भट्टावशाद्विषयः । अथ दुहितृवंशकथनम् । दुहितृवंशजातस्य गणसेनतनयस्य श्रीधरसेनस्य
 वंशकथनम् । चिदुसेनवंशवर्णनम् । माधवसेनवंशवर्णनम् । विनायकसेनवंशवर्णनम् । जमन-
 सेनवंशवर्णनम् । विक्रान्तसेनवंशवर्णनम् । बलभद्रसेनवंशवर्णनम् । अथ दाम्बवंशवर्णनम् । तत्र
 नारायणदास-निगदास-अरविन्ददास-जयदासानां वंशादिवर्णनम् । अथ चिपुरगुप्तवंशादि-
 कथनम् । कायगुप्तवंशादिवर्णनम् ॥ इति ।

No. 398. सन्तानद्वादशीव्रतम् . Substance, palm-leaf, $13 \times 1\frac{1}{2}$ inches. Folia, 9. Lines, 2 on a page. Extent, 50 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā, Bābu Kedāranātha Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ सन्तानद्वादशीव्रतम् । तत्र प्रथमं स्वर्यार्घ्यं दत्त्वा
स्त्रिवाचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात् विष्णुरोमित्यादि ।

End. इदं सन्तानकं नाम याः करिष्यन्ति भक्तिनः ।
अवैधयन्तु सौभाग्यं लभन्ते सन्ततिं शुभाम् ॥

Colophon. इति सन्तानद्वादशीव्रतकथा समाप्ता ।

विषयः । शुभसन्तानादिलाभकारकव्रतविशेषसाधननियमादिकथनम् ।

No. 399. सम्बन्धविवेकः . By भवदेवभट्टः . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 250 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-simha, Kātihāli, Paṇḍita Rājākṛṣṇa Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ सम्बन्धं विवेचयिष्ये । तत्र मनुः ।
असपिण्डा च या मातुरसगोत्रा च या पितुः ।
सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्म्मणि मैथुने ॥
या मातुः सपिण्डा न भवति सा दारकर्म्मणि दारत्वसम्पादके कर्म्मणि तथा
मैथुने मिथुनसाध्येऽप्राधानादौ पुत्रोत्पत्तौ च प्रशस्तेति सम्बन्धः । इत्यादि ।

End. सर्व्वत्र प्राङ्मुखो दाता ग्रहीता च उदङ्मुखः ।
अयन्तूक्तविधिर्ज्ञाने विवाचे तु व्यतिक्रमः ॥
व्यतिक्रम इति प्रत्यङ्मुखः सम्प्रदाता ग्रहीता प्राङ्मुखः ॥ उक्तम्,—
प्राङ्मुखायाभिरुपाय वराय शुचिसन्निधौ ।
प्रत्यङ्मुखस्तु दाता वै कन्यां दद्यात् स्त्रलङ्कृतामिति ।

Colophon. इति भवदेवभट्टकृतः सम्बन्धविवेकः समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । विवाहसम्बन्धविचारादिमुखेन सपिण्डादिनिरूपणम् । उद्वाहादिनिरूपणञ्च ।

No. 400. सम्मोहनतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 10×8 inches. Folia, 44. Lines, 12 on a page. Extent, 1,800 ślokas. Character, Nāgari. Date, ? Place of deposit, Govardhana Sarāi Benares, Paṇḍita Bindhyeśvariprasāda Dube. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीमहलसूक्तये ।

माकारलं निराकारज्ञानसागरकपिणे ।

देवानां देवदेवाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥

देवुवाच ।

देवदेव महादेव सर्वमिष्टिप्रवर्तक ।

जगः द्रुतं मया सर्वं रचस्यातिरचस्यकम् ।

इदानीं देवदेवेन रचस्यमपरं विभी ॥

शिव उवाच ।

रचस्यातिरचस्यश्च कथं त्वयि निवेद्यताम् ।

तथापि तव सद्गुणैश्च रचस्यमपि कथ्यते ॥

काशी तारा बिम्बमन्त्रा सुन्दरी वगला रमा ।

मातङ्गी भुवना मिहविद्याय भैरवी तथा ॥

धूम्रावती च दशमी महाविद्या दश स्मृताः ।

चण्डिका कृष्णामा विपुटादिप्रयोगतः ॥

वयोदश महाविद्याः ऋषुष्य षोडशी शिवे ।

दश पूर्वांश्च संगृह्य मनदुर्गांश्च मूलिनीम् ॥

अष्टादश महाविद्यां त्रैलोक्यविजयाभिधाम् ।

वाराहीमग्नपूर्वांश्च कलासंख्या प्रकीर्तिता ॥

महाकालमते देवी एकपञ्चाशदीरिता ।

महालक्ष्मीं समारभ्य महाकालकलात्मकम् ।

विद्यामण्डला लया प्रोक्ता वितथं पूर्ववत् भवेत् ॥ इत्यादि ।

End

अन्तर्गतप्रभेदेन प्रकृताष्टमजातयः ।

पूर्वक्रमेण संसाध्य दुष्टानेतान् विनाशयेत् ॥

गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं पुनः पुनः ।

रचस्यातिरचस्यश्च रचस्यातिरचस्यकम् ।

इति संक्षेपतः प्रोक्तं किमन्यत् श्रोतुमिच्छसि ॥

Colophon. इति श्रीमदक्षोभ्यतारासम्वादे संमोहनतन्त्रे द्वितीयखण्डे ब्राह्मणातिवर्णने
दशमः पटलः ।

विषयः । पीठवाणीप्रभेदेन लिपिभाषाप्रभेदेन च शास्त्रवानां विंशतिभेदविद्यापीठ-
निर्णयः । पुष्पनिर्णयः । गौड़ादिदेशभेदे तन्त्रादिभेदनिरूपणम् । दशमहाविद्यानिरूपणम् ।
यन्त्रभेदादिनिर्णयश्च ॥

No. 401. सर्वतोभद्रचक्रटीका . By गौरीकान्तचक्रवर्त्ती . Substance,
country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Ex-
tent, 175 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Kāñthālpādā viā Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Ṭhākura. Appearance,
very old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः श्रीसूर्याय नमः ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि चक्रं बैलोक्यदीपकम् ।

विष्टान्तं सर्वतोभद्रं सद्यः प्रत्ययकारकम् ॥

उदग्दश विन्यस्य तीर्थ्येष्टास्तथा दश ।

एकाशीतिपदं चक्रं जायते नात्र संशयः ॥

अकारादिस्तराः कोष्ठे ईशादि विदिशि क्रमात् ।

दक्षिमाग्रेण दातव्याः षोडशैव चतुर्धमम् ॥ इत्यादि ।

End.

वर्त्तमानेति द्रव्यादीनां वर्त्तमाने शून्ये शोधितषट्चक्रक्रमेण विंशत्यंशकल्पनया
तद्भागो ह्रसति कुप्रहे तद्भागो वर्त्तते इत्यर्थः । देशध्वंसा इत्यादि सर्वं
सुगमम् ॥

Colophon. इति सर्वतोभद्रचक्रटीका गौरीकान्तचक्रवर्त्तिकृता समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । तन्त्रोक्तस्य सर्वतोभद्रचक्रादेर्व्याख्यानम् ।

No. 402. सापेक्षवादः . Substance, country-made paper, 11 × 2 inches.
Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 40 ślokaś. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Pilkhānā
Vāddānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna. Appearance, old.
Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै । समासघटकपदोपस्थाप्येन समासाघटकपदार्थस्य नान्वयः ।
आकाङ्क्षाविरहात् । अतएव ऋडस्य राजमातङ्गा इत्यादौ ऋडादि-
पदार्थस्य राजादौ योग्यतासत्त्वेऽपि नान्वयः । यद्यपि तत्समभिव्याहार-

कपाकाङ्क्षा सम्भवति तथापि समभिव्याहारमात्रं नाकाङ्क्षा । अपिलत्व-
बोधविशेषे पदविशेषयोः समभिव्याहारः । इत्यादि ।

End ननु कथमिदमुक्तं यावता गर्भस्य कर्मणो धात्वर्थेऽभिविवेशात् धातो-
रकर्मता । यथा जलं गच्छति । जलयति ॥

Colophon. सापेक्षवादः समाप्तः ।

विषयः । सापेक्षत्वेऽपि गमकत्वात् समाप्त इति श्रुत्यस्य स्वरूपादिविवेचनम् ।

No. 403. सारनिर्णयः . By रमाकान्तचक्रवर्ती . Substance, palm-leaf,
17 x 1 1/2 inches. Folia, 30. Lines, 3 on a page. Extent, 600 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā,
Post Office Vaidyervāzār, grāma Candrakirtti, Paṇḍita Rajanikānta Bhaṭṭā-
cāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning श्री नमो गणेशाय ।

काशीगच्छराशोर्जं चतुर्वर्गफलप्रदम् ।

नत्वा वक्ष्यामि यत्नेन सूत बोधविनायकम् ॥

अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् । धातुभिन्नं प्रत्ययभिन्नं यदर्थवत् तत्
प्रातिपदिकसंज्ञं भवति अभिधेयनिष्ठतिप्रयोजनधनेषु यद्यप्यर्थशब्दस्थान-
्यभिधेयवचनोऽर्थशब्दो गच्छते । अधिधेये निष्ठत्वादीनामन्तर्भावात् । यत्-
प्रयोगे यत् प्रतीयते स तस्यार्थः । तथाचोक्तम् ।

शब्दनीशार्य्यमाणेन यद्वस्तु प्रतिपद्यते ।

तस्य शब्दस्य तद्वस्तु ज्ञायतामर्थसंज्ञया ॥

स चार्थश्चतुर्धा भिद्यते जातिद्रव्यगुणक्रियेति । तथाचाह ।

शब्देरेव प्रतीयन्ते जातिद्रव्यगुणक्रियाः ।

चातुर्विधादसौशान्नु शब्द उक्तश्चतुर्विधः ॥

स्वार्थो जातिद्रव्यगुणक्रियास्वरूपभेदात् पञ्चविधः स्वार्थी विशेषणार्थानुसन्धाने
एव इत्यादि उदाहरणं विशिष्टार्थबुद्धिं प्रति विशेषणार्थस्य कारणत्वात् ।
तथाच । नागृहीतविशेषणा बुद्धिर्विशेष्येषूपजायते । तथाच जातौ हस्तः
जातिरत्र विशेषणं प्रति निमित्तभूतं दृष्टव्यम् । नित्यमनेकव्यक्तिरिति
सामान्यं जातिः । गुणः सृज्यो धर्मः यथा पटस्य शृङ्गो गुणः । क्रिया
धात्वर्थः साधारण्यं तथाच सिद्धं कारणं साध्या क्रिया यथा पक्तुः पाकः ।

द्रव्यं गुणाययः यथा दण्डिनो दण्डः । स्वरूपमजात्यात्मकमसाधारणरूपं यथा
डित्यस्य डित्यत्वम् । अर्थवदप्रत्ययधालिति सिद्धे यत् नञ्द्वयकरणं तत्
तत्पुरुषनिरासार्थम् ॥ इत्यादि ।

End.

तस्यापत्यं । तस्येति षष्ठान्तमनुकीर्त्य लुप्तपञ्चमीनिर्देशः । षष्ठान्तादपत्येऽभि-
धेयेऽण् भवति । न पतति वंशो येन जातेन तदिहापत्यं प्रकृत्यर्थी विशेषणं
प्रत्ययार्थी विशेष्यः उपगोरपत्यं औपगवः । एको गोवे । गोवे वंशेऽभिधेये
एक एव प्रत्ययो भवति न द्वितीय इत्यर्थः एतत् सूत्राभावादौपगवस्यापत्य
मित्यर्थे प्रत्ययः कथं न स्यात् । सत्यं एकेनैवापतनार्थस्य प्रतिपादितत्वात्
कथमपरः प्रत्ययः । कथं गार्गायणः एवं वात्स्यायन इति एकेनापतनार्थप्रति-
पादितत्वात् पुनः प्रत्ययविधानं प्रशंसार्थमापादयतीति । तेन युक्तं रागात् ।
रजत्यनेनेति रागः रागवाचिनः शब्दात् तेन युक्तमित्यर्थेऽण्प्रत्ययो भवति ।
कुसुमेन रक्तं कौसुमं वस्त्रम् ।
तस्य समूहे । षष्ठान्तात् समूहेऽर्थेऽण्प्रत्ययो भवति । वायसानां समूहो
वायसं काकमित्यादि ।

Colophon.

इति मधुसूदनतर्कवागीशात्मज श्रीरमाकान्तचक्रवर्त्तिविरचिते सारनिर्णये
तद्धितप्रकरणोपपरसूत्रार्थविवेचनं समाप्तम् ॥

विषयः । कलापे नाम-कारक-समास-तद्धितप्रकरणानां न सन्ति सम्यक् परिस्फुटानि
सूत्राणीत्यनेनाव सारनिर्णये पाणिन्यादिव्याकरणोक्तसूत्राणां विवेचनं कृतम् । तत्र प्रथमे नाम-
प्रकरणम् । द्वितीये विस्तरेण कारकप्रकरणम् । तृतीये समासप्रकरणम् । चतुर्थे संचेपत-
तद्धितप्रकरणञ्च ॥

No. 404. सारस्वतप्रदीपः . By विद्याभूषणः . Substance, country-made
paper, 14×2½ inches. Folia, 47. Lines, 4 on a page, Extent, 500 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-
simha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratṇa. Appearance, old.
Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य देवदेवाय बालानां सुखहेतवे ।

सारस्वतप्रदीपोऽयं पद्यैः संरच्यते मया ॥

अकारादिचकारान्ताः सिद्धवर्णाः प्रकीर्णिताः ।

एतद्गुर्गादिसंज्ञाया विधानार्थमिहोदितम् ॥

आद्यनाम्नामिमे प्राज्ञा प्रत्याहारं जिष्टता ।

वक्ष्यमाणक्रमेणैव ते तथोक्ताः पुरातनैः ॥ इत्यादि ।

End.

पुनर्वा-क्ष्माति-क्ष्मृतः ।

नरोक्ष्येन नर्षर्ति प्रस्थानं चन्द्रगोमिना ।

हरिनाथो विप्रयूना दोर्भागिनेय इत्यपि ॥

क्ष्मायूना स एव वाक्येनेत्याक्षतिगणः स्मृतः ।

Colophon.

इति और्विद्याभूषणविहृतौ सारस्वतप्रदीपे नामविहृतिर्द्वितीयः प्रकाशः ।

विषयः । सारस्वतव्याकरणस्य टीका ।

No. 405. सिद्धान्तदीपः. Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 700 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nailhāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Candrakānta Vidyārātṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः सरस्वत्ये ॥ अथ शब्दप्रमाणं निरूप्यते । तत्र भ्रमप्रमादविप्रलिप्सा-
रहितेन पुरुषेण प्रयुक्तं वाक्यं प्रमाणम् । तत्र भ्रमोऽतत्त्वप्रकारकं ज्ञानम् ।
प्रमादो अनवधानता । विप्रलिप्सा प्रतारणेष्वा एभिः प्रयुक्तं वाक्यं न
प्रमाजनकं किन्त्वप्रमाजनकमेव ॥ इत्यादि ।

End.

किन्तु सर्व्वनाम्नो व्यावर्त्तकत्वाभावादारोपस्योक्तत्वेन साध्यवसानत्वं अर्थाव-
सानमुक्तत्वरूपं अनयोर्लक्षणयोः सादृश्यसम्बन्धहेतुकत्वे गोष्ठीलक्षणाहेतु-
कत्वं यथा गोष्ठीर्वाङ्मो गौरयमित्यत्र । सम्बन्धान्तरहेतुकत्वे तु शुद्धलक्षणत्वं
यथा आयुर्धृतमायुरिदमिदमिति ॥ * ॥

Colophon.

समाप्तोऽयं सिद्धान्तदीपः ॥ * ॥ औदुर्गा शरणम् ।

विषयः । शब्दप्रमाणनिरूपणमुखेन शक्तिप्रज्ञादिनिरूपणम् । शब्दबोधविशेषविशेषण-
भावकथनम् । अर्थविचारः । एवकारव्युत्पत्तिविचारः । सति सप्राम्यर्थनिरूपणम् । क्ताप्रत्य-
यार्थविचारः । आख्यातवाच्यनिर्द्धारणवाक्यव्युत्पत्तिलक्षणादीनां निरूपणञ्च ।

No. 406. सिद्धान्तद्वयम्. (सटीकम्) By बलदेवविद्याविभूषणः. Sub-
stance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 128. Lines, 12 on a
page. Extent, 3,000 ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat 1947.
Place of deposit, Hātūā Mahārāja's Library. Appearance, fresh. Prose
and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कृष्णाय ।

वेदस्तथा स्मृतिगिरो यमचिन्त्यशक्तिं

दृष्टिस्थितिप्रक्षयकारणमासनन्ति ।

तं श्यामसुन्दरमविक्रियमात्मसूक्तिं

सर्वेश्वरं प्रणतिमाचवशं भजामः ॥ इत्यादि ।

टीकायाः ।

श्रीगणेशाय नमः । श्रीश्यामसुन्दरो जयति । ॐ नमः पूर्णप्रमितये गोवि-

न्दाय । यस्य श्रीनन्नामपौषवर्षैरासीद्विश्वं धूततापं किलैतत् । इत्यादि ।

End.

आनन्दतीर्थभुतमच्युतं मे

चैतन्यभासत्प्रभयातिफुल्लम् ।

चेतोऽरविन्दप्रियतामरन्दं

पिवत्यलिः सच्चवितत्त्ववादः ॥ ११ ॥

Colophon.

इति सिद्धान्तरत्नाख्ये भाष्यपीठके पुरुषार्थनिर्णयोऽष्टमः पादः ॥ ८ ॥

टीकायाः ।

इति श्रीगोविन्दभाष्यपीठकटिप्यष्टमः पादो व्याख्यातः ॥ ८ ॥ लिख्यते

राधामोहनव्रजवासिना मया मिते फाल्गुणमासे मासीतमे शुक्लपक्षे सोम-

वारे सम्पूर्णम् । सम्बत् ॥ १८४७ ॥

विषयः । प्रथमपादे, सुखप्राप्तिदुःखपरिहारधोर्लोकप्रवृत्तिदर्शनात् केनोपायेन तौ निष्पद्येते इत्यादि निरूपणप्रसङ्गेन, प्रकृतिपुरुषविवेकादेव विविधदुःखनिवृत्तिर्भवतीति श्रुति-स्मृति पातञ्जल-गौतमादिमतैः निर्णयः । अपिच केन प्रकारेण प्रकृतिपुरुषविवेको जायत इत्यस्यापि नाना-विधविचारपूर्वकं स्थापनम् । अस्य च प्रथमपादस्य “परमपुरुषार्थोपायनिर्णय इति” नाम ॥ द्वितीयपादे च, भगवत्प्राप्तिविषये साक्षात् साधनीभूतयोर्ज्ञानभक्त्योरैश्वर्यमाधुर्यविषयत्वरूपेण द्वैविध्यनिर्वाचनम् । एवं के भक्त्या के चापि ज्ञानेन भगवन्तं प्राप्ता इत्यस्यापि विचारपूर्वकं निर्वाचनम् । भगवत्सैश्वर्यादिनिरूपणञ्च । अस्य च द्वितीयपादस्य भगवद्वैश्वर्यादिनिर्णय इति नाम ॥ तृतीये च पादे, भगवान् सर्वेश्वरः जन्मादिविकारशून्य इत्यादीश्वरतत्त्वनिरूपणम् । तस्य च श्रुत्यादिप्रमाणप्रदर्शनपूर्वको विचारः । एवं नानारूपमाश्रित्य भगवान् लोकपालनाथ षष्ठिवीरवतीर्णः सन् केन केन नाम्ना भक्तैराहूत इत्यस्यापि निर्वाचनम् । एव “मेको ह वै नारायण आसीन्न ब्रह्मा न च शङ्कर” इत्यादिश्रुतिमाश्रित्य विष्णुपरमलसिद्धिश्च । अस्य च तृतीय-पादस्य विष्णुपारम्यनिर्णय इति नाम ॥ चतुर्थे च पादे, ब्राह्मणो हि भगवतो सुखं, बाहुश्च चक्रियः, वैश्यो ह्यूरुः, पादद्वयाच्च शूद्राः समजायन्त इत्यादिकथनम् । स एव भगवान् विष्णुः समस्तस्यास्य जगतः दृष्टिपालने संहारञ्च करोतीत्यादीनां श्रुत्यादिप्रमाणप्रदर्शनेन निरूपणम् । परब्रह्मणोऽपि सगुणलनिर्गुणलनिर्वाचनं कृत्वा वेदस्य नित्यत्वस्थापनञ्च । अस्य च चतुर्थपादस्य

“विष्णोः सर्व्ववेदवेद्यत्वनिर्णय इति” नाम ॥ पञ्चमपादे तु, जीवात्मनोऽज्ञानादेव प्रपञ्चस्य च प्रपञ्चस्य अद्वैतज्ञाननिवर्त्तनीयत्वमित्यादीनां विचारः । एवं द्वैतमतस्य प्रतिषेधादिविचार-पूर्व्वकाद्वैतज्ञानोपायनिर्णयश्च । अस्य च पादस्य “केवलाद्वैतनिरास” इति नाम । षष्ठपादे च, जीवात्मा हि सगुणत्वदशायामेव समस्तानि कर्मफलानि मुनक्ति । सोचे तु जाते जीवात्मनि गुणसंसर्गाभावात् अनन्तानन्दब्रह्मभावप्राप्तिर्भवति । इत्यादीनां विचारमुखेन वेदादिप्रमाण-प्रदर्शनम् । एवं निराकारपक्षीयश्रुत्यादीनामन्यविधव्याख्या स्वपक्षोपयोगित्वस्यापनं प्रकारान्तरेण केवलाद्वैतनिरूपणश्च । अस्य च पादस्य विधान्तरेण केवलाद्वैतनिरास इति नाम ॥ सप्तमा-ष्टमयोश्च पादयोः, पुरुषार्थनिर्णय एव विषयः ॥ बलदेवविद्याविभूषणनामा कश्चिद्विपर्य्ययद्वन्द्व-श्लेषे, गोविन्दभाष्याभिधानं विवरणं निर्माय बल्लविषयत्वात् तस्य दीर्घाकारत्वं विचिन्त्य तदुपवेशाय स्वर्णपोठं निर्मातुमिच्छुः स एव सिद्धान्तरत्नाख्यं पोठकं निर्ममे इत्यस्य विशेष-विवरणमिति ।

No. 407. सिद्धान्तरत्नाङ्कुरः . By शिवरामः . Substance, palm-leaf, 17x1 inches. Folia, 161. Lines, 3 on a page. Extent, 3,500 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Rāpinagara, grāma Kuṇḍā, Paṇḍita Rāmācārṇa Nyāyālankāra. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

नमो गुरवे ।

प्रथम्य सर्व्वज्ञपदारविन्दं

गुरुश्च यत्नाच्छिवरामधीरः ।

कातन्त्रयेषांश्चिपु सन्निगूढं

सिद्धान्तरत्नाङ्कुरमातनोति ॥

क ममाणीयसी बुद्धिः त्रीपतेर्वचनं क वा ।

तथाप्यत्र प्रहतस्य कारणं शङ्करमृतिः ॥

गोपीनाद्यादिविदुषां निबन्धाः सन्ति यद्यपि ।

तथापि मन्दबुद्धीनां बोधनाय समोद्यमः ॥

पन्यारम्भे विद्वन्विधाताय कृतं हरिनमस्कारं शिष्यशिष्यार्थमादौ निबध्नाति

संसारंति । अस्म्यर्थः । हरिं नत्वा कातन्त्रपरिशिष्टं ब्रूम इत्यन्वयः ।

कातन्त्रशब्दः कोमारयाकरणे कृद्ः । परिशिष्यते यत् तत्परिशिष्टम् । दृष्ट्या-

ममादिकार्यम् । कातन्त्रस्य परिशिष्टमिति अवयवावयवविषयस्यैव षष्ठ्याः

समासः । कातन्त्रावयवभूतं परिशिष्टमित्यर्थः । यद्यपि तत्तत्प्रयोगेषु दृष्टा-
गमादयः सिद्धा एव तथापि प्रकृतिप्रत्ययादिभिः प्रतिपदं नोक्तमिति
सूत्रादिना निरूप्यन्ते इति न दोषः । इत्यादि ।

End.

अथ परे धनविहिते द्वितीयादयः कृदाख्यातसमासादिभिरविहिते प्रथमे-
त्युक्तम् । भवन्मते तदभावात् प्रथमा न प्राप्नोतीति परिशिष्यतामित्याह ।
नापीति । असिद्धेषु कृत्यत्तिग्रन्थेषु साधनानि उपाया युज्यन्ते न कदाचि-
न्निष्पन्नेषु इति भावः ॥ यथा दृष्टं तथा लिखितमिति ।

Colophon.

(आदर्शऽस्मिन् परिसमाप्तिस्तत्तत्कं वाक्यं नोपलभ्यते)

विषयः । श्रीपतिदत्तकृतकातन्त्रपरिशिष्टस्य व्याख्यानम् ।

No. 408. सुपद्मसकरन्दः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 23. Lines, 7 on a page. Extent, 600 ślokaś, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpādā viśā Naihāṭi, Paṇḍita Rāmātārāṇa Thākura. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

अधातुविभक्त्यर्थवदित्यादि । सुवादयो धातवो विभक्तयः सुप्तिङ्यश्च ।
प्रथीयानान्तु सुपस्त्वितिदेशः सर्व्वनामकार्य्यं प्रत्येव । इह धातुश्च विभक्त्यश्च
इति समाहारद्वन्द्वगर्भो नञ्त्तत्पुरुषो बङ्गव्रीहिवी न पुनर्धातोर्विभक्ति
रिति षष्ठीतत्पुरुषः । इत्यादि ।

End.

नञ्चाधिकरणे तृतीयासप्तम्यौ भवतः । पुण्येणेति । पुण्येण युक्तः कालः ।
युक्तः कालो नञ्चादित्यण् । लुवविशेषे तस्यैवाणो लुप् । एवं मघासु कृत-
निष्वापः पितृभ्यो मां व्यसर्ज्जयदिति भट्टिः लुविति किं मघासु ग्रहः ।
नञ्चेति किं पञ्चालेषु वसति ॥ * ॥

Colophon.

इति सुपद्मसकरन्दे षष्ठो विन्दुः ॥

विषयः । सुपद्मयाकरणस्य विभक्तिप्रकरणस्य टीका ।

No. 409. सुवन्तदुर्घटः . Substance, country-made paper, 13×2½ inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 450 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीरामः । सर्वविषयव्यापकत्वात् सन्धिपादे तु आदिप्रकरणे चिह्नार्थस्येति
स्वयं विधीयताम् । अथ च लुक् सुपोऽव्ययादि क्रियतां तथा च करण-
शुद्धिः स्यात् नामधातुत्वेन सुपोऽव्ययादिति चेन्न सन्धिपादविहितस्यानित्य-
त्वाच्च पूर्वोपपर्य्यम्बन्धविहितत्वाच्च इति केचित् । तदसत् दृष्ट्यादेर्नित्य-
दर्शनात् । इत्यादि ।

End. ननु औदित्यकृत्वा औदिति कथं न कृतं नकारस्य ओकारे ऐजेचोऽन्ता
इत्यनेनापि तत्सिद्धेः ॥ उ । असृशसोर्लुकि पदान्तमकारलुकि च अकारस्य
औत्स्यादिति सन्देहः स्यात् । असृशसोर्लुगित्यस्य पूर्वानुवादित्वात् दुरादौ
लोपात् ॥

न यकां टीक्यते द्येतन्मूलं बालावम्बते ।

उदिते सन्धतौ भानौ द्योततेति परं + + ॥ ० ॥ (?)

Colophon. इति सुवन्तस्य दुर्घटः समाप्तः ॥ ॐ नमः शिवाय ॥

विषयः । सुवन्तपादस्य व्याख्यानम् ।

No. 410. सुरतदीपिका. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 150 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha Yaçodala, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणपतये । एतासामेष मधुना रतिरञ्जितानां वामानां चतस्रो
वयोदश बोद्धव्याः उक्तञ्च रतिरहस्ये । इत्यादि ।

End. रभिर्हि बन्धनोपायै र्यः कामयति कामिनीम् ।
तस्य तुष्टा भवेद्भारती स्वात्मानञ्च समर्पयेत् ॥

Colophon. इति सुरतदीपिकायां चतुर्थाध्यायः ॥ ० ॥

विषयः । नारीणां दशावस्थादिनिरूपणमुखेन तासां रमणोपायादिनिरूपणम् ।

No. 411. सूर्यशतकम्. By मयूरशर्मा. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 200 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñḍhālpādā vid Nāihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

जम्भारतीभकुभोद्भवमिव दधतः सान्द्रसिन्दूररेणुं
रक्ताः सक्तैरिवोषैरुदयगिरितटीधातुधाराद्रवस्य ।
आयान्त्या तुल्यकालं कमलवनरुचे राखणा वो विभूत्यै
भूयास्तुर्भासयन्तो सुवनमभिनवा भानवो भानवीयाः ॥ इत्यादि ।

End.

देवः किं वान्धवः स्यात् प्रियसुहृदश्चवाचार्य्य आहोस्त्रिदाय्यो
रक्षा रक्षुर्न दीपो गुरुश्च जनको जीवितं बीजमोजः ।
एवं निर्णीयते यः क इति च जगतां सर्व्वदा सर्व्वदासौ
सर्व्वकारोपकारी दिशतु दशशताभीषुकेयन्निभः ॥ (?)

Colophon.

इति श्रीमयूरशर्मकृतं सूर्य्यशतकं समाप्तम् ।

विषयः । श्रीसूर्य्यदेवस्य स्तवः ।

No. 412. सूर्य्यशतकस्तोत्रटीका . By जगन्नाथशर्माः . Substance, country-made paper, 12×1 inches. Folia, 28. Lines, 4 on a page. Extent, 600 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Paṇḍita Candrakānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ गणेशाय नमः ।

यस्मिन्नस्तमिते यतः सुवनुते(?)ऽप्युद्भक्तीदं जग-
ज्जुष्टं दृष्टविशिष्टदृष्टजनताभिः सर्व्वदायं भवेत् ।
रात्रौ रात्रिकरप्रभानिकरतोऽहःपद्मशोभाकरः
पद्मिन्या विरह्यै प्रभाकरकरप्रोत्साह + + + भजे ॥
यं नला त्वजरं वपुः सुरगणाः संप्रापरेनःकुलै-
र्मुक्ता मुक्तिविरोधिभिर्मुनिगणाः संस्तूय दिव्यैः स्तवैः ।
तं नला कविताग्रसूर्य्यशतकस्तोत्रस्य टीका जग-
न्नाथनैव सुतन्यते हितकरी हेलिच्च विद्वत्प्रिया ॥
पुरा किल शरच्चन्द्रखण्डमण्डितकपालकपालितारकत्रक्तादानवारितचेचचीण-
कलेवरो वाराणस्यामशेषशस्त्रविचारसङ्ग्रामवेदवेदान्तादिविद्याविचिन्नेतन-
ग्रहीकृतान्नेवासिभट्टजिताशेषत्रक्ताण्डभाण्डोदर + + सुण्डमण्डनविद्वद्-
गणवैरी रीतित्रयान्वितकवितात्याजितकविराजराजिकायसुजातगर्व्व सपः-
खर्व्वीकृतशेषतपोधनो महामहोपाध्यायः श्रीमन्मयूरभट्टः पूर्व्वजन्मदुरदृष्ट-

हेतुकगलितकुण्डजुष्टो ग + + + त्तमो वात्सवस्कन्धावलम्बी भगवत्सूर्य-
मन्दिरसङ्कीर्णद्वारावलम्बनाशक्तस्तत्पद्यादुपविष्टः पूर्वजन्मदुरदृष्टष्टकुष्ठरोगा-
पनीदनेभुवर्षांश्चवाशीर्षाद्व्याजेन रश्मिराजिरथमण्डल × × × मेव भग-
वन्तं स्तौति जम्भारातीभेति । अस्यार्थः । भानवौयाः सूर्यसम्बन्धिनो
भानवो रश्मयः वो शुक्लाकं विभूत्यै विशेषसम्पत्तये भूयासुरित्यन्वयः । इत्यादि ।

End.

कौस्तुभपारिजातचन्द्रास्तप्रभृतयो न वात्सवा धातरः पाणौ हस्ते पद्मं न च
नरकरिपोर्विष्णोरुरःस्थली वक्षःस्थलं वासवेष्म वसति + + + + +
+ वा आदधाना धारयन्तौ ॥ ४१ ॥

Colophon.

इति श्रीजगन्नाथशर्मविरचित श्रीसूर्यशतकस्तोत्रटीकायां रश्मिवर्णनं समाप्तं ॥

विषयः । मयूरभट्टकृतसूर्यशतकाभिधानस्तोत्रस्य रश्मिवर्णनान्तं व्याख्यानम् ॥

No 413. स्तवमाला. By रघुनाथगोस्वामी. Substance, country-made paper, 12 x 4 inches. Folia, 44. Lines, 10 on a page. Extent, 1,400 *lokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vākuḍā Kucekol, Bābu Yogīndranātha Simha Deva. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीश्रीकृष्णचैतन्यचन्द्रो जयति ॥
गतिं दृष्ट्वा यस्य प्रसदगजवर्यैःखिलजना
मुखञ्च श्रीचन्द्रोपरि दधति क्षुत्कारनिवहम् ।
स्वकान्त्या यः स्वर्णाचलमधरयेष्वीधु च वच-
क्षरद्वैगैराहो हृदय उदयन्मां मदयति ॥
अलङ्कृत्यात्मानं नवविविधरत्नैरिव वल-
द्विवर्णलक्ष्म्यास्फुटवचनकम्पाशुपुलकैः ।
हमन् स्निहन् नृत्यमिति गिरिपतेर्निर्भरमुदा
पुरः श्रीगौराङ्ग इति ॥ इत्यादि ॥

End.

यत्पादाम्बुजयुग्मविद्युतरजःसेवाप्रभावाद्दं
गात्रार्णवमग्नौ गिरीन्द्रनिकटे कष्टोऽपि नित्यं वसन् ।
तन्प्राप्तो गणपान्तिर्लो जितसुधाराधामुकुन्दाभिधाः
उद्गायामि शृणोमि मां पुनरहो श्रीमान् स रूपोऽवतु ॥

Colophon.

इति श्रीमद्रघुनाथदासगोस्वामिना विरचिता स्तवमाला समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । गौराङ्गस्तवः । गोवर्द्धनस्तवः । ब्रजविलासस्तवः । राधाष्टकं । नवाष्टकं ।
सुकुण्डाष्टकं । चैतन्यचन्द्राष्टकञ्च ।

No. 414. स्मरणमङ्गलैकादशकम् . By रूपगोस्वामी . Substance, yellow paper, $13 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, $2\frac{1}{2}$ on a page. Extent, 35 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place, of deposit, Āgaḍṭalā Vṛddha-nagara, Paṇḍita Mineṣvara Sārvaabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीराधाकृष्णभ्यां नमः ।

श्रीराधाप्राणबन्धोश्चरणकमलयोः केशशेषाद्यगम्या
या साध्या प्रेमसेवा ब्रजचरितपरे गाढलौल्यैरलभ्या ।
सा स्यात् प्राप्ता मया तां प्रथयितुमधुना मानसीमस्य सेवां
भाष्यां रागाध्वपान्यत्रजमनुचरितं नैतिकं तस्य नौमि ॥ इत्यादि ।

End.

ताम्बूलैर्गन्धमाल्यै र्व्यजनहृदिमपयः-पादसम्बाहनाद्यैः
प्रेम्णा संसेवमानौ प्रणयिसहचरीसङ्क्षेपेनाग्नशतौ । (?)
वाक्कायान्नेरिताभिर्निभतरतिरसैः कुञ्जसुप्राप्तिसङ्घौ
राधाकृष्णौ निशायां सुकुसुमशयने प्राप्तनिद्रौ स्मरामि ॥

Colophon.

इति श्रीमद्रूपगोस्वामिना विरचितं श्रीराधाकृष्णयोरष्टकालिकस्तोकावल्लि-
स्मरणमङ्गलं समाप्तम् ॥

विषयः । श्रीराधाकृष्णयोर्निशान्ताद्यष्टकालिकविहरणरूपमङ्गलस्मरणम् ॥

No. 415. स्मृतितत्त्वविनिर्णयः . By रामभद्रः . Substance, country-made paper, $15\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 163. Lines, 7 on a page. Extent, 4,000 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Sākhuyāri Kulapura, Paṇḍita Vrajakānta Smṛtipāṇcānana. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ।

विलोक्य बह्मशास्त्राणि रामभद्रकृती स्मृतीः ।

विदधाति यथैकत्र स्मृतितत्त्वविनिर्णयम् ॥

प्रायशः सङ्कल्पानामेव कर्मणामारम्भकलादादौ स एव निरूप्यते । इत्यादि ।

End. शुद्धस्य सार्द्धपुराणमिति यदुक्तं तदापद्विषयबलाद्भोजनविषयम् । आमात्र-
विषयं वेति शुल्लपाणिः ॥ ० ॥ श्रीः ॥

विषयः । नित्यनैमित्तिककर्मादीनां व्यवस्थादिः ।

No. 416 स्मृतिसंचेपः . By नरोत्तमः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 1,100 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-simha, Nahātā, Paṇḍita Haracandra Vedāntavāgiṣa. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमस्ताराये ।

अज्ञानतिमिरध्वंसि संसारार्णवतारकम् ।
सुक्तिप्रदं पदं यस्य नत्वा संगच्छते मया ॥
चूर्णकेन सुबोधेन नरोत्तमद्विजेन वै ।
कथ्यते स्मृतिसंचेपं गृह्णन्तु द्विजसत्तमाः ॥
अथाशौचसंचेपः । इत्यादि ।

End. अथ षोडशदानम् ।

भूम्यासनं जलं वस्त्रं प्रदीपोद्ग्नं ततः परम् ।
ताम्बूलं कचगन्धश्च माख्यं फलमतः परम् ।
शय्या च पादुका गावः काञ्चनं रजततन्त्रा ॥ * ॥

Colophon. श्रीकालीपदे मम मतिराक्षाम् ॥ ० ॥

विषयः । अशौचादिनिरूपणमुखेन सहस्ररूपव्यवस्था सुसुधुक्त्यादिनिरूपणम् । तथा षोडशदानादिनिरूपणञ्च ।

No. 417. स्मृतिसर्वस्वम् . By नारायणः . Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 194. Lines, 7 on a page. Extent, 5,000 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1754. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. श्री गणेशाय नमः ।

सर्व्वकर्मनिमित्तस्य मासस्यादौ निरूपणम् ।
चान्द्र-मीर-सावन-नाक्षत्रिकास्तुर्विधाः ॥

तत्र शुक्लप्रतिपदादिदर्शान्तो सुख्यश्चान्द्रः । कृष्णप्रतिपदादिपूर्णिमान्तो
गौणः । यत्तिथ्यादि तत्तिथ्यन्तोऽन्यश्च । यथा कृष्णद्वितीयादिः कृष्णद्विती-
यान्तः । किन्त्वत्र पूर्वतिथिं त्यक्त्वा गणना अतस्त्रिंशत्तिथ्यात्मकः स्यात् ।
तेन यदि शुक्ला पञ्चमी ऋततिथिस्तदा तां त्यक्त्वा शुक्लपष्ठोमादाय गणनया
परशुक्लपञ्चमीपर्यन्तो मासस्तत्र प्रथममासिकः स्यादेवम् । इत्यादि ।

End.

दिवा सन्ध्यायाश्च नैव स्त्रीगमनम् । ततो ऋज्जलाभ्यां शौचं सूत्रवत् कृत्वा
स्नायादन्दतो तु न स्नानम् । नार्यास्तु न स्नानम् । मैथुनात् परं शौचात्
पूर्वं मलसूत्रोत्कर्गो न करणीयः । उपवासं कृत्वा पराङ्गे पुण्यर्त्ते श्वेत-
पुष्पायाः कण्टकारिकाया मूलमुत्थाप्य ऋतुस्नातायाश्च चतुर्थेऽहनि प्राक्-
शिरः संविष्टाया दक्षिणनासापुटे निशि उदकेन पिष्ट्वा दक्षिणाङ्गुष्ठाना-
मिकाभ्यां गृहीत्वा पतिः ।

ॐ औषधीस्त्रायमाणा सहमाना सरस्वती ।

अस्माच्चं दृष्टव्याः पुत्रः पितुरिव नाम जनयेत् ॥

इति मन्त्रं पठित्वा नखं दद्यादिति स सुपुत्रं जनयतीति । परञ्च पिप्पली-
मरीचाङ्गकनागकेशरचूर्णमाच्यमिश्रितं चिरं मुञ्जीतेति ॥ रतिसम्बन्धिरानि-
वासः परिधाय वैधकर्म्म न करणीयमिति शिवम् ॥ * ॥

गुरुणां पादपद्मानां कृपया समुपार्जितम् ।

नारायणीयं सर्व्वस्वं पुत्रपौत्रेषु तिष्ठतु ॥

धीरा धीरवराः सुनिर्मलधियो वेदाविदाम्बानदाः (?)

काव्ययाकरणाद्यशस्त्रनिपुणा विद्याकराः सत्तराः ।

पुल्लियं सुकृता मया मितधियाद्यार्थे भ्रमाद्विद्यते-

ऽस्यां दुष्यं परिचिन्त्य चेदिति वदेत्तदूपणीयं तदा ॥ * ॥

Colophon.

इति स्मृतिसर्व्वस्वं समाप्तम् ॥ * ॥ शकाब्दाः १७५५ ॥ ॐ रामः शरणम् ।

विषयः । मासादिनिरूपणम् । मलमासे कर्त्तव्याकर्त्तव्यादिनिरूपणम् । अद्भुतादिनिरू-
पणम् । एकादशीद्वादश्यादितिथिकर्म्मव्यवस्थादिः । अष्टकामघात्रयोदश्यादिव्यवस्था । आसन्न-
ऋत्युक्त्यान्त्येष्टिक्रियादिनिरूपणम् । याज्ञादिनिरूपणम् । अशौचादिव्यवस्था । त्र्यशुद्ध्यादि-
निरूपणम् । प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । विवाहादितिथिनक्षत्रादिनिरूपणम् । गण्डादियोगनिरू-
पणम् । विवाहादिनिरूपणम् । दशफलादिनिरूपणम् । अरिप्रध्वंसादिथोगनिरूपणम् । दायभाग-
व्यवस्थादिः । आक्रिकादिनिरूपणम् । तर्पणादिनिरूपणम् । ऋतुभिगमनादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 418. स्वप्रकाशरहस्यम् । Substance, country made paper, 17½ x 3 inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 500 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Pharidpura, Parganā Idilpura, Post Office Pālāṅga grāma, Dhānukā, Paṇḍita Rajanikānta Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः सरस्वत्यै । प्रभाकरस्त्वेवमाह । ज्ञानं नानुव्यवसायघातं परन्तु स्वयमेव स्वस्वधेयसात्मानं गृह्णाति एवञ्च घटजात्याद्याकारकव्यवसाय एव घटमाहं जानामीत्याकारकः तस्य च मितिसाधं प्रत्यक्षरूपता घटादिरूपमेयांश्च क्वचित् प्रत्यक्षरूपता क्वचिद्ज्ञानमित्यादिरूपता । अथैव-मांशिकतया प्रत्यक्षत्वादीनां जातित्वानुपपत्तिरिति चेदिष्टमेवैतत् गुणगत-जातिमनस्त्रौकुर्वतामध्याकं । ननु तर्हि किमिदमंशे प्रत्यक्षत्वं न तावत् तद् दृष्टौन्द्रियमन्निकर्षजन्यत्वं तन्मते ज्ञाननिष्ठेन्द्रियमन्निकर्षस्य ज्ञानप्रज्ञाजनक-त्वात् ज्ञानांशे प्रत्यक्षत्वानुपपत्तेः नापि तद्विषयकज्ञानजन्यत्वं ज्ञानानु-मित्यादीनां ज्ञानविषयकपरामर्शजन्यतया ज्ञानांशे प्रत्यक्षरूपतानुपपत्तेः । न चेष्टापत्तिः मितिमाहप्रकाशे सर्वमेव प्रत्यक्षमित्यादिपन्थविरोधात् । यच्च तत्त्वानुमेयज्ञानांशे प्रत्यक्षात्मकत्वं नोपपद्यत एव परन्तु स्वात्मकज्ञानांश एव तच्च नानुपपद्यं स्वस्य स्वविषयकज्ञानजन्यत्वात् न च यच्च स्वविषयकपरा-मर्शात् स्वविशेष्यकानुमितिः तच्च का गतिरिति वार्थं सामान्यलक्षणायाः प्रत्यासत्तित्वं मन्यमानानामध्याकं स्वपूर्वविषयकज्ञानस्यैवासम्भवात् ॥ इत्यादि ॥

End. अतो न्यायनये घटज्ञानवानहमित्यादिशब्दबोधे योग्यताज्ञानहेतुताकल्पना-धिकत्वात् गौरवं अप्रकाशमते घटादिरूपपदार्थोपस्थितिरेव योग्यताज्ञाना-त्मिका तथैवात्मादिरूपैकपदार्थतादृशज्ञानादिरूपापरपदार्थवत्स्वरूपयोग्यताया नियमतोऽवगाहनात् । अतः पदार्थोपस्थितिहेतुतयै वा निर्व्याप्तिश्च न तच्च योग्यताज्ञानस्य हेतुत्वान्निरूपनमित्येतदपि ज्ञेयमेव नैयायिकमते दर्शित-वञ्जलाघवेन तादृशान्नगौरवस्याकिञ्चित्करत्वादिति ॥

Colophon. इति स्वप्रकाशरहस्यम् ॥

विषयः । प्रमालं क्षतो घातमिति केचिद्वदन्ति गुरुणां मते ज्ञानस्य स्वप्रकाशकत्वात् नत् ज्ञानप्रामाण्यं तेनैव गृह्यते भट्टानां मते ज्ञानमनोन्द्रियं गुरारिमिश्राणां मते अनुव्यवसायेन ज्ञानस्य प्रामाण्यं गृह्यते इत्यादिविप्रतिपत्तिभिरासः ।

No. 419. स्वर्गसाधनम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 48. Lines, 7 on a page. Extent, 1,200 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Mahāmahopādhyāyā Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstri. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

क्रियाधिकारिणो वाचास्तथा चान्येष्टिपद्धतिः ।

अशौचनिर्णयोऽशौचद्वितीयाहक्रियापि च ॥

दानक्रिया दृष्टोत्तर्गं चाद्यश्राद्धादि षोडश ।

प्रतिसंवत्सरश्राद्धं तथा पार्वणतीर्थकम् ॥

विशेषोऽपरपक्षस्याप्यमावास्यां नृतस्य च ।

उच्यते चारु संचेपात् रघुनन्दनशर्मणा ॥ अयाधिकारिणः । इत्यादि ॥

End.

संक्रान्त्यां निशि सप्तम्यां रविशुक्लदिने तथा ।

श्राद्धे जन्मदिने चैव न कुर्यात् तिलतर्पणम् ॥

प्रतिप्रसवमाह ।

अयने विषुवे चैव संक्रान्त्यां ग्रहणेषु च ।

उपाकर्मदृष्टोत्तर्गं युगादौ नृतवासरे ॥

रविशुक्लदिने चैव न दुष्येत् तिलतर्पणम् । तीर्थेऽपि न दोषः ।

तीर्थमात्रे तु कर्त्तव्यं तर्पणं सतिलोदकैः ।

अन्यथा कारयेत् यस्तु स विष्टायां क्षमिभवेत् ॥

आत्रक्ष्य साम्बपर्यन्तं जगत् षड्यलिति क्रमात् ।

अञ्जलित्रितयं दद्यादिति संचेपतर्पणम् ॥

Colophon.

इति रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतः स्वर्गसाधनाख्यो ग्रन्थः सम्पूर्णः ॥०॥

विषयः । क्रियाधिकार्यन्त्येष्टिपद्धत्यादिक्रियानिचयानां संचेपेण निरूपणम् ।

No. 420. हंसदूतटीका . By नृसिंहः . Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 17. Lines, 13 on a page. Extent, 650 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vṣṣkuḍā, Viṣṣupura, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीकृष्णाय ।

योगीन्द्रैः शुकनारदप्रभृतिभिर्भक्त्यानिशं भावितं
 सानन्दं विशिष्टकरामरगणैर्वन्द्यं सदाभीष्टदम् ।
 श्रीराधाकृष्णतादिभिः सुकृलितैर्भावेर्मुन्दाराधितं
 श्रीगोविन्दपदारविन्दमग्नभस्मन्दाय वन्दामहे ॥
 वन्दे सनातनं नित्यं रूपं स्वामिनं परम् ।
 यो × × संसृताख्यं कृतं काव्यं मुदावहम् ॥
 भ्याला श्रीरूपचरणं मूढधीरप्यहो सदा ।
 मद्वाङ्मनं वितनुते श्रीन्दसिंहो ययामति ॥
 किन्तु मर्यय चापह्यं मम मूढस्य स्वरयः ।
 बालकानां सुबोधार्थं व्याख्यानं क्रियते मया ॥
 यदत्र न्यूनमधिकं विवक्षार्थं यद्भवेत् ।
 तत्सर्वं पण्डितैः शोधं शिरस्त्रेण कृतोऽञ्जलिः ॥
 अथ परमभागवतः कविकुलधुरीणः श्रीरूपगोखामि
 निमग्नचित्तोऽपि काव्योपदेशेन संसृताख्यं प्रक्रममाणं दृष्टदेवतास्मरणरूपं
 मङ्गलमाचरति । दुकूलमित्यादि । कोऽपि अनिर्वचनीयः पदार्थः मे मम
 हृदि मनसि स्फुरत्तु आविर्भावं करोतु प्रार्थनायां लोड् । इत्यादि ।

End.

अण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । श्रीरूपगोखामिप्रणीतस्य संसृताख्यकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 421. हरिकेलिकलावती . By कविकेशरी . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Vaidyervāzār grāma, Kṛṣṇapurā, Paṇḍita Kālikṛṣṇa Vidyāvinoda. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीकृष्णाय । ॐ नमः श्रीवाङ्मे ।

प्रतिपत्त्य हरिं हरपद्मभवप्रभुसामरकोदिनुताङ्गिगुम् ।

हरिकेलिमचं कलयामि गुरोरश्वाम्बुजचुम्बिमनोमधुपः ॥

अथ बाहुजकैतवजातमहासुरसैनिकभारविषयतरा ।
 धृतधेनुतनूररविन्दसुवोऽगमदन्तिकमशुमुखी वसुधा ॥
 अधिगम्य तदीरितमाधिकरं सुरसिद्धमुनिप्रकरेण युतः ।
 स च दुग्धपयोमिधितोरगतः प्रणिपत्य निवेदितवान् हरये ॥
 प्रणयाच्च विधेरवनेष्य शुचः सुकृताच्च यदोः परमः पुमान् ।
 सच्चसावतनार मिहन्तुमरीम् वसुदेवगृहे सच्च लाल्लिना ॥
 भगवान् सल्लपो ब्रजवासिगणे प्रतिपद्य स नन्दगृहं हलिना ।
 बज्रलोहितमङ्गलकैलिकुलेरथ गोकुलदेशमलङ्कृतवान् ॥
 अवतंसितपुष्पितपद्मवकं यमुनातटिनीपतले मिलितम् ।
 तमवेक्ष्य ततो वचिरेति सखी ललितोक्ति... मवदत् ॥ इत्यादि ॥

End.

इति कंसस्य विमिचत्य रथोन्मदलाल्लिघातितवशुगणम् ।
 पितरौ च वचन्द नमन्द यदुमथ नन्दमुखान् विससर्ज च सः ॥
 चपसुपपदोत्तरखेनमघौ कृतवान् सथितारिपदे भगवान् ।
 विजहार च तत्र पुरे रमणीरमणीयमद्योत्ववरङ्गपरः ॥
 इति ... धरणेखतीर्थं धुरं जगदेकधुरन्धर एव हरिः ।

 चरितञ्च हरेरिदमेव परं शुक्रदेवमुज्ज्वलितमाधिचरम् ।
 अधिगम्य महासुनिभागवताङ्गणितं शृणुत प्रणतेन मया ॥
 इति × लघुचिन्मनजातशतोत्तरविंशतितोडकवन्धपदा ।
 कविकेशरिणा हरिभक्तिमता हरिकैलिकलावतिका रचिता ॥

Colophon.

इति हरिकैलिकलावत्यां कंसवधो नाम पञ्चमः सर्गः ॥

विषयः । अस्ति चास्मिन्नतिमङ्गुली पञ्चसर्गात्मके षण्डकाये तत्रभवतो भगवतः श्रीहरे-
 चरितवर्णनम् । तत्र प्रथमसर्गे,— गोपवेशधरस्य गोष्ठं गतस्य भगवतो दर्शनाय वचिरानङ्गवती-
 प्रभृतीनां गोपरमणीनां संवादः । द्वितीयसर्गे,— गोष्ठस्थितेन भगवता गोविन्देन समं गोपीनां
 समागमवर्णनम् । तृतीयसर्गे,— रासविहारवर्णनम् । चतुर्थसर्गे,— भगवतः कंसपुरदर्शनम् ।
 पञ्चमसर्गे,— कंसवधयेति ॥

No. 422. हरिनामार्थतत्त्वम् . By दासगोस्वामी . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 4 Lines, 8 on a page. Extent, 65 lokas. Character, Bengali. Date, ? - Place of deposit, Āgartālā Vṛddhanagara, Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārvvabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

अथ महामन्त्रः ।

लोकानामुद्धरणार्थं हरिनाम प्रकाशयेत् ।
यस्माद्विमुच्यते लोको महापापं कलौ युगे ॥
हरैक्यपदद्वन्द्वं इत्यादि ।

End.

हकारस्यमहा ख्याता रे महाबाहुरेव च ।
हकारे महाला देवौ रेकारे च सुमेधसः ॥
... .. ।
हरिनामानुषेविना कुल्लकोट्यान्तु संस्थितिः ॥

Colophon.

इति श्रीदासगोस्वामिना विरचितं हरिनामार्थतत्त्वम् ॥

विषयः । “ हरे हरे ” इति नाम्नो नानाप्रकारेण व्याख्यानम् ।

Addenda to No. 360.

(शिवताख्खटीकायाः) ।

ननु पुराणन्यायसोमासाधर्मशास्त्रागमिनिताः ।

वेदाः स्नानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्दशति ॥

स्तुत्युक्तचतुर्दशविद्यास्नानबहिर्भूतत्वात् तन्मार्गस्य तदन्तर्गतशिवताख्ख-
पन्यस्यापि तथात्वात्तदन्तर्गतान्यङ्गयन्त्राण्यपि मन्त्रशुद्धाभावात् व्याख्यानानि ।
ननु ज्योतिषिकानां ग्रन्थमिव कौलिकानामपि निग्रहानुपपत्तादिकं प्रत्यक्षं
फलमस्ति श्रुतिमुक्तकलेऽनुपपन्नं सन् तन्मात्रस्य श्रुतिमुक्तत्वं द्रष्टव्यम् ।
तथा मन्त्रादिभूतानामपि तन्मात्राणामपि वेदश्रुतत्वं ज्ञत्वा युक्तं व्याख्यानमिति
चेन्न । भाषासन्तापामपि प्रत्यक्षफलत्वेन श्रुतिमुक्तकत्वापत्तेः । न चेष्टापत्तिः
मात्रो गोपीत्यादिभाषासमन्वितापधंशरूपत्वात् । अपथ्यश्रुतपदार्थस्य
वेदश्रुतत्वात् ।

मन्त्रो ह्येनः खरतो वर्णतो वा

मिथ्याप्रयुक्तो न तमर्थमाह ।

सर्वो वज्रो यजमानं हिनस्ति

यथेन्द्रशत्रुः खरतोऽपराधादित्यनर्थे हेतुलक्षणात् ॥

तथाच तैत्तिरीयास्वष्टाक्षतपुत्र इत्यनुवाके इन्द्रस्य शत्रुं शतयितारं पुत्रमि-
च्छन् त्वष्टा स्वाहेन्द्रशत्रुर्बद्धलेति मन्त्रे इन्द्रशत्रुपदमनोदात्तं न प्रयुक्तवान् ।
किन्तु मौढ्यादुदात्तमेव युक्तं तेनेन्द्र एव तत्पुत्रनाशकोऽभूत् इत्यामनन्ति ।
तस्माद्भाषामन्त्राणां शत्रुरादिसिद्धवचस्वादेव वीर्यवत्त्वम् । न वेदमूलकत्व-
सिद्धिः । तेष्वपाठात् । किञ्च युक्तवर्णास्तत्तत्सिद्धवचनात् भाषादिवीजभावेन
संहता व्यावर्त्यमानाः सन्तस्तद्वीजार्थभूतां देवतामभिसुखीकुर्वन्तीति ।
अह्नास्तु संख्यामन्त्रवाचिनः । न किञ्चित्त्वमभिसुखीकर्तुं शक्नुवन्ति । तेषां
तदवाचकत्वात् । तस्माद्वैदिकत्वादवेदमूलत्वात् अनर्थकत्वाच्च न व्याख्येया-
न्यङ्कयन्त्राणीति प्राप्ते भ्रमः । न तावन्मन्त्राणां चतुर्दशविद्यास्थानवर्द्धितत्व-
मस्ति पुराणपदेनैव भारतादीतिहासानामिव तेषामपि संग्रहात् । तेन
तद्वैदिकेषां श्रुतिमूलकत्वेन प्रामाण्यम् । सर्वेश्वरप्रणीतत्वेन भगवद्गीतादिव-
दभ्यर्हितत्वञ्च । नापि तदुगतानां मन्त्राणां पौराणमन्त्राणामिव वैदिकत्व-
मस्ति । सामराजादिविद्यानां प्रत्यक्षेण श्रुतिष्वेवोपलभ्यमानत्वात् । दर्शयन्ति
चागमविदः श्रुतिष्वेव मन्त्राणां सुधारम् । श्रीमन्त्रभागवते यन्त्ररासायणे
चास्माभिरपि छण्णपङ्कजर-रामपङ्कजरस्रोहारो दर्शितो दाशतयीष्टस्तु ।
तस्मात्तन्त्राणां वेदमूलत्वं तन्त्रत्यमन्त्राणां वैदिकत्वञ्च सिद्धम् । एवं भाषा-
मन्त्राणां अक्षरानुपूर्व्या अवैदिकत्वेऽपि तदर्थानां वैदिकत्वादेव वीर्य-
वत्त्वम् । यथा व्यासादिप्रणीतानां विष्णुसहस्रनामस्तोत्रादीनाम् । अवै-
दिकस्य मन्त्रतन्त्रादेरदृष्टद्वारेण सर्वथाप्यर्थसाधकत्वसम्भवात् । सम्भवति च
व्यासवरादीनां संस्कृतभाषया देशभाषया वा वेदार्थगन्धनसामर्थ्यम् ।
तपःप्रभावनिबन्धनञ्च तदुग्रथिताया वर्णानुपूर्व्या अवैदिकत्वेऽपि तदर्थानां
वैदिकत्वादेव वीर्यवत्त्वगतिरुक्तमन्त्रार्थकारित्वम् । (?) तस्मात् सिद्धं
पौराणमन्त्राणां भाषामन्त्राणाञ्च वैदिकत्वम् । आनुपूर्वीभेदाच्च सर्वेषां
वर्णानामनुस्रोमप्रतिश्रोमजानाञ्च यथासम्भवमेषासुचारणेऽधिकार इति ।
न किञ्चिदवयम् । यत्तु असलवाचिनो कान (?) किञ्चित्त्वलमभिधानुं
सन्निधापयितुं वा समर्था इत्यनर्थकानि तन्मयानि यन्त्राणि इत्युक्तम् ।
तन्नोच्यते । यथा भूवीजाङ्कुरतद्रूपमग्न्यदशवत्सूत्रविराट्संज्ञं (?) चतुरूपं

ब्रह्मसूत्रेण परापश्यन्तो मध्यमा वैचरीतिभेदेन (?) चतुर्विधाया वाचां
वाचम् । यथा च तरो स्तम्भशाखादिकं फलानि शलाटवद्यैवं विराजि
तत्सं वियदादि जडयूथं देवतावर्गो जीववर्गश्च । तत्राकारो वै सर्वा
वाक् सैवा स्पर्शोष्णभिर्यन्मना बह्वी नानारूपा भवतीति विराट्वाचिनो-
ऽकारश्च तत्स्ववाङ्मयत्वं श्रुतिमिति यावान् वाचो व्यूहस्तावान् वाचक-
यूथोऽपि वाग्भिभूतिरूपः । तथाच श्रुतिः । यावद्ब्रह्मविशिष्टः तावती
वागिति । एवं सति संख्यावाचिनोऽप्यङ्काः संख्येयं देवतादिचक्रं वा देवता-
वाचि यदवयवभूतवर्णसङ्गं वाभिदधति । दृष्टसैतल्लोकवेद्योयत्सङ्गानां
संख्यावाचिलम् । तथाचं भूमिर्यमावप्रयो वेदा अर्था रसाः षडयो गजा
पक्षाः दिशो वज्राद्यादित्या विश्वे मनवस्त्रियः कला इति सङ्गता-
मेकयादि(?)संख्यावाचिलं ज्योतिषे बन्धोविचित्याच्च प्रसिद्धम् । तथा द्वितीय-
मपि त्रयीविद्या द्वादशशतं दक्षिणा दत्तेन सप्तदक्षिणेन धजेतेत्यादि
संख्याया वेदशवादिकमेवाभिधीयते न लोकसुवर्णादि ।

एवमेकपादे विनिश्चित्य त्रीचतुर्भिर्वशीकुर्व ।

पञ्च जिह्वा विदित्वा षट् सप्त चित्वा सुखी भव ।

एकाग्रान्तो द्विषस्त्रिभूषस्तचतुरसः पञ्चविधः षड्भावा ।

सप्तलग्नवियो नवाचो दशशब्दी द्विस(?) गोष्ठादिष्टश्च इत्यादौ ॥

एकादिशब्देर्बुद्धीशरादिमन्त्राभिधानाच्च प्रसिद्धम् । न च संख्यायाः संख्येय-
विशेषवाचित्वेनेयमर्थलक्षणा दोषः । ईश्वरसंकेतप्रकृतार्थत्वात् । सं संकेत-
प्रकृतार्थं नेयार्थमिति भण्यत इत्याकरे आधुनिकसंकेतप्रकृतार्थस्यैव नेयार्थ-
त्वाभिधानात् । ईश्वरसंकेतप्रकृतार्थलक्षणां एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहेति
चतुर्थ्यां संख्यावाचिनां शब्दानां देवतावाचिलायगमादङ्गयन्तप्रश्नापकमन्त्र-
लिङ्गाद्यायगम्यते । तथाचि श्रूयते ।

दातव्यं षड्विंशचतुरः कल्पयन्ते ऋण्यंसि च दधत आद्वादशम् ।

यज्ञं विनाय कवयो मनोषा ऋक्सामाभ्यां रथं प्रवर्तयन्ति ॥

अस्यार्थः । कवयो यज्ञं विना ऋक्सामाभ्यां रथं प्रवर्तयन्तीत्यन्वयः । कवय
अन्तर्दंशिनः । यज्ञं य इति कादि नव टादि नव पादि पञ्च याद्यहा-
विंशत्यागमप्रसिद्धरीत्या य एक उच्यते । अ इति जकारभकारयोर्योगे च
अ श्रुतत्वात् । श्रुत्यवाचो मुंकारो ऽनर्थकः तेन अ इत्यहावुच्यते । तामिमां
नवसंख्या विमापविधेन कवेष मौला एकोऽहो सप्त-द्वि-त्रि-षट्-पञ्च-चत्वारि,
इत्येवं क्रमेण संयुक्ता ऋक्सामाभ्यां । ऋक्सामश्च ऋक्सामश्चेति समाहार-

योरेकशेषः । स्वकोष्ठात् तृतीयया पंक्त्या तृतीयेन च कोष्ठेन स च रथं
अङ्गयन्म्राष्ट्रं उपासनायन्तं प्रवर्त्तयन्तीत्यर्थः । मनीषा मनीषया । षोडश-
कोष्ठयन्ते यद्येकाष्टाङ्गौ प्रथमद्वितीयकोष्ठयोस्ते भवतस्तर्हि तृतीयपञ्चमेतृतीय-
चतुर्थकोष्ठयोर्वाङ्गार्द्धपूरणावङ्गौ कोष्ठौ ।

वाङ्गं तदर्धं स्फुटयति

... ..

... .. (पञ्चयानन्तरं)

... .. तदेवं वर्षपदादीनामिवाङ्गानामभिधायकत्वात् ऐमित्येतदुच्चर-
मिदं सर्वमिति दर्शनेन वाच्यवाचकशब्दभेदाभिधानात् । उक्तरीत्या
प्रत्यक्षं श्रुतिमूलकान्यङ्गयन्म्राष्ट्रपि स्वाभिषेय-देवतासन्निधायकत्वात् तान्यपि
व्याख्येयानि । साधकैः सर्वसिद्धार्यमादरणीयानि चेति सिद्धमतो युक्तैवेयं
प्रतिज्ञा यन्त्रावलीमङ्गमयीं व्याकुर्म्ह इति ॥ इत्यादि ।

INDEX OF AUTHORS.

नामानि ।	पृष्ठे ।
अष्टतचक्रवर्ती	१७३
अनन्तभट्टः (महामहोपाध्यायः)	१६५
अनन्तरामः	६१
अभिरामविद्यालङ्कारः	३६२
अर्जुनमिश्रः	२६८
अनन्दवनः (मुकुन्दवनप्रियः)	३२३
अनन्दानन्दनाथः (सहजानन्दस्य पुत्रः)	१४७
कणादतर्कवागीशः	१३
कमलाकरभट्टः (रामकृष्णभट्टस्य पुत्रः, भट्टनारायणस्य पौत्रः)	२०७
कविकर्णपूरः	२६, ३३३
कविकेशरी	४१८
कवितार्किकः	८१
कार्तिकेयसिद्धान्तः	२६२
कालीशङ्करः	३४१
काशीनाथतर्कालङ्कारः	१५५, २३३, २३५
काशीरामवाचस्पतिः	२५, ३६४
काशीश्वरः	३५६
किशोरीमोहनगोस्वामी	६६
कुल्लूकभट्टः	३२६
कुवेरशर्मा	२६०
कृपारामः	३४१
कृष्णः	१३२
कृष्णकान्तविद्यावागीशः	३५४
कृष्णकिशोरः	३४१
कृष्णचन्द्रः	११

नामानि ।	पचे ।
कृष्णजीवनः ...	३४१
कृष्णदासः ...	७१, २५३
कृष्णदासगोस्वामी ...	२०४
कृष्णदाससार्वभौमः ...	२२६
कृष्णदेवस्मार्तवागीशः ...	२३६
कृष्णमोहनः ...	३२१
कृष्णानन्दः ...	१८२
केशवभट्टः ...	१५१
गङ्गाहरिशर्मा ...	२८
गङ्गेशशर्मा ...	४४
गदसिंहः (शिवसिंहस्य पुत्रः) ...	२६०
गदाधरभट्टाचार्यः ...	२२५
गुरुप्रसादन्यायभूषणः ...	३७१
गुरुप्रसादशर्मा ...	२७६
गोपालः ...	१८३
गोपालचक्रवर्ती ...	२५७
गोपालन्यायपञ्चाननः ...	७८
गोपालपञ्चाननः (आगमवागीशभट्टाचार्यस्य पौत्रः, हरिनाथभट्टाचार्यस्य पुत्रः) ...	१४२
गोपालभट्टः ...	३६७
गोपालमिश्रः ...	१८३
गोपीकान्तः ...	३०६
गोपीनाथतर्काचार्यः ...	२२०
गोपीरमणतर्कपञ्चाननः ...	२६
गोरक्षनाथः ...	६३
गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशः ...	१८४
गोविन्दाचार्यः ...	३१५
गोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्यः ...	१६६, २७४, ३७०, ४७८

नामानि ।	पृष्ठे ।
गोविन्दानन्दशर्मा	१२३
गोविन्दानन्दाचार्यः	२८४
गौरीकान्तः	३४१
गौरीकान्तचक्रवर्ती	४०३
गौरीकान्तभट्टाचार्यः	१४६
गौरीवरशर्मा	१८६
चतुर्भुजभट्टाचार्यः	१५, २५६
चन्द्रशेखरवाचस्पतिः	१६४
जगदीशतर्कालङ्कारः (महामहोपाध्यायः)	२११
जगदीशपद्माननः	२६, २५५, २८५
जगन्नाथगुप्तः (कवीन्द्रः)	३६६
जगन्नाथचक्रवर्ती	२७, १४६
जगन्नाथदत्तः	१०३
जगन्नाथशर्मा	२७७, ४११
जयतीर्थमुनिः	३३४
जीवगोस्वामी	३१
जुमरनन्दी	१६८
ज्ञानानन्दपरमहंसः	८१
ज्ञानानन्दब्रह्मचारी	१४०
चिन्नोचनदासः (माधवदासकवीन्द्रस्य पुत्रः)	४६
दनेकाचार्यः	२००
दासगोस्वामी	२६२, ४२०
दिगम्बरभट्टः	३३०
दुर्गसिंहः	३३, ५३, २१७
धन्यन्तरिकरः	३०
धोयीकविराजः	२२१
नन्दकिशोरशर्मा	२६३
नन्दकुमारगोस्वामी	११७

नामानि ।	पक्षे ।
नन्दपण्डितः ...	२२३
नन्दरामः ...	३५
नन्दरामतर्कवागीशः ...	३८५
नरसिंहचक्रवर्ती ...	१८६
नरहरिः ...	१७
नरहरिसरकारः ...	८६
नरोत्तमः ...	४१४
नागभट्टः ...	१६२
नारायणः ...	२५०, ४१४
नारायणतर्कचार्यः ...	१६१
नारायणभट्टः (रामेश्वरभट्टस्य पुत्रः) ...	१६०
नित्यनाथसिद्धः ...	३१४
नृसिंहः ...	४१७
नृसिंहकविराजः ...	२६५
न्यायपञ्चाननः (विद्याविनोदात्मजः) ...	३६३
पद्मनाभदत्तः ...	२२४
परमानन्दचक्रवर्ती ...	५६
पुरुषोत्तमदेवः ...	१३८
पुरुषोत्तमाचार्यः ...	३३५
पूर्णानन्दपरमहंसः ...	५७, १३६
प्रद्युम्नशर्मा ...	३८०
प्रेमेन्द्रन्यायरत्नः ...	२११
बलदेवविद्याभूषणः ...	४०६
बालगोपालेन्दुः ...	२७३
ब्रह्मानन्दः (परमहंसपरिव्राजकावधूतः) ...	१५३
भवदेवभट्टः ...	२३७, ४०१
भार्गवरामः ...	३३२
भौमः (महामहोपाध्यायः) ...	३७६

नामानि ।	पत्रे ।
मधुरानाथचक्रवर्ती	३७१
मधुरानाथतर्कवागीशः	१६, १७, ३५७, ३५८
मधुसूदनः	३२६
मयूरशर्मा	४१०
महेशशर्मा	६८, १६६, ३६६
महेश्वरन्यायालङ्कारः	२२७
माधवशर्मा (बुधवाणकुलोद्भूतः, रघुनाथस्य पुत्रः, मतिनाथस्य कनिष्ठः, गोविन्दस्याग्रजश्च)	२
माधवाचार्यः	३६४
मालाङ्कः	३४४
मुकुन्दरामदैवज्ञः	३६६
मोहनचन्द्रदिद्यावाचस्पतिः	१७२, २३८, ३६७
यादवेन्द्रविद्याभूषणः	२४०
यादवेन्द्रशर्मा	३७३
रघुनन्दनन्यायप्रगल्भः	६
रघुनन्दनन्यायालङ्कारः	६२
रघुनन्दनभट्टाचार्यः	४१७
रघुनन्दनभट्टाचार्यः (हरिहरभट्टाचार्यस्य पुत्रः)	६६, १५६, १७८, १६१, २२३
रघुनन्दनवन्द्योपाध्यायः	२५१
रघुनन्दनवैद्यः	२५२
रघुनन्दनशिरोमणिः	३५६
रघुनाथगोस्वामी	४१२
रघुनाथचक्रवर्ती	६, १८८
रघुनाथतर्कवागीशः (मपाढीयः)	१८
रघुनाथदासः	६५
रघुनाथदासगोस्वामी	४१२
रघुनाथभट्टः	८४
रघुनाथभट्टगोस्वामी	६४

नामानि ।	पृष्ठे ।
रघुनाथेन्द्रशिवयोगी	५६
रघुरामशिरोमणिः (रघुमणिविद्याभूषणस्य क्रात्रः)	१७४
रत्ननाथभट्टाचार्यः	१०१
रत्नेश्वरचक्रवर्ती	६
रत्नेश्वरन्यायालङ्कारः	३११
रमाकान्तः	८६
रमाकान्तचक्रवर्ती	३३६
रमाकान्तचक्रवर्ती (मधुसूदनतर्कवागीशस्य पुत्रः)	४०५
रमानाथचक्रवर्ती	३५७
रमानाथशर्मा (वेदगर्भतर्काचार्यस्य पुत्रः)	२७४
रमाप्रतिसिद्धान्तः	१५६
रविचन्द्रः	११
राघवेन्द्रशर्मा	१३६, ३८५
राधाकृष्णशर्मा	१२०
राधामोहनगोस्वामी	२३६
रामकान्तः	१६७
रामकिशोरचक्रवर्ती	१५
रामकुमारन्यायभूषणः (रामगतिवाचस्पतिपुत्रः)	४१
रामकृष्णः	३३८
रामकृष्णभट्टः	३२५
रामकृष्णभट्टाचार्यः	१८०
रामगतिसेनः	३०४
रामगोपालः	३४१
रामगोपालकविः	६२
रामगोविन्दः	७६
रामगोविन्दशर्मा (रामगोपालचक्रवर्तिनः पुत्रः)	३४६
रामचन्द्रः	३१६
रामचन्द्रकविचक्रवर्ती (माधवकविकण्ठाभरणस्य पुत्रः)	३७६

नामानि ।	पत्रे ।
रामचन्द्रदिजः (?)	२५६
रामचन्द्रन्यायालङ्कारः	३१७
रामचन्द्रवाचस्पतिः	१६०
रामचन्द्रविद्याभूषणः	२१८
रामचन्द्रशर्मा (काञ्चीरकुलसमुद्भवहरिहरात्मजः) ...	३६, ४०, ४१
रामजयविप्रः	१५४
रामदासचक्रवर्ती	४५
रामदुर्लभशर्मा (See Colophon of notice, no. 385.) ...	३८८
रामदेवदिजः	३६६
रामनाथसिद्धान्तः	२१६
रामभद्रः	४१३
रामभद्रसार्वभौमः	३८६
रामरत्नवन्द्योपाध्यायः	६१
रामरामभट्टाचार्यः	३६०
रामवल्लभः	३८७
रामशरणः	३५३
रामहरिदिजः	१४८
रूपगोस्वामी	३४, २६४, ३८२, ४१३
रूपरामन्यायपञ्चाननः	५३
लोकनाथशर्मा	११
लौहित्यवरसेनः	१२१, २२६, २३१, २३२
वररविः	४७, १६३, २१४
वराहमिश्रः	२२६
वडमानोपाध्यायः	८८, १६६
वलिनारायणः	१७७
वल्लभः	३२
वल्लभदेवः	३६४
वल्लभसेनः	१६६

नामानि ।	पत्रे ।
वाचस्पतिमिश्रः	१००
वाणेश्वरः	३४१
विद्याचन्द्रात्मजः	१
विद्याधरशर्मा pupil of जगद्वल्लभभट्टाचार्यः	२७५
विद्यानिधिः	१३४
विद्यानिवासः	१६४
विद्याभूषणः	४०५
विद्यारण्यतौर्यः	३४२
विद्यावागीशभट्टाचार्यः	८६
विद्याविनोदाचार्यः	१८७
विद्यासागरभट्टाचार्यः (श्रीकान्तपण्डितस्य पुत्रः)	४७
विराजगोस्वामी	६७
वित्त्वेश्वरतर्काचार्यः	२४३
विश्वनाथचक्रवर्ती	२७२, ३६१
वीरेश्वरः	३४१
वृन्दावनदासः	३१३
शङ्करः	३८६
शङ्करः (द्रविड़जः)	३५६
शङ्करशर्मा	४६
शङ्करानन्दतौर्यः	३८८
शङ्कराचार्यः (गौडः)	३६४
शिवदाससेनः (अनन्तसेनस्य पुत्रः)	१६२
शिवरामः	४०८
शिवरामतर्कपञ्चाननः	३७
शिवाचार्यः	१८१
शूलपाणिः	३४, १५८, ३३५, ३५०
श्यामसुन्दरः	३४१
श्यामसुन्दरभट्टाचार्यः	१४

नामानि ।	पृष्ठे ।
श्रीकण्ठतोर्यः	२६०
श्रीकण्ठशर्मा	३७२
श्रीकान्तदासः	३४६
श्रीकृष्णदासगोस्वामी	२०४
श्रीकृष्णविद्यालङ्कारः	५४
श्रीनाथशर्मा	३८१
श्रीपतिचक्रवर्ती	७
श्रीहर्षकृतौ	२७७
षष्ठोदासविशारदः (जयकृष्णतर्कवागीशस्य पुत्रः)	१६६
समोराचार्यः	६३
सर्वविद्यालङ्कारभट्टाचार्यः	५२
सार्वभौमभट्टाचार्यः	६६
मोतारामः	३४१
हरगोविन्दः	१३२
हरानन्ददासकविचन्द्रः	१०७
हरिकृष्णधोरः	१७५
हरिचरणः (रसिकश्यामस्य शिष्यः)	६०
हरिनाथमिश्रः	१६४
हरिरामः	४६
हलायुधमहाकविः	१६५
हितहरिवंशगोस्वामी	३८४
हृदयानन्दविद्यालङ्कारः	१३७
हेमकरः	२१३

